ABATELE PRÉVOST

Istoria tinereții
comandorului de***
sau memorii
pentru a servi
la istoria Maltei
●
povestea unei grecoaice

Editura Univers

clu

ŒUVRES CHOISIES
de
PRÉVOST
Paris, de l'imprimerie de Leblanc, 1810

Abatele Prévost

ISTORIA TINEREŢII COMANDORULUI DE*** SAU MEMORII PENTRU A SERVI LA ISTORIA MALTEI

•

POVESTEA UNEI GRECOAICE

Prefaţă, traducere şi note de MICAELA SLĂVESCU

„Într-adevăr, viața lui a constituit și primul dintre romanele sale, și, într-un fel, materia tuturor celorlalte."

Sainte-Beuve

MĂRTURISIRE
(În loc de prefață)

Trainic înfipt pe treapta veșniciei ce-o datorez capricioasei mele Manon, fără de care neființa m-ar fi cuprins de mult, „ajuns la o vîrstă la care rațiunea și experiența îndeamnă la cugetare" [1], gelos de gloria postumă cucerită de acel grăsan de Beyle, spre pildă, pe care criticii veacului al XX-lea nu mai contenesc să-l laude, m-am hotărît să alătur o *mărturisire* acestor două romane ale mele, pe neașteptate dezgropate din depozitele capodoperelor necunoscute sau uitate pentru a renaște în veșmînt românesc într-o epocă mai curînd însetată de viziuni ale viitorului, de cuceriri ale cosmosului și de complicate probleme sociale : istoria adevărată și sinceră a propriei mele vieți, cu nimic mai săracă în evenimente și întîmplări decît cea a eroilor mei. Teamă mi-e însă ca mărturisirea pe care vreau s-o așez în fruntea acestui volum să nu fie „de la bun început suspectă cititorului"... Căci „cine să creadă în adevărul vorbelor mele", în laudele pe care (mi) le voi aduce, cunoscînd că eroul acestei povestiri sînt chiar eu, pe care atîta m-am iubit și prețuit ?

Dar contemporanii mei m-au defăimat sau slăvit în fel și chip, urmașii lor nu s-au lăsat mai prejos și, pe măsură ce secolele s-au scurs, posteritatea, cu mici dar vrednice excepții (uneori cam sofisticate), a reușit să impună despre mine o viziune pe cît de lo-

---

[1] Împlinesc în acest an de grație, 1983, două sute optzeci și șase de ani ! Smerit, cer scuze posterității pentru autocitare, procedeu de care mă voi folosi însă cît de des pentru a-mi mai scuti din oboseală, căci mi se pare cu totul inutilă transpunerea în alte cuvinte a cugetărilor pe care am apucat, în viață fiind, să le aștern odată pe hîrtie, și certific autenticitatea lor, avînd drept martori pe toți cei ce au binevoit a se îngriji de publicarea volumului de față !

glică și firească, pe atît de neadevărată în simplitatea ei schematică : a reținut două aspecte zise „esențiale“, unul despre viața, altul despre opera mea : că am fost abate (nu prea cucernic) și că am scris o poveste de dragoste neasemuită (cu toate că snobul de Montesquieu era de părere — ca și presa epocii, dealtfel — că „Des Grieux este un escroc și Manon o tîrfă“), aceea a frumoasei Manon Lescaut și a Cavalerului Des Grieux, pe care mulți m-au chiar învinuit că aș fi trăit-o ca atare eu-însumi [2].

Nu pot, desigur, infirma cu totul aceste două aserțiuni, dar, vai ! cît sînt de strîmbe în descărnarea lor și cîte detalii, cîte nuanțe, cîte explicații ar mai trebui să li se adauge pentru a le face cu adevărat veridice ! Căci întortocheate și întunecate sînt căile sufletului omenesc, și aparențele adesea înșelătoare...

Să începem cu primul aspect : ceea ce mă va obliga să-mi depăn, comentînd-o, întreaga viață. Însă, cum nu am memoria datelor și cum am avut parte, totuși, de cîțiva onești cercetători care, înlăturînd colbul arhivelor, au stabilit o mulțime de elemente ce numai cu greu ar putea fi tăgăduite sau dezmințite (chiar dacă uneori tare mi-ar fi convenit să le fi trecut măcar sub tăcere), mă voi bizui, în primul rînd, pe ceea ce au afirmat despre mine „prietenli“ mei post-mortem, Henri Harrisse, Deloffre și Sgard [3], pe care

---

[2] Între alții Lescure (în prefața pe care o scrie la ediția din 1879, Paris, A. Quantin) : „Este o mărturisire prea puțin ascunsă sub ficțiunile romanului. Este, fără îndoială, într-un cuvînt, povestea abatelui Prévost însuși, în același timp erou și victimă a uneia din acele pasiuni care nu se speriau de societatea îngăduitoare din timpul Regenței, și care, fugit din mănăstirea benedictină, cerea librarilor din Olanda, obișnuiți cu asemenea solicitanți, pîinea exilului plătită cu povestirea aventurilor care îl cauzaseră“. Sau Morillot (în *Le Roman en France du XVIe siècle à nos jours* : „Pentru a ne face o idee despre cine a fost abatele Louis Antoine Prévost d'Exiles, cel mai simplu este să recitim povestea bietului cavaler Des Grieux... Căci în viața autorului regăsim romanul său aproape în întregime“. Sau Joseph Aymard, în *Journal des Débats* din 2 nov. 1927 : „abatele Prévost este cavalerul Des Grieux“ (cit. apud Eugène Lasserre, *Manon Lescaut de l'Abbé Prévost*, Paris, Société Française d'Éditions Littéraires et Techniques, coll. „Les grands événements littéraires“, 1930, p. 8). Sau chiar pe Harrisse după Deloffre, op. *cit.*, pp. XXIV—XXV.

[3] Henri Harrisse, *L'Abbé Prévost, Histoire de sa vie et de ses œuvres d'après des documents nouveaux*, Paris, Calmann-Lévy, 1896, și *La Vie monastique de l'Abbé Prévost*, Paris, Leclerc, 1903. H. Harrisse a stabilit de asemenea o bibliografie a lui Manon Lescaut (ediția II^a din 1877) pe care Frédéric Deloffre o socotește „ex-

îi voi cita cu acurateţea cerută de erudiţii veacului al XX-lea, mulţumindu-mă doar cu interpretarea evenimentelor mai „delicate", atunci cînd ițele se încurcă şi cînd ei ezită sau se contrazic.

M-am născut în orăşelul Hesdin din ţinutul Artois în 1697, în ziua de 1 aprilie[4], ceea ce a avut pe semne o oarecare influenţă asupra vieţii mele, astfel pusă sub semnul unui lung şir de păcăleli şi de feste jucate mie de soartă sau de mine ei, contemporanilor şi posterităţii. Familia mea, cunoscută de generaţii pentru cinstea şi probitatea ei, făcea parte din burghezia înstărită a oraşului, tata, Liévin Prévost, fiind procuror al regelui. Eram mulţi copii, cinci băieţi şi patru fete, dar surorile mele, înfricoşate fără îndoială de frivolitatea veacului sau neresemnîndu-se cu starea ancilară care le aştepta, emanciparea propriu-zisă a femeilor nefiind încă începută, au murit la o vîrstă fragedă. Tînără a murit şi mama, Marie Duclay, la 28 august 1711, cînd abia împlinisem paisprezece ani. Doi din fraţii mei, Norbert şi Bernard-Joseph, şi-au închinat viaţa bisericii cu mai multă evlavie decît mine. Jérôme-Pierre şi Louis-Eustache (care fusese şi ofiţer) au fost magistraţi : fie-le ţărîna uşoară. Toţi au avut o purtare demnă şi au dus trai tihnit.

Cît despre mine, Antoine-François, al doilea născut dintre băieţi, am dus o existenţă ceva mai zbuciumată, ca să nu-i spun zvăpăiată. Nehotărît, deopotrivă atras de plăcerile minţii şi de-ale trupului, sensibil în faţa gingăşiei feminine, iute la patimă ca şi la mînie, mi-am urmat întotdeauna simţămintele fără multă cugetare, lăsîndu-mă tîrît de inimă mai mult decît mînat de raţiune, ceea ce mi-a pricinuit destule necazuri. Învăţam bine, cu plăcere şi sîrg, iar studiul mi-a fost întotdeauna un refugiu în clipele de amă-

---

celentă", aşa cum judecă dealtfel întreaga muncă de cercetare a lui Harrisse : „Se poate aprecia că Harrisse, el singur, a scos la iveală mai multe documente despre Prévost decît au făcut-o toţi ceilalţi cercetători laolaltă", „în ciuda unor precizări cronologice care nu sînt de fapt decît nişte simple ipoteze". (Cum lucrările lui Harrisse nu ne-au stat la îndemînă, îl vom cita fie după Deloffre, fie după Jean Sgard.) Frédéric Deloffre şi Raymond Picard sînt autorii unei excelente ediţii a lui *Manon Lescaut* (Garnier, 1965), însoţită de o introducere, note, variante, bibliografie, glosar şi index, iar Jean Sgard a celei mai complete (pînă la data aceasta) lucrări despre romanele lui Prévost : *Prévost romancier*, J. Corti, Paris, 1968, 692 pp.

[4] Aşa cel puţin pretinde Roland Purnal, în Dicţionarul de autori Laffont-Bompiani ; Roger Mathé, dimpotrivă, în studiul despre *Manon Lescaut* publicat la Hatier în 1970, indică drept certă data de 4 aprilie... Personal, sînt ispitit să-i dau crezare lui Purnal...

răclune. Nu doar că-mi însușesc întru totul părerea contemporanului meu sus-pus, Montesquieu, că nu există necaz pe care un ceas de lectură să nu fi fost în stare să-l șteargă, mie mi-au trebuit întotdeauna mult mai multe, dar oricum, în mijlocul cărților sau cu pana în mînă mai uitam de amar, și încetul cu încetul îmi cîștigam seninătatea...

După moartea mamei (1711), tata m-a trimis la colegiul iezuiților din orașul nostru (Hesdin) și supraveghea îndeaproape felul în care mă achitam de obligațiile mele școlare. Ar fi trebuit să stau aici cinci ani, după tipic, pentru a putea fi admis la Universitatea din Douai să studiez filozofia. Dar era război [5], clinchetul armelor și frumusețea uniformei mă atrăgeau : „Am părăsit colegiul la vîrsta de șaisprezece ani și am servit cu felurite îndatoriri, chiar și ca voluntar, cînd posturile de ofițeri erau ocupate (era sfîrșitul războiului), înflăcărat de speranța pe care o nutream, ca mulți tineri, de a fi avansat cu prima ocazie. Așteptarea prelungindu-se însă, m-am plictisit și m-am întors la părinții iezuiți..." [6]

Vai cîtă cerneală a curs asupra acestor ani ai adolescenței mele ! și mai ales din cauza penei muiate în otrava geloziei a doi confrați de-ai mei, Lenglet-Dufresnoy și Charles Collé ! Primul a pretins că într-o zi, întorcîndu-mă de la școală, am dat peste o scenă mîrșavă : tata ar fi lovit-o cu piciorul în pîntec pe iubita mea, însărcinată în luna a treia... Eu, pasă-mi-te furios, m-aș fi repezit asupra-i și l-aș fi făcut să se rostogolească pînă în josul scării unde ar fi rămas lat, pierzîndu-și viața ! Minciună sfruntată ! S-a dovedit doar că douăzeci și șase de ani după acest incident închipuit tata mai trăia [7]. Dar Lenglet-Dufresnoy era supărat pe mine

---

[5] După Deloffre, Prévost face aluzie la războiul pentru succesiunea Spaniei, sfîrșit prin pacea de la Utrecht, în 1713.

[6] Apud Deloffre, *op. cit.*, p. XVI—XVII.

[7] Ceea ce nu l-a împiedicat pe Sainte-Beuve, în articolul său din *Portrete literare* (1831) să amintească și el evenimentul, într-o notă, deși fără a-i da prea multă importanță, căci mi-a fost îndeobște destul de favorabil : „S-a publicat în nu mai știu ce culegere de anecdote *(ana)* că Prévost se îndrăgostise de o oarecare doamnă, probabil chiar la Hesdin, că tatăl lui, care privea cu nemulțumire această intrigă se duse într-o seară să bată la ușa acelei doamne pentru a-și scărmăna puțin băiatul, și că acesta, smuncindu-se ca să scape, îl lovi atît de tare pe tatăl său încît bătrînul muri de pe urma acelei lovituri. Dacă nu este o calomnie, apoi este cel puțin o scornceală, și Prévost a cunoscut suficiente necazuri în viață ca să nu i se mai pună în cîrcă și pe aceasta". (Vezi în *Decada filozofică* din 20 termidor, anul XI, o scrisoare a

pentru că îndrăznisem să critic opusul pe care-l închinase poetului Marot, şi mai ales pentru că refuzasem să-l iau drept co-autor la traducerea *Istoriei universale* a preşedintelui de Thou. Cu ce bîrfe josnice se pot îndeletnici scriitoraşii lipsiţi de har ! Noroc de sita timpului care desparte făina de tărîţe ! Vreţi să ştiţi exact cît şi cum am stat la iezuiţi ? Apoi întrebaţi-l pe Deloffre (*op. cit.*, pp. XVII—XIX). Eu nu ştiu mai multe decît v-am spus : am plecat de la ei cînd aveam şaisprezece ani şi, după ce m-am furlandisit prin diferite regimente, m-am întors, cam jumulit şi ruşinat, să le cer iertare, la 11 martie 1717 (credeţi-mă, de astă dată memoria nu mă înşală, şi-apoi am controlat-o cu cea dată de eruditul care mi-au scormonit trecutul), dar nu la Hesdin, ci la Paris, pe strada Pot-de-Fer, şi au avut bunătatea să mă reprimească în calitate de novice. După şase luni, termen în care trebuia să dau dovada aptitudinilor mele (nu mi-a fost greu s-o fac mulţumită darurilor fireşti cu care m-a înzestrat natura !) m-au trimis la colegiul La Flèche — acest loc care va rămîne mereu „scump inimii mele" — să studiez filozofia. Deşi am iubit colegiul, nu am stat mult timp închis acolo. Dom Dupuis[8] a explicat cu multă gingăşie cum s-au petrecut lucrurile şi cum am ajuns să plec în Olanda. Colegul meu, abatele Voisenon (1708—1775), nici el prea uşă de biserică, a fost ceva mai concis şi de dragul glumei a rezumat în cîteva rînduri aventurile mele, întregindu-le cu un detaliu pe cît de imaginar pe atît de neverosimil pentru cine îmi cunoaşte firea generoasă şi neprefăcută : „Abatele Prévost... care a fost de două ori iezuit şi

---

Domnului L. Prévost d'Exiles, care dezminte şi respinge categoric această anecdotă despre ilustra sa rudă.)

[8] În *Scurtă prezentare a vieţii Domnului Abate Prévost, introducere la Cugetările Domnului Abate Prévost*, Amsterdam, 1764, *cit.* de Deloffre, *op. cit.*, pp. XXI—XXII : „Nici această a doua vocaţie nu a fost mai fericită. Temîndu-se, din cauza nestatorniciei lui, de mustrările unui tată iubitor dar sever, el nu se întoarse la casa părintească. Se întovărăşi în vederea călătoriei cu un prieten care suportă cea mai mare parte din cheltuieli. Trecu în Olanda. Înfăţişarea plăcută ce-i hărăzise natura, firea lui blajină, progresele pe care le făcuse în arta scriitoricească îi deschiseră uşile caselor celor mai de vază. Aici a dobîndit chiar oarecare faimă pentru niscai scrieri, fie în versuri, fie în proză. Această şedere în străinătate a prilejuit multe învinuiri de fapte necugetate care, chiar de ar fi adevărate, la această vîrstă nu i-ar dezonora nici inima, nici mintea".

de două ori militar. A locuit cîtva timp în Olanda unde se spune că s-a căsătorit cu două femei. Le-a părăsit, s-a întors în Franța și s-a făcut benedictin, intrînd în Congregația Saint-Maur." [9]

Așadar, mă asemuia nici mai mult nici mai puțin cu Casanova! Dar eu, dacă și cînd am iubit, am iubit total, chiar dacă nu pentru veșnicie. Dealtfel, ceea ce m-a împins să intru la mănăstire a fost tocmai eșecul unei astfel de iubiri. Am mai povestit odată cum s-au petrecut lucrurile : „Trecură cîțiva ani. Vioi și aplecat către plăceri [...] vă las să judecați singuri cum puteau fi, între douăzeci și douăzeci și cinci de ani, inima și sentimentele unei persoane care a compus *Cleveland* la treizeci și cinci sau treizeci și șase. Sfîrșitul nefericit al unei legături preaduioase mă duse de-a dreptul la *mormînt* : este numele pe care-l dau tagmei monahale respectabile în mijlocul căreia aveam să mă îngrop și unde stătui ascuns cîtva timp, ca mort, atît de bine încît rudele și prietenii mei nu știau ce se întîmplase cu mine".

Bineînțeles că le-am dat de știre, încă înainte de a-mi depune legămîntul pe care l-am scris cu mîna mea și l-am iscălit cum se cuvine, *frater Antonius Fr. Prevost*. Mai tîrziu, aveam să fiu acuzat că-mi tot schimb numele și semnătura, mai ales de cînd cu tărășenia de la Londra și chiar după aceea. Și ce-i cu asta ? Ce mi-e Marc-Antoine, ce mi-e Antoine-François, și faptul că am mai adăugat cînd un articol înaintea numelui (Le Prévost), cînd un pseudonim pe care-l foloseam singur sau ca supliment la numele meu adevărat (de l'Islebourg, d'Exiles) [10], ce importanță are ? Oricum, în ziua rostirii legămîntului era de față și tata, mulțumit că mă hotărîsem în sfîrșit să fac acest pas după ce atîta șovăisem între biserică și spadă, — între negru și roșu, cum prea frumos avea s-o spună Beyle, — dar cam neîncrezător în temeinicia hotărîrii mele. Dom Grenier mi-a raportat chiar că ar fi spus de față cu martori că de aveam vreodată „să-mi calc legămîntul pe care fusesem liber să-l fac sau să nu-l fac, avea să mă caute în lumea întreagă, ca să-mi zboare creierii". Ce știa tata ? Avusesem grijă, cunoscîndu-mi sufletul, inima, acea „enigmă" pe care aveam să-mi petrec viața analizînd-o, să rostesc pe tăcute, în minte, acele

---

[9] Reprodus în *Anecdote literare, istorice și critice despre autorii cei mai cunoscuți*, Paris, 1781, *cit.* apud Deloffre, *op. cit.*, p. XXII

[10] V. Deloffre. *op. cit.*, p. XXVI.

restricții care, la o adică, să-mi îngăduie să mă deszic fără a-mi primejdui viața veșnică [11].

Pînă una alta, cuminţit, m-am cufundat în studiul teologiei şi m-am străduit să duc o viaţă cucernică, fiind hirotonisit în 1726 de către Monseniorul Sabathier (sau Sabbatier). Am început deîndată să rostesc în public, la Amiens, predici care au atras o mulţime mare de persoane din lumea bună : adevărată încîntare pentru ochii unui nefericit, atîta vreme lipsit de asemenea privelişti fermecătoare. Dar confraţii mei îmi pricinuiau numai necazuri. Acum vă pot mărturisi că eu, şi nu monahul Bernard Labadie din Congregaţia Saint-Maur, care s-a săvîrşit din viaţă rugînd să i se ardă toate manuscrisele, am fost adevăratul autor al vestitelor *Aventuri ale lui Pomponius, cavaler roman, sau Istoria vremurilor noastre*, apărută în 1724 [12], dar pe care le-am scris prin 1722, ca să mă defulez, cum ar spune psihanaliştii de azi. Prietenul meu Frédéric Deloffre despică firul în patru, după obiceiul lui [13] şi mă socoate doar colaboratorul post-mortem al săvîrşitului monah. De-l veţi crede pe el sau pe mine, de fapt mi-e tot una. Nu revendic decît rîndurile prin care îmi descriu confraţii ! „Unii nu au decît burtă ; alţii, calităţile pentru care sexul frumos îi poate îndrăgi [...], trăiesc laolaltă fără a se iubi şi mor fără să le pară rău unii după alţii [...], nu cred în existenţa lui Dumnezeu, îşi închipuie că sufletele mor odată cu trupurile ; cred că totul le este îngăduit şi că doar scandalul le este interzis [...] toţi beau vin..." [14]

Ţin totodată să amintesc cu acest prilej că nu am pomenit niciînd de mănăstiri în romanele mele, în afară doar de un singur loc, pe care l-a reperat cu agerime H. Roddier, în *Memoriile unui Bărbat de neam* (vol. II), în care îi aprobam pe britanici că le-au transformat pe ale lor în spitale sau în aziluri de bătrîni...

---

[11] V. Scrisoarea către Dom Clément de la Rüe, din 10 noiembrie 1731, *cit.* apud Deloffre, *op. cit.*, p. 276 : „Rămîn legat ca întotdeauna de vechile mele principii de dreptate şi de cinste (...) Nu mi se poate reproşa decît că mi-am părăsit angajamentele ; dar cine poate fi sigur că erau indisolubile ? (...) Silit de împrejurări, nu am pronunţat formula legămîntului decît cu toate restricţiile interioare care mă puteau îndritui să-l calc. Aşa se lămureşte misterul."

[12] Romanul, de o mare vervă satirică, tratează despre aventurile de alcov ale Regentului, Philippe d'Orléans.

[13] *Op. cit.*, pp. XXVIII—XXIX.

[14] *Ibid.*, p. XXIX.

Cum vă spuneam, nu mă înțelegeam cu confrații mei care nu știau să-mi apreciieze darurile firești și se plîngeau de aplecările mele lumești, astfel că m-am tot mutat dintr-un loc într-altul, de la abația Saint-Ouen la abația Bec-Hellouin, apoi la Évreux, la Colegiul Saint-Germain și la mănăstirea des Blancs-Manteaux, în sfîrșit la cea de la Saint-Germain-des-Prés. Canoanele impuse de benedictini fiind însă din cale afară de strașnice, iar eu din ce în ce mai puțin aplecat să mă canonesc, am cerut să fiu strămutat la Cluny: nu mă căiam încă de hotărîrea pe care o luasem să-mi petrec restul vieții într-un cloaștcr, dar îmi părea rău că nu alesesem alt ordin mai blînd. O astfel de strămutare nu este lesne de obținut, totuși fui la doi pași de izbîndă ; pronia însă îmi era nefastă : un concurs nefericit de împrejurări, cîteva greșeli minore pe care le-am făptuit, o clipă de mînie urmată de o rătăcire a minții — pe scurt mi-am lepădat rasa la 18 octombrie 1728, și ca la vreo lună după aceea am luat calea pribegiei, am trecut Mîneca și am ajuns în Anglia, unde mi se oferi deîndată o slujbă de preceptor al tînărului Francisc Eyles, fiu al lui John Eyles, fost director al Băncii Angliei și sub-guvernator al South Sea Company-ei. Ah ! tinerețe ! Ah ! inimă prea lesne înfierbîntată ! Nu am putut să mă împotrivesc nurilor frumoasei Peggy (sau Mary), încîntătoarea soră a tînărului meu elev. De dragul ei mă lepădai chiar și de catolicism... Visam să ne căsătorim, căci mai bună potrivire despre partea obîrșiei și-a calităților alese nici că se putea, singurul impediment fiind doar lipsa mea de avere. Un suflet cu adevărat nobil nu ar fi stat în cumpănă cunoscîndu-mi valoarea, dar tatăl ei era negustor, deși de rang înalt. M-a respins. M-a alungat. Și-a măritat fiica cu unul dintre subalternii săi, promis unui viitor strălucit în lumea traficanților.[15]

---

[15] Iată cum povestește întîmplarea Domnul Christian Melcher Holtzbecher, care a tălmăcit în 1732 volumele V, VI și VII ale *Memoriilor unui Bărbat de neam*, și căruia, deci, ar trebui să-i fiu recunoscător, dar care se arată cam aspru față de rătăcirile mele sufletești : „Un călugăr benedictin își lasă rasa și se duce la Londra unde învață destulă engleză ca să se arate într-o casă distinsă. Părăsind haina călugărească, el și-a părăsit și religia, ca să o ia pe aceea care va fi pe placul stăpînilor ; își găsește unul care îl scoate din marea sărăcie în care era. Neajungîndu-i să fie comeseanul binefăcătorului său, vrea să-i fie și ginere : atîta îndrăzneală îl pune rău cu acea familie și trebuie să-și caute alt adăpost. Trece așadar din nou peste mare..." (apud Deloffre, *op. cit.*, pp. LI—LIV.)

Cu inima zdrobită, am părăsit Anglia[16], m-am stabilit în Olanda, la Amsterdam. Aici mi-am început cu adevărat viața de om de litere ; zic cu adevărat, căci după cum am mai spus, redactasem încă din 1722 deochiatul meu *Pomponius*. Mai ajutasem prin 1727—1728 pe doi confrați benedictini (despre care mă întreb dealtminteri cum s-ar fi descurcat ca să redacteze volumul V din *Gallia christiana* fără mine !), rămasem, cam la aceeași dată o *Odă către sfîntul François-Xavier* și mă pornisem să aștern pe hîrtie *Memoriile unui Bărbat de neam*, pe care le continuasem în Anglia. Acum, însă, începui să trălesc din pana mea, să mă îngrijesc de publicarea operelor mele, și mai ales de banii ce îi prezentau[17], încît intrai în legătură cu diferiți librari pentru care am efectuat și o mulțime de traduceri, într-un cuvînt începui să duc viața pe care o va duce un secol mai tîrziu Balzac. Numai că el va fi căinat, iar eu doar ocărît. Ei ! alte timpuri, alte obiceiuri, alte suflete !

Oricum, atunci, la Amsterdam, prin 1730, am lucrat la *Cleveland* și am terminat ultimul volum din *Memorii*, publicat cu un an mai tîrziu, în care apare duioasa poveste a lui Manon, care le încheie.

Aveam treizeci și patru de ani, floarea vîrstei! o înfățișare plăcută, o minte scînteietoare, zăcusem cîțiva ani în spatele zidurilor unor mănăstiri. Eșecul recentei mele povești de dragoste îmi mai stătea pe suflet... „Hazardul mi-o scoase în cale pe o domnișoară de mult merit și de naștere bună", Lenki Eckhardt (sau

---

[16] Ce să mă mai ostenesc înșirînd toate amănuntele pățaniilor mele din Anglia la acea dată : am mai încercat de multe ori să fiu mai explicit și ce folos am tras de pe urma strădaniilor mele ? Dacă pînă și abatele Labat cu care am stat mult de taină și cu care mult mi-am bătut gura pledîndu-mi cauza, a ajuns să conchidă : „Cu greu poți deslușî din încîlcita-i povestire dacă a părăsit mănăstirea din prea multă rîvnă pentru cele sfinte, din curiozitate, sau din dorința de a-și pune în valoare darurile firești... (Apud Claire-Eliana Engel, *Figures & Anecdotes du XVIIIe siècle*, éd. „Jesers", Paris, 1939, p. 37).

[17] Am fost învinuit cu această ocazie de lipsă de modestie. Este adevărat că mi-am făcut singur puțină reclamă, relevînd calitățile textului pe care-l ofeream spre publicare... Ei și ? Toți scriitorii o fac, au făcut-o sau o vor face, unii pe ascuns, alții mai vădit. Și-apoi, nu este oare adevărat că am creat „opere noi", de „o mare delicatețe a expresiei", și că am „un dar neasemuit în a prezenta ideile și cugetările eroilor mei" ?

Eccard, alias Doamna de Chester), pe care binevoitorul Dom Dupuis o va desemna şi el drept „o domnişoară protestantă de nobilă obîrşie“ [18], „a cărei soartă şi avere fuseseră tulburate de diferite accidente care nu importă în această povestire. Un om de onoare, care locuia la Amsterdam îi trimitea regulat o pensie modestă, din simplă generozitate. Trăia cinstit din acest ajutor cînd binefăcătorul ei la rîndu-i, fu nevoit, dintr-o lovitură a soartei care-i periclită starea materială, să pună capăt întrucîtva liberalităţii sale. Aflai de această întîmplare care avea s-o ducă în culmea mizeriei. Mă înduioşă; îi oferii tot ceea ce era în puterea mea să-i dăruiesc, şi reuşii s-o determin să accepte“.[19]

Firește, nu toată lumea o vedea cu ochii mei, poate orbiţi de dragoste, căci afurisitul de Ravanne, de pildă, o tratează drept lipitoare [20] şi pretinde că din cauza ei „m-am sfădit cu toţi cei pe care ar fi trebuit să-i preţuiesc“, fără a excepta femeile.

Viaţa la Amsterdam era costisitoare, iar librarii puţin darnici : mi-au împrumutat totuşi ceva bani cu dorinţa de a mă lega de ei şi de a-mi exploata temeinic talentul supunîndu-mă unei vieţi de ocnaş al literelor [21]. Am luat banii : cum să trăieşti fără bani, dar i-am cheltuit, petrecîndu-mi plăcut timpul cu draga mea Lenki. Din păcate, oamenii sînt tare meschini şi neînţelegători : prezenţa ei fermecătoare, vădita ei preferinţă pentru mine îi supăra. Cele mai aprige în a o defăima erau femeile. Am replicat, neputînd s-o las insultată în faţa mea... Într-un cuvînt, atmosfera batavă devenise insuportabilă. Într-o bună zi, fără a sta mult pe gînduri, ne-am făcut bagajele şi-am pornit spre Anglia (1733) [22], unde speram că iubita mea, „înzestrată cu toate calităţile şi micile

---

[18] Cit. apud E. Lasserre, *op. cit.*, p. 32.

[19] Text apărut în *Le Pour et le Contre*, IV, *cit.* apud E. Lasserre, op. cit., pp. 32—33.

[20] V. Deloffre, *op. cit.*, p. LXV.

[21] Spune Ravanne : „...cum librarii îşi dăduseră seama că nu prea-i stătea capul la treabă, l-au poftit să se stabilească la Haga, ca să lucreze sub supravegherea lor“. (*cit.* apud Deloffre, *op. cit.*, p. LIX.)

[22] La 23 ianuarie 1733, Bruzen de la Martinière scrie : „Ieri i s-au vîndut mobilele în faţa locuinţei sale. Nu erau încă plătite iar el a mai lăsat în urmă o mulţime de alte datorii“, iar la 7 februarie, Mathieu Marais adaugă : „Fostul benedictin Prévost [...] a fugit cu o femeie şi patru sau cinci mii de florini pe care librarii i le dăduseră drept avans. Aşa se întîmplă cu călugării de teapa asta“. (cit. apud E. Lasserre, *op. cit.*, pp. 31—32.)

talente pe care și le poate dori o persoană cu educație aleasă, avea să-și poată găsi, grație prietenilor ei, un adăpost onorabil și tihnit alături de o doamnă din lumea bună". Cît despre mine, îmi amintii de calitățile mele pedagogice și, cu gîndul să-mi sporesc veniturile, am întemeiat la Londra un periodic liber de orice prejudecată, *Le Pour et le Contre* [23], în care aveam să strecor discret și povestea vieții mele, ca să luminez în această privință opinia posterității așa cum va proceda, dealtfel, peste cîțiva ani și Jean-Jacques, cînd își va scrie *Confesiunile*, și cum se obișnuiește și în zilele domniilor voastre din secolul al XX-lea. În același an 1733, a apărut la Rouen *Istoria Cavalerului Des Grieux și-a lui Manon Lescaut*, creînd vîlvă mare. [24] Dar, la 13 decembrie, o dată

---

[23] „*Le Pour et le Contre*, lucrare periodică de un tip nou, în care ne exprimăm liber asupra a orice poate interesa curiozitatea publicului în materie de știință, artă, cărți etc., etc. fără a lua partea nimănui și fără a jigni pe nimeni", periodic de formatul ziarelor englezești ale lui Addison, Steele, Johnson etc., redactat aproape în întregime de Prévost, care a apărut între 1733 (24 martie) și 1740. Conținea aprecieri inteligente și nuanțate asupra literaturii engleze și franceze. Bineînțeles că Prévost nu s-a uitat nici pe sine: în afara unor „confesiuni", puneri la punct biografice și replici la calomniile cu care era adesea împroșcat, a strecurat și notițe admirative despre romanele sale, precum aceasta, despre *Manon Lescaut* (nr. 36, T. VI, cit. de Sainte-Beuve, in *Portraits littéraires, cit.)*: „De cîtă artă nu a dat dovadă pentru a-i interesa pe cititori și a trezi mila lor față de nenorocirile care se abat asupra acelei biete fete depravate! [...] Dealtfel, caracterul lui Tiberge, prietenul cavalerului, este admirabil. [...] Ca să nu mai vorbim de stilul acestei lucrări; nu găsești în paginile ei nici un jargon penibil, nici o afectare nemăsurată, nici cugetări sofisticate; scrie natura însăși. Cît de insipid pare în comparație cu acest scriitor autorul scrobit și sulemenit! Nu aleargă după vorbe de duh sau după ce se numește astfel. Nu este un stil laconic, constipat, ci un stil fluid și expresiv. Peste tot nu vezi decît descrieri și sentimente, dar descrieri adevărate și sentimente firești".

[24] Acest roman apăruse încorporat în volumul VII al *Memoriilor unui Bărbat de neam* (1731) și nu atrăsese prea mult atenția. La Rouen, în 1733, publicat în astă dată într-o ediție de sine stătătoare, este însă interzis la cîteva zile după apariție (5 octombrie 1733). Fu publicat din nou în 1738, tot încorporat în *Memorii*... fără să trezească fulgerele autorităților, apoi singur, ilustrat, la Amsterdam (1753), și la Amsterdam și Leipzig (1759). Soarta acestei povestiri de dragoste este stranie. Contemporanii i-au admirat stilul, protestînd însă în numele pudoarei și considerînd-o de o perversitate dăunătoare (v. Mathieu Marais, Montesquieu, Marmontel, Rouillé, Lenglet-Dufresnoy etc.). Preferau, pare-se, pe *Cleveland* (v. Grimm, Diderot, Rousseau). Romanticii, prin La

pe care nu o voi uita nicicînd, am fost arestat de poliţia londoneză pentru... fals în acte, şi învinuit de escrocherie calificată, mai precis de a fi falsificat nişte semnături pentru a încasa niscai gologani [25]. Am tras o spaimă grozavă, căci mi-era cam încărcată conştiinţa, dar, slavă Domnului, totul s-a sfîrşit cu bine, şi m-am putut întoarce la Paris, în 1734, spălat de orice acuzaţie.

Întîmplarea a avut asupra mea efectul unui duş rece. M-a potolit definitiv. Cugetasem mult în închisoare şi mă căisem de patimile tinereţii. Am bătut smerit la multe uşi, m-am rugat fierminte, am făgăduit, am vărsat şi cîte o lacrimă unde şi cum trebuia ; eram sincer, asigurările mele nu puteau fi puse sub semnul îndoielii. Papa Clement al XII-lea îmi acordă iertarea (5 iunie 1735), şi m-am supus la o nouă perioadă de noviciat la abaţia de la Croix-Saint-Leufroy, lîngă Èvreux. În decembrie m-am întors la Paris, unde am fost numit capelan al prinţului de Conti, post cu totul onorific. Locuiam pe strada Guénegaud şi, ca să trăiesc, m-am reapucat de scris cu mult succes : l-am terminat în sfîrşit pe *Cleveland*, aducîndu-i ceva modificări, urmară apoi rînd pe rînd : *Decanul din Killerine* (1739), *Istoria Margaretei de Anjou, regina Anglici*, apoi cele două romane selectate cu mult gust de critica bucureşteană pentru a forma volumul de faţă : *Povestea unei grecoaice* şi *Memoriile pentru a servi la istoria Maltei*, în sfîrşit *Campaniile filozofice ale domnului de Montcal*. Devenisem un autor la modă, şi romanele îmi erau citite cu nesaţ în diferite alcovuri. Acum, fu în sfîrşit permisă şi difuzarea în Franţa a lui *Manon*.

Credeţi că aceşti ani au fost ani de tihnă ! ? Nici vorbă ! Mă sîcîia Lenki (care-şi zicea acum Doamna de Chester). Necazurile băneşti se întcţeau. Ba mai mult ; împins de aplecarea mea firească spre zeflemea, m-am lăsat ademenit să colaborez la o foaie satirică şi am fost silit să-mi strîng peste noapte catrafusele şi să reiau calea exilului, la Bruxelles şi la Frankfurt. Exil care,

---

Harpe, îl descoperă şi îi proclamă, unanim, cu entuziasm, calităţile. De atunci faima lui a continuat să crească, aruncînd în umbră toate cclelalte opere ale lui Prévost. Cercetătorii din a doua jumătate a secolului nostru, însă, mai drepţi, admiră şi cele două romane pe care le înfăţişăm azi publicului din România, în special *Povestea unei grecoaice*.

[25] Pentru toată această nefericită poveste, în care este limpede că Prévost nu a jucat un rol prea recomandabil, v. Deloffre, *op. cit.*, p. LXVIII şi, mai ales, Claire-Eliane Engel, *op. cit.*

din fericire, nu a durat mult şi care mi-a fost de folos, căci mi-a îngăduit să pun capăt, în sfîrşit, legăturii mele cu Doamna de Chester.

Întors în patrie, m-am stabilit la Chaillot [20], loc încîntător de bucolic, unde am tradus vestita *Clarisse Harlowe* de Richardson (1751). M-am îngrijit şi de viitorul lui *Manon*, publicînd la Amsterdam două noi ediţii, în 1753 şi 1759.

De-abia în 1754 am obţinut de la papa Benedict al XIV-lea prioratul de la Saint-Georges-de-Gesne, lîngă Mans. M-am stabilit atunci, împreună cu drăguţa doamnă Gentil, care se îngrijea de confortul meu material, la Saint-Firmin, un sătuc nu departe de Chantilly, unde am trăit într-o deplină singurătate, avînd legături doar cu benedictinii de la Chantilly, lucrînd, citind, meditînd şi rugîndu-mă. Un mucalit mi-a descris înfăţişarea, la acea epocă, într-un catren mediocru pe care vă las să-l judecaţi :

L'abbé brillait d'un embonpoint charmant,
Et digne de prélature.
Tout respirait dans sa figure
La tendresse et le sentiment. [27]

Într-o zi, la 23 noiembrie 1763, pe cînd mă plimbam în pădurea de la Courteuil, am avut o ruptură de anevrism. Prietenii mei

---

[26] Vezi Scrisoarea către Boucher de l'Etang din 30 iulie 1746 (?) citată de Harrisse p. 358, cit. apud Deloffre, op. cit., p. LXXII : „Încep cu vestea că am părăsit centrul Parisului de vreo trei săptămîni. La vreo cinci sute de paşi de Tuileries (la Chaillot, n.n.) se află un deluleţ iubit de fire, ocrotit de zei etc. Acolo m-am stabilit pentru trei ani cu contract de închiriere în bună regulă, împreună cu drăguţa văduvă, îngrijitoarea mea, cu căţeluşa Loulou, o bucătăreasă şi un lacheu. Casa este frumoasă, deşi arhitectura şi mobilierul nu sînt dintre cele mai bogate. Dar privelişteа este încîntătoare şi grădinile aşa cum îmi plac. În sfîrşit, sînt cel mai mulţumit dintre oameni. Cinci sau şase prieteni, al căror număr sper că-l veţi spori cînd vă veţi întoarce din călătorie, vin uneori să tăifăsuiască cu mine despre nebuneasca agitaţie a speciei omeneşti. Poarta-mi este închisă pentru tot restul universului. Ce spui despre acestea, dragul meu filozof ? [...] Mai devreme sau mai tîrziu, oamenii cu minte se îndrăgostesc de singurătate. Prea mult pierd trăind în afara lor".

[27] „Gras şi rumen era acel abate / Cum se cuvine în călugărie / Iar pe faţa-i purpurie / Se citeau blîndeţe şi bunătate". (in *Templul Memoriei*, 1767, II, p. 48, *cit.* apud Deloffre, *op. cit.*, p. LXXIII.)

din Saint-Nicolas-d'Acy mi-au găsit trupul neînsufleţit, şi am fost îngropat după legea credinţei mele, în biserica din acel loc, o clădire a benedictinilor.

S-a pretins că nu murisem atunci, în pădure şi că mi-am revenit pe masa de autopsie, dar că, îngrozit de ce văzui, mă hotărîsem să nu mă mai agăţ de viaţă şi-mi dădusem duhul. Nu este nevoie să vă spun că este o minciună sfruntată, deşi pînă şi bunul Sainte-Beuve a acreditat-o [28].

Şi-astfel mă săvîrşii din astă-lume...

Cam atît despre viaţa mea, bună, rea, cum a fost. De vreţi mai multe amănunte, consultaţi notele cu care mi-am împănat relatarea, precise, exacte, după toate regulile erudiţiei ; dacă nu vă mulţumesc, recurgeţi la bibliografia de care s-au folosit ; iar dacă nici atunci nu vă va fi fost curiozitatea împăcată... mă voi bucura aflînd că se porneşte o nouă cercetare şi mă voi simţi şi mai trainic înfipt în veşnicia gloriei.

Cît despre operă... Acum pana-mi şovăie, mintea mi se întunecă, obrajii mi se acoperă de bujorii modestiei... S-au spus atîtea despre mine, în diferite epoci, folosind limbi şi — cum le spuneţi ? — metalimbaje diferite ! Să mă încumet oare să vorbesc despre ea? ! Doar nu mai sînt junele de patruzeci de ani care edita *Le Pour et le Contre* şi-şi făcea singur reclamă ! Atît pot să vă spun, spre mîndria mea : că este destul de întinsă — circa una sută douăsprezece volume — fapt de care nu puţin mă fălesc... căci eram iute la pană, ca şi la patimă sau la mînie. Nu vă pot înşira acum toate titlurile, ci doar pe cele pe care le socotesc mai importante : mi se pare concluzia cea mai potrivită ! :

Aventurile lui Pomponius, cavaler roman, sau Istoria vremurilor noastre, roman satiric (1724) ; *Odă întru slava sfîntului Francisc-Xavier, apostol al Indiilor* (1727); *Memoriile unui Bărbat de neam*, 7 volume (1728—1731) ; *Filozoful englez sau Povestea domnului Cleveland, copil din flori al lui Cromwell, scrisă de el-însuşi şi tradusă din limba engleză de către autorul Memoriilor unui Bărbat de neam*, 8 volume (1731—1739) (Domnul Fabre este de părere că din *Cleveland* s-ar mai putea selecţiona o altă poveste, la înălţimea celor două din prezentul volum : episodul lui *Cécile)* ;

---

[28] „...un neaşteptat atac de apoplexie îl lăsă întins pe pămînt, în nesimţire. Sosiră nişte ţărani, îl duseră în satul vecin şi crezîndu-l mort, un felcer neştiutor porni să-i facă autopsia. Trezit de tăişul scalpelului, Prévost muri curînd, pradă unor dureri îngrozitoare." *(Portraits littéraires*, op. *cit.)*

Le Pour et le Contre, lucrare periodică de un stil cu totul nou... (1733—1740) ; *Decanul din Killerine*, 6 volume (1735—1740) ; *Istoria Margaretei de Anjou, regină a Angliei*, 2 volume (1740) ; *Povestea unei grecoaice*, 2 volume (1740) ; *Istoria tinereții Comandorului de *** sau Memorii pentru a servi la Istoria Maltei*, 2 volume (1741) ; *Campanii filozofice sau Memoriile domnului de Montcal, aghiotant al domnului mareșal de Schomberg*, 2 volume (1741) ; *Istoria lui Wilhelm Cuceritorul, duce de Normandia și rege al Angliei*, 2 volume (1742) ; *Istoria lui Cicero*, 4 volume (1743—1744) ; *Memoriile unui Bărbat cinstit* (1745) ; *Istoria generală a călătoriilor*, 15 volume (1746—1759). La această listă, incompletă, adaug numeroase traduceri din literatura engleză, printre care *Pamela* (1742), *Clarisse Harlowe* (1751) și *Povestea cavalerului Grandison* de Richardson (1751) și scrieri de Sheridan și John Hawkesworth...

FRANÇOIS-ANTOINE PRÉVOST D'EXILES
ALIAS MICAELA SLĂVESCU

*

Pentru cititorul familiarizat cu aventurile cavalerului Des Grieux și-ale lui Manon Lescaut [29], cele două romane din volumul de față se înfățișează ca două variațiuni pe aceeași temă a iubirii (nefericite), veche cît lumea și mereu nouă : prima, cea a ambasadorului Franței la Constantinopole, zbuciumată, roasă de neliniștea lăuntrică a unei patimi neîmpărtășite, ce se complace într-o tulbure intimitate otrăvită de o chinuitoare gelozie, a doua, cea a comandorului de Malta, mai neprevăzută, bogată în peripeții stranii și variate, desfășurîndu-se kaleidoscopic într-o îmbulzeală de evenimente tragi-comice, în contact permanent cu moartea care seceră nemilos, cu multă oportunitate, deopotrivă pe cei răi și pe cei buni.

În centrul ambelor povestiri, cuplul, un bărbat și o femeie, legați prin firele multiple ale unor sentimente pătimașe, patetice, adesea contradictorii sau enigmatice, în jurul căruia gravitează sau evoluează alte cupluri, proiectare atenuată a celui central, simplificate, clădite pe dimensiuni minore sau parodice. Un balet de însoțiri „à la Watteau", avînd discreta impudoare a unui car-

[29] Între altele, grație excelentei traduceri a lui Alice Gabrielescu, Univers, 1972.

naval cu măşti în care totul pare îngăduit şi totul tăinuit sau se crede astfel, urcînd şi coborînd agale scara ierarhiilor sociale, cu nonşalanţă aparentă, deşi cu un simţ adînc înrădăcinat al drepturilor şi obligaţiilor de castă.

În cadrul acestui cuplu *el* are cuvîntul, şi *ea* ascultă, *el* hotărăşte şi *ea* se supune — sau dacă refuză s-o facă, o clipă răzvrătită, este curînd obligată să cedeze, căci *el* o ţine într-o dependenţă materială totală.

El are cuvîntul nu numai în virtutea binecunoscutei preeminenţe a puterii masculine faţă de slăbiciunea feminină, ci şi pentru a manipula mai comod conştiinţele cititorilor : ca să vadă spectacolul pe care-l reprezintă viaţa eroului luminat sub unghiul lui de incidenţă, să-l înţeleagă aşa cum îl înţelege el, să-l judece aşijderea, să-i împărtăşească identic nedumeririle şi durerile ! Ambele romane sînt scrise la persoana Ia (cum tot la persoana Ia au fost scrise *Manon Lescaut* şi *Memoriile unui Bărbat de neam,* precum şi *Cleveland* sau *Memoriile domnului de Montcal)* şi reflectă un punct de vedere egocentrist infailibil, îngust-aristocratic, o concepţie despre lume de tip „ancien-régime" căreia i se adaugă o uimitoare, aproape înduioşătoare conştiinţă a superiorităţii francezului faţă de toate celelalte neamuri. În ambele romane (de fapt în mai toate), *el* se simte sau se crede un centru, un pivot, un simbol al perfecţiunii şi vrea ca toţi să-l privească astfel, iar obîrşia îi este întotdeauna aleasă, averea importantă şi ursitoarele în general clemente. *El* este abatele Prévost, şi dacă nu este *chiar el,* este proiectarea eu-lui său, aşa cum şi l-a închipuit, sau aşa cum l-a visat, în clipa de cumpănă a vieţii cînd începi numărătoarea inversă.

În aceste două romane, spre deosebire de situaţia din *Manon Lescaut,* accentul cade mai puţin asupra femeii decît asupra bărbatului. *El* este subiectul principal, *ea* fiind mai ştearsă (Helena) sau destul de enigmatică (Theophe). Dar în ambele cazuri, povestirile, „autobiografice", sînt o cugetare amară *(Povestea unei grecoaice)* sau resemnat-înţeleaptă *(Povestea comandorului)* a unor bărbaţi ajunşi la vîrsta maturităţii (spre deosebire de Des Grieux, narator şi el, dar care era încă un copil), ce-şi privesc retrospectiv, erorile şi păcatele : ale tinereţii (comandorul), ale vîrstei mature (ambasadorul).

De ce această nedezmînţită preferinţă a lui Prévost pentru forma autobiografică, pentru *Memoriile* deghizate ? Într-o per-

tinentă și amănunțită analiză, Radu Toma ne răspunde[30]: pentru că în Veacul Luminilor, unde „actul de cooperare romanescă nu este posibil", funcționează o „regulă a sincerității" de tip deosebit, care cere, ba reclamă cu insistență „validarea" poveștii spuse de către cel căreia i se adresează (în speță, de către interlocutorul-cititor, în același timp beneficiar și judecător sau cenzor al povestirii), asupra căruia trebuie deci să se exercite o presiune-seducție care să ducă la convingerea lui, la o interpretare a evenimentelor în sensul dorit de narator, și în ultimă instanță la acea manipulare a conștiinței sale despre care vorbeam mai sus. Eul-narator („totodată personajul principal al narațiunii") sau „narator autodiegetic" *trăiește* o serie de evenimente, comportîndu-se însă în același timp ca un *martor* al lor, dar și ca un *judecător/cenzor* și cerînd de la interlocutorul său, cenzor implicit, o perfectă identitate de vederi cu ale sale ; trebuie (sau ar trebui) să-și domine interlocutorul pentru a-l face să trăiască „consubstanțial".

Altfel spus, în romanul Luminilor de tip memorialistic se tinde către o triplă suprapunere a „personajelor" romanești — erou-narator-cenzor — ce se înfruntă, garanție supremă a autenticității și veridicității povestirii care este dată în vileag.

Interesul pe care-l prezintă povestirea astfel concepută se trivializează, căci plăcerii inéditului, imboldului curiozității care obligă la lectură pentru recepționarea elementului epic, epopeic: ce poate să se mai întîmple ? cum și dacă va ieși eroul din încurcătură ? etc., i se adaugă o analiză simultană a actelor și gîndirii eroului în funcție de propria conștiință a cititorului, astfel înzestrat cu o luciditate sporită și participînd mai activ : are sau nu are eroul dreptate? ce a *văzut* sau *crezut* să fie oare adevărul sau doar aparențe înșelătoare ? — și, în sfîrșit, o validare a comportamentului eroului-narator, făcut de cenzorul-cititor scăpat (sau nu) din operația de seducere încercată de eroul-narator : cum de a putut acesta să fie atît de naiv, să se lase atît de ușor înșelat (sau dimpotrivă, cu ce inteligență a privit lucrurile !) ? cu concluzia, inevitabilă : aventura a constituit (sau nu a constituit) un eșec.

Dar în romanele lui Prévost, aventura constituie întotdeauna un eșec... concluzia amară adusă de însuși scriitorul vieții sale.

---

[30] În *Epistemă, ideologie, roman. Secolul XVIII francez.* Univers, 1982, pp. 90 și urm.

În *Povestea unei grecoaice* eroul este un om în vîrstă, de neam ilustru, aproape inepuizabil de bogat şi ocupînd, pe deasupra, un loc politic însemnat : ambasador al unei „superputeri" creştine la Înalta Poartă, ceea ce-i creează la Constantinopole un statut aparte fără a-i răpi, dealtfel, prea mult din preţiosul său timp. Este, firește, foarte mulţumit de sine şi de cîte ori se autocontemplă, satisfacţia i se manifestă în chip de-a dreptul comic. Rostește cu infatuare cuvintele „la noi", „în ţara noastră" etc., relevînd în treacăt, ca din întîmplare, semnele de admiraţie şi supunere ce i se adresează, împarte sfaturi în dreapta şi în stînga, bineînţeles infailibile (ca de pildă cele pe care le dă judecătorului turc care îl condamnase pripit la moarte pe tatăl adoptiv al lui Theophe) şi nu pregetă să-şi sublinieze maturitatea şi superioritatea amintind aplecarea lui nedezminţită în cugetare. Într-adevăr, textul este împănat de afirmaţii-constatări de tipul : „gîndii", „socotii", „cugetai", „îmi dădui seama" etc. (urmate de o hotărîre materializată într-o poruncă straşnică) şi care, fiind rodul reflecţiei unui personaj de valoarea lui, ar fi trebuit să ducă nedezminţit la rezultate favorabile; dar nicidecum ! şi aici intervine „comicul" situaţiei, ironia care sub-tinde textul în cadrul fiecărui episod : căci socotelile bietului ambasador se dovedesc întotdeauna greşite şi provoacă de nu chiar catastrofe, cel puţin situaţii extrem de neplăcute, orice acte — cugetate — ale sale, chiar şi cele mai generoase în aparenţă, întorcîndu-se împotriva lui, — pentru că nu le cîntărise îndeajuns, mintea-i fiind opacă la orice mod de gîndire sau concepţie despre viaţă care nu se suprapune cu ale lui.

De unde singurătatea lui morală pe care nici averea, nici rangul (sau poate tocmai ele) nu reuşesc s-o împiedice. Între ambasadorul îndrăgostit, îmbătrînit şi bătrînicios şi restul lumii se cască un hău, căci toţi îl privesc de departe, ostil sau interesat, dar niciodată cu afecţiune şi înţelegere. Treapta pe care l-a aşezat statutul său social — de care nu poate sau nu ştie să se desprindă, cu mintea-i modelată de educaţie şi de prejudecăţi — este prea înaltă şi-l face de neînţeles sau nesuferit tuturor celor care-l înconjoară. Slujitorii ? îl trădează ! Prietenii ? îl înşală (cum la rîndu-i şi el îi înşală) ! Persoanele cărora le vine în ajutor cu o generozitate (dealtminteri calculată) ? Îi răspund prin nerecunoştinţă ! Cele pe care le tocmeşte sporadic ca să-i aducă anume servicii ? Nu au alt scop decît să profite de pe urma lui ! În jurul lui doar minciună şi indiferenţă.

Discrepanţa între *ceea ce vrea să pară* ambasadorul — în ochii lui, în ochii celorlalţi — şi ceea ce este în realitate, nu poate să nu-i scape cititorului-cenzor, cu mintea alertată chiar din primele pagini de mărturisirile făcute de erou. Iar duelul-conflict ce-l opune lui Theophe devine din chiar această cauză mai pasionant, pe dublul plan al epicului şi al psihologicului, căci, în acest straniu cuplu, echilibrul este perfect între ceea ce îi apropie sau ar trebui să-i apropie şi ceea ce-i desparte iar sorţii de izbîndă sînt, din această cauză, incerţi.

Dacă *el* este un mare senior hărăzit cu toate privilegiile celor din fruntea ierarhiei sociale, şi *ea* o sclavă cumpărată şi-apoi redată unei libertăţi care nu se deosebeşte decît prin nume de sclavie, în schimb *el* este bătrîn şi *ea* tînără, iar recunoştinţa nu poate ţine loc de iubire, mai ales cînd gelozia ţese în jurul ei o pînză mai subtilă şi mai afurisită decît cea de păianjen. Desigur, Theophe este liberă, stăpînă asupra purtării ei, dar trăieşte din liberalităţile celui care i-a plătit libertatea şi care de fapt nu încetează o clipă s-o dispreţuiască deoarece nu-i poate uita înjosirile trecutului şi chiar obîrşia necorespunzătoare, şi nu are dreptul să hotărască decît ceea ce i se impune sau i se sugerează : nu are dreptul să-şi părăsească binefăcătorul şi nici să iubească pe cine vrea ea. Ca să restabilească echilibrul dintre ei, — *el*, aşa de sus, *ea*, aşa de jos — şi să-şi (re)capete demnitatea, plasîndu-se pe planul de egalitate pe care *el* i-l refuză, *ea* nu poate decît să respingă iubirea, întîi condescendentă, apoi din ce în ce mai înflăcărată a celui care o striveşte sub povara generozităţii şi a dispreţului său. S-o respingă chiar cînd i se oferă căsătoria — ultima abdicare săvîrşită sub imboldul patimii frustrate de către seniorul înfumurat, subjugat de prejudecăţile de castă, dar robit la rîndul lui de farmece inaccesibile : gest de supremă insolenţă care înclină de astă dată platoul balanţei în favoarea *ei* — şi-i atrage moartea. O moarte enigmatică, neaşteptată, ca şi purtarea ei, dar care proclamă, pînă dincolo de mormînt, victoria şi răzbunarea femeii înjosite odată cu înfrîngerea bărbatului prea încrezător în avantajele sale materiale şi în atuurile sociale de care se serveşte cu sfidătoare aroganţă.

Şi în *Povestea Comandorului* *** ne aflăm în prezenţa unui cuplu, totodată identic şi diferit de cele pe care le formează Des Grieux şi Manon, Ambasadorul şi Theophe. *El* — comandorul (pe

atunci cavaler) este tînăr ca Des Grieux, în schimb de viţă veche şi putred de bogat ca ambasadorul, cu care mai are în comun excelenta părere despre propria-i persoană: „Sînt poate singurul cavaler al Ordinului nostru, care, dispunînd de o avere însemnată şi de tot ce poate asigura o carieră strălucită în viaţă, s-a hotărît de bună voie să-şi asume îndatoririle unei vieţi pline de greutăţi". Toate actele sale sînt determinate de conceptele de „nobilime" şi „măreţie" ; purtarea, — guvernată de „bună-cuviinţă" : se crede, se vrea, un perfect gentilom, cu înfăţişare seducătoare şi de o straşnică vitejie, — şi o spune cu naivitate, ascunzîndu-se sub o falsă modestie care nu înşală pe nimeni. Ar fi săvîrşit toţi atîtea boroboaţe ca şi ambasadorul (ba chiar mai multe — sau mai puţine căci ele i-ar fi putut costa de multe ori viaţa !) dacă n-ar fi avut de strajă alături de el un Mentor devotat, un prieten nedezminţit, care gîndeşte în locul lui şi-l scapă din toate necazurile în care îl cufundă nesăbuinţa sau înfumurarea. Acest prieten, viteazul şi înţeleptul Peres, pare a fi dublul său, pe cît de nefericit pe atît de cuminte. Dar... e spaniol, ceea ce îl aşază, bineînţeles, din punctul de vedere al vanitosului francez, pe o treaptă inferioară. De viţă veche, şi moştenitor al unui nume glorios, a fost exilat pe nedrept din patria sa, căzut în robie, scăpat de la moarte de tînărul cavaler graţie unui hazard al soartei despre care nu se ştie cui îi va fi mai benefic : franţuzului, pe semne, care şi-l va apropia pe spaniol copleşindu-l cu generozitatea sa (ah ! cît de necesari sînt banii !, pare a ofta abatele Prévost cam la un secol înaintea lui Balzac !) şi va fi admirabil slujit de inteligenţa acestuia, de simţul lui al măsurii şi al convenienţelor. A-l ajuta băneşte pe Peres nu reprezintă dealtfel un sacrificiu pentru cavaler, cum nu reprezintă nici pentru ambasador : el disprefuieşte, aristocratic, banul pentru care nu a trudit ca să-l agonisească şi pe care-l risipeşte dezinvolt, convins şi el că totul se poate cumpăra. În locul verbelor „a gîndi", „a socoti", „a cugeta" pe care le conjugă ambasadorul, cavalerul, mai cinic, conjugă verbele „a plăti", „a despăgubi", „a înzestra" etc. bineînţeles admirîndu-se nespus pentru generozitatea lui.

La toate aceste „calităţi" cavalerul adaugă un temperament vulcanic, care nu rezistă nurilor feminini. Îndrăgostit de Helena la prima vedere, găseşte în această fetiţă gingaşă, veselă şi copilăroasă o pradă uşoară pe care o ademeneşte şi-o neçinsteşte fără urmă de remuşcare, refuzînd chiar posibilitatea căsătoriei onora-

bile cu ea care i se oferă în momentul de vîrf al patimii sale. Dispus să se lase ocărît și batjocorit de cavalerii Ordinului din care făcea sau avea să facă parte, nu acceptă totuși, ca rușinoasă, potrivit unui ipocrit cod al onoarei, căsătoria cu femeia blîndă și iubitoare care îndurase multe neajunsuri de dragul lui și pe care el o necinstise, dar a cărei obîrșie nu i se pare la înălțimea rangului său. Ba mai mult. Cînd biata Helena își pierde frumusețea în urma unei cumplite boli, cavalerul o respinge cu neomenoasă răceală, iubirea-i pătimașă fiind brusc înlocuită de aversiune, și se străduiește s-o căsătorească cu... feciorul lui, voind astfel s-o despăgubească „generos" și să-i creeze un loc „onorabil" în societate". Pînă la urmă o trimite într-o mănăstire, luînd „toate măsurile care ar fi putut să-i facă soarta mai plăcută în refugiul ei". Își *comunică hotărîrea* și mamei tinerei femei, „care nu ezită s-o aprobe" ; și „și-o îndeplini cu destulă generozitate ca să fie lăudat de toată lumea".

Astfel se sfîrșește romanul, unul dintre cele mai cinice pe care le-a scris Prévost, în care și-a turnat toată amărăciunea și a plătit vieții și societății cîte polițe i-au stat la îndemînă. Față de femei, în primul rînd (de Lenki, poate ?), la adresa cărora nu-și maschează de astă dată disprețul ; față de oamenii bisericii apoi, prin intermediarul cavalerilor de Malta. prezentați ca semi-pirați cheflii, afemeiați, setoși de glorie și bogății ; față de moravurile strîmbe ale unei epoci fastuoase în aparență ; și față de el-însuși, parcă flagelîndu-se pentru neghiobia de a fi nutrit atîtea iluzii de-a lungul anilor zvăpăiați pe care-i trăise. *Povestea Comandorului* *** nu este însă mai puțin un roman scris cu har, cu o vervă neașteptată, care transformă comedia în tragedie, tragedia în comedie și carnavalul aventurilor într-o simbolică și aiuritoare rostogolire a roții soartei, ilustrînd perfect această afirmație mai timpurie a autorului : „Povestea pe care o scriu nu este compusă decît din acțiuni și sentimente". Iar nouă și interesantă, în aceste două romane, este tocmai acea suprapunere a elementelor de comedie și tragedie care nu exista atît de vădit în *Manon Lescaut* și care provine din întîietatea pe care scriitorul o acordă martorului și cenzorului față de eroul-narator care trăiește aventura. Trăirea rămîne autentică, dar în cadrul triplei suprapuneri despre care vorbeam (erou-martor-cenzor), rolul cenzorului se dilată perceptibil, se manifestă printr-o ironie mereu trează care luminează paginile, dîndu-le o savoare neobișnuită, scăldînd aventura în zîmbet și conferind celor mai neverosimile situații valoare exem-

plară de simbol. O ușoară alunecare, o mișcare de translație, puțină imaginație, — și personajele zugrăvite devin tot atîtea cazuri „moderne“, susceptibile de a fi introduse în „contexte“ contemporane, și deci foarte apropiate nouă. Căci epocile se succed, moravurile se schimbă, dar prejudecățile continuă să existe și enigmele inimii și sufletului omenesc rămîn mereu aceleași, vii și de nepătruns.

MICAELA SLĂVESCU

ISTORIA TINEREȚII COMANDORULUI DE ***
sau
MEMORII
PENTRU A SERVI LA ISTORIA MALTEI

PARTEA ÎNTÎI [1]

Ajuns la o vîrstă la care raţiunea şi experienţa îndeamnă la cugetare, socot că din noianul de memorii şi cărţi de aventuri trăite publicate în veacul nostru nu există nici una în care autorul să fi avut alt scop decît să-l distreze pe cititor prin întîmplări amuzante sau să-şi arate frumoasele însuşiri prin aventurile pe care şi le pune în seamă. Gîndurile acestea m-au făcut să mă simt ispitit să-mi amintesc istoria vieţii mele în cu totul alte scopuri. Voi lăsa pe cititor să le afle singur, rugîndu-l totuşi să-şi amintească, atunci cînd le va desluşi, că i-am atras atenţia asupra lor încă de la început. Nu-l invit nici să se

---

[1] Publicat în ianuarie 1741, acest roman a pricinuit un mare scandal, astfel rezumat în jurnalul *L'Espion étranger à Paris* din 6 februarie 1741 (cit. apud J. Sgard, *op. cit.*, pp. 404—405) :

„Domnul Didot, librar la Paris, pe cheiul des Augustins, a pus în vînzare o carte intitulată *Povestea tinereţii Comandorului *** sau Memorii pentru a servi la Istoria Maltei* în două părţi, tipărită în Olanda.

Lucrarea este de Abatele Prévost, autor de numeroase romane. Ceea ce ne face să înţelegem că volumul pe care-l anunţăm nu conţine nimic serios în afară de titlul său. Întreg Ordinul Cavalerilor de Malta a fost foarte nemulţumit de faptul că acest Abate a crezut de cuviinţă să distreze publicul pe socoteala sa ; se spune chiar că s-au plîns Curţii şi că plîngerea lor a fost ascultată. De cînd a apărut această lucrare, Domnul Abate Prévost s-a văzut silit să dispară ; s-a presupus că exilul său se datorează tocmai acestor plîngeri, dar informaţia este greşită ; vom da alte motive mai pozitive : nu e bine, în materie de ştiri să te-ncrezi în primele zvonuri care circulă.

Acum circa o lună a apărut aici un manuscris intitulat *Gazeta Curţii*. Această fiţuică ce ar fi urmat să apară foarte precis în fie-

bucure, nici să sufere, totuși îl anunț că va încerca sentimente din cele mai puternice dacă are un suflet simțitor.

Nu există nimic mai de mirare în copilăria mea decît speranțele, foarte mari, pe care și le puseseră ai mei în însușirile cu care mă înzestrase natura. Sînt poate singurul cavaler din Ordinul nostru [2] care, dispunînd de o avere însemnată și de tot ce poate asigura o carieră strălucită în viață, s-a hotărît de bună voie să-și asume înda-

---

care săptămînă a fost cumpărată și citită cu mult interes ; punea la curent publicul cu toate aventurile galante care se petrecuseră în timpul săptămînii la Curte și la Paris : puteai lesne recunoaște în portretele destul de bine zugrăvite eroii aventurilor care erau descrise ; mai multe persoane sus-puse s-au ofensat văzîndu-și aventurile galante astfel divulgate : adevărul supără. Și-au dat toată silința pentru a afla pe autorul scrierii, și anonimatul nu a putut fi păstrat [...]".

Așadar, apariția *Poveștii tinereții Comandorului* *** a coincis cu un scandal care l-a silit pe Prévost să ia din nou calea exilului, și care i-a asigurat, la timpul său, o faimă pe care veacurile ulterioare nu au ratificat-o întru totul.

[2] Ordinul de Malta, de călugări militari, își are obîrșia în secolul al XI-lea : prin 1048, cîțiva negustori din Amalfi întemeiază la Ierusalism o mănăstire benedictină cu spital aferent, pentru îngrijirea pelerinilor veniți să viziteze Sfîntul Mormînt. Înlăturîndu-i pe benedictini, directorul stabilimentului îmbogățit grație daniilor importante făcute de Godefroy de Bouillon în 1099 — un anume Gérard — înființează o nouă congregație numită a Ospitalierilor Sfîntului Ioan (Hospitaliers de Saint-Jean). Urmașul său, Raymond de Puy, stabilește definitiv normele de viață și purtare a membrilor stabilimentului, cărora li se adăugă, în secolul al XII-lea, obligația serviciului militar. După cucerirea Ierusalimului de către Saladin (1187) Ospitalierii se retrag pe insula Cipru, apoi pe insula Rhodos (1310), luîndu-și numele de cavaleri de Rhodos. L-au învins pe Mahomed al II-lea în 1480, cucerindu-și un mare renume de bravură și mult prestigiu, dar, învinși, la rîndul lor de Soliman al II-lea în „condiții onorabile", se retrag în 1530 pe insula Malta, care le-a fost cedată de Carol Quintul, luîndu-și numele de cavaleri de Malta. Ordinul, condus de un mare-maestru, era organizat în opt „limbi" sau națiuni (Provența, Auvergne, Franța, Italia, Aragon, Germania, Castilia și Anglia), fiecare condusă de un comandor (sau *stîlp*), și număra vreo 600 de *commanderii* europene. Membrii lui rosteau legăminte religioase identice cu cele ale călugărilor, cărora li se adăuga însă obligația de a purta arme și de a lupta împotriva păginilor precum și de a-i ajuta pe pelerini. Purtau un costum specific, somptuos, de culoare neagră, cu arme roșii și o cruce de Malta (cu patru brațe egale, lărgite și despicate la extremități) albă sau aurie. Ordinul de Malta ființează și în zilele noastre, conform unui nou statut care datează din 1961.

toririle unei vieţi pline de greutăţi. Astfel de legăminte sînt hotărîte mai întotdeauna de voinţa unui tată sau de preferinţele unei familii. Aşa s-a întîmplat şi cu mine la început, căci nici nu mă născusem bine cînd m-au şi hărăzit crucii. Mai apoi însă, după ce muri fratele meu mai mare şi toate drepturile lui trecură asupra mea, toţi cei care vedeau în mine pe viitorul cap al unei familii ilustre fură surprinşi cînd, la vîrsta de optsprezece ani, le-am spus că plec la Malta să iau parte la expediţii împotriva turcilor şi că îmi las toate drepturile pe seama fraţilor mai mici. Căpătasem această dorinţă din cărţile pe care le citisem. Cum nimic nu mi se părea mai nobil şi mai măreţ decît cariera căreia îi fusesem destinat din faşă, nu puteam înţelege ca nişte avantaje atît de deşarte ca acelea pe care le oferă bogăţia să învingă un sentiment ce mi se părea izvorît din onoare şi înţelepciune. Toate încercările familiei de a mă face să-mi schimb hotărîrea fură zadarnice şi luai drumul mării împreună cu doi vecini ce-şi propuseseră aceeaşi ţintă. La început nimic nu a tulburat călătoria noastră dar, cînd am intrat în marea Genovei, vîntul a început să sufle cu atîta putere încît ne-a silit să navigăm de-a lungul coastei şi căpitanul a hotărît să facă o escală de cîteva zile în portul Orbetello.

Pe cînd căpitanul se îngrijea de repararea stricăciunilor făcute de furtună, eu şi cei doi tovarăşi ai mei plecarăm să vînăm ca să ne treacă timpul mai uşor. Nici prin gînd nu ne trecea să ne împrietenim cu cineva într-un loc unde urma să stăm atît de puţin. Dar întîlnirăm un bătrîn comandor a cărui moşie se afla prin împrejurimile oraşului şi buna-cuviinţă ne îndemnă să-i oferim serviciile noastre şi să-i acceptăm ospitalitatea. Furăm astfel nevoiţi să petrecem o zi întreagă la castelul lui. Comandorului îi plăcea atît de mult să ne vorbească despre curtea de la Malta şi să ne povestească tot ce i se întîmplase în timpul îndelungatei lui şederi acolo, încît pînă la urmă începu să ne istorisească aventurile lui galante. Înfierbîntat de aburii vinului, ne mărturisi că avusese o funcţie înaltă la curtea marelui-maestru şi că nu se retrăsese la moşie, renunţînd la onoruri, decît împins de o dragoste oarbă de care nici măcar vîrsta nu putuse să-l ferească şi căreia îi sacrificase toată fericirea lui. Întreaga viaţă se ocupase de treburi

serioase, fără să aibă timp să simtă gustul plăcerilor care, din această cauză, îl îmbătaseră dintr-o dată. Era bogat. Tînăra maltezâ care îl încîntase nu avea aproape nimic. O îndemnase deci să-l urmeze împreună cu întreaga ei familie și, astfel, de vreo doisprezece sau cincisprezece ani, duceau împreună o viață tihnită și lipsită de griji pe pămînturile lui.

Mărturisirile pe care ni le făcea erau din ce în ce mai intime. Văzînd însă că povestirea lui înflăcărată nu trezise în noi, atît cît ar fi dorit, curiozitatea de a-i cunoaște stăpîna inimii, comandorul ne zise cam supărat : „Cîtă răceală la niște cavaleri de vîrsta voastră ! Nu știți oare că, după slujirea ordinului nostru, n-avem datorie mai mare decît față de femei ? Dacă n-ați știut pînă acum acest lucru, aflați-l de la un om bătrîn". Apoi, fără a ne lăsa să-i ghicim intențiile, se sculă și ieși cu pas șovăielnic pentru a le aduce pe doamnele casei, pe care nu le văzuserăm încă.

Ne prezentă mai întîi pe cea despre care ne vorbise. Era însoțită de alte două-trei doamne din Orbetello pe care soții lor le lăsau cu toată încrederea să vină în casa unui bătrîn de șaptezeci de ani, stăpînit, cum știa toată lumea, de o pasiune foarte surprinzătoare pentru vîrsta lui. Dar admirația nu ne fu trezită nici de iubita comandorului, nici de vreuna dintre doamnele din Orbetello. Comandorul nu ne vorbise tocmai de lucrul cu care se putea mîndri cel mai mult : devenise tată încă din primul an al acestei aventuri și iubita lui era însoțită de o fată de treisprezece sau paisprezece ani, fructul dragostei lor. Nu văzusem pînă atunci decît puține femei demne de iubire, sau poate că acest lucru nu mă interesase. Dar acum, impresionat din cale afară de farmecul pe care crezui că-l găsesc la fata comandorului, începui să laud calitățile acestei ființe încîntătoare, făcîndu-mă astfel vinovat de multă necuviință, căci comandorul părea să aștepte astfel de laude doar pentru iubita lui. Dar chiar și după această întîmplare, comandorul continuă să păstreze secretul paternității lui și ne despărțirăm fără a avea nici cea mai mică bănuială despre faptul că dragostea lui rodise într-un chip atît de fericit.

Oricît de puternică fusese impresia pe care această minunată făptură o făcuse asupra mea, nu purtam totuși în suflet la plecare decît primul sentiment pe care mi-l inspirase : admirația. Cei doi tovarăși ai mei nu scăpaseră însă atît de ușor. Părăsiră cu părere de rău portul Orbetello, și tot timpul drumului pînă la Malta nu mai vorbiră de altceva. Totuși, înflăcărarea lor se liniști treptat și curînd furăm prinși de o mulțime de alte treburi.

Marele-maestru, don Pedro de Roccasul, mă trată cu multă cinste, datorită rangului despre care i se vorbise în scrisorile de recomandare pe care i le adusesem. Fui dat în grija comandorului de Buillantes pentru a-mi călăuzi primii pași. Acesta se pregătea să ridice ancora, cu trei corăbii, în urma știrii că niște trupe turcești fuseseră îmbarcate pentru o destinație necunoscută, astfel că nu rămăsei la Malta decît vreo două săptămini și avui timp să-i cunosc doar pe cei cărora le eram prezentat prin scrisori de recomandare. Plecarăm pe o vreme care părea că ne va fi prielnică dar dușmănia mării nu se dezminți nici de data aceasta ; o furtună groaznică izbucni de cum ne depărtarăm de țărm și corabia pe care mă aflam se rătăci de celelalte două. Furăm aruncați spre coasta Africii ; în starea jalnică în care ne găseam, nu ne rămînea altceva mai bun de făcut decît să ne adăpostim într-un golf cît mai ferit cu putință. Ne aflam în apele dușmanilor și chiar dacă prin apropiere nu era nici un port mai de seamă, cum corsarii din acele locuri sînt mereu în legătură unii cu alții, ne temeam de o întîlnire cu corăbiile lor. În timp ce ne apropiam de un golf pustiu, deschis între doi munți ce păreau să fie tocmai buni pentru a ne adăposti, furăm uimiți auzind niște strigăte sfîșietoare în acele locuri unde nu locuia nimeni ; ceața ne împiedica să-i zărim pe cei care ne chemau : erau patru nenorociți care se luptau cu valurile, ținînd strîns în brațe un catarg, și destinul lor ne dădu de înțeles că soarta noastră putea deveni și mai nefericită. Marea era încă foarte agitată, așa că nici lor nu le era ușor să se apropie de noi, dar nici barca noastră nu reușea să ajungă pînă la ei, oricît de mult ne încurajau în truda noastră sentimentele de omenie față de nenorocirea lor. În timpul acesta, doi dintre nefericiți își pierdură puterile și cunoștința, se desprinseră de catarg și pieriră

în adîncuri sub privirile noastre îndurerate. Îi îndemnam prin strigăte pe marinarii din barcă şi le promiteam sume mari de bani dar, în ciuda tuturor eforturilor pe care le făceau, nu reuşeau să se apropie de catarg şi văzui cum piere încă unul dintre nefericiţii pe care voiam să-i salvăm. Cel de-al patrulea ridica din timp în timp o mînă, părînd a ne spune în felul acesta cît de rău îi părea de soarta tovarăşilor săi şi că se aştepta să-i urmeze în curînd. Mi se păru o nedreptate să nu pot salva nici măcar pe unul dintre aceşti nefericiţi loviţi de mînia cerului şi, îndemnat de mila pentru cel care se mai ţinea de catargul ce se izbea din cînd în cînd de corabie, coborîi pe scară pînă la suprafaţa apei, înarmat cu o cange, sperînd să pot agăţa catargul atunci cînd valurile îl vor împinge din nou spre corabie. Îl văzui apărînd din nou, încercai din răsputeri să-l prind şi crezui chiar la un moment dat că voi reuşi ; dar valul care-l purtase spre mine mi-l răpi iarăşi. Această trădare a destinului mă înfurie atît de tare încît, fără să mă mai gîndesc, mă aruncai în mare pentru a încerca să fac cu braţele ceea ce nu reuşisem să fac cu cangea. Această generozitate nebunească ar fi trebuit să mă ducă la o moarte sigură. Mă găsii dintr-o dată într-o situaţie mai periculoasă chiar decît a nenorocitului pe care voiam să-l salvez dar, printr-o minune, pentru care nu voi mulţumi niciodată îndeajuns cerului, vîntul care bătuse cu atîta străşnicie se linişti dintr-o dată şi valurile deveniră mai blînde. Şi numesc minune acest ajutor primit din ceruri pentru că a venit chiar atunci cînd era mai multă nevoie de el ; dealtfel, era firesc ca vîntul şi valurile să se domolească pe măsură ce înaintam la adăpostul muntelui. Acum marinarilor din barcă le veni foarte uşor să scoată din valuri mai întîi pe străinul ce continua să strîngă din toate puterile catargul în braţe şi apoi pe mine, care pluteam fără simţire în voia valurilor. Nu ştiu cum au făcut ca să-l readucă pe străin la viaţă dar el şi-a regăsit puterile mult mai repede decît mine. Starea în care mă aflam şi din care nu ieşii multă vreme îi făcu chiar să se întrebe dacă nu cumva murisem. Preţ de mai mult de două ore rămăsei nesimţitor la îngrijirile ce mi se dădeau şi, cînd deschisei în sfîrşit ochii, întrebai cu mirare prin ce minune ajunsesem din nou pe corabie.

Întrebai apoi cum se simte străinul. Acesta, de îndată ce înțelese de cine mă interesam, se și ridică în genunchi în fața patului meu, vărsînd șiroaie de lacrimi care, așa cum am putut să-mi dau seama mai tîrziu, pentru un om de felul lui, erau un semn de supremă recunoștință. Își recăpătase puterile cu ușurință ; iar comandorul de Buillantes, văzînd din capul locului că are de-a face cu un om deosebit, îl tratase cu multă atenție. Ceruse să afle și i se povestise tot ceea ce făcusem pentru el : fusese profund mișcat de fapta mea și se arătase mai îngrijorat de însănătoșirea mea decît de tot ce privea viața și viitorul lui. Văzînd că-mi recapăt în sfîrșit puterile, mai stătu vreun sfert de ceas la picioarele mele, plin de afecțiune, pentru a-mi adresa mulțumiri înflăcărate pe care eu, fiind încă prea slăbit, nu reușeam deloc să le stăvilesc.

Nu puteam nega că-i făcusem un serviciu neprețuit, dar îl asigurai că eram pe deplin răsplătit văzînd pe cine avusesem fericirea să ajut. Și într-adevăr, găseam în toată făptura lui ceva atît de nobil și de interesant încît aș fi fost gata să mai fac o dată, din convingere, ceea ce făcusem doar dintr-o pornire de generozitate oarbă. Nenumăratele atenții cu care mă înconjură în tot timpul cît rămăsei la pat nu scăzură nici atunci cînd sănătatea îmi îngădui să-l primesc cum se cuvine și să stăm de vorbă. Fără să aștepte să-mi exprim în vreun fel curiozitatea de a-i cunoaște numele și împrejurările în care naufragiase începu să-mi vorbească astfel :

„Mă numesc Peres și m-am născut într-o provincie din Spania, familia din care mă trag fiind una dintre cele mai de vază din ținut. Sînt atît de nefericit cum n-a mai fost nimeni la vîrsta mea, și asta nu din pricina dragostei sau a mai știu eu căror ambiții. Cînd m-am dus la curte, eram însuflețit de speranță așa cum poate fi orice tînăr de seama mea, avînd pe deasupra și protecția multor rude cu funcții dintre cele mai însemnate. Dealtfel, influența lor s-a făcut curînd simțită, atunci cînd mi s-a propus o căsătorie ce urma să mă încuscrească cu primul-ministru și care mă plasa dintr-o dată într-o funcție foarte bună. Mi-am dat consimțămîntul pe dată, chiar înainte de a o cunoaște pe bogata moștenitoare. Aveam însă un rival, despre care nu

mi se spusese nici cum îl cheamă, nici ce urmăreşte, om laş, capabil de orice crimă. Acesta nu a îndrăznit să se măsoare cu mine făţiş. A evitat pînă să ne şi întîlnim, curajul meu fiind bine cunoscut, datorită cîtorva împrejurări mai deosebite. Unica armă a unui rival atît de dispreţuit fiind calomnia, a otrăvit mintea ministrului cu nişte învinuiri atît de groaznice încît l-a făcut să se răzgîndească în privinţa căsătoriei mele. Mi s-a comunicat hotărîrea lui, dar mîndria m-a împiedicat să-mi arăt supărarea. Cum onoarea îmi cerea totuşi să lămuresc cauza dizgraţiei mele, am insistat într-atît pe lîngă ministru, încît pînă la urmă am aflat chiar de la el mîrşăviile la care se dedase rivalul meu, ba chiar şi numele lui. Părîndu-mi-se că citesc pe faţa ministrului o anume bucurie vicleană, pornită poate mai puţin din dorinţa lui de a mă jigni cît din mulţumirea de a-şi putea justifica într-un fel refuzul, ura pe care o nutream pentru rivalul meu s-a întors împotriva lui. I-am reproşat cu atîta trufie uşurinţa condamnabilă cu care îşi plecase urechea la învinuirile aduse unui om ca mine încît, la rîndul său, s-a simţit jignit. Răceala ce se aşternuse peste relaţiile dintre noi din cauza mîrşavelor uneltiri ale unui duşman s-a transformat în ură personală, pe care el a pus-o pe seama îngîmfării mele. Curînd am simţit pe pielea mea că pedepsele cele mai aspre nu se aplică întotdeauna celor cu cea mai mare vină.

Mă aflam însă într-o situaţie mai fericită decît aş fi dorit-o, căci îi trezisem doñei Beatrix Marinan sentimente pe care eu nu le aveam pentru dînsa. N-o văzusem decît de vreo zece ori în răstimpul cît sperasem s-o iau de soţie. Ştirea despre schimbarea hotărîrii ministrului a necăjit-o mai mult decît pe mine şi, spre surprinderea mea, mi-a trimis un bilet în care mă asigura că nu voi avea ce regreta dacă voi îngădui ca dragostea ei să lucreze în folosul fericirii mele. Întîmplarea aceasta, neatingîndu-mi în nici un fel inima, mă punea în încurcătură. Dragostea nu-mi spunea nimic în favoarea doñei Beatrix. Singurul motiv care putea să mă facă să profit de slăbiciunea ei era un fel de triumf pe care aş fi putut să-l obţin pe această cale asupra ministrului şi asupra rivalului meu. Dar o căsătorie încheiată în noile condiţii nu mai putea să-mi asigure

avantajele ce mi se oferiseră la început, și ar fi însemnat să plătesc prea scump o răzbunare atît de firavă, sacrificîndu-i nenumărate alte șanse pe care soarta ar fi putut să mi le mai ofere. Iar dacă aș fi vrut să-l fac pe rivalul meu să simtă ura pe care i-o purtam, aș fi ales mijloace mai demne de curajul meu. În ciuda acestor gînduri, mi s-a părut totuși că ar fi crud din partea mea să nu răspund doñei Beatrix și, odată hotărîrea luată, nu puteam să nu-i scriu cu tot respectul cuvenit. Am compus un răspuns galant. Departe de a mă scuza de indiferența sentimentelor mele, mă plîngeam de soarta nefericită care mă împiedica să le dau ascultare. Oricum ar fi înțeles doña Beatrix scrisoarea mea, nu o mințeam deloc atunci cînd o asiguram că o căsătorie cu ea mi-ar fi adus fericirea. Dar scrisoarea, în loc s-o facă să înțeleagă, așa cum crezusem eu, că nu mai aveam nici o pretenție de la dînsa, a dat, dimpotrivă, un nou imbold așteptărilor ei. S-a grăbit să-mi răspundă că mă face stăpîn pe soarta ei, că numai din bună-cuviință se supusese pînă atunci unchiului ei și că, văzînd că el abuzează de autoritate pentru a o împiedica să-și urmeze chemarea inimii, nu credea că poate să existe vreo lege care s-o silească a-i mai da ascultare : în sfîrșit, că era gata să-mi dăruiască mîna ei de îndată ce eu aș fi fost dispus să i-o primesc.

Într-adevăr, conform tradiției, de cum intrase în al douăzecilea an de viață, doña Beatrix era liberă să-și aleagă soțul. Acest lucru m-a pus pe gînduri ; îmi dădusem consimțămîntul la căsătoria noastră și nu puteam să rup pe neașteptate toate legăturile cu doña Beatrix, cu atît mai mult cu cît ea dorea să-și țină făgăduielile și părea că se bizuie pe ale mele. M-am gîndit de asemenea că, la urma urmelor, din tot ce sperasem la început nu pierdusem decît favoarea ministrului și postul pe care aceasta mi-l propusese odată cu mîna nepoatei. Doña Beatrix era cu stare. Eu eram bogat. Un ministru nu trăiește o veșnicie și, dacă nu mai puteam aștepta nimic din partea lui, nu înțelegeam de ce un om de rangul meu ar trebui să se teamă de ura lui. Gîndindu-mă astfel, m-am hotărît să înnod iar, și cît se poate de serios, legăturile mele cu doña Beatrix, și chiar de la prima întîlnire am hotărît o zi în care să ne cununăm.

Dar pe cînd eu puneam la cale planuri de răzbunare răsunătoare prin care să-mi astîmpăr ura împotriva rivalului meu, nici el nu-şi irosea timpul, şi se îngrijea de reuşita dragostei lui. Urmărind-o pas cu pas pe doña Beatrix în tot ceea ce întreprindea, i-a fost uşor să afle ce puneam la cale. O iubea cu atîta patimă încît, nefiind capabil de generozitatea dragostei, a uneltit tot felul de planuri, dintre cele mai negre, în stare să ducă la îndeplinirea dorinţelor lui. Mai întîi, a pus pe unul din fraţii lui, care slujea în oştire, să-i apere interesele. Acesta, gîndindu-se că o astfel de căsătorie i-ar folosi în carieră, a încercat să mă facă să renunţ la intenţiile mele. Viteazul a îndrăznit să mă ameninţe. A aflat pe dată cît de puţin mă temeam de ameninţările lui : l-am ucis. La auzul acestei fapte, furia rivalului meu a fost atît de mare încît i-a inspirat singurul act de curaj din viaţa lui, dar şi acesta pîngărit de o laşitate infamă : m-a atacat, însoţit însă de un alt frate de-al lui, căruia nu i-a fost nici lui ruşine să mă silească la o luptă inegală. În indignarea mea, nu m-am gîndit decît să parez loviturile fratelui şi să-mi îndrept atacurile împotriva lui don Antonio, rivalul meu. Dar de cum mi-a înţeles intenţiile, acesta a fost cuprins de spaimă şi a fugit în mod ruşinos. Fratele lui a luptat cu mai multă hotărîre dar avu nenorocul să cadă răpus de o lovitură ucigătoare.

Aceste două lupte, date una imediat după cealaltă, m-au nevoit să-mi iau unele măsuri de prevedere. M-am retras la una din rudele mele de unde puteam urmări fără grijă cum vor fi judecate la curte aceste întîmplări. Rivalul meu, găsind-o pe doña Beatrix mai pornită ca niciodată împotriva dragostei şi ofertelor lui, a profitat de absenţa mea şi a răpit-o. Nimeni nu ştia încotro o apucaseră. Dar această răpire, făcută parcă anume ca să mă dezvinovăţească în ochii ministrului, l-a făcut, dimpotrivă, să mă considere de-a dreptul odios. A început să vadă în mine izvorul nenorocirilor ce se abătuseră asupra nepoatei sale şi cauza ruşinii întregii lui familii. Tribunalul m-a judecat cu cea mai mare asprime, toată apărarea mea nu a putut decît să-mi scape viaţa, căci sentinţa crudă ce a fost pronunţată îmi răpea onoarea şi speranţa de a mai aştepta ceva de la soartă. Mi s-au confiscat pămînturile şi, pe deasupra,

am fost surghiunit pe viaţă. Ura duşmanilor mei s-a făcut simţită pînă şi în alegerea locului osîndei : Oran, locul cel mai mizerabil din lume.

Am fost dus acolo cu tot alaiul care face parte din ruşinea crimei. Deşi îmi era indiferent unde voi locui de acum înainte, după o aventură cu urmări atît de jalnice, de cum am trecut dincolo de strîmtoare mi-am dat seama cît de groaznică era soarta la care fusesem condamnat. Mă văzui într-un oraş locuit de o mînă de nenorociţi cu care presimţeam că, din dezgust, nu voi avea nici un fel de legături. Chiar şi garnizoana, care se găsea într-un hal fără de hal, părea să fi decăzut în contact cu locuitorii. Nu puteam spera să găsesc vreun mijloc de a scăpa dintr-o sclavie atît de amară. Mă găseam prins de o parte între Africa, unde astăzi domneşte mai mult ca niciodată barbaria, şi o mare pe care îmi era imposibil să o trec şi care îmi răpea pînă şi gîndul de a mă duce în vreun regat al Europei pentru a-mi găsi o ocupaţie. Ca o măsură de prevedere menită să împiedice pe soldaţi să dezerteze şi să-i oprească din drum pe toţi acei care, dezgustaţi de acele locuri, ar fi vrut să se întoarcă în Spania, porturile rămîneau închise tot timpul, şi-ţi trebuia un permis special pentru a părăsi acest jalnic loc, permis pe care nici măcar nu puteam să-l cer.

În această situaţie nenorocită, scormonindu-mi mintea ca să găsesc ceva ce-ar fi putut să-mi aline nenorocirea, am căutat să trezesc curajul comandantului şi al garnizoanei şi să-i îndemn la o acţiune energică împotriva maurilor. Oraşul fusese atacat în repetate rînduri de aceşti barbari şi garnizoana socotise drept o mare izbîndă faptul de a-i fi îndepărtat de zidurile noastre. După ce am aflat cîte ceva despre duşmani şi despre ţinut, mi-am dat seama că era uşor să-i împingem pînă la rîul Mega şi să le împiedicăm trecerea odată pentru totdeauna, înălţînd cîteva forturi de-a lungul malurilor. Planurile mele au fost pe placul comandantului şi el mi-a încredinţat punerea lor în aplicare. Primele mele încercări au fost încununate de succes : dintr-o ceată de mauri care ne ieşise înainte, nu a scăpat nici unul viu. Dar aceşti barbari se adună cu o uşurinţă uimitoare şi, peste cîteva zile, o nouă armată, şi mai numeroasă, era gata de luptă. Am înfrînt-o

și pe aceasta, apoi, în răstimp de trei săptămîni, i-am silit pe toți cei rămași să stea la adăpost pe malul celălalt al rîului.

Vestea despre această izbîndă a ajuns curînd și la Madrid. Rudele și prietenii pe care-i aveam acolo au lăudat la curte serviciile pe care le adusesem și zelul lor a însemnat pentru mine o pensie pe care comandantul a primit ordin să mi-o plătească. Între timp, gustul gloriei și nevoia de acțiune m-au făcut să mă gîndesc la noi expediții. Deși maurii continuau să stea liniștiți pe malul lor, mă necăjea să-i văd mereu gata de luptă, ca și cum s-ar fi gîndit să ne domolească ei pe noi. Am poruncit să se facă un pod peste rîu, într-un loc unde maurii nu puteau să-l zărească și, după ce mi-am trecut trupele pe celălalt mal în timpul nopții, am năvălit asupra lor în faptul zilei.

Acțiunea mea a fost încununată de succes dar eu am avut nenorocul să fiu prins în timp ce armata mea urmărea victorioasă pe fugari. Calul meu s-a prăbușit și m-a trîntit așa de tare încît am rămas fără cunoștință mai mult de un sfert de ceas. Cum zorile abia mijiseră, oamenii mei nu au văzut ce mi se întîmplase și am căzut în mîinile unei cete de mauri care s-au grăbit să mă ducă cu ei pe drumuri ocolite și care m-au recunoscut, spre disperarea mea, după niște scrisori pe care le aveam asupră-mi. Numele meu era celebru pe toată coasta Africii. Maurii au considerat capturarea mea drept un triumf. Am fost dus de-a dreptul în capitală unde se și aflase de prinderea mea. După mulțimea adunată în jurul palatului mi-am dat seama că eram așteptat. Am fost dus în fața regelui. Acesta m-a privit mult timp în tăcere și, numai într-un tîrziu, mi-a zis : «Ghiaurule,, înfățișarea ta nu este cu nimic mai prejos decît îți este faima ; dar ne-ai făcut prea mult rău ca să te poți aștepta la milă sau iertare din partea mea». Apoi, fără să mai aștepte vreun răspuns, mi-a întors spatele și a poruncit unui ofițer să mă ducă la locul pe care mi-l hotărîse.

Nu am încercat în nici un fel să mă fac ascultat și, orice soartă m-ar fi amenințat, nu am căutat sprijin decît în mîndria și tăria mea sufletească. Am fost urcat într-o trăsură, împreună cu ofițerul în grija căruia mă dăduse re-

gele. Eram prea preocupat de nefericirea care mă lovise ca să-i cercetez chipul și nici n-am băgat de seamă grija cu care își ascundea fața. Prin minte îmi treceau numai gînduri amare. Ce sfîrșit pentru o carieră pe care o începusem atît de glorios ! Mă gîndeam la izvorul nenorocirilor mele și la cît de puțin vinovat eram de toate acestea. Singura lor cauză era mișelia lui don Antonio și ura neîndreptățită a ministrului. Trebuia oare să mă consolez cu nevinovăția mea sau să pun toate nenorocirile pe seama soartei și să mă las pradă deznădejdii ?

Am ajuns la închisoarea ce mi se destinase : un castel întărit nu numai de mîna omului dar și de natură, la douăsprezece sau cincisprezece leghe de capitală. Ofițerul care mă însoțise s-a grăbit să coboare, lăsîndu-mă în grija străjerilor care ne escortaseră. Am fost introdus într-o încăpere ce mai slujise și altă dată de închisoare. Ferestrele erau joase și zăbrelite, zidurile groase și ușa ferecată cu mai multe zăvoare. Durerea m-a năpădit din nou ; dar n-a trecut mult timp și am auzit cum se deschide ușa și, mai mult după port, decît după chip, l-am recunoscut pe ofițerul care mă însoțise pînă acolo. Acesta continua să-și ascundă fața și, cum nu aveam nici un motiv să cred că se ferea de mine, am crezut că are vreo rană sau vreun defect pe care încearcă să mi-l ascundă.

S-a apropiat de mine arătîndu-mi mai mult respect decît mi se cuvenea în starea nefericită în care mă aflam. Am observat chiar că toate mișcările îi erau șovăitoare și mi s-a părut că și vocea îi tremura. M-a întrebat în limba spaniolă în ce parte a Spaniei m-am născut. I-am răspuns, bineînțeles, că sînt un nobil din Galicia ; m-a întrebat apoi prin ce întîmplare mă găseam în fruntea oștilor spaniole din Africa. Deși tulburarea pe care mi se părea că o observ în toate aceste întrebări ar fi putut să mă îndemne la o atitudine mai reținută, cum nu aveam să mă rușinez de nimic din purtarea mea, i-am povestit o parte din nenorocirile mele, fiind fără nici o îngăduință față de lașitatea și nedreptatea dușmanilor mei. Mă întrerupea din cînd în cînd cu întrebări. Îmi asculta răspunsurile și, cîteodată, pe neașteptate, condamna tocmai acele părți din purtarea mea care mi se păreau cele mai îndreptățite și mai nevi-

novate. M-a întrebat îndeosebi ce cred despre fuga iubitei mele și dacă am aflat ce s-a întîmplat cu ea. Pe măsură ce mă asculta, gesturile îi deveneau mai energice și vocea mai hotărîtă ; la un moment dat, izbit de curiozitatea lui, m-am căit că-i vorbisem atît de deschis, dar gîndul că aventurile mele nu aveau nimic comun cu situația în care mă aflam și că, dealtfel, toate cele povestite de mine erau spre cinstea mea m-a îndemnat să-mi termin povestirea fără a mai lua în seamă agitația și tulburarea pe care le vădea și a căror cauză nu puteam s-o pricep.

În sfîrșit, cel care pînă atunci mă pusese întruna în încurcătură cu gesturile și întrebările lui m-a uluit schimbîndu-și brusc atitudinea și felul de a vorbi. Pe cît păruse de timid mai înainte, pe atît se ridicase acum plin de trufie și, ca și cum timpul cît mă ascultase l-ar fi îndîrjit împotriva mea, mi-a vorbit pe un ton din care nu răzbătea de la primele cuvinte decît ura și răzbunarea. Cuvintele de ocară și reproșurile curgeau asupra mea ; și tocmai cînd începusem să mă întreb dacă nu cumva am de-a face cu un nebun apucat de pandalii, străinul și-a descoperit fața și l-am recunoscut pe don Antonio.

Mai mult mirat decît înspăimîntat, n-am scos nici un cuvînt în timp ce el mi-a spus cine e și la ce puteam să mă aștept de la furia lui. «Trădătorule, mi-a zis el cu o aroganță josnică în glas, îl recunoști acum pe cel mai neîmpăcat dușman al tău, altădată obiectul insultelor tale, azi stăpînul tău ? Știi că în acest castel eu comand și că regele mi te-a dat pe mînă ? Cum ! a reluat el, văzînd că-l privesc cu indiferență, nu tremuri gîndindu-te la pedeapsa pe care ți-o pregătesc ? Ah ! cum ai să-mi mai dai socoteală de sîngele fraților mei, de pierderea averii și de disprețul doñei Beatrix !» A continuat să-mi vorbească mult timp cu aceeași furie, în timp ce eu căutam să-mi explic prin ce straniu capriciu al soartei îl regăseam într-adevăr în situația de a-mi putea face rău și eram profund indignat de această nouă trădare a soartei. «Nu știu, i-am răspuns fără a mă tulbura, ce îmi pregătește cerul ; dar autoritatea pe care ți-o atribui aici va fi, fără îndoială, culmea umilinței mele.» Cînd m-am ridicat după aceste cuvinte, și-a închipuit că vreau să-l atac ; și, neîncrezîndu-se nici în armele sale, nici în faptul că mă știa dezarmat, s-a re-

tras spre uşă de unde îşi revărsă ura într-un nou şuvoi de ocări. «Să te gîndeşti cînd vei suferi, mi-a zis el la despărţire, să te gîndeşti atunci cînd vei fi pe pragul pieirii că suferinţele şi moartea ta mi se datoresc mie şi că mi-au dat o mare mulţumire.» Mi-am întors privirea de la el şi, fără a-i răspunde, nu i-am dat nici măcar satisfacţia de a crede că i-am ascultat cu atenţie ameninţările.

Primul meu gînd a fost că auforitatea lui nu putea fi atît de deplină pe cît încercase să mă facă să cred, de vreme ce-şi amîna răzbunarea. Un laş ca el n-ar fi lăsat să-i scape prima ocazie dacă n-ar fi fost reţinut de nişte oprelişti peste care nu îndrăznea să treacă. De oricîtă trecere s-ar fi bucurat el pe lîngă rege, şi indiferent de felul cum o dobîndise, nimic nu mă îndreptăţea să cred că acesta i-ar ţine partea pînă într-atît încît să-i dea pe mînă viaţa unui prizonier de război pe care nu avea nici un motiv să-l dispreţuiască. Îmi dădeam totuşi seama că fiindu-i încredinţat spre pază, într-un loc unde el comanda, putea să mă trateze cu o asprime care să transforme închisoarea într-un adevărat chin şi că, dacă nu va îndrăzni să întreprindă nimic pe faţă pentru a mă răpune, existau o mie de mijloace ocolite pentru a scăpa de un duşman, mijloace de care se folosesc de obicei oamenii vicleni. Pînă a doua zi nu mi s-a întîmplat nimic ce-ar fi putut să mă pună pe gînduri ; dar după ce am petrecut noaptea fără a primi nimic de mîncare şi începeam să mă tem că planul duşmanului meu este de a scăpa de mine prin înfometare, am văzut că se deschide uşa închisorii şi am recunoscut-o pe doña Beatrix deşi, ca şi don Antonio, lepădase hainele spaniolesti pentru a se îmbrăca după portul ţării. Obrazul îi era tot atît de schimbat ca şi găteala. Era însoţită de un slujitor care, după chip, mi-am dat seama că era un om din naţia noastră. Au închis uşa cu grijă şi doña Beatrix, după ce a ascultat primele mele salutări fără a-mi răspunde, s-a aşezat şi a început să verse un rîu de lacrimi fără să scoată un cuvînt.

Nu o iubisem niciodată în mod deosebit, şi toate nenorocirile care veniseră după aceea prea îmi tociseră sentimentele ca s-o regret. Nu am simţit, deci, văzînd-o nici o emoţie violentă, şi primele mele porniri de compătimire nu aveau nimic de-a face cu dragostea ; dar dacă nu

putusem s-o văd plîngînd atît fără a fi mişcat de jalea ei, am fost mult mai impresionat ascultînd cele ce povestea despre starea ei nefericită. După ce au plecat din Madrid, don Antonio o dusese pînă la mare, găsind pretutindeni înlesniri care lăsau să se înţeleagă că totul fusese pus la cale cu mult timp înainte, şi o silise să se îmbarce cu el pe un vas care părea să-i aparţină, căci prea erau zeloşi şi supuşi căpitanul şi marinarii. Norocul îl ajută şi mai departe, pînă la ţărmul Africii, unde îi dezvălui pentru întîia dată proiectele lui, îndemnînd-o să li se supună şi să le accepte de bună voie. Părăsind ţările creştine, hotărîse să părăsească şi creştinismul şi să-şi caute la curtea regelui Marocului un rost pe care nu-l putuse găsi la Madrid. Jalea şi lacrimile doñei Beatrix nu-l făcură pe acest ticălos decît să vorbească pe un ton mai aspru şi mai poruncitor. Din acel moment o tratase cu o trufie de nesuferit, reproşîndu-i fără încetare că mă preferase pe mine, ba întrebuinţase şi violenţa pentru a intra în posesia drepturilor pe care şi le atribuia asupra ei. Fie că trimisese la rege, care se găsea atunci la Fez, să afle cum va fi primit, fie că, îmbrăţişînd religia ţării din primele zile îşi cîştigase astfel stima şi încrederea unui popor de necredincioşi, primise de la rege tot felul de laude şi semne de bunăvoinţă. Avea mai multe moşii mari pe lîngă castelul al cărui guvernator era, şi părerea regelui despre capacitatea şi zelul său îl făcuseră să fie primit în consiliul secret. De cum a aflat de atacurile mele asupra maurilor, a fost încredinţat că-i descoperisem ascunzătoarea şi că nu pusesem mîna pe arme decît pentru a-l persecuta şi a i-o răpi pe doña Beatrix. El era acela care, după ce eu îi gonisem pe mauri dincolo de Mega, îi îndemnase să se adune pe malurile fluviului cu speranţa că aceştia, fiind foarte iscusiţi în mişcări dibace, vor găsi prilej să mă surprindă şi, poate, să mă răpească. Nu avusese curajul să se pună în fruntea lor ; dar îi supraveghease tot timpul şi, înnebunit de bucurie cînd a aflat că eram prizonier, solicitase însărcinarea de a mă păzi ca pe un bun pentru care şi-ar fi jertfit toate celelalte avuţii.

Dona Beatrix a adăugat că de doi ani de cînd se găsea sub tirania acestui ticălos trăise cu el într-un război

continuu. Nu obţinuse niciodată de la ea decît favorurile pe care i le smulsese cu preţul unor violenţe de neînchipuit, şi adesea cu ajutorul odios al robilor lui. Îi ascunsese faptul că eram prizonier de război şi că regele mă dăduse în paza lui ; dar el nu ştia că servitorul spaniol în care avea cea mai mare încredere şi căruia îi încredinţase cheile temniţei mele era mult mai credincios doñei Beatrix decît lui. Fiind plecat de dimineaţă la rege pentru a da socoteală de situaţia mea, nu bănuise nici un moment că omul său, cel de care avea de gînd să se folosească pentru răzbunarea lui, avea să fie instrumentul salvării mele.

Doña Beatrix nu mi-a dat răgaz să-i arăt cît de mult luam parte la nefericirea ei. M-a implorat să-i rup lanţurile şi să o duc pe orice cale la familia şi în patria ei. M-am minunat de această propunere pe care mi-o făcea cînd eu însumi mă găseam într-o captivitate al cărei sfîrşit îl întrevedeam cu greu. Adevărat, înţelegeam că ajutorul ei şi cel al omului de încredere al lui don Antonio puteau să-mi deschidă uşile temniţei ; dar ce posibilităţi aveam de a ajunge la malul rîului Mega, printre maurii care împînzeau ţinutul ? Totuşi, alt drum nu exista, căci era şi mai puţină nădejde de a scăpa prin porturile acestor barbari ; iar a ne afunda în interiorul Africii pentru a căuta drumuri mai puţin păzite era o cale care ne-ar fi dus fără greş spre alte primejdii. Am prezentat aceste obiecţii doñei Beatrix. Ele mă priveau într-o măsură mult mai mică decît pe ea, pentru că pericolul nu m-ar fi înspăimîntat deloc dacă aş fi fost singurul implicat. Dar din răspunsul lor, al ei şi al spaniolului, am înţeles că mai discutaseră acest plan şi că nu aşteptau decît o călăuză destul de îndrăzneaţă ca să-i conducă. Mi-au propus să ne îndreptăm spre Alger, unde privilegiile acordate comerţului puteau să ne deschidă drumul dacă ne dădeam drept negustori. Trebuia numai — mi-au zis ei —, să ne depărtăm cu destulă dibăcie pentru a nu ni se cunoaşte drumul şi pentru a evita să fim urmăriţi. Izbînda acestui plan mi se părea mai îndoielnică decît lor, care îl studiaseră îndelung ; dar cum toate temerile mele o priveau numai pe doña Beatrix, nu am mai insistat asupra unui pericol care o îngrijora atît de puţin.

Plecarea noastră a fost astfel hotărîtă din prima zi, iar slujitorul spaniol s-a însărcinat să pregătească totul. Dar întoarcerea lui don Antonio ne-a adus alte necazuri de care mi-a fost şi mai greu să scap. Plănuind să-mi ia viaţa, îi dăduse de înţeles regelui că mîhnirea pricinuită de nenorocirea mea îmi zdruncinase sănătatea şi, urmărind să mă otrăvească, pregătise astfel întreaga curte să primească vestea morţii mele. Această măsură i se păruse necesară pentru că toată lumea se interesa de soarta mea şi pentru că regele nu-şi arătase încă gîndurile în ce mă privea. Nu îndrăznea să folosească o cale mai violentă decît otrava de teama maurilor care-l slujeau. Slujitorul spaniol era singurul căruia îndrăznise să-şi mărturisească planurile şi, la întoarcere, îi spusese că socotea să-şi îndeplinească răzbunarea peste cîteva zile cu ajutorul unui praf otrăvitor pe care avea să mi-l amestece în mîncare. Ni s-a părut că ar fi uşor să-i înşelăm furia, lăsîndu-l să creadă că înghit în fiecare zi cantitatea de otravă pe care mi-o destina ; şi cum pregătirile pentru fuga noastră nu puteau să dureze prea mult, socoteam că vom fi la adăpost de ura lui înainte de ziua despre care credea că va fi ultima din viaţa mea. Dar chiar de prima oară cînd mi-a adus mîncarea, spaniolul a fost foarte surprins că, în loc să-i încredinţeze lui praful, don Antonio se afla la uşa mea, îngrijindu-se el însuşi să-l amestece în hrana mea. Am început să mă tem că această blestemată vigilenţă mă va duce la pieire ; ba mai mult, înţelegînd din cele ce-mi spusese slujitorul că duşmanul meu rămăsese poate la uşă pentru a se asigura că am înghiţit otrava, am fost nevoit să ascund într-un colţ al camerei toată mîncarea otrăvită ce mi se aducea. Această precauţie ar fi reuşit, dacă neobibzuinţa şi poate o rămăşiţă de dragoste pe care doña Beatrix o mai avea pentru mine nu ne-ar fi aruncat într-o altă nenorocire ce s-a abătut numai asupra ei. Căci n-a avut răbdarea să aştepte plecarea tiranului la curte pentru a veni să mă vadă. S-a bizuit prea mult pe nişte precauţiuni insuficiente care nu l-au împiedicat pe don Antonio să-şi dea seama că ea venea foarte des. Spaniolul, asupra căruia îşi abătu mai întîi furia, scăpă de răzbunarea lui convingîndu-l cu iscusinţă că de fiecare dată cînd ea îi ceruse cheile, el crezuse că o face din ordinul lui.

Dar perfidul don Antonio n-a fost la fel de încrezător și în justificările doñei Beatrix. Ascultînd numai vocea gelozíei, i-a dat chiar în aceeași zi o otravă mult mai puternică decît cea pe care mi-o dădea mie. Slujitorul a fost nevoit să ia parte la această nelegiuire. Tot de la el am aflat înainte de căderea nopții că nefericita Beatrix își dăduse suflarea sub ochii tiranului.

Expresiile pline de disperare și de groază ale acestui băiat față de stăpînul său mă asigurau deplin de buna lui credință. Sentimentele mele erau fără îndoială la fel de puternice deși le arătam mult mai puțin. Dar luînd o hotărîre ce mi-a fost dictată imediat atît de onoare cît și de dorința de a răzbuna o fată nefericită, ale cărei nenorociri nu-i pătaseră virtutea, l-am conjurat pe slujitor să nu mai tărăgăneze lucrurile și să-mi deschidă porțile închisorii chiar în noaptea următoare, apoi, fără a-i dezvălui planurile mele, l-am asigurat că, dacă mai existau măcar urme cît de mici de omenie în țara în care ne găseam, nu-mi trebuiau decît două zile pentru a-l trimite pe mîrșavul său stăpîn la eșafod. «Ar fi o moarte prea glorioasă pentru un asemenea infam, i-am zis, dacă l-aș omorî cu mîna mea.» Nu-mi trebuise multă gîndire ca să-mi fac un plan. Dar acesta era să dea greș din cauza furiei nerăbdătoare a lui don Antonio, care alesese noaptea următoare pentru a-mi curma zilele. Din fericire, i-a destăinuit planul slujitorului său, care a prins o ocazie pentru a mă înștiința, hotărînd să plecăm la lăsarea întunericului. Oricîte mijloace avea don Antonio să mă urmărească, nu aveam nevoie decît de răgazul cît să ajungem la Fez și socoteam că îmi va fi ușor să mă îndepărtez în timp ce el se va zbuciuma ca să-și găsească omul de încredere.

Mi-a fost chiar mai ușor decît sperasem ; căci, găsind aproape de castel doi cai foarte sprinteni, am ajuns în capitală înainte poate ca cineva să fi avut vreo bănuială cît de mică despre fuga noastră. Am mers drept la palatul regelui și, cerînd să fiu primit imediat în audiență, m-am anunțat pe față sub numele de don Peres, general spaniol. Uimirea pe care am citit-o cu încîntare pe fețele tuturor celor pe care îi întîlneam era tocmai efectul pe care doream să-l produc și speram ca și regele să fie la fel de

surprins. Am fost introdus atît de curînd în cabinetul său încît am înţeles cît era de nerăbdător să mă asculte. I-am vorbit hotărît dar cu mult respect. «Cu aceeaşi uşurinţă cu care am scăpat din închisoare, i-am zis, aş fi putut să plec din ţara Înălţimii Voatre ; dar părerea pe care o am despre generozitatea Înălţimii Voastre nu-mi permite să plec ca un fugar. Vreau să obţin chiar de la Înălţimea Voastră libertatea de a mă întoarce în patrie şi vreau să merit acest lucru printr-un serviciu de-al cărui preţ aveţi să vă daţi singur seama. Un ticălos vă dezonorează. M-aţi tratat ca un rege ce foloseşte drepturile pe care i le dă victoria, iar ticălosul căruia i-aţi încredinţat viaţa mea vrea să vă facă să treceţi drept călăul meu.» I-am povestit atunci nu numai planul lui don Antonio de a mă otrăvi, dar şi efectul furiei lui geloase asupra doñei Beatrix ; cînd i-am povestit de la început toată gîlceava noastră, l-am văzut roşind de mai multe ori de mişelia unui om căruia îi dăruise toată încrederea lui. «Judecaţi, am mai adăugat, dacă am dreptul să vă cer dreptate împotriva unui viclean şi dacă nu va folosi faimei de care vă bucuraţi tot aşa de mult ca şi răzbunării mele.»

Deşi aspru şi crud, regele din Fez este generos. Mi-a apreciat noblețea purtării şi, fără să se mai gîndească să mă pună sub pază, nu mi-a cerut decît un mic răgaz pentru a-l aduce în faţa lui pe guvernator. Poruncile pe care le-a dat pentru a-mi asigura o noapte plăcută m-au făcut să înţeleg că dorea să nu fie mai prejos de părerea pe care mi-o făurisem despre el, dar şi că mă crezuse aşa cum doream. A doua zi dis-de-dimineaţă am dost anunţat că mă cheamă la el şi că don Antonio fusese adus sub pază la palat. N-am putut să nu mă bucur aflînd de umilirea perfidului meu duşman. Bucuria mi-a fost şi mai mare atunci cînd, dînd cu ochii de mine, şi-a dat seama că devenisem acuzatorul lui. De faţă cu mine, regele i-a reproşat toate fărădelegile de care îl acuzasem şi, poruncindu-i să mărturisească totul, i-a arătat ce pedeapsă îl aşteaptă. Dar iscusitul renegat, sperînd că nu poate fi dovedit numai pe mărturia mea, încercă se se apere tăinuind totul şi susţinînd că nici nu mă cunoscuse în Spania. Această tăgadă era atît de puţin verosimilă încît regele păru indignat ; totuşi, mînia lui era reţinută de faptul că

don Antonio se arătase întotdeauna un musulman credincios și, poate, nu îndrăznea să prefere pe față mărturia unui creștin. Întoarse ochii spre mine : «Peres, îmi zise el, fac deosebirea ce se cuvine între tine și dușmanul tău ; dar cum ai să dovedești niște acuzații pe care el le tăgăduiește ?» N-am așteptat să mai repete întrebarea. Mi-era în joc, cred, onoarea. «Calea armelor ne este deschisă», am răspuns cu înflăcărare. Regele a lăudat propunerea mea dar, în timp ce-i arăta lui don Antonio ce favoare îi făcea permițîndu-i să-și dovedească dreptatea prin luptă, nu putea ghici că ceea ce el considera ca o favoare era pentru dușmanul meu o pedeapsă tot atît de sigură ca și o execuție.

Mie, care am înțeles lucrul acesta imediat, mi-a fost însă cîteva clipe rușine să fiu nevoit să-mi mînjesc mîinile cu un sînge atît de murdar. Totuși, neputînd folosi mărturia slujitorului spaniol care nu era în ochii maurilor decît un rob și cum mersesem prea departe pentru a mai da înapoi fără a lăsa îndoieli asupra onoarei mele unei națiii care mă privea ca pe învingătorul ei, m-am pregătit să pun capăt acestei gîlcevi chiar în după-amiaza acelei zile. L-am lăsat pe dușmanul meu să aleagă armele. A ales mai întîi spada, contrar obiceiului maurilor care nu foloseau decît sabia. După un sfert de oră a trimis pe cineva să mă roage să folosim pistolul. Am fost de acord și cu această schimbare ; dar nu a fost ultima. A trimis din nou la mine cu rugămintea să luptăm cu pușca. Lașitatea lui, căci toată această ezitare nu putea avea altă cauză, îmi făcea milă. În sfîrșit, tocmai cînd mă pregăteam să mă întîlnesc cu el, am primit de la el o scrisoare în spaniolă prin care mă implora cu cele mai umile cuvinte de frică să nu împing mai departe răzbunarea și să mă mulțumesc cu situația rușinoasă în care-l adusesem. Îmi promitea să-și recunoască vinovăția în fața regelui, cu condiția însă ca eu să-mi folosesc toată trecerea pe lîngă acesta pentru a-i lăsa în afară de viață, rangul și averea. Disprețul meu a fost atît de puternic încît a făcut să mi se stingă orice urmă de ură. I-am comunicat regelui dorința guvernatorului său ; a fost îndeplinită în niște condiții care ar fi făcut să moară de rușine un om mai puțin laș și mai puțin per-

fid. Insistențele mele i-au salvat viața și singurul folos pe care l-am tras din venirea mea la curte a fost de a fi privit cu ochi așa de buni de către rege încît, după ce m-a copleșit cu dovezi de stimă, mi-a acordat libertatea. O lega totuși de o condiție foarte grea : oferindu-mi să fiu condus la Oran, sau în vreun port din Spania, mi-a cerut cuvîntul că nu voi mai ridica niciodată armele împotriva maurilor și că nici nu voi ajuta pe guvernatorul Oranului cu sfaturile mele. Astfel, singura cale ce mi se oferea de a-mi face un rost în patria mea fiindu-mi închisă printr-o lege de necălcat, nu-mi rămînea decît să aleg vreun alt loc din lume unde să încerc să-mi îndrept soarta mea nenorocită. După ce m-am gîndit mult, m-am hotărît să trec in Italia, unde izbucnise războiul între Imperiu și Franța. M-am dus la Alger cu o escortă de mauri care m-au tratat pe drum ca pe un prieten al stăpînului lor și m-am îmbarcat pe prima corabie care pleca spre țara turcească, de unde puteam mult mai ușor să ajung în Italia, fie pe uscat, fie pe mare.

Un grup de călători, mauri sau turci, care se găseau pe aceeași corabie, nu mi-au inspirat curiozitatea de a-i cunoaște. Stăteam singur, meditînd la acțiunile mele viitoare, cînd am fost întrerupt de un rob din nația mea care m-a implorat mai întîi să fiu foarte atent la ceea ce el nu putea să-mi explice decît în puține cuvinte. «Sînt supravegheat, îmi spuse, și fiecare clipă de ședere lîngă domnia voastră pentru a vă vorbi mă expune poate la o pedeapsă cruntă. Aveți în față un om nenorocit ale cărui suferințe se trag mai puțin din propriile lui necazuri cît din acelea ale unei femei pe care o iubește mai presus de orice și care va cădea în curînd în mîinile unui necredincios. Am fost răpit împreună cu ea de pe coasta Cataloniei. Sîntem duși în Turcia pentru a fi vînduți. Cîteva încercări pe care le-am făcut pentru a ne salva mi-au adus o osîndă de care mă cutremur. Totuși, cum moartea mă înspăimîntă mai puțin decît soarta de care nu pot să mă feresc, cred că ar mai fi posibil, cu ajutorul domniei voastre, să ne rupem lanțurile. Sînteți oare atît de generos ca să mi-l acordați ?»

De cum i-am răspuns că poate conta pe serviciile mele, s-a și grăbit să-mi explice planul : «Eu sînt mari-

nar, îmi spuse : timp de zece ani am comandat un vas de război. Trebuie să mă ajutaţi să las şalupa la apă în timpul nopţii. Doi tovarăşi de robie pe care i-am cîştigat de partea mea prin speranţa de a se elibera nu sînt de ajuns pentru a executa fără zgomot acest plan ; dar vremea este atît de calmă încît nu va rămînea probabil decît pilotul la cîrmă. Îl voi ucide dacă îmi împrumutaţi o armă şi mă pricep destul la manevră ca să fiu sigur că voi putea pregăti şalupa la repezeală. Domnia voastră veţi putea atunci, a adăugat el, să plecaţi cu mine sau să rămîneţi pe vas fără ca cineva să aibă vreo bănuială despre ajutorul pe care mi l-aţi dat.» Planul acesta nu mi se părea tot atît de uşor de îndeplinit cum i se părea şi lui. Totuşi, fără să-i arăt că închipuirile unui disperat nu fac aceeaşi impresie asupra unei minţi liniştite, i-am răspuns : «Îmi este de ajuns că-mi dai ocazia să ajut nişte oameni loviţi de soartă. Nu sînt deloc atît de legat de viaţă încît să-ţi arăt riscul la care o expun.» Şi i-am promis că voi fi pe punte înarmat şi cu tot ce ar mai socoti de folos. L-am întrebat cum îşi închipuia c-o va aduce pe punte pe iubita lui, care era probabil închisă într-una din cabine împreună cu celelalte roabe. Mi-a zis că îi era teamă să nu rişte prea mult dacă îmi explica şi aceste măsuri dar că ele erau sigure şi puteam să mă încred în interesul lui ca ele să reuşească.

S-a despărţit de mine lăsîndu-mi timp să mă gîndesc la ceea ce puteam să adaug la planul său pentru a-i uşura execuţia. Ne aflam în dreptul insulei Corsica şi, înţelegînd că pe o mare atît de îngustă nu ne va fi greu să-i atingem coasta, eram cu atît mai atras de planul robului spaniol cu cît în felul acesta puteam ajunge în Italia mult mai repede şi mai uşor. Slujitorul lui don Antonio forma toată suita mea. Aveam prea multă încredere în el ca să nu mă bizuiesc pe ataşamentul lui. M-a pus în încurcătură cu diverse obiecţii. Totuşi făgăduielile mele fuseseră prea categorice ca să revin asupra lor şi i-am poruncit să fie gata să mă urmeze. Încercarea trebuia să aibă loc alaltăieri, adică în noaptea dinaintea acesteia. Ştiţi la ce oră a început furtuna, pentru că aţi fost lovit de ea. Nu a mai fost vorba să ne gîndim la fugă ci la salvarea vasului pe care voiam să-l abandonăm. Am pus mîna la treabă ală-

turi de marinari ; dar asta nu m-a împiedicat ca în înspăimîntătoarea învălmășeală a echipajului să-l văd pe spaniol și pe cei doi tovarăși ai săi dezlegînd șalupa pentru niște motive pe care nimeni nu a avut timp să le cerceteze. Sper să fi profitat de îndrăzneala lui și să fi scăpat în același timp de robie și de mare ! L-am pierdut din vedere în întuneric și, nemaigîndindu-mă decît să-mi apăr viața în momentul unui naufragiu inevitabil, am apucat un catarg rupt pe care l-am aruncat în mare cu destulă dibăcie, sărind și eu după el. Slujitorul lui don Antonio pe care-l îndemnam să mă urmeze s-a aruncat după mine, prinzîndu-se și el de catarg. Exemplul nostru a fost urmat de alți cîțiva marinari dar se vede că n-au rezistat puterii valurilor căci această cale de salvare mi-a fost favorabilă numai mie. Rătăceam de mai bine de șase ore în voia vîntului, și mai vedeam încă pe cîțiva din tovarășii mei legați de catarg. Țipetele pe care apariția corabiei domniei voastre ne-a făcut să le scoatem toți deodată de parcă am fi fost înțeleși v-au atras privirile asupra noastră ; dar pe cînd zbuciumul meu sporea prin speranța unei salvări apropiate am simțit cum catargul devenea mai ușor, pe măsură ce nefericiții mei tovarăși piereau unul cîte unul. Nenorocirea lor mi-a dat noi forțe. Avîntul cu care oamenii domniei voastre căutau să mă scape mi-a dovedit că omul mai e în stare să se bucure chiar și în cel mai mare pericol. Dar ce spun ? Am ajuns pînă la lacrimi cînd, după ce v-am văzut făcînd nenumărate încercări pentru a-mi prinde catargul, ați dispărut înghițit de valuri, și aș fi lăsat catargul de o mie de ori dacă aș fi avut cea mai mică nădejde să vă răscumpăr viața cu prețul vieții mele. În sfîrșit, am fost ridicat de mîini puternice care m-au culcat la loc ferit în șalupă. Primul meu gînd a fost să-i îndemn pe salvatorii mei să facă același lucru cu domnia voastră. Vă căutau, și cum violența furtunii scăzuse foarte mult, nu le-a fost prea greu să vă găsească. Cîteva băuturi tari m-au făcut să-mi recapăt repede puterile. Dacă vi s-a spus cu cîtă bucurie și recunoștință v-am ținut îmbrățișat timp de un sfert de oră, palid și nemișcat cum erați, încercînd să vă transmit căldura pe care o datoram mai puțin vigorii mele naturale cît împrejurărilor, și plîngîndu-mă cerului că m-a încărcat cu o datorie de recu-

noştinţă pe care credeam că nu voi putea s-o plătesc niciodată, nu v-aţi putut face decît o slabă idee despre sentimentul care însoţea manifestările mele. M-am retras cînd v-am văzut deschizînd ochii, prea mulţumit de a vedea că trăiţi, şi nu am vrut să mai apar înaintea domniei voastre decît după ce v-am ştiut destul de restabilit pentru a fi în stare să vă amintiţi ceea ce aţi făcut pentru un străin şi să înţelegeţi că nu trebuie să puneţi nici moderaţie, nici limite drepturilor pe care le-aţi dobîndit asupra mea."

O povestire atît de interesantă spori mult înclinaţia pe care o simţeam pentru Peres mulţumită numai înfăţişării lui ; şi nu voi nega că ceea ce făcusem pentru el a fost un fel de legătură care întări această înclinaţie. Te simţi tot atît de legat prin binele pe care îl faci ca şi prin cel pe care-l primeşti. Nu mă gîndeam totuşi decît să-l fac să înceteze cu mulţumirile ce păreau că nu se vor mai sfîrşi. Mirarea de a-l vedea atît de curînd restabilit, în timp ce eu, a treia zi, îmi mai simţeam capul greu şi stomacul răvăşit, îmi trezi dorinţa să aflu cum reuşise să se apere atît de bine de valuri. Mă asigură că, în afară de primul moment cînd înghiţise fără să vrea o mare cantitate de apă, îi fusese destul de uşor să rămînă la suprafaţă datorită catargului. Valurile care treceau peste capul lui în fiecare moment nu-l făcuseră niciodată să-şi piardă respiraţia într-atît încît să-i fie greu să şi-o recapete. Îşi păstrase mintea întreagă ; şi cum nu se temuse decît de o eventuală slăbiciune pe care era încă departe de a o simţi, se miră că tovarăşii lui nu avuseseră puterea să reziste ca şi el la nişte zguduituri care îl obosiseră atît de puţin. Într-adevăr, experienţa m-a învăţat mai apoi că cel mai mic sprijin susţine cu uşurinţă un om în apa mării şi că prezenţa de spirit şi curajul sînt două ajutoare de mare folos împotriva furtunii.

Am avut satisfacţia ca după restabilirea mea să-mi dau seama că o atracţie firească mă îndemna cu aceeaşi putere ca şi recunoştinţa să-mi fac un prieten intim din don Peres. I-am jurat aceleaşi sentimente. Soarta lui începea să mă intereseze mult mai mult decît a mea ; şi după ce mă gîndii îndelung cum aş putea să-i fiu de folos, încercai să-l conving să intre, ca şi mine, în ordinul de Malta. Nu simţea însă vreo chemare anume. Oricît de nesigur i-ar

fi fost viitorul în Spania, nu putea pierde speranța de a-și reface averea la prima schimbare de ministru. Era primul născut dintr-o familie puternică, iar exemplul meu putea cel mult să-l pună pe gînduri. Totuși, cînd comandorul de Buillantes îi explică faptul că legămintele definitive pot fi mult amînate, dar că pînă atunci ar putea lupta ca oștean al Ordinului tot așa de bine ca în armatele din Italia, prietenia îl făcu să-și învingă lipsa de rîvnă, iar dorința de a nu ne despărți îi ținu loc de vocație. Eram destul de bogat, căci îmi rezervasem o sumă frumoasă, pentru a nu-l lăsa să simtă în nici un fel lipsa banilor. Tot greul era să-l fac să accepte niște ajutoare pe care mă temeam că le-ar refuza. Dar convenii cu comandorul de Buillantes ca, în așteptarea celor ce îi spuneam că poate spera de la generozitatea marelui-maestru, comandorul să-i dea o slujbă în escadra lui și, sub acest pretext, să-i hotărască o soldă considerabilă pe care aș plăti-o eu pe ascuns.

Cele trei vase ale noastre reîntîlnindu-se, continuarăm timp de cincisprezece zile să căutăm galerele turcești. Dar aceeași furtună care ne împrăștiase pe noi îi făcuse pe ei să se întoarcă în porturi. Prima mea „caravană“ [1] nu fusese decît un drum fără nici un folos în ce privește gloria dar care, în schimb, îmi dăruise un prieten. Ne întoarserăm la Malta unde furtuna făcuse atîtea stricăciuni pînă în mijlocul portului încît întoarcerea noastră a fost privită ca un dar al cerului. Don Peres, pe care-l prezentasem marelui-maestru, fu primit cu cinstea ce i se cuvenea după merit și naștere. Dar resimți din prima zi un trist efect al legămîntului pe care-l făcuse față de regele Marocului. Aflînd că luptase în fruntea spaniolilor împotriva maurilor, marele-maestru, care primise oarecare plîngeri împotriva algerienilor, îi propuse să ia conducerea unei expediții pe care o punea la cale împotriva acestor corsari. Onoarea era lege pentru Peres și o respecta prea mult pentru a o pune în cumpănă. Declară, cum era și firesc, că toată coasta Africii era sacră pentru el. Aș fi crezut că ar putea să facă o oarecare diferență și că un legămînt care-l privea pe regele Marocului nu trebuia să se în-

[1] Expedițiile cavalerilor de Malta contra „necredincioșilor“ se numeau caravane.

tindă și asupra tuturor maurilor ; dar își amintea cuvintele regelui care cuprindeau deopotrivă pe supușii și pe aliații lui.

Peres era tot atît de inteligent pe cît era de nobil în sentimente. Nefiind prea hotărît să intre în ordinul nostru, consideră că există alte căi de a-și atrage stima și le căută pe acestea. După ce refuză de multe ori ajutorul pe care îl îndemnam să-l accepte, îmi făcu într-o zi următoarea mărturisire : „Mi-e rușine, mi-a zis el, să primesc de la marele-maestru o plată și amabilități pe care nu le-am meritat prin nici un serviciu ; și la urma urmelor, dacă trebuie să-i acord cuiva dreptul la recunoștința mea, e mai normal ca acesta să fie prietenul meu. Spui că ai zece mii de ducați și scrisori de credit pentru o mare sumă de bani. Vrei să contribui la soarta aceluia care îți datorează și viața ?“ Această propunere umplîndu-mă de bucurie, am zăbovit mult mai puțin să-i arăt mulțumirea de a-i putea fi de folos decît pentru a-l ruga, cum făceam întruna, să nu mai exagereze obligațiile pe care le avea față de mine ; și, cum ne aflam la mine acasă, am luat caseta și am vrut să i-o dau pe loc. „Nu, nu, îmi spuse el, mi-ai înțeles greșit gîndurile. Mi s-a părut că nimic nu ar putea fi mai nobil și mai demn de domnia-ta decît să întrebuințezi o sumă de bani pe care o ții degeaba în cufere pentru a sluji Ordinul pe cheltuiala domniei-tale și că, echipînd un vas sub autoritatea marelui-maestru, ai dobîndi în curînd, alături de onoarea unei fapte aproape fără precedent, despăgubirea pentru primele cheltuieli. Cine știe unde te poate duce vitejia ? Mă vei face secundul domniei-tale ; și voi îndeplini neîncetat, spre gloria domniei tale, tot ce poate cineva să aștepte de la oarecare experiență și de la o prietenie desăvîrșită.“

Astfel, acest ajutor pe care Peres mi-l ceruse pentru el, se reducea la a mă sluji pe mine însumi prin cea mai glorioasă idee pe care putea să mi-o inspire. „Scumpe și ilustre prietene, i-am zis îmbrățișîndu-l, nu găsesc decît o singură schimbare de făcut într-un proiect care mă încîntă. Tinerețea mea, puțina experiență pe care o am în ale războiului și încrederea pe care o am în prietenia generoasă a domniei-tale mă obligă să-ți cer pentru mine

postul de la care voiai să-ţi limitezi posibilităţile. Domnia-ta vei comanda acest vas, eu voi fi secundul domniei-tale, şi nu văd nimic la ce n-aş putea nădăjdui dacă mă vei însufleţi cu exemplul domniei tale.“ Nici nu vrui să mai ascult argumentele cu care a vrut să-mi combată răspunsul şi, gîndindu-mă numai să cer consimţămîntul marelui-maestru, îl asigurai că înainte de căderea nopţii voi avea învoirea pe care o dorea, dacă putea fi obţinută.

Propunerea mea stîrni mirare la curte. Cea mai mare parte a tinerilor cavaleri fiind mezini lipsiţi de avere, era de necrezut că cineva poate sluji religia fără a avea vreun interes ; şi acest gînd care putea să-l facă pe marele-maestru să se teamă de vreo slăbire a supunerii mele fu principalul obstacol care i-a întîrziat consimţămîntul timp de cîteva zile. Totuşi, după ce consiliul său îşi dădu avizul, îmi acordă hatîrul pe care i-l ceream, cu singura condiţie ca să nu lipsesc niciodată mai mult de trei luni, şi ca ordinul să-şi ia drepturile obişnuite din toate cîştigurile pe care le voi dobîndi asupra necredincioşilor. Peres fu în culmea fericirii. Lăsai în grija sa cumpărarea unui vas şi echiparea lui. Nu găsi nici unul care să-i fie pe plac în portul Maltei. Cu învoiala marelui-maestru am plecat la Veneţia unde ni se spusese că vom putea alege între mai multe vase pe care flota acestui stat le cîştigase de la turci. Sosirăm la timp, aproape în ajunul zilei în care se făcea vînzarea. Peres, care întrebuinţase scurta lui şedere la Malta pentru a dobîndi cunoştinţe despre marină, şi care cercetase cu de-amănuntul corăbiile de vînzare, cumpără una dintre cele mai bune corăbii pe care le aveau turcii în această mare ; o altă înlesnire, pe care nu am fi avut-o atît de uşor la Malta, fu c-am putut angaja în serviciul nostru cincizeci de oşteni de nădejde care formau, împreună cu zece marinari bine aleşi, şaizeci de oameni capabili să înfrunte tot felul de aventuri.

Toate insistenţele prin care sperasem să-l fac să preia comanda, ca şi eforturile pe care le-am reînnoit de cum am plecat pe mare, nu putură să-i clintească hotărîrea. Nu vedeam decît o singură cale pentru a pune capăt acestei discuţii. Suprimai titlul de căpitan şi anunţai forma de conducere pe care doream s-o stabilesc prin chiar numele pe care l-am dat vasului. L-am numit *Cei doi comandanţi* şi,

din prima zi, am declarat echipajului că nu este nici o deosebire de titlu între prietenul meu și mine ; astfel încît toți oamenii noștri se obișnuiseră de la sine să nu vorbească de noi decît numindu-l pe unul *Comandantul francez* și pe celălalt, *Comandantul spaniol.* Neîncrederea în ascultarea noastră pe care mi se păru că o observ la marele-maestru ne determină să ne întoarcem mai întîi la Malta pentru a primi împreună cu oamenii noștri primele porunci : dar soarta, care ne hărăzise mai multă glorie decît fericire și bogății, ne pregătea pe drum o întîlnire din care s-au tras toate aventurile din tinerețea mea.

De-abia ieșisem din golf, cînd Peres, cu care stăteam pe dunetă și ne discutam planurile, zări o corabie care părea că se ferește de noi îndreptîndu-se spre larg. „Să fim oare atît de norocoși, mi-a zis, încît să găsim așa curînd prilejul de-a ne încerca armele ?" Și grăbind manevrele, dădu ordin să ne îndreptăm spre cei care păreau că fug de noi. Toată iuțeala cu care fugeau nu ne împiedică să-i ajungem. Era o corabie turcească dar care nu fu înșelată de aspectul navei noastre, deși avusesem grijă să-i schimbăm pînă și forma. Deși corabia noastră era bine înarmată cu tunuri, înflăcărarea unei prime aventuri nu ne îngădui să folosim mijloace atît de încete. Ne grunărăm cu furie la abordaj. Peres ne dădu exemple atît de frumoase încît și celui mai nevolnic dintre noi i-ar fi fost rușine să nu-l urmeze ; și ca să fim drepți, dușmanii noștri s-au apărat atît de puțin încît victoria nu ne aduse mare cinste. Nu erau mai puțini decît noi dar, fie că erau înspăimîntați de hotărîrea cu care îi atacasem, fie că remușcarea pentru crimele de curînd făptuite le stingea curajul, ne cedară armele fără împotrivire.

La prima vedere, prada noastră părea să ne ofere puțină bogăție; și aflarăm imediat că nu aveam de-a face decît cu corsari din Dulcigno care nu aveau altceva de pierdut decît viața și corabia. Totuși, nu terminasem bine să-i punem în lanțuri, cînd apărură niște femei, mulțumindu-ne că le redasem libertatea. Ne-au povestit că se îmbarcaseră pe coasta Genovei pentru a merge la Malta, dar că nenorocirea făcuse ca vasul lor să fie oprit de acești corsari care, negăsind alte bogății pe corabia aceea de pasageri, luaseră hotărîrea barbară de a renunța la tot

ce nu era bun pentru negoţul lor păcătos şi nu-şi opriseră decît femeile şi cîţiva bărbaţi pe alese. Apoi, scufundaseră corabia pentru a scăpa de grija ei într-o mare în care primejdiile îi pîndeau la tot pasul. Am întrebat pe acele străine dacă se află printre captivi şi persoane mai de neam. Mi-au răspuns că erau două doamne a căror distincţie se putea citi mai mult după chip decît după lux, şi care păruseră mai lovite decît toate celelalte de nenorocirea care le făcuse să cadă în robie. Peres şi cu mine ne grăbirăm să le vedem. Cum totul era cît se poate de liniştit în jurul nostru încît nu ne mai rămînea decît să plutim alene spre Malta, căutarăm să ne petrecem plăcut timpul în tovărăşia acelora pe care îi eliberasem. Dar nici eu, nici prietenul meu nu prevedeam că ne îndreptam spre ceea ce avea să însemne pierderea libertăţii noastre şi izvorul unor plăceri însoţite de tot atîtea nenorociri. Cele două doamne, pe care la început nu le recunoscusem, erau iubita şi fata comandorului de M.. care ne făcuse o primire atît de bună lîngă Orbetello. Murind comandorul, se hotărîseră deîndată să se întoarcă la Malta, dar pe drum fuseseră răpite de corsari.

Cititorul îşi va fi aducînd aminte că fata nu avea mai mult de treisprezece ani pe cînd corabia care mă aducea din Franţa se oprise la Orbetello. Şi cum de la sosirea mea la Malta trecuseră şase luni, îi cunoaşte vîrsta. Dar ceea ce nu văzusem bine la prima noastră întîlnire sau, mai degrabă, ceea ce nu putea fi decît rodul celor şase luni care se scurseseră de la vizita mea, căci nu este de crezut ca să mi se fi schimbat inima şi ochii, îi găsii mai mult farmec decît a avut vreodată o femeie. Aceasta fu impresia din prima clipă, al cărei efect deveni dintr-o dată atît de puternic încît, nemaigîndindu-mă să-l strunesc, mă apropiai de ea cu o nerăbdare atît de năvalnică ca şi cum întreaga mea fericire ar fi stat în a o vedea de aproape, în a o contempla şi în a nu mă mai depărta de ea nici un moment.

Dar puterea unui sentiment atît de spontan mă făcu să descopăr tot atît de repede că prietenul meu mi-era rival şi că inima lui Peres simţea tot ceea ce simţea şi a mea. Mă feresc să redau aici cît de mare îmi fu plăcerea dar şi durerea. Sînt poate singurul exemplu de dragoste

născută în mijlocul atîtor suferinţe ; primele reacţii ale acestei iubiri au fost tot atît de orbeşti ca şi cauza lor. Îl luai pe Peres pe braţ şi, fără să-mi fie limpede ce mi se părea de temut în dorinţa lui de a se apropia de fata comandorului, îi dădui pentru prima dată prilejul, printr-o ieşire atît de nepregetată, să creadă că mă consideram într-un fel superior faţă de el. Totuşi ruşinea pe care o simţii mă făcu să caut să mă stăpînesc şi să şterg această greşeală, arătîndu-i o faţă zîmbitoare. Apoi nu găsii nimic mai potrivit pentru a ieşi din încurcătură şi a-mi asigura pretenţiile decît să-mi arăt bucuria pe care o trezea, chipurile, prilejul fericit de a fi fost de ajutor acestor două persoane pe care le cunoşteam de mult. Adăugai o mie de amănunte prin care gîndeam să-i dau lui Peres să înţeleagă că tînăra italiancă îmi răpise inima mai demult ; vorbindu-i astfel, uitam că îl asigurasem de tot atîtea ori că inima mea nu este legată nicăieri.

Recunoscîndu-mă din primul moment, iubita comandorului mă scoase din încurcătură căci trebuii să răspund la cuvintele ei de mulţumire. Peres nu scoase nici un cuvînt, dar cred că cel mai puternic sentiment pe care-l încerca nu era surpriza. Continuă să tacă şi să mă privească din cînd în cînd ; acest lucru nu mă împiedică să mă ocup mai departe de fiică şi de mamă cu atîta grijă încît nu mai ţineam seama de nimic din jur ; fui răsplătit pentru agitaţia mea. Mi-au spus că după moartea neaşteptată a comandorului, delegatul ordinului, care se afla din întîmplare acolo, sigilase imediat tot ce era mai de preţ în casă şi că, după ce trăiseră atîta timp împreună cu un om care le făgăduise de nenumărate ori să le asigure o viaţă îndestulată, se întorceau acum în patrie la fel de sărace precum plecaseră. Nu ştiu dacă mama urmărea să vadă cît de mare îmi este generozitatea, dar cred că mă găsi uşor de convins, căci mă grăbii s-o iau înaintea dorinţelor ei. Găsii un moment prielnic pentru a-i da de înţeles că, deşi nu eram comandor, dispuneam de venituri destul de mari pentru a o face să nu regrete ce pierduse. Singura neînţelegere a fost că îşi închipui că ofertele mele o priveau chiar pe ea şi că, încîntată de gîndul că-mi cucerise inima, crezu că regăsise, odată cu un amant mai tînăr, averea pe care o pierduse.

Ideile mele fiind încă cu totul altele, mă lăsai în voia gîndurilor plăcute că dragostea mă va face fericit. Această pasiune pe care n-o cunoșteam decît de cîteva clipe începuse a mă face să simt că nu mai aveam de dorit altă fericire. Toate întîmplările prin care trecusem pînă atunci mi se păreau o risipă continuă a singurului bun față de care natura mă făcuse sensibil. Întreaga zi trăii în această beție a firii care mi-a influențat întreaga purtare. Condusei pe cele două femei pe corabia noastră, după care nu le mai părăsii nici un moment pînă la căderea nopții. Ideile greșite ale mamei sporiră cu atît mai mult cu cît, simțind nevoia să o menajez, o înconjurasem tot timpul cu tot felul de atenții ; dealtfel, dragostea pentru fiică ce mă cuprinsese atît de viu îmi inspira o atitudine reținută, care nu-mi îngăduia să mă port cu ea la fel de liber. Nici Peres nu era mai liniștit ; dar, avînd mai multă experiență și mai multă judecată decît mine, știa să-și ascundă sentimentele tot așa cum știuse să le ghicească pe ale mele. Nebănuind că eram atît de avansat în relațiile mele cu mama, se îngrijise de afacerile noastre comune pe care le pusese mai presus decît dragostea și, pe jumătate nesigur, pe jumătate necăjit de ideile mele, nu pregetase nici un moment să facă ordine pe corabia pe care o cucerisem.

Seara, întîlnirea cu Peres fu inevitabilă ; dar trebuie să mărturisesc că, fără a resimți pentru el mai puțină prietenie ca înainte, prezența lui mă stingherea. Mă întristai și mai mult cînd, în cursul unei discuții cu cele două doamne, mi se păru că a căutat să pună în evidență o deosebire între situația lui și a mea : legămîntul pe care eram hotărît să-l fac în Ordinul de Malta îmi răpea libertatea de a-mi asculta inima. Poate că gelozia mă făcea să-i bănuiesc intențiile dar, surprins să-l văd acordînd atît de puțină atenție tinerei italience, după ce la prima vedere păruse impresionat de farmecele ei, îmi zisei că m-am înșelat. Ne despărțirăm fără nici un semn de răceală în relațiile noastre. Totuși, mă cam îndoiam de buna lui credință, și poate și el de a mea ; adormii cu această nenorocită îndoială în suflet, care a jucat, poate, un rol la fel de mare ca și sentimentele care mă stăpîneau în luarea unei hotărîri nebunești. Gîndindu-mă că am un rival atît de periculos, căutai toate mijloacele de a-mi pune la adăpost interesele inimii.

Aveam cuvîntul mamei ; dar puteam fi sigur de dragostea fiicei ? Mi se păru o idee minunată ca, ajungînd la Malta, să simulez o boală care să mă silească să-mi întrerup pentru cîtva timp drumurile pe mare şi care să-l îndemne pe Peres să plece din nou pînă la însănătoşirea mea. Speram ca în acest răstimp să cîştig îndeajuns inima iubitei ca să pot ţine piept oricărui rival.

Cît de numeroase erau dificultăţile la care nu mă gîndisem ! Nu e vorba de răul pe care mă pregăteam să-l fac carierei mele, stricînd părerea pe care marele-maestru şi-o făcuse despre moralitatea şi purtările mele. Gîndul acesta nu-mi trecu nici un moment prin minte şi, chiar dacă ar fi venit să-mi tulbure speranţa în plăceri pe care le puneam mai presus de orice, l-aş fi îndepărtat, fără nici o îndoială. Dar nu vedeam că însăşi boala pe care voiam s-o simulez îmi strica cel mai mult socotelile deoarece, neputînd locui în aceeaşi casă cu iubita mea, mă lipseam de plăcerea de a o vedea şi o expuneam nu numai dorinţei lui Peres pînă la plecarea lui pe mare, dar şi a tuturor tinerilor din Ordin cărora le plac femeile mai mult decît orice pe lume. Şi-apoi care era scopul meu ? Ce loc voiam să aleg pentru a-mi adăposti dragostea ? Aveam oare un loc unde să mă retrag, precum bătrînul comandor, împreună cu cele două femei, pe care nu puteam spera să le despart ? Şi dacă mi-ar fi fost uşor să găsesc un asemenea loc, eram oare hotărît să-mi părăsesc chemarea, sau credeam cumva că timpul pe care-l voi închina dragostei îmi va fi socotit drept o „caravană“ ? Numai puţin dacă m-aş fi gîndit, mi-aş fi dat seama de nebunia proiectelor mele dar nici prin minte nu-mi trecu, orbit cum eram, că avînd bani, tinereţe şi cuvîntul ibovnicei comandorului, m-aş mai putea lovi de vreun obstacol.

Toată noaptea şi ziua următoare suflă un vînt atît de prielnic încît, după douăzeci şi patru de ore de la această aventură intrarăm în portul Maltei. De cum am păşit pe pămînt am început să mă prefac foarte bolnav. Mă înţelesesem cu ibovnica comandorului, căreia îi mărturisisem secretul meu, să mă viziteze foarte des. Dacă vi se pare cumva ciudat că această femeie mai credea încă în dragostea mea, gîndiţi-vă la tinereţea mea care o făcuse să spere că mă va conduce după placul ei, poate şi la timidi-

tatea mea care mă determinase să-mi îmbrac întotdeauna gîndurile în cuvinte potrivite, şi la puterea amorului propriu care poate uşor să trezească iluzii la o femeie de treizeci de ani, mai ales cînd ea nu vede în fiica ei decît un copil şi nici prin minte nu-i trece să o considere rivală. Dar, oricare ar fi explicaţia, mă credea atît de învăluit, de îmbătat de farmecul fiinţei sale încît, adoptînd faţă de mine o parte din sentimentele pe care credea că le nutresc pentru dînsa, a socotit că interesele noastre erau aceleaşi şi şi-a însuşit toate măsurile pe care i le-am propus.

Don Peres se înfăţişă singur în faţa marelui-maestru care fu foarte mulţumit de prima noastră încercare. Scuzele pentru lipsa mea, pe care prietenul meu le prezentă aşa cum îi cerusem, mi-au adus atît de multe vizite şi complimente încît, neputînd să mă prefac atît de bolnav ca să refuz să le primesc, mă temui că nu voi putea juca multă vreme rolul pe care mi-l luasem. Această prefăcătorie îl privea îndeosebi pe Peres, pe care încercasem deja, cu multă dibăcie, să-l determin să plece într-o nouă călătorie. Peres însă mă scuti curînd de această teamă, arătîndu-mi că încercam în zadar să-l înşel. Găsi un moment cînd rămăsesem singuri. După cîteva cuvinte de introducere, în care părea cam stînjenit, începu să se plîngă cu amărăciune că-mi pierdusem atît de repede încrederea şi prietenia ce i le jurasem şi, fără să-mi dea răgaz să-mi caut scuze, îmi declară că nu ignoră nici patima care mă stăpîneşte, nici deşertăciunea motivului care mă ţinea în pat de cînd sosisem. „Nu am de gînd să-ţi ascund, a adăugat el, că la început felul domniei-tale de a proceda m-a durut. Farmecul persoanei care ţi-a cucerit inima m-a impresionat puternic şi pe mine. M-aş fi apărat mai bine dacă ţi-aş fi ghicit de la început sentimentele ; şi ceea ce ţi s-a părut suspect şi de neînţeles în cuvintele mele era doar un artificiu nevinovat pe care-l întrebuinţam tocmai pentru a le descoperi. Dar, cerul mi-e martor, boala pe care o simulezi, dorinţa insistentă de a mă vedea plecat şi legăturile tainice cu aceste două persoane m-au făcut să înţeleg situaţia ; de atunci am înăbuşit în sufletul meu orice sentiment care ar fi putut să ducă la ruina prieteniei noastre ; din ceea ce am să-ţi spun vei putea afla ce am hotărît.

Nici vorbă nu poate fi, a continuat el, să plec fără domnia-ta, căci nu ţi-am promis o prietenie veşnică, apoi să te părăsesc chiar din primele zile. De asemenea, nu pot fi de acord ca domnia-ta să rămîi la Malta, sub un pretext a cărui falsitate va fi descoperită cu siguranţă mai devreme sau mai tîrziu. Vom pleca deci, pe mare, fără întîrziere, şi ne vom împlini cu glorie destinul. Şi iată acum leacul pentru gelozie pe care ţi l-am pregătit. Îţi aminteşti, reluă el, ceea ce ţi-am povestit despre naufragiul meu şi despre speranţa ce avusesem de a da ajutor unor tovarăşi de aceeaşi naţionalitate cu mine. Ei au fost, în barca lor, mai norocoşi decît mine. Vîntul i-a aruncat pe insula [illegible] singura lor nenorocire a fost moartea căpeteniei lor, adică a spaniolului care-mi [illegible] ajutorul, şi [illegible] inima faţă de mine şi era însoţit de femeia iubită a cărei dragoste îl îndemnase să fugă. Nenorocita aceasta, rămasă, prin moartea iubitului ei, la cheremul celorlalţi trei fugari pe care nu-i cunoscuse decît prin jocul întîmplării care-i adunase pe aceeaşi corabie, s-a gîndit să vină aici, în speranţa de a găsi protecţia la care îi dă dreptul frumuseţea. Nu ştiu de la cine mi-a aflat numele dar, amintindu-şi că-l auzise de la ceilalţi fugari, a venit acum două zile să-mi implore generozitatea, arătîndu-mi că promisiunile făcute de mine iubitului ei îi dădeau acest drept. I-am cerut atunci să-mi spună povestea ei, pentru simplul motiv că doream să ştiu cum să mă port şi ce ajutor să-i dau. Mi-a vorbit deschis spunîndu-mi că, deşi născută într-o familie de oameni cinstiţi, gustul plăcerilor o făcuse să-şi uite datoria şi că, ascultîndu-l pe iubitul ei care o făcuse să-şi părăsească familia pentru a-l urma la una din moşiile lui, fuseseră răpiţi de un corsar din Tunis chiar în noaptea plecării, adică înaintea ca dragostea lor să se fi putut împlini de pe urma acestei plecări. Din cîte mi-a povestit, mi-am dat seama cît de puţin ajutor poate aştepta de la familia ei ; iar ajutorul nedesluşit pe care mi l-a cerut, părînd să se mulţumească cu ce voi hotărî, m-a convins că-mi va fi uşor s-o conving să-mi împărtăşească planurile. Este o persoană foarte plăcută. Iar eu nu ştiam ce să fac ca să renască încrederea între noi şi să te scot din letargia în care mă tem ca dragostea să nu te ţină prea mult. M-am hotărît

deci nu numai să mi-o fac prietenă, dar și s-o iau cu mine în toate expedițiile, ceea ce propun să faci și domnia-ta cu iubita domniei-tale."

Terminînd ce avea de spus, continuă să mă privească zîmbind. Eram atît de surprins încît nu reușeam să găsesc un răspuns potrivit. Atunci, continuă cu aceeași voie bună : „Caută, mi-a zis, zbate-te să găsești o cale care să împace mai bine dorința inimii cu gloria și interesele averii domniei-tale ; și dacă are vreo greutate prietenia noastră, gîndește-te la jurămintele prin care ne-am legat toate acțiunile și speranțele ; sînt gata să mă supun dorinței domniei-tale ; dar, dacă-ți pasă cît de cît de onoarea domniei-tale și de prietenia mea, urmează-mi sfaturile".

Între timp începusem să privesc lucrurile mai calm. Îi mărturisii îmbrățișîndu-l că o bănuială odioasă de care, din cauza aparențelor, nu putusem să mă apăr, stricase întrucîtva buna noastră înțelegere ; și profitînd de acest prilej pentru a-i mărturisi toată patima mea, trecui brusc de la îngrijorare la prea multă încredere. Fosta ibovnică a comandorului nu lăsa să treacă nici o zi fără să vină să mă vadă dar, din cauza închipuirilor ei, întotdeauna însoțită de o altă femeie, ca și cum s-ar fi temut să cer prea mult de la ea înainte ca relațiile noastre să fi fost bine precizate. Îi povestii lui Peres că în timpul vizitei pe care mi-o făcuse în ajun îmi propusese să părăsim Malta, unde își dădea seama că nu vom putea ascunde prea mult timp relațiile noastre, și să ne ducem la Veneția sau la Paris, care i se păreau singurele locuri din lume în care dragostea poate sălășlui îndelung fără a face vîlvă. După aceea, mă pusese să-i înfățișez situația afacerilor mele și recunoscuse că nu puteam să nu mă călugăresc în Ordinul de Malta. Îmi dădusem seama, din cuvintele ei, că femeile ușoare se bizuie mult mai mult pe un amant nevoit să rămînă burlac, decît pe aceia pe care îi pot pierde, mai devreme sau mai tîrziu, cînd pun capăt unei asemenea legături pentru a se gîndi la însurătoare. Așa stînd lucrurile, mă îndemnase cu insistență să depun legămîntul de credință iar eu îi promisesem să fac tot posibilul pentru a obține să mi se considere călătoria la Veneția drept a doua „caravană", socotind totodată că nu-mi va fi greu să fiu scutit de a treia. „Cum să-i propun acum,

i-am zis lui Peres, un plan nou care se împacă atît de puțin cu dragostea ei pentru fiica sa și cu grija pe care pare s-o aibă pentru interesele ei ?“ Într-adevăr, nu văzusem în toate explicațiile pe care le avusese cu mine decît grija unei mame care vrea să folosească aventurile ei galante pentru a da fiicei sale o situație solidă, iar convorbirile noastre fuseseră întotdeauna atît de serioase încît nu puteam înțelege pe ce temei își imaginase că aș simți ceva pentru ea.

Peres, căruia nici lui nu-i venise un asemenea gînd, îmi răspunse că în stadiul în care bănuia că mă aflam cu tînăra italiancă el prevedea că nici ea, nici maică-sa n-ar putea respinge vreuna din propunerile mele. Și, deși îl asigurai că nu aveam nici o altă garanție decît promisiunile mamei, se angajă să le convingă pe amîndouă să meargă cu noi. „Cînd este vorba de interes și de dragoste, spuse el, femeile nu se tem nici de pericol, nici de trudă.“ Mi-ar fi fost poate greu să-i cer eu să-și ia această însărcinare, dacă nu m-ar fi încredințat și prin alte cuvinte că nu gustul plăcerii stătea pe primul loc în inima lui ci gloria și prietenia. Se întoarse după o oră. Îmi vorbi fără ocol, făcîndu-mă să mă cutremur la cuvintele lui, iar aerul ironic care îi însoțea vorbele nu fu de ajuns pentru a mă face să-mi revin din spaimă. „Te felicit, mi-a zis, pentru progresele pe care le-ai făcut într-o inimă asupra căreia știam că nu ai pretenții. Ești iubit la nebunie și este gata să te urmeze chiar dacă pentru aceasta ar trebui să înfrunte mii de pericole ; și, ca să fie mai liberă, o va duce pe Helena (așa se numea tînăra italiancă) într-o mănăstire, cu gîndul că poate va dori să rămînă acolo.“ Îmi explică după aceea mai serios convorbirea pe care o avusese cu ibovnica comandorului. Chiar de la primele cuvinte, își dăduse seama cît de greșit îmi înțelesese ea sentimentele și descoperise cu foarte mare surprindere că în toate convorbirile ei cu mine crezuse că lucrează pentru ea însăși. Vorbele cu care își începuse el spusele nu-i îngăduiseseră să ascundă în întregime planul nostru și tocmai de aici îi venise ei ideea să-și ducă fiica la mănăstire, pentru a putea să mă urmeze. Peres nu-i mai spusese nimic altceva în plus de această scăpare și o rugase să nu întreprindă nimic pînă la alte explicații. „În curînd va veni aici ca să

le primească, a adăugat el, și iată la ce m-am gîndit eu. Femeile astea nu sînt deloc niște vestale și considerentele care m-ar putea opri dacă ar fi vorba de o femeie onorabilă nu-și au rostul aici. Socotesc, dimpotrivă, că le facem un serviciu angajîndu-ne să avem grijă de soarta lor, și astfel scutindu-le poate să se adreseze altora mai puțin bine intenționați. Mă gîndesc numai cum să te feresc de gelozia unei mame care poate să-ți facă, după părerea mea, multe necazuri în dragoste. Fără a intra în explicații care ar putea, dacă nu altceva, să întîrzie fără rost înfăptuirea planului nostru, te sfătuiesc să aprobi tot ceea ce mama va propune, și s-o inviți la cină pe corabie, peste cîteva zile. Își va aduce, desigur, și fiica. Voi avea grijă ca spaniola mea să vină și ea la petrecere ; și voi avea eu grijă să dau toate ordinele necesare pentru ca să putem pleca de cum ne vom fi adunat laolaltă."

Un om mai prudent sau mai puțin îndrăgostit l-ar fi întrebat pe Peres dacă nu se teme că o asemenea îndrăzneală va trece drept crimă în ochii lumii ; dar, deși măsurile pe care voia să le ia îl puneau la adăpost de această teamă și deși era limpede că dacă nu-mi dăduse explicații mai amănunțite o făcuse numai pentru a cîștiga timp, nechibzuința cu care mă lăsasem în grija lui este pe de-a-ntregul condamnabilă pentru că nu-i cunoșteam planurile. Sinceritatea mea va reieși din chiar povestirea faptelor și trebuie să se știe că nu voi începe cu cele mai grave. Rovini, căci de ce m-aș feri să-i spun pe nume, Rovini, zic, m-a vizitat curînd ca să-mi confirme că era de acord cu planurile noastre. Îmi spuse de asemenea că este hotărîtă să-și lase fata la o mănăstire. Peres, care era de față, mă scoase din încurcătură propunîndu-i să ne sărbătorim corabia. Acceptă fără să se lase prea mult rugată ; și cum Peres îi dădu de înțeles că nu mai era mult pînă la plecarea noastră, ne spuse singură că o să-și aducă și fata, ca un ultim prilej de petrecere. O îndemnarăm să nu-și lungească prea mult pregătirile de călătorie. Ni se păru că dorește tot atît de mult ca și noi să grăbim ziua plecării. Peres, care continua să o viziteze, avu grijă să răspîndească vestea, și în casa ei și printre persoanele care o cunoșteau, că ea va pleca în Italia pe corabia noastră. Aceasta a fost cea mai bună precauție pe care i-a inspi-

rat-o prudența. Sosind în sfîrșit ziua plecării, ne dusesărăm în port, după ce mai înainte trecurăm pe la marele-maestru să primim ordinele de plecare. Rovini, fiica ei și spaniola ne așteptau pe corabie, unde le aduseseră slujitorii noștri. Ne așezarăm la cină, care se prelungi pînă la căderea nopții și, de cum începu să se întunece, Peres dădu pe ascuns ordin de plecare.

A așteptat pînă am ieșit din port ca să le țină celor trei doamne o cuvîntare pregătită dinainte. A început prin cuvinte ocolite, spunîndu-le în încheiere că, întemeindu-se pe sentimentele lor pentru noi și avînd și noi față de ele cele mai gingașe sentimente, ne gîndisem că nu le va displace să le facem părtașe la norocul și aventurile noastre. „În momentul de față, a mai adăugat el, Malta a rămas departe în urmă și nu mai trebuie să ne ocupăm decît de glorie și dragoste.“ Cuvintele lui Peres o surprinseseră foarte puțin pe spaniolă. Rovini, după un moment de nedumerire, îmi mărturisi că o necăjea că a plecat fără bagaje. Peres, însă, prevăzuse și acest lucru. „Am pus să le aducă după ce ați venit la bord.“ După această explicație, îndrăzneala mea fu privită ca un act de mare galanterie și dădu naștere unor glume dintre cele mai plăcute. Rovini se consolă de prezența fiicei ei ; și, crezîndu-se deplin stăpînă pe situație în ceea ce mă privea, renunță la orice precauție și, cît a fost seara de lungă, îmi dădu nenumărate semne de bucurie și dragoste.

În primele momente fui teribil de încurcat. Îl blestemam în gînd pe Peres pentru că nu-i explicase mai bine, din capul locului, care avea să ne fie partea fiecăruia. Cum nu răspundeam avansurilor pe care mi le făcea Rovini și cum eram în același timp foarte reținut față de Helena, aflîndu-mă sub imperiul unei pasiuni adevărate, iar cum Peres, fie din bună-cuviință, fie că nu era prea aprins după spaniola lui, nu se ocupa de ea în mod special conversația continuă să fie generală și, dacă cineva ne-ar fi privit, n-ar fi putut să-și dea seama decît cu greu de cine era îndrăgostit fiecare dintre noi. Această comedie nu putea dura totuși prea mult timp. Chiar din aceeași seară, Rovini, care se aștepta să petreacă noaptea cu mine, mă luă la o parte și, spunîndu-mi că-și crescuse fata cu multă grijă, îmi dădu să înțeleg că plănuia nu numai să-i ascundă le-

gătura noastră dar şi orice ar fi putut să-i trezească vreo bănuială în acest sens. „Aceasta era singurul motiv, a adăugat ea, pentru care doream s-o ştiu la mănăstire. Dar nu s-ar putea să-i daţi o cabină ceva mai departe de cabina domniei voastre ?“ Ocazia era, fără îndoială, foarte bună pentru a-i declara că nu doream nimic de la dînsa care s-o fi putut jigni pe fiica ei. Aş fi profitat desigur de această ocazie, dacă nu mi-ar fi venit în minte o idee care se potrivea mai bine cu dorinţele inimii mele din clipa aceea. Prin despărţirea pe care mi-o cerea pentru Helena îmi venea mai uşor s-o văd singură pentru a-i vorbi fără martori şi a obţine de la ea ceea ce voiam să-mi dea din toată inima. Oricît de mult o dorisem, nu putusem încă să obţin această favoare. Pe cînd îmi închipuiam că mama ei nu avea nimic împotriva iubirii mele pentru Helena, crezusem că o ţine departe de mine numai pentru a obţine mai mult, dar de cînd Peres mă lămurise care erau gîndurile mamei, nu avusesem nici timp, nici putere să-mi aranjez interesele. Aşa că, departe de a avea o explicaţie cu mama Helenei, mă hotărîi să o las cît mai mult timp în ideile ei greşite şi să profit pe ascuns de această situaţie pentru a cîştiga inima fetei prin multe atenţii. Puţin îmi păsa de ceea ce ar fi putut să gîndească de grija cu care mă străduisem să evit întîlnirile cu ea şi mai ales de singurătatea în care urma să-şi petreacă prima noapte şi nopţile următoare. Dimpotrivă, văzui în timpul pe care urma să-l petreacă aşteptîndu-mă o uşurinţă în plus pentru vizita la care mă gîndeam tot timpul, iar dacă dragostea o făcea să stea trează, era, într-un fel, în folosul meu.

Nu-mi fu greu să împart cabinele în aşa fel încît să convină planurilor mele. Le condusei, împreună cu Peres, pe cele trei femei în cabinele lor. Peres, care ardea de nerăbdare să afle cum mă înţelesesem cu Rovini, veni imediat după aceea să mă întrebe. A fost foarte de acord cu planurile mele ; cît despre ale lui, de care eram şi eu curios, mă informă cu foarte multă naturaleţe că, nefiind deloc grăbit în dragostea lui pentru spaniolă, nu avea intenţia să intre în relaţii intime cu ea chiar din prima zi. Aşa că, noaptea aceea, care trebuia să fie, aşa cum plănuisem, începutul fericirii noastre, nu aduse nimic aşteptărilor noastre. Nu-mi rămînea decît speranţa că-mi va

satisface dorințele mele cele mai gingașe. Așteptam momentul acela cu o nespusă nerăbdare. Grija mea era acum să intru în cabina Helenei fără s-o sperii. Mă apropiai de ușă fără nici un zgomot și, știind cum se deschide, socoteam să ajung pînă lîngă pat fără s-o trezesc. Totuși, auzind un zgomot ușor, întrebă dacă se găsește cineva în cabină. Trebuia să răspund sau să las baltă toate planurile. Mă aventurai să spun că da. „Tu ești, mamă ?“ reluă ea. Cum cel mai tare mă temeam că o voi speria și o să strige de frică, mă hotărîi să răspund că sînt mama ei. Ajunsei astfel pînă la pat și mă așezai pe marginea lui. Mă întrebă de ce am venit pe întuneric. „Pentru că am să-ți spun niște lucruri de mare importanță, i-am zis îndulcindu-mi vocea, și n-aș vrea să fie auzite de altcineva. Fii deci convinsă că nu ai de ce să te temi și că îți cer doar permisiunea de a sta puțin de vorbă. Închipuie-ți că sînt mama domniei-tale, am adăugat cu o voce și mai blîndă, și fii la fel de liniștită ca și cum aș fi într-adevăr ea.“ „Dar cine sînteți ?“ veni întrebarea ei. „Sînt cavalerul de.... îi răspunsei, care te iubește mai mult decît propria sa viață, și care ar prefera să și-o dea de o mie de ori decît să te supere.“ Continuai să-i spun cuvinte plăcute pînă cînd răspunsurile ei mă asigurară că era dispusă să mă asculte în liniște.

„Nu cunosc nimic pe lume mai vrednic de iubire, i-am zis în sfîrșit, și te iubesc cu atîta pasiune încît fericirea mea depinde în întregime de inima domniei-tale. Vin să-ți cer inima, frumoasă Helena, și să ți-o ofer pe a mea. Singura mea dorință este să-ți fac o viață demnă de invidiat prin avere și prin dragoste. Vei fi singura stăpînă a tot ceea ce îmi aparține, așa cum era mama domniei tale pentru comandorul..., și atunci cînd vei dispune de tot ce am, vei vedea că cea mai mare putere o vei avea totuși asupra mea.“ Nu aș fi curmat prea curînd firul acestor cuvinte pe care le spuneam cu atîta plăcere, dacă nu m-ar fi întrerupt : „Dar cum, îmi spuse ea cu un glas atît de blînd și de nevinovat care m-a încîntat, nu o iubești pe mama, și deci, nu pentru a fi iubită de domnia-ta, cum o iubea comandorul, a venit să trăiască alături de domnia-ta ? Cel puțin cu așa crede, și chiar ea mi-a spus-o. Cînd a vrut să mă ducă la mănăstire, mi-a promis că, la întoarcerea de pe mare, va

veni să mă scoată de acolo și că vom trăi alături de domnia-ta tot la fel de fericite cum eram la comandor". De astă dată eu am întrerupt-o : „Își face speranțe deșarte, i-am zis, căci eu dintotdeauna pe tine te-am iubit, și numai din cauza ta m-am gîndit s-o rog pe ea să mă însoțească, și nu are decît să-ți mulțumească pentru fericirea pe care o va cunoaște alături de mine. Dar nu-mi făgăduiești că vei răspunde afecțiunii mele și că vei fi de acord cu tot ceea ce voi face ca să fii fericită ?" Helena, al cărei răspuns îl așteptam cu nerăbdare, păru să stea un moment în cumpănă. „Nu-mi răspunzi nimic, i-am zis. Ah ! Văd bine că mama mă iubește mai mult decît fiica." Rămase încurcată cîteva clipe, apoi îmi zise că, la drept vorbind, își dăduse seama că începusem să țin la ea chiar din ziua în care le eliberasem din sclavie și că avusese această convingere pînă ce cuvintele mamei o făcuseră să și-o schimbe ; îmi mai spuse că ideea că aș putea s-o iubesc îi făcuse atita plăcere încît, dacă voiam s-o cred, suferise foarte mult cînd pierduse această speranță ; în sfîrșit că, dacă este adevărat că nutresc pentru ea sentimentele de care o asiguram, inima îi spunea că și ea ar putea să aibă pentru mine sentimente la fel de tandre și, fără să țină seama de bunurile și avantajele despre care-i vorbisem, toată fericirea ei va fi să mă iubească și să-mi fie plăcută. O declarație atît de afectuoasă, rostită cu o timiditate ingenuă care răzbătea în tremurul vocii, mă făcu să simt din acel moment o plăcere mai mare decît aș fi sperat vreodată să găsesc în dragoste ; și nu pot spune mai mult decît că îmi legasem de ea toată dulceața victii. Nici respectul, nici lipsa de experiență nu mai putură să-mi înfrîneze pasiunea ; mă lăsai să cad lîngă Helena și, găsindu-i capul și mîinile, mă simții îmbătat pentru o clipă de plăceri de nespus, sporite de impresia că și ea simțea la fel. Dar, tocmai cînd îndrăzneala mea începuse să crească și nu mă simțeam respins cu destulă tărie pentru a crede că nu era primită, fui apucat de brațe mai puternice care mă smulseră din pat cu o violență extremă, provocîndu-mi atîta durere încît eram gata să țip. Dacă n-ar fi fost decît grija apărării mele, mi-aș fi chemat oamenii în ajutor, dar, încercînd să scap, simții veșminte femeiești. Era cu sigu-

ranță Rovini. La acest gînd, încurcătura mea fu și mai mare. Mă lăsai deci tras spre ușă, avînd grijă să nu suflu nici un cuvînt din care Helena să înțeleagă că mă luptam cu mama ei, dealtfel, orice ar fi gîndit despre zgomotul pe care-l auzea în preajmă și despre plecarea mea grăbită, teama îi înăbuși vocea. Rovini, continuînd să păstreze aceeași tăcere, această scenă ciudată nu provocă nici un fel de tulburare pe vas.

Între timp, mîinile acelea străine continuau să mă țină strîns. Urmai fără nici o rezistență persoana care mă trăgea după ea, și curînd îmi recunoscui dușmana. Mînia și teama de a fi recunoscută de fiica ei o făcuseră să tacă pînă atunci dar, de cum ne-am îndepărtat, revărsă un șuvoi de ocări. Din perfid și monstru nu mă scotea și poate că ar fi început din nou să mă lovească dacă, intrînd în cabina ei, nu m-aș fi dat după un scaun cu care mă apăram ținîndu-l între ea și mine. Aș fi lăsat-o singură cu furia ei și aș fi plecat dacă nu m-aș fi temut să nu-și întoarcă mînia asupra fiicei. Teama aceasta, ca și nevoia de a avea cu ea o explicație care nu mai putea fi amînată mă făcură să-i cer un moment de liniște și de atenție. „Nu merit, i-am zis, nici loviturile, nici reproșurile cu care mă copleșești. Nu sînt cu nimic vinovat dacă m-ai înțeles greșit și dacă ți-ai închipuit că aș avea pentru domnia-ta alte sentimente decît de stimă și de prietenie ; nu ai pornit nici de la vorbele mele și nici de la purtarea mea. O iubesc pe fiica domniei-tale. E limpede ? Numai pe ea o iubesc din primul moment în care am văzut-o. Fără îndoială că și domnia-ta intrai în planurile mele, căci nu puteam să despart interesele domniei-tale de cele ale fiicei. Dar toate sentimentele și afecțiunea mea sînt închinate încîntătoarei Helena. Hotărăște. acum. dacă vrei să contribui la fericirea unei fete care trebuie să-ți fie dragă și să-ți asiguri existența prin aranjamentele pe care le-am făcut pentru mulțumirea noastră, a tuturor.

Așteptam să-mi dea un răspuns ; dar ea, urmîndu-și șirul gîndurilor, mă întrebă dacă eram sigur că și fiica ei are aceleași sentimente pentru mine. Am înțeles încotro bătea întrebarea și i-am spus, bineînțeles, că acum vorbisem cu fiica ei pentru prima dată. Nici nu terminasem bine acesle cuvinte că Rovini. furioasă. împingîndu-mă cu scau-

nul care ne despărţea, ieşi din cabină şi se duse la fiica ei închizîndu-se pe dinăuntru şi refuzînd să mă mai asculte. Petrecui tot restul nopţii în faţa uşii, mai puţin preocupat de dragostea mea decît de teama unei furii ale cărei urmări nu puteam să le prevăd. Deşi avusesem multă grijă să nu vorbesc tare, unul din oamenii mei, pe care-l trezise zgomotul şi care, din respect, nu îndrăznise să se apropie fără a fi chemat, se hotărî să-l anunţe pe Peres că se petrece ceva neobişnuit între mine şi doamne. Peres veni în fugă să mă găsească şi cînd îmi auzi păţania pufni în rîs. Eram încă mult prea agitat pentru a avea chef de glumă. Întristat că mă vede atît de amărît, mă rugă să ascult altă tărăşenie care nu se deosebea prea mult de a mea şi care nu-i îngăduise să mă asculte serios cînd îşi comparase soarta cu a mea. Abia ne despărţisem, îmi zise el, cînd, în ciuda intenţiei de a o lăsa pe spaniolă să doarmă în linişte, se gîndise să încerce să vadă de s-ar supăra dacă i-ar tulbura odihna. Intrase în camera ei fără multă greutate dar, cînd i se înfăţişă cu veselia unui amant care nu se aşteaptă la prea multă rezistenţă, fu suprins că i se reproşează o îndrăzneală care rănea buna-cuviinţă. Nu văzuse, la început, în aceste reproşuri decît o cochetărie şi, devenind mai insistent pe măsură ce dorinţa îi sporea, devenise atît de îndrăzneţ încît spaniola se apărase cu o violenţă ale cărei urme se mai vedeau încă pe faţa lui. În sfîrşit, învins de eforturile şi lacrimile doñei Elvira, consimţise să-i dea ascultare sau, mai degrabă, o implorase să-l lămurească de ce îi era atît de nesuferit. În cuvinte pline de virtute, ea răspunse că se purta aşa cum se cuvine faţă de grija pe care el i-o arătase în nenorocire ; dar, în starea jalnică în care se găsea, era hotărîtă să-şi apere cu orice preţ onoarea, singurul bun care-i mai rămăsese şi pe care cerul o păzise şi de propria ei slăbiciune, şi de violenţa piraţilor. „Nu am nicidecum intenţia de a-ţi atinge onoarea în vreun fel oarecare, îi răspunsese Peres, şi nu-ţi propun decît relaţii cinstite şi constante, care nu trebuie să rănească întru nimic sentimentele de virtute ale inimii domniei-tale.“ Dar ea, respingînd orice urmă de galanterie, îi ceruse ca unică favoare s-o lase liberă sau să-i îngăduie să ne părăsească în primul port în care vom avea prilej să aruncăm ancora. Peres, jignit poate de atîta severitate care

nu putuse să i se pară decît o paradă de virtute, o întrebase de-a dreptul ce diferență găsea între el și primul ei amant. Indignată la rîndul ei de o întrebare care o jignea, aceasta îi răspunsese că diferența pe care o făcea ea între ei doi era aceea pe care dragostea o face între un amant iubit și o persoană odioasă. După acest răspuns, îl dăduse afară din cabină și toate insistențele lui de a-i redeschide ușa pentru a-i primi supunerea și scuzele nu făcuseră decît să-i aducă alte ocări.

Peres, prea puțin prins de dragoste, nu găsea în asemănarea pățaniilor noastre decît un motiv de haz. „Prevăd care ne va fi soarta, adăugă el. Femeile pe care le-am considerat ca partea plăcută a călătoriei noastre o vor transforma poate într-un adevărat iad și vom fi foarte fericiți, în cele din urmă, să găsim un mijloc de a ne despărți de ele în condiții onorabile."

Oricît de nostimă ar fi fost povestea lui, nu reuși să-mi risipească îngrijorarea și necazul. „Mă supără, i-am zis, să te văd într-o stare de spirit care mă face să cred că nu voi putea găsi la domnia-ta nici măcar un sfat bun. Ceea ce ți se pare o glumă este treaba cea mai însemnată din viața mea. De cînd sînt sigur că sînt iubit, iubesc cum n-am mai iubit niciodată. Fata asta mi-a devenit atît de necesară, încît aș prefera să mor decît să mă despart de ea. O voi vedea în ciuda mamei ei ; mîngîierile ei mă vor face fericit, iar eu o voi face fericită prin focul și trăinicia sentimentelor mele. Ar avea haz ca mama ei să ne pună piedici în numele unei morale prea stricte, tocmai ea care a trăit cincisprezece ani cu un hodorog de comandor. Și-apoi, nu sîntem noi stăpîni aici ? Mai are dreptul să-mi refuze cererea, după ce a vrut să trăiască ea însăși cu mine ? Frumos exemplu pentru fată ! Și încă mai frumoasă autoritatea unei mame care nu îndrăznește să mărturisească în public acest titlu. Dacă e vorba de drepturi, atunci Helena aparține Ordinului. Nu este ea fiica unui comandor ?" Urmă astfel un șuvoi de plîngeri și de păreri de care Peres, stîrnit de pățania lui, nu se putu împiedica să facă mult haz. Totuși, printre hohote de rîs, strecură și cîteva sfaturi serioase privind greșeala pe care o făceam, lăsîndu-mă atît de prins de dragoste. Dar nu mai eram în stare să gust un sfat atît de înțelept. „Ți-aș condamna pasiunea,

îmi spuse el, dacă ai căuta în ea şi altceva decît plăcerea şi desfătarea, limite pe care nu numai înţelepciunea ţi le impune dar şi onoarea. Nu te îndoi, mai adăugă el, că toanele Rovinei, ca şi mîndria Elvirei mele, vor ceda în curînd în faţa interesului. Pot spera ele ceva mai bun decît ceea ce le oferim noi ? Nevoia le va obliga să-şi scoată masca şi trufaşa mamă va fi prea mulţumită să-şi aibă traiul asigurat datorită afecţiunii domniei-tale pentru fiica ei."

Fiindu-mi cu neputinţă şi să mă liniştesc şi să urmez sfaturile lui Peres, mă întorsei grabnic la uşa Helenei, unde îmi petrecui tot restul nopţii într-o agitaţie de nedescris. Abia se mijise de ziuă cînd, tremurînd încă pentru siguranţa iubitei mele, trimisei în cabina ei o femeie pe care o angajasem pentru a o sluji. Totuşi îngrijorarea mea nu încetă să sporească pînă ce aceasta nu apăru din nou. Îmi spuse că Rovini îşi petrecuse noaptea alături de fiica ei. De cum se trezise, începuse să deplîngă cu multă amărăciune îndrăzneala mea şi avea de gînd să n-o mai lase singură pe Helena nici o clipă, fie zi, fie noapte. O întrebai dacă arătase în vreun fel regretul că se afla pe vas. Cuvintele ei înciudate nu pomeniseră însă de această situaţie şi înţelesei că, în ciuda supărării, nu se gîndea încă să renunţe la visurile de căpătuială pe care le lega de făgăduielile mele.

Totuşi, nimic nu poate fi mai trist decît grupul nostru în cele două zile care urmară. Peres arăta faţă de spaniola lui o răceală de la care spera poate mai mult efect decît avusese înflăcărarea. Iar eu, care o vedeam întruna pe Helena sub aripa protectoare a mamei ei, abia îndrăzneam s-o privesc, de teamă să nu fiu observat. În a treia zi, după ce un vînt puternic ne aruncă nu fără primejdie pe coastele Moreei, furăm despăgubiţi din plin de cele cîteva stricăciuni pe care le suferise vasul nostru prin capturarea unei brigantine turceşti care ducea la Constantinopole dările ţărli. După ce am pus mîna pe comoară şi pe echipaj, am discutat dacă vom proceda conform obiceiului, şi anume, dacă vom duce prada direct marelui maestru. Dar cum alte interese ne făceau să dorim o călătorie cît mai lungă, Peres fu de acord cu dorinţa mea de a ne desface prada în cel mai apropiat port creştin. Ne întoarserăm pînă la intrarea în golf, unde ne hotărîrăm să mergem la Ancona. Pe cînd ne apropiam de port, Peres

îmi spuse : „Tare sînt curios să știu dacă doamnele noastre vor da vreun semn că vor să ne părăsească". Ideea aceasta care nu-mi trecuse prin minte pînă atunci mă neliniști în așa măsură, încît aruncai ancora la o oarecare distanță de țărm. Rămăsei la bord, lăsîndu-i lui Peres grija afacerilor noastre. Dar profitînd de o clipă de răgaz, pentru a se întoarce pe vas, el merse atît de departe în trufia triumfului său, încît îi reproșă doñei Elvira că nu se gîndise pînă atunci să meargă în oraș să guste ceva. Ea primi acest compliment ca pe o simplă politețe și, uitînd cu totul intenția ei de a părăsi vasul, le propuse celor două tovarășe de călătorie să profite de invitația lui Peres. Văzîndu-le că primesc, m-am cutremurat și-i reproșai pe ascuns lui Peres această năstrușnică idee ; el însă rîse de temerile mele.

Ne-am dus într-un han din port unde, de cum am intrat, geniul meu cel rău mi-a inspirat o idee nefericită atît pentru onoarea cît și pentru liniștea mea. Fără să i-o comunic lui Peres, îl rugai s-o amăgească pe Rovini, pentru a-mi da răgaz să vorbesc cu fiica ei ; și spunîndu-i că aveam de gînd să lipsesc numai puțin timp, îl rugai să spună că m-am întors cu ea pe vas. Mă apropiai de Helena, care nu-și mai lua ochii de la mine, și o întrebai dacă mă iubește destul pentru a-și părăsi mama și a mă urma. Intenția mea era să o duc la o mănăstire, la cîteva mile de Ancona, de unde îmi propuneam să vin s-o scot de cum ne vom fi întors la Malta. Nici n-am avut nevoie să-i explic acest lucru, căci mă asigură că nu dorește să trăiască decît pentru mine. M-am înțeles cu ea asupra unui semn prin care feciorul meu urma să-i comunice că e timpul să iasă. Dădui ordin, în secret, să mi se găsească în oraș o trăsură. Aceasta a fost gata într-un sfert de oră. Helena nu aștepta să fie chemată de două ori pentru a ieși. Mama ei era cu atît mai liniștită văzînd-o că iese, cu cît mă zărise ieșind ceva mai devreme și nu bănuia nimic despre înțelegerea noastră. O așteptam pe fermecătoarea Helena. Dragostea însă mă făcea să nu observ că o purtare atît de ciudată la o fată de paisprezece ani arăta că educația ei nu era într-atît de desăvîrșită cum ne-o înfățișase mama ei. Mă lăsai dus de căldura sentimentelor mele. Ieșirăm din oraș însoțiți numai de feciorul care ne slujise. Merserăm mai întîi la voia întîmplării. pentru a așterne o oarecare dis-

tanță între noi și cei cărora le-ar fi venit ideea să ne urmărească. Dar, după ce făcurăm vreo trei mile în mare grabă, oprii trăsura într-un sat unde voiam să aflu dacă există vreo mănăstire prin împrejurimi și intrarăm într-un han să ne răcorim. Nici prin minte nu-mi trecea ce primejdie mă amenința. Puterea împrejurărilor sau, mai bine zis, slăbiciunea a două inimi pline de pasiune ne făcu să uităm planul pe care-l ticluisem și pe care Helena îl acceptase. Am trecut fără să ne dăm seama dincolo de limitele pe care ni le stabilisem și, departe de a reveni din rătăcirea aceasta, nu ne-am mai gîndit decît s-o sporim prin alte nebunii. Uitarăm de noi înșine și de tot ceea ce era în afară de noi într-atît încît petrecurăm trei săptămîni în acel loc fără a ne mai întreba dacă vasul ne așteaptă, dacă Peres găsise vreo sale de a o liniști pe Rovini și chiar dacă banii pe care-i aveam în pungă vor ajunge pentru cheltuielile foarte puțin chibzuite pe care le făcusem la han. Oricum, rămîneau prea puțini pentru a pune în aplicare planul cu mănăstirea și, gîndindu-mă la acest lucru, nu găsii altă ieșire decît să-l trimit pe fecior la Ancona cu poruncă să i se înfățișeze lui Peres, dar cu foarte mare grijă. Feciorul se întoarse după cîteva ore. Vasul plecase, dar îmi aducea o scrisoare de la Peres, pe care acest prieten credincios o trimisese de la bord la hanul unde îl părăsisem. Îmi scria că o păcălise pe Rovini așa cum îi spusesem eu, și că-i fusese ușor s-o readucă pe vas ; dar furia care o cuprinsese văzînd că-i răpisem fiica fusese atît de greu de potolit încît se văzuse nevoit de prudență să ridice pînzele, după cîteva zile de așteptare în care se ocupase mai mult s-o liniștească pe mama furioasă decît să vîndă brigantina. Îmi dădea întîlnire la Neapole, unde voia să se oprească înainte de venirea iernii și, cum știa foarte bine că am puțini bani la mine, îmi lăsase la un bancher o mie de pistoli care urma să-mi fie numărați la simpla prezentare a acelei scrisori.

Nesăbuita mea pasiune mă făcu să privesc toate știrile acestea ca pe tot atîtea daruri ale soartei. Eram liber, alături de ființa pe care o iubeam. Nimic nu-mi lipsea pentru a-mi satisface dorințele. Am mers deîndată să încasez cei o mie de pistoli și, pornind spre Neapole în trăsura pe care o păstrasem, îmi făgăduiam să petrec, într-un oraș atît de

frumos, vreo șase săptămîni minunate pînă la intîlnirea pe care mi-o fixase Peres. Tot drumul fu o plăcere neîntreruptă. Helena, a cărei blîndețe mi se păruse întotdeauna puțin cam prea molatecă, deveni atît de vioaie sub imboldul neîntrerupt al plăcerii, încît spiritul îmi era tot atît de plăcut ocupat de conversația ei, pe cît îmi era inima de farmecul ei. Am ajuns la Neapole într-o perioadă cînd nu era zi fără spectacole și serbări organizate cu prilejul păcii care se încheiase între Imperiu și Franța. De cum ne-am găsit o locuință, ne-am informat despre prilejurile de petrecere și n-am precupețit nimic pentru a ne prezenta în lume cu cinste. Iar Helena, care primise prin educație gustul pentru găteli, s-a făcut remarcată din prima zi prin eleganța îmbrăcăminții. Fizicul și drăgălășenia ei stîrniră atîta admirație, în ciuda măștii care-i ascundea fața, încît, prinsă în mijlocul unei mulțimi de curtezani care se îmbulzeau în una din cele mai mari săli din Italia, i-am pierdut urma, și toate eforturile mele de a o regăsi au fost zadarnice. La început o căutai destul de liniștit. Nu puteam să-mi închipui că a ieșit din sală și, crezînd că și ea își dă tot atîta osteneală să mă găsească, mă mîngîiam cu gîndul că, pe măsură ce mulțimea se va împuțina, îmi va fi mai ușor să o recunosc. Dar după nenumărate căutări vane, amărăciunea care mă cuprinse fu atît de mare încît, simțind că pînă și vocea îmi slăbea odată cu puterile, mă așezai pe colțul unei bănci și, cu toată dîrzenia cu care m-a înzestrat natura, nu-mi putui opri lacrimile. La ce mi-ar fi slujit să cer informații unor oameni care nu ne cunoșteau? Dealtfel, nu de la cei care mai erau în sală aș fi putut să aflu unde să caut o femeie care nu mai era acolo ; pe ce drum trebuia oare s-o apuc ca să ajung la ea ? Disperarea mea creștea din clipă în clipă, iar situația în care mă găseam atrăgea atenția tuturor. Văzîndu-mi pînă și lacrimile, o mască se apropie de mine și mă întrebă cuviincios ce necazuri am. Abia putui să-mi stăpînesc lacrimile. „Am pierdut... și neștiind prin ce calitate trebuia s-o desenez pe Helena, am pierdut, îi răspunsei după cîteva minute de ezitare, pe o tînără străină și mi-aș da și viața ca s-o găsesc.“ „Nu este vorba, oare, îmi răspunse, de frumoasa

doamnă care a trezit admirația întregii adunări ?“ „Ah ! nu poate fi decît ea“, răspunsei cu graba speranței. Ardoarea mea îl făcu să surîdă și, dîndu-mi să înțeleg că ar putea cunoaște locul unde trebuia s-o caut, se oferi să-mi fie călăuză într-un oraș pe care se vedea că nu-l cunoșteam prea bine. Consimții, fără a mai sta să judec dacă nu făceam o nouă imprudență. Peste cîteva clipe ne și urcasem într-o trăsură care aștepta la intrare. Am fost duși în goana cailor la o casă de la marginea unei suburbii în care am fost introduși cu cea mai mare amabilitate. Înăuntru era multă lume și graba cu care se adunară toți în jurul meu îmi dădu de înțeles că așteptau ceva cu totul deosebit de la sosirea mea. Îmi scosesem masca. Înfățișarea mea fu mult admirată. Începură să mă întrebe despre țară, despre motivele călătoriei mele, despre timpul cît doream să stau la Neapole ; și, ca și cum nimeni n-ar fi știut nimic despre încurcătura în care călăuza mea mă găsise la bal, părură cît se poate de surprinși să audă ceea ce li se povesti despre tristețea și lacrimile mele. Curiozitatea lor deveni și mai mare, vrînd să afle ce pierdusem și ce legături aveam cu persoana a cărei pierdere o deplîngeam. Răspunsurile pe care le dădui fură vagi. Și, începînd să-mi pierd răbdarea fiindcă nu găseam lămuririle pe care mi le promisese, îi declarai pe față călăuzei mele că mi se părea că mă amăgise cu făgăduielile făcute. Zîmbi de înflăcărarea mea și mă asigură că de la sosirea noastră primise deja știri care aveau să mă liniștească.

Într-adevăr, luîndu-mă de mînă, mă rugă să-l urmez într-o sală alăturată. Toți spectatorii ne urmară. Primul lucru pe care-l văzui a fost Helena, așezată în mijlocul unor doamne care o înconjurau cu nenumărate atenții. Ochii îi erau împăienjeniți de lacrimi și descoperii pe fața ei atîta îngrijorare și descurajare, încît îmi spusei că regreta, tot atît de mult ca și mine, cele întîmplate. Prezența celor vreo douăzeci de persoane, despre care nu știam nimic, nici titluri, nici nume, nu mă împiedică să alerg spre ea și s-o îmbrățișez cu o bucurie care înveseli întreaga adunare. Mi se spuse atunci că mă găseam la principesa de Mezza Terra, care voise să se amuze de aventura noastră. Rătăcindu-se în mulțimea măștilor, Helena se temuse

mai mult decît mine că mă va pierde şi, de emoţie, îşi scosese masca şi începuse să întrebe pe toţi cei din jurul ei. Chipul ei încîntase pe cei care o admiraseră de pe cînd mai purta mască, dar obţinuse puţine răspunsuri la întrebări care nu erau înţelese ; privirile a căror ţintă era o speriaseră de-a binelea şi se aşezase pe o bancă unde începuse, ca şi mine, să verse lacrimi amare. Principesa de Mezza Terra se străduise s-o liniştească şi îi pusese atîtea întrebări încît aflase de la ea că-şi pierduse iubitul. Descrierea înfăţişării şi îmbrăcăminţii mele o făcuse pe principesă să înţeleagă că va fi uşor să fiu găsit în mulţime. Lăsase această grijă pe seama contelui de Palini şi, căutînd să se înveselească printr-o aventură neobişnuită, o convinsese pe biata Helena că, în calitatea ei de soţie a guvernatorului oraşului, putea afla în scurt timp ce se întîmplase cu mine. O adusese într-o casă pe care o avea în afara oraşului şi unde pusese să se pregătească un supeu pentru mai mulţi prieteni, şi ei la fel de încîntaţi de încurcătura noastră.

Ne-am bucurat amîndoi de mare succes. Am fost alintat de femei tot atît cît a fost Helena de toţi cavalerii. Ospăţul s-a prelungit mult în noapte. Au insistat să le povestim aventurile noastre, şi am fost nevoit, pentru a ieşi din încurcătură, să născocesc o mulţime de întîmplări care trebuiau, dimpotrivă, să ascundă ceea ce eu nu voiam să le spun. În sfîrşit, cînd veni timpul să ne retragem, nu am dus lipsă de oameni binevoitori care ne-au oferit trăsura lor. Aş fi dorit să nu mă despart de Helena. Dar cum ne aflam în mijlocul celor mai cinstite feţe din Neapole, consimţii s-o las să plece cu un cavaler şi două doamne care i se arătaseră foarte îndatoritori. Trăsura în care mă aflam mergea imediat în urma lor şi li se poruncise vizitiilor să oprească la locuinţa noastră. Totuşi, fără să fi auzit nimic care să-mi dea de bănuit, cînd am ajuns la han nu o găsii acolo pe Helena. Întrebai pe cei care mă însoţeau ce trebuie să cred despre această întîrziere. Părură la fel de surprinşi ca şi mine. Petrecui o oră şi mai bine pradă unei îngrijorări zadarnice. În sfîrşit, cînd le propusei să mergem la marchizul de Leniati care se oferise, împreună cu

cele două surori ale lui, s-o conducă acasă pe Helena, mă duseră acolo, fiind tot atît de doritori ca și mine să dea de rostul acestei tărășenii.

Ajunserăm la marchiz, iar portarul care ne deschise, și care se vedea că primise niște porunci precise, se informă dacă eram printre cei care doreau să-l vadă ; auzind că eu eram cel de care întreba, îmi spuse cu mult respect că marchizul se dusese la culcare și că Helena, a cărei absență putea să mă îngrijoreze, se hotărîse să-și petreacă noaptea împreună cu cele două doamne. Acest răspuns nu făcu decît să-mi sporească tulburarea, și nu m-aș fi lăsat pînă n-o vedeam, dacă nu mi-ar fi explicat contele de Palini, care se găsea în trăsura noastră, că Helena se găsea în grija a două dintre cele mai onorabile femei din Neapole și că urma, deci, să stau liniștit pînă a doua zi și să fiu sigur că nu s-ar afla mai în siguranță nici în brațele mele. Luai de bun cuvîntul lui și mă hotărîi să mă întorc acasă, dar noaptea mea nu fu, nici pe departe, o noapte liniștită.

Abia se luminase de ziuă, cînd îmi fu anunțat marchizul de Leniati, care cerea să mă vadă grabnic. Nu avui timp să mă scol din pat ca să-l primesc. Mă îmbrățișă cu multă afecțiune și, rugîndu-mă să-mi îndepărtez slujitorii, mă făcu să înțeleg că trebuie să mă aștept la o comunicare serioasă și importantă.

„Nu vreau, îmi zise el, ca grijile domniei-voastre să se mai prelungească, și aș regreta că vi le-am pricinuit dacă n-aș fi sigur că vi le iau comunicîndu-vă acum bucuria mea. Chiar interesul domniei-voastre trebui să vă îndemne la discreție și îmi veți îngădui să vă cer o discreție absolută.“ Se opri pentru a-mi lăsa timpul să-i promit că voi păstra secretul. „Acum cincisprezece ani, reluă el, cînd de-abia împlinisem treizeci de ani, călătoream prin diferite părți ale Italiei. Îl cunoșteam pe comandorul de..., al cărui castel se afla aproape de Orbetello. Locuia acolo de puțin timp împreună cu o frumoasă malteză pe care o convinsese să-l urmeze și care nu putea fi legată de el decît de interes. Petrecui cîteva săptămîni la ei, timp în care avui fericirea de a plăcea frumoasei iubite a comandorului. Mă primi de mai multe ori în iatacul ei și nu o părăsii decît după ce mă îndestulai din favorurile ei. Cîteva luni mai tîrziu, întors la Neapole, am primit de la ea o scri-

soare prin care mă înștiința că-i lăsasem un fruct al dragostei noastre și că, nemaiputîndu-se ascunde față de comandor, reușise cu mai mult succes decît sperase să-l convingă pe acel bătrîn cumsecade că el era tatăl. Mă întreba ce intenții aveam în ce privește viitorul copilului. I-am scris că răspunsul meu se găsea chiar în explicația pe care mi-o dăduse și că nu trebuia să-și facă nici o grijă cu privire la ființa care se va naște din moment ce bătrînul ei ibovnic își recunoștea paternitatea. Nu mai simțeam nimic pentru ea și fructul unei pasiuni de trei săptămîni mă interesa prea puțin ca să mă simt chemat să-mi iau această răspundere. Scrisoarea mea, mai degrabă politicoasă decît drăgăstoasă, o afectă probabil mult, căci de atunci nu-mi mai dădu nici un fel de știre despre ea.

Fiind invitat ieri la cină de principesa de Mezza Terra, de cum o văzui pe tînăra Helena, observai în ea oarecare asemănare cu mama ei. Adăugați la aceasta, dacă doriți, legile secrete ale naturii care îmi spuneau că este fiica mea și, după ce crezui cîtva timp că ar fi un efect al aceleiași impresii care-i făcea pe toți ceilalți să o admire, mă apropiai de ea, o privii cu multă atenție și chiar basmele pe care mi le-ați povestit despre ea și despre aventurile voastre mă întăriră în credința că are drepturi mai mari la afecțiunea mea decît cele pe care i le dădeau meritele și frumusețea ei. De aceea, le-am cerut surorilor mele să-i ofere să o conducă acasă. De îndată ce ne găsirăm în trăsură, îi vorbii, spunîndu-le pe nume, despre mama ei și despre comandor ; și, cum încurcătura ei îmi întări bănuielile, mă hotărîi s-o duc direct la mine acasă, unde voiam să lămuresc o aventură atît de ciudată. Asta și făceam cînd ați venit domnia-voastră și, cum mă așteptasem la această vizită, i-am însărcinat pe slujitorii mei să vă răspundă așa cum v-au răspuns. Helena nu s-a lăsat prea mult rugată pentru a-mi mărturisi a cui era. Îi destăinuii pe dată taina mea și, sub impulsul bucuriei, am ținut-o mult timp îmbrățișată arătîndu-i, prin mîngîieri și cuvinte, că sînt cu siguranță tatăl ei. S-a lăsat convinsă cu atît mai ușor cu cît își aminti că mama ei îi spusese că nu este fiica acelui comandor. Surorile mele, cărora nu am vrut să le ascund motivul pentru care o duceam la mine acasă, au asistat și ele la această explicație.

Dar, insistînd pe lîngă Helena să ne mărturisească ce fel de legături are cu domnia-voastră, aflai de la ea că trăiţi împreună ca şi cînd aţi fi căsătoriţi. Nu vă ruşinaţi, vă rog, se întrerupse marchizul văzînd că roşesc ; nici nu mă gîndesc să vă reproşez ceva. Ne-a mai spus că sînteţi un om de condiţie şi cavaler de Malta, dar fără a vă fi legat definitiv. De acea, iată ce idee mi-a venit : eu sînt bogat ; pe de altă parte, bănuiesc că un gentilom care se dedică Ordinului de Malta nu are multă avere. Helena îmi este destul de dragă pentru a o înzestra bine şi, de-altfel, mi-aş pune toată influenţa în serviciul aceluia care o va lua de soţie. Gîndiţi-vă, domnule, mai adăugă el, dacă această perspectivă şi calităţile ei pentru care o iubiţi pot să vă facă să doriţi a-i deveni soţ. Eu văd în domnia-voastră tot ceea ce aş dori să văd în ginerele meu, iar afecţiunea pe care fiica mea pare s-o aibă pentru domnia-voastră mă asigură că n-aş putea face o alegere mai nimerită pentru fericirea ei."

Deşi îmi vorbise destul de mult timp pentru a-mi da răgaz să-mi pregătesc răspunsul şi deşi concluzia însăşi nu putea să mă surprindă, nu găsii pe loc nici un cuvînt pentru a mă apăra de nişte oferte atît de stăruitoare. Nu fui în stare decît să-i mulţumesc pentru intenţii şi să mă bucur de fericirea Helenei, care-şi afla tatăl în persoana unui om atît de amabil şi generos. Nu ştiu în ce fel luă cuvintele mele dar, după ce mă invită să mă îmbrac, îmi propuse să-l însoţesc la el acasă. Pe drum, mă bucuram mult mai puţin de norocul Helenei cît deplîngeam înprejurările care aveau să mă silească să trăiesc despărţit de ea, căci nu trebuia să mă aştept ca acela care o recunoştea drept fiică să-i îngăduie să-şi reia viaţa cu mine în aceeaşi zi, iar toată libertatea cu care mă lăsa s-o văd nu putea să-mi potolească pasiunea care mă înflăcăra mai mult ca oricînd.

Şi ea se gîndea poate în acelaşi fel la soarta noastră. Cel puţin tristeţea ei, cînd mă revăzu, mă făcu să mă gîndesc că ceva lăsa de dorit în schimbarea condiţiei ei. Dar, deşi eram liber s-o văd, aceasta se întîmpla întotdeauna sub ochii celor două surori ale marchizului care o iubeau atît încît se interesau în aceeaşi măsură ca şi fratele lor de viitorul ei. Chiar de la prima vizită se vorbi mult despre

căsătoria mea. M-am eschivat în aceiași termeni pe care-i întrebuințasem și mai înainte. Cu toată dragostea care mă ardea, nu puteam să uit ce îndatoriri aveam față de mine și de onoarea familiei mele. Așteptam să-i dezvălui gîndurile mele Helenei într-un moment în care îmi plăcea să cred că vom putea să scăpăm de sub ochii celor două mătuși. Acest prilej nu s-a ivit multă vreme și toate încercările mele de a-l face să apară se arătau zadarnice. În acest timp, marchizul stăruia să mă pronunț. În sfîrșit, nevoit să mă lămuresc cu el, i-am spus bineînțeles că își făcuse o părere greșită despre mine dacă își închipuia că am dificultăți cu averea sau dacă mă credea un om care ar putea privi ca pe un avantaj condițiile în care îmi oferea el mîna fiicei lui. Farmecul Helenei era singurul lucru care mă putea lega de ea. Într-un cuvînt, cum el călătorise în Franța și deci nu se putea să nu cunoască principala aristocrație a regatului, i-am destăinuit că eram primul născut din familia al cărei nume îl purtam și că nu mă gîndisem la Ordinul de Malta decît datorită unor idei mai deosebite pe care întreaga mea familie le combătuse. Scopul meu nu era să-l fac să înțeleagă că aș vrea să renunț cu totul la fiica lui, dar speram că în fața acestor foarte puternice motive de ezitare să devină mai puțin insistent și că viitorul îmi va oferi vreun mijloc de a mă înțelege în alt chip cu Helena. Dar marchizul de Leniati își închipui că tot ceea ce îi destăinuisem cu privire la obîrșia și averea mea pornea din dorința de a fi cît mai curînd ginerele lui. Își manifestă recunoștința față de mine și, fixînd ziua căsătoriei noastre, plecă să dea ordinele de cuviință. L-aș fi oprit ca să-l lămuresc mai bine dacă nu mi-ar fi trecut prin minte că în ajunul unei ceremonii care i se părea sigură voi fi mai liber să vorbesc cu Helena și că, dacă ea ar fi de acord cu mine, lucru de care nu mă îndoiam, ne va fi ușor să înșelăm vigilența tatălui ei.

Într-un cuvînt, speram s-o determin să plecăm împreună din Neapole și s-o fac să prefere plăcerile unei legături libere unor lanțuri cu care nu doream deloc să mă încarc. Dar cînd, în sfîrșit, se ivi prilejul de a-i vorbi între patru ochi, o găsii convinsă că am de gînd să o iau de soție și mă aflai în mare încurcătură neștiind cum să-i

schimb aceste gînduri. Căutai mai întîi să mă conving dacă mă mai iubește cu aceeași pasiune. Inima ei era neschimbată ; dar vedeam cu fiecare răspuns pe care mi-l dădea că părea să se bizuie pe căsătoria noastră și că, îmbătată parcă de numele și averea tatălui său, uita pata ce-i umbrea obîrșia pînă la a-și închipui că eram de condiție egală. Totuși, văzînd că înflăcărarea afecțiunii sale se manifesta prin nenumărate semne de întristare și de nerăbdare, m-am simțit îndemnat să-i spun că tatăl ei îmi știa prea puțin rosturile cînd își închipuia că sînt destul de liber ca să mă pot însura fără a lua nici o măsură cu privire la Ordinul de Malta și la familia mea. „Teama de a fi privit cu răceală, adăugai, mă împiedică să-i fac această mărturisire. Este totuși nevoie să ne mai amînăm căsătoria și, ceea ce mă aduce într-o stare de disperare cruntă, este faptul că această întîrziere mă lipsește de plăcerile dragostei. Dacă sentimentele tale nu s-au schimbat, continuai eu, privind-o galeș, ai suferi și tu de o oprelițte atît de crudă ; iar eu cunosc multe mijloace prin care am putea să scăpăm din sclavia în care ne găsim.“ Cîteva mîngîieri cu care am însoțit aceste cuvinte își făcură efectul dorit asupra Helenei. Îmi jură că, neavînd nimic mai scump decît pe mine, va face tot ceea ce ar putea să ne înlesnească întrevederile. „Ce te împiedică, îi spusei, să fugi din casa marchizului ? Ne vom retrage într-un sat oarecare din apropiere pînă la sosirea lui Peres care va lua bucuros asupra lui afacerile mele la Malta ; și în acest răstimp, voi avea posibilitatea să-mi înștiințez familia. Tatăl tău, care știe cum am trăit noi pînă acum, nu se va supăra dacă vom face cîteva concesii sentimentelor noastre și, dacă vom vedea că ar putea să se supere, vom avea grijă să nu-i spunem totul despre relațiile noastre.“

O înșelam pe Helena ; și naivitatea ei trebuia să fie încă deosebit de mare ca să se lase convinsă de niște argumente atît de șubrede. Dar dragostea le sporea în favoarea mea. Consimți să găsească o clipă chiar în aceeași zi pentru a ne depărta de casa marchizului. Singura condiție pe care mi-a pus-o fu să mă întorc la Neapole de îndată ce o voi fi condus în satul în care voiam să ne retragem împreună și să-i spun marchizului că ea rămîne fiica lui ascultătoare. O lăsai să creadă că el ar putea să se

mulțumească cu acest semn de respect și o răpii în aceeași după-amiază tatălui ei, cu aceeași bucurie cu care o răpisem și mamei sale. Nu eram cu mult mai hotărît asupra locului în care urma să ne ascundem decît atunci cînd ieșisem din Ancona. Dar vederea unui sătuc foarte plăcut și nu prea îndepărtat de port m-a îndemnat dintr-o dată să mă opresc acolo. N-aș fi zăbovit la Neapole dacă n-aș fi fost nevoit să-l aștept pe Peres. Dar cum trebuia neapărat să-l întîlnesc, am privit ca pe un avantaj faptul că mă retrăsesem în niște locuri singuratice, de unde puteam ieși la venirea lui fără să o expun pe Helena să dea ochi cu mama ei.

A trebuit să mă prefac că mă întorc în oraș, pentru a-mi ține făgăduiala făcută de a-l revedea pe tatăl Helenei. Dar, departe de a-l căuta pe marchizul de Leniati, am ocolit dimpotrivă toate locurile unde aș fi putut să-l întîlnesc. Helena nu se îndoi nici o clipă că l-am împăcat cu fuga noastră și acest gînd o liniști. Astfel, dragostea mă arunca din ticăloșie în ticăloșie și mă aducea în stare s-o înșel pînă și pe aceea pe care o idolatrizam ; căci nu puteam să-mi ascund că făceam un rău nemăsurat viitorului Helenei. Puteam oare spera pentru ea că sentimentele tatălui vor rămîne tot atît de călduroase cum le făcuse natura, mai ales cînd va observa, mai devreme sau mai tîrziu, că nu voisem de la început decît să-i înșel fata și că nici prin gînd nu-mi trecuse să mă însor cu ea ? Toate avantajele pe care mă hotărîsem să i le fac Helenei puteau oare compensa binefacerile marchizului ? Și, dealtfel, cu ce bogății aș fi putut să plătesc stricarea moravurilor și decăderea virtuții ei ? Dar o patimă atît de puternică mai știe oare ce este drept și ce nu este ? Mă aruncai atît de orbește în dragoste, încît nemaiavînd gust pentru nimic altceva decît pentru a o avea pe Helena, nu căutai să-mi creez nici cea mai mică legătură în locul unde ne stabilisem. Luasem o casă foarte comodă pe care-o găsisem de închiriat la sosirea noastră. Doi lachei și o femeie pentru serviciul Helenei erau toți slujtorii noștri. Aveam o grădină, o pădure, un pîrîu și tot ceea ce încîntă o inimă în singurătate. Îmi rămîneau destui bani ca să-mi procur cărți. Tot ceea ce îmi făcea plăcere se găsea astfel întru-

nit în cuprinsul micului meu univers și n-aș fi dat situația mea nici pentru o împărăție în care n-aș fi fost sigur că mă pot bucura în liniște de aceleași bunuri.

Și totuși, liniștea îmi fu tulburată de gelozie. Cum căldura nu ne îngăduia să ne plimbăm decît seara, observai de multe ori pe creasta zidului, în dreptul unui colț destul de adîncit, ceva care se mișca, ascunzîndu-se uneori în întuneric. Degeaba mă apropiam pentru a vedea despre ce este vorba : încetam să-l mai văd de îndată ce ajungeam la punctul de unde ar fi trebuit să încep a-l vedea clar. Și acest fenomen mă intriga mult mai puțin decît faptul că Helena, foarte timidă de felul ei, rîdea de cele ce se întîmplau. În sfîrșit, curiozitatea mă făcu să cobor singur în grădină și să mă așez într-un loc de unde acest lucru nu putea să-mi scape privirii. Cînd a reapărut, am văzut clar că este un cap : cel care venea să ne observe agățat în spatele zidului, nu se arăta decît atît cît îi trebuia ca să ne zărească. Oricine ar fi fost, mă gîndii că numai dragostea putea să-l ducă la atîta curiozitate și bănuiam că obiectul acestei curiozități nu putea fi decît Helena. Acest gînd mi-a fost atît de nesuferit încît mă hotărîi să cercetez tărășenia chiar de-a doua zi. Noaptea și ziua următoare au fost pentru mine cît un secol de tristețe și neliniște. Spre seară, înarmat cu un pistol, mă așezai în același loc ca în ajun. De cum îl văzui apărînd îl ochii și-l amenințai că trag la cea mai mică mișcare. Nici un animal încolțit nu rămîne mai neclintit sub pușca vînătorului. Eram atît de aproape, încît făcînd numai cîțiva pași recunoscui capul unei femei. Față de mirarea mea, pe care mi-o manifestai prin mai multe întrebări, îmi răspunse tremurînd că eram prea crud să amenințe cu moartea o femeie care nu căuta decît plăcerea de a mă vedea și care merita poate mai curînd recunoștință pentru sentimentele ei. La asemenea vorbe îmi schimbai desigur purtarea și căutai să-mi fac uitată brutalitatea prin politețe. Dar, în timp ce conversația se lega din ce în ce mai aprins, eram ascultat de Helena care, văzîndu-mă coborînd de două ori singur în grădină, începuse să fie bănuitoare. Persoana care îmi vorbea se retrase de cum o zări. Nu-mi scăpase nici un cuvînt care ar fi putut să îngrijoreze o iubită și nu aveam să-mi reproșez decît, poate, că ascultasem cu prea

multă bunăvoință o declarație de dragoste care-mi flatase amorul propriu. Dealtfel, nici nu știam de la cine o primisem, și întunericul care îmi îngăduise să descopăr chipul unei femei nu mă lăsase să-mi dau seama de vîrstă si de înfățișarea ei. Totuși Helena și-a arătat supărarea prin lacrimi amare, iar toată gelozia care mă rosese mai înainte trecu în inima ei.

Mă străduii prin scuze sincere, pornite din suflet, s-o liniștesc. Îi arătai, bineînțeles, care îmi fuseseră bănuielile și, amintindu-mi că de mai multe ori o văzusem rîzînd de ceea ce mă îngrijora pe mine, o întrebai cum trebuia să-mi explic aerul ei de complicitate din zilele trecute cu persoana care scotea capul de după zid. Numai după multe insistențe îmi mărturisi adevărata pricină a necazului ei. Femeia care o slujea avea o fire foarte glumeață și văzîndu-ne coborînd în grădină în toate serile, îi spusese că avea de gînd să mă îngrijoreze prin aparițiile pe care le văzusem de mai multe ori la rînd. Helena o aprobase pentru a-și găsi o distracție și, luînd gelozia mea drept semne de spaimă, se amuzaseră să repete scena. Planul cameristei mersese chiar mai departe. O rugase pe stăpînă să se îndepărteze de mine cînd mă voi apropia de zid pentru a-i da răgaz să mă înspăimînte și mai tare prin alte șiretlicuri. Deși Helena îi promisese s-o facă, era atît de convinsă că agitația mea se datora fricii, încît temîndu-se să nu împingă gluma prea departe, se hotărîse să nu mă părăsească. Văzîndu-mă plecînd singur în grădină, mă urmărise încă de prima oară. Tăcerea pe care o păstrasem la întoarcere o neliniștise atît de mult încît a doua zi mă urmărise mult mai de-aproape. În sfîrșit, ceea ce o neliniștise nespus, în loc s-o recunoască pe slujnică, ochii ei, mai pătrunzători decît ai mei, recunoscuseră o figură străină ; și cele cîteva cuvinte afectuoase pe care le auzise o făcuseră să creadă că fusese păcălită și de mine, și de slujnică.

Această pățanie mi s-a părut și mie foarte stranie. O liniștii pe Helena asigurînd-o că nu știam nimic din toate acestea și că eram la fel de surprins de ceea ce auzisem. Colțul acela al grădinii dădea spre cîmpie și era singurul loc care nu se învecina cu alte grădini. Nu-mi părea cu putință să descopăr persoana care-mi vorbise, chiar dacă

ne-am fi grăbit să punem pe cineva s-o urînărească. Dar amestecul pe care-l avea camerista în această intrigă era atît de limpede încît trimisei îndată după ea. Cît timp nu s-a temut decît că și-ar pierde slujba, îmi repetă întruna planul pe care-l încredințase stăpînei ei, mărturisindu-mi că apăruse de cîteva ori pe zid și, jurîndu-se că nemai-venind de două zile la zid, nu știa cine îi luase locul ; această povestire mi s-a părut atît de greu de crezut încît, înspăimîntînd-o prin amenințări mai înfricoșătoare, o silii să-mi destăinuie că se angajase la mine numai pentru a o sluji pe o doamnă care o îmbiase cu mari făgăduințe dacă juca acel rol. Nu vreau să intru în niște amănunte prea măgulitoare pentru mine dar, deși nu mă arătasem în sat decît în ziua sosirii noastre, plăcusem văduvei unui auditor al Consiliului care se retrăsese în acel colț de țară cu întreaga ei avere. Bănuise că refugiul meu era determinat de dragoste și pasiunea ei sporise pentru un om de vîrsta mea pe care-l vedea în stare de un asemenea atașament. Cînd căutasem o slujnică pentru Helena, îmi trimisese o femeie care-i era devotată. Informațiile pe care și le procurase despre tot ceea ce se întîmpla în casă, despre zelul meu față de iubita mea, despre purtările mele afectuoase și politicoase, în sfîrșit despre devotamentul absolut de care dădeam dovadă față de obiectul dragostei mele îi tulburaseră cu desăvîrșire imaginația. Propunerile care mi se făcuseră de mai multe ori de a stabili legături cu oamenii de vază din sat, de la ea veniseră. Refuzul meu o adusese la disperare și, pierzînd nădejdea de a putea să treacă ușa casei mele păzită ca ușa unei mănăstiri, se hotărîse să-și facă prilej de a mă vedea și, dacă se putea, de a-mi vorbi în timpul pe care-l foloseam în fiecare zi pentru plimbare în grădină. Îndeplinirea acestui plan fusese chibzuită împreună cu camerista, care fusese destul de isteață ca să-și înșele stăpîna.

Helena asistase și ea la această povestire. Sub impulsul indignării care o cuprinse, o dădu îndată afară pe cameristă și, ca și cum s-ar fi temut să mă lase să ascult explicațiile pe care această fată le-ar fi putut adăuga, îi interzise să mai vorbească, oprindu-mă și pe mine de cîte ori vedea că vreau să-i răspund. Îi făcui hatîrul să tac, deși mi se părea important să cunosc mai bine caracterul doamnei

care se interesase atît de mult de mine. Acest incident amărî mult dulceaţa relaţiilor noastre. Helena, pe care gelozia o tulbura foarte uşor, cădea pradă celor mai negre temeri, ori de cîte ori nu mă mai avea sub ochi. Dacă se trezea noaptea, prima ei grijă era să se asigure că sînt lîngă ea. Un moment de neatenţie, o privire prea rece sau prea încet ridicată, erau crime ce trebuiau răscumpărate prin nenumărate acte de supunere. Cum aceste capricii atît de pătimaşe nu reuşeau decît să mi-o facă şi mai dragă, am înzecit şi eu dovezile afecţiunii mele, pentru a o vindeca de nişte bănuieli funeste atît pentru liniştea mea cît şi pentru a ei. Ce nu m-a făcut dragostea să accept ? Am mers atît de departe cu îngăduinţa încît m-am lăsat îmbrăcat în haine femeieşti, pe care m-a pus să le port în mod obişnuit cu gîndul că rivala sa, neputînd să ne mai deosebească în timpul plimbărilor noastre în grădină, zadarnic va mai căuta prilej să mă vadă. Tot restul purtării mele şi a ocupaţiilor mele răspunse curînd acestei idei trăsnite. Nimeni n-ar mai fi putut să mă deosebească de o femeie, şi asta nu numai din cauza gătelii, ci şi din cauza unui aer afectat şi molatec.

Nu puteam uita că termenul fixat de Peres era foarte apropiat şi, departe de a dori să-l văd apropiindu-se cît mai degrabă, începui să mă tem de el. Urma să întrerupă cu siguranţă o viaţă al cărei farmec îmi părea că sporeşte fără încetare. Ce puteam să mai doresc de la restul lumii, cînd ce găseam în casa mea ajungea pentru a mă face fericit ? Îmi creasem un fel de filozofie care făcea din avere şi glorie nişte lucruri demne nu numai de indiferenţă dar şi de dispreţ ; şi dacă n-aş fi fost conştient că aveam nevoie de anumite resurse materiale pentru o viaţă îndelungată, aş fi fost în stare să dau uitării pe prietenul meu, vasul meu, Malta, Franţa şi să mă înmormîntez pînă la moarte în satul în care mă găseam. Însufleţit de aceste gînduri, mă întrebai dacă la sosirea lui Peres n-aş fi putut să-i cer, fără să-l văd, o sumă de bani destul de mare din care să pot trăi mai mulţi ani în singurătate. Banii mei erau la el, şi nimic nu mi se părea mai uşor decît să-i trimit o procură pe baza căreia să primească de la bancherul meu renta pe care mi-o rezervasem din averea moştenită.

Nu era nici o greutate s-o primesc la Neapole în loc de Malta. Pentru a-l îndemna să mă ajute mereu în planurile mele, mă gîndeam să-i dăruiesc corabia şi nu puteam crede că se va încăpăţîna să mă caute şi să mă vadă, cînd îi voi trimite vestea că interese importante pentru fericirea mea mă făceau să renunţ la toate planurile de pînă atunci. Am fost atît de satisfăcut de aceste hotărîri, încît destăinuindu-i-le mai întîi feciorului meu, de a cărei credinţă eram sigur, îl însărcinai să se ducă în portul Neapole şi să aştepte sosirea lui Peres cu o scrisoare în care îi arătam intenţiile mele.

Dar băiatul acesta se întoarse în mare grabă chiar în aceeaşi zi şi-mi spuse că Peres se găsea la Neapole de douăzeci şi patru de ore şi că, mirat că nu-l aşteptase nimeni în port, stîrnise vîlvă în oraş pentru a da de urma mea. Două motive îl făcuseră pe feciorul meu să se întoarcă : primul, pentru a mă feri de surpriza unei vizite neprevăzute, dacă Peres izbutea într-adevăr să afle unde locuiesc ; celălalt, pentru a primi noi porunci despre felul cum trebuia să procedeze în cazul în care Peres ţinea morţiş să mă vadă. Fui atît de emoţionat de această ştire încît, închipuindu-mi că este pe cale să-mi ajungă la uşă. mă gîndii să-mi reiau hainele bărbăteşti, ca să mă ferească de ruşinea de a fi găsit cu gătelile ce le aveam pe mine. Dar Helena reuşi să mă liniştească, atrăgîndu-mi atenţia că Peres nu va descoperi ceea ce tatăl ei nu izbutise să descopere pînă atunci. Aflasem, într-adevăr, că marchizul de Leniati îşi dăduse multă osteneală să ne găsească şi, deşi o făcusem să creadă în primele zile că eu însumi îi prezentasem scuze pentru fuga noastră, Helena aflase după aceea, chiar din gura mea, că nu mai dădusem ochii cu el după plecarea noastră.

Schimbai totuşi într-o oarecare măsură poruncile pe care le dădusem feciorului şi, temîndu-mă că-mi va fi greu să scap de zelul lui Peres, îi scrisei o nouă scrisoare în care-l rugam să-şi curme cercetările şi să mă aştepte a doua zi într-un loc pe care i-l indicam. În afară de motivele pe care le aveam de a mă feri de vizita lui, mă temeam că va ajunge, prin atîtea cercetări şi întrebări, să se întîlnească cu Leniati, care n-avea să scape ocazia de a-şi regăsi fiica. Şi, într-adevăr, toate temerile mi s-au

dovedit îndreptățite. Peres îl întîlnise pe marchizul de Leniati cu prilejul unei scrisori de la Rovini pe care el se obligase să i-o transmită. O lăsase pe femeie la Malta, unde se întorsese anume ca să scape de ea și să mă scutească de o scenă neplăcută în cazul în care m-ar fi găsit împreună cu fiica ei. Neputînd s-o refuze, îi făgăduise să-l vadă pe Leniati din partea ei, și explicațiile pe care le avusese cu el îi determinaseră să se caute împreună. Și-ar fi pierdut poate timpul în zadar, dacă informîndu-se la oamenii din sat n-ar fi dat tocmai peste slujnica pe care o concediasem. Aceasta ne recunoscuse ușor după descrierea pe care i-o făcuseră.

Tocmai mă pregăteam să cobor în grădină cu Helena cînd am auzit niște bătăi puternice în ușă. Mă apucă un tremur atît de puternic încît nu mă mai puteam stăpîni. „Acesta-i Peres, i-am zis Helenei. Îi deschidem ?“ În timp ce ne sfătuiam, el continua să ciocăne iar cel de-al doilea fecior al meu, căruia îi recomandasem de o mie de ori să nu deschidă niciodată fără voia mea, fu atît de impresionat de zgomot, încît ajunse la ușă mai înainte ca eu să-l fi auzit că se duce să deschidă. Mi s-a părut totuși că aud zgomotul cheilor și, îndemnat de teamă, am alergat cît am putut de repede ca să-l împiedic să deschidă. Dar ajunsei prea tîrziu, așa încît neputînd să rezist puterii care împingea ușa peste mine, rămăsei expus nu numai privirilor lui Peres dar și celor ale lui Leniati, pe care nu mă așteptam să-l văd. Rușinea de felul cum eram îmbrăcat m-ar fi făcut să intru în pămînt dacă acesta s-ar fi deschis sub picioarele mele. Am întors capul, roșind. Din fericire, numai Peres mă recunoscu și, cu o grijă demnă de prudența și prietenia lui, înțelese din tulburarea mea că m-ar durea de moarte dacă m-ar îmbrățișa cu ironiile pe care le meritam... Făcîndu-se că nu mă recunoaște și adresîndu-se feciorului care era foarte nedumerit de încercarea mea de a-l opri, îl întrebă în ce parte trebuia să o ia ca să dea de mine. Dar băiatul, încurcat, nu îndrăznea să deschidă gura ca să mă arate. Singura cale pe care am găsit-o potrivită ca să ies din acea încurcătură fu să mă aplec la urechea lui Peres. „Intră, îi spusei, și amintește-ți ce datorezi onoarei mele.“ Mă înțelese. „Îl vom găsi“, spuse el marchizului și, poftindu-l să înainteze, îl duse în-

tr-o cameră ce se deschidea în faţa lui. Helena, care mă urmărise cu privirile, se retrăsese într-o altă cameră după ce îi recunoscuse. Fiind sigur că a luat această precauţie, am pus s-o cheme imediat la mine. Sosi îndată, tremurînd din cap pînă în picioare. Nici eu nu eram mai puţin emoţionat şi poate că nu s-a mai pomenit niciodată o asemenea încurcătură.

„Vezi, i-am zis, aproape fără glas, la ce mă expui cu capriciile tale. Cum să apar în faţa a doi oameni onorabili în halul în care mă aflu ?“ Şi, la fiecare cuvînt pe care-l rosteam, smulgeam dantelele şi panglicile cu care eram gătit. Scăpai într-o clipă de o găteală la care mîinile Helenei lucraseră două ore. Mă îmbrăcai în veşmintele sexului meu. „Nu poate fi vorba să ne ascundem, i-am zis, şi ceea ce ne rămîne de făcut este, în primul rînd, să ne înfăţişăm împreună tatălui tău şi prietenului meu.“ Disperarea mă făcea, în ciuda voinţei mele, să iau această hotărîre căci, printre miile de gînduri care-mi trecuseră ca fulgerul prin minte, aş fi dorit să am o trăsură gata pregătită pentru a fugi şi n-aş fi regretat nimic din ceea ce ar fi trebuit să las în urmă dacă aş fi putut spera să mă feresc de Leniati prin fugă. Dar neavînd această posibilitate, o luai pe Helena de mînă şi mă străduii, ducînd-o în camera unde se aflau ei, să-mi alcătuiesc glasul şi chipul cel mai potrivit. O sfătuii şi pe ea să fie hotărîtă într-o împrejurare în care fericirea amîndurora depindea de purtarea noastră. De cum mă zări, Peres se repezi la mine şi mă îmbrăţişă de mii de ori cu multă dragoste. Nu puteam să nu mă simt încurcat de afecţiunea lui dar, făcînd un efort pentru a-mi veni în fire, mă întorsei spre Leniati care părea nehotărît în privinţa tonului pe care se cuvenea să-l adopte faţă de mine. „Domnule, i-am spus, dacă cunoaşteţi puterea dragostei, fuga noastră nu putea să vă surprindă. Propunerile domniei-voastre de căsătorie mă bucurau, dar unele obstacole pe care nu puteam să vi le dezvălui mă lipseau de această fericire pentru mult timp ; n-am avut puterea să rezist imboldului unei iubiri care nu mă va părăsi toată viaţa. Dorinţele scumpei mele Helena sînt la fel cu ale mele. Sîntem făcuţi pentru a ne iubi. Lăsaţi-ne să petrecem în liniştea în care ne aflăm un timp al cărui sfîrşit, pentru a fi sincer, mi se pare încă neclar.

dar care va fi compensat cu prisosinţă de statornicia, credinţa şi afecţiunea nealterabilă a sentimentelor mele. Don Peres v-a spus poate, adăugai, că averea domniei-voastre nu este necesară pentru a ne face soarta dulce şi fericită ; nu vă cer pentru Helena decît dragoste paternă şi, pentru mine, prietenia pe care vreau s-o cîştig prin prietenia mea."

Îmi răspunse, fără nici un cuvînt de mînie sau reproş, că el cunoaşte pasiunile violente ale tinereţii şi că nu eram vinovat dacă prelungeam avantajele pe care mi le acordase Helena. „Nu adaug decît un singur cuvînt, îmi zise, de care urmează să ţii seama în orice hotărîre vei lui : socot că Helena se va arăta vrednică, prin purtarea ei, de toate avantajele pe care mă gîndeam să i le acord. Dacă se opune planului meu de a o mărita, voi renunţa la calitatea de tată pe care o înclinaţie firească m-a făcut s-o asum, cu asentimentul unanim al familiei." Această declaraţie era precisă, şi tonul cu care fusese rostită mă impresionă mai mult decît reproşurile sau violenţa. Într-o clipă, mii de gînduri îm trecură prin minte, făcînd să pălească cele mai serioase motive de a nu dori căsătoria. Nu ieşise oare Helena cuminte din mîinile mamei ei, şi puteam eu oare socoti drept o pată slăbiciunile pe care le avusese numai pentru mine ? Ce importanţă avea naşterea ei, dacă puteam să rămîn cu ea la Neapole şi să ascund familiei mele locul unde ne aşezasem, ca şi însăşi căsătoria mea ? Îmi dorisem să intru în Ordinul de Malta pentru a răspunde unei chemări ; nu justifica, oare, acelaşi motiv schimbarea intenţiilor mele ? Şi în alegerea unui anumit fel de viaţă, nu trebuie oare să asculţi întotdeauna de chemarea cea mai puternică ? Toate sentimentele din inima mea îmi spuneau că era făcută pentru dragoste ; şi cum aş fi putut răspunde acestor sentimente decît printr-o căsătorie fericită şi liniştită ? Aceia care au cunoscut puterea unei pasiuni violente ştiu cu cîtă grabă inima ia hotărîri după cele mai mărunte aparenţe de dreptate şi raţiune care par să-i favorizeze înclinaţia. Crezui, deci, că mă bazez pe raţionamentele cele mai limpezi şi mai solide. „O clipă", îi spusei marchizului de Leniati şi, dîndu-i să înţeleagă că nu aveam nevoie decît de cîteva explicaţii cu

Peres pentru a mă hotărî, îl luai pe prietenul meu de mînă și coborîi cu el în grădină. Nu era nimic care să mă facă să-l bănuiesc pe Leniati. Nu spusese nimic aspru nici despre mine, nici despre Helena. Și cum îi adusesem destule dovezi ca să-l încredințez că speram să înving toate obstacolele, dacă el avea ceva observații de făcut fiicei lui, îmi închipuiam că acestea nu puteau fi potrivnice propriilor ei speranțe. Totuși, de cum m-am îndepărtat, crezînd că putea să mi-o răpească, îi prezentă cu iscusință tot ceea ce putea să micșoreze rezistența ei în a-l urma. Îi spuse că Peres îi declarase fără șovăire că nu eram făcut pentru ea și că o înclinație care mi s-ar putea ierta dacă ar fi privită ca o simplă galanterie devenea o pată pentru onoarea mea dacă i se dădea o formă mai serioasă. Și, închipuindu-și că Helena, pătrunsă de dovezile iubirii mele, nu va fi ușor de convins, că omisesem ceva din atașamentul pe care i-l jurasem de mii de ori, îi arătă că ceea ce se înțelegea în orice caz din spusele lui Peres erau obstacolele pe care nu voi putea să le înving decît cu greu. Ea putea să-și dea singură seama de acest lucru din răceala cu care răspunsesem primelor propuneri de căsătorie și din hotărîrea pe care o luasem de a o antrena într-o legătură mai liberă. Dacă-și cunoștea deci interesele sau, mai degrabă, dacă mă iubea îndeajuns pentru a dori să mă aibă tot timpul alături de ea, trebuia să profite de pasiunea mea actuală pentru a mă lega prin legi în fața cărora voi fi nevoit să cedez. Trebuia să plece cu el la Neapole. Absența ei va spulbera curînd nehotărîrea mea. Mă va vedea revenind la picioarele ei pentru a-i cere ca o favoare ceea ce se părea că privisem pînă atunci ca o umilire. Helena se lăsă înșelată de un raționament atît de plauzibil. Consimți să plece cu tatăl ei, iar dacă-i scăpară cîteva lacrimi pe cînd se urca în trăsură, și le reproșă ca pe o slăbiciune. Leniati, care venise împreună cu Peres, nu avu grosolănia de a-l părăsi fără nici un semn de politețe. Porunci feciorului meu ca, la întoarcerea noastră din grădină, să-i transmită scuze pentru plecarea lui și să-i spună că, de îndată ce va fi ajuns la Neapole, se va grăbi să-i trimită trăsura înapoi.

Intre timp, discutam foarte aprins cu Peres despre urmările unei pasiuni pe care o luase, la începuturile ei,

drept o distracţie scuzabilă la vîrsta mea. Pătrunsese sensul ultimelor cuvinte pe care le adresasem marchizului şi, neîndrăznind să le creadă sincere, se grăbise să-mi ceară să i le lămuresc. Îmi începui explicaţia foarte de departe şi concluzia era că, neputînd trăi fără Helena, eram hotărît să mă asigur că va fi a mea chiar dacă ar trebui să-mi sacrific toate speranţele. Voise să mă întrerupă de nenumărate ori, şi citii în ochii lui că mă condamna. Dar sperînd să-l cîştig prin dovezi de generozitate şi prietenie, îl rugai să mă asculte pînă la sfîrşit. „Deoarece corabia nu-mi va mai fi de trebuinţă în noua viaţă pe care o voi îmbrăţişa, îi spusei, să nu ţi se pară prea mult dacă ţi-o dăruiesc. Şi cum pentru mine drepturile prieteniei sînt la fel de sfinte ca ale dragostei, vreau să-ţi las în grijă veniturile mele, pe care le vei primi la Malta de la bancherul meu şi din care îmi vei trimite ceea ce-ţi va prisosi, căci prevăd că, însurîndu-mă cu Helena, bunurile pe care le va primi de la tatăl ei ne vor ajunge pentru viaţa simplă pe care îmi propun s-o duc alături de ea."

Peres îşi impusese cu greu să mă asculte pînă la sfîrşit. În cele din urmă, încrucişîndu-şi braţele, cu un aer de mirare şi compătimire, mă întrebă dacă trebuie să ia în serios tot ceea ce auzise şi dacă eram în stare să-mi pierd minţile pînă într-atît. „Nu, a reluat el, prietenul meu nu poate să-şi piardă orice urmă de onoare, şi să se arunce în cea mai mizerabilă infamie. Mi-aş primejdui viaţa pentru a-l opri pe marginea prăpastiei. O datoresc generoasei lui prietenii şi sînt gata s-o sacrific pentru a-i salva onoarea."

Un reproş atît de puternic mă năuci şi Peres avu timp să-mi expună cu de-amănuntul tot ce credea că mă poate impresiona. Neputînd să-şi ierte, îmi spuse, uşurinţa care-l făcuse, împotriva principiilor lui, să-mi favorizeze dragostea prin sfaturile şi prin exemplul lor, se acuza că ar fi primul vinovat al pierzaniei mele. Dar cum să nu aibă încredere, a adăugat el, într-un caracter atît de nobil ca al meu ? Cum să mă creadă capabil să nesocotesc stima tuturor oamenilor onorabili ? „Ştii, oare, a reluat el, că Rovini de cum a coborît de pe vas a făcut să răsune Malta cu ţipetele ei şi că te-a înfăţişat ca pe răpitorul mîrşav al fetei ei ? Cîtă iscusinţă mi-a trebuit ca s-o fac să tacă ! Şi cîte strădanii pentru a îndrepta răul pe care ţi-l făcuse

la curtea marelui-maestru ! Am făcut-o să priceapă, pe această femeie apucată, că soarta fiicei ei va fi mai fericită decît a fost a ei și că, pe lîngă foloase sigure pentru Helena, își asigura și ea traiul prin generozitatea unui om ca domnia-ta. I-am arătat ce servicii puteam să-i aduc la Neapole, trezind din nou afecțiunea lui Leniati pentru ea : apoi, ca ultim argument pentru o minte atît de îndărătnică, i-am dat să înțeleagă că, deoarece o găsesc plăcută, mă ofeream să te înlocuiesc pe domnia-ta și pe Leniati, dacă i-ați refuza amîndoi binele la care ar avea dreptul să se aștepte de la voi. Marele-maestru și întreaga curte sînt încredințați, în urma spuselor mele, că ești reținut în Italia de o afacere de onoare. Le-am promis că nici întoarcerea domniei-tale, nici a mea nu pot întîrzia mult. Sînd deci chezașul domniei-tale și pentru dragoste, și pentru onoare. Gîndește-te dacă vrei să mă pierzi împreună cu domnia-ta, și dacă mi-ai salvat viața pentru a mă face acum să-mi pierd onoarea ?“

Aceste vorbe, din care nu redau decît esența, mă rușinară mai mult decît mă convinseră. Nu puteam să-i obiectez nimic lui Peres, dar dragostea din inima mea rămăsese neschimbată, și-mi părea rău că nu sînt judecat de un om care să-i cunoască mai bine puterea. Simțul meu înnăscut de dreptate mă obligă, totuși, să recunosc că, după părerea obștească, mă făceam demn de dispreț în ochii acelora care cunoșteau tot atît de puțin ca și el ce înseamnă puterea dragostei ; iar dacă încercai să mă apăr, n-o făcui decît folosindu-mă de argumentele banale ale filozofiei voluptoase ale cărei principii le învățasem în singurătatea mea. În sfîrșit, dîndu-mi foarte bine seama de slăbiciunea raționamentelor mele, mă lăsai cu totul pe seama lui Peres, implorîndu-l să găsească el o cale de a păstra afecțiunea Helenei fără a mă căsători cu ea. Acceptă această rugăminte și, revenind la planul de a mi-o lăsa ca iubită, mă sfătui s-o conving să plece cu noi. Era mai mult decît putusem spera după severitatea mustrărilor lui. Îl îmbrățișai și, crezînd că în felul acesta prevedea toate relele la care puteam să mă aștept de la Leniati, îl făcui să consimtă să mă ajute la o a treia răpire.

Măsurile pe care le luarăm împreună presupuneau ca Helena și tatăl ei să mai fie încă lîngă noi. Peres trebuia

să se prefacă, ca și mine, că nu mă mai opuneam căsătoriei și, ca urmare, să-i propună marchizului să se întoarcă la Neapole pentru a face pregătirile de nuntă. Ar fi dat ordin vasului să ridice pînzele în aceeași zi ; iar eu, în timpul nopții, m-aș fi dus cu Helena la Pozzuoli și m-aș fi îmbarcat pe dată. Cît despre el, nimic nu-l grăbea să se întoarcă la Malta, unde ar fi așteptat să se ivească o ocazie ca să ne urmeze pe un alt vas. Pînă atunci, făcînd pe miratul de fuga noastră, l-ar fi consolat pe marchiz pentru o pierdere care, după cîte își închipuia Peres, nu avea să-l facă să sufere de moarte. Numai insistențele mele îl făcură pe Peres să ia parte la un plan pe care-l condamna, deși se pregătea să-l execute. Îmi atrase desigur atenția cît de mult trebuia să-și încalce principiile ; dar acest înțelept prieten își dăduse seama că era singura cale pentru a mă salva de la un rău mult mai mare.

Dădurăm aceleași semne de uimire aflînd că Helena plecase cu tatăl ei. Prietenul meu nu-și venea în fire, nici eu dealtfel, în urma acestei trădări. Doar durerea pe care o resimțeam n-o împărți cu mine. Dimpotrivă, făcînd tot ce-i sta în putință pentru a lupta împotriva ei, îmi prezentă acest incident ca pe o favoare atît de limpede a cerului care voia împotriva voinței mele să mă scape de o patimă la fel de dăunătoare pentru onoare cît și pentru liniștea mea, încît îl bănuii cîteva clipe că s-ar fi înțeles cu Leniati ca să mă trădeze. Totuși, fără să se supere de bănuielile mele, cercetă cu sînge rece ce urma să gîndim despre o schimbare atît de bruscă și, mărturisindu-mi că n-o găsea favorabilă speranțelor mele, socoti numai că o putea folosi pentru a mă smulge din Neapole și a mă face să iau calea mării împreună cu el. O făcu atît de îndemînatec încît reuși să mă păcălească. „Nu îndrăznesc să te sfătuiesc, mi-a zis el, s-o vezi nici pe Helena, nici pe tatăl ei înainte de a le fi aflat intențiile.“ În zadar il întrerupsei ca să-l asigur că eu trebuia să mă încred în Helena. „Ah ! reluă el, prefăcîndu-se aproape tot atît de mîhnit ca și mine, mă supără că nu știi încă ce ușurătate ascunde firea femeilor. Dar dacă ai o părere mai bună despre prietenia mea, lasă-mă să mă întorc la Neapole, și ai încredere în mine în ceea ce privește interesele dragostei tale. Dacă

Helena este cît de cît dornică să te urmeze, te asigur că voi găsi mijlocul să-i înlesnesc fuga ; şi ca să nu fiu oprit de nici un obstacol, adăugă el, voi trimite ordin vasului să ne aştepte la Pozzuoli unde putem ajunge în cîteva ore împreună cu iubita ta."

Acest sfat mi se păru atît de sincer şi de drept că mă încredinţai cu totul zelului şi comportamentului prietenului meu. Aşteptai să se întoarcă aproape leşinat de nerăbdare. Nu veni decît în ziua următoare şi, de cum mă zări, din depărtare, îmi făcu semne din cap şi cu ochii anunţîndu-mi ştiri triste. „Te plîng, mi-a zis, pe cînd mă îmbrăţişa ; dar n-am prevăzut decît prea bine urmările trădării marchizului. I-a inspirat Helenei alte sentimente, şi îţi spun chiar din partea iubitei domniei-tale că este hotărîtă să-şi asculte tatăl. Să plecăm, reluă el, îmbrăţişîndu-mă încă o dată ; să ne depărtăm şi de un om a cărui supărare poate va deveni primejdioasă dacă i s-ar oferi noi prilejuri de teamă, şi de o iubită la care nu am găsit ataşamentul pe care te bizuiai." Este adevărat că, neputîndu-l bănui pe Peres de rea-credinţă, primul sentiment care mă încercă a fost de mîndrie rănită şi de indignare, şi el m-ar fi făcut să părăsesc pe dată o iubită ingrată şi necredincioasă dacă vasul ar fi fost gata să mă primească. Dar următoarele gînduri au fost mai favorabile Helenei. Mi-am închipuit că, nevoită să vorbească de faţă cu tatăl ei, ascultase mai puţin de glasul iubirii decît de al fricii. I-am prezentat această obiecţie lui Peres care, exasperat parcă de împotrivirea mea, s-a hotărît în sfîrşit să nu mă mai menajeze. „Împotriva voinţei mele, mi-a zis, va trebui să-ţi spun tot. Aveam de gînd să-ţi ascund ceea ce am crezut că nu poate decît să-ţi sporească durerea. Dar nu pot, pe de altă parte, să te văd în această orbire fără seamăn din cauza unei tinere cochete care îţi arată atît de puţină consideraţie. Citeşte, adăugă el, dîndu-mi o scrisoare. E scrisă de mîna Helenei, care nu s-a lăsat rugată pentru a confirma în scris ceea ce-mi spusese cu gura ei." Îi recunoscui într-adevăr scrisul. Îmi scria că, neputînd să nu dea tatălui ei ascultarea care i se cuvenea, se vedea nevoită să rupă nişte legături care o făcuseră mult timp fericită. Urările ei de alinare a durerii mele fură cea mai crudă parte a acestei groaznice scrisori. Mi se păru

că deslușesc în ea o răceală atît de fățișă încît, îndemnîndu-mi ura și dispreţul să ia locul sentimentelor mai afectuoase pe care le mai aveam, îi oferii lui Peres să plecăm îndată la Pozzuoli. Nu-mi cunoșteam îndeajuns propriul suflet sau, mai degrabă, nu aveam destulă experienţă privitoare la capriciile marilor pasiuni pentru a ști că o trecere atît de bruscă de la iubire excesivă la ură ar fi o minune ce nu trebuie așteptată de la forţele naturii. O așteptam totuși de la marea supărare în care mă aflam și dacă nu putui să plec fără a-mi simţi inima crîncen sfîșiată am căutat în mîndrie și în judecată tot ceea ce putea să mă ajute să-mi birui slăbiciunea.

Peres, căruia nu-i ascundeam nimic din tulburarea mea, mă compătimi, dar fără a-și slăbi cu nimic îndemnurile și sfaturile. În loc să mă ducă direct la Malta, se gîndi că, pentru a mă aduce în situaţia de a mă arăta într-o lumină bună la curtea marelui-maestru, trebuia să-mi dea prilejul să dobîndesc destulă glorie pentru a șterge impresiile dăunătoare pe care le-ar fi produs plîngerile mamei Helenei. Închizînd însă aceste gînduri în inima lui, hotărî să nu mi le comunice pînă în momentul acţiunii, și nu am știut că dăduse ordin să luăm calea spre arhipelag. Iarna care se apropia îl făcea să spere că va întîlni vreun vas din cele care, la acea vreme, se întorc din Egipt cu pelerini de la Mecca, și avea de gînd să caute cu îndîrjire orice prilej de luptă. Zăceam într-un colţ al corabiei, pradă unor gînduri sfîșietoare și convins că ne îndreptăm spre Malta, cînd fui trezit din această ațipire de vocea lui Peres care descoperise prada pe care o căuta. „La arme ! strigă el ; pentru onoare ! pentru victorie !“ Și văzîndu-mă că-l privesc surprins, îmi spuse în cîteva cuvinte că, deoarece reputaţia mea la Malta era pierdută dacă nu mă întorceam cu o acţiune răsunătoare, îmi oferea o cale de a-mi răscumpăra toate slăbiciunile. „Da, i-am zis alergînd să-mi iau armele, am să mă răzbun pe turci de trădările dragostei.“

Același entuziasm îi cuprinsese pe toţi oamenii noștri și curînd ajunserăm în vîntul adversarului. Toate tunurile noastre au tras, silindu-l, de la prima salvă, să se apere numai de apa care intra. Vasul îi fusese găurit de cîteva ghiulele care îl puneau în pericol de-a se scufunda mai

înainte să ajungem noi la el. Totuși, trecînd la abordaj, ne-am dat seama că dușmanii noștri aveau și bărbăție, și arme. S-au descurcat atît de bine încît, în ciuda faptului că vasul lor era avariat, ceea ce obliga pe o parte din oameni să lucreze fără încetare pentru a scoate apa care năvălea în interior, au rezistat mai bine de o oră, iar noi am pierdut o parte din oameni înainte de a ne vedea pe puntea lor. Au plătit-o mai scump, căci atacul nostru fu nemaipomenit de vijelios și fiecare om de-al nostru care cădea era îndată răzbunat prin moartea a mai mult de un dușman. Regret, pentru gloria mea, că nu e Peres cel care scrie istoria acestei lupte. Nu mi se cade să vorbesc decît despre vitejia lui ce s-a arătat prin acțiuni uimitoare. L-am văzut atacîndu-l pe cel mai viteaz dușman al nostru. Izbînda părea nehotărîtă și, îndemnat de zelul pentru prietenul meu, cît și de admirația pentru cel care-i rezista, m-am aruncat între ei pentru a despărți doi luptători atît de viteji. Văzînd că toți oamenii lui fuseseră scoși din luptă, dușmanul nostru încetă să se mai opună. Se întoarse spre mine ca să-mi predea armele și, în cuvinte în care se amestecau politețea și supunerea, mi-a spus că-mi este recunoscător pentru că l-am scăpat de o sabie atît de vajnică precum era cea a adversarului său.

Într-o clipă întreaga corabie era în mîinile noastre, dar ne folosirăm cu omenie de dreptul pe care ni-l dădea victoria. După măcelul la care ne dedasem și văzînd că nu mai rămăseseră decît vreo zece-doisprezece oameni care să ni se predea, nu mai speram să scoatem un cîștig prea mare din prada noastră ; dar, luîndu-ne la o parte, adversarul lui Peres ne imploră să domolim zelul oamenilor noștri care se pregăteau să cerceteze în toate cotloanele vasului. „Nu pot să nu-mi fac o idee foarte înaltă despre omenia domniilor-voastre, ne spuse el, dacă o măsor după vitejia de care ați dat dovadă. Începeți prin a transborda pe vasul domniilor-voastre niște doamne care așteaptă tremurînd rezultatul luptei noastre. Tunurile domniilor-voastre le-au pus în aceeași primejdie în care m-a pus pe mine sabia domniei-voastre, și jumătate din echipaj luptă în prezent cu apa care pătrunde din toate părțile.“ Ne grăbirăm să dăm ordinele necesare. Străinul, a cărui naționalitate o recunoscusem numai cu foarte mare greutate pen-

tru că, lămurindu-se cu noi, ne vorbise cu ușurință — mie în franceză și lui Peres în spaniolă —, ne rugă să mergem cu el să liniștim doamnele. Le găsirăm aproape moarte de spaimă. Totuși, văzîndu-l pe apărătorul lor, își veniră în fire și ne primiră foarte cuviincios, apoi, cedînd îndemnurilor străinului, consimțiră să treacă pe vasul nostru. Ne dădurăm seama deîndată că erau singurul folos pe care îl cîștigasem. Doamnele erau turcoaice și se întorceau de la Mecca. Nimeni nu vine încărcat cu bogății dintr-un pelerinaj. Toată uimirea noastră venea din faptul că le vedeam conduse de un om pe care nici înfățișarea, nici purtarea nu-l arătau a fi turc.

Precauția lui de a trece pe vasul nostru ni se păru un serviciu pe care voise să ni-l aducă și nouă însine ; căci, toată munca depusă de oamenii lui împreună cu ai noștri pentru a salva vasul lui de la naufragiu a fost zadarnică și în curînd l-am văzut scufundindu-se sub ochii noștri. Nu ne-a părut prea rău de această pierdere. Ne erau de ajuns ca dovadă a victoriei noastre cei vreo douăzeci de prizonieri pe care socoteam că-i vom duce la Malta. Peres, prudent ca întotdeauna, porunci să fie puși în lanțuri toți cei care nu i se părură vrednici să fie trataţi cu mai multă blîndețe și, rezervîndu-ne întreaga politeţe pentru străin și pentru doamnele care-l însoțeau, îi făcurăm prin purtarea noastră să spere o soartă mai bună decît ar fi fost de așteptat după o luptă atît de înverșunată. Peres luă drumul spre vest, lucru de care străinul își dădu seama. Ne lăudă că ne gîndim la retragere, chiar îndemnîndu-ne în cuvinte care lăsau să se întrevadă un fel de interes pentru siguranța noastră, însă ne rugă să ne încetinim mersul îndeajuns pentru a-i face un bine pe care-l aștepta de la generozitatea noastră. Cerîndu-i lămuriri, ne trase într-un loc mai ferit pentru a ne satisface curiozitatea.

„Mi-e rușine, ne spuse el, să vă mărturisesc cine sînt, cînd mă găsiți îmbrăcat în haine turcești. Vă cunosc îmbrăcămintea ; am purtat-o și eu. Aveți în fața domniilor voastre pe comandorul Junius, de numele căruia nu se poate să nu fi auzit. Aventurile mele au avut mare răsunet și nu știu eu însumi dacă trebuie să le numesc infame sau glorioase. După toată cinstea pe care o primisem din partea

Ordinului, nimeni nu se putea aștepta să-mi părăsesc funcția de comandor și toate avantajele pe care le dobîndisem în atîția ani de trudă. Pe de altă parte, cei ce știu ce înseamnă ambiția, și care, supunîndu-se ordinelor și-au dat seama cît de plăcut e să comanzi, nu mă vor condamna, cred, că am preferat conducerea unei națiuni situației de supus al marelui-maestru.

Departe de a mă necăji de cele întîmplate astăzi, continuă el, mulțumesc cerului că întîlnirea cu domniile-voastre îmi dă prilejul să-mi fac cunoscute aventura și sentimentele. Din ordinul marelui-maestru mă îmbarcasem pe un vas frumos care mergea la Smirna. Eram trimis acolo ca să răscumpăr doi cavaleri răpiți de turci în timp ce lucrau pentru Ordin și care găsiseră o cale de a anunța la Malta starea nenorocită în care trăiau de cînd căzuseră în robie. Ascunsesem cu grijă însemnele calității mele și nici măcar pe vas nu se știa că sînt comandor al Ordinului. Vîntul ne aruncă în golful Colochinei, unde ne sili să stăm cîteva zile într-o radă atît de pustie încît nu se vedea nici urmă de om prin împrejurimi. Ca să mă distrez, luai o pușcă gîndind să petrec cîteva ore la vînătoare. Înaintai mult spre interiorul ținutului, urmărind o căprioară, și ajunsei în vîrful unui deal de unde zării o ceată de oameni înarmați care se mișcau cu multă însuflețire. Neputînd rezista curiozității, înaintai la adăpostul unei păduri care se întindea de-a lungul cîmpiei pînă cînd am putut auzi vorbele celor care se găseau mai aproape de mine. Îndrăzneala mea crescu cînd deslușii că vorbeau grecește. Vorbeam cu ușurință această limbă, ceea ce-l determinase dealtfel pe marele-maestru să mă aleagă pentru însărcinarea ce-mi dăduse. Totuși, nu m-aș fi gîndit să mă arăt în fața unor oameni dintr-un neam despre ale cărui moravuri și purtări nu știam nimic. Dar, deși învălmășeala care domnea în rîndurile lor nu-mi îngăduise să prind decît cuvinte fără șir, mînat de dorința de a afla despre ce era vorba, uitai de grija cu care mă ferisem de ochii lor. Am fost prins de o mulțime de oameni în fața cărora nici măcar nu încercai să mă apăr. M-au dus în mijlocul adunării lor dar, auzindu-mă că le vorbesc limba, nu mă lăsară să înțeleg nimic din intențiile lor.

După ce-mi puseră o mulțime de întrebări la care am răspuns cu multă măsură, îmi dădui seama că prezența mea le făcea o impresie extraordinară și, în timp ce mă întrebam dacă trebuie să o pun pe seama înfățișării sau a răspunsurilor mele, mă poftiră foarte cuviincios să mă retrag mai la o parte. Cei care au fost însărcinați să mă însoțească mă lămuriră fără să-i întreb care era rostul acelei adunări. Regele lor, după ce se făcuse urît de toată lumea prin acte de cruzime și nedreptate, murise cu cîteva zile mai înainte. Îmi destăinuiră că ei înșiși îl uciseseră în urma unei conspirații a fruntașilor neamului lor, dar că această conspirație nu izbutise decît după ce prințul cel crud făcuse să curgă mult sînge, chiar cu mîinile lui. Dîndu-și seama după chipul supușilor că i se apropia sfîrșitul, nu așteptase loviturile care-i erau hărăzite, ci se aruncase cu sabia în mînă în mijlocul celor care-l înconjurau. La început, o rămășiță de teamă și de respect le pricinuise acestora o tulburare atît de mare încît se lăsaseră loviți cîtva timp pînă să-și adune curajul și să-și amintească de scopul celor puse la cale. Vederea a douăzeci dintre complicii lor doborîți de această mînă cruntă îi hotărî în sfîrșit să se apere. Îl tăiară în bucățele, dîndu-i cîte o lovitură pentru fiecare din victimele sale. Națiunea, înfierbîntată încă de un eveniment atît de important, se străduia acum să-și aleagă un nou stăpîn. Cei cărora le fusesem prezentat erau capii națiunii, și lor le fusese încredințată această alegere. Își continuară dezbaterile. În sfîrșit, o cărare se deschise în mijlocul lor și doi dintre acești gravi sfetnici, trimiși de ceilalți, veniră spre mine pășind și, foarte respectuos, mă poftiră să-i urmez. Nu mă lăsai rugat și, intrînd după ei în mijlocul cercului, fui întîmpinat de onoruri nenumărate ; cel care părea să aibă funcția cea mai importantă mi se adresă în cuvinte care mi s-au întipărit în minte. «Străine, îmi spuse, înfățișarea domniei-tale, cele ce ne-ai spus despre țara domniei-tale și despre aplecarea pentru război și, ceea ce ne impresionează și mai mult, omenia pe care ni se pare că o citim pe chipul domniei-tale ne-au hotărît să te alegem ca rege al nostru. Fără îndoială că cerul te-a adus în mijlocul nostru tocmai cînd ne aflam adunați pentru a ne alege un rege. Primește dar această cinste

care-ţi este oferită de toţi fruntaşii naţiunii şi arată-te vrednic de ascultarea noastră.»

N-am să încerc să vă descriu mirarea mea. Abia puteam să mă conving că nu visez. Seriozitatea cu care fuseseră rostite acele cuvinte şi semnele de respect pe care toată lumea se grăbi să mi le arate îmi risipiră orice îndoială. Eram încă nesigur în privinţa atitudinii pe care se cuvenea s-o iau, neavînd destul prezenţă de spirit pentru a mă hotărî pe loc. Îmi concentrai întreaga atenţie asupra figurii şi atitudinii pe care trebuia să le iau pentru a răspunde părerii pe care o aveau despre mine şi înţelesei că, la o naţiune la care nu-mi închipuiam că spiritul şi politeţea ar fi însuşirile cele mai de seamă, datoram poate acea alegere înfăţişării mele chipeşe. Răspunsul pe care-l dădui fu simplu. După ce am mulţumit consiliului pentru alegerea făcută, îi cerui să-mi dea răgaz pînă a doua zi ca să mă hotărăsc. Le arătai că mai aveam angajamente într-altă ţară şi că îmi trebuia acest răstimp ca să-mi cîntăresc îndatoririle. Propunerea mea a fost aprobată şi totuşi, din acel moment, am fost tratat cu toată cinstea ce se cuvenea noului meu rang.

Cum surpriza mea creştea din clipă în clipă şi cum nu ştiam încă nici măcar numele poporului care mi se supunea, căutai să aflu măcar cîte ceva despre obligaţiile pe care mă îndemnau să le asum şi-l rugai pe bătrînul care-mi vorbise în numele consiliului să rămînă puţin singur cu mine. Repetîndu-i că fusesem aruncat din întîmplare pe ţărmul acela, îi mărturisii că ştiam foarte puţine despre colţul de lume în care mă aflam şi încă şi mai puţin despre naţiunea care îmi oferea cinstea de a o guverna. Înţelese că-i ceream lămuriri. «Cunoştinţele noastre, îmi spuse cu multă modestie, nu sînt nici pe departe la înălţimea cinstei şi curajului nostru. Ne cunoaştem obîrşia : ne tragem din vechii spartani. Dar originea numelui de *mainioţi* [1], pe care l-am moştenit de la părinţii noştri, ne este cu totul necunoscut. Guvernul nostru se află sub protecţia Sultanului cu singura obligaţie pentru stat de a plăti un tribut destul de

[1] Maina — regiune din Laconia (Peloponez) în peninsula Penara, pe cele două versante ale muntelui Taiget. Locuitorii acestei regiuni (mainioţi) coboară din spartani. Turcii, neputîndu-i supune, le-au recunoscut autonomia în 1777.

mic, și pentru suveranul nostru de a purta straie turcești și de a merge să se închine Porții de îndată ce este înălțat pe tron. Religia este liberă, și se găsesc oameni de toate credințele la noi. Răposatul rege era musulman și, găsind poate mai multă trecere la turci din această cauză, și-a luat dreptul să abuzeze de putere și să ne trateze cu o cruzime care l-a dus la pierzanie. Eu sînt grec, un altul evreu, parsi, păgîn ; avem în țară biserici, moschei și sinagoge.» Îmi vorbi după aceea despre întinderea și însușirile țării, despre posibilitățile ei de a purta războaie și de a face comerț, în sfîrșit, despre tot ce putea să mi-o prezinte cît mai onorabil, căci îmi ascunse cu multă iscusință singura pată care ar fi putut să-mi scadă entuziasmul pentru coroană. Mainioții trăiesc din jaf, și cea mai glorioasă ocupație a națiunii, aceea care poate ridica un om, este războiul pe care-l duc împotriva trecătorilor pentru a se îmbogăți din prada luată.

După o meditație de o noapte întreagă, mă hotării să accept un rang care place ambiției în orice condiții ar fi el oferit, oricare ar fi poporul asupra căruia conferă autoritate. Mă gîndeam că aș putea fi de folos unor oameni care nu aveau poate nevoie decît de un conducător înțelept pentru a-i aduce pe o cale mai bună. De cum s-a luminat de ziuă, declarai ofițerilor care mă slujiseră că primesc ofertele consiliului. Știrea se răspîndi curînd. Văzui venind spre mine în fugă o mulțime de supuși care îmi sărbătoriră alegerea prin aplauze. În două zile, autoritatea mea fu mai bine statornicită decît fusese a predecesorului meu după douăzeci de ani de domnie. Îndemnat atît de firea mea cît și de exemplul lui, îmi începui guvernarea cu bunătate și blîndețe și dobîndii în puțină vreme dragostea supușilor mei. De cum aflai prin ce fel de război se dezonorau și cu gîndul de a găsi alte căi pentru a le aduce bogăție, încercai să le inspir gustul pentru agricultură și pentru toate meșteșugurile care puteau să-i ducă la belșug pe căi mai cinstite. Aceste amănunte vă plictisesc, poate, dar nu mă opresc decît la faptele care mă ajută să-mi justific purtarea.

În primul an al domniei mele am făcut drumul la Constantinopole pentru a mă închina Sultanului. Am fost primit cu atît mai multă bunăvoință cu cît pașa din Morcea,

cu care mă împrietenisem într-o oarecare măsură, îl informase despre împrejurările neobișnuite ale alegerii mele și despre tendința pe care o manifestam de a trăi în bună înțelegere cu turcii. Îmi dădusem într-adevăr seama că era important să mă înțeleg bine cu acești vecini de temut, orice aș avea de gînd să fac în țărișoara în care domneam. Nu trebuia să-mi fac vise că aș putea să întemeiez, atît de aproape de ei, un stat independent cu forțe atît de mici și o suprafață atît de restrînsă. Aveam sub ordine vreo sută de mii de persoane de ambele sexe și, deși tîlhăria și războiul erau meseria obișnuită a acelui neam, n-aș fi putut aduna mai mult de cincisprezece mii de oameni în stare să țină o armă în mînă. Căutasem deci să arăt multă încredere în protecția turcilor. Dar încurcătura mea fu cum nu se poate mai mare cînd, ieșind de la o audiență favorabilă la Sultan, am picat pe mîinile vizirului care îmi spuse că trebuie să mă gîndesc neapărat și foarte grabnic la însurătoare. Raționamentele pe care mi le prezenta mi se părură logice. Poarta nu vedea cu ochi buni dreptul mainioților de a-și alege domnitorii. Fiecare nouă alegere era un prilej de îndoieli cu privire la gîndurile noilor regi. Poarta nu voia să le răpească acest drept dar dorea să-l vadă schimbîndu-se într-un drept al succesiunii legitime care ar fi asigurat, la copiii domnitorului, oarecum aceleași sentimente ca ale tatălui lor. Vizirul îmi arătă că acest lucru ar fi și în interesul meu, căci grijile guvernării mi se vor părea mai ușoare dacă aș avea nădejdea ca roadele lor să folosească copiilor mei. Cînd, la sfîrșit, mi se ceru să-mi dau cuvîntul în această privință, mă trezii într-o încurcătură din care, la început, nu vedeam nici un mijloc de a ieși. Mă grăbii totuși să preîntîmpin propunerea pe care ar fi putut să mi-o facă de a mă căsători la Constantinopole. Cîștigam astfel timp pentru a găsi scuze și pretexte. Îi dădui să înțeleagă că mă voi ocupa de această treabă de îndată ce mă voi fi întors în țară și că, dealtfel, pusesem ochii pe o femeie care îmi plăcea.

Este adevărat că inima mea nu era liberă dar cum legămintele luate față de Ordinul de Malta nu puteau fi desfăcute, nu mă gîndisem niciodată să mă căsătoresc. Relațiile pe care le aveam cu o femeie din țara pe care o ocîrmuiam nu erau decît o aventură galantă și nu speram

ca rodul acestor relaţii să-mi urmeze vreodată la cîrma ţării. Iar teama care mă cuprinse la propunerile vizirului s-ar fi risipit, fără îndoială, pe măsură ce mă depărtam de Constantinopol, dacă nu l-aş fi avut cu mine pe tatăl iubitei mele care aflase, desigur, de insistenţele vizirului, în care văzuse un prilej de fericire pentru fiica lui şi, chiar din prima zi, îmi spuse că faţă de bunăvoinţa şi credinţa lui nu crede că m-aş putea gîndi să-mi iau altă soţie decît pe fiica lui. Mă ferii pe cît putui să-l lămuresc, dar mi-am dat seama că dacă era să mă tem de neplăceri din partea supuşilor, acestea nu puteau veni decît din pretenţiile lui. Într-adevăr, de cum am ajuns, comunică gîndurile vizirului tuturor căpeteniilor ţării, dîndu-le să înţeleagă că o asemenea schimbare nu ar putea decît să le mărească siguranţa şi puterea. Astfel încît, într-o bună zi, mi se înfăţişă o delegaţie solemnă din partea ţării, prin care toţi supuşii mă rugau, pentru binele lor şi al meu, să-mi aleg o soţie din ţara lor şi, părînd că vor să-mi fie pe plac, îmi dădură de înţeles că vor recunoaşte bucuros drept regină pe cea pentru care eu îmi arătasem preferinţa. Nu era greu de înţeles cine stîrnise lucrurile şi, neavînd altă speranţă de scăpare decît amînarea, mă prefăcui că sînt dispus să le fac pe plac. Dar căzui în propria-mi capcană politică deoarece, deîndată, nimeni nu se mai ocupă de altceva decît de pregătirea nunţii mele, iar motivele prin care încercam să le întîrzii nici măcar nu erau ascultate. Ibovnica mea grăbea şi ea ziua nunţii aşa încît, ştiind că prin autoritate nu voi putea opri zelul poporului, imaginaţia îmi oferi o singură soluţie : am declarat consiliului că mă socoteam dator să-l consult pe vizir în privinţa căsătoriei mele. Neputîndu-se împotrivi la această obiecţie a mea, şi-au domolit graba care-i cuprinsese şi avui timp să trimit solii la Constantinopole. Cum nu puteam să le destăinui încurcătura mea, trebui să mă mulţumesc să-l înştiinţez pe vizir că supuşii mei doreau tot atît de mult ca şi el să mă căsătoresc, şi că-mi propuneau o soţie din neamul lor dar că, ţinînd seama de cele ce îmi spusese, nu voiam să iau o hotărîre fără a-i cunoaşte părerea. Pentru a-mi asigura din timp noi motive de amînare, îi scrisei confidenţial că era poate de dorit ca soţia mea să fie dintr-un neam mai devotat turcilor decît cel grecesc. Gîndul meu era că,

însuşindu-şi această idee, va lua asupra-şi să caute o altă partidă, împotriva căreia mi-ar fi fost uşor să aduc nenumărate obiecţii de la depărtarea la care mă aflam şi care putea servi cel puţin să mai tempereze pe tatăl ibovnicei mele şi pe prietenii lui a căror nerăbdare mă îngrijora cel mai mult. Dar ce s-a întîmplat ? Propunerea mea avu darul să placă marelui vizir, mai nerăbdător decît m-aş fi aşteptat şi care se grăbi să-mi trimită trei dintre cele mai frumoase fete din vechiul harem, cu înştiinţarea că alegerea mea, oricare ar fi aceasta, va fi încuviinţată de Sultan. Sosirea lor i-a descumpănit foarte tare pe mainioţi ; şi-au închipuit că şi eu sufăr tot atît de mult ca şi ei pentru că mi se răpise libertatea de a da curs înclinaţiilor mele, cu atît mai mult cu cît, văzîndu-mă nevoit să aleg una dintre cele trei femei, a trebuit să recurg la alte artificii pentru ca ele însele să dorească să mă lase liber. Continuai s-o văd pe ibovnica mea mai des ca niciodată, prefăcîndu-mă că mă ascund de cele trei femei ; dar căutînd să le întărît prin nepăsarea mea vădită faţă de nurii lor am avut grijă să li se spună că nu-mi plăceau şi că toate sentimentele mele mă trăgeau spre alta. Nu a fost mainiot care să nu fie dispus să-mi facă acest serviciu şi zelul lor a avut rezultate atît de fericite, încît cele trei femei au început de-a dreptul să mă urască, lucru care s-a văzut în curînd. Nu aşteptau să-şi dea în vileag prea tare ura şi, încă de la primele semne, mă şi plînsei vizirului. Căpătai, astfel, posibilitatea să-mi tot amîn alegerea, printr-o prefăcătorie pe care o prelungii mult timp cu iscusinţă. La Poartă le dădeam să înţeleagă că, sperînd să le împac treptat pe cele trei femei, nu renunţam la plăcerea de a-mi alege de soţie pe una din ele ; în acelaşi timp, mă plîngeam amarnic faţă de supuşii mei de poruncile cărora mi se cerea să mă supun. Jocul acesta, însă, nu putea dura la infinit. Hotărîi atunci, după ce-l prelungii cît a fost posibil, să-mi schimb tactica. Explicai deschis că erau puţine speranţe să mă împac vreodată cu femeile acelea după scenele pe care mi le făcuseră şi, arătînd că respectul meu pentru cel care mi le trimisese era neschimbat, declarai că aveam de gînd să le duc chiar eu la Constantinopol pentru a-mi justifica atitudinea în faţa Porţii. Mainioţii au avut multe cuvinte de

laudă pentru această hotărîre care le reînnoise speranţa de a mă vedea căsătorit cu o femeie din neamul lor ; pe de altă parte, nădăjduiam că, vorbind eu însumi cu vizirul, îmi va fi uşor să-i inspir o mulţime de idei noi care să îndepărteze deznodămîntul de care mă temeam.

Eram pe cale să execut aceste planuri cînd m-aţi atacat ; şi femeile care sînt cu mine sînt acelea care mi-au îngăduit atîta timp să scap de însurătoare. Aflai totuşi, prin relaţiile pe care mi le făcui în cîteva porturi apropiate de Malta, că acolo aventura mea a fost prezentată în cu totul alte culori şi că se spune nu numai că m-am căsătorit dar, mai mult, aflîndu-se de prezenţa celor trei femei trimise de vizir, lumea şi-a închipuit că-mi făcusem un harem ; de unde se trăsese concluzia că trecusem la mahomedanism. Marea trecere pe care am căpătat-o la Poartă va fi contribuit, fără îndoială, la acest zvon. Departe de a considera întîlnirea cu domniile voastre şi înfrîngerea mea drept o nenorocire, mă bucur nespus de mult de prilejul pe care mi-l dau de a recăpăta stima Ordinului şi a opiniei publice. Nu există altă schimbare în soarta mea decît aceea care m-a adus pe tron. Noile mele îndatoriri nu m-au făcut să-mi uit vechile legăminte, iar sentimentele mele de onoare şi religie de care am dat dovadă cît timp am fost sub ascultarea marelui-maestru au rămas aceleaşi de cînd mă aflu în fruntea unui popor barbar."

Auzisem de nenumărate ori vorbindu-se despre comandorul Junius care se bucura de un renume foarte bun la oamenii cinstiţi. Se vorbea, într-adevăr, că ar fi îmbrăţişat religia turcească şi că ar abuza de situaţie pentru a-şi îndeplini toate poftele. Chipul lui, pe care se citeau sentimentele de cinste şi de onoare, era de ajuns pentru a ne convinge de adevărul celor povestite. I-am pus nenumărate întrebări despre obiceiurile poporului ce i se supusese şi despre felul în care îl conducea. Aceste amănunte ar lungi prea mult povestirea mea ; dar cei în mîinile cărora vor trece hîrtiile mele cînd voi fi murit vor găsi în ele cu ce să satisfacă curiozitatea publicului. După ce îi înapoiai regelui mainioţilor ceea ce am socotit că i se cuvine, şi după ce îi prezentai scuze pentru întreruperea pe care o pricinuisem planurilor sale, îl întrebai ce mai aveam de făcut pentru a-l despăgubi pe de-antregul. „Nu mă

îndoiesc, ne răspunse el, că generozitatea domniilor-voastre mă va face să vă rămîn îndatorat. Dacă aș putea avea vreo dorință, aceasta ar fi desigur să mă duceți la Constantinopole sau într-un alt port turcesc, de unde să-mi fie ușor să ajung acolo. Cum însă nu aș putea să vă cer acest serviciu fără a fi indiscret, și cum singurul bine pe care ați putea să mi-l faceți ar fi să mă lăsați undeva pe coasta Moreei unde, dealtfel, aș fi într-o încurcătură destul de mare, mi-a venit o idee asupra căreia m-am și oprit. Fiind sigur că domniile-voastre veți păstra secretul, vreau să vă însoțesc pînă la Malta și să petrec iarna alături de domniile-voastre. Deghizîndu-mă puțin, aș deveni de nerecunoscut. Aș revedea locuri care mi-au fost întotdeauna dragi și aș reîntîlni poate vreun prieten căruia să mă înfățișez fără teamă. Cu ajutorul domniilor-voastre îmi va fi ușor să găsesc un mijloc de a mă întoarce la primăvară pe locurile mele ; și dacă îmi lăsați o parte din banii pe care-i am asupra mea, voi cumpăra o mulțime de lucruri de folos pentru supușii mei." Nu stătui mult pe gînduri pentru a-i promite nu numai că va fi bine ascuns la Malta și că voi avea grijă să veghem asupra siguranței lui, dar și că va rămîne stăpîn pe tot ceea ce fusese salvat de pe vas și pe femeile pe care se însărcinase să le ducă la Constantinopol. Cît despre oamenii din suită, ne era greu să-i lăsăm pe toți în libertate ; dar îl asigurai că, sosind la Malta, vom găsi vreo compensație care să-l mulțumească pe marele-maestru ; și cum cunoștea la fel de bine ca și noi obiceiurile Ordinului, îl rugai să ne spună chiar el în ce chip puteam să-i fim mai de folos. Ne-a răspuns că doamnele și oamenii lui nu puteau fi scutiți de dreptul învingătorului și, nu numai că nu ne supără cu cereri nesocotite, dar ne mai și îndeamnă să profităm de avantajul care ne costase atît de scump. Acceptă însă ofertele noastre pentru el însuși și, chiar din aceași zi, lepădă vestmintele turcești pentru a se îmbrăca grecește, cerîndu-ne aceeași favoare pentru unul din oamenii săi în care avea încredere deplină. Prudența îl făcu însă să ia o precauție : să ascundă mainioților din suită care, la ordinul lui Peres, fuseseră deja puși în lanțuri, că va mai fi cu noi cînd vom ajunge la Malta. Dori chiar ca nici femeile să nu afle acest lucru,

știind prea bine că ele își vor povesti păţaniile şi că l-ar da de gol.

Pe cît de uşor ne fusese să-i promitem îndeplinirea dorinţei lui, pe atît de uşor ne-a fost să i-o şi îndeplinim. Ne îndreptarăm spre Malta, destul de mulţumiţi de a fi găsit cel puţin ocazia să folosim armele, deşi regretam că i-am pricinuit atîta rău regelui mainioţilor. Expediţia avu efectul pe care-l scontase Peres : am fost primit la Malta ca un om care se distinsese în lupte şi acuzaţia doamnei Rovini trecu drept furia unei femei fără ruşine. Ea află de sosirea mea din primul moment, sau mai degrabă nerăbdarea de a-l revedea pe Peres o adusese la bord înainte de a fi atins ţărmul, şi nu putu să audă că mă adusese şi pe mine fără a se arăta foarte dornică să mă revadă. Avea de gînd poate să-mi aducă reproşuri şi injurii. Dar Peres, pe care întîmplător îl întîlni înainte de a mă vedea pe mine, găsi mijlocul s-o domolească povestindu-i că marchizul de Leniati îşi recunoscuse fiica. Ultragiul despre care ardea de nerăbdare să se plîngă se schimbă astfel într-un serviciu din care era foarte hotărîtă să-şi capete partea. Totuşi, bucuria îi fu temperată de Peres cînd îi dădu socoteală de felul în care îşi îndeplinise misiunea. Leniati, care îşi primea cu atîta bunăvoinţă îndatoririle de tată, păruse mult mai puţin sensibil la chemarea dragostei. Fie că pasiunea lui nu fusese niciodată foarte mare, fie că timpul o răcise cu totul, îi mărturisise lui Peres că sosirea doamnei Rovini i-ar pricinui mai mult încurcătură decît plăcere, şi că era prea tîrziu să mai dea în vileag, la vîrsta lui, o aventură galantă pe care reuşise s-o ascundă în tinereţe. Ea se aşteptase poate la răspunsul acesta ; dar această explicaţie dădu naştere la bănuieli care avură urmările lor. Mărturia lui Peres nu i se păru suficientă pentru a se linişti cu privire la soarta fiicei ei. Merse atît de departe încît îşi închipui că era vorba de o înşelătorie pentru a acoperi intriga marchizului şi că, dacă Helena nu era cu noi pe vas, însemna că o lăsasem undeva unde eram siguri c-o vom regăsi. Totuşi îndoielile ei slujiră să-i stăvilească ţipetele.

După ce luă toate măsurile care puteau să asigure o şedere plăcută regelui mainioţilor, Peres, care îmi arăta o afecţiune şi un zel de neînchipuit, mă rugă să ascult la ce se gîndise, spunea el, pentru binele meu şi al onoarei mele.

Faţa lui căpătase o expresie plină de afecţiune. Începu să-mi vorbească, plecînd de la primele mărturisiri pe care i le făcusem după ce-l salvasem de la naufragiu. Îi vorbisem de vocaţia mea cu pasiune şi căutasem să-i inspir şi lui aceeaşi atracţie pentru Ordinul de Malta. Mă întrebă dacă îmi pierise această nobilă înclinaţie sau dacă ea se răcise. În ciuda amărăciunii care-mi mai stăpînea inima, îi răspunsei că vederile mele nu se schimbaseră cu nimic. „Îi vei da crezare, reluă el, celui mai credincios şi afectuos dintre prietenii tăi ? Pericolul prin care ai trecut mă lasă foarte îngrijorat. Inima ta nu s-a liniştit poate îndeajuns pentru a-ţi îngădui să vezi prăpastia pe lîngă care ai trecut. Dar dacă ai încredere în zelul meu, dacă mă crezi capabil să-mi dau seama de interesele tale, în sfîrşit, dacă mă ştii destul de bun prieten pentru a mă îngriji de ele cu orice preţ, ştii oare, scumpul meu cavaler, ce poţi face mai glorios, mai înţelept şi mai de folos pentru viitorul şi reputaţia ta ? Trebuie să depui jurămîntul în Ordin, şi să-l respecţi cu atîta sfinţenie încît pasiunile să nu poată rupe această legătură. Îţi cunosc firea, adăugă el ; pe lîngă înţelepciune şi sentimente vrednice de neamul în care te-ai născut, ai un fond de impulsivitate şi o pornire spre plăcere care mă face să tremur pentru succesul celor mai bune intenţii. Şi apoi, dacă-mi îngădui să vorbesc despre acest lucru, trecutul continuă să trăiască în mintea multora. Primirea amabilă pe care ţi-a făcut-o marele-maestru la întoarcere nu l-a făcut să uite slăbiciunile care au trezit atîta zarvă. Nu ai decît o singură cale pentru a şterge aceste impresii nedorite, şi aceasta ţi se deschide în faţă. Eu îi văd capătul : o culme a bogăţiei şi gloriei care se cuvin numelui tău şi serviciilor pe care le-ai şi adus ordinului ; în schimb, tot amînînd, te expui la o mie de noi pericole în care întrevăd pierzania ta.

Dacă vorbele acestea dovedeau multă sinceritate, cititorul va găsi poate şi mai multă în fidelitatea cu care le transcriu. Departe de a mi se părea deplasate în gura lui Peres, îi mulţumii pentru grijile ce-şi făcea din prietenie pentru mine şi nu am opus sfaturilor lui decît trista mea situaţie care nu-mi îngăduia să mă gîndesc la o ceremonie la care nu puteam participa cu prea multă inimă şi libertate de spirit. Risipi această obiecţie prin noi insistenţe. În

sfîrșit, dîndu-mi să înțeleg că marele-maestru ar fi încîntat să mă vadă în starea de spirit pe care el, Peres, voia să mi-o inspire, dar că din cîteva explicații pe care le avusese cu acesta își dăduse seama că puteam s-o iau pe un drum mai sigur pentru a-i merita favorurile, mă făcu să trec peste toate dificultățile pe care continuau să mi le ridice în față tristețea și neliniștea sufletului meu. Arătai intențiile mele marelui-maestru care primi aceste lămuriri ca pe o favoare ce i-aș fi făcut-o lui. Se hotărî ziua în care urma să aibă loc ceremonia jurămîntului meu. O aștept: fără nerăbdare, dar pot spune că și fără repulsie sau tulburare. Cînd sosi ziua aceea, n-aș putea să afirm cu hotărîre dacă a fost prea devreme sau prea tîrziu, iar acesta este cel mai întunecat și nenorocit mister al vieții mele.

Cele două luni care trecuseră de la plecarea mea din Malta îmi mai alinaseră supărarea pentru pierderea suferită, și dacă o mai regretam încă pe Helena, mă gîndeam acum la ea ca la un bun la care rațiunea dar și necesitatea mă siliseră să renunț. Îl invidiam pe Peres, care se bucura în liniște de spaniola lui și care, fără să-i fi arătat niciodată multă dragoste, o văzuse uitîndu-și treptat mîndria de la început. Plăcerile lui nu erau decît o imagine palidă a celor pe care le încercasem eu și, adesea, îl sileam să mărturisească acest lucru ; dar și el mă făcea să recunosc că felul de fericire cu care se mulțumește el, scutit de rătăcirile și chinurile mele, era de preferat celui care-mi provocase cele mai dulci sentimente. „Un om cinstit, îmi zicea el, trebuie să păstreze întotdeauna o anumită stăpînire de sine, fără de care principiile lui sînt mereu sub ascultarea patimilor.“ Simțeam adevărul acestei morale. Rovira plecase din Malta pentru a-și reîntîlni fata. Totul părea să contribuie la întărirea judecății și liniștii mele. În sfîrșit, pronunțai jurămîntul ; și ca și cum el mi-ar fi umplut sufletul de un entuziasm nou, mă ocupai în zilele următoare, împreună cu Peres, numai de proiecte gloricase pentru campania pe care urma s-o începem.

Eram în luna martie și marea nu era deschisă decît pentru treceri scurte. Mă retrăsesem într-o seară s mă pregăteam de culcare. Am fost anunțat că o doamnă, învăluită într-o manta, cerea cu insistență să mă vadă și că d.-abia putuse fi oprită la ușa mea cînd aflase că sînt

singur. Nici nu primisem bine aceste explicaţii şi uşa se dădu în lături, în ciuda rezistenţei care-i era opusă iar, după ce aruncă mantaua ce mă împiedicase s-o recunosc la început, scumpa mea Helena alergă spre mine cu braţele deschise să mi se arunce la piept. Ce clipe ! Se spune că poţi muri de bucurie sau de violenţa unei pasiuni care îţi tulbură toate simţurile ; nu, nu poţi muri din nimic, pentru că eu am fost în stare să suport ceea ce s-a petrecut atunci în inima mea. Ah ! Helena ! Dar n-am fost în stare să-i rostesc numele. Tot ce mai puteam face, aşa cum eram, cuprins de atîta patimă, a fost s-o string la pieptul meu pînă la a-i tăia respiraţia. Şi ea mă strîngea la rîndul ei ; căci descrierea pe care v-o fac este prea slabă pentru a-i putea înfăţişa sentimentele. De două sau trei ori crezui că-mi moare în braţe dar se eliberă deodată şi fui surprins de un fel de grabă cu care se îndepărtă de patul meu. Dar nu o făcu decît pentru a se lăsa pe un scaun unde, cu o îndemînare admirabilă se eliberă de pălărie şi de veşminte ; şi venind spre mine, însufleţită de noi sentimente, mă făcu să uit pentru un moment de făgăduieli, de hotărîri, de legăminte, de toate armele împotriva dragostei pe care mi le dăduse raţiunea, onoarea şi religia.

Nu mă voi opri să descriu în amănunţime plăcerile mele acum, cînd alte gînduri mă fac să le privesc ca pe o rătăcire vinovată. Dar de ce griji, de ce temeri, de ce remuşcări puteam fi în stare în braţele singurei fiinţe din lume pe care o iubeam ; şi ce datorii n-aş fi sacrificat pentru iubitoarea Helena ? Dragostea şi bucuria mea n-au mai avut margini cînd îmi spuse motivele şi împrejurările venirii ei. Leniati, de cum a aflat de plecarea mea, pierzînd orice speranţă de a o mai căsători pe Helena cu mine, insistase ca ea să primească un alt soţ ales de el ; ea îşi dăduse seama imediat de jocul tatălui ; căci el o pusese să-mi scrie convingînd-o că nu există mijloc mai sigur de a mă face să-mi grăbesc căsătoria. Helena ar fi fost fericită să devină soţia mea ; dar vaza de care văzuse că mă bucur la Malta o făcea să-şi dea seama de extravaganţa acestei pretenţii mai bine decît Leniati, pe care depărtarea de patria mea îl făcea să privească cu alţi ochi această însoţire, şi ea ar fi preferat să-mi aparţină sub orice formă decît

să renunţe la viaţa alături de mine. Neputînd să-şi închipuie că mă întorsesem la Malta din alt motiv decît din deznădejde, se gîndise tot timpul să mă urmeze, încredinţată că va regăsi la mine întreaga afecţiune de mai înainte. Prilejul se ivise greu, sau mai degrabă fiind supravegheată prea îndeaproape, se apărase de insistenţele tatălui ei, căutînd în acelaşi timp mijlocul de a părăsi casa pe ascuns. Între timp, mama ei sosise la Neapole şi Helena căpătase mai multă libertate în răstimpurile cînd nu putuse fi oprită de a o vedea şi a se plimba împreună. Alesese momentul fugii cu atîta grijă încît, ducîndu-se degrabă în port, i se pierduse orice urmă într-atît încît nimeni nu bănuise că a pornit-o într-acolo. Slujnica pe care i-o angajasem o ajutase să fugă. Se îmbarcaseră amîndouă fără piedică, iar casa mea fusese singurul sălaş pe care-l căutaseră cînd au ajuns la Malta.

Gîndurile serioase nu-şi prea făcură loc în mîngîierile şi discuţiile noastre. Noaptea fu atît de scurtă, încît ne mirarăm văzînd că începe să se lumineze de ziuă ; şi, beţi de fericire şi unul şi celălalt, uitarăm o mare parte din dimineaţă că ar mai fi ceva şi dincolo de perdelele patului. Feciorul meu, din fericire acelaşi ca şi la Malta, avusese grijă să-i îndepărteze pe toţi ceilalţi slujitori ; şi, deşi ştiau că doamna care intrase de cu seară rămăsese cu mine toată noaptea, nu bănuiau că s-ar ascunde un mister în această aventură galantă, iar aventurile galante sînt ceva obişnuit la tinerii cavaleri din Malta. Iată însă că sosind don Peres, pentru care casa mea era întotdeauna deschisă, însoţit de comandorul de Zuniga, feciorului meu nu-i trecu prin minte nici un temei pentru a-l opri să intre. Dimpotrivă, spunîndu-i că o febră violentă mă chinuise toată noaptea, l-a făcut pe generosul Peres mai curios şi mai nerăbdător să mă vadă. A intrat, în ciuda rugăminţilor insistente ale feciorului, iar comandorul a intrat după el. Din fericire, le-am auzit glasurile, şi singurul lucru pe care putui să-l fac a fost s-o îndemn pe Helena să se ascundă. Îngrijorarea lor i-a impiedicat să-i vadă veşmintele pe care feciorul s-a grăbit să le ascundă. Şi nimic nu i-a întărit mai bine în greşeală, decît tulburarea care m-a cuprins văzîndu-i atît de aproape de mine. După tulbura-

rea pe care mi-o citeau pe față, traseră concluzia că eram mai bolnav decît li se spusese, și cum frămîntarea lor nu făcea decît să-mi sporească tulburarea, luară un ton atît de serios încît, întrebîndu-mă chiar dacă nu-și bat joc de mine, bănuii că știu ceva despre aventura mea. Nu mă temeam de Peres. Știam, cel puțin, că reproșurile lui vor fi prietenești. Dar comandorul de Zuniga era un om pe cît de temut pentru severitatea caracterului, pe atît de respectat pentru virtutea lui. Afecțiunea pe care mi-o purta și care îl făcea să mă viziteze se datorau zelului cu care rostisem ultimele legăminte ale Ordinului la o vîrstă la care oamenii nu se prea grăbesc să se încarce cu asemenea povară. Înțelegeam cît rău putea să facă reputației mele cel mai mic incident dar, chiar într-o încurcătură atît de cumplită, mă temeam în primul rînd pentru Helena, care se găsea într-o situație în care putea să-și piardă curînd și respirația și forțele. N-o mai auzeam suflînd și mi-o închipuiam muribundă sau poate chiar moartă.

În acest timp, cei doi spanioli, departe de a părea dispuși să mă părăsească, ședeau liniștiți pe scaunele lor și începuseră o discuție a cărei durată mi-o închipuiam ușor și, spre marea mea încurcătură, neînduplecata prietenie a lui Peres îl făcea să-și întoarcă privirile spre mine la orice mișcare pe care o făceam și chiar, de cîteva ori, să se ridice pentru a-mi oferi ajutorul lui. Îl rugai, pe un ton foarte brusc, să-și vadă de conversație și, plîngîndu-mă că mă doare capul îngrozitor, folosii acest motiv pentru a trage perdelele patului. Speram că, de milă, mă vor lăsa singur; dar, socotiră că fac destul vorbind pe un ton mult mai scăzut. Am profitat totuși de acest răgaz pentru a mă îngriji de Helena. Spaima și încurcătura situației ei o făcuseră să leșine. Nu-l recunoscuse pe Peres, iar semnele de neliniște pe care le dădusem prin atîtea mișcări și agitația o făcuseră să creadă că și eu mă aflam într-un pericol asemănător cu al ei. Văzînd-o că zace în nemișcare și fără suflare, nu puteam ști dacă e vie sau nu. N-am mai ținut seama de nimic. „Ieșiți, domnilor, am strigat cu o voce îndurerată, și scutiți-mă de un chin îngrozitor.“ Această rugăminte sau acest ordin îl făcu pe comandor să plece. Dar Peres, după ce îi prezentă scuze în numele meu, se întoarse curînd. Își închipuise că fusesem constrîns de vreo nevoie

firească și, luînd această împrejurare în glumă, venise ca să rîdem împreună de întîmplare. Cum nimeni nu îndrăzni să-l oprească, mare i-a fost mirarea să mă găsească ținînd în brațe o femeie în care o recunoscu imediat pe Helena, s-o vadă zăcînd în nesimțire și pe mine atît de abătut de îngrijorare și de durere pe cît era ea din cauza leșinului. Se grăbi să ne dea ajutor și, nevăzînd lîngă mine decît pe fecior, înțelese că scena aceea impunea discreție.

Helena își veni curînd în fire ; dar, în tulburarea în care mă aflam încă, îi acordam întreaga mea atenție și o copleșeam cu mîngîieri fără a mă sinchisi de Peres. El se așezase în fața mea și mă privea, cufundat într-o meditație profundă. Ceea ce-l preocupa în toată această situație nu era desigur întoarcerea Helenei, împotriva căreia mă credea acum destul de apărat datorită legămîntului față de Ordin ; dimpotrivă, o vedea aparținîndu-mi, așa cum dorise întotdeauna ; iar dacă ceva i se părea greu de realizat, era numai ascunderea acestei aventuri pînă la plecarea noastră. Îmi mărturisi că, după ce-mi dăduse atîtea semne de prietenie și devotament, fusese foarte necăjit să vadă că am în el atît de puțină încredere încît o chemasem pe Helena fără știrea lui. Credea că-și făcuse un prieten la care, cu excepția acestei înflăcărări tinerești care mă făcea uneori să sacrific dragostei totul, îi plăcea să creadă că descoperise o parte din calitățile pe care le avea și el. Totuși, integritatea și sinceritatea, calitățile lui cele mai de preț, păreau să-mi lipsească cel mai mult. Supărarea lui merse pînă la a-l face să se gîndească să se retragă, pentru a se limita în viitor la titlul și funcțiile prieteniei obișnuite. Îmi întorsei, în sfîrșit, privirile spre el. Cum aerul său grav și gînditor mă făcea să mă aștept la cele mai aspre reproșuri, mă grăbii să le preîntîmpin pentru a o scuti pe scumpa mea Helena de această umilință. „Te miră, îi spusei, să vezi aici o persoană pe care o credeai la Neapole ?“ Și povestindu-i cît de surprins fusesem eu însumi de sosirea neprevăzută a iubitei mele, l-am îndemnat să ia un aer mai vesel, așa cum se cuvenea bucuriei mele. Se înveseli într-adevăr căci, toate bănuielile fiindu-i risipite, se grăbi să mă îmbrățișeze și să-mi dea nenumărate semne de afecțiune, apoi afecțiunea lui întorcîndu-se spre Helena, și-o manifestă pînă a mă face gelos. Vru apoi să

afle de la Helena tot ce i se întîmplase la Neapole. Conversaţia s-a înfiripat atît de plăcută, încît Helena îşi uită slăbiciunea şi Peres supărarea, iar eu gustai din plin bucuriile dragostei şi ale prieteniei.

Totuşi, Peres, care nu-şi pierdea niciodată din vedere ţelul, îmi arătă că atît de curînd după primirea mea în Ordin, într-un oraş atît de mic ca Malta, în mijlocul slujitorilor, aveam nevoie de o grijă nesfîrşită pentru a-mi tăinui dragostea din nou înfiripată, fără a mai pune la socoteală că trebuia să ne aşteptăm ca Rovini să dea curînd de urmele fiicei sale şi că, dacă Leniati era destul de înţelept ca să se fercască de scandal, nu trebuia să sperăm aceeaşi reţinere din partea unei femei atît de impulsive şi de încrezute. Nu ne-ar fi fost de mare folos să ne arate în ce primejdie eram, dacă nu ne-ar fi oferit totodată şi remediul : el îşi ţinea spaniola într-o casă lăturalnică în care locuia şi regele mainioţilor. Helena putea să se ascundă în acelaşi loc. Nu trebuia decît să aşteptăm noaptea pentru a o duce acolo ; şi nemaiavînd decît vreo cincisprezece zile pînă la plecare, se părea că puţine piedici puteau să apară într-un timp atît de scurt. Toate aceste precauţii fură luate în noaptea următoare.

În iarna ce trecuse îl văzusem rareori pe comandorul Junius. Vizitele mele ar fi putut să dăuneze dorinţei lui de a nu fi recunoscut. Peres şi cu mine îi făcusem de la început toate serviciile care puteau folosi planurilor sale, şi chiar obţinusem de la marele-maestru libertatea celor trei turcoaice şi a cîtorva mainioţi care ni se păruseră mai devotaţi regelui lor. El ne asigurase că se va lipsi de a-i vedea, pentru a păstra mai bine secretul singurătăţii lui ; iar dacă se folosise de alţii decît noi pentru a reînnoi vreo legătură mai veche, nu avusesem curiozitatea de o afla nici care-i erau prietenii, nici ce mijloace folosise ca să-i cheme la el. Mirarea noastră a fost mare cînd, sosind la el, l-am găsit împreună cu cele trei turcoaice. Ni se părea că am comis o indiscreţie surprinzîndu-l în această situaţie ; dar după cîteva momente de încurcătură, se arătă, dimpotrivă, bucuros de o vizită pe care, zicea el, ar fi căutat s-o provoace ; şi ne rugă să-l ascultăm cu aceeaşi dorinţă pe care i-o arătasem de a-i fi de folos.

Deşi teama de a abuza de amabilitatea noastră, continuă el, îl împiedicase pînă atunci să se bizuie pe corabia noastră pentru a se întoarce în statul lui, făcuse un plan care spera să fie pe placul nostru şi care ne-ar putea fi şi nouă de folos ca şi lui, în momentul în care s-ar întoarce astfel în golful Colochinei.

„Acestor doamne, reluă el, le datorez noile mele proiecte. Nu puteam vedea cum se apropie sfîrşitul iernii, fără să mă gîndesc că trebuie să plec din Malta şi că nu pot să le părăsesc pe ele aici. Le-am trimis vorbă că nu sînt atît de departe pe cît îşi închipuiseră, apoi, în timpul cîtorva vizite pe care mi le-au făcut, am aflat de la ele multe lucruri care ne pot fi de folos. Ele sînt, toate trei, din Epir, şi aceasta este dealtfel şi cauza pentru care mi le-a trimis marele vizir, căci fiind vecine cu statul meu, se gîndise că vor fi primite cu mai multă bunăvoinţă. Şi cum ele nu au nici un chef să se întoarcă într-un harem, îmi propun să le conduc pe coasta Albaniei. Stăpînirea este atît de slabă acolo, încît ele mă asigură că, folosind forţa, pot cîştiga tot felul de foloase. M-am gîndit, a adăugat Junius, că aveţi un vas bine echipat şi că, nelipsindu-vă nici puterea, nici curajul şi ambiţia, veţi putea să formaţi acolo un stat puternic, mai ales că vă promit ajutorul tuturor mainioţilor mei. Iar dacă am putea să ne încredem pe deplin în viitor, v-aş spune că prin forţele noastre unite, am putea ajunge destul de independenţi încît să nu ne mai pese de turci. Aş mai adăuga, continuă el, că dacă ne săturăm vreodată să ocîrmuim nişte barbari, vom putea oricînd să-i propunem marelui-maestru condiţii ce vor fi acceptate cu uşurinţă. Îi vom supune ţara noastră, şi Ordinul va fi foarte fericit să capete un teritoriu în orice caz mai bun decît această insulă mizerabilă.“

Sfîrşind ce avea de spus, Junius îşi opri privirile asupra noastră. Îl privii pe Peres, ai cărui ochi mă fixau cu nu mai puţină atenţie. Am rămas astfel toţi trei ca amuţiţi, noi în căutarea răspunsului pe care trebuia să-l dăm, şi Junius în aşteptarea răspunsului nostru. În sfîrşit, Peres, pentru judecata şi experienţa căruia aveam tot respectul, îmi ceru să-i îngădui să-şi spună părerea. „Puteţi să ne asiguraţi, îi spuse lui Junius, că sosind în ţara voastră vă veţi aduna supuşii pentru a alcătui o armată pe care să

se poată pune temei ? În acest caz, în loc să debarcăm în Albania, mai bine vă ducem la Maina, şi cînd vom vedea că plecaţi cu destul de mulţi oameni pentru a forţa graniţa vecinilor, ne vom duce cu dragă inimă să încercăm o debarcare dincolo de graniţă, în speranţa de a vă întîlni în curînd.“ În această formă, proiectul i se păru şi lui Junius mai uşor de realizat. Adăugă nenumărate propuneri inspirate de cunoaşterea locurilor şi de încrederea deosebită pe care o avea pentru fidelitatea şi vitejia supuşilor săi. Cît despre mine, care nu puteam să nu am încredere în Peres, mă lăsai cu plăcere în grija lui pentru tot ceea ce putea să folosească gloriei noastre comune.

În timpul acestei discuţii atît de serioase, Helena şi cele trei doamne, de care ne depărtasem cîţiva paşi, făceau cunoştinţă cu ajutorul unei limbi corcite înţeleasă de toate naţiile Levantului. Spaniola lui Peres, prima pe care o văzusem şi care ne însoţise în apartamentul lui Junius, ajută la stabilirea acestei legături prin aceea că ea cunoştea mai dinainte şi pe tînăra italiancă şi pe cele trei turcoaice: aşa încît, discutînd toate patru acelaşi subiect ca şi noi, am fost foarte surprinşi s-o văd pe Helena venind spre mine în fugă ca să mă roage să nu dispreţuiesc o aventură care putea să asigure pe vecie liniştea dragostei noastre. Acest îndemn fu mai puternic pentru mine decît exemplul lui Junius şi nădejdea de a mă vedea aşezat pe un tron. „Vom pleca, îi spusei, sub imperiul entuziasmului pe care mi-l inspiră, vom merge să instaurăm domnia dragostei în munţii Epirului.“ Într-adevăr, cu cît judecam mai atent planul acesta, cu atît succesul ni se părea mai sigur, iar Junius ne mărturisea cît de surprinzător i se părea că nu le trecuse prin cap veneţienilor sau maltezilor.

Peres ne propuse să comunicăm planul nostru marelui-maestru. Se gîndise că aprobarea Ordinului nu-l va schimba cu nimic în caz de succes, iar în cazul în care norocul nu ne-ar ajuta, vom avea avantajul de a putea conta pe ajutorul şi protecţia marelui-maestru. Era o propunere prudentă. Dar interesele lui Junius, al cărui nume nu putea fi trecut cu vederea, ne-a făcut s-o respingem. Celelalte măsuri fură luate cu multă înţelepciune în această primă discuţie. Peres luă asupra lui cumpărarea tuturor armelor

de prisos din Malta, iar eu socoteam că nu-mi va fi greu să găsesc destui voluntari pentru a ne spori echipajul.

Dragostea, singurul meu motiv de a porni într-o aventură atît de ciudată, a fost cît pe-aci s-o facă să eşueze chiar din primele zile. Regele mainioţilor, după ce ne făcuse să admirăm înţelepciunea cu care rezistase la atîtea propuneri de însurătoare, se îndrăgosti de Helena, în urma deselor întîlniri pe care i le prilejuia traiul în aceeaşi casă. Miile de îndatoriri pe care trebuia să le îndeplinesc nu-mi permiteau să fiu cu ei în orice moment din zi. Văzînd-o în fiecare clipă, fără alţi martori decît spaniola, nu fu de mirare că ea îi plăcu, dar mi se păru cea mai mare nemernicie faptul că nu-şi înfrînă pornirea deşi ştia că este iubita mea. După nenumărate acte de galanterie zadarnice, pe care Helena avu discreţia să mi le ascundă, crezu că o va cîştiga mai repede arătîndu-i rangul la care putea s-o ridice şi, în încheiere, îi oferi făţiş s-o facă regina mainioţilor. Oricît ar fi dorit ea să-mi ascundă pînă la capăt această trădare, înţelese că în împrejurările în care ne-am putea afla în puterea lui Junius, în timpul călătoriei spre Maina, trebuia să fiu avertizat de primejdie. Gelozia mea se aprinse atît de violent la această veste încît i-aş fi reproşat imediat comandorului perfidia şi ingratitudinea lui dacă Peres, văzîndu-mi furia, nu m-ar fi potolit. Luă asupra lui să-i arate regelui mainioţilor toată necuviinţa încercărilor sale. Preferai să nu ştiu cum s-a desfăşurat explicaţia lor, de frică să nu descopăr vreun nou motiv de ură. Şi tot dragostea îmi oferi un prilej de răzbunare de care aş fi profitat dacă tot Peres nu m-ar fi rechemat la o purtare mai moderată. Cu cît Junius fugea de căsătorie, cu atît părea că-şi acordă mai multă libertate în relaţiile cu femeile. Curînd am fost lămuriţi că se gîndise numai s-o seducă pe Helena prin speranţe deşarte ; căci, părînd să-şi schimbe dintr-o dată sentimentele pe care le avusese pentru ea, îşi îndreptă toată atenţia asupra celor trei turcoaice pentru care arătase mai înainte atîta indiferenţă. Era îmboldit fără îndoială de nevoile temperamentului său. Cele trei femei se găseau întruna la el, de cînd le dăduse ştire unde locuieşte. Casa retrasă în care trăiseră foarte modest dintr-o sumă de bani destul de mică pe care le-o adusese Peres de la Junius le fusese prea puţin pe plac, aşa

încît erau încîntate de ocazia de a se distra puţin. Am văzut cîtă atenţie le arăta ; dar am mai văzut de asemenea că fără a căuta acest lucru, cîştigasem mai mult în ochii lor decît el. O pică tainică ce-i mai purtam încă mă făcu să doresc să mă răzbun printr-o pedeapsă asemănătoare cu jignirea. Crezui că afecţiunea Helenei nu va fi rănită de o infidelitate în care inima nu juca nici un rol. Mi se ofereau înlesniri de care puteam profita în orice moment, şi mi se păru că ar fi un triumf să obţin favorurile celor trei femei din care Junius părea că îşi alcătuise un adevărat harem. Îi comunicai planul meu lui Peres, crezînd că va fi de acord cu mine, dar tonul pe care îmi răspunse era departe de cel la care mă aşteptam. „Cum, cavalere, îmi spuse, inima ta se întoarce către desfrîu ? Nu eşti mulţumit cu o ibovnică atît de drăguţă ca Helena ? Înflăcărarea vîrstei, continuă el, nevoia de a te distra şi, mai ales, puterea primei pasiuni au putut pînă acum să-ţi scuze slăbiciunea ; aş fi foarte încurcat eu însumi dacă vreun judecător sever mi-ar cere scuze mai serioase pentru slăbiciunile mele. Dar să ştii că, pe cînd o legătură constantă poate fi iertată, nestatornicia plăcerilor, care constituie de fapt depravarea moravurilor, este nevrednică de un om cinstit. Prima găseşte un fel de justificare în înclinaţia firească, în timp ce desfrînarea îi calcă toate legile.“ În zadar încercai să mă reabilitez în ochii lui Peres, explicîndu-i motivele mele. Le condamnă cu aceeaşi tărie şi, reamintindu-mi că îmi luasem un legămînt mai puternic decît al lui, mă sili să recunosc că întrecusem prea mult orice măsură admisă.

Tot ceea ce venea din partea unui prieten atît de iubit şi de înţelept mi se părea demn de respectat. M-am gîndit de nenumărate ori cît de preferabil era felul acesta afectuos şi măsurat de a lupta împotriva pornirilor nesăbuite ale tinereţii. amărăciunii unei cenzuri violente care te face să urăşti în acelaşi timp şi preceptul, şi pe cel care ţi-l înfăţişează cu prea multă asprime. Veţi recunoaşte în aceste observaţii roadele propriei mele experienţe.

Ziua plecării noastre era atît de apropiată încît nesocotii orice fel de precauţie şi propusei un supeu la iubita mea, împreună cu cîţiva tineri cavaleri cu care mă împrietenisem. Mă credeam cu atît mai liber cu cît Junius şi

turcoaicele se şi instalaseră pe vas. Cu Helena nu mai rămăsese decît spaniola lui Peres, care consimţea şi ea să ne însoţească în toate aventurile noastre. Petrecurăm cu atît de puţine precauţii, şi chiar Peres care se lăsase antrenat de veselia noastră se feri atît de puţin, încît această petrecere avu un răsunet extraordinar în oraş. Nu fu greu să se descopere după aceea, prin indiscreţia unui comesean, că cele două doamne erau amanta prietenului meu şi a mea. Se vorbi atunci de boroboaţele mele de mai înainte şi asemenea purtări fură găsite deosebit de scandaloase la un cavaler care nu avea decît şase săptămîni de cînd fusese primit şi pe care toată lumea îl lăudase pentru credinţa şi fervoarea lui.

Marele-maestru, informat din mai multe părţi, mă chemă chiar a doua zi, în ajunul plecării noastre. Eram poate singurul, în afară de Peres, care să nu cunoască motivul ordinului pe care-l primisem şi fui extrem de surprins cînd, sosind la palat, mă văzui înconjurat de o mulţime de oameni care mă făcură să mă tem că nu voi fi tratat cu aceeaşi bunăvoinţă pe care marele-maestru mi-o arătase întotdeauna. Teama de severitatea moralei lui mă alarmă aşa de tare încît începui să mă întreb dacă n-aş face mai bine să nu mai apar în faţa lui, ci ducîndu-mă de-a dreptul la bord, să ies deîndată în larg. Dar ridicolul de care m-aş fi acoperit mi se păru mai de temut chiar decît reproşurile care mă ameninţau. Intrai în apartamentele marelui-maestru şi, ca o probă a ceea ce mă aştepta, avui de suportat chiar din prima sală părerile comandorului de Zuniga, care părea să-şi fi ales anume locul acela pentru a mă copleşi, în trecere, cu morala lui. Era informat nu numai despre ceea ce ştia tot oraşul, dar şi despre ceea ce se petrecuse în apartamentul meu la sosirea Helenei şi despre toate întîmplările pe care crezusem că i le ascund în timpul vizitei pe care mi-o făcuse. Căile prin care fusese informat rămîn pentru mine un mister. Suportai un amestec de reproşuri şi de batjocură pe care am fost obligat să le rabd avînd în vedere vîrsta şi rangul lui. Îmi spuse, totuşi, că marele-maestru nu ştia nimic despre acea primă scenă şi că el, care fusese bine informat, va avea grijă să i-o ascundă. Această întîlnire avu darul să mă liniştească şi intrai cu mai multă îndrăzneală în biroul marelui-maestru.

Dar tot ceea ce înghițisem pînă atunci nu însemna nimic pe lîngă ceea ce avea să urmeze. Marele-maestru, pe un ton în care se îmbinau creștinismul cu puterea absolută, mă trată ca pe un tînăr desfrînat care aducea Ordinului mai multă stricăciune decît servicii și, scoțînd în evidență calitatea de călugăr, mai deplină pentru cei din Ordinul nostru decît pentru cea mai mare parte din ordinele mănăstirești, ținînd seama că legămîntul benedictinilor, de exemplu, nu-i obligă decît la ascultare și la reformarea moravurilor, pe cînd noi adăugăm răspicat jurămîntul de castitate și de sărăcie perpetuă, mă amenință cu pedepsele impuse de statut pentru încălcarea jurămintelor solemne. Nu m-ar fi înspăimîntat prea mult cu amenințările lui dacă nu mi-ar fi cerut să-i promit că o voi părăsi pe Helena și că voi pleca pe mare în noaptea următoare. Fui atît de surprins de această propunere încît, întîrziind a-i răspunde, îi dădui prilejul să-și reînnoiască invectivele și amenințarea cu arestul. Pericolul mi se păru la fel de mare și pentru Helena, și pentru mine. Nu găsii altă ieșire decît să mă agăț de cea de a doua parte a ordinelor sale și să ocolesc în cuvinte alese cu grijă, prima parte. Recunoscui cu tot respectul cît de mult greșisem expunîndu-mă indignării sale și cenzurii publice, și că eram hotărît să pornesc imediat pe mare pentru a opri scandalul printr-o plecare atît de promptă. Echivocul era greu de pătruns. Nu-mi bănui deloc gîndurile și, lăudîndu-mi hotărîrea, mă îndemnă să nu mă mai prindă ziua următoare la Malta.

Rușinea mi-ar fi fost de ajuns, fără îndoială, să-mi grăbesc plecarea. Anunțai echipajul să urgenteze pregătirile și trimisei vorbă lui Peres că trebuie să fie la bord înainte de miezul nopții. Dar nimic nu era mai departe de mine decît gîndul de a pleca fără Helena. Așteptai căderea nopții pentru a o duce eu însumi în port. Astfel, pe cînd numai rușinea ar fi fost în stare să mă facă să părăsesc Malta, îmi pregăteam un motiv mult mai serios printr-un soi de răpire dublă, al cărei răsunet trebuia să prevăd că nu avea nevoie de mai mult timp pentru a se răspîndi decît pățania din ziua precedentă. Prudența lui Peres a fost de astă dată înșelată. Își luase rămas bun de la marele-maestru și de la toți prietenii. Ocupîndu-se numai de pregătirile de plecare, nu aflase nici măcar că mi se ordo-

nase să mă înfăţişez la curte ; şi nu crezuse că petrecerea noastră şi plecarea Helenei erau mai cunoscute decît şederea ei de cîteva săptămîni la Malta. Iar eu avui grijă să înlătur tot ceea ce l-ar fi putut informa. Mă temeam de judecata lui şi de eforturile pe care le-ar fi făcut ca să mă convingă să prefer dragostei datoria şi cariera.

Admira entuziasmul cu care grăbeam manevra de plecare şi, punînd-o pe seama nerăbdării mele de a lupta şi învinge, mă felicită că nu mă lăsasem moleşit de o patimă care nu naşte totdeauna virtuţi, cînd este liniştită şi satisfăcută. Zorii ne găsiră departe de port şi vîntul care ne împinsese în larg ne purtă în mai puţin de patruzeci de ore pînă la intrarea în golful Colochinei, cu începere de unde nu mai aveam a ne teme de mai e rea pînă la Maina. Oricît de multă încredere am fi avut în buna-credinţă a lui Junius, prudenţa ne obliga să nu ne dăm cu ochii închişi pe mîna unei naţiuni al cărei caracter semăna atît de puţin cu cel al vechilor greci din care ziceau că se trag. Şi nu era fără rost întrebarea pe care i-o pusesem regelui : dacă nu se teme că lipsa lui din ţară şi vestea nenorocirii ce-l lovise, care se aflase fără îndoială, va fi adus oarecare schimbări printre supuşii săi. Ne răspunse că, fiind pe tron numai datorită voinţei lor, nu puteau să nu mai ţină la el, mai ales că se străduise, dimpotrivă, să le sporească ataşamentul prin servicii. Îl convinserăm, totuşi, să primească să ancorăm la oarecare depărtare de port şi, dîndu-i o barcă şi cîţiva soldaţi să-l însoţească, îl sfătuirăm să se ducă la ai săi ca să vadă în ce ape se scaldă.

Fu recunoscut de îndată ce ajunse la ţărm şi primii mainioţi pe care îi întîlni îi arătară întregul respect la care se aşteptase. Dar ceea ce îi povestiră pe dată oamenii aceia confirmară pe deplin temerile noastre. Ambiţia nu pierduse ocazia să profite de lipsa lui şi de vestea captivităţii sale pentru a spulbera speranţele întregii naţiuni de a-l revedea. Un altul se urcase pe tron în locul lui şi, folosind cu şiretenie zvonurile, făcuse să se stingă pînă şi regretul pentru pierderea lui, convingîndu-i pe mainioţi că grija cu care se purtase în relaţiile cu Poarta însemnau o dependenţă ruşinoasă care mai devreme sau mai tîrziu i-ar fi transformat în sclavi. Într-adevăr, turcii nu putuseră să

pună sub jug această națiune mîndră, sau poate că nu încercaseră s-o facă neavînd de cîștigat mare lucru de pe urma unei asemenea cuceriri. Uzurpatorul, ce se numea Didero, era plecat împreună cu o parte din trupe. Dar simțindu-și stăpînirea prea puțin consolidată, lăsase într-o tabără din împrejurimile capitalei vreo mie două sute sau o mie cinci sute de oameni gata oricînd de luptă.

Ne dădurăm seama din spusele lui Junius că aceste măsuri erau luate chiar împotriva lui. Peres, mai priceput decît mine în ale războiului, înțelese pe dată situația și-i arătă de ce trebuie să se teamă și în ce poate să spere. „Nu există nici o posibilitate, îi spuse, ca noi, cu cei vreo sută de oameni de care dispunem, să putem încerca o debarcare sub ochii unui dușman pregătit să ne înfrunte ; și chiar dacă am fi cu mult mai puternici, nu văd nimic care să ne îndreptățească să venim aici cu foc și sabie. În schimb, absența rivalului domniei-voastre vă este prielnică. Dacă dorința de a domni este destul de mare încît să disprețuiți pericolul, duceți-vă la supușii domniei-voastre și vedeți ce puteți obține de la atașamentul lor. V-au văzut și să fiți sigur că sosirea noastră a produs o agitație extraordinară. Este momentul să-i puneți la încercare. Dacă armata și orașul trec de partea domniei-voastre, sîntem stăpîni pe situație. Dar să nu ne gîndim decît la retragere dacă nu-i găsiți dispuși să vă primească." Observarăm că Junius stătea la îndoială. Totuși, mîndria împiedicîndu-l să-și abandoneze dintr-o dată pretențiile, conveni că nu are decît o singură cale de urmat. În loc de zece soldați cît îi dădusem să-l însoțească, Peres îl sfătui să nu ia cu el decît doi oameni. O astfel de încredere face întotdeauna impresie bună asupra unui popor primitiv. Porni. Îl așteptarăm cu îngrijorare tot restul zilei și noaptea următoare. În sfîrșit, cînd începusem să ne temem că nu avusese succes, o barcă se desprinse de la țărm și ne aduse cîțiva mainioți care ne cerură foarte cuviincios voie să urce la bord. Erau solii orașului și ai lui Junius. Ne mulțumiră că le adusesem regele înapoi. Dar ne rugară să nu ne supărăm dacă ne vor refuza intrarea în țară, avînd în vedere că relațiile lor cu străinii erau foarte restrînse. Înțeleserăm că orice ar fi simțit pentru Junius, nu voiau ca el să-și datoreze reînscăunarea propriilor sale forțe. Ne oferiră merinde proas-

pete pe care le-am refuzat ; dar surprinși că salutările din partea lui Junius se reduceau la cîteva cuvinte vagi de politeţe din care nu puteam să ne dăm seama nici de situaţia lui, nici de gîndurile lor, îi întrebarăm de ce nu se întorseseră cel puţin cei doi oameni care-l însoţiseră, şi dacă nu primiseră ordin să-i aducă bagajele şi turcoaicele. Nu primiseră nici o instrucţiune în această privinţă ; iar toate celelalte întrebări cu care i-am sîcîit pe soli nu ne mai aduseră nici o lămurire.

Încăpăţînarea cu care ne ascundeau starea lucrurilor ne făcu să le înţelegem gîndurile, mai bine decît ce ne povestise Junius. Le propuserăm celor trei turcoaice libertatea de a merge la Maina dar, departe de a primi, ne conjurară să le hărăzim oricare altă soartă decît viaţa alături de turci şi mainioţi. Gustul libertăţii, a cărei dulceaţă o simţiseră în ultimele patru luni, le schimbase părerile ce puteau avea din naştere sau din educaţie. Consimţirăm să le ţinem pe vas fără a ne fi lămurit care le erau intenţiile. În privinţa solilor, singura favoare pe care i-am rugat să ne-o facă fu aceea de a transmite lui Junius o scrisoare pe care i-am scris-o şi la care urma să aşteptăm răspunsul. După cîteva semne de grijă şi de mirare, insistam să nu ne lase să plecăm fără a-i cunoaşte mai bine soarta şi intenţiile. Şi, prevăzînd că aceleaşi motive care determinau o purtare atît de ciudată l-ar putea împiedica să ne răspundă, i-am promis să-i dăm socoteală cîndva de tot ceea ce lăsa în mîinile noastre.

În oricare altă împrejurare, nu ne-am fi hotărît să plecăm fără să ne informăm mai bine şi am fi considerat ca o datorie de onoare să nu lăsăm în urma noastră un om căruia îi acordasem un fel de protecţie. Dar, în afara faptului că prezenţa unei armate de o mie cinci sute de oameni ne stînjenea mişcările, ni se păru, după purtarea respectuoasă a mainioţilor, că nu se putea să-l fi primit prost şi că, prin urmare, trebuia să evităm să ni-i punem împotrivă, amestecîndu-ne nechemaţi în treburile lor. Am rămas încă trei zile la ancoră, fără ca nimeni să pară că ne bagă în seamă. La distanţa la care ne găseam de oraş, şi ascunşi după un pinten al coastei, nu descoperirăm nimic care să ne dea de bănuit. Curiozitatea m-ar fi îndemnat să ne apropiem măcar de gura portului ; dar Peres socoti că cele mai mici

mișcări ale noastre putînd să ne facă suspecți, deveneau periculoase pentru Junius iar pentru noi, fără folos. Ne rămînea să hotărîm dacă, presupunînd că regele mainioților își reluase tronul, se cuvenea să ne urmăm planul de a încerca ceva în Albania. Dar cum o acțiune serioasă nu poate fi bazată pe niște speranțe atît de vagi, căzurăm de acord că dacă aveam să acționăm în această direcție în nici un caz nu trebuia s-o facem înainte de a-i fi lăsat lui Junius timp să se pregătească. Dacă după aceasta planul pe care ni-l propusese nu ni se mai părea realizabil, aveam totuși două motive pentru a ne apropia de vreun port din Albania. Primul era ducerea celor trei turcoaice în țara lor. Niște femei frumoase nu puteau fi o povară pentru noi ; și nici numărul lor nu ni se părea prea mare, dar observasem că, în ciuda prezenței lui Junius, care continua să le arate aceeași grijă, trei tineri cavaleri care fuseseră învoiți să ia parte la expediția noastră se bucurau de tot mai multă trecere pe lîngă ele. Peres era dușmanul desfrîului, și dădea acest nume, așa cum am mai spus, nu numai nestatorniciei dar și oricărui fel de lipsă de măsură care-i părea că vatămă buna-cuviință. Astfel încît ceea ce i se părea tolerabil dacă rămînea între noi doi îmbrăca un aspect inadmisibil pentru el cînd era prea vădit. „Ai să vezi, îmi spusese el de mai multe ori, că soldații și marinarii noștri care au respectat pînă acum iubirile noastre, se vor crede nedreptățiți de mulțimea exemplelor pentru a face uitat respectul pentru ibovnicele noastre și vom fi fericiți dacă pînă la sfîrșit nu se vor răscula ca să ni le ia, sau ca să-și procure altele, pe care se vor crede îndreptățiți să le aducă pe corabia noastră.“ În sfîrșit, Peres dorea ca dragostea să rămînă în limitele bunei-cuviințe și ca slăbiciunile noastre să îmbrace un aspect de demnitate care să le facă respectate de oamenii ce ne slujeau. Al doilea motiv era de a afla, pe calea Albaniei, știri sigure despre Junius, și chiar să-i trimitem vești despre noi, printr-un sol care, venind dintr-o țară vecină nu ar trezi bănuielile supușilor lui.

Ieșirăm din golf fără să ne fi hotărît încotro s-o luăm, împinși de o dorință vagă de a căuta prilejuri de fapte glorioase. Acestea puteau să apară în orice moment, căci eram hotărîți să mergem pînă la Dardanele și să atacăm pe oricine, orice avantaj ar fi avut înaintea noastră în afară de

număr. Helena, care nu ne auzea vorbind decît de lupte și război, fu cuprinsă de o îngrijorare care-i tulbura neîncetat odihna. Nu găsii nici un mijloc mai potrivit pentru a o liniști decît de a o îmbrăca în haine bărbătești, reducînd astfel pericolul la jumătate. Fu de acord și, amintindu-mi de metamorfoza la care mă obligase la Neapole, îmi făcu o plăcere deosebită să vadă că e capabilă să facă aceeași nebunie ca mine pentru a-mi fi pe plac. E greu de închipuit cît de bine o prindeau aceste haine. Se îmbrăcase astfel de vreo două ore, cînd descoperii un vas al cărui pavilion nu-l recunoscui din primul moment. Ni s-a părut chiar că, neputînd nici ei să deosebească cine eram, își schimbaseră de mai multe ori pavilionul într-un timp foarte scurt ; marinarii noștri, care cunoșteau mai biñe decît Peres și decît mine șiretleniile corsarilor, ne asigurară că era o corabie din Dulcigno. Se punea mai puțin problema să atacăm decît să ne apărăm, căci ce rost avea să ne legăm de cei mai prăpădiți dintre tîlhari ; și ei se feresc de corăbiile malteze, dar a noastră își păstrase prima înfățișare și, deși nu aveam nici o intenție să ne ascundem pavilionul, obiceiul tuturor corsarilor de a și-l schimba oricînd face ca nimeni să nu se încreadă în aparențe pe tot cuprinsul Mediteranei. Aceiași marinari care ne spuseseră cu ce fel de dușmani avem de-a face ne-au îndemnat să-i atacăm noi primii, ca să nu ne lăsăm cuprinși de frică. Într-adevăr, văzîndu-i că se îndreaptă spre noi, ne-am grăbit să le ieșim în întîmpinare și, avînd vînt mai bun, i-am scutit de cea mai mare parte a drumului. Ne recunoscură de cum ne apropiarăm și-i văzurăm schimbîndu-și brusc direcția, ca pentru a ne arăta că voiesc să ne evite. Dar în noi ardea acum flacăra ce se aprinde la apropierea luptei. Peres, teribil în asemena ocazii, își agita sabia și nu se mai gîndea decît la momentul abordajului. Mă pregăteam să-l sprijin, împreună cu cei trei cavaleri, iar pentru a o deprinde pe Helena cu pericolul, o instalai pe punte, adăpostită de gloanțe cu tot ce se găsea la îndemînă ca s-o apere. Îi ajunserăm pe pirați, care ne primiră cu bărbăție. Pe semne că se pregătiseră bine pentru șiretlicul care urmă, nefiind altfel cu putință să le reușească atît de bine.

Peres își formase un principiu, mai ales după ce tunul nostru ne făcuse să pierdem vasul lui Junius, din a nu mai

folosi ajutorul artileriei în toate ocaziile în care puteam spera s-o scoatem la capăt prin abordaj. Piraţii s-au lăsat abordaţi, prinşi de cîrligele noastre fără a folosi nici ei tunurile şi am ajuns pe puntea lor în cîteva clipe, cu cea mai mare parte din oamenii noştri. Dar în loc să ne ţină piept, ei au trecut pe vasul nostru cu o iuţeală care o depăşea cu mult pe a noastră şi, în timp ce surpriza ne făcea să luăm manevra lor drept fugă, ei retraseră cîrligele care ţineau vasele lipite şi se îndepărtară cît ai clipi din ochi. Peres, uimit de acest spectacol, îi privea cu admiraţie. Cum oamenii lor care mai rămăseseră la bord nu păreau defel în stare a ne opri, căutam şi eu, ca şi el, vreun mijloc de a trece din nou pe vasul nostru. Ruşinea şi furia ne-ar fi adus în stare de orice fapte necugetate în acel moment ; dar acestea nu puteau să se întoarcă decît împotriva noastră. Duşmanii noştri, întîmpinînd o slabă rezistenţă din partea puţinilor oameni pe care-i lăsasem la bord, se purtau deja ca învingători şi îi sileau pe marinarii noştri să profite cît mai bine de vînt pentru a se îndepărta. Dar altceva ne-a înfuriat şi mai tare : neîndoindu-se că artileria noastră, cu care eram foarte bine înzestraţi, este pregătită, i-au pus ei înşişi foc şi, la mica depărtare la care ne aflam, numai o minune ne-a ferit de a fi scufundaţi. Totuşi, exemplul lor făcîndu-ne să luăm singura hotărîre care ne putea da ceva speranţă, manevrarăm în pripă pentru a-i urmări şi i-am fi făcut să plătească foarte scump înşelătoria dacă am fi putut să-i prindem. Dar vasul lor era o adevărată cloacă de bandiţi unde domnea dezordinea şi mizeria. Pînzele erau sfîşiate şi tot restul era pe măsura acestor ticăloşi. Totuşi, cum vîntul ne ajuta aproape la fel de bine ca şi pe ei, nu se putură îndepărta într-atît în cît să-i pierdem complet din vedere. Îşi dădură seama foarte bine că în orice parte ar fi apucat-o, noi n-am fi încetat să-i urmărim. În imposibilitatea de a ajunge la Dulcigno, se lăsară pe seama vîntului care-i împingea cu putere spre coasta Africii. Cum toată străduinţa noastră nu a putut să-i împiedice să ajungă la ţărm cu două zile înaintea noastră, au avut timp să-i prevină pe mauri de sosirea noastră şi să adune destul de mulţi pentru a nu se mai teme de noi.

Dealtfel, ce am fi putut noi face cu aşa puţină artilerie şi muniţie ce găsisem la bord ? Portul în care soseam în urma lor era un loc foarte prost apărat şi aşezarea părea mai degrabă un sat mizerabil decît un oraş. Dar vreo trei sau patru sute de mauri bine înarmaţi pe care îi zărirăm pe ţărm şi chiar tunurile noastre pe care le instalaseră pe uscat pentru a le folosi împotriva noastră nu ne lăsau să ne apropiem fără a da dovadă de o imprudenţă oarbă. Disperarea mea sporea din clipă în clipă. Voiam ca, fără să ţinem seama de primejdie, să debarcăm la vreo cinci sute de paşi mai sus de ei. Cei şaizeci de oameni pe care-i aveam cu noi, oameni hotărîţi, de o vitejie dovedită, îmi păreau suficienţi pentru a veni de hac unei armate de mauri. „Nu vor rezista nici o clipă loviturilor noastre, îi spuneam eu lui Peres. Tu şi cu mine sîntem de ajuns ca să-i facem să tremure.“ Dar, oricît de furios ar fi fost el însuşi, Peres socoti că o asemenea acţiune nu putea fi încercată. Cel mai mult ne durea pierderea iubitelor noastre. Deşi mai puţin îndrăgostit ca mine, regreta la fel de mult pierderea iubitei lui. Şi-mi propuse să-mi sacrific de bună voie vasul şi să le cer corsarilor în schimb femeile pe care ni le răpiseră. Nu era nevoie de insistenţe ca să accept acest sfat. Cei trei cavaleri pe care-i aveam sub ordine, fiind la fel de interesaţi ca şi noi de aceste tratative, se oferiră să ducă solia noastră. Refuzarăm să-i expunem unei primejdii pe care nu o împărţeam cu ei şi, alegînd dintre soldaţii noştri un italian foarte isteţ care-şi petrecuse toată viaţa cutreierînd pe această mare şi care cunoştea cîte ceva din toate limbile, îl însărcinarăm cu o misiune de care se simţi foarte onorat. Urcă într-o barcă, împreună cu doi marinari din echipajul corsarilor. Speranţa ne mai linişti puţin, căci nu ne îndoiam că duşmanii noştri vor fi încîntaţi să poată cumpăra pacea şi stăpînirea netulburată a pradei, cedîndu-ne o parte atît de mică din aceasta. Ne gîndeam că ticăloşii aceia care preţuiau femeile numai ca un obiect bun de vîndut vor prefera să renunţe la un cîştig ce nu putea fi nici pe departe comparat cu bogăţiile care le rămîneau, decît să se încăpăţîneze să păzească ţărmul şi să ne împiedice să debarcăm oricîtă vreme am fi dorit noi să-i ţinem sub ameninţare. Chiar hotărîrea lor de a rămîne pe uscat, cînd ar fi putut să se îmbarce din nou cu un nu-

măr de oameni mai mare decît aveam noi şi să folosească împotriva noastră toate avantajele oferite de vasul nostru arăta cît se temeau de noi şi cît de fericiţi ar fi fost să ne vadă plecaţi. Noi însă nu ne gîndirăm că nu există nimic mai crud decît oamenii nemernici cînd se simt tari. Îl primiră pe solul nostru. Am văzut chiar, de la distanţa la care ne găseam, că se adunaseră în jurul lui pentru a-l asculta şi, fie din dorinţa de a ne înspăimînta, fie din simplă cruzime, îi tăiară apoi capul. Atunci, nemaiputînd să mă stăpînesc, îi îndemnai pe oamenii mei să răzbune o faptă atît de neomenoasă. Chiar şi Peres începea a recunoaşte că era mai bine să murim cu arma în mînă decît să ne lăsăm umiliţi astfel. Totuşi, un alt gînd îl făcu să ne taie avîntul. Îmi spuse că, oriunde am fi pe coasta Africii, nu puteam fi prea departe de Tunis deoarece vîntul care ne împinsese timp de paisprezece zile bătea puternic dinspre est. Ne era uşor cel puţin să luăm legătura cu localnicii cu cîteva mile mai jos, iar dacă eram într-adevăr aproape de acest port sau de vreun alt loc aflat sub domnia legilor, spera că amintind de relaţiile pe care le avusese la curtea Marocului, ştiind sigur că regele are aceeaşi părere bună despre el, frica de un domnitor atît de temut ne-ar folosi mai mult decît toate eforturile noastre. Ne găseam mai aproape chiar decît nădăjduisem de un port numit Trina. Peres ne sfătui să ne lăsăm în seama lui, ca nu cumva calitatea noastră de cavaleri să dea naştere la greutăţi cu prilejul primelor întrevederi. Se prezentă singur în faţa celor care veniră să ne viziteze vasul şi, cerînd să fie dus la guvernator căruia avea să-i facă nişte comunicări importante, obţinu în primul rînd să fim trataţi cuviincios. Au rămas totuşi oameni de pază la bordul nostru, de la care am aflat curînd că la Trina se ştia foarte bine că un grup de pirati venise să caute adăpost în părţile locului impreună cu prada lor. Guvernatorul se alarmase văzînd că aceştia strîng un număr atît de mare de mauri care nu aveau alt motiv să-i ajute decît ura împotriva creştinilor. Se şi îngrijise să aducă la faţa locului nişte trupe regulate cu gîndul de a pune mîna, în cel mai rău caz, pe ceva din prada lor. Întoarcerea lui Peres ne aduse noi lămuriri. Nu greşise crezîndu-se respectat de către barbari. Guvernatorul îl văzuse la curtea Marocului şi, amintindu-şi cîtă

trecere avusese acolo, se grăbi să-şi ofere serviciile. Iar modestia cererii noastre îi păru desigur că-i dă dreptul să-şi însuşească tot ceea ce ne ofeream să-i lăsăm lui. Oricum, a trimis trupelor sale care se şi porniseră un nou ordin : să-i risipească pe cei care se dăduseră cu corsarii şi să aducă la Trina tot ceea ce ne luaseră aceştia. Totuşi, îi arătă lui Peres că nu îndrăznea să dispună cu putere absolută de o pradă luată de la creştini şi că trebuia informat şi regele de aceste întîmplări, deoarece numai el putea să redea libertatea femeilor noastre. Această obiecţie îl făcu pe Peres să se teamă de ceea ce din păcate s-a şi întîmplat, anume că încetineala şi discuţiile vor dezvălui că cele trei femei ale lui Junius sînt turcoaice şi că această dificultate va face imposibilă eliberarea lor. Gîndind astfel, nu prevedeam decît o parte din necazurile noastre, din care multe aveau să fie ale mele.

Peres ar fi plecat deîndată la curte unde prezenţa lui ar fi avut mai mult efect decît o solie, dacă nu s-ar fi temut ca lipsa lui să nu ne pricinuiască necazuri. Convenise cu guvernatorul ca, pînă la întoarcerea curierului, să stăm liniştiţi la aceeaşi distanţă de port ; şi singura precauţie pe care putu s-o ia pentru siguranţa femeilor a fost să obţină ca ele să fie aduse primele la Trina pentru a rămîne acolo sub protecţia guvernatorului. Aceste două convenţii au fost respectate întocmai, dar cei însărcinaţi cu aducerea femeilor nu au putut ghici că Helena era de acelaşi sex cu cele trei turcoaice şi cu spaniola. Helena nu numai că rămăsese în hainele bărbăteşti pe care o pusesem să le îmbrace înainte de nefericita întîmplare, dar tovarăşele sale, dorind s-o ferească de pericolele la care ar fi fost expusă tinereţea ei, se înţeleseseră să facă în aşa fel încît să treacă în ochii corsarilor drept un tînăr de vîrsta care i se citea pe faţă. Astfel încît, ordinele guvernatorului nefiind destul de clare pentru a le face să înţeleagă faptul că schimbarea care intervenea în situaţia lor era o favoare, Helena, pe care fură nevoite s-o părăsească, a fost lăsată acolo, fără ca ele să îndrăznească să dea în vileag că e femeie. Ba mai mult, la despărţire, au îndemnat-o să-şi sporească grija pentru a ascunde acest lucru. Totuşi, plecă şi ea a doua zi pe urma lor, împreună cu restul prăzii dar continua

să rămînă despărţită de celelalte femei, iar guvernatorul socotind-o ca unul din prizonierii de care părea că ne dezinteresăm, se bucură că poate s-o înglobeze în prada pe care hotărîse să pună mîna.

Grija cu care-l anunţă pe Peres că femeile au sosit şi faptul că ne promitea să le trateze cu grijă deosebită făcu să mai scadă îngrijorarea cumplită care mă chinuise fără încetare de cînd pierdusem ceea ce-mi era drag. Trecură cîteva zile în timpul cărora am fost susţinut de speranţă. În sfîrşit, sosind ordinele regelui, Peres, căruia i se dăduse de ştire, coborî pe uscat pentru a afla la ce trebuia să ne aşteptăm. Ordinele regelui erau însoţite de o explicaţie care mă copleşi nu numai pe mine, dar care a fost mai greu de suportat pentru mine decît pentru cei trei cavaleri. Regele fusese curînd informat că cele trei femei erau turcoaice ; limba pe care o vorbeau le trădase fără voia lor. Îşi cerea scuze, cu multe cuvinte de stimă şi bunătate la adresa lui Peres, că nu putea să-i înapoieze pe cele trei captive care erau musulmane, iar cum cererea pe care guvernatorul o făcuse în numele său nu se referea decît la patru femei, favoarea regelui se reducea la eliberarea spaniolei.

Peres nu era într-atît de îndrăgostit încît să se bucure fără a-i păsa de ceilalţi. Dragostea îl făcu să înţelcagă cu uşurinţă disperarea mea aflînd că Helena nu numai că fusese exclusă din ordinele regelui Marocului, dar şi că rămăsese necunoscută guvernatorului şi, în consecinţă, se afla, după toate aparenţele, în mîinile piraţilor. Nu îndrăznea să explice deschis după ce putea fi recunoscută, mai ales că, după ce-şi văzuse spaniola, aflase că datorită sfaturilor ei, sfioasa mea iubită continuase să-şi ascundă feminitatea. Cerînd-o cu prea mare insistenţă însemna s-o punem în primejdie de a nu mai scăpa niciodată din mîinile celor care o reţineau şi care, descoperind că este una dintre cele mai plăcute femei din lume, nu se putea să nu capete pentru ea altfel de simţăminte. Luînd totuşi urma tuturor bunurilor de care fusesem prădaţi, află în cele din urmă că fusese predată guvernatorului. Această descoperire nu punea capăt încurcăturii. Lui Peres i se păru chiar un semn rău faptul că guvernatorul, care aflase cu siguranţă cît de mult se străduise să-i dea de urmă, păstra o

tăcere care nu putea veni de la un om dispus să-l servească. Totuși, neputînd intra în casa guvernatorului fără voia acestuia, Peres nu mai avu încotro și-i mărturisi că binefacerile lui aveau totuși o lipsă și că, dacă voia să-i lăudăm în veci generozitatea, trebuia să ne înapoieze un tînăr slujitor pe care-l pierdusem odată cu vasul. Peres își închipuia că feminitatea Helenei nu fusese încă observată și că putea s-o dezrobească profitînd de vreo ambiguitate. Dar, fie că guvernatorul nu știa într-adevăr nimic, fie că nu se gîndea decît să se pună la adăpostul unui răspuns echivoc, își arătă regretul de a-și vedea autoritatea mai îngrădită ca niciodată de ultimile ordine ale regelui, iar în ce privește tînărul pe care i-l ceream, se scuză pretextînd că trimiterea lui la curte fusese anunțată. Răspunsul era destul de limpede. Peres luă atunci hotărîrea pe care i-o dictau înțelepciunea și prietenia. Fără a-i mai spune nimic guvernatorului despre situația și interesele Helenei, îl înștiință că se hotărîse să meargă la curte. Era un fel de a apela la rege, drept atît de respectat de mauri, încît făcea neputincioasă chiar și autoritatea unui guvernator. Singura piedică la această acțiune fusese grija lui față de soarta noastră. Dar alegînd o diplomație energică, nu se sfii să adauge că punea nava și întregul echipaj sub protecția regelui și că guvernatorul însuși va răspunde de ele.

Sfirșitul primei părți

PARTEA A DOUA

Peres reuși să-mi trimită prin unul din oamenii lui o scrisoare în care, neputînd să-mi ascundă motivul călătoriei sale, mă îndemna totuși să nu mă necăjesc cu închipuiri deșarte. Îmi scria că are nădejde să obțină de la rege, în locul cererilor noastre modeste, înapoierea tuturor bunurilor care ne aparțineau. Dar această nădejde reuși mai puțin să-mi inspire răbdare decît îmi spori furia pericolului în care se găsea Helena. Ce faptă necugetată n-aș fi fost în stare să fac ? Într-o noapte, pe cînd eram muncit de tot felul de gînduri mi-au fost aduși patru marinari care veniseră cu o barcă. Îmi cerură îngăduința de a vorbi fără martori și, de la primele cuvinte, îmi dezvăluiră că sînt patru dintre corsarii care ne pricinuiseră toate necazurile. Propunerile lor mă uimiră încă și mai mult decît venirea lor. Erau de mai mult timp revoltați de lăcomia și perfidia guvernatorului care pusese mîna pe cea mai bogată parte din prada lor și îmi ofereau să mi se alăture, împreună cu toți oamenii lor, pentru a cuceri împreună orașul ; prevăzînd obiecția pe care trebuia să se teamă c-o voi ridica în ceea ce privește numărul, m-au asigurat că cei dintîi mauri care li se alăturaseră la sosirea pe coastă erau la fel de indignați de pierderea părții din pradă la care nădăjduiseră și că, fiind în firea tuturor acestor popoare să se răscoale, erau dispuși să ni se alăture pentru a se îmbogăți jefuind orașul.

Nici că puteau găsi un moment mai prielnic pentru a-mi expune ofertele lor. Deși simțeam cît este de înjositor să mă leg cu acești ticăloși, sentimentele lor morale îmi erau indiferente cînd nu aveam nevoie decît de curajul și de

armele lor. Ii întrebai fără a sta la îndoială cînd aveau de gînd să treacă la fapte. Într-adevăr, numai încetineala m-ar fi făcut să le refuz propunerea. Tot ce putea fi mai rapid decît întoarcerea lui Peres era plăcut nerăbdării mele. Le cerui lămuriri asupra mijloacelor pe care voiau să le folosească. Mi-au zis că dacă se puteau bizui pe mine, se vor apropia chiar în noaptea următoare pentru a ataca orașul dinspre uscat, în timp ce eu voi ataca dinspre port. Trupele pe care guvernatorul le trimisese împotriva lor erau cartiruite la oarecare distanţă. Nu trebuia deci să ne temem că s-ar putea aduna prea repede. Trupele din oraș erau atît de puţine încît nu puteau rezista primului nostru atac. Patru ore ne erau de ajuns pentru a strînge o gardă considerabilă. Apoi, stăpîni pe cele trei vase din port, fără a le socoti pe ale noastre, puteam să încărcăm prada, să le punem sub comanda celor mai de încredere dintre oamenii noștri și să plecăm împreună spre Malta sau Dulcigno, unde să împărţim bogăţiile.

Nu mă lăsai oprit nici de rușinea unei întovărășiri cu o ceată de hoţi, nici de perspectiva jafului cu care credeau că mă atrag. Nu mă gîndeam decît la Helena. Era singura comoară la care rîvneam și nu mă înspăimînta decît dificultatea de a găsi casa guvernatorului într-un oraș pe care nu-l cunoșteam deloc. Cînd le-am spus acest lucru, piraţii fură încredinţaţi că făceam un fel de alegere a locului pe care doream să-l jefuiesc numai eu ; dar părînd dispuși să nu-mi refuze nimic, îmi făgăduiră să-mi trimită zece mauri care să-mi folosească drept călăuză. Le-am dat cuvîntul că voi porni la atac la un semnal pe care-l stabilirăm și, neașteptînd nici o altă asigurare de la piraţi decît dorinţa de a se îmbogăţi prin furt, îi trimisei la treburile lor foarte mulţumiţi de făgăduielile mele.

De-abia plecaseră și nenumărate sentimente onorabile, de care nici durerea și nici dragostea nu m-au putut apăra, începură să mă mustre pentru această întovărășire rușinoasă. Oare cum va judeca Peres acest plan ? Aceasta a fost prima întrebare care-mi puse sufletul la încercare. Numai gîndul la acest virtuos prieten avea puterea să mă menţină pe drumul onoarei. Vă închipuiţi ce am simţit cînd judecînd mai bine, îmi dădui seama că nesăbuita mea tovărășie îl expunea. în călătoria la care pornise în folosul

intereselor mele, întregii răzbunări a regelui Marocului, care nu putea să nu afle rolul pe care-l jucasem în trădarea corsarilor. Acest gînd mă făcu să mă căiesc pînă și de ideea acelui plan și mă minunai de nebunia care mă făcuse să-l acept. Nu puteam renunța însă la speranța atît de plăcută care mă încercase cîteva clipe, de a o revedea pe Helena chiar în noaptea următoare. Mă întrebai atunci dacă nu era cu putință ca, profitînd de întuneric și de zăpăceală. s-o răpesc, fără a lua parte la acțiunea corsarilor. Dar imediat se ivi un alt motiv de temeri, destul de puternic ca să mă întorc la ideile pe care le condamnasem cu cîteva clipe mai înainte. Era oare posibil ca pirații să pună mîna pe oraș și să-l jefuiască fără s-o regăsească pe Helena, s-o recunoască și, deci, s-o răpească iar ? Mai mult, cine putea ști de ce erau în stare aceste brute și maurii care se pregăteau să-i ajute, în focul jafului și al măcelului ? Putea oare viața mea, a lui Peres, soarta lumii întregi să mă facă să las o ființă atît de iubită expusă la cea mai groaznică dintre nenorociri ? Dar nu pentru Peres trebuia să mă tem. El e înțelept, îmi spuneam în sinea mea, e isteț și curajos ; nu există primejdii pentru un om ca el ! Va găsi cel puțin un mijloc de a fugi. Dar ce poate să facă o fată de șaisprezece ani împotriva unei cete de barbari ? Și dacă nu-i vine în ajutor cel căruia i-a sacrificat totul, de la cine să poată aștepta scăpare ?

Pradă acestei suferințe, simțeam cum îmi curg lacrimile căci, dacă nu mă mai oprea rușinea de a mă alătura piraților, nu puteam totuși să scap de remușcările prieteniei. Nu destăinuii nimănui nici tulburarea și nici intențiile care mă frămîntau cumplit. Cei zece mauri au sosit înainte de sfîrșitul nopții, sporindu-mi nehotărîrea. Îi lăsai să aștepte mult fără să le vorbesc, și poruncii ca nici unul dintre oamenii mei să nu se apropie de ei. În sfîrșit, venindu-mi o nouă speranță pornită din cîteva idei ce-mi trecură prin minte, poruncii să fie aduși în fața mea. Îmi dădui seama, pentru început, cu bucurie, că ticăloșii corsari aleseră pe aceia care știau cît de cît limba pe care ei o numesc franca. Vroiam să le cer cîteva lămuriri. Îi întrebai dacă cunosc destul de bine orașul și casa guvernatorului. ca să știu dacă le pot da o anumită însărcinare și, înțelegînd din răspunsurile lor că puteam conta atît pe servi-

ciile lor cît şi pe dorinţa de a jefui, le dezvăluii noul meu plan, conform căruia doream într-adevăr să pun mîna pe casa guvernatorului dar pentru a-i lăsa pe ei s-o jefuiască asigurîndu-i că nu doream altă pradă decît un tînăr sclav italian pe care îi imploram să-l găsească. Mai adăugam o condiţie : ca înainte de sfîrşitul nopţii, după ce le voi fi asigurat prada prin forţa armelor, unul din ei trebuia să mă readucă pe vas împreună cu toţii oamenii mei. Nu ştiu ce izbîndă putea să aibă o hotărîre atît de prost concepută şi nici cîtă încredere puteam avea în cuvîntul maurilor. Dar, gîndind că voi scăpa cu ruşinea de a mă fi asociat cu corsarii si că, părăsind orasul înainte de jaf, voi păzi în acelaşi timp şi interesele lui Peres, mă bucurai de uşurinţa cu care eram sigur că-mi voi pune în aplicare planurile.

Nu-mi mai rămînea decît să insuflu aceeaşi încredere oamenilor noştri. Îi chemai pe cei trei cavaleri care, din politeţe nu m-au condamnat decît prin tăcerea cu care au primit ordinele şi care, arătîndu-se dispuşi să le execute, au avut grijă să pregătească restul oamenilor pentru luptă. Nu aveam nevoie decît de un sfert de oră pentru a ajunge în oraş şi vîntul părea să fie destul de favorabil ca să-l scurteze. Dormii cîteva ore şi, cînd m-am trezit, văzui că amiaza trecuse de cîteva ore bune şi că nu-mi mai rămîneau decît vreo patru ceasuri ca să-mi termin pregătirile, căci întunericul începea să coboare pe la nouă. Eram hotărît să nu pierd nici un moment, şi forţele reîmprospătate prin somn îmi sporeau înflăcărarea. Am fost anunţat că fusese zărit Peres. Acest prieten credincios care suferea cumplit din cauza îngrijorării în care era sigur că mă aruncase scrisoarea lui, străbătuse în douăzeci şi patru de ore mai mult de o sută de leghe, şi se întorcea plin de bucuria pe care se aştepta să mi-o dea prin veştile cît se poate de fericite pe care mi le aducea. Regele Marocului, bucuros de a-l revedea, îi acordase nu numai libertatea Helenei dar. aflînd prin ce aventură trecusem, şi purtarea guvernatorului, îl însărcinase chiar pe el cu un ordin de a ni se înapoia vasul, cerîndu-ne numai să ne înţelegem cu piraţii, ca o favoare pentru a-i răsplăti de încrederea cu care se refugiaseră sub protecţia lui. Peres îi oferise cu generozitate să accepte prima noastră propunere ; dar regele

hotărîse că nu vom lăsa piraților decît jumătate din pradă. Odată cu această izbîndă a călătoriei lui, Peres mai aducea și alte vești care nu erau lipsite de importanță pentru interesele lui. Aflase de la curteni, și chiar de la rege, că, la cîteva săptămîni după plecarea lui din Maroc, sosiseră cîțiva soli ai guvernatorului din Oran pentru a oferi răscumpărarea lui. Nemaigăsindu-l acolo, își manifestaseră regretul de a nu-l fi întîlnit căci aveau ordin să-l anunțe că, ținînd seama de serviciile aduse, Curtea Spaniei, la cererea guvernatorului din Oran, care-i lăudase purtarea, îl ierta și-i înapoia toate bunurile, luînd totodată asupră-și răscumpărarea. În felul acesta, necazurile lui Peres luau sfîrșit, se întorcea la Trina numai din prietenie, pentru a pune capăt propriilor mele necazuri sau a le împărți cu mine.

Mă îmbrățișă cu multă dragoste, de cum puse piciorul pe corabie și, fără să observe tulburarea mea, pe care dealtfel ar fi putut s-o pună pe seama durerii în care mă lăsase la plecare, se grăbi să-mi povestească tot ceea ce credea că-mi va aduce liniștea. Povestirea lui mă emoționă fără îndoială ; dar, neputînd să-mi alung din minte pericolul în care se afla Helena, continuai să manifest o oarecare stînjeneală pe care o observă și, scutindu-l de întrebări, îi comunicai deschis conspirația corsarilor și rolul pe care grija de iubita mea mă silise să-l joc în acest complot. Vestea aceasta îl înspăimîntă. Nu se miră că dragostea putuse să mă împingă la o hotărîre atît de groaznică, și nici nu-l duru că nu mă gîndisem destul la pericolul în care-l puneam ; dar recunoștința pe care socotea că o datorăm regelui Marocului îl făcu să privească fapta mea ca o crimă monstruoasă și, declarîndu-mi că trebuie să ne gîndim mai degrabă să apărăm orașul Trina și pe guvernator, mă rugă cu cea mai mare stăruință să renunț la o hotărîre care ne-ar fi acoperit de o rușine veșnică. Nu mă opusei nici o clipă insistențelor lui. Totuși, după ce-i arătai cît de puțin timp mai rămînea, mă îndemnă și eu primii să mă duc imediat la Trina pentru a-l preveni pe guvernator de primejdia care-l amenința și pentru a-l ajuta cu armele și brațele oamenilor noștri să respingă un atac atît de primejdios. Porunci ca cei zece

mauri să fie arestaţi şi bine păziţi, iar noi să ne apropiem de ţărm nu în barcă ci cu vasul.

Ascultarea cu care i-am urmat toate sfaturile îl făcu să uite imprudenţa de care dădusem dovadă. N-am mai pierdut nici o clipă şi ne-am apropiat de ţărm. Spaima care o produsese în port sosirea vasului se linişti la vederea lui Peres. Se şi răspîndise vestea bunei primiri de care se bucurase la curte şi toţi maurii se grăbeau să-i arate respect. Îi lăsai pe oameni pregătiţi de luptă şi, cum primul meu plan nu era cunoscut decît de cei trei cavaleri, nu fu nevoie decît de un cuvînt pentru a-i anunţa că planul se schimbase. Guvernatorul, căruia Peres nu-i explicase decît pe jumătate ordinele regelui, fu surprins de graba cu care ne văzu sosind. Şi ce spaimă a tras aflînd de pericolul care-l ameninţa ! Se credea pierdut. Toată trupa pe care o avea în oraş dacă număra două sute de oameni. Fortificaţiile erau slabe şi pericolul atît de aproape încît nu vedea nici o scăpare în prudenţă. Totuşi, făgăduiala noastră de a-l ajuta îl mai linişti. Maurii cunoşteau vitejia creştinilor şi cei şaizeci de soldaţi ai noştri, aşa cum i-am lăudat, i se părură o armată. Peres îl îndemnă cu insistenţă să-i adune pe toţi locuitorii care puteau mînui o sabie ; şi în mai puţin de o oră văzurăm adunîndu-se în jurul castelului vreo trei sute de oameni care reprezentau, cel puţin, un număr destul de însemnat.

În mijlocul acestei agitaţii, eu aveam două griji pe care le adusei la cunoştinţa lui Peres. Prima putea fi risipită cu uşurinţă şi nu mă îndoiam că-mi va face acest hatîr. Cum izbînda noastră era nesigură, îi propusei s-o ceară pe Helena înainte de atac, ca să fie dusă pe vas unde ar fi fost mai în siguranţă, alături de spaniolă. Cea de-a doua îi privea chiar pe corsari, faţă de care eu urmam să mă fac vinovat de o ticăloşie care depăşea poate greşeala pe care o făcusem căzînd la înţelegere cu ei. Nu interesa că erau nişte nemernici. Le dădusem cuvîntul şi dacă onoarea îmi cerea să nu le dau ajutorul promis, îmi permitea oare aceeaşi onoare să întorc împotriva lor armele mele şi ale oamenilor mei ? Peres socoti că siguranţa Helenei cerea ca ea să fie dusă pe vas. În privinţa piraţilor, mi se păru că n-ar fi stat în cumpănă să recunoască dreptatea scrupulelor mele, dacă nevoia nu ne-ar fi silit

să le înăbușim. Totuși, după ce cîntări îndelung spusele mele, crezu că a găsit o soluție care putea să-mi pună la adăpost onoarea : să-i înștiințez pe corsari nu numai că nu-i voi mai ajuta dar, mai mult, că le cer să trimită la mine doi dintre șefi pentru a le face niște propuneri avantajoase. I se păru de prisos să comunice guvernatorului acest demers ; dar cum se putea întîmpla ca, departe de a-și păstra calmul, acești bandiți să devină și mai furioși, se gîndi să le trimită ca sol pe unul din cei zece mauri de pe vas, după ce i se va arăta că orașul este pregătit să se apere. Se făcuse ora opt și începuse să se întunece. Mă temeam că furia corsarilor nu ne va lăsa timpul necesar pentru a pune în aplicare hotărîrile noastre. Chemai totuși la mine pe unul dintre cei zece mauri căruia îi poruncii cea mai mare grabă. Și revenind la grija ca Helena să ajungă pe corabie, îl îndemnai stăruitor pe Peres să ceară acest lucru guvernatorului. Se ivi atunci un alt motiv de neliniște : nemernicul acesta, jignit că Peres se adresase curții și neîndrăznind să abuzeze de puterea pe care o avea asupra Helenei, o trimisese la Marrakech în lipsa prietenului meu. Spunîndu-ne acest lucru, încercă să-și justifice purtarea și să ne încredințeze că nu aveam să ne temem de nimic. „După ce o promisesem regelui, ne spuse el, nu puteam să nu i-o trimit imediat și chiar mă felicitam, continuă el, adresîndu-se lui Peres, că va sosi acolo odată cu domnia-voastră. Dar repeziciunea domniei-voastre a înșelat toate socotelile mele. Să nu vă fie însă teamă. Trebuie să aveți încredere, adăugă el, în generozitatea stăpînului meu care nu este omul să-și ia înapoi cuvîntul.“ Mișelul nu ne-ar fi dat această speranță dacă ar fi crezut într-adevăr ce ne spunea. În primul moment al indignării am regretat că-mi schimbasem planul, și l-aș fi reluat, în ciuda stăruințelor și observațiilor lui Peres, dacă furia nu mi-ar fi lăsat destulă judecată ca să înțeleg că mi-aș fi luat orice speranță dinspre partea curții. Peres, care-mi văzu tulburarea și se temea de ce aș putea să fac, îmi aminti chiar el această împrejurare. Mă străduii să-mi stăpînesc ura pînă la întoarcerea maurului. Răspunsul corsarilor a fost mai ferm decît mă așteptam. Îmi reproșau amarnic frica sau nestatornicia și, arătîn-

du-se hotărîţi să-şi facă totuşi dreptate cu armele, îmi declarau că se lăsau tot aşa de puţin înşelaţi de un şiretlic ca şi speriaţi de ameninţări sau de frică. Această sfidare îl irită pe Peres. Mă socoti eliberat de toate scrupulele care mă opriseră şi, judecînd că oricare ar fi intenţia duşmanilor noştri, ne-ar fi fost mai uşor să-i înfruntăm în cîmp deschis decît aşteptîndu-i după ziduri, el fu de părere să le-o luăm înainte printr-un atac viguros. Cu furia care dăinuia încă în mine, orice propunere de luptă mi-era pe plac. Ieşirăm înainte de a se întuneca de tot. Duşmanii noştri, care erau la mică distanţă, nu fură deloc surprinşi de apropierea noastră. Se împotriviră primelor lovituri, dar iureşul nostru răspîndi curînd spaima printre mauri. Îi văzurăm luînd-o la fugă cu tot atîta laşitate pe cîtă înfumurare arătaseră. Cîţiva corsari care se apărau mai bărbăteşte fură prinşi cu arma în mînă. Mă crezui dator să încerc să le salvez viaţa. Dar Peres îi consideră nevrednici de iertare. Porunci să se aprindă un foc mare, la lumina căruia fură spînzuraţi pe cîmpul de luptă.

Am stat toată noaptea în acel loc. A doua zi, după ce am trimis cîteva cete să facă o recunoaştere prin împrejurimi, ne-am convins că nu mai rămăsese nici un duşman în apropiere. Dealtfel, trupele pe care le chemase guvernatorul erau adunate înainte de amiază şi eram acum destul de puternici ca să nu ne mai temem de vreo surpriză. Peres nu aşteptă să-i cer să se întoarcă la curte. Plecă şi, cu străduinţa lui neasemuită, făcu drumul în patru zile. Dar în loc să mi-o aducă înapoi pe Helena, îmi aduse poruncă să mă înfăţişez eu însumi la Marrakech. Regele, fermecat de tînăra italiancă, arătase oarecare dorinţă de a o păstra, mai ales aflînd chiar de la Peres însuşi că nu fusese a lui. Generosul meu prieten se străduise în fel şi chip să-mi fie înapoiată, iar povestea pasiunii mele îl mişcase pe monarh. În sfîrşit, lăsîndu-se înduplecat de această povestire, dorise numai să-l vadă pe cel în favoarea căruia îşi exercita bunătatea. Peres, care mă vedea cu ochii unui prieten, era sigur că prezenţa mea nu putea decît să întărească această dispoziţie.

După ce ajutasem la salvarea oraşului, nu ne mai făcurăm griji pentru vasul nostru şi luarăm drumul spre Marrakech, împreună cu un alai format din fruntea oa-

menilor noştri. Zvonul că salvasem Trina de jaf se răspîndise repede şi, ca urmare, maurii ne primeau cu mare prietenie pe unde treceam. Dar, apropiindu-ne de capitală, o trădare la care nu ne aşteptam deloc ne provocă una din cele mai mari nenorociri. Douăzeci şi cinci sau treizeci din corsarii noştri, împreună cu cîţiva locuitori pe care-i luaseră drept călăuză, ne atacară prin surprindere într-un loc foarte nefavorabil şi omorîră şase din oamenii noştri, înainte să apucăm să ne dezmeticim. Peres şi cu mine înţeleserăm că lupta avea să fie grea. Dacă el a făcut minuni, i-am stat alături cu cinste, iar soldaţii rămaşi, care erau într-adevăr de toată nădejdea, s-au luptat cu atîta îndrăzneală şi pricepere, încît le-am luat duşmanilor orice speranţă de a ne învinge. Moartea celor şase dintre ai noştri şi a altor doi care au avut aceeaşi soartă era răzbunată prin aceea a douăzeci şi doi dintre asasini. Cei rămaşi dintre aceşti mizerabili o rupseră la fugă şi nu ne pierdurăm vremea să-i urmărim. Dar printre morţii rămaşi pe cîmpul de bătaie recunoscui pe unul din corsarii care veniseră să-mi propună jefuirea oraşului şi care mai păstra încă în el puţină viaţă. Îl întrebai cu ce scop se adunaseră atît de aproape de Marrakech. Îmi răspunse, cerîndu-mi viaţa ca preţ al sincerităţii că speră să li se ivească prilejul de a se reface prin tîlhării în împrejurimile capitalei de paguba suferită şi că, aflînd de la nişte mauri pe care îi întîlniseră că ne aflăm şi noi pe acelaşi drum, luaseră hotărîrea să ne atace pentru a-şi răzbuna camarazii, spînzurîndu-ne şi pe noi, dacă puteau, cum îi spînzurasem pe ei. Îmi ţinui cuvîntul punînd să-l ducă într-o casă de la marginea drumului unde dădui şi ceva bani ca să fie îngrijit. Acest om făcu mai apoi pentru onoarea mea tot atît cît făcui eu pentru viaţa lui.

După puţin timp ajunserăm la porţile Marrakech-ului, de unde Peres s-a despărţit de noi pentru a cere îngăduinţa de a intra împreună cu ceata noastră. Nu era decît un semn de curtenie făcut de bunăvoie căci locuitorii, informaţi de ajutorul ce dădusem la Trina, nu ne-au primit cu ura pe care o purtau îndeobşte creştinilor, ci cu bunăvoinţa cuvenită celor mai buni prieteni. Avurăm parte de aceeaşi primire şi la intrarea în palat. Peres, care voia să mă facă să apar cu oarecare fală, poruncise în

taină oamenilor noștri să-mi dea semnele de respect pe care le socotea cele mai potrivite pentru a-i impresiona pe mauri. Mi-l arătă pe don Antonio, fostul său rival și dușmanul său de moarte, silit să fie de față de obligațiile unei noi slujbe obținute prin noi mișelii, dar care se străduia să se ferească de ochii noștri ținînd mereu capul întors. Peres nu bănuia că ura acestui renegat ne pregătea iarăși ceva rău. Furăm introduși la rege care ne trată, și pe unul și pe celălalt, cu multă cinste. Dar după ce mă întrebă mult despre împrejurările în care luase naștere dragostea mea și despre peripețiile prin care trecusem, îmi spuse că, promițîndu-i lui Peres să mi-o redea pe Helena, nu știuse că fac parte dintr-un cin care interzice orice legătură cu femeile și că, dacă era o fărădelege pentru mine să-mi calc legămîntul luat, el nu vedea de ce ar cădea el însuși în mare păcat dîndu-mi prilej și putere de a satisface dorințe nelegiuite ; și că, după multă gîndire, se hotărîse să-mi ofere orice mi s-ar părea că poate să mă despăgubească de un bun pe care el se considera dator să-l rețină.

Peres, aproape la fel de tulburat ca și mine de o cuvîntare atît de neașteptată, făcu apel la toată istețimea și îndrăzneala de care era în stare pentru a-l face pe rege să înțeleagă că făgăduiala lui era independentă de îndatoririle mele și că, neștiind dealtfel care erau planurile mele pentru viitor, un pretext atît de slab nu putea îndreptăți o asemenea schimbare. Îmi venea atît de greu să iau cuvîntul ca să mă apăr, încît am lăsat această grijă prietenului meu ; în starea în care mă aflam, mintea și elocința mi-ar fi fost de prea puțin ajutor. În acest timp regele, după ce mai aduse cîteva argumente în favoarea propunerii sale, schimbă vorba cu atîta indiferență, ca și cînd ar fi socotit discuția încheiată. Peres mă rugă în franceză să nu scot o vorbă care i-ar putea îngreuna tratativele și, urmîndu-l pe rege în grădină, continuă să discute despre tot ce-i făcea plăcere acestuia. În ceea ce mă privește, nefiind în stare să-mi ascund durerea, mă dusei la oamenii mei fără să știu ce se va întîmpla. Dar un ofițer care primise ordin să ne cazeze, se oferi să mă conducă la locuința care-mi era destinată și, ca răspuns la

îngrijorarea mea de a nu-mi regăsi uşor prietenul îmi spuse că va avea grijă şi de el atunci cînd va ieşi din palat.

Speranţa lui Peres, cînd se hotărîse să-l urmeze pe rege, era nu numai de a-l face să-şi ţină cuvîntul şi de a-i reproşa o nestatornicie atît de ruşinoasă, ci şi de a afla chiar de la el cui datoram pierderea bunăvoinţei lui. Deşi era firesc să creadă că de vină era dragostea, se lămuri că perfidul Antonio nu era străin de cele întîmplate şi acest gînd făcu să i se redeştepte toată indignarea împotriva unui duşman atît de ticălos. În timp ce el se ocupa astfel de interesele mele, aceeaşi idee îmi veni şi mie, inspirîndu-mi cele mai furioase proiecte de răzbunare. Nu putui să-mi stăpînesc porniţea într-atît încît să nu o împărtăşesc ofiţerului care mă conducea, şi răspunsul lui nu făcu decît să-mi întărească mînia. Părea încîntat să poată da frîu liber urii şi dispreţului pe care le avea pentru don Antonio. Ceea ce simţeam eu, îmi spuse el, erau sentimentele tuturor celor care văzuseră un om atît de josnic şi atît de odios dobîndind, prin cele mai nerușinate minciuni, bunuri şi slujba care fuseseră refuzate celor ce le meritau. Şi chiar fără a şti de unde îmi pornea mie ura, mă asigură de aprobarea şi sprijinul tuturor oamenilor cinstiţi în tot ceea ce aş face pentru a-l doborî pe acest om. Nu ne despărţisem bine şi Peres, sosind de la palat, îmi confirmă bănuielile prin cele ce aflase acolo. Avusese iscusinţa de a-l face pe rege să-i destăinuiască chiar el uneltirile lui Antonio împotriva noastră. Nu împotriva lui Peres îndrăznea el să-şi exercite răutatea. Trecutul l-ar fi făcut suspect ; dar socotind interesele prietenului meu comune cu ale mele, căuta să-l lovească pe el prin înjosirea sau pierzania mea. Profitînd de slăbiciunea stăpînului său pentru Helena, îl convinsese să-mi dea de ales ori să renunţ la iubita mea, pentru motivele pe care le-am arătat, ori să îmbrăţişez mahomedanismul pentru a o dobîndi.

Peres adăugă că nu-şi pierdea speranţa de a-l convinge pe rege. Observase că nu era vorba de pasiune ci doar de un capriciu al regelui care, văzînd chipul şi însuşirile plăcute ale Helenei, dorise s-o reţină în haremul său, şi alternativa pe care mi-o propusese dovedea că nu

era vorba de o dorinţă prea înfocată. Cu toate că din cele arătate de Peres îmi dădusem seama că multe din spusele lui nu aveau alt rost decît de a mă linişti, mi-am pus toată nădejdea în zelul şi prietenia lui. Respinse propunerea mea de a o răpi pe Helena. „Gîndeşte-te, îmi spuse el, că sîntem departe de mare şi că la Trina nu am fi lăsaţi să trecem.“ Nu-i plăcu nici gîndul meu de a mă bate în duel cu Antonio. L-ar fi supărat pe rege ; şi la ce mi-ar fi folosit sîngele unui mişel şi-al unui nemernic ? Mă sfătui ca, dimpotrivă, să-mi înghit necazul şi să apar la curte cu un chip politicos şi mulţumit, care să-mi dobîndească bunăvoinţa regelui şi stima celor mari. Fără a-mi explica planurile lui, mă asigură că păstra de rezervă o cale pe care nu voia să o întrebuinţeze decît în ultimă instanţă, dar de a cărei izbîndă nu se îndoia.

Îi urmai sfatul de nevoie, dar şi din cauza marii încrederi ce-o aveam în el. Strădania de a mă face plăcut îmi reuşi mai bine decît aş fi îndrăznit să sper. Ajunsei repede să fiu căutat şi răsfăţat de toată curtea. Regele însuşi mă îndrăgi, dovedind aceasta tot timpul prin cinstea ce-mi făcea de a mă primi la toate petrecerile lui. Îmi vorbea deseori de Helena şi începui să cred că starea de nesiguranţă în care îi plăcea să mă ţină spunîndu-mi uneori să caut o altă ieşire decît cele două care mi le propusese se va sfîrşi cu bine. Dar această familiaritate şi zvonul care se răspîndise despre alegerea ce-mi impusese avură un efect nefericit asupra reputaţiei mele. Lăsasem pe cei trei cavaleri la Trina cu două treimi din oamenii noştri. Aflară cu graba obişnuită cu care merg zvonurile, şi poate datorită răutăţii lui Antonio, că regele îmi propusese să trec la religia lui şi această veste luînd repede o altă formă în gura publicului, traseră concluzia, din îndelungata mea şedere în capitală şi din trecerea de care mă bucuram la curte, că sacrificasem religia dragostei. Cei trei cavaleri nu putură auzi această poveste fără să se revolte. Prea grăbiţi să creadă, au luat hotărîrea să plece pe ascuns cu oamenii mei şi cu corabia mea, ducînd la Malta îngrozitoarea veste că mi-am părăsit credinţa.

Aflarăm plecarea lor fără să bănuim cauza, şi Peres, la fel de supărat ca şi mine de trădare, nu putu s-o pună

la început decît pe seama nerăbdării de a părăsi o țară barbară de unde părea că am uitat să mai plecăm. Dar tristul adevăr îl aflarăm de la corsarul căruia îi cruțasem viața pe drumul Marrakech-ului și care, vindecîndu-se, venise să-mi ofere serviciile. Le acceptai pentru că părea un ostaș îndrăzneț și, trimițîndu-l deîndată la Trina pentru a afla mai bine motivele și faptele fugarilor, mă informă de ceea ce știa toată lumea acolo, și anume, că după ce cavalerii aflaseră că m-aș fi lepădat de creștinism, se indignaseră atît de rău încît nu-și mai măsuraseră vorbele, iar guvernatorul, scos din fire de ceea ce socotea o defăimare a religiei lui, le interzisese să mai coboare de la bord ; plecaseră a doua zi fără ca nimeni să încerce a-i opri.

Toată forța pasiunii mele nu mă putu împiedica să-mi dau seama de importanța acestei neînțelegeri. Îi mărturisii îngrijorarea lui Peres. Fu de acord că nu putea să mi se întîmple nimic mai rău și, gîndindu-se îndată la o cale de a îndrepta lucrurile, nu găsi alta mai bună decît să ne grăbim plecarea, pentru a merge să punem noi înșine capăt unui zvon care îi era și lui la fel de dăunător ca și mie. Dar mai știa totodată că dragostea nu m-ar fi lăsat să plec fără Helena. Îmi propuse totuși acest lucru, promițîndu-mi că ne vom întoarce cît de curînd. „Ține seama, îmi spuse el, că nici aici, nici în alte părți ale lumíi favorurile unei femei nu se capătă cu forța. Vîrsta regelui, dealtfel, pare să-ți garanteze că nu are să-i vină pentru Helena o patimă pe care n-a avut-o din primul moment. Are o mie de femei de care nu-i mai pasă. O vei regăsi pe Helena așa cum o lăsăm.“ Aceste argumente mă mai liniștiră iar încrederea pe care o aveam în dragostea Helenei mă feriše întotdeauna de idei care să mă ducă la disperare.

Dar mă gîndeam mai puțin la mine decît la ea. Îmi închipuiam jalea și durerea ei cînd ar fi aflat că putusem să mă hotărăsc să părăsesc o țară unde s-o las în puterea altuia și socoteam că, dacă cineva ar vrea s-o cucerească, și-ar face din absența mea arma cea mai puternică. Corsarii îmi păruseră mult mai puțin periculoși decît o curte unde politețea și galanteria nu erau necunoscute. Interesul acelor tîlhari era s-o păstreze neîntinată, după cum

le era obiceiul, pentru a scoate un preţ mai mare de la cei cărora le-ar fi vîndut-o, în timp ce, dacă regele renunţase la plăcerile dragostei, cum îl arăta vîrsta, trebuia să mă tem de tot atîţia rivali cîţi seniori galanţi se aflau la curte. „Nu, nu, îi spusei lui Peres, nu mă poţi sili să mă îndepărtez de Helena. Mă iubeşti ; nu cred că vrei să mă aduci la disperare. Să găsim o cale care să împace şi onoarea, şi dragostea.“ „Rămîi dar, singur aici, reluă el, în timp ce eu mă voi duce pînă la Malta, unde voi întrebuinţa toate mijloacele pentru a te dezvinovăţi.“ Îl întrerupsei pe acest scump prieten spunîndu-i : „Nu, să nu mă părăseşti în împrejurările în care am cea mai mare nevoie de ajutor prietenesc. Nu vei pleca fără Helena şi fără mine. Vei obţine acest lucru de la rege, care ţine la tine. Mi-o vei reda pe Helena şi îmi vei fi mai drag ca oricînd.“ Îl îmbrăţişam vorbindu-i cu atîta foc : „...crezi, oare, am continuat eu, că întoarcerea noastră la Malta va fi de ajuns ca să curme toate zvonurile care vor fi rănit cinstea noastră ? !“ Peres m-a întrerupt la rîndul său : „Totuşi e dureros, îmi spuse el, că au putut să răspîndească zvonul. Decît un leac oricît de bun, mai bine să nu ai nevoie de el. Dealtfel, e mai bine să cunoşti adevărul, reluă el, şi vreau să ţi-l spun acum. Eram sigur că voi obţine eliberarea Helenei, împotrivirea regelui fiind destul de slabă, şi mă credeam aproape de a izbîndi cînd Antonio veni să strice totul cu poveştile lui viclene. Lăudînd generozitatea regelui care consimţea să se lipsească de ceva ce-i plăcea pentru a mulţumi doi străini pe care-i stimează, îl încredinţă că un asemenea hatîr merită să fie aşteptat şi că va cîştiga îndoit reţinîndu-ne la curtea lui, odată cu Helena. Ne-a lăudat şi l-a asigurat pe rege că dacă am rămîne cîţiva ani la Marrakech, localnicii ar putea căpăta de la noi o mulţime de deprinderi folositoare. În sfîrşit, a înfăţişat atît de măgulitor meritele noastre, încît laudele acelui nemernic au devenit astăzi pentru noi mai păgubitoare decît ura lui. Dealtfel pornesc din acelaşi loc, adăugă Peres, şi mă tem mai mult ca oricînd de ce ne poate pregăti pentru viitor atîta viclenie.

Totuşi, continuă el, sîntem ca legaţi de acest oraş, cel puţin atîta vreme cît nu te vei simţi în stare să pleci fără Helena. Regele mi-a comunicat chiar că, nemaisperînd să

te atragă la religia lui, îţi va permite cu dragă inimă să-ţi vizitezi iubita cu, singura condiţie ca să rămînem cîţiva ani la curtea lui." Mi se părea totul atît de crunt în cele spuse de Peres, găseam totul atît de primejdios şi pentru dragoste, şi pentru onoare, încît furia pe care o simţeam împotriva lui Antonio îmi dădu destulă forţă ca să-i ascund lui Peres planul meu. „Vorbeşte cu regele, i-am spus, înăbuşind în inimă toate pornirile gata să izbucnească, stăruie pe lîngă el cît îţi permite trecerea de care te bucuri. Gîndeşte-te bine la această situaţie atît de delicată, înainte de a-mi da ultimele tale sfaturi. Sînt gata să le urmez." Dacă nu-i promiteam nimic care să nu corespundă sentimentelor mele, eram departe de a-i dezvălui tot ce se petrecea în sufletul meu. Nu mă mai gîndeam decît la răzbunare. Eram hotărît să-l caut pe Antonio şi să-mi sting ura în sîngele lui mişel. Ura obştească pe care o dobîndise îmi asigura tot atîţi aliaţi cîţi curtezani erau în Maroc. Dealtfel, nu caut să-mi apăr motivele şi judecata, căci tot ce făceam se datora numai urii care mă stăpînea.

Mă despărţii de Peres cu un calm de care numai îndîrjirea mă făcea capabil. Ştiam unde locuieşte don Antonio ; mă dusei singur să-l pîndesc. Stătui mult timp să-l aştept şi, văzîndu-l în sfîrşit ieşind cu o suită numeroasă, mă apropiai cu un aer liniştit pentru a-l feri de bănuielile care se nasc în sufletul unui laş. Dorinţa mea era să-l poftesc să facă o plimbare numai cu mine şi să profit de primul moment favorabil. Dar, de cum i-am spus că aş vrea să stăm de vorbă, a insistat să intru cu el în casă, unde ne va fi foarte la îndemînă. Regretam că vorbisem prea devreme şi, neavînd încotro, îi primii invitaţia şi mă hotărîi să-l urmez. Cînd îi văzui grădina, îmi reveni speranţa. Îl rugai să mi-o arate. Dar prea puţin atent la ceea ce se grăbea să-mi arate, nu făceam decît să caut un loc potrivit pentru a-l ucide. Mi se păru că-l găsesc după un boschet foarte des. „Apără-te, trădătorule, îi spusei scoţînd sabia, aici vei primi pedeapsa pentru toate crimele tale." Mă privea tremurînd. „Apără-te, îi spusei din nou, şi nu spera să-mi fie milă de tine, trebuie să mori. Alege, ori să mori ca un laş, ori să te aperi ca un bărbat de onoare." Spaima lui era prea mare ca să mai aibă puterea

să răspundă. Spera poate să-l cruț din rușinea de a omorî un dușman atît de mîrșav. Dar eram atît de mînios încît nu mai încăpea milă în inima mea. L-aș fi făcut bucățele dacă n-ar fi uzat decît de lașitate ca să mă îmbuneze ; îl amenințai cu o voce tunătoare. Se aruncă în genunchi și, scoțînd din sîn o cruciuliță pe care mi-o întinse, mă conjură prin acest semn al religiei să-i las viața sau măcar timpul necesar ca să se pregătească pentru moarte. Nu știu cum să numesc impresia pe care mi-a făcut-o acest spectacol. Respectul meu față de religie nu era sentimentul meu cel mai viu. Focul tinereții, patimile care mă stăpîneau, mii de deprinderi foarte îndepărtate de ideile religiei nu mă predispuneau să mă las învins sau înduioșat de vederea unei cruci. Am fost, totuși, impresionat de acest spectacol și, lăsînd să cadă brațul cu care țineam sabia, l-am privit cîteva clipe pe acest nenorocit la care chiar pietatea mi se părea a fi lașitate. Acest gînd mă îndemnă să-i reproșez mișelia : „Nemernicule ! îi spusei. Cine te silește să trăiești într-o religie pe care ar trebui s-o urăști dacă ai inimă creștină ? Sau cum îți vine să-mi opui mie niște arme atît de respectabile dacă ești cum te arată hainele și rangul ?“ Tăcea mai mult de frică decît de rușine ; și mînia mea aprinzîndu-se din nou, cu toate că el îmi întindea încă crucea, îndărătul căreia se simțea ca după un scut, i-aș fi luat de o mie de ori viața dacă nu s-ar fi grăbit să vorbească la primul semn că aș ridica brațul. „Cruță-mi viața, îmi spuse cu voce tremurătoare, și-ți voi mulțumi cu un bine care îți va întrece orice așteptare. Îți cunosc necazurile, continuă el, și poate că am și eu partea mea de vină. Dar îți ofer o îndreptare neîntîrziată. Ți-o înapoiez pe Helena odată cu mijloacele trebuincioase pentru a părăsi Africa ; și nu cer altă plată decît să mă lăsați să plec cu voi.“

O propunere atît de neașteptată îmi trezi pe loc atenția. Simții pericolul unei viclenii, dar eram într-un loc atît de retras încît nefiindu-mi teamă de a fi auzit, mă hotărîi să vorbesc : „Mișelule, reluai pe același ton, aș rîde singur de neghiobia mea dacă m-aș încrede în cuvintele tale. Totuși, gîndește-te că sînt stăpîn pe viața ta, pentru că pot să ți-o iau chiar în mijlocul oamenilor tăi și pentru că precauțiile nu te pot apăra mai mult decît

acuzaţiile sau gemetele. Sîntem singuri. Mă stăpînesc ca să te iert. Gîndeşte-te bine, aşa dar, la propunerea ce mi-o faci şi ţine seama că după ce o voi fi primit, nu mă mai poate mulţumi decît moartea ta sau îndeplinirea celor făgăduite.“ Făgădui încă o dată cu aerul cel mai nimerit pentru a mă convinge că sînt sincere. Îi îngăduii să se ridice, apoi ne reluarăm plimbarea pe care mă rugă él însuşi s-o continuăm pentru a-mi explica planul său. Regele, care după spusele lui nu se mai putea lipsi de el, avea atîta încredere în credinţa lui încît îi dădea dreptul să deschidă sau să închidă oricînd palatul său. Funcţia sa, care se numea o*tfanga*, corespundea celei de cămăraş sau portar de la casele noastre domnitoare. Don Antonio îmi garanta nu numai posibilitatea de a o vedea pe Helena, dar şi pe aceea de a-mi putea petrece o parte din zi împreună cu ea şi, cînd voi fi hotărît să plec, să mi-o aducă la malul mării fără altă piedică decît cele pe care le-aş provoca eu însumi. Cu toate că doream nespus să-mi văd iubita, nu întîrziai deloc asupra acestei speranţe, trecînd de-a dreptul la deznodămînt : „Cînd pot pleca cu ea ?“ îl întrebai. „Chiar în noaptea aceasta, îmi răspunse el fără să stea pe gînduri, dacă aveţi o corabie care să vă priemească. Îi cerui explicaţii asupra unei oferte atît de precise. Îmi spuse că avea o proprietate pe malul mării şi că putea s-o ducă acolo pe Helena, cu atît mai sigur cu cît, chiar dacă s-ar afla despre fuga ei şi a mea, nimeni nu s-ar gîndi să ne caute acolo. Acest plan mi s-a părut atît de simplu încît după ce am reînnoit ameninţările care puteau să-mi asigure executarea lui, nu mai vedeam altă greutate decît aceea de a face rost de o corabie. O aveam pe a corsarilor la Trina, dar nu îndrăzneam să cred că guvernatorul, după ce trebuise să renunţe la toate pretenţiile ce le-avusese asupra lucrurilor noastre, va consimţi să mă lase s-o iau fără un ordin de la curte. Era o dificultate în privinţa căreia trebuia să mă consult şi cu Peres. Lăsîndu-l, deci, pe Antonio într-o stare asupra căreia nu mai aveam nici o îndoială, îi promisei tot ajutorul pe care părea să-l aşteaptă de la mine, dacă va continua să-l merite.

Cînd ne-am despărţit, îmi veni în minte că Lirno, corsarul meu, ar putea, cu recomandarea mea, să-mi obţină

vasul care-i aparţinuse. Nimic nu-l obliga să mărturisească că se număra printre acei care voiseră să prăpădească Trina şi cuvîntul meu fiind deajuns ca să fie tratat cu oarecare bunăvoinţă, nu mi se părea că ar fi prea greu să obţină un bun pe care regele însuşi se gîndise să i-l lase. Norocul a vrut să-l întîlnesc curînd pentru a-i împărtăşi intenţiile mele înainte de a mă întoarce la mine acasă, şi-l îndemnai să-şi prezinte cererea regelui asigurîndu-l totodată că i-o voi susţine cît voi putea. Acest plan îmi întîrzia şi mai mult plecarea, aceasta fiind singura supărare care mă preocupa pe cînd mă întorceam la locuinţa mea. Acolo îl găsii pe Peres. Mă întîmpină grăbit şi-mi dădui seama că-mi aşteptase întoarcerea cu nerăbdare. Eram însă atît de nerăbdător să-i povestesc noua mea aventură încît i-o luai înainte, povestindu-i cele întîmplate în grădina lui Antonio, făgăduiala pe care i-o smulsesem acestuia din urmă şi ordinele pe care le dădusem corsarului. Peres, foarte tulburat de spusele mele, mă întrebă dacă mă gîndisem bine luînd fie şi cea mai mică legătură cu cel mai perfid şi cel mai mişel dintre oameni, şi continuă cu ardoare : „Vin chiar acum de la rege, pe care l-am şi plictisit cu insistenţele mele. Mi-a mărturisit că nu pasiunea l-a făcut s-o reţină pe Helena ci aceea a unui om căruia îi datorează recunoştinţă şi care i-a cerut-o încă din primele zile ale sosirii ei la curte, ca unică recompensă a credinţei şi a serviciilor sale. Regele i-a promis-o, şi tot ceea ce a făcut el pînă acum, în favoarea noastră sau împotriva noastră, este un fel de luptă pe care a susţinut-o necontenit între dorinţa lui de a ne îndatora şi respectul pe care socoteşte că trebuie să-l aibă faţă de cuvîntul dat. În sfîrşit, am aflat din mărturisirea pe care i-au smuls-o insistenţele mele că ne sacrifica lui don Antonio, sau mai curînd că acest trădător îi sugerase pînă acum tot ceea ce a făcut, pentru a nu răspunde rugăminţilor noastre. Iată, adăugă Peres, cîtă încredere merită oferta pe care ţi-o face de a-ţi înapoia iubita şi dacă dimpotrivă nu trebuie să te aştepţi să-ţi fie iarăşi răpită prin cine ştie ce nouă trădare.“ Cu furie reînnoită de această expunere, începui să ameninţ şi să-mi fac noi planuri de

răzbunare. Dar Peres intui situaţia şi mai departe : aventura mea explica de fapt intenţiile inamicului nostru. „Scopul său, îmi zice Peres, nu este să îmbătrînească în Africa, fiindcă schimbarea lui este doar exterioară; şi cred că nemernicul caută un prilej de a se întoarce în Europa cu Helena. Ai să vezi că-şi va găsi el singur un vas ca să fugă cu ea şi că oferta pe care ţi-a făcut-o nu este decît un mijloc de a înlătura eventualele piedici ce i-ai pune, îndemnîndu-te să-l ajuţi în credinţa că el lucrează în folosul tău."

Nimic n-ar fi putut să-mi potolească furia dacă n-aş fi văzut în spusele lui mai mult decît o ipoteză. Dar Peres, aprobînd totuşi măsurile pe care le luasem cu corsarul. căci vasul putea să ne prindă bine în împrejurări neprevăzute, obţinu de la mine să păstrez cîteva zile destulă moderaţie pentru a-i lăsa timp să pătrundă vicleniile lui Antonio, şi consimţi chiar ca, pentru a-l pune pe acest fătarnic la încercare, să mă prefac că-i accept oferta de a o vedea pe Helena. Îi propusei acest lucru chiar în aceeaşi zi ; dar după ce îmi reînnoi promisiunea şi, după ce-mi indică chiar şi momentul cînd urma să mă introducă în harem, avu isteţimea de a face să apară atîtea dificultăţi încît vizita mea era mereu amînată pe a doua zi. Corsarul obţinu în acest timp favoarea rîvnită, pentru care regele nu-i ceru prea mult cînd a aflat că avea sprijinul meu. Peres, care făcuse mai multe planuri după ultima noastră întrevedere, mă sfătui să-i cer corsarului să iasă degrabă cu corabia în larg fără însă să se îndepărteze de coastă, şi să-i dau chiar o parte din oamenii mei, atît pentru a-l ajuta să se apere la nevoie, cît şi pentru a ne asigura de fidelitatea lui. Peres ţinu să nu mă lămurească prea mult asupra unei acţiuni în al cărui succes spera ; dar perfidia lui Antonio ne sluji mai bine decît toată hotărîrea şi îndemînarea noastră.

Acesta, de cum află că vasul fusese înapoiat corsarului, socotind că ar fi cel mai favorabil prilej pentru îndeplinirea tuturor planurilor sale, se grăbi să-l întîlnească pe corsar cu speranţa că, oferindu-i mari recompense, îl va atrage de partea lui. Lirno nu avea alt motiv de a-i refuza ofertele decît angajamentul pe care şi-l luase faţă de mine şi admirai diplomaţia cu care-i ceru lui don Antonio

cîteva zile pentru răspuns, cu singurul scop de a afla ce-i poruncesc să facă, fără însă a-l lămuri ce legături erau între noi. Îmi spuse îndată tîrgul ce i se propusese. Antonio nu-i cerea decît să-l ducă într-un port oarecare din Franţa ; dar pretinzînd că ar fi primit de la rege o însărcinare ce nu admite întîrziere, îi explicase măsurile ce trebuiau luate în vederea plecării lui. Trebuia ca Lirno să vină cu corabia pe mare pînă în dreptul proprietăţii lui, de unde trebuiau luate o mulţime de lucruri preţioase. Lirno, fără a pricepe mai mult decît i se spusese, aştepta să-l învăţ eu ce răspuns să dea şi îmi repetă asigurările de credinţă statornică.

Surprins de această nouă întorsătură, am rămas atît de nesigur de ce trebuia să gîndesc, încît, în ciuda lui Peres, îmi venea să cred că Antonio ar putea fi sincer şi că propunerile lui corespundeau intenţiei de a mă sluji. Nimic nu mă făcea să înclin mai mult spre această părere decît dorinţa pe care i-o ştiam de a se întoarce la creştinism. „Cum să crezi, ziceam eu, că atunci cînd îşi ascultă conştiinţa, s-ar gîndi în acelaşi timp să şi-o încarce cu o nouă crimă ?“ Totuşi, pentru mai mare siguranţă, îl sfătuii pe Lirno să-i ascundă cu grijă legătura noastră şi, dîndu-i mînă liberă să se înţeleagă cu Antonio, îi cerui numai să mă informeze de tot ceea ce i se va mai spune. Mă grăbii să-l caut pe Peres, căruia aveam atîtea să-i spun. Dar îl întîlnii pe Antonio, şi care nu mi-a fost mirarea cînd îl văzui îndreptîndu-se spre mine cu elan prietenesc pentru a mă înştiinţa că găsise un vas gata de plecare şi că nu aştepta decît un semn de la mine pentru a porni în larg !

Cu sinceritatea mea imprudentă, încrezător în buna intenţie ce i se citea pe faţă, şi uitînd şi propriile-mi bănuieli şi sfaturile lui Peres, discutai cu el mijloacele de a fugi fără a trezi bănuieli la curte. Îmi prezentă un plan atît de uşor de îndeplinit încît, sporindu-mi încrederea la fiecare vorbă pe care o rostea, îmi dădui cuvîntul că va putea cere orice recunoştinţei mele. Mă rugă să hotărăsc ziua plecării noastre, lăsînd totul la alegerea mea. Cum îmi spusese numele corsarului, judecai cam în cît timp vasul său putea fi afară din port şi hotărîi precis ziua. Prudenţa cerea să nu fim văzuţi împreună în acest răstimp, aşa că stabilirăm locurile şi orele la care vom putea să ne vedem.

Eram atît de mulţumit după această întîlnire, încît, în nerăbdarea de a-l vedea pe Peres, îl abordai cu exclamaţii care îi dezaprobau neîncrederea în aceeaşi măsură în care exprimau bucuria pentru norocul meu. Mă ascultă liniştit. Cu tot programul amănunţit ce i-l expusei, nu-şi schimbă părerea despre don Antonio, şi convorbirea noastră fu de fapt o discuţie animată în care luai apărarea duşmanului nostru împotriva bănuielilor lui Peres. Încă ne mai certam cînd veni corsarul şi ne întrerupse. Îmi aducea veşti de la don Antonio care venise să-i dea dispoziţii după ce se despărţise de mine. Nu găsii decît o singură abatere de la cele ce hotărîsem cu el. În loc de sîmbătă, ziua pe care o fixasem pentru a ne îmbarca, îi indicase corsarului ziua de vineri. Discuţia avută cu el era prea recentă ca să mă îndoiesc de memoria mea. Îi împărtăşii lui Peres îndoiala mea. Trase îndată concluzia că don Antonio căuta să mă înşele şi că trebuia să avem cea mai mare grijă pentru a ne apăra de vicleniile lui.

Preferam să cred că mă înşală memoria, decît să recunosc reaua-credinţă a lui don Antonio. În acest timp, Peres, care remarcase zelul şi ataşamentul corsarului, îi ceru să ne anunţe fără întîrziere orice noi ordine ar primi de la Antonio şi, mai ales, să nu-l primească la bord înainte de a fi noi acolo. Trecură cîteva zile în timpul cărora Antonio nu-mi mai vorbi decît ca să confirme făgăduielile făcute. Peres, pentru care totul era suspect, căuta să afle ce gînduri avea regele şi, neobservînd nimic care să-i dea de bănuit o înţelegere între duşmanul nostru şi rege, îi ceru acestuia învoirea de a pleca pentru cîteva zile, împreună cu mine, la o partidă de vînătoare, în munţi. Ziua pe care o hotărîsem împreună cu Antonio era ultima din acea săptămînă. I-am dat să înţeleagă acestui viclean că intenţia noastră ar fi să înşelăm curtea, pentru a ne duce sîmbătă seara la proprietatea lui. Păru satisfăcut de aranjament şi, încîntat de naivitatea noastră, se şi vedea departe pe mare înainte ca noi să fi ajuns la casa lui. „O vei revedea pe Helena, îmi spuse el afectuos ; voi avea plăcerea de a fi reunit două inimi care se iubesc, iar eu îţi voi datora odihna şi mîntuirea veşnică, dacă îţi vei respecta promisiunile.“

Infamă mișelie ! Trădătorul nu se gîndea decît să mă înșele. Dar, fiind înțeleși cu Lirno asupra zilei și locului unde urma să ne urcăm la bord, măsurile noastre au fost luate cu atîta grijă încît am fost acolo, împreună cu cei zece soldați care ne mai rămăseseră, chiar în noaptea premergătoare zilei hotărîte de Antonio. Simțindu-ne cei mai tari datorită numărului de oameni înarmați cît și fidelității corsarului, îi împărtășii acestuia intențiile noastre. Ne făgădui ajutorul său cu aceeași căldură. Nu știam încă precauțiile pe care Antonio putea să le ia pentru a-și asigura fuga ; dar ce număr sau ce forțe ar fi putut să ne alarmeze ? Vîntul ne ajută atît de bine încît, ajungînd înainte de a se face ziuă la locul stabilit și pe care corsarul îl cercetase dinainte, nu aveam altă grijă decît nerăbdarea de a o revedea pe Helena. Un zgomot de pe mal ne înștiință că trebuie să trimitem barca. Era semnalul stabilit. Lirno se duse el însuși să primească ordinele lui Antonio, dar numai după ce-și reînnoi jurămintele. Mă retrăsei cu Peres ca să nu apărem decît în momentul în care vom fi siguri de succesul acțiunii noastre. Au trecut cîteva ore pînă ce bogățiile lui Antonio să fie aduse la bord. Dar cu fiecare încărcătură care sosea, creștea și încrederea noastră în corsar și nu ne îndoiam că la sfîrșit va veni și Antonio cu Helena. Într-un sfîrșit sosiră și ei. Mă retrăsei pentru a-i face pe plac lui Peres, dar îl lăsasem pe feciorul meu pe coverlă cu ordinul de a mă ține la curent cu tot ce se întîmplă. El veni alergînd spre mine și-mi spuse că Helena se afla pe punte împreună cu don Antonio, dar că ea plînge și suspină la fiecare pas. „Ah ! tu crezi că-mi spui ceva dureros, am exclamat eu, dar nu înțelegi ce înseamnă aceste prețioase lacrimi ?“ Îmi imaginam că biata Helena, crezîndu-se în puterea unui răpitor și despărțită de mine pentru totdeauna, dădea frîu liber acestei triste și acestor lacrimi de disperare. Nu-i mai cerui permisiunea lui Peres pentru a ieși din camera unde mă aflam. Mă urmă. „Întinde velele“, îi spusei corsarului Lirno, care venea spre mine. Mă întrebă în ce direcție s-o ia, cu toate că-i spusesem dinainte să ne ducă la Barcelona. Dorința mea era să-l duc pe scumpul meu Peres înapoi în patria

lui. Dar aceste intenţii, le explicasem numai lui Lirno, iar Peres, care îl întrebase ce ordine a primit de la mine, îi recomandase să se îndrepte nu chiar spre Malta, unde era convins că nu trebuia să mă arăt fără oarecare măsuri de prudenţă, ci spre insula Gozzo, de unde spera să-mi poată înlesni împăcarea cu marele-maestru. Lirno, care nu mă recunoştea drept comandant decît pe mine, nu îndrăznea să se hotărască fără a fi sigur de voinţa mea. „Urmează ordinele ce ţi le-a dat Peres", îi spusei fără a şti care erau şi, văzînd-o pe Helena, mă repezii la ea, provocîndu-i prin prezenţa, vocea şi mîngîierile mele, o tulburare la fel cu a mea. Rămăsesem îmbrăţişaţi timp de un sfert de oră. Tot echipajul, Peres însuşi, ne priveau cu admiraţie. Singur Antonio, înspăimîntat, surprins, consternat pînă la a-şi pierde vocea şi putinţa de a se mişca, ţinea ochii plecaţi şi părea mai puţin atent la noi decît la gîndurile lui negre. Totuşi, nesigur încă dacă trebuie să-i fie teamă de noi, neştiind dacă întîlnirea noastră era o întîmplare, nici care dintre noi avea dreptul la ascultarea lui Lirno, recurse la metoda laşului, anume de a încerca să inspire frică celor de care îi era teamă. Nimic nu putea să-mi pară mai surprinzător decît să-l aud ridicînd vocea şi luînd un ton autoritar şi ameninţător : „Nu se procedează cu atîta indiscreţie decît într-un loc în care eşti stăpin ! Unde este Lirno ?" strigă el şi, întorcîndu-se spre cei patru robi spanioli care erau toată suita lui şi care, probabil, erau cu atît mai dispuşi să-l slujească cu cît îi datorau libertatea, le porunci, în spaniolă, să o smulgă pe Helena din braţele mele şi să o ducă în camera pe care el o socotea gata s-o primească. Înaintară cu destulă îndrăzneală. Peres, care nu era decît la doi paşi, li se puse înainte cu aceeaşi hotărîre cu care cîştigase bătălii şi îi opri cu cîteva cuvinte rostite pe limba lui : „Opriţi-vă ticăloşilor !" Nu îndrăzniră să replice. În ceea ce mă priveşte pe mine, care îi priveam mai puţin pe ei decît pe Antonio, a cărui obrăznicie eram gata s-o pedepsesc, fui oprit de însăşi groaza care se putea citi pe faţa acestui perfid şi, fiindu-mi silă să-i înfig pumnalul în piept sau să-l arunc în mare, o luai uşor pe Helena de mînă pentru a o conduce către iubita prietenului meu care o aştepta înfricoşată şi

nerăbdătoare. Îl urmase tot timpul pe fericitul Peres, cu puţine tulburări şi întreruperi în dragostea lor.

Vîntul începuse acum să ne umfle pînzele şi, fără a mai socoti încrederea pe care o aveam în Lirno, cei douăzeci şi doi de oameni ai noştri ne asigurau stăpînirea absolută pe vas. Marinarii corsari care se simţiseră bine sub ordinele noastre, adoptaseră faţă de noi aceleaşi sentimente ca şi Lirno, urmîndu-i pilda. Totuşi, însărcinai pe unul din oamenii mei să aibă grijă de Antonio şi de ai lui, dar acesta înţelesese că se află în puterea celor pe care voise să-i trădeze, şi disperarea, care singură îi ţinea loc de curaj îl făcu să evite pînă şi privirea lui Lirno, pe care îl considera drept autorul nefericirii sale. Se aşeză într-un colţ al punţii pe un maldăr de parîme şi, neîngăduind nici măcar robilor lui care se aşezaseră în jurul său să deschidă gura ca să zică ceva, rămase pierdut să cugete la nenorocul său. În mijlocul fericirii de care mă simţeam cuprins, felul cum mi-a fost înfăţişată situaţia lui mi-ar fi inspirat milă, şi mă gîndeam să poruncesc să fie tratat cel puţin cu oarecare bunătate. Dar cinstitul Peres îmi arătă că ticăloşii ca ale lui nu meritau nici măcar sentimentele de milă cele mai fireşti. „Lasă-l în plata lui, mi-a spus el ; îi vom da bogăţiile în primul port şi vom fi scăpaţi pentru totdeauna de o spurcăciune.“

În acest timp, Helena ne povestea toate nenorocirile pe care le suferise de cînd ne despărţisem şi spaimele în care o aruncase răpirea ei. Nu-i fusese frică de insulte şi violenţă, nici din partea guvernatorului din Trina, nici din partea regelui însuşi. Din contră, aceştia o trataseră cu toată atenţia cuvenită tinereţii şi frumuseţii. Dar de cum o cunoscuse Antonio, nu avusese linişte. Mîndru de prietenia regelui şi de speranţa pe care acesta i-o dăduse de a o obţine pe Helena pentru haremul lui, dacă va putea să scape în mod cinstit de insistenţele noastre, îşi luase un ton de amant care se şi crede sigur de cucerirea lui şi, profitînd de libertatea de care se bucura de a o vedea în orice moment al zilei, o pusese de multe ori în situaţia de a se apăra cu unghiile sau de a chema în ajutor. Regele, căruia ea i se plînsese, tratase întotdeauna aceste întîmplări ca pe nişte glume. În sfîrşit, atunci cînd regele era gata-gata să cedeze rugăminţilor noastre, şi cînd

Antonio, pe lîngă teama de a o pierde, o resimţea şi pe aceea pe care i-o inspiraseră ameninţările mele, nefericita Helena se văzuse expusă tuturor capriciilor unui ticălos care nu mai căutase decît să-şi asigure, pe orice cale, stăpînirea ei. Prilejul pe care crezuse că-l găseşte în ajutorul corsarului fusese pentru noi un noroc nemaipomenit, pentru că această împrejurare îl făcuse fără îndoială, să renunţe la alte gînduri mult mai viclene a căror îndeplinire nu am fi putut-o împiedica. Pentru a o face pe Helena să-l urmeze, se folosi de aceeaşi minciună cu care credea că mă înşelase pe mine : adică îi spusese că lucra în bună înţelegere cu mine în scopul fugii ei şi, convingînd-o chiar de buna lui credinţă printr-un bilet pe care mă pusese să i-l scriu, această duioasă copilă nu se îndoise că, fugind din harem, avea să ajungă de-a dreptul în braţele mele. Dar îndată ce ajunsese în casa lui, crezîndu-se stăpîn pe soarta ei, Antonio se grăbise să-i spună cui urma să-i aparţină ; astfel încît, ajungînd pe corabie, unde nu putuse fi dusă decît cu forţa, ea se considera prada unui perfid care o ţinea în cea mai odioasă sclavie pentru tot restul vieţii.

Bucuria noastră a fost pe măsura atîtor osteneli şi pericole. Ce pierdusem ne atingea prea puţin şi nu aveam grijă în privinţa restituirii vasului meu, după ce mă voi fi împăcat cu mai marii mei la Malta. Nu ne lipseau decît cele trei turcoaice despre care nu mai ştiam nimic. Ele căzuseră oarecum în partea guvernatorului din Trina, iar cum Peres şi cu mine socoteam că nu ar putea nădăjdui nimic mai bun, nu mai insistarăm pentru libertatea lor. Probabil că această indiferenţă contribuise la fuga neaşteptată a celor trei cavaleri care plecaseră cu vasul nostru. Dar ni se părea că celor trei femei, destinate prin naştere şi religie să trăiască în harem, trebuia să le fie tot una dacă sînt în puterea unor mauri sau a unor turci. În timp ce vorbeam, un zgomot neobişnuit care s-a auzit de pe punte ne făcu pe Peres şi pe mine să ne repezim într-acolo. În zăpăceala care domnea printre oamenii noştri ne fu greu la început să ne lămurim ce se întîmplase. Aflarăm, în sfîrşit, că Antonio se aruncase în mare. Cîţiva marinari săriră imediat în barcă sperînd să-l scape, chiar şi fără voia lui. Întunericul era însă atît de adînc

încît nu speram să aibă mare succes în acţiunea lor. Îi îndemnam, totuşi, pe toţi ceilalţi să nu precupeţească nici un efort pentru a-l scăpa şi oferii chiar o răsplată bună aceluia care l-ar salva. Peres nu arăta mai puţin zel decît mine şi am petrecut mai mult de o oră unindu-ne eforturile cu ale marinarilor. Pierduserăm în cele din urmă nădejdea de a-l găsi şi socotirăm, şi unul şi celălalt, că făcuserăm chiar mai mult decît ar fi cerut un simplu sentiment de umanitate. Cei patru robi, care se agitaseră cu mult zel se adunaseră în jurul meu pentru a-mi aduce la cunoştinţă împrejurările disperării stăpînului lor. Acesta refuzase mîncarea şi serviciile care poruncisem să-i fie oferite, şi tăcerea lui durase cîteva ore, cu aceaşi încăpăţînare. Chemîndu-şi, în sfîrşit, robii, le împărţi, îmi spuseră ei, cîţiva galbeni pe care-i avea asupra lui : le porunci să se îndepărteze cîţiva paşi şi, fără a mai adăuga un cuvînt, se întorsese cu faţa la mare în care se lăsase să cadă ca o bucată de plumb. Acest sfîrşit. ni s-ar fi părut foarte departe de ideea pe care ne-o făcusem despre caracterul lui dacă unul din robi nu m-ar fi luat deoparte pentru a mă înştiinţa să mă feresc de tovarăşii săi. Insistai să mă lămurească. „Aţi avut noroc, spuse el, că nu aţi rămas în cabina domniei-voastre atunci cînd s-a răspîndit zvonul despre moartea stăpînului meu. Aveau ordin, reluă el, să profite de acel moment pentru a vă lua viaţa, socotind că, toţi oamenii domniei-voastre ducîndu-se pe punte, v-ar fi găsit singur şi fără apărare. Şi, ca să nu vă ascund nimic, adăugă el, don Antonio nu s-a aruncat în mare. S-a ascuns într-un cufăr a cărui încărcătură a aruncat-o şi, închipuindu-şi că după ce il vom fi scăpat de domnia-voastră şi de don Peres va cîştiga uşor pe corsari de partea lui oferindu-le o parte din bogăţiile sale, aşteaptă izbînda unei acţiuni la care nu a îndrăznit să participe el însuşi.

Oricît de înspăimîntătoare era această veste, văzui mai ales latura hazlie pe care o arăta laşitatea lui Antonio. Îl înştiinţai deîndată pe Peres care, în loc să-i aresteze pe cei trei robi, aşa cum aş fi crezut că se cerea pentru siguranţa noastră, se mulţumi să pună în preajma lor pe şase dintre oamenii noştri cei mai de nădejde cu ordin nu nu-

mai să le observe toate mișcările, dar și să-i omoare la cel mai mic semn de trădare sau violență. Neluînd în seamă nici măcar distracția ce ne-ar fi putut procura situația lui Antonio și, vrînd să se asigure numai dacă robii spanioli erau în stare de temeritatea ce li se atribuia, mă convinse să-i lăsăm să creadă timp de două sau trei zile că secretul lor nu este cunoscut de nimeni. Observarăm, într-adevăr, că ei căutau un prilej de a se apropia de noi și că, în general, încercau să profite de momentele în care nu eram însoțiți de prea multe persoane. Cel care-mi dezvăluise complotul avea ordin să nu-și schimbe cu nimic felul de a se purta, dar venea în fiecare zi să-mi dea seamă nu numai de ce se întîmplase între ei dar și de convorbirea pe care o avuseseră în timpul nopții cu stăpînul lor, căruia încercau atunci să-i facă o situație mai comodă. Totuși, cînd furăm convinși că planul lor rămînea neschimbat, Lirno, căruia nu-i puturăm ascunde situația, ne rugă atît de mult să lăsăm pe el să ia măsurile trebuincioase, încît ne lăsarăm în grija lui. Și le luă cu o neîndurare de corsar. Însoțit de cîțiva dintre oamenii săi, mă întrebă ce era cu acest cufăr care rămăsese pe punte împreună cu alte boarfe ale lui Antonio. Robii acestuia, care nu erau departe, răspunseră că făcea parte din bunurile stăpînului lor. Lirno îl apucă brusc și, împingîndu-l cu o lovitură de picior în mare, puse capăt zilelor unui nenorocit căruia noi, de fapt, nu-i doream moartea. Surprinși, robii îndrăzniră în primul moment să dea glas unor vaiete neîndreptățite. Lirno își asumă atunci dreptul de a-i trata și pe ei cu aceeași asprime. „Să fie aruncați peste bord acești ticăloși", le spuse marinarilor lui. Încercară în zadar să reziste și, ceea ce ne-a întristat mult a fost că cel care ne slujise avu aceeași soartă ca și cei trei vinovați.

Lirno crezuse că această tragică execuție îl va ridica în ochii noștri. Dar am dezaprobat-o sincer, și chiar am fost înclinați să credem că se datora mai puțin zelului de a ne sluji cît speranței de a profita de moștenirea dușmanului nostru. Vîntul continua să ne fie atît de prielnic încît după trei sau patru zile ne aflam în dreptul Maltei. Ordinul lui Peres fusese urmat și, în loc să mă mai plîng, îi arătai ilustrului meu prieten o vie recunoștință. Toi ce

făcea în interesul meu era întotdeauna în paguba lui şi nu doream altceva decît să găsesc prin ce servicii sau binefaceri să răspund la atîta generozitate şi prietenie. Dar pe măsură ce ne apropiam de insula Gozzo, unde Lirno avea ordin să ne ducă, motivele care mă făceau pe bună dreptate să tremur la gîndul întoarcerii mele mi se iviră şi mai vii în memorie, iar cînd adăugam împrejurărilor plecării mele şi zvonul care se răspîndise despre aventurile mele în Africa şi despre apostasia mea, îmi închipuiam la ce puteam să mă aştept de la severitatea marelui-maestru şi mă întrebam dacă n-ar trebui să renunţ definitiv la gîndul de a mă mai înfăţişa lui. Mă miram chiar că Peres nu-mi spusese încă nimic despre asta. Nu vrea, mă gîndeam eu, să mă înspăimînte prea tare căci, dacă scap de groaznica bănuială că mi-aş fi lepădat credinţa şi dacă tinereţea mea va face să se închidă ochii în legătură cu ceea ce pare a merita mai multă indulgenţă, nu mi se va cere oare în primul rînd să o sacrific pe Helena ? Ea este aceea care mi-a atras primele umiliri. Numele ei este la fel de cunoscut la Malta ca şi al meu. Mi-o vor lua. Vor crede că-mi fac un bine vindecîndu-mă de dragoste împotriva voinţei mele. Cine ştie dacă mama ei, întoarsă de la Neapole, şi prea bine informată de aventurile mele, nu va înăspri severitatea marelui-maestru cu strigătele ei ? Nenorocirea mea este sigură, sau, mai degrabă a Helenei, care o va atrage şi pe a mea. Aceste gînduri, al căror adevăr îmi părea că sporeşte la fiecare adiere a vîntului care ne apropia de port, mă făcură să iau una dintre cele mai nebuneşti hotărîri din cîte s-au văzut pînă acum în purtarea mea. Reamintindu-mi cu supărare de trufia cu care fusesem tratat de către marele-maestru, tulburat de temerile mele, înflăcărat mai mult ca oricînd de dragoste, nu-mi pierdui deloc dorinţa de a coborî pe insula Gozzo, dar îmi propusei ca, sosind acolo, să-mi ascund numele, să-l trimit pe Lirno la Malta ca să ceară restituirea vasului meu, să-i încredinţez crucea mea ca s-o înapoieze ofiţerilor Ordinului, asigurîndu-i că mă socot eliberat de orice legămînt datorită chipului intolerabil în care se purtaseră cu mine, şi să ia de la bancherul meu aproximativ douăzeci de mii de franci, ratele ajunse la

scadență din pensia pe care mi-o rezervasem, și să mă duc să mă stabilesc cu Helena, nu în Spania, nu la Neapole, nu în țara lui Junius sau în alt loc care să-mi fie cunoscut, ci în Indiile occidentale, unde auzisem cu un an în urmă, din zvon public că Franța își făcea mereu noi colonii. Această idee mi se păru atît de fericită încît, privind-o curînd ca singura posibilitate de ales, nu mă mai întrebai decît dacă să i-o fac sau nu cunoscută lui Peres. Dar în afară de faptul că nu puteam să-i ascund demersurile pe care le aveam de făcut în insula Gozzo, mă gîndii că drumul meu trecînd prin fața coastelor Spaniei, puteam să-i mai fac un ultim serviciu ducîndu-l în portul pe care l-ar alege. Cu toate că trebuia să aștept să-l văd combătîndu-mi ideea, eram atît de hotărît să resping orice sfat care nu s-ar potrivi cu intențiile mele încît mă gîndii că pot să mă expun gravelor obiecțiuni ale lui Peres.

Înțelese totuși din cît eram de încurcat că aveam să-i comunic ceva deosebit. Mă ascultă cu ochii plecați. Primele mele cuvinte fură rostite cu un aer de timiditate ; dar crescîndu-mi îndrăzneala și înflăcărarea pe măsură ce vorbeam, reușii să-i descriu admirabil planul pe care mi-l făcusem, mărturisindu-i pînă la urmă regretul că o avere nu prea solidă mă împiedica să-i ofer să mergem împreună. Oricît de înflăcărat mi-ar fi fost discursul, mă simții din nou încurcat cînd ajunsei la sfîrșit, și-i așteptai răspunsul cu îngrijorare. Într-un tîrziu își ridică privirile ; văzui în ochii lui durere și compasiune, dar și afecțiune, iar primele lui cuvinte fură cîteva exclamații care exprimau toate aceste trei sentimente. Văzînd că reacțile lui sînt atît de contrare așteptărilor mele, simții că mă cuprinde un fel de supărare. Lucrul acesta mă duru foarte tare și, lăsînd la o parte teama, îl întrerupsei brusc pentru a-i spune că regretam într-un fel că-i vorbisem deschis și că, dacă nu era de acord cu planurile mele, era de prisos să mai continue cu explicațiile. L-aș fi părăsit chiar în aceeași clipă, pentru a scăpa de mustrarea lui. Dar el mă opri, apucîndu-mă de braț și, cu voce liniștită, mă imploră să-l ascult. Începu prin a-mi înșira banalități despre înțelepciune și onoare, cu ajutorul cărora căuta să-mi dovedească, fără nici o legătură cu faptele și planurile mele, că tot ce nu se întemeiază pe aceste două

principii atît de necesare face inutile obîrșia aleasă, averea și cele mai bune însușiri ale minții și ale inimii. Prevedeam cum urma să-mi fie aplicată această morală. Și așa a și fost în curînd, fără pic de menajament.

„Un plan ca al tău, îmi zise, te duce la ruina completă a reputației și ar face să fii disprețuit chiar de prietenii tăi." Reamintindu-mi apoi toate etapele prin care trecusem ca să ajung pe marginea prăpastiei, în care i se părea că stau că cad, își reproșă amarnic că și el contribuise la acest lucru, aprobîndu-mi slăbiciunile. „Să nu crezi, reluă el, că a fost o aprobare sinceră. O prietenie oarbă m-a îndemnat să caut toate mijloacele de a-ți împlini dorințele, atîta timp cît nu am văzut în ele decît niște rătăciri, scuzate de flacăra tinereții. Deși nu gustam plăcerile care te îmbătau, am mers atît de departe cu indulgența încît am participat și eu la ele pentru a ți le face și mai plăcute. Dacă nu am putut întotdeauna să te mențin în limitele bunei-cuviințe, speram cel puțin că după ce le-ai încercat, vei deschide ochii să vezi unde îți este datoria îndreptățind in felul acesta prea marea mea indulgență. Este oare hotărît, continuă el, privindu-mă semeț să pui vîrf acestor rătăciri ?" Mărturisesc că un ton atît de diferit de cel al prieteniei și atît de opus chiar celui pe care-l lua pentru a-mi vorbi de obicei mă puse într-o încurcătură din care îmi revenii cu greu. Aveam pentru el, în egală măsură, respect și dragoste, iar nenumăratele dovezi de prietenie pe care mi le dăduse erau o altă legătură care ar fi putut să mă oprească. Mă socoteam însă insultat de un om căruia nu aveam de ce să-i dau socoteală de purtarea mea, iar — ceea ce m-a înfuriat și mai tare — vorbindu-mi cu această semeție, mi se păru că abuza de un fel de supunere pe care o arătasem întotdeauna față de sfaturile lui. Inima mea plină de patimă se revărsă în cîteva acuzații care nu cred că i-au fost mai plăcute decît fuseseră mustrările lui pentru mine. A părut atît de impresionat de aceste acuzații încît îmi lăsă mîna și se trase cîțiva pași. Totuși nu răspunse de-a dreptul asprimii replicii mele. Dar reluîndu-și vorba de unde rămăsese, și privindu-mă cu și mai multă intensitate, îmi spuse : „Te-ai gîndit tu oare că apăr și cinstea mea apărînd-o pe a ta ? Că rușinea, de care văd că ții cu tot dinadinsul să te acoperi, cade și asu-

pra mea ? Mă crezi tot la fel de nepăsător ca tine de buna mea reputaţie ? Ori că nu-mi pasă de stima unui Ordin în care mi-am făcut prieteni de vază şi în care naşterea şi purtarea mi-au adus poate oarecare stimă ? Nu, nu, continuă el, nu sînt orbit nici de nebunie, nici de patimă. Am neglijat din prietenie o mulţime de îndatoriri, dar ştiu care sînt limitele la care prietenia trebuie să se oprească". Adăugă apoi, ridicînd vocea : „Dacă rugăminţile şi insistenţele mele, dacă vocea onoarei nu te fac să-ţi revii, de cum vom atinge ţărmul îţi voi dezvălui planurile tuturor celor care vor dori să le asculte. Ba, mai mult, îi voi cere chiar comandorului insulei Gozzo să te aresteze şi să te predea deîndată marelui-maestru." Această ameninţare mă făcu să mă cutremur. Aş fi pus mîna pe sabie, dacă nu m-ar fi oprit prezenţa mai multor oameni de-ai noştri care se adunaseră atraşi de gîlceavă şi care nu ne scăpau din ochi. Nu-i spusei lui Peres decît cîteva cuvinte, dictate de furie : „Trădătorule, voi şti să ţi-o iau înainte. Să te gîndeşti că, ajungînd la ţărm, va trebui să-ţi aperi viaţa sau să mi-o iei pe a mea." Îi întorsei spatele imediat, aşa că nu ştiu ce impresie i-a făcut această insultă. Mă dusei să mă închid în camera mea şi poruncii slujitorilor să nu-l lase să se apropie. Veni totuşi la uşa mea şi, surprins de ordinul acesta, nu plecă decît după ce i se explică în amănunţime toate împrejurările.

Între timp, furia mea ajunsese la culme şi, departe de a mă căi de cuvintele pe care le rostisem, găseam în fiece clipă noi pricini de mînie. Mă gîndii la un moment dat să pun pe slujitori să-l azvîrle pe Peres pe ţărm iar eu să întorc pînzele spre America. Căci încrederea ce o aveam în Lirno mă făcea să consider că vasul lui e şi al meu ; şi gîndindu-mă că bunurile rămase de la Antonio mă despăgubeau din plin pentru ceea ce aş fi lăsat în urma mea, nu ştiu cum de-am putut rezista acestui gînd. Dar aş fi murit de ruşine dacă aş fi plecat fără a-l lămuri pe Peres că nu mă înspăimînta deloc semeţia unui spaniol, şi chiar dacă aveam păreri diferite despre onoare, eram în stare să mi-o apăr pe a mea. Îşi închipuie, deci, îmi spuneam eu, că mă va convinge că dragostea este o crimă şi că mă dezonorez căutînd să trăiesc în liniştе ală-

turi de femeia pe care o iubesc. Ah ! îl felicit pentru ideile astea frumoase și pentru îngăduința cu care se complace în aventurile lui amoroase. Cît despre mine, cred că e rușinos să trăiești cu o femeie atîta timp cît această legătură este izvorîtă nu din pornirile inimii, ci doar din plăcere animalică. În rest, îl voi face să simtă că hotărîrea mea de a renunța la arme nu este determinată de nepricepere în mînuirea sabiei. Lirno, aflînd de cearta noastră, veni în grabă să mă roage să-l lămuresc. Îi spusei că, în general, sînt supărat pe Peres și că, ajunși la Gozzo, trebuie să-i rețină toți oamenii la bord și să fie pregătit pentru orice s-ar putea întîmpla, dacă vrea să-mi facă un serviciu. Îmi jură credință fără margini. În aceeași zi intrarăm cu bine în port. Se vedea că mînia, sau poate îngrijorarea dragostei mele îmi schimbase mult firea dacă într-un răstimp de mai bine de patru ore îndîrjirea în care mă aflam nu scăzuse deloc. Dimpotrivă, nu numai că nu revocasem ordinele pe care le dădusem celor de pază la ușa mea, ci le întărisem de fiecare dată cînd Peres încercase să intre. Gîndurile mele erau negre. Mi se părea că prietenia se stinsese în sufletul meu fără a lăsa nici o urmă. Singurul gînd care determina toate faptele și toate hotărîrile mele era o dorință orbească de a mă răzbuna pentru o amenințare care nu-mi ieșea din minte și de a opri urmările pe care aceasta le-ar fi putut avea. Îndată ce intrarăm în port, bazîndu-mă pe ordinele ce i le dădusem lui Lirno, ieșii din cameră cît se poate de furios și, ducîndu-mă la Peres, care se plimba pe punte, îi propusei să coboare cu mine în barcă. „Ce gînduri ai ?“ mă întrebă acesta cu o voce foarte blîndă. „Ai să afli“, îi răspunsei repezit. Rămase cîteva momente în cumpănă. Îl zoream cu mustrări din cele mai aspre. În sfîrșit, consimțind să mă urmeze, coborî cu mine. Lirno, încurcat, veni să încerce să mă oprească. Îi porunci să tacă și trimisei înapoi pe cîțiva din oamenii mei care se pregăteau să mă însoțească.

Ajunserăm la țărm, conduși numai de doi marinari. Nu scosei nici un cuvînt cît a durat trecerea, iar Peres, posomorît și îngîndurat, păstră aceeași tăcere. Nici eu și nici el nu am dat vreun semn de atenție sau politețe cînd

ieşirăm din barcă. Acostasem la oarecare distanţă de oraş. Îi arătai lui Peres ce drum urma să luăm. Gîndul meu era să nu mai fim văzuţi de pe vas. Continuă să mă urmeze fără să spună nimic. Puţin mai departe dădurăm de un loc unde începeam să nu mai fim văzuţi. Îşi dăduse seama ce plănuiam şi mă rugă să mă opresc înainte de a merge mai departe. Aruncîndu-mi o privire în care descopeream o bucurie simulată, mă întrebă unde aveam de gînd să-l duc.

Luai această falsă linişte drept o nouă ofensă. „Ajungem îndată, i-am zis eu. Într-o clipă se va hotărî care dintre noi doi îl va duce pe celălalt în faţa marelui-maestru ; dar sînt sigur, adăugai cu o voce ce se dorea la fel de liniştită ca a lui, că nu am să mai fiu viu cînd voi fi predat de către un trădător.“ Văzui cum se schimbă la faţă ; în privire i se întipărise o durere adîncă. „Ah, doamne ! ce aud, exclamă el. A putut ieşi din gura ta acest cuvînt groaznic ? Cavalere, continuă el, cu mai puţină emoţie, îmi sacrific toată îndurerarea pe altarul prieteniei ; dar explică-mi, te rog, care-i cauza acestei porniri şi ce plănuieşti împotriva prietenului tău.“ Atîta cumpătare, în loc să mă liniştească, mi se păru o insultă venită din partea unui om care mi se credea superior în mînuirea armelor, şi care amînase atîta timp orice explicaţie tocmai pentru a mă face să simt siguranţa cu care se lăsa antrenat în tot felul de aventuri. Totuşi, văzîndu-l că se opreşte, părînd să aştepte ca eu să încep discuţia, îl îndemnai din nou să înainteze. Dar rămase locului şi, după nenumărate cuvinte afectuoase rostite cu cea mai vie înflăcărare, mă întrebă deschis dacă eram hotărît să-i iau viaţa. Deşi mi se păru că-i citesc pe faţă ceea ce avea pe suflet, inima îmi era prea amărîtă pentru a fi în stare să-şi găsească dintr-o dată liniştea de care ar fi avut nevoie pentru explicaţiile ce părea să le aştepte. „Acela care m-a ameninţat cu trădarea, i-am zis, trebuie să se aştepte la întreaga mea răzbunare.“ „Să te trădez ! mă întrerupse el. Ah ! cavalere, cît de puţin mă cunoşti.“ Şi, reamintindu-mi tot ce făcuse de cînd eram prieteni, mă obligă să recunosc în sinea mea că întreaga lui purtare fusese un şir neîntrerupt de sacrificii dictate de prietenie. „Dimpotrivă, mie mi se pare că tu nu faci altceva decît să cauţi să-ţi faci singur

rău. De nenumărate ori m-am folosit de dreptul cîștigat printr-o prietenie îndelungată pentru a-ți arăta răul pe care-l faci carierei și reputației tale. Atîta timp cît am crezut că poate fi îndreptat, nu mi-a păsat prea mult de zădărnicia străduințelor mele. Întoarcerea la Malta îmi dădea speranțe pentru viitor ; și, deși interesele mele mă cheamă în Spania, ai văzut că le amîn în nădejdea de a te vedea pornit pe calea cea bună. Lucrul mai este încă cu putință. Nici măcar nu ești nevoit să te despărți de Helena, care îți este atît de dragă. Cîte căi nu vom găsi ca s-o poți păstra, păzindu-te totodată de gura lumii ? Crezi că ești singurul din Malta care are o iubită ? Lumea s-a scandalizat numai de lipsa ta de discreție. Ești tînăr, ai intrat de curînd în rîndurile Ordinului și te apuci de trăsnăi în văzul tuturor, chiar sub ochii marelui-maestru ! Dar faptul că te-ai întors, și o purtare chibzuită pot să șteargă toate impresiile din trecut. Ce am putut să gîndesc și cîtă amărăciune am simțit în suflet, cînd te-am văzut luînd o hotărîre necugetată, care ne acoperă de rușine pe amîndoi ! Mai mult. Mi-ai vorbit de acest plan ca despre ceva definitiv stabilit pe care te pregăteai să-l pui în aplicare. Puteam eu spera să te pot convinge numai prin sfaturi și stăruințe ? Mi-ai fi scăpat poate de cum am fi ajuns în port. Am încercat să te înspăimînt cu lucrul cel mai groaznic care mi-a trecut prin minte ; și, chiar dacă nu pot să te trădez, nu-ți ascund că sînt hotărît să fac orice pentru a te împiedica să te pierzi."

Pe cînd vorbea, avusesem timp să cîntăresc motivele pe care le arătase atît de limpede, iar amintirea obligațiilor pe care le aveam față de Peres întări efectul explicațiilor lui. Îmi trecu supărarea lăsînd loc recunoștinței pe care i-o datoram. Totuși, mîndria nu mă lăsa încă să-i arăt această schimbare. Îl întrebai doar, coborîndu-mi privirea, prin ce mijloace, atît de sigure, socotea să mă restabilească în ochii marelui-maestru, păstrîndu-mi-o în același timp pe Helena. „Poți oare, îmi răspunse el, să ai din nou atîta încredere în prietenia mea încît să mă lași să aleg eu căile de urmat ?" Rămăsei o clipă în cumpănă asupra răspunsului ; dar, rușinîndu-mă să nu răspund la sentimentele unui om a cărui generozitate îmi era atît de

bine cunoscută, alungai într-o clipă norii din fața mea și, aruncîndu-mă de gîtul lui, îi spusei : „Peres, n-aș mai fi demn de aerul pe care-l respir dacă nu te-aș crede cel mai credincios și mai bun prieten al meu. Te-am supărat peste măsură prin neîncrederea mea. Hai, mă las în seama ta și îți încredințez și viața, și onoarea, dacă mi-o păstrezi pe Helena.“ Eram mișcat pînă la lacrimi de sentimentele care-mi răscoleau inima. Nu-mi ceru nici un alt semn de sinceritate și, îmbrățișîndu-mă la rîndul lui, cu acea noblețe care dădea demnitate pînă și faptelor sale celor mai mărunte, îmi mărturisi că îi pusesem curajul la cea mai grea încercare din viața lui.

Ne întoarserăm deîndată pe corabie. Pe drum, îmi explică ce intenții avusese cînd se hotărîse să mă însoțească pînă la Malta. Puteam fi sigur că vorbele răspîndite de cei trei cavaleri despre apostazia mea îmi atrăseseră definitiv dizgrația marelui-maestru așa că, din prudență, nu puteam să apar la Malta fără a lua anumite precauții. De aceea, fusese de acord cu ordinul pe care-l dădusem lui Lirno de a se opri în insula Gozzo. Puteam să mă ascund acolo cîtva timp, în vreme ce el s-ar fi dus la curte, unde spera să spulbere acuzările cele mai negre prin mărturia lui și a oamenilor săi. În privința Helenei, îmi propuse să i-o încredințez ca s-o ducă pentru cîteva săptămîni într-o mănăstire. Se gîndea că văzîndu-mă lumea sosind fără ea, aventura mea trecătoare avea să fie uitată cu ușurință, și după ce aș fi păstrat aparențele cîtva timp, avea să-mi fie ușor s-o scot de acolo, fie pentru a pleca împreună într-o nouă călătorie, fie pentru a duce împreună la Malta o viață mai decentă și discretă.

La auzul propunerii de a mă despărți de Helena simții cum mi se răscolește vechea durere. Totuși mersesem prea departe pentru a mai putea să-l jignesc pe Peres arătîndu-mă neîncrezător în vorbele lui. Hotărîi să-i accept planul fără nici un fel de reținere, gîndindu-mă că ideile lui puteau să se bucure într-adevăr de tot succesul pe care mă făceau să-l sper. Dealtfel, zelul cu care mă știam slujit de Lirno era un alt motiv de a-mi învinge slăbiciunea și, ca să spun adevărul, mă gîndii, spre rușinea mea, să-l pun la curent pe corsar cu secretele mele.

Timpul cît lipsisem fusese atît de scurt încît străjile portului nu apucaseră încă să ne cerceteze. Peres mă sfătui să le ies înainte şi să mă dau drept un străin care, trecînd pe lîngă insulă, ceruse să fie dus la mal. Lăsă pe seama mea să născocesc o poveste care să pară adevărată şi, rugîndu-mă să-i trimit imediat barca înapoi, îmi făgădui să iasă în larg mai înainte de a se putea afla de la echipaj ceva din care să se bănuiască cine sînt. Nu am plecat însă decît după ce i-am comunicat şi Helenei planul nostru. Consimţi, dar cu multe lacrimi. Lirno, care era de faţă la această întrevedere, mă asigură din nou de credinţa lui. În sfîrşit, plecai de pe corabie, reamintindu-i lui Peres că, după părerea mea, făceam mai mult pentru el prin acest exces de încredere decît putusem să fac prin toate serviciile mele trecute şi chiar decît putuse să facă el prin dovezile lui de prietenie generoasă şi constantă.

Îmi fu uşor să-mi iau un nume de împrumut şi să-mi atribui aventurile pe care le-am crezut cele mai favorabile. Străjerii portului nu fură prea curioşi să afle cu ce corabie venisem cînd au văzut-o plecînd din nou în larg. Rămăsei pe insulă, împreună cu doi din slujitorii mei, de al căror curaj şi credinţă eram sigur. Răspunsei simplu la toate întrebările comandantului şi, prefăcîndu-mă că am nevoie de cîteva zile de odihnă înainte de a trece la Malta, mi se îngădui să mă retrag într-un han. Ajuns acolo, intrai cu nepăsarea cu care se intră într-un loc unde nu te aştepţi să te cunoască nimeni. Dar, de la primii paşi, mă pomenii îmbrăţişat cu căldură : ochii mei recunoscură pe comandorul Junius. Îi răspunsei la fel, cu toată bucuria de a-l revedea. Dar fui foarte surprins cînd, şoptindu-i să nu-mi pronunţe numele şi să se facă a mă cunoaşte drept un ofiţer francez, îl auzii cerîndu-mi să-i fac aceeaşi favoare, dar în termeni mult mai insistenţi.

Trecurăm îndată într-o încăpere mai ferită şi ne grăbirăm să ne povestim unul altuia întîmplările care ne aduseseră într-o situaţie atît de ciudată. Nu-i povestii decît ceea ce nu puteam să-i ascund. Fu uimit de asemănarea destinelor noastre şi-mi povesti, cu mai puţină reţinere, jalnicele împrejurări care-l aruncaseră de pe tron într-un han din insula Gozzo.

După ce ne părăsise în golful Colochina, se apropiase de coastă cu mai multă băgare de seamă decît prima dată. Țărmul era plin de oameni înarmați pe care îi adusese vestea sosirii lui. Dorința de a domni îl făcuse să dispreţuiască pericolul şi se arătase acestei mulţimi care-l primi ca pe stăpînul ei. Aceştia erau partizanii săi cei mai zeloşi care, la auzul numelui său, veniseră cu dorința de a-l sluji. Punîndu-se în fruntea lor se dusese la palat, unde ţinuse sfat cu fruntaşii cetei asupra a ceea ce avea a se teme din partea rivalului său. Oricît de mult zel afla la partizanii săi, nu putea să nu-şi dea seama că sentimentele celei mai mari părţi a naţiunii se răciseră în lipsa lui. Nu trebuia deci să se aştepte ca cei ce se alăturaseră noului rege să-l părăsească uşor. Totuşi, cum numai curajul şi dîrzenia puteau să-l ajute, se hotărîse să se ducă deîndată în tabăra lăsată de rival în apropierea oraşului, cu riscul de a fi copleşit de numărul apărătorilor. Fusese însă primit cu aclamaţii care îi întăriseră speranţele şi, văzînd vreo trei mii de oameni la ordinele lui, nu se mai îndoise că, pe măsură ce se va apropia de uzurpator, armata lui va spori cu nenumăraţi voluntari. Cînd parcursese jumătate din drum şi avea speranţe tot mai mari de reuşită, sosi şi tatăl femeii care-i fusese ibovnică în timpul domniei lui, în fruntea unei cete numeroase, adunată pentru a-l ajuta. Îi solicită o scurtă întrevedere, în care îi ceru să declare cinstit ce sentimente avea pentru fiica lui. Şi ca să fie lucrurile lămurite, îi promise să adune în sprijinul lui pe toţi cei pe care îi nemulţumise intrigile uzurpatorului, dacă primeşte fără întîrziere să-i fie ginere. Junius, încrezîndu-se prea mult în zelul oamenilor săi, refuzase această propunere care prea semăna a constrîngere. Ideile lui despre celibat, în care vedea un legămînt de nerupt, şi propria lui înclinaţie care nu-l împingea deloc la căsătorie îl făcuseră să răspundă destul de brutal mainiotului că nu se cuvine unui supus să strîngă cu uşa pe domnul său. Mîndrul grec se retrăsese fără a mai aştepta alte explicaţii şi Junius nu aflase în ce chip îi făcuse să plece nu numai pe oamenii cu care venise, dar şi pe cei care se adunaseră cu atîta rîvnă sub steagurile sale. Părăsit de toţi ai lui, era totuşi fericit că nu fusese dat pe mîna rivalului său şi nu-i rămăsese decît să caute o cale de a fugi.

Amintindu-şi de proiectul nostru cu Albania, îşi îndreptase paşii într-acolo, dar nu putu învinge piedicile care îi stăteau în drum decît cu multă trudă şi trecînd prin pericole înspăimîntătoare. Cînd, în sfîrşit, necunoaşterea locurilor şi teama de a fi prins îl făcuseră să-şi piardă orice speranţă de a mai putea trece munţii, căzu în mîinile unor tîlhari care-l siliră să li se alăture. Nevoia de a-şi apăra viaţa, mai degrabă decît dorinţa de a-şi arăta vitejia, îl îndemnase la cîteva acţiuni atît de curajoase încît noii săi tovarăşi începuseră să-l preţuiască. Crezu că nu riscă nimic dacă le spune cine este, şi cum această ştire îi făcu mai zeloşi pe bandiţi, se gîndi că ar putea să-şi recapete tronul cu ajutorul lor. Speranţa nu se bizuia pe numărul acestora căci, cunoscînd firea mainioţilor, era convins că va fi de ajuns să apară însoţit de puţină oaste pentru a-şi însufleţi din nou partizanii.

Se întorsese plin de încredere pe drumurile pe care trecuse odată cu atîta spaimă. Dar domnia nu avea s-o mai aibă. Întîmplarea i-l scoase în cale pe uzurpator cu toată armata lui. Fu încercuit cu atîta îndeminare încît, nemaiputînd scăpa cu fuga, rămase prizonier împreună cu toţi oamenii săi. Nefericitul Junius crezu că-i bătuse ceasul căci rivalul său, mînios de cum îl recunoscu, părea înclinat să-l condamne la moarte. Se stîrnise însă, printre mainioţi, o mişcare în favoarea unui om care, departe de a-i fi asuprit în timpul cît domnise, se făcuse iubit de întreaga naţiune. Fără a fi deci vorba de a-l repune în drepturi, mainioţii se hotărîră să-l scape de ura nedreaptă a rivalului său şi principalii şefi, cerîndu-i într-un glas iertarea şi libertatea, le obţinură cu atît mai uşor cu cît o astfel de rugăminte cuprindea şi o ameninţare destul de lămurită. Datorită aceloraşi sentimente, mainioţii, după ce-l smulseseră pe Junius din ghearele morţii, vrură să-şi arate omenia pînă la urmă. Noul rege nu îndrăzni să se opună şi Junius fu dus la Maina în mare cinste, unde fu pregătită o corabie care să-l transporte în insula Gozzo, el ferindu-se de a se duce de-a dreptul la Malta. Planul lui era la fel cu al meu ; adică, neîndrăznind să se arate la curtea marelui-maestru înainte de a spulbera acuzaţiile injurioase care-i ponegreau onoarea şi credinţa, voise să-şi pregătească împăcarea mai de la distanţă. Dar, de cum se

depărtase corabia de ţărm, un tînăr mainiot care se găsea la bord ca pasager îi ceruse o convorbire între patru ochi. Mirarea îi fusese mai mare decît bucuria cînd îşi recunoscuse iubvnica, deoarece îmbrăcase haine bărbăteşti pentru a-l urma. Deşi o iubise întotdeauna, hotărîrea lui de a se întoarce la Malta nu se împăca deloc cu o astfel de legătură de ale cărei urmări nedorite se temea. Întoarcerea în tovărăşia unei femei de care nu putea să nu aibă grijă nu ar fi făcut decît să confirme zvonul, răspîndit de mult timp, că se căsătorise. Toate aceste gînduri îl făcuseră s-o întîmpine cu multă răceală pe această iubită credincioasă. Neîntrezărind încă nici un mijloc de a scăpa de ea, prezenţa unei femei drăguţe redeşteptîndu-i poate sentimentele, se hotărîse s-o primească, şi acum ea se găsea cu el la Gozzo.

Reţinerea pe care o păstrasem la început în înfăţişarea situaţiei mele fu risipită de aceste mărturisiri atît de sincere. Nu putui să-i ascund lui Junius că necazurile, grijile, temerile mele erau de acelaşi fel ca şi ale lui. Singurul avantaj pe care-l avea asupra mea era că sosise mai devreme cu opt zile şi că începuse oarecari demersuri cu rezultate îmbucurătoare. Dar, fiind tot atît de necunoscut la Gozzo ca şi mine şi, folosindu-se de serviciile unui italian credincios pe care îl trimisese la cîţiva din prietenii lui de altădată, se prefăcea a fi rămas în Sicilia, de unde îşi trimitea solul la Malta. Cu toată iscusinţa acestuia, era totuşi nevoit să-l trimită înapoi numai cu oarecare întîrziere pentru ca lămuririle ce i se cereau să nu sosească prea devreme şi să dea de bănuit că nu ar fi atît de departe. Aceste lămuriri, pe care le ceruse chiar marele-maestru, priveau cîteva capete de acuzare la care se reduseseră învinuirile aduse lui Junius şi de care urma să se dezvinovăţească înainte de a se apropia de insulă. Era întrebat dacă este adevărat că se căsătorise la Maina, că-şi alcătuise un harem, că îmbrăţişase mahomedanismul şi că întreţine legături de alianţă strînsă cu Poarta. Nevinovăţia lui era uşor de dovedit cu privire la primele trei capete ; numai ultimul îl punea în încurcătură ; dar cum era cel mai puţin grav şi cum el socotea că nevoile domniei îl justificau îndeajuns, se mîngîia cu gîndul că-i va fi uşor să-l împace pe marele-maestru.

Situaţia mea mi se părea însă mai puţin bună. Chiar Junius, care îşi amintea cîtă vîlvă făcuse dragostea mea cînd plecasem din Malta, era mai puţin sigur decît Peres că marele-maestru va trece vreodată cu vederea o legătură pe care o condamnase atît de aspru. Mă sperie atît de tare încît m-am căit de mii de ori că venisem aici cu atîta imprudenţă. Aşteptam neîncetat ştiri, cu o nerăbdare care-mi otrăvea zilele. Îl văzui, în sfîrşit, sosind pe Lirno, dar într-o barcă şi, deşi la intrarea în port îşi luase o expresie liniştită, pentru a-şi ascunde tulburarea, observai că pe măsură ce ne îndepărtam de lumea din jur, lua un chip mai posomorît şi mai încurcat. „N-aş fi aici, îmi spuse el într-un tîrziu, dacă nu m-aş fi gîndit decît la siguranţa mea ; şi, deşi n-am făcut decît ce se cuvenea să facă un om de onoare, nu mă simt prea la adăpost de răzbunarea Ordinului domniei-voastre. Am omorît pe cei trei cavaleri care v-au ponegrit în faţa marelui-maestru. Deabia am avut timp să mă arunc în barcă, şi dacă pot spera să am linişte aici, asta o datorez numai îndrăznelii de a fi înfruntat traversarea în aceste condiţii. Nimeni nu va bănui că am pornit pe mare numai cu doi marinari ; şi nici nu mă va căuta în afara insulei Malta. Într-adevăr, cînd intrase în port, nimeni nu-şi închipuise că vine de mai departe de nişte case care se aflau pe malul mării şi nimeni nu se oprise să cerceteze dacă nu cumva e străin.

Cînd îmi povesti păţaniile lui, îmi dădui seama cît de mult îi datoram. N-o pierduse din vedere pe Helena pînă în momentul cînd Peres o dusese într-o mănăstire, iar operaţia aceasta fusese îndeplinită cu o discreţie deplină, pentru care le eram profund recunoscător. Dar, deşi nu primise nici o altă însărcinare şi îl lăsase pe Peres să-mi apere interesele la curte, lucrase şi el în folosul meu, spunînd sus şi tare în diferite colţuri ale oraşului tot ceea ce i se părea că poate dezminţi zvonurile pe care le auzea. Aflînd că cei trei cavaleri continuau să mă ponegrească şi că profitau chiar de lipsa mea pentru a nărui ceea ce făcuse Peres în favoarea mea, îi atacase la rîndul său, criticînd cu indignare laşitatea cu care mă părăsiseră şi arătînd că, punînd stăpînire pe corabia mea, făptuiseră o hoţie. Nu uitase nici dragostea lor pentru cele trei turcoaice şi, înţelegînd poate mai bine ca mine tîlcul faptei lor, le

înfăţişase plecarea pripită ca o urmare a duşmăniei lor, şi acuzaţiile ce mi le aduceau ca o răzbunare josnică pentru nepăsarea cu care lăsasem ca ibovnicele lor să fie reţinute. Era imposibil ca aceste acuzaţii să rămînă mult timp necunoscute celor trei cavaleri. Le comentară cu superioritatea pe care şi-o închipuiau asupra unui om a cărui profesie o cunoşteau. Dar, căutînd numai un pretext pentru o ceartă pe faţă, adună mărturii de la diferite persoane despre cuvintele injurioase care le scăpaseră despre el şi pentru care le-a cerut să-i dea socoteală cu armele. Deşi îi chemase separat, le indicase acelaşi loc, la intervale de numai o jumătate de oră. Veniră pe rînd la întîlnire şi Lirno, din fericire pentru el, îi ucisese pe toţi trei. Totuşi, curajul lui mi-ar fi fost de prea puţin folos dacă unul dintre ei n-ar mai fi avut puterea să ceară să moară creştineşte. Lirno chemase cîţiva trecători şi, lăsîndu-l în grija lor, o luase pe un drum lăturalnic ca să scape de urmăritori şi să ajungă la corabie. Acolo povestise toată tărăşenia oamenilor săi, care erau aproape la fel de interesaţi ca şi el să-i ascundă fuga ; dar, fiind imposibil să iasă imediat cu corabia în larg, coborîse o barcă împreună cu doi marinari care-şi riscaseră viaţa pentru a-l aduce în insula Gozzo.

Nu ştia care fuseseră ultimele dorinţe ale cavalerului muribund şi, reproşîndu-şi pînă şi mila care-l făcuse să-i trimită ajutoare, regreta că nu-l omorîse pe loc. Deşi nu-mi dădeam seama mai mult decît Lirno ce bine avea să mi se tragă din această întîmplare, ba, dimpotrivă, mi se părea că avea a se teme tocmai de vorbele duşmanului pe care-l cruţase, condamnai aceste regrete lipsite de omenie şi-l acuzai că dezonora printr-un rest de cruzime noblefea pe care o vedeam totuşi în firea lui. Fără a mă bucura de moartea duşmanilor mei, care mă scutea totuşi de a-mi risca într-o bună zi viaţa provocîndu-i la duel pentru nedreptăţile pe care mi le făcuseră, îl întrebai ce făcuse Peres pentru mine. Nu ştia nimic, iar ce vorbise scumpul meu prieten cu marele-maestru era încă secret; dar ştia, ca toată lumea dealtfel, că vasul meu pe care îl ceruse în numele meu îi fusese înapoiat chiar de a doua zi după sosirea lui la Malta.

Junius, pe care-l chemai la sfatul nostru, admiră mult îndrăzneala și credința corsarului. Știind totuși cu cîtă strășnicie este interzis duelul la Malta, îl sfătui să ia din nou calea apelor pentru a ajunge, cu orice risc, în Italia sau în Sicilia, și să nu rămînă la Gozzo, unde aveau să-l caute, fără doar și poate, după ce n-aveau să-l găsească la Malta. Dar șiretul corsar se bizuia pe oamenii lui cărora le poruncise să vină să-l ia chiar în noaptea următoare. Hotărît să plece fără întîrziere, mă rugă să-i spun un loc unde să mă poată găsi, dorind să rămînă în serviciul meu. De oameni viteji și credincioși aveam oricînd nevoie. Așadar, deși viitorul nu-mi era destul de limpede pentru a putea făuri planuri, din dorința de a păstra dreptul pe care mi-l acorda asupra lui, îi numii portul Messina, unde mă gîndeam să mă duc la începutul primăverii.

Îmi ceru, de asemenea, să hotărăsc ce trebuia făcut cu bogățiile rămase de la don Antonio. Întrebarea mă puse în încurcătură. Deși nu ceream nimic pentru mine, îmi era greu să hotărăsc în lipsa lui Peres ; și dacă cineva trebuia să tragă folos de pe urma unei prăzi atît de bogate, acesta era fără îndoială Peres, căruia ura lui don Antonio îi adusese atîta nefericire și suferință. Socotii totuși că pot să-mi dau seama de sentimentele lui după ale mele sau, mai bine zis, îmi dăduse prea multe dovezi de generozitate, pentru a fi sigur că ar disprețui această pradă pe care o datora numai nefericirii altuia. Gîndul nostru fusese să ne îmbogățim, dacă se poate, dar pe seama dușmanilor, luptînd cu arma în mînă și pe căile pe care credința ni le impunea în lupta împotriva necredincioșilor. După cîteva momente de gîndire, hotărîi deci să-i las lui Lirno bogățiile pe care mi le punea la dispoziție ; cum el dorea să mă ajute, eram sigur că aceste bogății aveau să-mi slujească și mie, de vreme ce el avea să le folosească pentru a se echipa mai bine și a angaja oameni. Lirno îmi admiră generozitatea care îi spori și mai mult zelul.

Judecînd în tot restul zilei care-mi era situația și pe ce îmi bizuiam speranțele, regretai mult că mă despart de un om de al cărui ajutor puteam avea oricînd nevoie; și poate că aș fi avut încă slăbiciunea de a mă căi că-mi lăsasem interesele pe mîna lui Peres. Dragostea aprinzîn-

du-mă mai mult ca niciodată, mă gîndeam că, aşa cum îl cunoşteam eu pe Peres, încrederea mea în el putea fi imprudentă, căci pe cît căuta el să-mi favorizeze dragostea, dacă reuşea să o împace cu datoria, pe atît trebuia să mă tem că se va alătura marelui-maestru pentru a lupta împotriva ei şi pentru a-mi smulge fiinţa iubită dacă va considera că ar fi incompatibilă cu cariera şi cu onoarea mea. Ideile acestea mă tulburau într-atît încît de mai multe ori mă bătu gîndul să-i trimit vorbă Helenei să vină la Gozzo ca să plecăm împreună cu Lirno şi să fugim pentru totdeauna de toţi duşmanii fericirii şi liniştii mele. Spre miezul nopţii, Lirno, care îşi aştepta corabia la ora aceea şi urma s-o întîmpine în gura portului, se sculă să-şi ia rămas bun de la mine. Despărţirea mă durea atît de mult încît nu puteam să-l las să plece. Îl oprii pentru a-i repeta de o sută de ori ultimele porunci, şi lupta pe care o duceam cu mine însumi era cu atît mai grea cu cît căutam să-mi ascund tulburarea, cînd furăm anunţaţi că intra o corabie în port. Alarmat, Lirno îşi închipui că era corabia lui şi că cei din echipaj, neînţelegîndu-i bine ordinele, îl puneau în pericol prin imprudenţa lor. Dar îngrijorarea ne fu de scurtă durată. Mersei şi eu în port şi primul om pe care-l întîlnii fu Peres. Mă recunoscu şi el imediat cu tot întunericul şi, îmbrăţişîndu-mă fără nici o precauţie, mi se păru chiar că ridică vocea pentru a-mi pronunţa numele adevărat. Îi atrăsei atenţia asupra imprudenţei lui, dar, cum nu se sinchisi de mustrările mele, mă făcu să-mi dau seama că-mi aducea veşti bune.

„Eşti liber, aici ca şi la Malta, unde poţi să te întorci cînd vrei, îmi spuse. Marele-maestru face uitate ultimele plîngeri împotriva ta şi te socoteşte nevinovat de ultimele învinuiri. Acum poţi să apari din nou la curte cu toate speranţele pe care le-ai avut.“ Oricît de mare ar fi fost bucuria ce-mi aduceau aceste cuvinte, îl întrerupsei totuşi ca să-l întreb ce făcuse cu Helena. „Se află într-o mănăstire unde are tot ce doreşte, după placul inimii tale, dar sănătatea ei a fost zdruncinată de oboseala atîtor călătorii şi, chiar de a doua zi după sosirea noastră, s-a simţit destul de rău.“ Bucuria mea era otrăvită. Nu mai voiam să amîn nici un moment plecarea şi îl şi învinuiam pe Peres că a părăsit-o în această situaţie. Dar el îmi răs-

punse cu o voce mai gravă : „Îmi reproşezi, îmi spuse, că nu ţi-am ascuns că e bolnavă ; şi aş fi făcut-o dacă mi-aş fi închipuit că nu eşti în stare de puţină stăpînire.“ Mă asigură că nu avea nimic care ar fi putut să mă îngrijoreze şi, chiar dacă pericolul ar fi fost mai mare, adăugă el, trebuia să înţeleg că n-aş fi putut s-o îngrijesc pe faţă şi nici să arăt cît de mult mă interesează sănătatea ei, fără să dărîm tot ceea ce el reuşise să facă pentru a mă reabilita în ochii marelui-maestru. Îmi aminti ceea ce-i promisesem şi ce datorii aveam faţă de mine însumi. În sfîrşit, repetîndu-mi sub jurămînt că viaţa Helenei nu era în pericol, îmi declară că, temîndu-se să nu-mi trădez interesele printr-o faptă necugetată, îmi cere în numele prieteniei noastre să rămîn la Gozzo pînă la însănătoşirea iubitei mele.

Deşi nu puteam să-i refuz nimic după noul serviciu pe care mi-l făcuse, nădăjduiam totuşi să-l fac să-şi schimbe ideile, promiţîndu-i să mă stăpînesc aşa cum dorea el. Comandantul la care fu condus ne-ar fi incomodat cu politeţea lui, dacă nu l-am fi rugat să ne lase singuri pentru tot restul nopţii. Nu uitam că Lirno avea nevoie de ajutorul nostru pentru a-şi regăsi oamenii, şi Peres, care-i întîlnise la o oarecare distanţă de port, îl sfătui să plece fără să mai zăbovească. Ne mai povesti totuşi, înainte de plecarea lui Lirno, starea de spirit de la curte. Cavalerul pe care Lirno îi rănise mortal se crezuse dator să explice înainte de a-şi da sufletul ce motive avusese, el şi tovarăşii lui, de a mă ponegri printr-o acuzaţie pe care, după mărturisirea lui, nici ei nu o credeau. Cauza urei lor era aceea pe care şi-o închipuise Peres. După ce suferiseră din greu în timpul călătoriei din cauză că păream a nu fi de acord cu pretenţiile lor asupra celor trei turcoaice, îşi ieşiseră din fire la Trina, văzîndu-ne hotărîţi să nu facem nimic pentru eliberarea acelor femei ale căror interese nu aveau nimic comun cu ale noastre. Din acea clipă începuseră să ne considere duşmani şi, dacă întîrziaseră atît de mult timp ca să-şi arate adevărata faţă, era numai în aşteptarea unui pretext pentru fuga pe care o plănuiau. Profitaseră de prima ocazie fără a căuta adevărul situaţiei, şi dorinţa de înălţare împreună cu cea de răzbu-

nare îi făceau să creadă că sosind la Malta aveau să obţină cu uşurinţă de la marele-maestru corabia pe care ei o salvaseră, chipurile, din mîna necredincioşilor. Dar se înşelaseră, căci corabia mea fusese confiscată în folosul amiralităţii. Această dezamăgire sporindu-le ura împotriva noastră, continuaseră să anatemizeze cu şi mai multă înverşunare apostazia pe care mi-o puseseră în seamă. Cînd sosi Peres la Malta, cum nu-şi trîmbiţă scopurile, discutîndu-le numai cu marele-maestru, ei se crezuseră îndreptăţiţi de tăcerea lui ca să răspîndească zvonul că Peres nu ar fi fost atît de ponderat dacă n-ar fi venit să apere cauza unui vinovat, iar mărturia depusă de corsar şi de oamenii mei nu însemnase pentru ei decît o apărare cerşită. Mărturisirea cavalerului fusese, la început, taină duhovnicească ; dar preotul care-l spovedise îl obligase s-o dea în vileag repetînd-o în faţa mai multor martori. Spovedania fusese comunicată apoi marelui-maestru împreună cu toate amănuntele care puteau să-i dea mai multă greutate. Cum acesta înclina să se lase convins de mărturia lui Peres, pe care îl ştia om cinstit şi drept, declară nu numai că era convins de nevinovăţia mea, dar şi că cei trei cavaleri fuseseră pedepsiţi cum li se cuvenea. I se păruse totuşi ciudată atîta îndrăzneală la un corsar şi ordinul de a-l aresta fusese trîmbiţat în toate colţurile insulei, de unde nimeni nu-şi închipuia că plecase de vreme ce corabia lui se mai afla încă în port.

Lirno era deci acela care mă reabilitase şi Peres mă îndemnă să-i arăt întreaga recunoştinţă pe care i-o datoram. Era încă un motiv, la fel de puternic ca şi generozitatea lui firească, ca să aprobe hotărîrea mea de a-i lăsa credinciosului corsar toate bogăţiile lui Antonio. Avui grijă să ajungă la bord înainte de sfîrşitul nopţii. Îl asigurai la despărţire că, fără să ţin seama de originea şi ocupaţia lui, îl consideram unul dintre cei mai viteji oameni din lume şi, întemeind noi planuri pe afecţiunea lui, îi reamintii că-i dădusem întîlnire la Messina.

Nevoit să înceapă cu treburile cele mai urgente, Peres nu-i arătase încă lui Junius decît bucuria pe care o simţi cînd regăseşti un prieten. Dar aflînd aventurile prin care trecuse şi motivele care-l reţineau la Gozzo, nu s-a îndoit nici o clipă că puteam să-l ajutăm să se dezvinovăţească.

Însă un alt gînd îl făcu să ascundă aceast idee. Cum voia neapărat să mă determine să mai rămîn cîteva zile la Gozzo, crezu că tovărășia lui Junius avea să fie un motiv în plus de a mă face să accept. Îl luă deoparte ca să-i comunice acest plan și, căzînd de acord, reușiră împreună să mă facă să promit că nu mă voi duce la Malta decît peste o săptămînă. Se părea că Peres, purtîndu-se astfel, ghicea viitorul și vedea clar toate efectele pe care urma să le aibă prudența lui.

Se întoarse singur la curte, nu numai pentru a răspunde rugăminților mele de a avea grijă de Helena, dar și pentru a începe să lucreze pentru Junius, fără ca acesta să știe. Absența lui nu se prelungi dincolo de data fixată. În cea de-a opta zi, stătui tot timpul pe țărm așteptîndu-l. Junius, care se păzea mai puțin în urma veștilor bune pe care le primise, mă însoțise fără nici o obiecție, deși nici prin minte nu-i trecea ce veste fericită urma să primească : îmi împărtășca nerăbdarea numai din prietenie. În sfîrșit, îl zări pe Peres. Niciodată vîntul nu fusese mai prielnic dorințelor mele. Într-o clipă, corabia intră în port și Peres, sărind pe țărm, ne spuse în cîteva cuvinte, lui Junius că fusese iertat de marele-maestru, și mie că Helena se restabilise complet.

„Scumpul meu prieten, am exclamat din suflet, voi putea oare vreodată, chiar dacă îmi voi da viața, să te răsplătesc pentru tot ce ai făcut pentru mine ?“ Junius își arăta recunoștința la fel de entuziast, și Peres cu greu putu să facă față mulțumirilor și îmbrățișărilor noastre. Nu mai exista nici o piedică pentru a ne întîrzia plecarea. Iubita lui Junius fu adusă îndată pe corabie, și Peres, care știa prea bine care erau temerile lui Junius în această privință, îl liniști asigurîndu-l că o va duce la locuința spaniolei și că o va da drept ibovnica lui. Revăzui Malta cu o bucurie de nespus. Ca fericirea mea să fie deplină ar fi trebuit s-o văd pe Helena în port, cu brațele deschise, gata să mă primească la pieptul ei. Dar Peres, deși liniștit în privința nerăbdării de care dădusem dovadă în timpul bolii ei, mă puse să-i promit încă o dată că voi aștepta cel puțin cincisprezece zile înainte de a încerca s-o văd ; căci, după această perioadă, nevoia de a sta la aer pentru a se restabili era atît de firească, încît nimeni nu

s-ar mai fi mirat s-o vadă ieşind din mănăstire. „Ai s-o vezi din cînd în cînd, mi-a zis el, şi dacă eşti în stare să te stăpîneşti cît de cît, ai să poţi să-ţi ascunzi dragostea faţă de toată lumea pînă în momentul plecării. Va veni o vreme, mai adăugă, cînd însăşi durata acestor relaţii le va face respectabile ; mai ales dacă ai să fii destul de constant şi discret şi dacă, pe de altă parte, o să continui să-ţi atragi consideraţia prin serviciile aduse.“ Îl întrebai dacă auzise vorbindu-se ceva despre Rovini. „S-a întors la Malta, mi-a spus el, după fuga fiicei ei, dar după ce a aşteptat îndelung întoarcerea mea, s-a hotărît să se retragă în Italia unde trăieşte dintr-o rentă modestă dată de fostul ei iubit“.

Peres pregătise primirea noastră atît de bine, încît, departe de a fi obiectul unor reproşuri din partea marelui-maestru, am găsit la el numai blîndeţe. Întreaga curte adoptase aceeaşi atitudine şi toţi se feriră să vorbească despre amintiri care ar fi putut să ne întristeze, iar primele zile ale sosirii noastre fură ca tot atîtea sărbători la care toată lumea părea să ia parte cu bucurie. Junius vedea cu mulţumire că secretul iubirii lui era bine păstrat datorită grijii lui Peres, iar firea lui îi promitea o dragoste tihnită. Am cunoscut puţin oameni atît de modeşti în tot ce fac şi cu atît de mare stăpînire în ceea ce simt. Fie că-i plăcuse din totdeauna, fie că îndrăgise munca pe tronul mainioţilor, Junius avea o adevărată plăcere să facă totul cu mîinile lui, pînă şi hainele şi perucile pe care le purta, astfel încît, fiind prins cu aceste îndeletniciri o parte din zi, nimeni nu se gîndea că ar putea petrece cealaltă parte cu o ibovnică. Peres, care avea prilej să-l vadă în situaţii mai intime decît mine, îmi povestise că îl văzuse la lucru şi că, insuflînd gustul muncii şi iubitei lui, coseau haine sau împleteau păr împreună.

Dar în timp ce Junius se bucura atît de liniştit de dragostea lui, se produsese o schimbare adîncă în sentimentele mele. Numai cu foarte multă greutate reuşi Peres să mă ţină în oprelişte pe care mi-o impusese, şi cele cincisprezece zile la care mă învoisem mi se părură necrezut de lungi. Totuşi, fiindu-mi îngăduit să primesc scrisori de la Helena şi să-i scriu, mă consolam explicîndu-i în cuvinte dulci sentimentele mele. Ziua stăteam cu

prietenii, dar cînd venea seara, răscumpăram acest chin ducîndu-mă în preajma mănăstirii, unde îmi petreceam deseori întreaga noapte, gîndindu-mă la singura fiinţă care mă interesa pe lume. La cel mai mic zgomot mi se părea că o aud pe ea ; eram fericit numai la gîndul că respir acelaşi aer pe care-l respira şi ea. Viaţa aceasta pe care am dus-o timp de cincisprezece zile îmi spori atît de mult înflăcărarea sentimentelor încît eram convins că Helena este singura fiinţă care contează pentru mine. Mi-aş fi sacrificat pentru ea şi viaţa, şi averea. Într-un cuvînt, credeam că am ajuns la dragostea desăvîrşită. Cu cîtă înflăcărare îi reamintii lui Peres că eram în ajunul sorocului hotărît ! Cît îi vorbii despre credinţa şi răbdarea mea ? „Ţi-am făcut pe plac, cred, îi spusei, dar nu-ţi mai acord nici un sfert de oră răgaz, chiar dacă ar trebui să pierd în schimb tot ce am mai scump şi mai de preţ pe lumea asta.“ Dar nu se mai gîndea la amînare. Locul unde trebuia s-o întîlnesc pe Helena era bineînţeles casa spaniolei lui. Petrecui acolo întreaga zi, deşi ştiam că Helena nu trebuia să sosească decît pe seară. Sufletul îmi era plin de dragoste pentru ea, nu vorbeam decît de farmecul ei şi de fericirea ce mă va cuprinde cînd o voi vedea. Rugam cerul să desfiinţeze orele care mai rămîneau pînă la venirea ei. În sfîrşit se arătă sau, mai degrabă, aflînd că urcă scara, mă repezii s-o întîmpin tocmai cînd Peres, deschizînd uşa, îmi înfăţişă o femeie tînără care-mi era cu totul necunoscută. Rămăsei înmărmurit, încercînd să înţeleg ce rost avea o astfel de glumă. Avem în faţa mea o tînără de statura şi vîrsta Helenei, dar nu văzusem pînă atunci decît puţine chipuri care să-mi fi fost atît de nesuferite ca acesta. Avea pielea ciupită, ochii saşii, o albeaţă nesănătoasă şi respingătoare. Privind fantoma din faţa mea, descopeream totuşi ceva care îmi era cunoscut. Mă pregăteam să-mi arăt mirarea şi să-l întreb pe Peres de ce venise fără Helena. Dar ghicindu-mi întrebarea şi tulburarea, îmi spuse : „Iat-o pe Helena. A aşteptat şi ea această clipă cu aceaşi nerăbdare ca şi tine. Boala a desfigurat-o puţin, adăugă, şi nu am recunoscut-o din primul moment. Dar dragostea pătrunde prin orice văl şi o recunoşti, desigur fără îndoială pe scumpa ta Helena.“ M-am tot gîndit

de atunci încoace la vorbele lui Peres, și aș fi bănuit că le spusese cu o cruntă ironie, dacă nu mi-ar fi jurat de mii de ori că intenţiile lui fuseseră cinstite și sincere. Deși știuse că Helena era bolnavă de vărsat, lucru pe care dealtfel mi-l spusese la plecarea din Gozzo, nu știuse că era complet desfigurată de acest crud dușman al frumuseţii, lucru pe care îl aflase numai cu puţin timp înaintea mea. Cît despre mine, cred că un trăsnet m-ar fi lovit mai puţin. Am rămas cîteva clipe privind obiectul dragostei mele și căutînd în trăsăturile ei vreo urmă din imaginea pe care o păstram în fundul inimii. O răceală inexplicabilă, care făcea să-mi înghețe sîngele pe măsură ce figura aceasta nouă o înlocuia pe cealaltă, mă împiedică să deschid braţele ca s-o îmbrăţișez. Totuși, din bună-cuviinţă îi adresai cîteva cuvinte mîngîietoare. Mă așezai lîngă ea încercînd să-mi amintesc vechile sentimente pentru a le înlocui pe cele pe care inima mi le refuza.

Helena nu-și dădu seama chiar de la început de această schimbare și o luă drept un fel de stînjeneală datorită celor prezenţi ; cîteva cuvinte despre noul ei chip, spuse cu o oarecare veselie, îi părură de ajuns pentru a schimba impresia pe care o făcuse asupra mea. Cinarăm împreună cu prietenii noștri și, cît timp a durat masa, căutai să-mi înving tulburarea care creștea în inima mea. Toţi cei de faţă își închipuiau că cel mai mare serviciu pe care puteau să mi-l facă era să mă lase singur cu iubita méa. Nu refuzai ocazia și chiar dacă o absenţă îndelungată a plăcerilor nu mi-ar fi sensibilizat mult simţurile, mîngîierile pasionate ale Helenei tot nu mi-ar fi îngăduit să rămîn nesimţitor lîngă ea. Noaptea a trecut într-un amestec de indiferenţă și înflăcărare, pe care nu știu cum să-l numesc. Dar, cînd zorile îmi arătară mult mai clar decît lumina lumînărilor ceea ce-mi mai rămăsese și ceea ce pierdusem, nu putui să mai rezist acestui spectacol dezgustător. Mă întorsei pe partea cealaltă, cu spatele la Helena, prefăcîndu-mă că-mi este foarte somn, și nici mîngîierile, nici insistenţele ei nu putură să mă facă să mă întorc. Helena fu obligată să se scoale de către prietenii noștri care-i reproșau lenevia. Eu continuai să rămîn nemișcat și, strîngînd ochii cu încăpăţînare, reușii să-i conving că aveam într-adevăr nevoie să mă odihnesc.

Ce gînduri mă frămîntau în momentele acestea chinuitoare ! Cum se poate, îmi spuneam, ca un accident care nu a stat nici în puterea Helenei, nici în a mea, să stingă un sentiment atît de puternic care a cunoscut atîtea încercări, să distrugă o dragoste atît de puternică şi de constantă. Dar cele mai sincere reproşuri pe care mi le făceam şi pe care socoteam că le merit nu mă împiedicau să simt în adîncul sufletului adevărul unei schimbări pe care o condamnam. Ce poţi face împotriva unei nestatornicii atît de puţin dorite ! Nici prin gînd nu-mi trecea să părăsesc o femeie pe care o iubisem atît de mult. Nu, nu, îmi ziceam, nu voi rămîne niciodată nepăsător faţă de soarta ei, voi folosi o parte din averea mea pentru a-i asigura traiul. Dar unde să caut un leac pentru dezgustul care m-a cuprins ? Şi, amintindu-mi tot ceea ce auzisem despre credinţă şi statornicie, mă acuzam că nu înţelesesem îndeajuns că dragostea este într-adevăr schimbătoare cînd nu se leagă decît de calităţi exterioare datorate întîmplării. Nu am avut ochi decît pentru înfăţişarea Helenei, îmi spusei ; m-am mulţumit să-i admir frumuseţea. Trebuia să-i studiez caracterul, să descopăr tot ceea ce putea acesta să ofere minţii şi raţiuni mele : aş fi găsit astfel un sprijin împotriva impresiei pustiitoare pe care mi-o producea înfăţişarea aceasta. Să fie oare prea tîrziu ? mă întrebai apoi. Şi de ce nu aş încerca, cel puţin ?

Crezui destul în gîndul acesta ca să încep deîndată. Mă ridicai cu hotărîrea de a mă apropia de Helena şi de a-i studia caracterul şi tot ceea ce în încîntarea dragostei mele şi a ei căutasem prea puţin să descopăr. Îmi dădui seama că trebuia să ţin ochii mai mult închişi decît deschişi ; dar este oare vederea singurul dintre simţuri care putea să-mi producă plăcere ? Iubita mea nu avea încă nici un motiv să creadă că mă schimbasem faţă de ea, aşa că nu se simţi stînjenită de prezenţa mea ; dimpotrivă, cele mai mici atenţii ale mele erau de ajuns ca să întreţină o amăgire din care nimic nu părea că ar putea s-o scoată. Peres a fost singurul faţă de care socotii că pot să vorbesc deschis. Mă ascultă din ce în ce mai uimit. Fără să-i dau timp să-mi răspundă, adăugai la această mărturisire gîndul meu de a redeştepta dragostea în inima mea pe alte căi, şi-l rugai să mă ajute să descopăr în persoana

Helenei toate calităţile care puteau să mă facă să-i uit frumuseţea pierdută. Îmi făgădui să mă ajute cu acelaşi zel pe care îl arătase dintotdeauna pentru binele meu.

Speranţele mele erau deşarte ; şi Peres care-şi dăduse seama mai bine decît mine de acest lucru, nu se grăbi să-mi înfăţişeze părerea lui, vrînd să-mi dea timp să mă conving că Helena nu primise de la mama ei o educaţie care să fie în stare să-i formeze sentimentele şi că blîndeţea era singura calitate deosebită a sufletului ei. Ştia că deşi dragostea nu intră în inimi numai pe calea simţurilor, prea rar poate pătrunde împotriva lor. Cu alte cuvinte, dacă o femeie poate fi iubită fără a fi frumoasă, trebuie cel puţin să nu aibă nimic respingător. Prevăzuse deci că încercarea mea nu avea decît să mă chinuiască prin străduinţe zadarnice dar a privit-o poate ca un fel de răscumpărare a jignirii ce-i aduceam încetînd fără voia mea s-o mai iubesc.

Strădaniile din zilele următoare de a cunoaşte caracterul Helenei dovedeau încă multă stăruinţă şi grijă din partea mea : dar i se părură atît de schimbate faţă de felul în care obişnuiam să-mi manifest dragostea încît înţelese curînd schimbarea din sufletul meu. Tristeţea şi lacrimile fură la început singurele semne ale amărăciunii ei. Mă privea îndurerată fără a avea puterea şi poate nici îndrăzneala să se plîngă. Văzînd că rămîn surd la acest fel de reproşuri, izbucni în suspine şi, ceea ce nu îndrăznise să-mi spună mie, îi veni mai uşor să-i mărturisească lui Peres. Oricît de mulţumit ar fi fost în adîncul sufletului de a mă vedea scăpat de cea mai însemnată piedică pe care o văzuse în calea carierei şi reputaţiei mele, acesta nu pregetă totuşi să-i acorde bietei Helena mîngîierea şi ajutorul ce părea să-i ceară. Îi mărturisi că mă schimbasem mult şi o sfătui să folosească pentru a-mi recăpăta dragostea căi independente de frumuseţe, cum ar fi blîndeţea, veselia, amabilitatea şi, urîndu-i poate succes cu gîndul că o astfel de dragoste nu mai era de temut pentru onoarea şi cumînţenia mea, îi dădu toate sfaturile pe care ea le-ar fi putut primi de la cel mai bun prieten.

Mă înștiință totuși de ceea ce puseseră împreună la cale. Departe de a mă opune intenţiilor Helenei, căutai s-o ajut, gîndindu-mă la miile de jurăminte prin care mă legasem s-o iubesc toată viaţa. Planuri zadarnice ! Mă sileam să petrec zile întregi alături de ea ; dar prezenţa care altă dată îmi trezea patimile cele mai vii nu făcea acum decît să le stingă. Își dădea seama cît de departe era acest efect de speranţele ei. Veselia pe care o afișa, cum îi recomandase Peres, o părăsea fără voia ei și îi lua locul o tăcere posomorîtă care-mi arăta cît de mult suferă. Dar nu o întrebam nici din ce cauză e necăjită, ferindu-mă și de-a începe o discuţie care m-ar fi pus în mare încurcătură, dar și de-a stîrni reproșuri pe care stăruinţa mea de a o vizita le împiedicase să izbucnească pînă atunci.

Era însă imposibil ca o furtună atît de mult amînată să nu izbucnească într-o bună zi. Petreceam o parte din zi, adesea chiar zile întregi, alături de Helena ; dar nu mai petrecusem lîngă ea nici o noapte afară de cea a revederii. Afecţiunea mea se manifesta doar prin niște mici atenţii, asemănătoare cu cele pe care le aveam pentru iubita lui Peres și pentru a lui Junius. Helena simţea prea mult indiferenţa mea și curînd obosi să se tot stăpînească. Nu mai aștepta nici măcar să fiu singur cu ea, deoarece observase, fără îndoială, că evitam această situaţie. Începu prin a vărsa un șuvoi de lacrimi, după care mă întrebă de faţă cu Peres și cu spaniola dacă este adevărat că am încetat s-o mai iubesc, și dacă îi fac o vină că boala îi schimbase trăsăturile. Întrebarea aceasta, la care nu mă aşteptam deloc, mă puse într-o încurcătură cu mult mai mare decît pe ea. Totuși, deși din dorinţa de a o menaja aș fi putut să ocolesc răspunsul, ruşinea de a minţi în faţa lui Peres și a spaniolei, care știau ce se petrece cu adevărat în sufletul meu, mă făcu să fiu sincer. Așa încît, fără a mai sta să judec dacă asprimea nu era o crimă și mai mare, răspunsei că făgăduielile sau, dacă voia să le dea alt nume, jurămintele de credinţă pe care le făcusem nu mai depindeau de mine ; că inima mea, la fel de capabilă de asemenea sentimente ca și mai înainte, nu dorea decît să le împlinească ; dar că, într-adevăr, nu mai simţea aceeași înclinaţie pentru ea ; că oricare ar fi fost cauza pe seama căreia avea să-mi pună nestatornicia, ea însăși trebuia

să oprească un rău pe care-l regretam ; într-un cuvînt, că nu mă simţeam vinovat de nimic, şi că schimbarea sentimentelor mele mă durea în aceeaşi măsură ca şi pe ea.

Deşi stinghereala în care mă aflam mă făcuse să vorbesc destul de tăios, Helena se stăpîni şi, adresîndu-mi-se cu mai multă inteligenţă decît aş fi crezut-o capabilă, mă întrebă ce preţ trebuia să pună pe sentimentele pe care le avuseşem pentru ea dacă acestea fuseseră legate numai de frumuseţe, un lucru atît de fragil ? Şi din mulţimea complimentelor cu care îmi plăcuse s-o copleşesc îşi amintea că jumătate fuseseră adresate frumuseţii chipului ei. „Totuşi, adăugă, aceasta este singura parte din fiinţa mea pe care boala a desfigurat-o.“ Îşi pregătise fără îndoială mai demult cuvîntarea aceasta căci, oprindu-se pentru a-mi aştepta răspunsul părea foarte încîntată de ce spusese. Din nefericire, nu-mi veni în minte nici un răspuns potrivit, iar tulburarea care mă făcuse să vorbesc atît de aspru mă făcu să-i răspund fără înconjur că nu-mi analizasem niciodată sentimentele dar, că, dacă lucrurile fuseseră aşa cum credea ea, eram norocos că scăpasem de ele.

Nu-mi dau seama de ce Helena găsi răspunsul acesta mai aspru decît primul. Furia i se aprinse dintr-odată în priviri şi-mi reproşă perfidia cu atîta amărăciune şi violenţă încît şuvoiul de injurii pe care mi le adresă îi secătuiră puterile şi căzu fără simţire. Îi acordai toate îngrijirile pe care le impuneau recunoştinţa şi omenia. Scena aceasta făcîndu-mă să înţeleg la ce trebuia să mă aştept în viitor, îi declarai lui Peres că nu intenţionam s-o mai văd vreodată şi că voiam să-i asigur o pensie bunicică de care se va putea bucura în oricare loc din lume pe care şi-l va alege. Plecai în ciuda tuturor stăruinţelor lui Peres şi, ajuns acasă, întocmii un act prin care îi lăsam pe viaţă o rentă de patru mii de livre, ceea ce însemna a zecea parte din veniturile mele. Îi trimisei actul fără întîrziere, sigur că dărnicia avea s-o ajute în curînd să-şi uite amarul.

În acelaşi timp, aveau loc şi alte întîmplări capabile să năruie tot ceea ce speram să obţin din această hotărîre. Peres se gîndea să se întoarcă cît de curînd în Spania, unde îl chemau interese importante. Îi promisesem să-l

conduc la Barcelona și planul nostru era ca la sfîrșitul iernii să trecem să-l luăm de la Messina pe corsarul Lirno, ca să nu avem a ne teme de africani în călătoria noastră. Deși părea că ține destul de mult la spaniola lui, Peres se gîndise că era o tovărășie destul de incomodă în Spania și că soarta îl va face în curînd să caute alte legături. Procedase cu mult mai multă blîndețe decît mine ca să-și pregătească iubita de despărțire. O luase foarte de departe, arătîndu-i că nemaiputînd să-și amîne plecarea în patrie, spera ca ea să-i rămînă credincioasă în timpul cît va lipsi. Era un fel de a-i spune că este hotărît să o părăsească și că nu-i promite să se mai întoarcă. Clementia, al cărei nume trebuie să vi-l spun acum, nu-și dăduse seama îndată de intențiile iubitului ei și, neobservînd nici o schimbare în purtarea lui, își arătase adevăratele sentimente numai cînd orice îndoială devenise imposibilă. Dar, în starea în care o lăsasem pe Helena, se întîmplă, din nenorocire pentru Peres, ca după ce se trezi din leșin, să încerce s-o liniștească arătîndu-i asemănarea soartei ei cu a Clementiei. „Vezi, îi spuse el, din exemplul prietenei domniei-tale și al meu, că acest fel de legăminte nu sînt făcute să țină o veșnicie. Eu plec foarte curînd în Spania, iar cavalerul a hotărît să mă însoțească. Las aici o femeie pe care am iubit-o și a cărei soartă nu-mi va fi niciodată indiferentă. Veți locui împreună, adăugă el, și vom avea grijă să nu duceți lipsă de nimic."

Credea că apără în felul acesta atît interesul lui cît și al meu. Clementia, care nu-l auzise niciodată vorbind atît de deschis despre plecarea lui și care avea nestatornicia mea în fața ochilor, nu mai putu suporta supărarea care o chinuia de cîteva zile. Se alătură prietenei ei pentru a-și vărsa mînia asupra bărbaților, acoperindu-ne cu cele mai groaznice injurii. Peres, tot atît de tulburat ca și mine de acest incident pe care nu-l prevăzuse, găsi cu cale să se retragă. Tocmai în aceste împrejurări s-a întîmplat să-i fie adus Helenei actul prin care îi constituiam o pensie, împreună cu reînnoirea regretelor mele pentru motivele crude care puseseră capăt relațiilor dintre noi. Tot ce venea de la mine într-un asemenea moment de furie fu privit ca un dar blestemat. Clementia, care cîștigase oarecare influență asupra Helenei datorită vîrstei și expe-

rienței, o sfătui să-mi respingă binefacerile și, știind greutățile pe care mi le cerea angajarea mea în Ordinul de Malta, îi propuse un plan de răzbunare care urma să se răsfrîngă și asupra amantului ei.

Peres venise direct la mine ca să-mi povestească tărășenia. Nu putu să nu rîdă povestindu-mi aventura prin care trecuse și, deși era hotărît să facă pentru iubita lui tot ceea ce îi îngăduia averea, era totodată atît de hotărît să nu se încarce cu ea cînd se va duce în Spania, încît nu ținu seama de furia ei. Știa la fel de bine ca și mine la ce fapte nesăbuite poate răzbunarea să împingă două femei pătimașe : cînd află ce făcusem pentru iubita mea, îmi arătă că el, neavînd venituri fixe în Italia din care să poată asigura o pensie Clemenției, avea de gînd să-i lase tot ceea ce agonisise în expedițiile noastre pe mare, bizuindu-se pe ajutorul meu ca să ajungă în Spania. Deși generosul Peres nu urmărise niciodată în mod special să strîngă bogății, partea lui de pradă numai din cea de-a doua campanie se ridica la mai mult de douăzeci de mii de scuzi care, fiind lăsați la Malta cînd plecase din nou pe mare, erau neatinși.

În timp ce căutam să aranjăm lucrurile în felul acesta, mi se aduse înapoi actul pe care Helena îl refuzase. Își însoțise refuzul cu mai multe cuvinte jignitoare, poruncindu-i feciorului ca nu cumva să le uite atunci cînd îmi va povesti cum se petrecuseră lucrurile. Peres, la fel de surprins ca și mine, voi să vadă dacă ofertele lui vor fi primite cu mai multă recunoștință. Îi trimise spaniolei o declarație semnată de mîna lui prin care-i ceda liber și fără rezerve tot ce avea la Malta, cu arătarea felului și valorii fiecărei părți din danie. Avu parte de același afront. Luă refuzul acesta dublu drept un exces de mîndrie și de ciudă și, deși refuzul ne-ar fi îndreptățit să nu mai insistăm ne hotărîrăm să așteptăm să li se mai potolească furia pentru a le prezenta din nou propunerile noastre.

Se scurseră cîteva zile. În acest timp nu trecurăm pe la doamnele noastre, dar continuam să le arătăm aceeași dărnicie și aceleași atenții. Fui însă informat că două femei se înfățișaseră marelui-maestru și că fuseseră auzite pronunțînd numele noastre însoțindu-le cu multe reproșuri

și lacrimi. Mi se păru atît de sigur că nu puteau fi decît ibovnicele noastre încît, îngrijorați de felul în care putuseră să ne încondeieze, nu am mai așteptat să fim chemați de marele-maestru. Apărarea noastră era atît de ușor de susținut încît ne înfățișarăm în fața lui cît se poate de senini, cu atît mai mult cu cît, știind ce gîndește marele-maestru despre legătura mea, credeam că va fi foarte bucuros să afle că aventura aceasta se sfîrșise pentru totdeauna. Primirea pe care ne-o făcu nu fu deloc așa cum ne așteptasem. Spunîndu-ne doar că i-ar plăcea să primească de la noi cîteva explicații, îi îndepărtă pe toți cei din jur ca să ne asculte.

Explicațiile pe care ni le ceru au fost simple. De cum auzirăm despre ce era vorba, Peres începu să răspundă în numele amîndorura, povestind întreaga istorie a iubirilor noastre și dînd o întorsătură hazlie unor aventuri din care cea mai mare parte nu era destul de serioasă pentru a fi arătate altfel. În afară de faptul că ne făcusem o reputație de oameni de onoare care nu îngăduia nimănui să ne bănuie de rea-credință, procedasem atît de cinstit și cu atîta noblețe încît, neavînd a ne rușina de nimic, nici nu am ascuns nimic, nici măcar ultima scenă și refuzul pe care-l primisem. Amănuntul acesta a avut asupra marelui-maestru efectul pe care-l dorisem. Găsea aici tîlcul acuzațiilor pe care cele două femei îl formulaseră cu atîta viclenie și răutate, schimbînd în așa fel natura faptelor încît să părem vinovați în ochii unui judecător mai puțin înțelept și luminat. Șederea la Fez, prietenia cu maurii, proiectul de a ne așeza în Albania, planul meu de a fugi în America, toate acestea fuseseră înfățișate în culori care le făceau să apară deosebit de respingătoare. Principala mea vină era seducerea și răpirea Helenei. Arătînd cîtă pagubă pricinuisem onoarei și viitorului ei, ceruse o despăgubire pe măsura situației la care-i dădea dreptul să spere pe vremea aceea tinerețea, frumusețea și onoarea de a fi fiica unuia dintre cei mai mari seniori din Neapole.

Ne-a fost ușor să înțelegem de ce refuzaseră darurile noastre. Le priviseră ca o despăgubire mult prea mică față de drepturile pe care își închipuiau că le dobîndiseră asupra noastră. Chiar și spaniola, invocînd o obîrșie pe care i-ar fi fost foarte greu s-o dovedească, îi cerea lui

Peres s-o ia de nevastă pentru a-i salva onoarea. Faptele erau atît de cunoscute, iar asemenea pretenţii i se părură atît de ridicole marelui-maestru încît se declară mulţumit de explicaţiile primite asupra punctelor nelămurite pînă atunci. În încheiere, puse capăt neliniştii noastre înfăţişîndu-ne ce intenţii avea. Prin naştere, Helena se afla în puterea lui. Îmi spuse că plănuia s-o trimită la o mănăstire aflată la cîteva mile de capitală. Nici nu vru să audă de cei patru mii de franci pe an pe care continuam să-i ofer, şi-mi limită dărnicia la două sute de scuzi pe care urma să-i plătesc anual. Cît despre Clementia, era hotărît s-o poftească să părăsească insula şi-l lăsa pe Peres să rezolve singur restul.

Mă gîndeam atît de puţin să mă folosesc de protecţia marelui-maestru încît, plecînd de la palat, voiam să-i scriu Helenei ca să-mi reînnoiesc oferta şi chiar s-o înştiinţez de ceea ce i se pregăteşte la curte. Dar, sosind acasă, aflai că mă aştepta de o oră şi că ceruse cu insistenţă să-mi vorbească fără martori. Îl rugai pe Peres să-i îndeplinească dorinţa. Intrai singur şi o găsii cu faţa acoperită cu un văl pe care nu-l ridică. Dimpotrivă, după ce-l potrivi astfel ca să nu i se zărească nici o părticică din faţă, veni spre mine cu paşi şovăitori şi, rugîndu-mă cu voce tremurătoare să-i iert îndrăzneala, îmi spuse apoi că era convinsă că se poate bizui mai mult pe bunătatea mea dacă-mi ascunde un chip care mă făcuse s-o urăsc. Mă pregăteam să protestez, s-o asigur că, departe de un asemenea sentiment, eram mai dispus ca oricînd să-i fac oricare serviciu cerut de prietenie şi fără a ţine seama că încercase să-mi facă rău. Dar am fost întrerupt de hohote de plîns. „Vai ! îmi spuse ea, în ce hal de disperare trebuie să mă fi adus purtarea ta dacă m-a făcut să uit că eşti încă pentru mine cel mai iubit om din lume şi că mi-aş da cu bucurie viaţa pentru tine. Du-te de grabă la marele-maestru şi spune-i că retrag toate acuzaţiile împotriva ta făcute la mînie.“ Îi răspunsei cu un zîmbet că dreptatea marelui-maestru mă pusese acum la adăpost, dar că primejdia în care mă pusese mă înfricoşase mult mai puţin decît mă înduioşa căinţa ei. „Mă ierţi, deci ? mă întrebă. Ah ! răspunsul tău îmi ia o greutate de pe suflet. Nu mă

mai tem de ce mă poate amenința dacă mai ai încă destulă bunătate ca să te interesezi de soarta mea.“ Mă rugă să-i explic ceea ce nu-i anunțasem decît pe jumătate. Intenția marelui-maestru de a o închide într-o mănăstire nu păru s-o sperie. „Lasă pe mine, mi-a zis ea. Am să știu să scap de urmărirea lui. Nu-ți cer decît o singură favoare în afară de cea pe care mi-ai făcut-o : așteaptă șase săptămîni înainte a rosti jurămîntul și promite-mi că la sfîrșitul acestei perioade mă vei primi cu aceeași bunătate ca și astăzi.“ Îi dădui cuvîntul fără să mă las rugat. Îmi ceru să-l repet în forma cea mai strașnică și, plecînd fără a mai scoate nici un cuvînt, mă lăsă într-o nedumerire completă atît asupra cuvintelor cît și motivului vizitei ei.

Eram sincer cînd îi promisesem prietenie și m-ar fi durut mult s-o văd intrînd în mănăstire fără a simți chemare spre călugărie. Mă temui deci să nu ia prea ușor sfatul pe care i-l dădusem, și ca marele-maestru să nu-i pună pe oamenii lui s-o ridice mai curînd decît se aștepta. Poruncii unui slujitor să se ducă după ea și s-o grăbească să se pună la adăpost. Dar acesta îmi aduse vestea că o căutase în zadar la doña Clementia, din casa căreia plecase în ajun fără să știe nimeni unde. Aflai totuși din întîmplare cîteva zile mai tîrziu, că se retrăsese la o rudă unde își făcea niște operații foarte periculoase. Niște necazuri cu sănătatea, urmare a drumurilor mele pe mare, mă făceau să caut uneori vindecarea în îngrijirile unui felcer italian sosit de curînd în Malta. Fălindu-se cu iscusința lui, acesta îmi vorbi de un tratament extraordinar pe care-l începuse și despre care credea că va da rezultate foarte bune. „Este vorba, îmi spuse el, de o tînără pe care a desfigurat-o vărsatul de vînt.“ Pretindea că-i va face o piele la fel de frumoasă ca înainte de boală. Insistînd, am descoperit că cea care se încrezuse în promisiunile lui era Helena. Mai este nevoie să mărturisesc că această stăruință neclintită în a-mi place mă impresionă într-o măsură destul de mare pentru a trezi în sufletul meu o parte din sentimentele pe care le avusesem pentru ea ? „Mă iubește, îmi ziceam, și ce altă fericire am așteptat eu de la dragoste decît de a fi iubit ? Nu trebuie oare să fiu fericit că ține destul la dragostea mea încît să-și pună viața în pericol pentru a o păstra ?“ Căci felcerul nu-i ascunsese că se angajase să-i

redea frumusețea, dacă va rezista la puterea leacurilor lui, dar nu-i garantase viața în cazul în care mijloacele pe care intenționa să le întrebuințeze vor fi mai puternice decît va putea să suporte. Cum nu-i ascunsesc nici ei acest pericol, fui înduioșat de tăria de care dădea dovadă și mă întrebam dacă n-ar fi trebuit s-o feresc de pericolul la care se expunea, după cum eram convins, mult mai mult din dragoste decît din vanitate femeiască și s-o țin alături de mine așa cum era, arătîndu-i mai multă duioșie și dragoste ca înainte. Dar chipul acela îngrozitor a cărui imagine mi se întipărise în minte îmi apăru din nou în fața ochilor și simții deodată cum mi se sting toate dorințele și cum recad în indiferența care era de cîteva săptămîni starea obișnuită a inimii mele.

Nu la fel de ușor ieși Peres din încurcătura lui. Spaniola, cu firea năvalnică îndeobște cunoscută a femeilor din această nație, se bizuia pe demersurile ei la curte și spera cel puțin să-l dezonoreze pe Peres dacă refuza încă să se căsătorească cu ea. Dorința de răzbunare nu-i fusese micșorată de remușcările care o cuprinseseră pe Helena după întoarcerea de la curte și, văzînd că marele-maestru nu se arăta grăbit să i-o satisfacă, se pregătea să insiste cu noi cereri, cînd primi ordinul de a părăsi Malta. I se dădea un răgaz de opt zile. Cu toată furia care o cuprinse la primirea acestei vești, se stăpîni totuși față de trimisul marelui-maestru și făgădui să se supună, dar, jignită și întărîtată de un rezultat atît de contrar așteptărilor ei, se hotărî din primul moment să-și facă dreptate singură, iar triumful amantului era un motiv de ură ce se adăuga celor dinainte. Peres care, în adîncul sufletului, îi dorea tot binele pe care ea nu avea să-l mai găsească alături de el, căută s-o vadă chiar în seara aceea, nu cu gîndul de a-i reproșa acuzațiile prin care încercase să ne ponegrească, ci să se înțeleagă cu ea asupra celor ce erau de făcut pentru liniștea și fericirea ei. O găsi singură, rumegînd planuri de răzbunare. Totuși, văzîndu-l pe Peres că se întoarce de bunăvoie, își stăpîni furia pentru cîteva momente. Îl ascultă cu răbdare și Peres îmi repetă de nenumărate ori că, nevăzînd în ochii ei decît o expresie de bunăvoință, se minunase de capacitatea femeilor de a-și stăpîni cele mai puternice porniri ale inimii și de puterea lor de prefăcătorie.

Clementia părûse să-l asculte în liniște atîta timp cît nu știuse cu siguranță ce voia să-i spună. Îl îndemnase chiar să-și deschidă sufletul, prin întrebări puse cu aceași măsură și stăpînire. Dar deabia auzise că el nu se opune ordinului marelui-maestru și că nu se gîndea decît să se despartă de ea copleșind-o de binefaceri, nu mai rezistă turbării care o stăpînea și se năpusti asupra lui ca o fiară. Clementia era o femeie înaltă și deosebit de puternică. Surprins de iuțeala cu care îl atacase, Peres se trezi apucat de gît. Oricît de puternic era, Clementia îl răsturnă atît de repede de pe scaun apăsîndu-l cu toată greutatea corpului ei încît Peres simți că-și pierde respirația. Ea își dădu seama de acest lucru, văzînd cum îl lasă puterile și, profitînd de acest moment, îi trase sabia și-i apropie vîrful de pîntece jurîndu-se cu furie că îl va străpunge fără milă la cea mai mică mișcare de apărare.

Situația aceasta era deosebit de neplăcută pentru unul dintre cei mai viteji oameni din lume, care avea de ales între o moarte inevitabilă și rușinea nu numai de a-și datora viața unei femei, dar și de a trebui să-i accepte condițiile ca să și-o răscumpere. Rămase nemișcat sub amenințarea propriei săbii, ca să audă condițiile ce i se puneau. Clementia, la fel de furioasă, îl întrebă dacă era hotărît s-o părăsească. Răspunse pe ocolite, invocînd afacerile care-l chemau în Spania și faptul că o legătură ca a lor nu putea fi veșnică. „Totul a fost așadar o înșelătorie, răspunse Clementia furioasă. Ei bine ! alege între viața ta, pe care o am în mînă și făgăduielile pe care vreau să mi le faci. Vreau să mă iubești toată viața. Dacă va trebui să părăsesc acest oraș, vreau să pleci cu mine. În Africa, Spania, Italia, în orice loc din lume, îmi este tot una, dacă pot trăi cu tine acolo, și vreau ca și ție să-ți facă plăcere să mă ai cu tine. Iată ce trebuie să-mi juri în fața cerului, dacă nu vrei să-ți străpung inima."

Peres avusese răgaz să-și împartă atenția între vorbele ei și mijloacele de a ieși din încurcătură, dar negăsind altă cale decît supunerea, procedă în singurul fel care se cuvenea. Îi promise s-o iubească și să o vadă întotdeauna cu plăcere. Un astfel de jurămînt ar fi părut ridicol oricui afară de o femeie îndrăgostită. Clementia, prea mulțumită de jurămînt, simți deîndată cum îi dispare ura. L-ar fi

îmbrăţişat de o mie de ori pe Peres, dacă nu i-ar fi venit o altă idee care a fost cît pe-aci să-i spulbere toate speranţele. Tocmai cînd îşi cobora mîna pentru a arunca sabia şi cînd schimbarea din ochii ei îl făcu pe Peres să creadă că scena aceasta atît de neplăcută se sfîrşise, ea reluă sabla şi totodată privirea furioasă dinainte pentru a-i impune o nouă condiţie : „Mai vreau, a zis ea, drept confirmare a jurămintelor tale, să vii să-ţi petreci noaptea aceasta la mine.“ Peres, văzînd că a scăzut pericolul, nu se putu stăpîni să nu rîdă de această propunere şi consimţi cu mai multă plăcere decît la celelalte. Sosind, din fericire, Junius pentru a-l scăpa din încurcătură, Peres se grăbi să vină la mine să-mi povestească aventura. Totuşi, în mijlocul povestirii pe care nu putu să mi-o facă pe un ton serios, nu-mi ascunse că onoarea îi crea scrupule în privinţa acestui jurămînt smuls cu forţa. Deşi schimbase cîteva din cuvintele amantei lui cînd îl rostise, lăsîndu-şi astfel o portiţă de scăpare, îi era ruşine că trebuise să recurgă la nişte arme atît de mizerabile şi-l văzui întrebîndu-se dacă nu era mai demn pentru el să se mulţumească cu proverbul care consideră jurămintele de dragoste drept tot atîtea iluzii. Dar cum nici cauza aceasta nu-l mulţumea, luă o hotărîre care mi se păru într-adevăr mai onorabilă şi care îmi demonstră încă o dată generozitatea lui. Urma să obţină de la marele-maestru, sub cuvînt că era încă prea devreme pentru călătoriile pe mare, să-şi petreacă restul iernii la Malta cu doña Clementia. Planul lui era să se folosească de chiar această favoare pentru a o face pe ibovnica lui să înţeleagă că legătura lor fiind prea cunoscută, trebuiau să renunţe să se mai vadă pînă la plecare ; nu se îndoia că lipsa îşi va face efectul obişnuit asupra inimii unei femei de care îl legase mai mult întîmplarea decît iubirea. Îşi mai propunea de asemenea să-l îndemne pe secundul de pe corabia mea, la care observase o oare-care înclinaţie pentru ea, s-o viziteze des. Acesta, un tînăr maltez fără avere, nu putea refuza s-o ia de nevastă, atunci cînd va vedea că farmecul ei este sporit de darul pe care Peres rămînea dispus să i-l facă. Pe de altă parte Clementia, cînd îşi va fi revenit din furie, nu putea să refuze, fără să facă o nebunie, o căsătorie care ştergea greşelile din trecutul ei, pentru a se încăpăţîna să urmeze un bărbat

doar în calitate de amantă. Găsii că planul acesta era atît de potrivit, încît făcui unul asemănător în favoarea Helenei. Aveam printre slujitori un provensal foarte chipeș care-mi era în același timp camerist și majordom ; nu era dealtfel lipsit nici de minte, nici de educație, iar credința lui merita o răsplată. Căsătoria cu el nu însemna pentru Helena o mare decădere, mama ei nefiind decît o burgheză din Malta. Mă gîndeam că, odată cu căsătoria, să pun pe numele amîndorura cei patru mii de franci pe care-i destinasem iubitei mele și, fără a mai amîna, i-am comunicat feciorului propunerea. O primi ca pe cel mai fericit lucru ce i se putea întîmpla. Deși nu puneam nici o speranță în tratamentul felcerului, chiar și cea mai mică schimbare nu putea fi decît în avantajul Helenei, iar pe feciorul meu nu frumusețea îl interesa. Planul acesta mă încînta în așa măsură încît, .adoptînd planul lui Peres cu același zel, îi promisei să nu precupețesc nimic ca să le fac să izbîndească pe amîndouă în același timp. Peres avu amabilitatea de a o revedea pe Clementia în noaptea următoare. Bucuria pe care o resimți și asigurările lui Peres că ordinul marelui-maestru va fi revocat o determinară să se lipsească de vizitele lui. Peres îmi aduse fără întîrziere a doua zi această veste fericită. Crezurăm că ne asigurasem pe deplin liniștea și libertatea.

Șase săptămîni trecură într-o liniște deplină. Secundul meu, care acceptase cu mult entuziasm propunerile mele, începuse s-o viziteze pe Clementia, fără a-i explica anume ce urmărește. Era termenul cînd felcerul promisese că Helena își va recăpăta farmecul. O făcuse să sufere chinuri de nedescris, care nu izbutiseră decît s-o urîțească și mai mult. A tras singură consecințele. De cum a aflat din oglindă că se înșelase cu speranțe zadarnice, se și hotărî să-mi scrie, scutindu-ne pe amîndoi de vizita pe care o hotărîsem. Scrisoarea era un model de rațiune și modestie. Deplîngea nenorocirea care mă despărțise de ea dar, mărturisind că nu mai era vrednică să inspire dragoste și că se cuvenea cu atît mai puțin să se lase pradă iubirii, mă ruga ca, în loc să-i acord pensia pe care i-o oferisem, s-o ajut să-i facă pe plac marelui-maestru care păruse să do-

rească retragerea ei într-o mănăstire. Blîndeţea ei mă impresionă destul de mult pentru a trezi din nou toate urmele iubirii mele. Dar chipul acela groaznic care mă vindecase fără voia mea îmi veni din nou în memorie, şi-mi făcu acelaşi serviciu.

Ţinînd totuşi la planul meu şi considerînd hotărîrea Helenei ca pe cel din urmă efect al disperării, îi răspunsei că o rog să nu se grăbească şi că aveam în privinţa ei unele intenţii care i se potriveau mai bine. Nu ştiu ce-şi închipui, dar îmi promise să aştepte în linişte ordinele mele. Ştirile pe care dorea să le afle între timp despre soarta Clementiei îi treziră dorinţa de a o revedea. Nici eu, nici Peres nu ştiam deloc ce le îndepărtase una de alta. Aflarăm însă curînd, prin feciorul meu, căruia îi propusesem s-o viziteze cu asiduitate pe Helena, şi care era primit cu multă politeţe şi amabilitate, că nu avusese alte motive decît furia continuă în care o vedea pe tovarăşa ei şi remuşcările pentru acuzaţiile pe care ni le aduseseră. Dar cum noile idei asupra cărora le plăcea să discute reînnodaseră prietenia şi relaţiile lor, şi-au comunicat speranţele şi au început iar să se conducă după hotărîri luate împreună. Secundul meu le vedea cu multă asiduitate, iar feciorul meu sau majordomul, ca să-i dau un titlu mai de vază, le făcea o curte nu mai puţin asiduă. A fost deci firesc ca în desele lor convorbiri să-şi deschidă inima. Se întîmplă însă ca cei doi amanţi să-şi arate prea vădit pretenţiile şi chiar sprijinul pe care-l aveau din partea lui Peres şi a mea. Clementia a înţeles cum stau lucrurile dar îşi ascunse gîndurile şi, sigură că Helena nu bănuieşte încă nimic, amînă pentru mai tîrziu să-i explice liniştit descoperirea.

Mîndria, căci după cum v-am descris-o pe Clementia nu aş atribui dragostei furia ei, ideea pe care şi-o făcuse despre motivele ce-l îndemnau pe amantul ei să aprobe un plan în care ea vedea mai puţin indiferenţă decît dispreţ; în sfîrşit, o mie de gînduri negre sporite de apropierea dintre cele aflate şi toată purtarea lui Peres o făcură să treacă de la liniştea la care ajunsese la noi izbucniri de furie pe care încercă să i le inspire şi Helenei. Motivele lor de a se crede ofensate nu puteau fi aceleaşi. Secundul

meu nu era un peţitor de care să-i fie ruşine Clementiei. De aceea, ura ei se îndreptă mai mult împotriva lui Peres decît asupra lui, dar pentru a o face pe Helena să-i împărtăşească supărarea îi arătă cît trebuia s-o dispreţuiesc dacă îi prezentasem căsătoria cu feciorul meu ca pe o fericire. Nu era oare fiica unui om de vază ? Iar ceremonia căsătoriei schimba oare cu ceva nobleţea din naştere a sîngelui? O făcu să se ruşineze pînă într-atît de soarta pe care i-o pregăteam încît, împrumutîndu-i şi o parte din furia ei, reuşi s-o supună influenţei ei şi s-o facă să-i asculte toate sfaturile. Primul plan pe care îl puseră la cale fu să arate printr-o insultă răsunătoare dispreţul pe care-l aveau pentru noii lor îndrăgostiţi. Comparaţia pe care o făceau între aceştia şi noi înşine le determină să ia o hotărîre puţin inspirată: privindu-i ca pe nişte oameni asupra cărora ele care trăiseră pe picior de egalitate cu noi, aveau toate avantajele, s-au crezut îndreptăţite să-i umilească direct. Un strop de judecată, dacă ar fi avut, le-ar fi îndemnat la mai multă prudenţă în propriul lor interes.

Chiar de a doua zi, după ce-l rugară pe Junius să fie la ele la ora cînd veneau de obicei cei doi peţitori, începură să-i trateze cu un dispreţ de care aceştia, timizi şi respectuoşi, nu-şi dădură seama la început, pînă ce secundul meu începu să înţeleagă. Dragostea nu-i stinsese mîndria. Deşi primise fără greutate să trăiască pe picior de egalitate cu majordomul, ştiindu-mi gîndurile, se simţi totuşi ofensat să se vadă pus pe aceeaşi treaptă cu el de către Clementia, care părea să socotească ambiţiile lor la fel de necuviincioase. Lăsînd la o parte tonul galant, se apără cu multă fermitate. Ea nu aştepta decît prilejul acesta pentru a-l insulta şi mai pe faţă. Imploră ajutorul lui Junius împotriva acestor neobrăzaţi care abuzau de bunăvoinţa stăpînilor lor, iar cîţiva oameni care stăteau la pîndă din porunca ei şi care veniră în fugă la strigătele ei încercară să-i gonească pe cei doi amanţi cu o violenţă jignitoare. În aceste condiţii, secundul meu nu mai păstră nici un fel de consideraţie pentru faptul că Clementia era femeie. Disperarea pe care o simţi văzîndu-se tratat cu atîta dispreţ de o femeie pentru care credea că face un mare sacrificiu luînd-o de soţie îl făcu să-şi întoarcă răzbunarea împotriva ei. Fusese forţat să scoată sabia pen-

tru a se apăra și n-o întrebuința, în tulburarea lui, decît pentru a da o lovitură mortală nefericitei Clementia. Junius se gîndi mai puțin s-o răzbune cît să pună capăt dezordinii, și cele trei sau patru slugi pe care se bizuise Clementia se lăsară păgubașe în fața unui ofițer care nu părea dispus să le cedeze ușor. Toată grija lor se îndreptă asupra ei, în timp ce locotenentul și majordomul se grăbiră să plece.

Veniră direct la mine să-mi relateze această întîmplare nefericită. Un sfîrșit atît de umilitor îi vindecase pe amîndoi de dragoste, păsîndu-le mai puțin de iertarea mea cît de învoirea de a disprețui și urî două femei care le fuseseră atît de puțin recunoscătoare pentru afecțiunea lor. În timpul povestirii, mi se păru însă că majordomul era mai puțin iritat și că se îndoia încă de sentimentele iubitei sale, pentru că singura care vorbise fusese Clementia.

Nenorocirea acesteia nu-l lăsă deloc indiferent pe Peres. Se grăbi să se ducă la ea. Era într-o stare în care nu se mai putea spera nimic. Păru totuși să recapete puteri la vederea celui pe care-l socotea cauza nenorocirilor ei ; și ultimele ei cuvinte fură vorbe de ocară împotriva lui Peres, care avu destulă generozitate ca să sufere din această cauză. Venisem aproape imediat după el, așa că am asistat la această tristă întrevedere, fără să pot face nimic care să micșoreze grozăvia scenei. Helena rămăsese lîngă tovarășa ei. Îi vorbii cît putui mai convingător, arătîndu-i că era în interesul ei să primească propunerea mea de a accepta mîna majordomului împreună cu avantajele pe care voiam să le adaug la această căsătorie. Drept răspuns vărsă un șuvoi de lacrimi, urmate de o rugăminte cam neașteptată. Văzînd că, în pofida celor întîmplate, îi arătam încă bunăvoință, îmi spuse ea, îmi cerea favoarea de a fi lăsată să-și petreacă alături de mine restul vieții. Țineam casă mare și o femeie atașată intereselor mele prin recunoștință și dragoste putea să-mi fie de oarecare ajutor în gospodărie. Mă implora să-i primesc serviciile, arătînd că schimbarea înfățișării ei avea să mă ferească, cu siguranță, de gura lumii. Degeaba îi arătai că putea să fie mai fericită mergînd pe calea pe care i-o oferisem. Vorbele

mele fură zadarnice. Am fost atît de mișcat de încăpățînarea cu care îmi repeta rugămintea aceasta încît îi făcui hatîrul cu bucurie și, uitînd de urîțenia ei, o îmbrățișai din toată inima.

Mă găseam eliberat dintr-odată de toate grijile, căci soarta înlăturase din calea mea toate piedicile. Prima mea dorință fu să mă dedic pe viitor numai glorioaselor îndatoriri ale Ordinului. Nu mă socoteam despărțit de Peres pînă cînd nu-l voi fi dus în Spania, iar hotărîrea lui de a se întoarce în țară nu-i micșorase zelul pentru pregătirea unei campanii glorioase. La prima suflare de vînt prielnic, vasul meu era mai în formă ca niciodată. Plecarăm din Malta cu binecuvîntarea marelui-maestru, care aflase de modul cum luaseră sfîrșit aventurile noastre.

Am luat calea Messinei de unde urma să-l luăm pe corsarul Lirno spre a-l duce apoi pe Peres în Spania. Dar aceeași fatalitate care mă făcuse întotdeauna să plătesc gloria cu un preț prea mare, de cum pierdurăm coasta din vedere, stîrni un vînt atît de puternic încît ne împinse spre regatul Neapole. Dacă n-ar fi trebuit decît să reparăm stricăciunile produse vasului ne-am fi socotit fericiți. Dar, gîndind să ne adăpostim într-o radă pustie unde am ajuns cu multă greutate, nimerirăm în mijlocul a trei corsari care se adăpostiseră acolo. Deși, în mod normal eram capabili prin curaj și număr să le ținem piept, vasul nostru suferise atîta din cauza furtunii încît un atac din partea lor putea fi foarte primejdios, iar noi, observîndu-le pregătirile, înțeleserăm că voiau să profite de nenorocirea noastră. Totuși, cum nici violența vîntului, nici curajul nostru nu ne îngăduiau să fugim, le-am ținut piept cu fermitate. Artileria noastră, mult mai puternică decît cea a celor trei vase la un loc, ne sluji atît de bine încît am scufundat una din corăbii chiar din prima salvă. Celelalte două reușiră să se agațe de noi de amîndouă părțile. Dar acest lucru nu ne sperie, cu atît mai puțin cu cît, avînd destui oameni pentru a le face față și unora și altora, ne prindea bine să-i putem avea atît de aproape. Nici nu ne-au rezistat mult ; după ce am ucis o parte din ei, ceilalți nu întîrziară să se predea.

O pradă atît de neînsemnată nu sporea cu nimic bogățiile noastre, dar era un început de campanie atît de glorios

încît, în loc să ne facem reparaţiile în vreun port din regatul Neapolelui, hotărîrăm să ne întoarcem la Malta, unde gîndeam că vom fi primiţi cu toată cinstea datorită triumfului. Marea ne păru curînd destul de liniştită ca să putem călători fără teamă în starea în care ne aflam. Într-adevăr, o trecurăm fără primejdie, iar întoarcerea noastră surprinse pe toată lumea. Însă prima noutate pe care am aflat-o în port a fost că marchizul de Leniati, sosit de două zile împreună cu mama Helenei, depusese o plîngere la marele-maestru cu privire la răpirea fiicei sale şi că neputînd să respingă cererea unui om atît de însemnat, curtea, o acceptase. Helena, căreia îi lăsasem în grijă casa, se văzu nevoită să se întoarcă sub autoritatea mamei ei, şi mi se vorbi atît de serios de această afacere, încît am discutat cu Peres dacă siguranţa mea nu-mi cerea să mă îndepărtez de insulă. În afară de starea proastă a vasului, mi-a mai arătat că o fugă atît de nesăbuită ar da apă la moară acuzatorilor mei, şi că după favoarea arătată de marele-maestru nu trebuia să mă tem prea mult că mi-ar lua-o pentru a o da unei femei ca Rovini, fiind de presupus că Leniati se lăsase influenţat de ea. Într-adevăr, aflai chiar în aceeaşi zi, printr-un bilet al Helenei, că ea era la obîrşia acestei acţiuni. Îndemnată de sfaturile nefericitei Clementia, îi scrisese mamei ei pentru a se plînge de nedreptăţile mele, şi plîngerile ei fuseseră atît de mişcătoare încît Rovini, cu lacrimile sale, îl obligase pe marchiz să se declare apărătorul ei. Dar Helena mă asigura că, departe de a se alătura lor pentru a-mi pricinui neajunsuri, căuta ocazia să se sustragă vigilenţei lor continui, hotărîtă să meargă să se arunce la picioarele marelui-maestru pentru a se opune acuzaţiilor lor şi pentru a obţine libertatea de a-şi îndeplini slujba pe care i-o încredinţasem în casa mea.

Era o altă situaţie extremă, care putea să atragă noi încurcături. Mă dusei hotărît să mă înfăţişez marelui-maestru, care mi se păru destul de necăjit de obligaţia de a-l asculta pe Leniati. Fără a mai socoti scandalul provocat de o afacere care făcea atîta vîlvă, se temea de a fi nevoit să se poarte cu mine ca un judecător, iar asprimea nu se potrivea deloc cu sentimentele pe care le căpătase pentru mine. După ce îmi arătă urmările pe care nu era sigur că

le va putea împiedica, îmi spuse că, nebănuind la Rovini decît dorinţa de a obţine niște despăgubiri băneşti, mă sfătuia să i-o iau înainte oferindu-i mai mult decît ar putea pretinde. Acest mijloc, care îmi plăcu din capul locului, cerea un fel de tîrguială cu care voiam să-l însărcinez pe Peres, dar marele-maestru fu de părere că, pentru a înăbuşi cît mai repede scandalul şi plîngerile, trebuia să-mi prezint oferta cît mai politicos, trimiţînd vorbă lui Leniati şi ibovnicei lui că-i rugam să-mi primească vizita. Acceptai cu atît mai mult cu cît, urmîndu-i sfaturile, cîştigam noi drepturi la protecţia lui. O înştiinţai, fără întîrziere, pe Rovini de intenţia mea de a-i îndeplini toate dorinţele, rugînd-o totodată să-mi îngăduie s-o vizitez.

Dacă am vreo imprudenţă să-mi reproşez, e aceea de a nu mă fi adresat lui Leniati, care avea probabil prea multă onoare ca să abuzeze de încrederea mea. Mai făcui şi o altă greşeală ducîndu-mă fără a fi însoţit de nimeni într-o casă unde, chiar fără să bănuiesc nenorocirile care mă aşteptau, trebuia să mă gîndesc să am cîţiva martori ai ofertelor mele şi ai felului cum vor fi primite. Dar omul cinstit uită de obicei să se păzească. Mă dusei la Rovini la ora pe care ea mi-o indicase pentru vizită. Nu erau decît fiica ei şi cu ea. Dar de-abia mă aşezasem cînd, văzînd că intră, unul după altul, trei necunoscuţi, care se aşezară alături de mine, fără semnele obişnuite ale politeţii, avui presimţiri rele despre această întrunire pe care nu puteam să mi-o închipui întîmplătoare. Sosi şi un al patrulea. Trebuie să fi fost cel mai de temut căci, de cum intră, Helena, care nu îndrăznise încă să-şi ridice ochii în faţa mamei ei, nu-şi putu stăpîni impulsul de a ridica vocea şi, folosind cîteva cuvinte franţuzeşti învăţate de la mine în timpul călătoriilor noastre, stărui să mă retrag, dacă vroiam să mă feresc de ura mamei ei. Exemplul lui Peres mă făcu să înţeleg primejdia. Părăsii locul unde eram şi, apropiindu-mă fără grabă de uşă, mă gîndeam la noua formă pe care această împrejurare mă obliga s-o dau propunerilor mele. Fui oprit de un al cincilea spadasin care era de pază afară, pesemne ca să nu pot scăpa. Deşi nu mă gîndeam să plec fără a fi explicat motivul vizitei mele, mi se puse în faţă şi-mi spuse că nu este îngăduit să părăseşti niște femei

pe care le-ai insultat fără a le da cuvenita satisfacţie. Dat fiind tonul pe care îmi era cerut, lucrul acesta mi se părea acum o înjosire. Numărul duşmanilor mei nu răpi cu nimic ardoarea care-mi aprinse deodată sîngele dar, neînchipuindu-mi că cinci bărbaţi purtînd spadă nu ar fi decît nişte abjecţi asasini, i-am înfruntat cu multă mîndrie. Începui să mă plîng de acest procedeu care răspundea atît de puţin intenţiilor care mă aduseseră acolo şi o întrebai pe Rovini cu ce gînd chemase la întrevederea noastră o ceată de oameni pe care nu-i cunoşteam defel, cînd unul din ei, trecînd prin spatele meu, se apropie de uşă ca s-o închidă. Helena, care observase mişcarea, îmi strigă să mă feresc de trădare. Avui timp să pun mîna pe spadă şi această mişcare însoţită de o privire înfricoşătoare îl opri pe perfidul care se apropiase. Pe de altă parte, Rovini, furioasă împotriva fiicei ei, nu înceta s-o copleşească cu insulte şi lovituri, în timp ce unul din complici, reproşîndu-le tovarăşilor săi laşitatea, se pregătea să vină spre mine. Atîta încetineală şi nehotărîre mă lămuri că aveam de-a face cu nişte duşmani nu prea de temut ; luai atunci un ton care putea fi o nouă imprudenţă faţă de nişte duşmani mai hotărîţi. Spada pe care nu o lăsasem din mînă părea să-i ţină la respect şi avui timp să-i reproşez amarnic Rovinei felul cum se purta cu fiica ei. În acest timp se auzi vocea lui Leniati care venea împreună cu altcineva. Fu ca un semnal pentru cei cinci adversari ai mei care, scoţîndu-şi toţi săbiile, făcură un semicerc în jurul meu, fără a se apropia totuşi nici la lungimea armelor lor. Începeam să cred că nu-mi rămîne decît să-mi dau viaţa cît mai scump posibil şi eram gata chiar să lovesc eu primul cînd, împreună cu Leniati care îşi grăbise pasul auzind zgomotul, îl văzui apărînd pe Peres. Pe mine mă văzură primul şi fură surprinşi să mă găsească cu spada în mînă. Dar, scoţîndu-şi-o la rîndul lor, şi fără a pricepe ce le spuneam în legătură cu pericolul în care mă aflam, Leniati, care îşi aruncă privirea asupra asasinilor mei, dădu toate semnele de uimire : „Eh ! ce căutaţi aici, netrebnicilor ? îi întrebă el cu un aer autoritar. Care este scopul acestei deghizări şi al acestui oribil complot ?“ Unul din ei răspunse cu timiditate că-l ştia prea bine. „Cum adică, îl ştiu şi eu ? reluă

el pe un ton furios. Ieşiţi, ticăloşilor !“ şi, repezindu-se la ei, îi goni jos pe scări lovindu-i cu latul spadei.

„Sînt slugile mele, îmi spuse el întorcîndu-se spre mine, care s-au înarmat şi s-au travestit pentru un scop pe care nu-l cunosc. Dar îl vom afla de la domnia-voastră, doamnă, continuă el adresîndu-se lui Rovini ; şi sper să nu vă găsesc atît de vinovată pe cît cred.“ Ea tăcu, cuprinsă de o tulburare care spori şi mai mult mînia lui Leniati. Profitai de acest moment pentru a-i declara cu ce intenţii mă găseam acolo. Le şi aflase de la Peres şi venise cu scopul de a ajuta la împăcarea noastră. Dar cînd adăugai că după ce anunţasem mamei Helenei vizita mea şi ea îmi hotărîse ora, fusesem surprins să mă văd ameninţat de o ceată de asasini, cărora nu le lipsise decît curajul ca să-mi ia viaţa, se înfurie atît de tare încît îndreptă vîrful spadei spre ea şi, cedînd numai rugăciunilor noastre, îmi promise că o va lăsa să trăiască, dar numai cu condiţia să ne divulge secretul acestei acţiuni oribile, în care se temea să nu fie acuzat că ar fi fost părtaş.

Ea nu vărsa nici o lacrimă, sentimentul care o făcea să tacă nefiind decît imboldul celei mai negre furii. Silită totuşi de ameninţările marchizului, spuse : „Cum aşa ? să nu iau eu viaţa celui care mi-a răpit fiica, celui care mi-a dat-o înapoi aşa cum o văd, aşa cum ochii mei de-abia o recunosc ? Şi poţi tu să-i iei partea ? Da, continuă ea cu aceeaşi furie, am vrut să fie omorît în faţa mea, dar numai după ce i-aş fi smuls nişte făgăduieli mult mai mari decît oferise, pe care l-aş fi silit să le semneze cu cuţitul la gît. Sosirea voastră îi va salva averea care era obiectul cel mai neînsemnat al răzbunării mele ; dar să se ferească de mine, dacă vrea să trăiască !“ Nu fui prea impresionat de o ameninţare pe care nu o luam decît drept un acces de furie. Dar Leniati, foarte necăjit de o tărăşenie de a cărei ruşine prevedea că nu va scăpa nici la Neapole, căuta prin dezvinovăţiri şi scuze să-mi înăbuşe reproşurile. Îmi povesti cum se lăsase convins să vină să ceară dreptate marelui-maestru pentru tot răul pe care i-l făcusem fiicei sale. Reluînd traiul cu Rovini, fusese prea puţin îngrijorat în privinţa Helenei, atîta timp cît ştiuse că o iubesc, iar cînd ea renunţase de bunăvoie la căsătorie, socotise că nu era noroc mai mare decît de a trăi cu un amant care o

adora. Aflînd apoi dintr-o scrisoare scrisă chiar de ea nu numai că o părăsisem, dar şi că o tratam cu dispreţ şi o duritate insuportabilă, nu putuse să reziste dragostei de tată şi rugăminţilor lui Rovini. Cu toate acestea, ajungînd la Malta, fusese foarte mirat s-o găsească instalată în casa mea, şi părînd foarte mulţumită de soarta ei. Ar mai fi fost dispus s-o lase acolo, dacă ura lui Rovini, care sporise văzînd pe obrazul fiicei sale urmele unei boli groaznice, nu l-ar fi obligat oarecum să se adreseze marelui-maestru. Nu socotise însă, adăugă el, că se cuvine să folosească trădarea şi asasinatul şi încă mai puţin că ar îndrăzni cineva să-i corupă propriii slujitori.

Hotărîrea pe care o luă, aruncînd lui Rovini o privire dispreţuitoare, fu de a o întreba pe Helena, care încă mai vărsa lacrimi, de care parte era inima ei. Îi jură că va avea libertatea să-şi urmeze impulsul inimii şi că să nu se teamă nicicum de mama ei. Această blîndă fată ridică ochii spre mine, ca pentru a căuta în ochii mei ce-i îngăduiam să răspundă. Poate că mila şi recunoştinţa au dat obrazului meu o expresie de blîndeţe, dar luînd-o drept un semn că dorinţele ei fuseseră înţelese, alergă spre mine cu braţele deschise şi-mi apucă mîna, pentru a-i arăta tatălui ei ce-şi alege. Acesta se întoarse spre mine. „Este o limbă pe care o înţeleg, îmi spuse el, şi dacă eşti încă dispus să ai grijă de ea, o încredinţez generozităţii domniei-tale. Să se întoarcă la casa domniei-tale chiar din acest moment.“ Helena nu mai aşteptă să-i fie repetată această permisiune. Se pregătea să ia drumul casei mele, după ce adresase cîteva mulţumiri marchizului şi mamei ei, cînd, mai furioasă ca oricînd, aceasta se aruncă asupra ei ca s-o reţină. „N-o să-mi smulgeţi fata, strigă ea pe un ton înspăimîntător. Iar tu, continuă ea adresîndu-se marchizului, tu, care îţi atribui dreptul de a-i hotărî soarta, află că nu-l ai decît pe acela pe care am vrut eu să ţi-l dau asupra ei şi asupra mea, şi că o pensie nenorocită, de mi-e ruşine că am acceptat-o, nu mă va face niciodată sclava ta.“ Jignit de acest reproş, care nu era cu totul neîntemeiat, Leniati îi răspunse pe un ton repezit că roşea el însuşi de a fi fost prea bun cu ea, şi această nouă scenă era pe cale să devină şi mai îngrozitoare decît

aceea din care abia ieşisem, cînd cerul îmi inspiră un gînd care linişti dintr-odată furtuna. „Îţi iubeşti destul fiica, îi spusei lui Rovini, încît să doreşti să trăieşti cu ea ? Îţi ofer, ca şi ei, un loc în casa mea. Aminteşte-ţi că acesta era primul meu proiect. Intenţiile mele nu s-au schimbat.“ Mă întrerupse : „Îţi accept propunerile, îmi spuse, mai puţin ca să trăiesc împreună cu Helena, decît ca să rup orice legătură cu acest monstru.“ Vorbea despre Leniati, care se mulţumi să zîmbească de această ieşire. Departe de a se opune propunerii mele, găsi că era cel mai fericit lucru ce putea să se întîmple pentru ele şi pentru mine însumi. Puteam să-i demonstrez că onoarea nu-mi impunea acest lucru mie mai mult decît lui şi că obligaţiile noastre erau cam aceleaşi. Dar dorinţa de a pune capăt unei situaţii care mă întrista, şi chiar folosul pe care puteam să-l am, în lipsa mea, de la prezenţa a două femei ale căror interese aveau să devină aceleaşi cu ale mele, mă făcură să primesc consimţămîntul marchizului şi pe cel al Rovinei ca pe o favoare. Vestea acestei înţelegeri răspîndindu-se curînd, marele-maestru fu atît de mulţumit încît găsi prilej să mă elogieze în mod public. Toate greşelile din tinereţea mea erau reparate printr-un sacrificiu care părea o ispăşire. Comandorii cei mai bătrîni şi cei mai severi mă copleşiră cu prietenie şi priviră ca un semn bun pentru viitor victoria pe care o cîştigasem asupra mea. Astfel plecarea mea, care nu fusese amînată decît pînă la terminarea reparaţiilor corăbiei mele, fu însoţită de felicitările şi urările întregii curţi.

Nu am ajuns la Messina fără greutăţi din cauza mării şi vîntului. Peres, minunîndu-se că nu plecam niciodată pe mare fără a fi maltrataţi de vreo furtună, mă îndemna să las grija de a-l duce în Spania lui Lirno, care ne aştepta în acel port, şi să renunţ la mare unde dobîndisem, îmi spunea el, destulă glorie pentru a mă mulţumi cu ocupaţiile liniştite de la curte. Dar nu mai aveam în suflet un alt sentiment mai viu decît al prieteniei. Ce nu datoram oare unui prieten atît de generos şi atît de fidel ? Cea mai mare dorinţă a mea ar fi fost să-mi petrec restul zilelor împreună cu el ; şi cînd interesele noastre ne sileau să ne despărţim, priveam ca o fericire preţioasă toate momen-

tele pe care puteam să le mai petrec împreună cu el. Jurai să nu-l părăsesc pînă ce nu-l voi fi readus în sînul familiei lui. Astfel, schimbînd vechiul plan de a mă opri în primul port din Spania, mă hotărîi să-l însoţesc la Madrid şi de acolo pînă în Galicia. Tovărăşia lui Lirno ne era prea puţin necesară într-o vreme în care Franţa avea pe mările noastre o flotă puternică, ce-i ţinea pe toţi africanii în porturile lor. Totuşi, ne rugă cu atîta insistenţă să-i îngăduim să ne însoţească, încît consimţirăm să facem călătoria împreună cu el.

Călătoria nu ne-a fost întreruptă de nici o piedică pînă în dreptul insulei Minorca, unde ne şi socoteam ajunşi într-o mare care ţine de Spania. Lirno, care avea o corabie foarte uşoară, era deseori destul de departe înaintea noastră, iar intenţia noastră fiind să intrăm la Cádiz, el a fost împins de un vînt atît de favorabil la trecerea prin strîmtoare, încît îl pierdurăm din vedere. Întîmplarea făcu să întîlnească o navă spaniolă care se întorcea în ţară cu o încărcătură bogată şi, cu perspicacitatea deosebită a corsarilor, îşi dădu seama de valoarea acestei prăzi. Faptul că Peres era spaniol nu i se păru un motiv destul de puternic pentru a-i cruţa naţiunea. Se lăsă tîrît de pofta de pradă şi, după o luptă care dură mai puţin de un sfert de oră, deveni stăpînul corăbiei şi a mai mult de o sută de mii de piaştri care alcătuiau o parte din încărcătura ei. Totuşi, cum îi trecuse înflăcărarea căreia îi datora poate izbînda, simţi că ar fi nepotrivit să se reîntîlnească cu Peres avînd ca pradă un vas spaniol. Tot atît de necuviincios ar fi fost să ne părăsească fără a ne da de ştire, iar pe de altă parte, în acele locuri nu i-ar fi fost cu putinţă să treacă cu prada lui atît de aproape de noi fără să-l recunoaştem. Luă o hotărîre care dovedea mai puţină prudenţă decît îndrăzneală : Repuse vasul capturat în libertate după ce mai întîi transportă în al său tot ceea ce avea mai de preţ şi, după ce se asigură prin întrebări puse căpitanului că acesta urma să-şi încheie călătoria într-un port din Andaluzia, încetinindu-şi mersul, ca şi cînd nu dorea decît să ne aştepte pentru a intra la Cádiz împreună cu noi, ne ascunse aventura cu atîta isteţime, încît nu avurăm nici cea mai mică bănuială. Călătoria noastră se sfîrşi cu bine şi Lirno,

sigur de discreţia oamenilor săi prin grija pe care o avusese de a împărţi prada cu ei, se prezentă în faţa portului cu o îndrăzneală demnă de profesiunea lui.

Greutatea nu a fost să fim primiţi deoarece, avînd intenţia să mă unesc cu Lirno la Messina pentru a merge să capturăm vase turceşti, avusesem grijă să iau o adeverinţă de la marele-maestru pentru două vase care păreau a fi amîndouă sub ordinele mele. Dar, oricîtă încredere ar fi avut Lirno în fidelitatea echipajului său, nu găsi cu cale să-şi lase corabia acolo pentru a merge cu noi, ba chiar, surprins de a mă vedea dispus să-mi părăsesc vasul pentru a-l însoţi pe Peres, îmi declară că tot ceea ce putea să facă pentru a-mi arăta afecţiunea era să-mi aştepte întoarcerea în portul Cádiz. Mă despărţii de el cu părerea pe care o avusesem întotdeauna despre caracterul lui şi cu promisiunea că mă voi întoarce curînd. Peres, care-şi propusese la început să meargă direct la Madrid, îşi schimbă planul cu acela de a trece mai întîi să-şi vadă moşiile. Nu-i displăcea să-mi dea prilejul să-mi dau seama de importanţa lui, iar asigurările pe care le primise de la regele Marocului îi garantau că se putea arăta acolo fără primejdie.

Sosirăm la un castel care arăta foarte bine măreţia unuia din neamurile cele mai vechi din Spania. Peres a fost primit ca un stăpîn scump, pe care de mult îl credeau mort şi a cărui întoarcere nu putea fi decît prilej de mirare şi de bucurie. Trimise deîndată un om de încredere la Madrid pentru a afla dispoziţiile curţii, iar răspunsul primit îi depăşi toate speranţele. Amintirea serviciilor aduse de el fusese atît de bine păstrată încît stăruiseră să se ducă acolo chiar acei care contribuiseră cel mai mult la dizgraţia sa. Îmi făcea plăcere să-l însoţesc pentru a fi martor la primirea strălucită ce i se pregătea. Nu rămaserăm la moşie mai mult de o săptămînă şi, ajungînd la Madrid, Peres fu copleşit de binefacerile regelui aproape de cum sosi ; aveam şi eu parte de onorurile pe care le primea Peres şi, mereu atent la cele mai duioase griji ale prieteniei, acesta n-ar fi gustat nici o plăcere dacă nu o împărţea cu mine. Dar Peres n-avea să se bucure mult timp de norocul său, iar mie îmi era scris să încerc în Spania cea mai cumplită durere din viaţa mea.

În mijlocul celor mai înalte speranţe şi bucurîndu-se de mii de avantaje care începuseră să se împlinească, toţi stăruiau ca Peres să le întărească prin căsătorie. Se arătă cu atît mai dispus la acest lucru cu cît, auzindu-mă de mai multe ori vorbind de plecare, crezuse că plăcerea de a asista la căsătoria lui ar fi fost motivul care mă reţinea la Madrid. Cei care îi propuseseră să se căsătorească se grăbiră să-i găsească o partidă demnă de el. I se oferiră mai multe, între care a stat cîtăva vreme în cumpănă. În sfîrşit, aceeaşi soartă nenorocită care îl urmărise de atîta timp îl făcu să aleagă ceea ce putea fi mai rău în Spania. Frumuseţea, naşterea şi bogăţia păreau întrunite, totuşi, în persoana care îi plăcu şi, cu toate că el nu mai era chiar tînăr, dar era chipeş şi dobîndise o vază deosebită prin merite şi reputaţie, nu fu nimeni la curte care să nu aprobe unirea acestor două inimi care păreau demne una de cealaltă. Deveni veşnic prezent unde se afla iubita lui, iar gravitatea şi seriozitatea caracterului său făcură să fie exceptat de la regula impusă în Spania iubiţilor a căror cumineţenie nu ar fi destul de sigură. În acest fel, şi eu o vedeam foarte des pe iubita lui, căci el n-ar fi făcut un pas fără să insiste să-l însoţesc. Rolul meu în convorbirile lor era acela al unui prieten care cunoaşte lumea şi care are experienţa dragostei. Le lăsam toată libertatea de care aveau nevoie pentru a-şi comunica duioasele lor sentimente şi, dacă deseori eram chemat să particip la aceste convorbiri de către iubita lui sau chiar de el, nu abuzam niciodată de o favoare pe care nu credeam să o datorez decît prieteniei lor. În curînd, condiţiile căsătoriei fiind stabilite, începură pregătirile şi se hotărî şi ziua ceremoniei. Peres părea încîntat de alegerea lui, tot aşa şi logodnica lui de a ei. Mă bucuram de semnele iubirii lor şi îi felicitam adesea de o unire atît de potrivită. În sfîrşit, în ajunul zilei hotărîte pentru festivitate, am fost rugat printr-un bilet al tinerei spaniole să mă duc la ea, şi ora pe care mi-o indica era aceea la care sînt cei mai puţini oameni pe străzi în Spania. Era firesc să-mi închipui că mă chema cu asentimentul prietenului meu. Cinasem cu el. Deşi îmi recomanda multă discreţie, nu am crezut că această precauţie l-ar privi şi pe el şi i-am arătat lui Peres biletul pe care îl primisem. „Du-te, îmi spuse el, trebuie să fie vreo idee năstruşnică

pe care vrea să ţi-o propună pentru a da mai multă strălucire serbării." O găsii singură, şi măsurile pe care slugile ei le luară ca să mă introducă la ea se potriveau cu discreţia pe care mi-o ceruse. În sfîrşit, după ce mă primi cu un aer încurcat, păru că-şi caută cuvintele cîtva timp : „Prietenul domniei-voastre, mi-a spus ea, este omul pentru care am cea mai mare stimă ; dar nu-l iubesc ; şi dacă mi-ar fi îngăduit să-mi urmez îndemnul inimii, cunosc pe cineva căruia i-aş dărui-o toată." Mă pregăteam să-i răspund că cea mai trainică temelie a căsătoriei este stima, şi că iubirea o urmează curînd, dar mă întrerupse de la primul cuvînt : „Nu, nu, nu voi simţi niciodată mai mult decît acest sentiment ; dar cum nu se poate să nu fi observat acest lucru, dacă nu ai înţeles din atenţiile şi privirile mele că domnia-ta eşti singurul care-mi poate da fericirea, dar că profesiunea domniei-tale este un obstacol definitiv, care mă sileşte să-mi înăbuş sentimentele ; în sfîrşit, dacă eşti convins că te iubesc, nu te vei mira că înainte de a mă dărui prietenului domniei-tale doresc să te văd măcar o dată, aşa cum aş fi dorit să te am pentru tot restul vieţii". Mă făcu să înţeleg atunci că, nemaiputînd dispune decît de acea noapte, era hotărîtă să-mi acorde mie prima noapte şi să-şi satisfacă pofte la care va fi nevoită să renunţe chiar din ziua următoare. Profitînd apoi de faptul că uimirea mă amuţise, mă asigură că luase măsuri care să înlăture orice bănuieli ale lui Peres sau ale celor pe care i-ar putea interesa faptele ei.

După o experienţă atît de îndelungată a nebuniilor dragostei, ajunsesem să cred că nu poate fi vreuna pe care să n-o cunosc şi că toate slăbiciunile altora nu pot fi decît la fel cu ale mele. Dar fui izbit atît de noutatea cît şi de indecenţa propunerii ei şi, fără a mă gîndi să ascund impresia pe care mi-o făcuse, îi răspunsei prea pe faţă că nu puteam să nu respect prietenia şi onoarea. Mai adăugă cîteva insistenţe în care am început să văd mai multă ciudă decît dragoste şi, văzîndu-mă la fel de neclintit, fu cuprinsă de o criză de furie care mă obligă să mă gîndesc la plecare. Dar atunci mînia şi indignarea ei ajunseră la culme. Neavînd nici o speranţă să mă oprească, îmi jură, în momentul în care-i întorceam spatele pentru a o părăsi,

că invocam degeaba prietenia pentru a-l scuti pe Peres de soarta pe care ea i-o pregătea și că favorurile pe care eu i le refuzasem vor fi imediat dăruite altuia. Într-adevăr, în turbarea care o stăpînea, chemă pe lacheul care mă introdusese, și care stătea de pază la ușa ei. Acesta intră chiar în momentul cînd eu ieșeam. O auzii poruncindu-i să închidă ușa după mine. Cu toată graba mea de a mă îndepărta pentru a putea cugeta la această pățanie neobișnuită, curiozitatea mă puse să rămîn să trag cu urechea. Ciuda ei era încă atît de puternică încît, cum vorbea cu glas ridicat, nu-mi scăpă nici unul din cuvintele ei. Îi dădu poruncă slujitorului să se așeze lîngă ea și, văzîndu-l că ezită, din respect, își reînnoi porunca pe un ton mai categoric. Fără îndoială că el se supuse atunci. Urmară cîteva clipe de tăcere. Aș fi dorit să pot vedea pînă și înfățișarea și privirile lor. Ea vorbi în sfîrșit din nou, aproape în aceiași termeni pe care-i întrebuințase și cu mine : „Te-am iubit dintotdeauna, îi spuse ea, și am regretat de mii de ori că nașterea și condiția ta m-au împiedicat să-mi urmez îndemnul inimii. Mîine mă mărit ; dar nimic nu mă împiedică să-mi ascult astăzi dragostea". Se opri, probabil pentru a-l lăsa să-i ghicească intențiile. Mă cutremuram de scîrbă și, dacă n-aș fi crezut că o voi pedepsi mai bine înștiințîndu-l pe Peres de rușinea ce-l amenința, m-aș fi întors cu spada în mînă pentru a îneca în propriul ei sînge poftele și ticăloșia ei. Totuși, nevrînd să pierd nimic din această scenă, așteptam să aflu răspunsul slujitorului, pentru a-mi da seama de mersul evenimentelor după mărturia îndrăznelii și bucuriei lui. Acesta nu stătu nemișcat, căci zgomotele pe care le auzeam vorbeau mult despre ardoarea sentimentelor lui. Dar atunci cînd o credeam pe tînăra spaniolă ajunsă în culmea rușinii, care nu-mi fu mirarea s-o aud izbucnind în învinuiri și amenințări : „Mizerabilule, îi spuse ea, la ce îndrăznești să rîvnești ? Cît de mare îți este nerușinarea ? Cum ! trădătorule, poftele tale josnice îndrăznesc să se îndrepte spre mine ? Fugi, pînă nu strig ca să fii pedepsit, și să nu îndrăznești să mai apari în fața mea !"

Nenorocitul se grăbi într-adevăr să iasă și, auzindu-l că se apropie de ușă, de-abia avui timp să mă duc pe scară ca să nu fiu văzut. O încheiere atît de neașteptată îmi

încurcă şi mai mult ideile. Mi se părea lucru sigur că ruşinoasele ameninţări ale spaniolei rămăseseră neîndeplinite şi credeam că numai ciuda provocată de refuzul meu o făcuse să-şi piardă cîteva momente grija de onoarea ei şi orice judecată. Dar eram oare mai puţin obligat să-i comunic lui Peres aceste împrejurări ale căror martori îmi erau urechile şi ochii ? Cunoşteam eu oare vreo lege a bunei-cuviinţe şi a discreţiei care să mă oprească de a face prietenului meu acest serviciu esenţial ? Îl căutai imediat. Nu era mai puţin nerăbdător să mă revadă, iar întrebările lui mă scutiră de o parte din dificultăţile de care mi-era teamă în această destăinuire. Iubea, şi inima lui, pe care numai onoarea şi prietenia o conduseseră pînă atunci, se lăsase cucerită de farmecul frumuseţii mai mult decît de atracţia averii. Fu atît de mişcat de impresia pe care i-o făceau spusele mele încît îmi păru rău că mă hotărîsem să nu-i ascund nimic. Dar nu mai puteam să-mi iau vorbele înapoi. Îi înfăţişai toată nenorocirea lui şi avui cruzimea să adaug că fusesem martor la tot ce i-am povestit. Scumpul meu Peres îmi mărturisi că suferă cea mai grea încercare la care îi fusese supusă vreodată virtutea. Fu nevoit să se aşeze pentru a se linişti. „Aş fi demn de toată nenorocirea mea, îmi spuse el, dacă mi-aş bănui prietenul de-a fi contribuit la ea. Nu, sînt martor, a adăugat el, de comportarea pe care ai avut-o faţă de această perfidă, şi nu o acuz decît pe ea de o desfrînare atît de odioasă.“ Era palid. Ochii lui erau stinşi şi observam chiar la cele mai mici mişcări ale lui o agitaţie convulsivă care dovedea o diminuare a forţelor. În disperarea pe care mi-o inspira starea lui, voiam să mă scuz de o împrejurare ale cărei efecte mi se păreau atît de funeste. Îmi ghici gîndul : „Nu trebuie să regreţi, îmi spuse, serviciul pe care mi l-ai făcut. Este clar că prietenia te obliga să mi-l faci. Dacă mi-aş dori ceva, ar fi să fiu răzbunat pe monstrul căruia i se cuvine toată ura mea. Dar nici nu doresc să-mi dau ura în vileag şi singura mea răzbunare va fi dispreţul“. Mă rugă, totuşi, să înştiinţez pe cei care se interesează de căsătoria lui, că nişte motive de neînvins nu-i mai îngăduie să se gîndească la accasta, însărcinare pe care o îndeplinii cu menajamente ce-ar fi trebuit să-i satisfacă. Acest exces de zel fu o imprudenţă. Unii dintre ei se mulţumiră să-şi

arate supărarea prin răceala lor. Dar vestea vizitelor mele răspîndindu-se înainte de a le fi terminat, doi tineri care se înrudeau de aproape cu doamna spaniolă îmi dară drept răspuns că voiau să se răzbune atît pe Peres care-i insulta cît şi pe mine, care le aduceam insulta lui. Nu mă înjosii să le prezint scuze din partea prietenului meu, pe care nu-l lăsasem într-o stare care să-i permită să-şi folosească spada. Am acceptat provocarea şi, ducîndu-mă singur la locul hotărît pentru luptă, îmi făceam curaj amintindu-mi de Lirno, care nu se sfiise să se măsoare rînd pe rînd cu trei duşmani. Ai mei părură surprinşi de a se vedea aşteptaţi de mine singur ; şi mă întrebară care era motivul. Nu le răspunsei decît scoţînd spada, cu cîteva cuvinte prin care le dădeam să înţeleagă că nu mă credeam prea slab pentru doi. Fu un fel de insultă pe care o invocară pentru a-şi justifica purtarea ; dar dacă faptul că le ştiam doar imperfect limba mă împiedică să-mi exprim destul de clar gîndul, sensul vorbelor mele era că într-o gîlceavă la care mă obliga prietenia nu-mi trecea prin gînd să împart pericolul cu prietenul meu. Primele lovituri au fost norocoase. Îl rănii pe cel care se oferi să lupte cu mine, iar însoţitorul lui avu la început destulă onoare pentru a sta deoparte. Dar cum văzu sîngele prietenului său, se năpusti vijelios asupra mea, călcînd orice regulă şi, în clipa în care param o lovitură a celuilalt, mă străpunse cu o lovitură cumplită. Îmi pierdui cunoştinţa ; singura lor generozitate faţă de mine fu de a mă duce pînă în oraş în starea în care eram. Îmi venii în fire înainte de a ajunge la Peres, dar nu îndeajuns pentru a da ordinele trebuincioase şi a împiedica să fie informat prea devreme de nenorocirea mea. În zelul lui, un slujitor care mă însoţise crezu că face bine grăbindu-se să-i povestească pericolul la care mă expusesem pentru a-l sluji. Aceasta însemnă o lovitură mortală pentru Peres. Înţelese o parte din adevăr aflînd numele adversarilor mei şi împrejurările luptei. Inima nu-i rezistă. Fusese lovit în dragoste şi în prietenie, părţile cele mai simţitoare ale firii lui. Nu fu chip de a se opune dorinţei lui de a fi transportat în apartamentul meu. Îl văzui sosind susţinut de oamenii lui, palid şi slăbit ca şi cînd ar fi trecut mai multe zile printr-o boală gravă. Mă tulburară ja-

lea și vorbele duioase și îndurerate care-i scăpau fără șir. Nu eram în stare să-i răspund, dar sentimentele din adîncul sufletului lui treceau în al meu, și-mi dădeam seama că poți să fii la fel de sensibil la zelul unui prieten cît și la pasiunea unei iubite.

Ceru, totuși, să fie dus înapoi în cameră și, fără a crede că viața i-ar fi la fel de primejduită ca a mea, îi cerui să nu mă mai tulbure cu manifestările unei compasiuni care nu făcea decît să mărească pericolul în care mă aflam. Fu nevoit să cedeze insistențelor mele, dar îndărătnicia care mă făcuse să-i cer acest lucru era și ea un efect al vitregiei soartei mele... Căci, de l-aș fi avut în fața ochilor, indiferent de felul în care ar fi dispus cerul de viața lui și de a mea, ar fi fost o consolare pentru unul sau pentru celălalt să poată muri în brațele prietenului său. Dar soarta nu-mi acordă nici măcar această tristă mîngîiere. Răul lui Peres se agravă. Avură toți prea multă grijă să-mi ascundă starea în care se găsea, cu toate că ceream mereu vești. Copleșit de suferințele sale și de veștile ce i se dădeau neîncetat despre ale mele, muri în a treia zi de boală, fără ca eu să știu măcar că sînt amenințat să-l pierd. Pericolul ce-l prezenta rana mea și o sfîrșeală cumplită datorată sîngelui pierdut făceau să se păstreze în jurul meu atîta liniște încît crezură că-mi fac un bine lipsindu-mă de consolarea de a asista la ultimele suspine ale prietenului meu.

De-abia după porunci repetate și după ce fui în afara oricărui pericol obținui crudele lămuriri care aveau să fie pentru mine cauza unor nesfîrșite regrete. Însăși slăbiciunea mea mă feri de efectele unei dureri prea mari, oarecum la fel cum o trestie scapă dintr-o furtună care răstoarnă copacii cei mai puternici. Nu-mi rămînea decît să plec grabnic din Spania, unde totul îmi apărea în culori întunecate. De cum crezui că mă pot bizui pe forțele mele, uitînd pînă și gîndul de a mă răzbuna pe cei doi foști adversari, plecai spre Cádiz fără a-mi fi luat rămas bun de la nimeni. Dar nu eram decît la o zi depărtare de Madrid cînd un curier care se zorise mult pentru a mă ajunge îmi aduse ordinul de a mă întoarce la curte. Nu i-aș fi dat ascultare dacă aș fi fost aproape de nava mea, și aș fi întins pînzele fără întîrziere. În mijlocul Spaniei însă, și riscînd de a fi silit prin mijloace violente de a mă supune ordinu-

lui, luai din nou drumul Madridului, foarte îngrijorat de motivele pentru care regele mă chema înapoi. Le aflai de îndată ce intrai în capitală. Lirno fusese recunoscut la Cádiz de cîţiva dintre spaniolii a căror navă o jefuise. Vasul său fusese poprit, şi el însuşi închis într-o temniţă îngustă. Era cu siguranţă pierdut dacă n-ar fi făcut uz de numele meu pentru a obţine suspendarea sentinţei. Curtea fusese informată de această împrejurare şi ciudăţenia faptului determină consiliul suveran al comerţului să ceară aducerea vinovatului la Madrid.

Sosise acolo în ajunul plecării mele. Numele meu, pe care el îl revendica încă, şi poate bănuielile la care era firesc să dea naştere, legătura mea cu un corsar, cereau să fiu ascultat. Nu mă grăbii să mă înfăţişez chiar a doua zi în faţa judecătorilor. Cîteva informaţii confuze neputînd să-mi lămurească fondul unei afaceri atît de noi pentru mine, aveam nevoie să-i aflu toate împrejurările înainte de a putea da cel mai mic răspuns. Şi, neînţelegînd, chiar după o lungă povestire, că acţiunea lui Lirno se petrecuse după ce ne asociasem, mă liniştea la început gîndul că, indiferent de ce crimă s-ar fi făcut vinovat în exercitarea fostei lui profesiuni, angajarea sa în serviciul Ordinului putea să-i atragă o oarecare indulgenţă. Dar care nu-mi fu mirarea să aud, în sfîrşit, ceea ce se aflase din mărturia negustorilor spanioli şi din propria lui mărturisire. Îmi pierdeam nădejdea că ar putea să scape. În schimb, dovada nevinovăţiei mele era atît de clară încît stinse orice bănuială despre o eventuală înţelegere între noi ; avui libertatea să mă adresez curţii şi să mă folosesc de protecţia marelui-maestru, care era specificată în patenta ce-mi dăduse. Regele, care avu bunăvoinţa să mă asculte într-o lungă audienţă, se arătă dispus să întîrzie judecata tribunalului. Profitai de acest moment de favoare pentru a-i spune povestea lui Lirno, şi cum îl adusesem să se lege pentru totdeauna de Ordinul de Malta. Nu-i lipsea nici o calitate militară. Chiar vina lui din urmă era atît de extraordinară încît, putînd fi luată în glumă, am înfăţişat-o de fapt ca pe o rămăşiţă dintr-o veche obişnuinţă care nu i-a îngăduit unui fost corsar să-şi ţină mîinile în sîn văzînd o pradă atît de bogată. Nu s-a pierdut nimic din aceasta,

deoarece amiralitatea din Cádiz putuse să o poprească toată, iar stricăciunile suferite de vasul spaniol puteau fi reparate cu puţină cheltuială.

Îl lăsai pe rege într-o dispoziţie atît de favorabilă, încît reînnoindu-mi insistenţele în zilele următoare obţinui într-un sfîrşit iertarea şi eliberarea lui Lirno. Condiţiile fură aşa cum le cerusem eu : adică, în afară de restituirea către negustorii spanioli a piaştrilor şi altor lucruri răpite, Lirno mai trebuia să plătească repararea stricăciunilor pricinuite vasului lor, şi-l sfătuii să nu ridice noi dificultăţi în discutarea acestora. Dar cum toate acestea nu se puteau împlini într-o zi, şi cum păţania lui îl făcuse celebru la Madrid, predispoziţia lui de a se îmbogăţi din bunul altuia îl făcu să intre într-o altă încurcătură din care ieşi tot bine pînă la urmă. Cum toată lumea vroia să-l cunoască, curiozitatea o cuprinse şi pe tînăra spaniolă care trebuia să se căsătorească cu Peres. În afară de motivele generale, îl mai avea şi pe acela de a-şi satisface un rest de înclinaţie spre mine, făcîndu-l să-i povestească din aventurile mele al căror zvon se răspîndise din cele ce-i povestisem regelui. Imaginaţia ei bolnavă o făcu să-i placă atît de mult această varietate de întîmplări ale soartei şi dragostei care fusese pînă atunci toată viaţa mea încît, simţind că-i renasc toate sentimentele pe care i le stinsese refuzul meu, se lăsă mai mult ca niciodată în voia acestei atracţii. O povestire vagă neputîndu-i satisface curiozitatea, vru să ştie ce devenise acea Helena care jucase un rol atît de important în viaţa mea, şi ce fel de legături mai aveam cu ea. Lirno, care aflase de la mine ultimele mele scene de dragoste, îi dădu lămuririle cerute. Aceasta însemna să o asigure că eram liber şi, neputîndu-şi închipui că o inimă obişnuită cu plăcerile dragostei ar putea să devină pentru totdeauna indiferentă, trase nădejdea că după ce pierdusem motivele onoarei şi prieteniei pe care i le pusesem înainte aş putea s-o primesc în locul Helenei.

Era cea mai trăsnită născocire ce se putea naşte în mintea unei fete care se bucura de toate avantajele naşterii şi ale averii. Dar Lirno, pentru care asemenea aventuri îşi aveau hazul lor, îşi făcu o plăcere din a-i mări nebunia prin tot ce-i putea povesti mai măgulitor despre caracterul meu şi căldura sentimentelor mele. Deveni şi mai convin-

gător cînd, auzind-o vorbind de averea pe care i-o lăsaseră părinții, se gîndi că, dacă va părăsi Spania, ea va lua cu sine tot ce nu va fi nevoită să lase în urma ei. Era pentru el un prilej de a se reface după pierderea pe care o suferise. Un motiv atît de puternic îl determină să facă totul pentru ca sfaturile să-i fie ascultate și, de frică să nu întîmpine vreo piedică din partea mea la îndeplinirea acestui plan minunat, îi dădu de înțeles că, deoarece situația mea mă obliga să ascund față de curte gingașele mele sentimente față de ea, nu era altă cale mai bună de urmat decît ca ea să se ducă la Cádiz, unde n-aș mai întîmpina aceleași greutăți. Astfel, Lirno, revenind mereu la vechile lui năravuri, nu cunoștea nimic mai plăcut decît jaful. O ajută atît de tainic pe tînăra spaniolă să învingă toate obstacolele care o opreau, încît fu gata de plecare înaintea noastră. Un drum la moșie a fost pretextul sub care și-a pregătit fuga împreună cu cîțiva dintre slujitorii cei mai fideli. Lirno i-a luat în primire banii și bijuteriile, care formau un depozit dintre cele mai prețioase și socotea fără îndoială că odată ce-i intraseră în mînă, nu vor ieși chiar neatinse.

În acest timp, terminîndu-și treburile cu ajutorul meu, singurul meu gînd era să mă întorc la bord, cu inima tot plină de jale și de amărăciune. Lirno, care se crezu dator să facă unele eforturi pentru a mă înveseli, îmi spuse pe drum că îmi pregătise o drăguță ale cărei mîngîieri aveau, fără îndoială, să-mi vindece amărăciunea. Arătam multă indiferență față de promisiunile lui și, luîndu-le drept vorbe de clacă pentru a mă distra pe drum, ajunserăm la Cádiz fără să le fi dat nici o atenție. Cum nimic nu mă putea reține acolo în afară de restituirea vasului lui Lirno, pentru care dădusem din timp ordinele trebuincioase, urcai la bord unde amuții de mirare recunoscînd-o pe iubita nenorocitului meu prieten. Sosind la Cádiz, se ascunsese pe vas, urmînd sfaturile lui Lirno, care voise să-mi pregătească astfel o surpriză plăcută. Planul lui ar fi fost bun dacă ar fi urmărit doar să mă tulbure, căci fui mai zdruncinat decît aș fi crezut cu putință după dureroasele încercări prin care trecusem ; dar nici de dragoste, nici de cea mai mică atracție pentru acest sentiment nu putea fi vorba. Imaginea morții lui Peres și cea a unei păcătoase care fu-

sese adevărata cauză a morţii lui fură primele lucruri care mi se înfăţişară. Mi-aş fi întors privirea pentru a mă duce în camera mea, fără a întreba ce motiv o adusese acolo, dacă ea nu m-ar fi urmat cu o grabă nerușinată care avu şi mai mult darul să mă revolte împotriva ei. O întrebai, în sfîrşit, ce putuse prilejui o întîlnire atît de ciudată. Mă rugă să-mi stăpînesc curiozitatea pînă ce va putea să-mi vorbească fără martori. Nu am putut uita niciodată convorbirea care a urmat.

„Văd, îmi spuse ea, că Lirno a păstrat secretul pe care mi-l promisese, şi îi sînt recunoscătoare pentru acest lucru.“ Reamintind apoi tot ce se petrecuse între ea şi mine, fără să-mi ascundă nici fapta degradantă pe care era să o comită din ciuda pricinuită de refuzul meu, îmi mărturisi deschis planul pe care i-l inspirase pasiunea ei, îndemnurile lui Lirno şi părerea ei despre mine. Ceea ce am admirat mai mult în această destăinuire atît de extraordinară a fost că nu a căutat să scoată în evidenţă nici faptul că-mi sacrifica averea ei, nici oarba încredere cu care o vedeam gata să mi se dăruie. Parcă ar fi fost un lucru hotărît ale cărui condiţii mi se comunicau dintr-odată şi, fie că se bizuia pe caracterul meu, fie pe frumuseţea ei, pasiunea cu care îmi căuta privirea vădea o încredere în schimbarea sentimentelor mele cum nu-mi închipuisem vreodată.

Cu toate acestea, inima mea era neclintită şi puteam să o desfid că ar putea, cu toate farmecele ei, să o înduioşeze cît de puţin. Îmi plăcea chiar, după ce atîta timp fusesem slab cu femeile, să pot rezista atacurilor uneia dintre ele. Această insensibilitate desăvîrşită în care mi-am petrecut restul vieţii începea să se stabilească pe baze care nu mai aveau să se schimbe. Fusesem ca şi istovit de dragoste şi prietenie sau, cel puţin, fructele care îmi rămîneau din acestea îmi păreau atît de amare încît mi s-ar fi părut că plătesc prea scump aceleaşi plăceri cu o cît de mică parte din aceleaşi suferinţe. Trebuia totuşi să-i răspund spaniolei, şi cum nu mă puteam abate de la menajamentele datorate sexului ei, nu-mi era uşor să-i resping în chip civilizat propunerile. Îmi alesei obiecţiile în legătură cu situaţia mea, care suferise prea mult de pe urma unei alte pasiuni, după care nu mai puteam să mai am una asemă-

nătoare fără a-mi atrage în mod sigur supărarea marelui-maestru și disprețul Ordinului. Erau grele lanțurile Ordinului iar, pe de altă parte, oricîtă plăcere aș fi găsit în dragoste, gîndisem întotdeauna că nu trebuie să o caut la o fată de neam mare. Cum regulile Ordinului nu-mi îngăduiau să aspir în mod onorabil la posesiunea unei inimi ca a ei, dacă îmi putea fi iertată o slăbiciune, trebuia să fie pe socoteala unei virtuți mai puțin prețioase decît a ei. O rugam dar să nu se mai încreadă atît de ușor în idei false de fericire și plăcere. Dimpotrivă, indiferent de pretextul și de felul în care părăsise Madridul, o sfătuiam să repare printr-o întoarcere grabnică, prejudiciul adus reputației ei, sau. mai curînd să se retragă într-o mănăstire unde o ședere de cîteva luni ar șterge toate bănuielile pe care plecarea ei putuse să le prilejuiască. Mă ascultă cu o atenție al cărei sens căutam în zadar să-l înțeleg. Pierderea prietenului meu îmi schimbase firea, devenisem mai grav la chip, mai circumspect în idei, capabil chiar de mai multă fermitate în cugetări, iar moștenirea pe care mi-o lăsase înțeleptul Peres era un început de prudență. Toate acestea nu mi-ar fi fost de mare folos pentru a înțelege sentimentele spaniolei dacă ea nu mi le-ar fi explicat mai limpede. Fie că violența sentimentelor provocase un deranjament în mintea ei, fie că avea din fire un fond de neseriozitate și de ciudățenie pe care noi nu-l observasem pînă atunci, fie, în sfîrșit, că resentimentul de a se vedea disprețuită nu i-a inspirat o răzbunare mai potrivită, izbucni într-un rîs care ajunse chiar indecent. „Trebuie să fii nebun, cavalere, îmi spuse ea afectînd un aer foarte degajat, și cînd văd un corsar ca tine făcînd pe virtuosul și pe generosul, rîd și de trăsneala, și de mojicia ta. Pleacă dar, adăugă ea, și du-te să cauți în Maroc sau la Malta o femeie care să fie la fel de demnă de dragoste ca mine. Unde-i Lirno ?“ strigă ea întorcîndu-se spre ușă. Era la doi pași, și dacă respectul îl oprise pînă atunci, intră îndată ce-și auzi numele. „Acesta să fie, îi spuse ea, acel galant cavaler al cărui caracter mi l-ai lăudat atîta ? Te-aș prefera pe tine, dacă n-aș căpăta din acest moment un dispreț total pentru toți corsarii !“

Primii aceste injurii fără emoţie. Lirno, mai surprins decît mine, mă întrebă în limba francă [1] dacă am înnebunit-o de tot pe femeia aceasta. Îi răspunsei cu un aer mult mai puţin vesel că mă supărase foarte tare băgîndu-mă în această încurcătură şi, nesocotindu-mă scutit de a da unei fete atît de respectabile prin naştere omagiile ce i se cuvin, îi oferii mîna pentru a o conduce la barcă. Mă respinse cu dispreţ şi, luînd-o pe a lui Lirno, ajunse la ţărm fără a întoarce măcar o dată ochii către nava mea. Amintirea propriilor mele păţanii mă făcu să mă tem că după ce reuşise atît de puţin cu mine, să nu se lase cucerită de seducţiile lui Lirno. Am aşteptat cu nerăbdare întoarcerea bărcii şi m-am dus la mal cu mare grabă. Am aflat de la unul din oamenii lui Lirno că luase o trăsură în care plecase din oraş împreună cu doamna spaniolă şi că promisese că va fi înapoi la Cádiz de-abia după două zile. Indiferent unde s-ar fi dus, m-am crezut scăpat de o povară care îmi prilejuise destule griji şi am rămas liniştit aşteptîndu-l pe Lirno.

Se întoarse, într-adevăr, în ziua anunţată. Povestirea lui a fost simplă. O condusese pe doamnă într-o mănăstire celebră care nu era decît la zece leghe de Cádiz. Ea intrase la mănăstire ca şi cînd dorinţa de a se retrage acolo pentru cîteva săptămîni fusese cea care o adusese de la Madrid, iar numele ei atrăsese mult respect. Pe drum, manifestările de furie contra mea nu mai conteneau şi, după părerea lui Lirno, era nebună de-a binelea. O lăsase, spunea el, sub protecţia cerului şi părerea lui era că trebuia să plecăm cît mai repede. N-am obiectat nimic la acest sfat şi nici nu m-am arătat curios să aflu mai mult despre o aventură de care mă preocupam mult mai puţin decît de cauza permanentei mele tristeţi. Părăsirăm portul în ziua următoare. Lirno rămăsese pe vasul meu, destul de sigur că se va putea întoarce pe al lui după ce vom fi pierdut coasta din vedere. Nu putu ascunde multă vreme bucuria care îi umplea inima. Începu prin a mă felicita că respinsesem solicitările spaniolei. „Ar fi fost un obstacol, îmi spuse el, pentru expediţiile domniei-voastre şi pentru sporirea averii domniei-voastre. Din acelaşi motiv, adăugă el,

[1] sabir-ul, jargonul marinarilor din Mediterana.

nu i-am propus să mă accepte pe mine după domnia-voastră. Îmi închipui că în starea de tulburare în care se afla nu mi-ar fi fost prea greu s-o conving. Dar, mai spuse el, închizînd pe jumătate ochii, avem cu ce să ne mîngîiem de pierderea ei.“ L-am întrebat ce bogăţie dobîndise în Spania. Se grăbi să-mi povestească ce făcuse la Madrid pentru a o determina pe spaniola noastră să nu plece cu mîinile goale, şi naivitatea cu care aceasta îi încredinţase ce avea mai de preţ în bani şi bijuterii. „Am luat tot, reluă el, şi vi se cuvine mai mult de jumătate. Am avut grijă să-i explic că va trebui să plece cît mai curînd din Cádiz şi că orice întîrziere o expunea să-şi piardă reputaţia. A plecat cu mine. I-am promis să-i trimit comoara la mănăstire şi m-am prefăcut că las nişte ordine la cîţiva din oamenii mei. Dar iuţeala plecării noastre ne-a pus la adăpost şi ne-am depărtat destul pentru a nu ne teme că vom fi urmăriţi.“ Ceea ce mi se părea mai uluitor decît această povestire odioasă fu aerul de satisfacţie şi de încredere care se vedea pe chipul lui Lirno. Am fost atît de scandalizat încît primul meu gînd a fost să-l gonesc cu ruşine de pe nava mea. Ce motive îi dădusem eu oare acestui tîlhar să mă creadă în stare să fiu părtaş la crimele lui ? Într-adevăr, mă văzuse practicînd un fel de piraterie împotriva turcilor, şi făcea poate prea puţină deosebire între meseria mea şi a lui ; dar avea destulă minte şi curaj pentru a-şi da seama de diferenţa care trebuia să existe între ideile noastre, şi roşeam că el putuse să creadă că ale mele sînt asemănătoare cu ale lui. Dar, stăpînindu-mi acest prim impuls, mă mulţumii să-l mustru pentru fapta lui pe care am numit-o o mîrşăvie şi insistai să se întoarcă la Cádiz pentru a-i trimite înapoi spaniolei banii şi bijuteriile ce-i aparţineau. Departe de a se supune stăruinţelor mele, se supără din cauza reproşurilor mele şi, părăsindu-mă brusc, se întoarse imediat pe corabia lui.

Îmi fac o vină aici că nu am luat atunci măsuri să fie arestat. Dar încă mai credeam că puţină cugetare asupra sfaturilor mele îl va readuce la datorie, şi am stat mult timp cu ochii la vasul lui, sperînd că-l voi vedea întorcîndu-se spre port. Ceea ce nu-l îndemnau să facă principiile lui morale, nu mă îndoiam că o va face din dorinţa

de a nu-mi pierde prietenia ; căci nu-i ascunsesem că după serviciul pe care i-l făcusem la Madrid şi legătura ce apăruse că ar exista între noi îmi socoteam onoarea legată de a lui. Într-adevăr, acest gînd prinsese atîta putere în mintea mea încît, crezîndu-mi reputaţia pierdută dacă nu înapoia cele furate, îndată ce m-am convins că îşi vede liniştit de drum, luai hotărîrea să fac uz de forţă pentru a-l opri, preferînd să mor decît să mă las dezonorat prin crima lui. Vîntul nu era atît de puternic încît să mă tem că uşurinţa vasului său l-ar fi ajutat să fugă de al meu. Mă grăbii să-i trimit doi oameni cu ordinul precis de a se întoarce la Cádiz şi cu ameninţarea tot aşa de categorică că va avea de suferit urmările supărării mele dacă nu-mi dă ascultare. Răspunsul lui a fost de o trufie care m-a supărat la culme. Nu am mai stat la gînduri şi am pornit spre el, dînd toate semnele care anunţă o luptă, şi mîndrul Lirno nu a făcut nimic ca s-o evite. Cu toată ciuda pe care o aveam împotriva lui, am păstrat destul sînge rece pentru a-mi da seama cît de dăunător mai era, pentru reputaţia mea, de a ajunge la această cruntă soluţie faţă de un om al cărui ataşament îl lăudasem atît şi pe care îl alesesem ca tovarăş al acţiunilor mele. Am hotărît să-mi reînnoiesc insistenţele printr-o nouă solie. A primit-o cu acelaşi orgoliu. „Să se dea foc tunurilor“ spusei cu ciudă. Am fost prea bine ascultat. Salva fu atît de nenorocoasă pentru Lirno care se afla pe covertă ca să dea ordine, încît el fu ucis de una dintre primele ghiulele. Toată artileria lui trase totuşi, asupra noastră, pricinuindu-ne însă puţine stricăciuni ; dar oamenilor lui le pieri dorinţa de a se mai lupta cu mine după pierderea şefului lor şi, necunoscînd motivul certei noastre, preferară să mi se supună. Le dădui îndată ordin de întoarcere la Cádiz şi, prima grijă pe care am avut-o la sosire, fu de a trimite la mănăstirea spaniolei cele furate de corsar. Nu prea regretam nenorocirea corsarului şi, încă mai puţin, folosul pe care l-aş fi putut trage din serviciile lui. Această aventură m-a învăţat numai să mă bizui mai puţin pe caractere depravate de educaţie şi obişnuinţă. Natura îi dăduse lui Lirno o parte din calităţile din care sînt plămădiţi oamenii cei mai mari, dar felul de viaţă pe care îl dusese încă din copilărie corupsese orice sămînţă de virtute, iar ceea ce-i mai rămînea din ea nu

avea destulă putere pentru a înăbuși pe aceea a nenumăratelor vicii pe care viața le hrănise mereu. Eram încurcat numai în ceea ce privește situația vasului său. Nu-mi fu ușor să hotărăsc dacă faptul de a-l lua în stăpînire fusese cucerit pe drept, căci însăși dorința echipajului lui de a rămîne sub ordinele mele nu-mi înlătura toate scrupulele. Am lăsat să hotărască marele-maestru în această situație, iar îndelunga mea ședere la Madrid nepermițîndu-mi să mai sper nimic din restul campaniei, nu m-am mai gîndit decît să mă întorc la Malta.

Dragostea de datorie și gustul profesiunii mele păreau că renasc în inima mea pe măsură ce dispăreau obstacolele. Eram atît de plin de aceste două sentimente cînd am ajuns în port, încît nu-mi închipuiam nimic care să le poată întrerupe sau tulbura. Cu toate acestea, avui o nouă ocazie să văd că virtutea cere să fie sporită de obișnuință. Ducîndu-mă de-a dreptul acasă, o găsi acolo pe Helena, care nu se aștepta la o întoarcere atît de grabnică. Mama ei lipsind, îndurai mîngîierile pasionate ale acestei tinere persoane și, vindecat cum eram de toate vechile mele sentimente, dezgustat chiar de chipul ei, mă lăsai totuși luat de valul bucuriei ei și cunoscurăm iar împreună toate plăcerile dragostei. Această uitare dură puțin. De-abia îmi revenisem din prima beție că, reproșîndu-mi slăbiciunea, nu-mi trebui prea mari eforturi pentru a reînnoi hotărîrile pe care le luasem la plecare. Helena rămase totuși convinsă că poate să recîștige stăpînirea pe care o avusese asupra inimii mele, și această speranță reaprinse tot focul din inima ei. Nu mai puteam să fiu singur nici un moment. Pîndea orice prilej de a mă surprinde în camera mea. În zadar îmi luam un aer grav și serios pentru a o primi. Dacă părea cît de cît liniștită pentru cîteva momente de o primire atît de rece, găsea curînd mijlocul să mă încălzească la rîndul ei și hotărîrile mele erau date uitării. Mama ei observă situația cu plăcere. Vedeam strălucind mai multă bucurie în ochii lor, mai multă găteală și grijă în îmbrăcăminte. Obișnuința făcînd să dispară pe nesimțite din ochii mei ravagiile vărsatului, regăseam aceeași plăcere în tot ce îmi cîștigase iubirea și eram poate gata să ajung mai iubitor și mai pasionat ca oricînd.

Pericolul era cu atît mai mare cu cît îmi închipuiam că ascult mai mult de pasiunea Helenei decît de a mea proprie și, de cîte ori ieșea din brațele mele, mă miram de îngăduința mea de a o primi. E drept că acest gînd nu-mi trecea niciodată prin minte în momentul cînd o luam în brațe. Astfel, toate sentimentele mele urmau să-și reia cursul, și imaginația mea mi-ar fi arătat pînă la urmă o iubită mai drăguță ca oricînd, cînd marele-maestru, amintindu-și de serviciile mele, mă alese ambasador al Ordinului la curte. Prin aceasta îmi deschidea o nouă carieră în care intram cu atît mai multă plăcere cu cît aceste lungi agitații începeau să mă facă să doresc o viață liniștită. Am luat imediat hotărîrea să-mi vînd nava și, cu toate că hotărîrea marelui-maestru îmi fusese favorabilă în privința lui Lirno, n-am vrut să profit de moștenirea unui nenorocit pentru care avusesem unele sentimente de prietenie. Lăsai secundului și echipajului său tot ce-i aparținuse, iar marele-maestru le îngădui să se întoarcă în patria lor, fără altă condiție decît aceea de a nu se înarma niciodată împotriva navelor Ordinului. Nu am spus nimănui favoarea pe care mi-o făcea marele-maestru, și pregătirile mele se făceau pe ascuns. Helena a fost probabil singura care a bănuit că mă pregăteam să plec din Malta. Toate pretextele inventate de mine pentru a explica de ce îmi vînd vasul nu putuseră s-o înșele. Nu mai era în stare să respecte condițiile pe care ni le impusesem și să trăiască liniștită în casa mea și după ce voi fi plecat. M-a surprins în unul dintre acele momente în care își cerea tributul de la amabilitatea mea. Iar lacrimile și gemetele m-au făcut să înțeleg că avea să-i lipsească în absența mea. Am fost trezit de acest reproș mai mult decît fusesem de toate cugetările mele și, probabil pentru prima oară de la întoarcerea mea, mi-am dat seama de lanțurile cu care mă legasem. Mi-am simțit inima mult mai prinsă decît îmi închipuisem și m-am înfiorat de un obstacol pe care mi-l ridicasem singur în cale.

Rușinea pe care am resimțit-o m-a făcut să plec de lîngă ea cu o grabă care o înspăimîntă. Am lăsat-o tremurînd și mă îndreptam spre ușă fără să-i arunc măcar o privire.

Cu toate acestea, vechea senzaţie de plăcere pe care o gustasem cu ea mă opri în prag. „Draga mea, îi spusei întorcîndu-mă spre ea, de ce nu mai pot să te prefer averii, faimei, miilor de bunuri care îmi erau mai puţin dragi decît tine şi pe care mi-aduc aminte că ţi le-am sacrificat altă dată ? Am aceeaşi inimă, adăugai eu, aceleaşi elanuri şi sînt capabil, prin urmare, de aceleaşi slăbiciuni. Dar, copleşit cum sînt de favorurile tale, nu mai cred că trebuie să te prefer situaţiei pe care viaţa pare să mi-o promită, şi m-aş distruge cu siguranţă dacă aş începe iar să mă ataşez de tine. Bucură-te împreună cu mama ta de înlesnirile pe care actuala mea avere îmi dă posibilitatea să vi le ofer. Domneşte în casa mea. Alte legi să nu fie recunoscute aici decît ale tale. Dar nu te opune eforturilor pe care le voi face pentru a mă dezlega pe veci de dragoste, şi fii chiar convinsă că ar fi în zadar."

Plecai. Dragostea mea era poate la fel de puternică ca şi în cele mai dulci clipe din viaţa mea. Dar judecata mea se maturizase. Îmi astupam dinainte urechile pentru orice fel de obiecţie a Helenei, cu toate că îmi simţeam inima poate la fel de tulburată ca şi a ei.

Nu izbucni în nici o pornire violentă ; dar tulburarea din ochii ei şi schimbarea trăsăturilor arătau violenţa frămîntărilor ei. După ce se uită îndelung la mine cu o privire nesigură, lăsă să-i curgă cîteva lacrimi dar, observîndu-le şi ştergîndu-le imediat, mă rugă s-o ascult, căci nu mă va plictisi mult, şi ceea ce-mi va spune mă va face să-i cunosc sentimentele aşa cum eu i le lămurisem pe ale mele. „M-ai iubit, zise ea, şi inima ta o ştie. Eu ţi-am sacrificat totul, chiar pierderea frumuseţii mele nu este decît o urmare a suferinţelor pricinuite de absenţa ta şi de neliniştile dragostei. Cum să nu-mi fi fermecat privirea după ce ai pus stăpînire pe toată dragostea mea. Cerul a vrut ca tu să fii cu totul altfel alcătuit decît mine şi acest lucru probabil că este şi în favoarea liniştii mele, şi a liniştii tale. Nu regret decît slăbiciunea pe care am avut-o ca să-mi închipui de cînd te-ai întors că ai putea să revii la mine atras de alte însuşiri decît cele care te-au sedus la început. Nu pot să-ţi lămuresc decît pe jumătate ce am pe suflet, pentru că mor de ruşine în acest moment de a mă fi înşelat singură cu speranţe deşarte. Adio, adăugă ea, ridicîndu-se;

accept mănăstirea pe care mi-ai oferit-o și alerg acolo chiar din clipa asta."

Mă străduii s-o opresc, nu că n-aș fi fost de acord cu planul ei, dar pentru a avea timp să iau toate măsurile care ar fi putut să-i facă soarta mai plăcută în refugiul ei. Și încetai chiar să mă opun plecării ei cînd mă gîndii că această grabă nu va schimba cu nimic ce aveam să fac pentru ea. Îi comunicai intenția mea și mamei ei, care nu ezită să o aprobe ; și mi-o îndeplinii cu destulă generozitate ca să fiu lăudat de toată lumea.

POVESTEA UNEI GRECOAICE

PARTEA ÎNTÎI [1]

Mărturisirea cu care încep această relatare nu o va face oare suspectă cititorului ? O iubesc pe frumoasa grecoaică a cărei poveste vreau să v-o spun. Cine, atunci, să creadă în adevărul vorbelor mele, în bucuriile şi necazurile pe care le voi înşira ? În descrierile pe care le voi face, în laudele pe care le voi aduce ? Oare patima năvalnică nu va da alt chip la tot ce-au atins privirile şi mîinile mele ? Ce sinceritate să aştepţi de la o pană călăuzită de iubire ?

---

[1] Apărută în Olanda, la Amsterdam, în octombrie 1740. Este socotită drept „cea mai amară şi pesimistă" operă a lui Prévost (J. Sgard). Are drept sursă biografia lui Charles de Ferriol (+ 1722), ambasador al Franţei la Constantinopole (1699—1710) care se întoarce la Paris în tovărăşia unei micuţe circasiene, binecunoscută ulterior în cercurile mondene din epoca Regenţei sub numele de Domnişoara Aïssé (+1733) (V. mărturia unor contemporani precum Anfossi, care afirmă într-o scrisoare din 17 octombrie 1740 : „Abatele Prévost d'Exiles continuă să se complacă în a ilustra genul romanului publicînd nu demult *Povestea unei grecoaice a zilelor noastre* al cărei punct de plecare este păţania domnului de Ferriol pe cînd era ambasadorul nostru la Poartă" (apud. J. Sgard, *op. cit.*, p. 430), doamna de Staal-Delaunay, doamna du Deffand, Voltaire şi alţii precum şi cea a unor eruditi ca Sainte-Beuve : *Mademoiselle Aïssé (Causeries du Lundi*, 15 ianuarie 1846) şi Émile Bouvier : „La genèse de l'Histoire d'une Grecque moderne", *R.H.L.*, aprilie-iunie 1948. *Povestea unei grecoaice*, — „o mare operă" (Sgard), „o capodoperă" (Jean Fabre) — a fost „redescoperită" de publicul francez în 1965 graţie lui R. Mauzi, care o reeditează la Paris, cu o introducere substanţială, în Bibliothèque 10/18 şi s-a bucurat apoi de excelente comentarii printre care cele semnate de Francis Pruner, *Psychologie de la Grecque moderne*, in *L'Abbé Prévost, Actes du Colloque d'Aix-en-Provence*, 20 et 21 décembre 1963, Jean Sgard, *Prévost romancier*, Corti, 1968 şi Radu Toma, *Epistemă, ideologie, roman, secolul XVIII francez*, Univers, 1982.

Destule motive care să trezească neîncrederea cititorului. Dar dacă stă să judece, va înțelege că, de vreme ce le arăt atît de deschis, eram sigur că pot șterge curînd, printr-altă mărturisire, impresia produsă. Am iubit vreme îndelungată, o mărturisesc și-acum, și nu sînt poate atît de dezbărat de această otravă puternică pe cît mi-ar plăcea să cred. Și totuși, iubirea nu mi-a adus niciodată decît necazuri. Nu i-am cunoscut plăcerile, nici măcar amăgirile care, în orbirea ce mă cuprinsese, mi-ar fi fost desigur de ajuns pentru a-mi ține loc de fericire. Sînt un îndrăgostit respins, ba chiar înșelat, dacă ar fi să mă iau după aparențe pe care-i las pe cititori să le judece ; totuși stimat de cea pe care o iubeam ; ascultat de ea ca un părinte, respectat precum un dascăl, îmi cerea sfaturi ca unui prieten ; slabă răsplată pentru simțăminte ca ale mele ! Socotind amărăciunea pe care o simt încă, cine ar putea aștepta din partea mea laude prea mari, sentimente prea înflăcărate pentru o ființă nerecunoscătoare, pricina chinurilor neîncetate ale vieții mele ?

Eram în slujba regelui meu, la o curte căreia îi știam obiceiurile și tainicele urzeli mai bine decît oricare altul. Sosind la Constantinopole, avusesem avantajul să cunosc desăvîrșit limba turcească, și de aceea m-am bucurat aproape de la început de o încredere și de legături strînse cum îndeobște nu reușesc nici miniștrii să înfiripe decît după multe greutăți ; iar ciudățenia de a vedea un francez la fel de turc ca și băștinașii acestei țări mi-a atras încă din primele zile răsfățuri și onoruri ce nu au conținut niciodată. Interesul pe care nu m-am sfiit să-l mărturisesc pentru obiceiurile și moravurile acestui popor a întărit prietenia ce mi se arăta. Au ajuns chiar să-și închipuie că nu puteam să le fiu atît de apropiat fără a simți și oarecare aplecare către religia lor, gînd ce le sporea stima ce mi-o purtau, iar eu mă simțeam la fel de nestingherit într-un oraș în care nu stăteam decît de două luni ca și în cel în care mă născusem.

Îndeletnicirile slujbei mele îngăduindu-mi răgazuri nenumărate ca să umblu după plac, m-am străduit să folosesc această înlesnire în primul rînd pentru a-mi satisface din plin setea de a mă instrui. Eram dealtfel la o

vîrstă la care pofta de plăceri nu exclude aplecarea către treburile serioase şi, plecînd în Asia, gîndul meu era de a-mi împlini ambele gusturi. Distracţiile turcilor nu-mi părură atît de ciudate încît să nu pot spera să le gust şi eu laolaltă cu ei. Mă temeam de un singur lucru, de a nu găsi uşor prilejul să-mi satisfac aplecarea firească către femei. Paza sub care sînt ţinute, însăşi greutatea de a le vedea, mă hotărîseră să înfrîng aceste dorinţe şi să mă mulţumesc cu o viaţă tihnită, lipsindu-mă de nişte plăceri atît de greu de dobîndit.

Pînă una alta aveam legături cu unii seniori turci despre care se spunea că erau cei mai rafinaţi în alegerea soţiilor lor şi care posedau cele mai măreţe haremuri. Mă primiseră de zeci de ori în palatele lor, cu nespusă cinste şi bunăvoinţă. Admiram faptul că în decursul convorbirilor noastre nu pomeneau niciodată despre femei şi că în discuţiile lor cele mai vesele nu vorbeau decît despre mese bune, despre vînătoare şi despre micile întîmplări de la curte sau din oraş care puteau da prilej de glumă. Manifestam aceeaşi discreţie şi-i plîngeam că lăsau deoparte, din prea multă gelozie sau dintr-o ciudăţenie a gustului, subiectul cel mai plăcut care poate să însufleţească o convorbire. Nu le înţelesesem însă intenţiile. Voiau să-mi pună la încercare discreţia ; sau, mai curînd, conform ideii pe care şi-o făceau despre concepţiile francezilor în legătură cu meritele femeilor, parcă s-ar fi înţeles să-mi lase răgazul să-mi dau în vileag pornirile. Cel puţin aşa îmi dădură curînd prilejul să gîndesc.

Un fost Paşă, care se bucura în pace de avuţiile strînse în mulţi ani de dregătorie, îmi dăduse dovezi de preţuire cărora mă străduiam să le răspund prin mărturii neîncetate de recunoştinţă şi afecţiune. Ajunsesem să mă simt în casa lui ca şi într-a mea. Îi cunoşteam toate încăperile, afară de partea rezervată femeilor, înspre care aveam grijă să nici nu-mi întorc privirile. Paşa îşi dăduse seama de aceasta şi, cum nu se putea îndoi că ştiam unde se află haremul lui, mă poftise de mai multe ori să ne plimbăm împreună în grădină, spre care dădea partea din clădire care îl adăpostea. În cele din urmă, văzînd că tăceam cu îndărătnicie, îmi spuse zîmbind că-mi admiră discreţia. „Ştii fără îndoială, adăugă el, că am femei frumoase ; eşti

la o vîrstă şi ai o fire care nu te pot lăsa prea nepăsător în faţa ispitei pe care ele o reprezintă. Şi mă uimeşte că încă nu te-a împins curiozitatea să doreşti să le vezi." „Vă cunosc obiceiurile, i-am răspuns cu răceală, şi nu v-aş propune niciodată să le nesocotiţi în favoarea mea. O brumă de experienţă a vieţii, am adăugat, aţintind asupra lui o privire la fel de rece, mi-a permis să înţeleg de cînd mă aflu în ţara domniei-voastre că, de vreme ce femeile sînt atît de straşnic păzite, curiozitatea şi indiscreţia trebuie să fie cusururile cele mai aspru judecate. De ce să-mi supăr prietenii cu întrebări care ar putea să le displacă ?" Răspunsul meu îi plăcu. Şi mărturisindu-mi că purtarea îndrăzneaţă a francezilor îi nemulţumise adeseori pe turci, stîrnindu-i împotriva berbanţilor din acest neam, se arătă cu atît mai mulţumit să vadă ce sentimente cumpătate mă însufleţeau. Îmi oferi pe dată să-i văd soţiile. Am acceptat această favoare fără a mă arăta dornic sau grăbit. Am trecut într-un loc a cărui descriere nu-şi are rostul aici. Dar ordinea desăvîrşită ce domnea acolo prea m-a izbit ca să nu-mi pot aminti uşor de toată alcătuirea lui.

Femeile Paşei, douăzeci şi-două la număr, se aflau toate împreună într-un salon anume orînduit pentru ocupaţiile lor. Fiecare avea cîte o îndeletnicire, unele pictau flori, altele coseau sau brodau, după cum le îndemna talentul sau plăcerea. Mi se păru că purtau rochii din acelaşi material, în orice caz de aceeaşi culoare. Pieptănătura însă le deosebea, şi am înţeles că era aleasă după cum se potrivea cu chipul lor. Un mare număr de slujitori de ambele sexe, dintre care cei ce păreau de parte bărbătească erau eunuci, stăteau prin colţurile salonului, gata să le îndeplinească cele mai neînsemnate porunci. Dar această mulţime de sclavi se retrase îndată după intrarea noastră, iar cele douăzeci şi două de doamne se ridicară, fără a-şi părăsi locul, aşteptînd porunca stăpînului lor sau explicaţia unei vizite care le uimea vădit. Le privii rînd pe rînd. Păreau de vîrste diferite, dar, chiar dacă nici una nu arăta a fi depăşit treizeci de ani, nu erau nici altele atît de tinere cum îmi închipuisem, cele mai fragede fiind de şaisprezece sau şaptesprezece ani.

Şeriber, acesta era numele Paşei, le pofti politicos să se apropie şi, după ce le lămuri în puţine cuvinte cine eram, le ceru să facă ceva ca să mă distreze. Au trimis după instrumente de muzică, din care unele au început să cînte, în timp ce altele au dansat cu destulă graţie şi eleganţă. Spectacolul se prelungi un ceas şi mai bine, apoi îşi reluară locurile, iar Paşa a poruncit să se aducă băuturi răcoritoare, care au fost distribuite fiecăreia la locul unde se afla. Nu avusesem încă prilejul să deschid gura. M-a întrebat în cele din urmă ce părere am despre această plăcută adunare şi, cînd i-am lăudat atîtea farmece întrunite, mi-a vorbit cu înţelepciune despre puterea educaţiei şi a obişnuinţei care în Turcia le face supuse şi liniştite chiar pe cele mai frumoase femei, în timp ce, din cîte auzise el, toate celelalte naţii se plîng de tulburările şi de necazurile pe care le pricinuieşte acolo frumuseţea lor. I-am răspuns cu cîteva cuvinte de laudă pentru turcoaice. „Nu este chiar aşa, mi-a răspuns el, nu este o trăsătură de caracter prin care femeile de la noi s-ar deosebi de cele din alte ţări. Din cele douăzeci şi două pe care le vezi aici, nici patru nu sînt turcoaice din naştere. Cele mai multe sînt roabe pe care le-am cumpărat fără să mă sinchisesc de unde vin.“ Şi, arătîndu-mi-o pe una dintre cele mai tinere şi frumoase. îmi spuse : „Aceasta este grecoaică. Nu o am decît de şase luni şi nici nu ştiu a cui a mai fost. Am luat-o fără să stau mult pe gînduri, doar pentru frumuseţea şi firea ei, şi-o vezi la fel de mulţumită de soartă ca şi celelalte. Totuşi, mă mir uneori cum de i-a fost cu putinţă, aşa deşteaptă şi vioaie, să se supună atît de repede obiceiurilor noastre, şi nu am găsit alt răspuns decît puterea exemplului şi a obişnuinţei. Poţi sta putin de vorbă cu ea, şi m-aş mira să nu-i descoperi toate însuşirile care pot duce în ţările voastre femeile la situaţiile cele mai înalte şi le pot face în stare să se ocupe de treburile cele mai însemnate“.

M-am apropiat de ea. Nepăsătoare în aparenţă la cele ce se petreceau în jurul ei, îşi reluase penelul de cum încetase să danseze. După ce m-am scuzat politicos pentru îndrăzneala de a-i întrerupe ocupaţiile, nu mi-a venit altceva mai potrivit în minte decît cele spuse de însuşi Şeriber. Am felicitat-o pentru calităţile ei firesti care-i do-

bîndiseră prețuirea stăpînului ei și, arătîndu-i că știam de cîtă vreme era a lui, m-am mirat că a reușit în atît de scurt timp să se deprindă așa de bine cu obiceiurile și îndeletnicirile turcoaicelor. Răspunsul ei a fost simplu. O femeie, mi-a spus ea, neputînd spera altă fericire decît de a plăcea stăpînului ei, era foarte mulțumită dacă părerea lui Șeriber era cea pe care mi-o împărtășise ; nu trebuia deci să mă mir că urmărind acest scop, ea se supusese atît de ușor legilor pe care acesta le hotărîse pentru roabele lui. Această sinceră supunere față de voințele unui bătrîn la o fată încîntătoare care nu trecuse de șaisprezece ani mi se păru încă mai de mirare decît tot ce-mi spusese Pașa. Înfățișarea cît și vorbele o arătau pe tînăra sclavă chiar pătrunsă de simțămintele pe care le exprimase. Comparația care se născu în mintea mea între principiile călăuzitoare ale doamnelor de la noi și ale ei, mă împinse, fără un scop anume, să-mi arăt părerea de rău că soarta nu-i era cea la care ar fi îndreptățit-o supușenia ei. I-am vorbit, îndurerat, de nefericirea țărilor creștine unde bărbații care nu cruță nimic pentru fericirea femeilor, tratîndu-le ca pe niște regine mai mult decît ca pe niște sclave și dăruindu-se lor fără drămuire, fără a le cere în schimb decît blîndețe, dragoste și virtute, sînt de cele mai multe ori înșelați în alegerea soției cu care își împart numele, rangul, și averea. Și părîndu-mi-se că tînguirile mi-erau ascultate cu nesaț, i-am vorbit cu jind despre fericirea soțului francez care ar găsi în tovarășa lui de viață virtuți ca și irosite la doamnele din Turcia, aflate în nenorocita stare de a nu găsi niciodată la soți răsounsul pe care l-ar merita simțămintele lor.

Convorbirea, în care, mărturisesc, fierbințeala compătimirii ce mă cuprinsese nu-i prea lăsase tinerei grecoaice răgaz să-mi răspundă, a fost întreruptă de Șeriber. Își dăduse poate seama de înflăcărarea cu care mă adresam sclavei sale dar, cum inima nu-mi reproșa nimic necuvenit față de încrederea pe care mi-o arătase, m-am întors către el cu fața senină și nici întrebările lui nu părură izvorîte din gelozie. Dimpotrivă, mi-a promis să-mi ofere adesea același spectacol, dacă acesta îmi era pe plac.

Trecură cîteva zile în timpul cărora m-am abținut de a-l mai vizita, anume pentru a-i preîntîmpina bănuielile

printr-o prefăcută nepăsare față de femei. Dar cu prilejul unei vizite pe care el însuși mi-a făcut-o pentru a se plînge că îl dau uitării, un sclav din alaiul său înmînă un răvaș unui slujitor de-al meu. Și anume feciorului meu, care mi-l aduse în taină, precum îl primise. L-am deschis și am văzut că era scris cu litere grecești pe care nu le cunoșteam încă, deși începusem de cîtăva vreme să învăț această limbă. Am trimis deîndată după dascălul meu, care trecea drept un creștin tare de treabă, și l-am rugat să-mi deslușească tîlcul cuvintelor, prefăcîndu-mă a fi doar din întîmplare în posesia acelei scrisori. Mi-a tălmăcit-o în scris : mi-am dat numaidecît seama că era de la tînăra grecoaică cu care stătusem de vorbă în haremul Pașei. Dar eram foarte departe de a mă aștepta la cele ce-mi spunea. După cîteva cugetări despre nefericirea situației ei, mă implora, în numele stimei pe care o arătasem față de femeile iubitoare de virtute, să-mi folosesc trecerea de care mă bucuram ca s-o scot din mîinile Pașei.

Nu simțisem pînă atunci față de ea decît o admirație firească pentru farmecul său ; și nimic nu era mai potrivnic principiilor ce-mi călăuzeau purtarea, mai opus intențiilor mele, decît să mă bag într-o aventură de la care mă puteam aștepta mai mult la necazuri decît la mulțumiri. Nu mă îndoiam că tînăra sclavă, încîntată de icoana fericirii femeilor de la noi, așa cum i-o zugrăvisem în puține vorbe, se scîrbise de viața de harem, și că speranța de a găsi în persoana mea toate calitățile cu care-i împodobisem pe bărbații din țara mea o făcuse să dorească a lega cu mine vreo intrigă amoroasă. Cugetînd la pericolul unei atari încercări, m-am întărit în hotărîrea dinainte. Și totuși, dorința firească de a ajuta o femeie atrăgătoare, a cărei situație gîndeam că avea să-i devină în curînd un chin, m-a făcut să mă întreb dacă nu ar fi cu putință să-i obțin libertatea pe căi cinstite. Mi-a trecut prin minte să încerc o cale care nu-mi cerea decît generozitate, căci mă gîndeam să-i plătesc răscumpărarea din punga mea. Teama de a-l jigni pe Pașă cu o astfel de propunere m-a oprit, dar mi-am făcut un plan care se împăca perfect cu scrupulele mele. Eram foarte prieten cu Selictarul, unul dintre dregătorii cei mai de seamă ai Împărăției. M-am hotărît să-i destăinuiesc dorința de a cumpăra o sclavă a

Paşei Şeriber şi să-l rog să ia asupră-şi grija de a-i face această propunere, ca şi cum ar fi dorit să încheie tîrgul chiar pentru el. Selictarul a consimţit, fără a da prea multă importanţă unui serviciu atît de neînsemnat. L-am lăsat să stabilească el preţul. Din respect pentru rangul Selictarului, Şeriber a fost mai înţelegător decît m-aş fi putut aştepta. În chiar aceeaşi zi am primit vestea că accepta propunerea şi că totul avea să mă coste o mie de scuzi.

Mă bucuram să folosesc aceşti bani într-un scop atît de nobil ; dar, în preajma clipei de a obţine ceea ce doresem, mi-a dat prin minte ceva ce-mi scăpase cînd mă gîndeam numai cum să izbîndesc. Ce se va întîmpla cu tînăra sclavă, şi care erau intenţiile cu care va părăsi haremul ? Voia oare să vină în casa mea şi să-şi afle aici un rost ? O găseam destul de atrăgătoare ca să merite să mă ocup de soarta ei ; dar, în afară de măsurile de bunăcuviinţă pe care eram nevoit să le iau în faţa personalului meu, puteam oare evita ca Paşa să nu afle mai devreme sau mai tîrziu în ce loc se retrăsese, şi n-aş fi dat atunci tocmai de încurcătura de care căutasem să mă feresc ? Acest gînd mi-a răcit într-atît dorinţa de a-mi îndeplini planul, încît, văzîndu-l a doua zi pe Selictar, mi-am exprimat părerea de rău de a-i fi cerut sprijinul într-o treabă care ar fi putut să-l mîhnească pe Paşă. Şi, fără a-i spune nimic despre cei o mie de scuzi pe care urma să-i dau, am plecat să-l văd pe Şeriber. Nehotărît între dorinţa de a ajuta sclava, gîndul la neplăcerile ce mă aşteptau şi teama de a-mi necăji prietenul, voiam să găsesc vreun pretext pentru a ieşi cu totul din această încurcătură, şi mă întrebam dacă cel mai bun mijloc nu era să mă spovedesc în parte Paşei însuşi, ca să aflu cel puţin dacă sacrificiul la care întrucîtva îl sileam nu-i era prea dureros. Mi se părea că, pe temeiul prea îndreptăţit al legilor prieteniei, puteam să renunţ, fără a face o necuviinţă, la împlinirea capriciilor unei femei. Vizita mea i-a făcut atîta plăcere lui Şeriber încît n-am mai apucat să rostesc vorbele ce mă pregătisem să i le spun sub noianul de cuvinte prieteneşti cu care m-a primit, povestindu-mi dintr-o suflare că în haremul lui era o femeie mai puţin şi că tînăra

grecoiacă cu care stătusem de vorbă fusese vîndută Selictarului. Părea atît de nesilit pe cînd își depăna povestea, încît, judecînd-i sentimentele după spusă, nu mi se păru peste măsură de necăjit de pierdere. Mai apoi m-am convins și mai mult că nu avea cine știe ce dragoste pentru femeile lui. La vîrsta la care ajunsese, cerințele firii nu-l tulburau decît prea puțin, și-și cheltuia banii pentru harem mai mult din fudulie decît pentru mulțumirea inimii. Constatarea aceasta spulberîndu-mi scrupulele, am părăsit gîndul de a i le mărturisi și am crezut de cuviință să i-l las pe cel de a fi dobîndit un drept de seamă la recunoștința Selictarului.

Între timp, cum îmi propusese să petrecem cîteva momente în haremul său, îmi păru puțin stingherit la gîndul celor ce avea să spună sclavei lui. „Ea încă nu știe, îmi spuse, că va trece la alt stăpîn. După toate mărturiile de dragoste pe care i le-am dat, mîndria ei va fi jignită văzînd că primesc atît de ușor s-o dau pe mîna altuia. Vei fi martorul felului în care va primi ideea despărțirii, adăugă el , căci am s-o văd acum pentru ultima oară, și i-am spus Selictarului că poate să trimită după ea oricînd va găsi de cuviință.“ Gîndii că scena promitea într-adevăr să fie plină de haz pentru mine, dar nu din motivele care îl îngrijorau pe Pașă. Cum nu îndrăznisem să răspund răvașului tinerei grecoaice, îmi închipuiam că va fi tare mîhnită aflînd că robia ei avea să devină și mai apăsătoare în haremul Selictarului. Iar pe deasupra avea s-o afle în fața mea, și nu va îndrăzni să dea frîu liber supărării prin jeluiri ! Sclavul lui Șeriber venise de două ori la mine după răspuns, și-i spusesem doar că aveam să răsplătesc încrederea arătată cu tot zelul ce se cuvenea.

În loc să mergem în salon, Pașa puse să fie chemată sclava într-o încăpere mai mică în care porunci să nu mai intre nimeni în afară de ea. Felul sfios de a ne saluta al grecoaicei m-a lămurit asupra frămîntării ei lăuntrice. Zărindu-mă alături de stăpînul ei, își închipuia că îi ascultam rugămintea și că, cine știe, îi aduceam fericita veste a eliberării. Primele cuvinte ale Pașei îi întăriră probabil convingerea. Acesta îi spuse cu multă blîndețe și curtenie că, în pofida dragostei ce i-o purta, nu se putuse sustrage obligației de a ceda unui prieten sus-pus

drepturile ce le avea asupra inimii ei ; se mîngîia de pierderea ei, adăugă el, doar cu gîndul că nu ar fi putut încăpea în mîinile unui om mai desăvîrşit, fără a mai pune la socoteală că era unul dintre marii dregători din Împărăţie, în stare, mai mult ca oricare altul, prin bogăţia şi aplecarea lui către lucrurile dragostei, să hărăzească o soartă fericită femeilor care reuşeau să-l cucerească. Şi îi spuse că era vorba de Selictar. Privirea tremurătoare pe care mi-o aruncă, mîhnirea care i se întipări dintr-odată pe faţă mi se părură o învinuire de a nu-i fi înţeles intenţiile. Îşi închipui că eu eram într-adevăr acela care o scoteam din haremul lui Şeriber, dar numai pentru a trece de la o robie la alta şi deci că nu înţelesesem sau nesocotisem motivele pe care le invocase în răvaş pentru a mă hotărî să-i vin în ajutor. Şeriber nu se îndoi o clipă că tulburarea ei nu s-ar trage din mîhnirea de a-l părăsi. Ea îi spori această convingere, asigurîndu-l că pentru a trăi în starea pe care i-o hărăzise soarta nu-şi dorea alt stăpîn decît pe el ; iar durerea o făcu să adauge acestor asigurări insistenţe atît de duioase şi de drăgăstoase, încît Paşa părea gata să-şi uite toate făgăduinţele. Dar, considerîndu-i descumpănirea drept o tulburare trecătoare care mă înduioşa mai puţin decît lacrimile frumoasei grecoaice, mă grăbii să le vin în ajutor deopotrivă unuia şi celuilalt, înseninîndu-i curînd pe amîndoi. „Trebuie să te simţi mîngîiată, îi spusei sclavei, prin mîhnirea pricinuită Paşei de pierderea dumitale ; şi dacă te îndoieşti de fericirea ce te aşteaptă, sînt îndeajuns de prieten cu Selictarul ca să te asigur că te va lăsa stăpînă pe soarta dumitale.“ Îşi ridică privirea spre mine şi îmi citi gîndul în ochi. Şeriber nu a înţeles din aceste cuvinte decît ceea ce se potrivea cu gîndurile lui. Sfîrşitul convorbirii a urmat mai liniştit. Paşa a copleşit-o cu daruri şi mi-a cerut să-l ajut să le aleagă. Apoi, după ce m-a rugat să nu mă supăr de libertatea purtării lui, s-a retras cu ea într-altă încăpere unde au stat împreună mai mult de un sfert de ceas, şi nu m-am îndoit o clipă că i-a dat atunci ultimele dovezi ale dragostei ce-i purta. Inima mea era pesemne încă foarte liberă de vreme ce acest gînd nu m-a tulburat cîtuşi de puţin.

Treburile fiind ajunse atît de departe încît nu mai putea fi vorba să mai stau în cumpănă, nu mai aveam

decît un singur gînd, şi anume, să mă întorc degrabă acasă ca să iau cei o mie de scuzi pe care i-am dus Selictarului. Acesta m-a întrebat cu multă prietenie dacă îi voi tăinui întreaga întîmplare şi, drept singură răsplată a serviciului pe care mi-l făcea, m-a rugat să-i spun măcar prin ce întîmplare ajunsesem în legătură cu o sclavă a lui Şeriber. Cum nu aveam nici un motiv că i-o tăinuiesc, i-am povestit felul în care s-a pornit intriga noastră şi în ce consta. Şi cum nu-i prea venea să creadă că ajutam din simplă generozitate o fată atît de atrăgătoare cum i-o descrisesem pe tînăra grecoaică, i-am jurat cu atîta sinceritate că nu o iubeam şi că, dorind numai să-i redau libertatea, nici nu ştiam ce hotărîre va lua după ce va fi scăpat de sclavie, încît nu s-a mai putut îndoi de adevărul celor spuse. Stabili ora la care puteam s-o iau de la el. Am aşteptat-o fără nerăbdare. Hotărîsem să fie la vreme de noapte pentru a ascunde întîmplarea publicului. Mi-am trimis feciorul, către orele nouă seara, într-o trăsură nu prea bătătoare la ochi, cu porunca să-l vestească doar pe Selictar că venise din partea mea şi aştepta în faţa porţii. I s-a răspuns că Selictarul avea să mă întîlnească a doua zi şi că avea să-mi arate atunci tot ce făcuse pentru mine.

Întîrzierea nu m-a îngrijorat. Oricare i-ar fi fost motivele, îndeplinisem tot ce-mi poruncea onoarea şi generozitatea şi nu mă bucuram de reuşita întreprinderii mele decît din aceste două motive. Cugetasem îndelung în acest răstimp la purtarea ce trebuia să am faţă de tînăra sclavă. O mie de motive păreau a-mi interzice s-o primesc în casa mea ; şi chiar dacă n-aş fi pus hotărîrea ei de a-mi cere sprijinul decît pe seama motivelor celor mai măgulitoare pentru mine, dînd astfel temei speranţei de a mă bucura de dragostea ei, nu-mi venea la socoteală să mi-o fac ibovnică în văzul lumii. Cerusem sprijinul dascălului meu de limbi străine căruia îi destăinuisem totul. Era însurat. Soţiei lui urma să-i încredinţeze feciorul meu sclava, şi-mi propuneam să merg a doua zi să aflu din chiar gura ei ce mai dorea de la mine.

Dar motivele care îl opriseră pe Selictar erau mai puternice decît mi-aş fi putut închipui. Cum mă dusesem la el, luînd-o înaintea intenţiei lui de a veni el însuşi să

mă vadă, sosirea și întrebările mele îl cam încurcară. Tăcu cîteva clipe. Apoi, îmbrățișîndu-mă cu mai multă duioșie decît îmi fusese îngăduit să descopăr în firea lui, mă rugă să-mi amintesc tot ce-i spusesem în ajun în cuvinte care-l încredințaseră de sinceritatea mea deplină. Așteptă să i le confirm prin noi asigurări și, îmbrățișîndu-mă cu fața luminată și înveselită, îmi spuse că era așadar cel mai fericit dintre oameni, deoarece, îndrăgostindu-se de sclava lui Șeriber, nu avea să se teamă de concurența și împotrivirea prietenului său. Nu-mi tăinui nimic. „Am văzut-o ieri, îmi spuse, și am petrecut doar un ceas cu ea ; nu mi-a scăpat nici o vorbă de dragoste. Dar am fost atît de izbit de farmecele ei încît nu mă mai simt în stare să trăiesc fără ea. Domnia-ta o privești în cu totul alt fel, urmă el, și am nădăjduit că, de dragul unui prieten, ai renunța fără greutate la un bun la care ții atît de puțin. Cere prețul pe care îl crezi de cuviință, și să nu fii la fel de modest ca Șeriber, care nu a știut s-o prețuiască."

Nu mă așteptam la această propunere după serviciul pe care mi-l făcuse, dar cum inima mea nu simțea nimic de natură să mă facă s-o privesc drept un act de trădare, nu am considerat-o potrivnică onoarei și prieteniei ; totuși, aceleași motive care mă îndemnaseră să sar în ajutor sclavei mă împiedicau să-i dau împotriva voinței ei un alt stăpîn. Cît despre mine, nu aveam să-i stau în cale. „Dacă mi-ai putea dovedi, i-am răspuns eu Selictarului, că răspunde dragostei ce-i porți, sau cel puțin că primește să-ți aparțină, aș uita de toate planurile mele și, iau cerul drept martor, că nu ai fi nevoit să-mi ceri de două ori satisfacerea unei dorințe pe care m-aș grăbi să ți-o împlinesc. Dar știu, dimpotrivă, că s-ar socoti o ființă din cele mai oropsite dacă ar fi să ajungă iar într-un harem, și acesta-i singurul motiv care m-a îndemnat să mă ocup de soarta ei." Selictarul nu s-a putut abține atunci de a invoca principiile călăuzitoare ale neamului său : „Cum, îmi spuse, am ajuns noi oare să ne potrivim părerilor unei sclave ?" „Nu trebuie să-i mai spui așa, i-am răspuns ; n-am cumpărat-o decît cu scopul de a o dez-

robi ; este liberă chiar din clipa în care a părăsit casa lui Şeriber."

La auzul vorbelor mele mi s-a părut că încremeneşte... Şi, cum ţineam să rămînem prieteni, am adăugat că era totuşi cu putinţă ca dragostea şi propunerile unei persoane de rangul lui să aibă greutate în inima unei fete de vîrsta ei, şi mi-am dat cuvîntul că aveam să consimt la orice mi s-ar părea izvorît din vrerea ei. I-am mai propus să nu amînăm încercarea. Speranţa îl cuprinse din nou. Tînăra grecoaică a fost chemată. Eu însumi am servit drept interpret simţămintelor Selictarului ; am ţinut ca ea să-şi cunoască toate drepturile pentru a putea hotărî în toată libertatea. „Eşti a mea, i-am spus ; te-am cumpărat de la Şeriber prin mijlocirea Selictarului. Nu am altă dorinţă decît să te văd fericită, şi iată că prilejul s-a ivit chiar azi. Poţi afla aici, în dragostea unui bărbat care te iubeşte, şi în belşug, ceea ce poate ai căuta zadarnic în tot restul lumii." Selictarul, judecîndu-mi sincere vorbele şi purtarea, s-a grăbit să adauge o sumedenie de făgăduieli care de care mai atrăgătoare. Şi-a luat Profetul drept martor că îi va da locul de frunte în haremul lui. I-a înşirat toate desfătările care o aşteptau şi toţi robii care aveau s-o slujească. Sclava i-a ascultat vorbele, dar le înţelesese şi pe ale mele. „Dacă într-adevăr îmi doreşti fericirea, îmi spuse, trebuie să-mi dai prilejul să mă bucur de binele pe care mi l-ai făcut." Cum acest răspuns mă lămurea deplin, nu am mai avut alt gînd decît să-i pun la dispoziţie toate armele menite s-o apere de orice constrîngere ; deşi nu mă aşteptam la aşa ceva din partea Selictarului, această precauţie mi s-a părut utilă din multe motive. Pe cît sînt turcii de nesimţitori faţă de sclavele lor, pe atît sînt de respectuoşi faţă de femeile libere. Voiam să fie pusă la adăpost de toate primejdiile situaţiei ei. „Lasă-te călăuzită numai de dorinţa ta, i-am spus, şi nu te teme nici de mine, şi nici de altul, căci nu mai eşti roabă ; renunţ la orice drept aş avea asupra ta şi a libertăţii tale."

Ştia, căci i se spusese de nenumărate ori de cînd era în Turcia, cît de deosebit se poartă turcii cu femeile libere. Dar oricîtă bucurie a simţit de pe urma declaraţiei mele,

prima-i grijă fu să adopte expresia şi purtarea pe care le socotea potrivite cu schimbarea situaţiei ei. Fui uimit de modestia şi decenţa care i se întipăriră dintr-odată pe faţă. Se arătă mai puţin grăbită să-mi exprime recunoştinţa, cît să-l lămurească pe Selictar asupra îndatoririlor ei după binele pe care i-l făcusem. Neavînd încotro, acesta îi recunoscu dreptatea şi, fără a-şi arăta mîhnirea decît prin tăcere, păru dispus s-o lase să plece aşa cum dorea. Nu ştiam unde voia să fie dusă ; mirată şi ea de faptul că nu-mi lămurisem intenţiile, se apropie de mine ca să mă întrebe ce gînduri aveam. Cum nu găseam de cuviinţă să-i depăn totul în faţa Selictarului, am condus-o pînă în pragul uşii, asigurînd-o că mă va găsi întotdeauna gata s-o sprijin ori de cîte ori va fi nevoie, apoi am încredinţat-o unuia din slujitorii mei, cu porunca să fie dusă în taină la dascălul de limbi străine. La Constantinopole se găsesc trăsuri speciale pentru femei.

Am fost mirat că Selictarul, departe de a se opune hotărîrii ei de a pleca, a poruncit chiar el să i se deschidă uşile casei, şi m-a primit cu o înfăţişare liniştită cînd m-am întors la el. M-a rugat, cu aceeaşi moderaţie, să ascult ceea ce cugetase. „Laud, mi-a spus el, simţămintele alese care te îndeamnă să te ocupi de fericirea acestei tinere grecoaice, şi mi se par atît de dezinteresate încît îmi stîrnesc admiraţia. Dar, de vreme ce ai socotit-o vrednică de atîta grijă, părerea dumitale îndreptăţeşte mai mult iubirea pe care a trezit-o în sufletul meu. Este liberă, urmă el, şi nu-ţi fac o vină că ai dat întîietate fericirii ei asupra plăcerii mele. Dar îţi cer un hatîr de care făgăduiesc că nu voi abuza, şi anume, să nu-i îngădui să părăsească Constantinopolul fără să fiu şi eu înştiinţat. Făgăduiala aceasta nu te va ţine legat multă vreme, căci, la rîndul meu, te asigur că vei afla în cîteva zile care îmi sînt intenţiile.“ Cum mă temeam să nu-i fi rămas vreo amărăciune de pe urma purtării mele, am fost încîntat să pot păstra, cu preţul acestei învoieli, stima şi prietenia lui.

Cîteva treburi pe care voiam să le duc la bun sfîrşit în chiar acea zi m-au făcut să amîn pînă seara vizita pe care i-o datoram tinerei mele grecoaice. Întîmplarea m-a făcut să-l întîlnesc pe Şeriber. Mi-a spus că se văzuse cu Selictarul şi că acesta era foarte mulţumit de sclava lui. Nu se pu-

tuse întîlni cu el decît după plecarea mea. Discreţia cu care tăinuise întîmplarea a întărit buna părere pe care o aveam despre cinstea lui. Şeriber a subliniat şi părerea pe care o avea Selictarul acesta despre mine şi, după felul în care acel dregător îi vorbise, mă încredinţă că nu am alţi prieteni mai devotaţi. Am primit aceste laude cu recunoştinţa ce li se cuvenea. Cum nu eram prea curios să ştiu unde mă puteau duce acest spor de prietenie şi făgăduiala cerută de Selictar, închipuirea-mi era la fel de liniştită ca şi inima, şi nu-mi schimbasem întru nimic gîndurile cînd m-am îndreptat, în aceeaşi seară, către locuinţa dascălului de limbi străine.

Mi s-a spus că tînăra grecoaică, care îşi şi schimbase numele de Zara, pe care îl purtase în robie, cu acela de Theophe, îmi aştepta sosirea cu o nerăbdare nespusă. Cînd m-am înfăţişat, s-a aruncat la genunchii mei pe care i-a îmbrăţişat vărsînd şiroaie de lacrimi. În zadar am încercat multă vreme s-o ridic. Nu i se auzeau mai întîi decît hohotele de plîns ; dar, pe măsură ce se potolea vălmăşeala simţămintelor ei, mi s-a adresat de nenumărate ori cu numele de eliberator, de părinte, de Dumnezeul ei. Şi mi-a fost cu neputinţă să-i potolesc aceste porniri în care s-ar fi zis că i se revărsa tot sufletul. Tulburat eu însumi de manifestarea unei recunoştinţe atît de vii, mi-am pierdut pînă şi puterea să-i resping drăgăstoasele mîngîieri şi am lăsat-o în voia ei. În sfîrşit, cînd mi s-a părut că şi-a mai venit în fire, am ridicat-o în braţe şi am aşezat-o pe un divan mai comod, apoi m-am aşezat şi eu lîngă ea.

După ce-şi mai trase sufletul cîteva clipe, îmi repetă cu mai mult şir ceea ce pornise să-mi spună cu atîtea întreruperi. Îmi mulţumea drăgăstos pentru ajutorul ce i-l dădusem, îşi arăta admiraţia faţă de bunătatea mea, se ruga fierbinte cerului să-mi răsplătească din belşug binefacerile pe care ea nu ar fi putut niciodată să mi le plătească cu toate puterile şi tot sîngele ei. Se stăpînise cumplit ca să nu izbucnească în faţa Selictarului. Dar nu suferise mai puţin de întîrzierea mea şi, dacă nu eram încredinţat că nu avea să trăiască şi să respire decît pentru a se arăta vrednică de binefacerile mele, aveam s-o fac mai nefericită decît fusese vreodată în robie. Am întrerupt-o pentru a o asigura că simţiri atît de vii şi de sincere mă răsplăteau

îndeajuns pentru serviciul făcut. Şi stăpînit de singurul gînd de a îndrepta spre alte subiecte însufleţirea pe care o vedeam gata să se reverse din nou, i-am cerut, ca singură favoare, să-mi povestească de cînd şi în ce împrejurări nefericite îşi pierduse libertatea.

Trebuie să mărturisesc că în ce mă priveşte, în pofida frumuseţii ei, a zbuciumului tulburător în care o văzusem la picioarele şi în braţele mele, nu se trezise încă în sufletul meu nici un alt sentiment decît acela de milă. O repulsie firească mă oprise de la alte gînduri mai drăgăstoase pentru o femeie abia scăpată de îmbrăţişările unui turc şi la care nu gîndeam să descopăr decît acele merite exterioare ce nu sînt rare în haremurile Levantului. Astfel, nu numai că generozitatea mea îşi păstra întreg meritul, dar îmi trecuse de mai multe ori prin minte că, dacă ar fi aflat de ea creştinii noştri, n-aş fi scăpat de dezaprobarea oamenilor austeri, care mi-ar fi făcut o vină din a nu fi cheltuit în folosul religiei sau pentru slobozirea cîtorva robi nenorociţi o sumă pe care ei ar fi socotit-o cheltuită pentru satisfacerea poftelor mele. Veţi judeca dacă urmările acestei întîmplări mă fac mai vrednic de iertare ; totuşi, dacă aveam a mă teme de vreo învinuire la început, cele ce se vor citi mai departe nu vor părea să mă dezvinovăţească.

Cum cea mai neînsemnată dintre dorinţele mele părea să fie lege pentru Theophe, mi-a făgăduit să-mi povestească fără înconjur ce ştia despre naşterea şi întîmplările vieţii ei. „Am început să ştiu de mine, îmi spuse, într-un oraş din Moreea, unde tatăl meu trecea drept străin şi mă socotesc grecoaică doar după spusele lui, deşi mi-a tăinuit întotdeauna locul naşterii mele. Era sărac şi, cum nu avea nici un talent ca să se mai chivernisească, m-a crescut în sărăcie. Totuşi nu-mi pot aminti nici o împrejurare în care să fi cunoscut mizeria. Abia împlinisem şase ani cînd am fost dusă la Patras. Mi-amintesc acest nume pentru că este prima urmă lăsată în memorie de copilăria mea. Belşugul în care am trăit acolo după viaţa aspră dinainte mi-a lăsat impresii ce nu s-au mai putut şterge. Trăiam alături de tatăl meu, dar nu am aflat, cu adevărat, soarta ce-mi era hărăzită decît după cîţiva ani de şedere în acest oraş. Fără a fi sclav şi fără a mă fi vîndut, tatăl meu se aciuise pe

lîngă guvernatorul turc. Înfăţişarea mea plăcută îi slujise drept introducere, guvernatorul angajîndu-se să-l întreţină cu casă şi masă cît va trăi şi să suporte cheltuielile unei creşteri alese pentru mine, cu singura condiţie ca să-i fiu dată cînd voi fi atins vîrsta ce corespunde dorinţei bărbaţilor. În afară de hrană şi de locuinţă, tatăl meu a obţinut şi o mică slujbă. Mă creşteau sub ochii lui, dar sub supravegherea unei sclave a guvernatorului care nici nu aşteptă bine să împlinesc zece ani ca să-mi vorbească despre norocul ce-l avusesem de a plăcea stăpînului ei şi despre scopul în care se îngrijea de educaţia mea. Ceea ce mi se zugrăvea drept un noroc deosebit nu s-a mai înfăţişat altfel închipuirii mele. Strălucirea cîtorva femei ce-i alcătuiau haremul şi despre a căror viaţă fericită mi se vorbea întruna, îmi ațîța nerăbdarea. Totuşi, era de o vîrstă atît de înaintată încît tatăl meu începuse să se căiască de o învoială în urma căreia avea să culeagă roade mult mai puţine decît sperase cînd se mutase la Patras. Nu mi-a împărtăşit atunci gîndurile lui ; dar cum felul în care eram crescută nu-i dădea pricină să se teamă de vreo împotrivire a mea, s-a înţeles în taină cu fiul guvernatorului, care arăta încă de atunci multă iubire de femei, şi i-a propus să se folosească de drepturile ce-i reveneau tatălui său, respectînd aceleaşi condiţii. Am fost arătată tînărului. S-a îndrăgostit deîndată. Mai nerăbdător decît părintele său, i-a cerut tatălui meu să grăbească termenul împlinirii convenţiei. I-am fost dată la o vîrstă cînd nu cunoşteam încă deosebirea dintre sexe.

Vezi dar că gustul plăcerii nu a contribuit la nefericirea mea şi se poate spune mai curînd că m-am născut decît că am căzut în desfrîu. De aceea nu am resimţit vreodată nici ruşine, nici remuşcări. Nici trecerea anilor nu mi-a adus luminile care m-ar fi putut ajuta să-mi schimb punctul de vedere. Şi nici nu am cunoscut în aceste vremuri dintîi dorinţele care zămislesc pasiuni. Eram călăuzită de obişnuinţă. Totul a decurs aşa pînă la vremea hotărîtă de guvernator ca să mă lege de persoana lui. Fiul său, tatăl meu şi sclava însărcinată să vegheze asupra copilăriei mele erau toţi trei la fel de încurcaţi ; departe însă de a le împărtăşi simţămintele, mai eram convinsă că aveam să-i aparţin guvernatorului. Era trufaş şi aprig. Ta-

tăl meu, care se bizuise, cu nesocotință, pe moartea lui, și vedea apropiindu-i-se sorocul, se hotărî să fugă împreună cu mine, dar fără știrea sclavei și a tînărului turc. Însă nenorocul vru să fim prinși înainte chiar de a ajunge în port. Cum nu era sclav, evadarea lui nu-l putea costa viața. Dar a avut de îndurat mînia cruntă a guvernatorului care îi socotea fuga drept trădare și binefacerile primite de la el ca tot atîtea furturi. Am fost închisă chiar în aceeași zi în harem. Mi s-a vestit că în noaptea următoare voi avea cinstea de a fi socotită printre femeile stăpînului meu. Am primit vestea ca pe o favoare și, cum nu înțelesem motivele care-l îndemnaseră pe tatăl meu la fugă, eram foarte mirată că voise să renunțe dintr-odată la fericirea lui și a mea.

Vine seara. Roabele guvernatorului mă pregătesc pentru cinstea ce mă așteaptă și sînt condusă în apartamentul stăpînului, care mă primește cu bunătate drăgăstoasă. Dar chiar atunci i se aduce înștiințarea că fiul său cere cu insistență să-i vorbească pentru a-i spune lucruri ce nu suferă amînare. Guvernatorul poruncește să fie poftit și-apoi să fie lăsați singuri. Dar eu am rămas cu ei ; tatăl a trecut însă, cu fiul, într-o încăpere ferită, unde au stat puțină vreme împreună. Am auzit, ce-i drept, cîteva vorbe spuse cu ciudă și am înțeles că întrevederea nu mergea bine. S-a auzit apoi un zgomot care m-a înspăimîntat ; fiul a apărut în prag cu privirea rătăcită, s-a năpustit spre mine, m-a luat de mînă și mi-a spus să fug cu el. Ci luîndu-și seama și înțelegînd desigur că trebuia să se ferească de slugi, iese singur, îi înșală născocind niște porunci așa-zise ale tatălui său și mă lasă în starea în care mă aflam, tremurînd toată de tulburarea lui și neîndrăznind să intru în cealaltă încăpere să mă conving de cele ce se întîmplaseră. La vreun sfert de ceas după aceea, apar și sclavii, cărora tînărul turc le spusese că tatăl său poruncise să fie lăsat singur în acest răstimp ; găsindu-mă în starea de groază care nu mă părăsise, intră la bănuieli. Mă întreabă ce s-a întîmplat. Le arăt încăperea, neavînd puterea să vorbesc. Își descoperă acolo stăpînul înjunghiat, într-o baltă de sînge. Țipetele lor adună curînd toate femeile din harem. Mi se cere să povestesc tragica întîmplare. Povestesc ce

am văzut dar mai ales ce mi se păruse că aud ; şi, cum nu înţelegeam mai bine decît alţii motivul întîmplării, plîngeam totodată de neştiinţă şi de groază.

Nimeni nu se îndoia că stăpînul nostru fusese omorît de însăşi mîna fiului său. Convingerea aceasta, confirmată de fuga tînărului, avu rezultate foarte neaşteptate. Femeile şi sclavii din harem, socotindu-se acum fără stăpîn, nu au avut alt gînd decît să pună mîna pe ce găseau mai de preţ şi să profite de întunericul nopţii ca să fugă. Astfel, toate uşile fiind desferecate, m-am hotărît să plec şi eu, cu atît mai mult cu cît nimeni nu se gîndea să mă mîngîie sau să mă ţină acolo. Îmi pusesem în gînd să mă duc pînă la locuinţa tatălui meu, în vecinătatea haremului, şi-mi închipuiam că-mi va fi lesne să ajung acolo. Dar de-abia pornisem, şi mi se păru că-l zăresc pe fiul guvernatorului. Însă nu-l recunoscui decît după ce mă încumetai să-l întreb cine este. Îmi spuse că, înspăimîntat de groaznica lui faptă, căuta să afle dacă tatăl său murise într-adevăr, urmînd să se pună la adăpost prin fugă. Îi spusei tot ce văzusem. Durerea lui mi se păru neprefăcută. Mă lămuri în puţine cuvinte, spunîndu-mi că se dusese la tatăl lui, stăpînit mai mult de teamă decît de mînie, pentru a-i mărturisi legătura ce-o avusese cu mine, că tatăl lui, înfuriat de destăinuire, căutase să-l înjunghie şi că el nu avusese altă scăpare decît să-l lovească el cel dintîi. Îmi propuse să fug cu el ; dar tocmai cînd poate m-ar fi convins, am fost înconjuraţi de mai multe persoane care l-au recunoscut şi, fiind la curent cu tot ce se petrecuse, s-au unit pentru a-l prinde. Mă lăsară liberă. Mă dusei în taină la tatăl meu, care mă primi cu multă bucurie.

Cum nu se afla amestecat într-o afacere atît de neplăcută, şi-a propus pe loc să strîngă tot ce agonisise în timpul şederii lui la Patras şi să plece din acel oraş cu mine. Nu mi-a deslușit ce gînduri avea, iar naivitatea mea nu mă ajuta să le ghicesc. Părăsirăm portul fără nici o piedică. Dar, abia plecaţi, îmi spuse nişte vorbe care m-au mîhnit. „Eşti tînără, mi-a spus el, şi natura ţi-a hărăzit tot ceea ce poate înălţa o femeie pe treptele celei mai înalte situaţii. Te duc într-un loc unde vei putea trage mult folos de pe urma acestor daruri ; dar vreau să te legi prin juruinţă să te laşi călăuzită numai de sfaturile mele.“

A insistat să-mi rostesc legămîntul în cuvinte care să-l pecetluiască pe veci. Nu-mi venea cîtuşi de puţin la îndemînă să mă leg aşa cum mi-o cerea. Cele cîteva gînduri născute din necazurile în care mă băgase mă făcuseră să înţeleg că, dacă îmi legam soarta de un bărbat, puteam găsi mai multă plăcere luîndu-mă după judecata mea. Fiul guvernatorului din Patras care îmi fusese ibovnic îmi lăsase inima neatinsă, dar văzusem o mie de tineri pe care nu mi-ar fi părut rău să-i cunosc la fel de aproape. Totuşi, autoritatea părintească fiind un jug căruia îmi lipsea puterea să mă împotrivesc, trebui să mă supun. Sosirăm la Constantinopole. Primele luni fură folosite ca să dobîndesc purtarea şi cunoştinţele unei femei din capitală. Încă nu trecusem de cincisprezece ani. Fără a-mi destăinui planurile sale, tatăl meu îmi vorbea mereu despre o soartă ce avea să-mi întreacă toate speranţele. Într-o zi, pe cînd se întorcea din oraş, nu-şi dădu seama că fusese urmărit de două persoane care, după ce se lămuriră în ce casă intrase, se opriră şi, intrînd după el, cerură unor vecini să-i însoţească pe urmele lui. Nu locuiam decît o parte a casei. Au bătut atît de tare la uşă, încît, speriat de zgomot, m-a trimis să mă ascund într-o cameră vecină. Deschizînd a dat de un om care îi era pesemne cunoscut, de vreme ce amuţi văzîndu-l şi rămase fără glas la reproşurile injurioase pe care le auzeam lămurit. Îl ocărau numindu-l trădător şi mişel, îi spuneau că nu mai avea cum să scape de justiţie şi că va trebui să dea socoteală pentru perfidie şi hoţie. Nu a încercat să se dezvinovăţească şi s-a lăsat dus fără împotrivire în faţa cadiului. Cînd mi-am venit în fire după spaima trasă, mi-am acoperit faţa cu un văl şi m-am grăbit pe urmele lui. Cum dreptatea se împarte în mod public, am ajuns la timp ca să asist la învinuirile ce i se aduceau şi la sentinţa care fu dată fără întîrziere, el recunoscînd totul. Era învinuit de a fi sedus-o pe soţia unui senior grec al cărui vechil fusese şi de a o fi răpit împreună cu o fetiţă de doi ani pe care o avusese cu soţul ei, precum şi de a fi furat de la stăpînul său tot ce găsise mai de preţ. Cum nu putea să nege, a încercat doar să găsească scuze, luînd cerul drept martor că nu făcuse alta decît să se supună îndemnurilor femeii ; că ea singură se făcuse vinovată de furt şi că el

nu se alesese cu nimic, căci fusese şi el prădat atît de rău încît ajunsesc în cea mai cruntă mizerie. L-au întrebat despre soarta mamei şi a fiicei răpite, iar el s-a jurat că muriseră. Mărturisirile la care fusese silit i s-au părut suficiente judecătorului ca să-l osîndească la tăierea capului. L-am auzit rostindu-şi hotărîrea. Ruşinea pe care o încercam de a fi avut un tată atît de păcătos nu m-ar fi împiedicat să-mi exprim jalea prin ţipete şi lacrimi. Dar tatăl meu îi ceru cadiului hatîrul de a-i spune ceva în taină şi vorbele lui au părut să-l îmblînzească pe judecător, cel puţin atît cît să amîne executarea pedepsei. A fost dus la închisoare. S-au tras speranţe dintr-o amînare atît de neobişnuită. Cît despre mine, nu aveam altă soluţie în situaţia mea nefericită decît să mă întorc la locuinţa noastră pentru a aştepta sfîrşitul unei întîmplări atît de crunte. Dar, apropiindu-mă de casă, am văzut bulucindu-se într-însa prostime multă şi am întrebat ce se întîmplă, fără a îndrăzni să înfrunt învălmăşeala aceea. Nu numai că mi-au povestit întîmplările la care fusesem de faţă, dar m-au mai lămurit şi că obiceiul locului cerea ca bunurile criminalilor să fie confiscate de îndată ce se dă sentinţa şi că oamenii trecuseră la fapte. Deznădejdea mea spori într-atît, încît nu am mai avut puterea să ascund cine sînt şi am implorat-o, tremurînd toată, pe femeia cu care intrasem în vorbă să se îndure de nefericita fiică a grecului care fusese condamnat. Mi-a ridicat vălul pentru a-mi putea privi faţa şi, mîhnirea mea părînd s-o înduioşeze, m-a lăsat să intru la ea, după ce a cerut voie soţului ei. Amîndoi mi-au dat de înţeles ce mare hatîr îmi făceau. Teama care mă cuprinsese mă îndemna să-l socotesc încă şi mai mare. I-am lăsat stăpîni pe soarta mea, şi mi s-a părut că le datoram viaţa cînd mi-au făgăduit că se vor îngriji de mine. Totuşi mai speram în amînarea îngăduită de cadiu. Dar după cîteva zile am aflat de la gazdele mele că osînda fusese îndeplinită.

Într-un oraş unde nu cunoşteam pe nimeni, la vîrsta de numai cincisprezece ani, lipsită de experienţa lumii şi împovărată de o ruşine atît de mare, m-am crezut, la început, sortită pentru restul vieţii nefericirii şi mizeriei. Cumpăna în care mă aflam m-a învăţat să cuget la

primii mei ani, pentru a descoperi în ei vreo regulă care să-mi călăuzească de-acum încolo pașii. Nu găseam, constante, decît două principii pe care fusese întemeiată educația mea ; primul mă îndemna să-i privesc pe bărbați drept singura cale pentru îndestularea și fericirea femeilor ; al doilea mă învăța că drăgălășeniile, supunerea și mîngîierile noastre ne puteau dobîndi asupra lor un fel de putere care îi punea, la rîndul lor, sub stăpînirea noastră și care ne permitea să obținem de la ei tot ce ne trebuia ca să fim fericite. Oricît de neînțelesc îmi fuseseră scopurile tatălui meu, îmi aminteam că nu încetase să rîvnească la bogăție și belșug. Dacă, de cînd ne aflam la Constantinopole, își dăduse atîta ostenea1ă ca să-mi dezvolte calitățile firești, apoi o făcuse trezindu-mi neîncetat speranța în nenumăratele avantaje pe care le puteam avea față de cele mai multe femei. Aștepta deci de la mine mult mai mult decît ar fi putut să-mi dea el, punîndu-și toată nădejdea pentru aceasta numai în însușirile pe care mi le cunoștea. Dar moartea lui nu micșorase cu nimic darurile de care mă bucurasem pînă atunci. Acest raționament, care s-a întărit în mintea mea în zilele de singurătate, se întrupă într-un gînd care mi se părea că ar putea plăti datoria de recunoștință ce-o aveam față de cei care mă găzduiseră. Și anume, să le expun răspicat ce credea tata despre posibilitățile mele si să trec asupra lor speranțele pe care el le pusese în persoana mea. Nu mă îndoiam că, date fiind obiceiurile țării lor, vor înțelege dintr-odată ce puteam să fac pentru ei dar și pentru mine. Am fost atît de mulțumită de gîndurile mele, încît m-am hotărît să li le destăinuiesc chiar în aceeași zi.

Dar, bineînțeles că și lor, care erau cu mult mai șireți decît mine, le dăduse prin minte același lucru. Doar chipul plăcut al străinei aflate la Constantinopole fără cunoștințe și fără protecții o îndemnase pe turcoaică să se milostivească de mine. Ticluise, împreună cu soțul ei, un plan în privința mea ; și alesese tocmai ziua în care hotărîsem să i-l destăinuiesc pe al meu ca să mă lămurească pe deplin asupra celui urzit de ea. Îmi puse mai întîi cîteva întrebări privitoare la familia mea și la locul meu de naștere, iar răspunsurile pe care i le-am dat părură a-i servi intențiile. Apoi, după ce îmi lăudă farmecele, se oferi să mă facă fe-

ricită mai presus de speranţele mele dacă primeam să-i ascult sfaturile şi să mă încred în ea. Cunoştea, îmi spuse, un negustor bogat, nebun după femei, şi care nu se uita la cheltuială cînd era vorba să le fie pe plac. Din zece, cîte avea, nici cea mai frumoasă nu se putea potrivi cu mine şi deci nu trebuia să mă îndoiesc că avea să facă mai mult pentru fericirea mea decît pentru cea a celorlalte zece. Vorbi îndelung despre belşugul din casa lui. Trebuia, zicea ea, să mă încred în spusele ei şi ale bărbatului ei, aflaţi demult în slujba acestui negustor şi minunaţi în fiecare zi de binecuvîntarea hărăzită de Profet unui om atît de darnic.

Zugrăvi totul destul de iscusit ca să mă ademenească ; cu atît mai mult cu cît, avînd eu însămi un gînd asemănător, eram fericită că mi-o luase înainte. Dar ibovnicul pe care mi-l propunea nu mă mulţumea decît pe jumătate. Tatăl meu mă învăţase să preţuiesc odată cu avantajele bogăţiei şi pe cele ale rangului. Cel de negustor îmi umilea mîndria. Dar cînd am ridicat această obiecţie, departe de a o găsi întemeiată, ei au urmat să insiste asupra foloaselor ce-mi propuneau, părînd chiar jigniţi de împotrivirea mea. Am înţeles că se prefăcuseră doar că-mi lasă libertatea unei alegeri, pe care o hotărîseră în mintea lor, poate chiar în înţelegere cu negustorul. Insistenţele lor m-au revoltat de-a binelea ; dar, ascunzîndu-mi mîhnirea, le-am cerut răgaz pînă a doua zi ca să iau o hotărîre. Cugetînd la propunerea lor, aceasta îmi plăcea tot mai puţin, astfel încît luai în noaptea aceea o hotărîre pe care ai putea s-o socoţi datorată disperării, dar la care te asigur că am ajuns cu sufletul liniştit. Speranţele mari pe care le nutrise tatăl meu, şi de care îmi aminteam mereu, mi-au întărit voinţa. De cum mi-am socotit gazdele adormite, m-am strecurat afară din casa lor tot aşa precum venisem, şi am luat-o de una singură pe străzile Constantinopolului cu scopul nelămurit să întîlnesc vreo persoană de neam pentru a-i încredinţa soarta mea. Un plan atît de prost întocmit nu putea avea sorţi de izbîndă. Dar nu m-am convins de asta decît a doua zi, după ce-mi petrecusem restul nopţii în cea mai crîncenă deznădejde fără a afla, nici măcar atunci cînd se luminase de ziuă, mijlocul prin care să mă descurc. Nu se vedeau pe străzi decît oameni din popor

de la care nu puteam aştepta mai mult ajutor decît de la gazdele pe care le părăsisem. Deşi casele celor mari erau uşor de recunoscut, nu ştiam cum să pătrund în ele, sfiala împotriva căreia luptasem fiind mai puternică decît hotărîrea, şi mă socotii chiar mai nefericită decît fusesem cînd am aflat de moartea tatălui meu. M-aş fi întors în casa pe care o părăsisem dacă aş fi ştiut cum s-o găsesc ; cînd mi-am dat seama de nesocotinţa mea, m-am îngrozit şi mi-am pierdut orice nădejde.

De fapt, ştiam tot atît de puţin despre necazurile ce mă ameninţau ca şi despre foloasele la care aspiram. Temerile mele nu se legau de un anume fapt, iar foamea care începuse să mă chinuie era în acel moment grija mea cea mai mare. Întîmplarea, singura mea călăuză, m-a îndrumat spre tîrgul de sclave şi întrebai pe cineva ce rost avea ceata de femei pe care o vedeam înşirată sub o boltă. De îndată ce am aflat care le era soarta, am socotit că dădusem de o ocazie să ies din încurcătură. M-am apropiat de ele şi, aşezîndu-mă la capătul şirului, mă gîndeam că, dacă într-adevăr farmecele mele erau aşa cum îmi fuseseră lăudate de atîtea ori, aveam să fiu în curînd luată în seamă. Cum toate celelalte femei aveau faţa acoperită, nu am cedat dorinţei ce mă îmboldea de a mă descoperi. Se făcuse între timp ora tîrgului şi am văzut cîteva persoane ocupate să cerceteze cîteva femei ce erau departe de a se măsura cu mine, ceea ce m-a îndemnat să-mi ridic vălul. Nu-şi dăduseră seama pînă atunci că nu făceam parte din ceată sau, mai bine zis, nu se lămuriseră asupra motivului venirii mele. Dar, de îndată ce mi-au zărit faţa, toţi spectatorii, uimiţi de tinereţea şi de frumuseţea mea, s-au strîns roată în jurul meu. Îi auzeam întrebînd peste tot a cui eram şi negustorii de sclavi se întrebau şi ei uluiţi. Cum nimeni nu ştia să răspundă, s-au hotărît să mă întrebe pe mine. Dar, deşi recunoşteam că eram acolo pentru a fi vîndută, întrebai şi eu, la rîndul meu, care erau cei ce voiau să mă cumpere. O întîmplare atît de neobişnuită a sporit încă mai mult mulţimea care se îmbulzea în jurul meu. Negustorii, la fel de asmuţiţi ca şi spectatorii, mi-au făcut propuneri pe care le-am respins cu dispreţ. Cîteva persoane au răspuns la întrebările mele şi şi-au spus numele şi îndeletnicirea ;

dar nici una nu se potrivea cu năzuinţele mele, astfel că i-am respins şi pe aceştia. Mirarea tuturor sporea necontenit, cînd zării nu departe de mine o femeie care ducea cîte ceva de-ale gurii ; chinuită de foame cum eram, m-am apropiat de ea şi am rugat-o fierbinte să nu-mi refuze un ajutor atît de trebuincios. Mi l-a dat. M-am înfruptat cu o grabă care a atras atenţia tuturor. Nimeni nu mai înţelegea nimic. Unii mă priveau cu milă, alţii cu curiozitate, dar toţi bărbaţii cu dorinţă vădită. Tot ce deslușeam în jurul meu mă întărea în buna părere pe care o aveam despre mine şi mă convingea că această întîmplare se va sfîrşi spre binele meu.

După ce mi-au pus nenumărate întrebări, la care am refuzat să răspund, mulţimea care se înghesuia în jurul meu se dădu la o parte în cele din urmă pentru a face loc unui bărbat care trecea pe acolo şi întrebase de ce se adunaseră atîţia curioşi în piaţă. I se povesti pricina uimirii tuturor şi se apropie să-şi satisfacă şi el curiozitatea. Deşi respectul cu care fusese întîmpinat mă îndemna la mai multă bunăvoinţă, nu m-am înduplecat să-i răspund decît după ce mi-a spus chiar el că era vechilul Paşei Şeriber. Am vrut să mai aflu ce fel de om era stăpînul său. Mi-a spus că fusese Paşa Egiptului şi că stăpînea averi nesfîrşite. I-am şoptit atunci la ureche că dacă i se pare că aş putea să-i plac stăpînului său m-ar îndatora mult de m-ar înfăţişa lui. Nu a aşteptat să-i spun de două ori şi, luîndu-mă de mînă, m-a dus la trăsura din care coborîse ca să vină pînă la mine. I-am auzit pe cei din jur văitîndu-se că mă pierdeau şi comentînd întîmplarea ce li se părea cu totul de neînţeles.

Pe drum, vechilul Paşei m-a întrebat ce gînduri aveam şi cum se făcea că o tînără grecoaică, aşa cum mă arăta îmbrăcămintea, se afla singură şi fără nimeni care să-i poarte de grijă. Am ticluit o poveste nu prea greu de crezut dar şi destul de stîngace ca să înţeleagă că ar putea trage foloase de pe urma serviciului pe care avea să-l facă stăpînului său. Bucuria ce o resimţeam de a fi nimerit-o aşa de bine m-a făcut să pierd din vedere orice alt interes şi dealtfel nu avusesem alt scop decît să-mi pot arăta recunoştinţa faţă de gazdele mele. Nu m-am opus deci rugăminţii vechilului de a încuviinţa că mă cumpărase de la

un negustor de sclavi. Cu această condiție, mi-a promis să mă slujească atît de bine pe lîngă Pașa încît să ajung curînd să fiu îndrăgită de el mai presus de toate celelalte femei, și mi-a explicat pe larg de ce mijloace trebuia să mă folosesc ca să-i fiu pe plac. Într-adevăr, după ce l-a vestit de sosirea mea, cele ce i-a spus mi-au asigurat o primire care mi-a îndreptățit toate nădejdile. Mi s-a dat un apartament de bogăția celor pe care le-ați văzut, dimpreună cu mulți sclavi care să mă servească. Am stat singură cîtva timp în care m-au învățat tot ce trebuia să știu în noua mea situație ; în aceste zile de început am gustat bucuria de a fi servită la cel mai mic semn, de a obține tot ce-mi doream, de a-mi vedea respectate pînă și capriciile. Am fost atît de fericită pe cît te poți simți din mulțimea închipuirilor. Fericirea mi-a sporit și mai mult cînd, după cincisprezece zile de atari pregătiri, Pașa a venit să-mi spună că mă găsea mai atrăgătoare decît toate celelalte femei ale-sale și a poruncit să se adauge darurilor pe care le primisem de la mărinimia sa încă altele, atît de multe încît întreceau uneori pînă și dorințele mele. Vîrsta le domolise pe ale lui. Dar venea să mă vadă regulat, de cîteva ori pe zi. Veselia mea și vioiciunea care se vădea în toate mișcările mele păreau să-l distreze. Această situație, care a durat vreo două luni o socotesc a fi desigur vremea cea mai fericită din viața mea. Dar m-am deprins treptat cu tot ce mă fermecase mai mult la început. Nu-mi mai simțeam fericirea pentru că nu-mi mai aducea nimic nou care să-mi trezească simțurile. Nu numai că nu mă mai bucuram de repeziciunea cu care mi se îndeplineau poruncile, dar nici nu mai doream să poruncesc nimic. Luxul apartamentului, mulțimea și frumusețea giuvaerelor, bogăția veșmintelor, nimic nu mi se mai arăta ca la început. În momentele nenumărate în care mă simțeam de prisos chiar mie-însămi, vorbeam cu tot ce mă înconjura : Dați-mi fericirea, spuneam aurului și diamantelor. Totul era mut și părea nesimțitor. Gîndii că mă lovise vreo boală de care nu știam. Am spus asta Pașei, care-și dăduse și el seama de schimbarea dispoziției mele. A crezut că singurătatea în care petreceam o parte din zi putuse să-mi dea gînduri negre, deși îmi adusese și un profesor de desen după ce-i spusesem

că mă simțeam atrasă de pictură. Mi-a propus să trec în apartamentul celorlalte femei de care mă despărțise, ca semn de deosebită cinste. Noutatea spectacolului mi-a mai înviorat inima. M-am bucurat de petrecerile și dansurile lor. Dar deși s-au arătat dornice să se împrietenească cu mine, contactul cu ele mi-a displăcut aproape de la bun început. Nu găseam la ele decît preocupări meschine, care nu aveau nici o legătură cu gîndurile tulburi ce mă munceau, cu miile de lucruri pe care doream să le cunosc. Am trăit alături de ele aproape patru luni, fără să iau parte la viața lor ; îmi îndeplineam îndatoririle, încercam să nu jignesc pe nimeni și eram mai îndrăgită de tovarășele mele decît îmi dădeam osteneala să fiu. Interesul Pașei față de haremul său nu scădea, în schimb grija deosebită ce-mi purtase pînă atunci păru să slăbească. Dacă asta mi s-ar fi întîmplat la început, faptul m-ar fi îndurerat adînc ; dar cum gîndurile mi se schimbaseră odată cu dispoziția, am privit această răcire cu indiferență. Mă trezeam cîteodată cufundată într-o visare din care nu rămînea nimic cînd îmi veneam în fire. Mi se părea că simțămintele mele erau mai cuprinzătoare decît cunoștințele, și că ceea ce îmi frămînta sufletul era dorința unui bun pe care nu-l cunoșteam. Mă întrebam cum o mai făcusem în singurătatea mea, de ce nu eram fericită acum cînd aveam tot ce-mi dorisem. Întrebam uneori dacă într-acel loc, unde credeam că se află laolaltă tot ce poate oferi bogăția, nu exista vreo plăcere pe care n-o gustasem încă, vreo schimbare care să poată împrăștia neliniștea neîncetată în care mă găseam. M-ai văzut pictînd ; era singura plăcere pe care o mai aveam în acea situație în care îmi pusesem toate nădejdile. Ba mai era și întreruptă de lungi visări, despre care nici eu nu știam bine ce însemnau.

Asta era starea în care mă aflam cînd Pașa a deschis pentru domnia-ta ușa haremului său. Această favoare, pe care n-o acorda nimănui, mi-a îmboldit curiozitatea. Ne-a poruncit să dansăm. Am ascultat, dar parcă mai visătoare și distrată ca nicicînd. Neliniștea m-a îndemnat să-mi reiau locul obișnuit. Nu știu pe ce lume mă aflam cînd te-ai apropiat de mine. Iar de mi-ai pus cumva întrebări, răspunsurile mele trebuie să fi oglindit tulburarea

care mă cuprinsese. Dar vorbele înţelepte pe care le-ai rostit mi-au trezit atenţia. O melodie nemaiauzită răsunîndu-mi pentru prima dată la ureche nu m-ar fi impresionat mai mult. Nu-mi aminteam de nimic altceva care să se fi potrivit mai bine cu logica propriilor mele idei. Iar totul a căpătat şi mai mult farmec cînd, vorbindu-mi despre fericirea femeilor din ţara voastră, mi-ai explicat care-i sînt cauzele şi cum contribuie bărbaţii la sporirea ei. Cuvintele virtute, onoare, purtare, pe care le-am înţeles fără multe explicaţii, mi-au pătruns în minte şi au pus stăpînire pe ea într-o clipă, ca şi cum mi-ar fi fost cunoscute dintotdeauna. Am ascultat lacom tot ce-ai spus. Nu te-am întrerupt spre a-ţi pune întrebări pentru că nu ai omis nimic din ceea ce putea găsi răsunet în adîncul inimii mele. Venirea lui Şeriber a curmat o conversaţie atît de plăcută ; dar nimic nu-mi scăpase şi, nici nu erai încă bine plecat, că şi începusem să-mi amintesc de toate amănuntele, oricît de mici. Totul mi-era nepreţuit. Nu am încetat zi şi noapte să cuget la ce mi-ai spus. Există, aşadar, o ţară unde se poate găsi şi altă fericire decît cea pe care o dau averea şi bogăţia ? ! Şi bărbaţi care pun preţ pe altceva la o femeie decît pe frumuseţea ei ? Au, deci, femeile alte calităţi de arătat şi alte bunuri de cerut ? Dar cum se face că nu am cunoscut pînă acum ceea ce mă umple de o bucurie atît de dulce şi-mi pare atît de potrivit cu aplecările mele ? Deşi doream să aflu mai multe amănunte, pe care nu avusesem timp să ţi le cer, mi-era de-ajuns să mă simt tulburată de dorinţe atît de vii, ca să înţeleg cît de important era ceea ce mă cutremurase astfel. N-aş fi stat mult la îndoială şi aş fi părăsit haremul dacă aş fi putut-o face. V-aş fi căutat în tot oraşul numai pentru a primi lămuriri pentru o mie de lucruri pe care trebuia să le mai aflu, pentru a te ruga să-mi spui încă o dată cele auzite, pentru a te asculta din nou şi a mă bucura din plin de o plăcere din care abia dacă gustasem. Mi-am amintit de o speranţă care nu se stinsese niciodată şi fără de care m-aş fi purtat mai precaut cu vechilul Paşei. Cum nu mă născusem roabă şi cum nimic nu mă silise la robie, mă convinsesem singură că dacă mi-aş putea închipui împrejurări în care m-aş fi plictisit de soarta mea, n-ar fi putut nimeni să mi-o impună împotriva voinţei mele. Mi se părea că ar fi fost de-ajuns

să am o explicaţie cu Paşa. Dar cum aveam uneori prilejul să-l văd pe vechilul care veghea la reparaţiile ce se făceau în harem, m-am gîndit să vorbesc întîi cu el. Se ţinuse de cuvînt faţă de mine. Eram mulţumită de grija pe care mi-o purta şi de serviciile sale, şi nu mă îndoiam că ar fi fost dispus să mă ajute. Totuşi, de îndată ce a înţeles care îmi erau intenţiile, a luat o înfăţişare rece şi serioasă şi s-a prefăcut că nu înţelege motivele care mă îndemnau ; iar cînd i-am amintit povestea vieţii mele, s-a arătat mirat că uitasem cum mă cumpărase de la un negustor de sclavi. Am văzut limpede atunci că mă înşelase. Dar durerea cumplită pe care am resimţit-o nu m-a împiedicat să folosesc ocara şi tînguirea. L-am implorat cu ochii scăldaţi în lacrimi să-mi facă dreptate. S-a purtat cu o asprime cum nu-mi arătase niciodată ; şi spunîndu-mi fără milă că eram roabă pentru tot restul vieţii, m-a sfătuit să nu-i mai vorbesc niciodată cum o făcusem, dacă nu voiam să spună totul stăpînului său.

Iluzia, care mă-mpiedicase atîta vreme să-mi cunosc adevărata soartă, pieri cu totul. Nu ştiu cum de s-a întîmplat ca mintea mea să se maturizeze mai mult de la scurta convorbire pe care am avut-o cu domnia-ta decît în toţi anii de cînd m-am născut. Am privit cu ruşine împrejurările vieţii mele trecute şi de-abia dacă îndrăzneam s-o supun cugetării mele ; fără alte principii călăuzitoare în afara celor pe care mi le-ai sădit în inimă, mă găseam parcă scăldată într-o altă lumină în urma cugetării care mă silea s-o privesc cu alţi ochi. M-am simţit chiar cuprinsă de o siguranţă care mă surprindea în situaţia atît de cruntă în care mă aflam ; şi, mai hotărîtă ca niciodată să sfarm gratiile închisorii mele, m-am gîndit că înainte de a mă lăsa pradă disperării, trebuia să încerc toate căile pe care mi le ofereau dibăcia şi cugetarea. Aceea de a mă spovedi Paşei mi s-a părut cea mai periculoasă. Expunîndu-mă mîniei sale, nu puteam decît să-mi atrag ura vechilului şi să-mi îngreunez situaţia. M-am gîndit atunci să mă destăinuiesc domniei-tale. Schimbarea ce se petrecuse în mine nu numai că era opera domniei-tale, dar mai trebuia desăvîrşită tot cu ajutorul domniei-tale. Socotind înţelegerea pe care mi-ai arătat-o, speram că nu aveai să-mi drămuieşti ajutorul.

Greu era doar să-ţi fac cunoscut cît de mult aveam nevoie de acest ajutor. M-am hotărît să vorbesc cu o roabă care mi se arătase foarte devotată de cînd intrasem în harem. Era dispusă să mă servească ; dar era la fel de captivă ca şi mine între zidurile noastre, pe care nu le putea părăsi fără pericol, şi nu mi-a putut oferi altceva decît ajutorul fratelui ei, care era în slujba Paşei. Am acceptat riscul. Am încredinţat roabei mele o scrisoare pe care ai primit-o desigur, căci nu ai fi putut avea alt motiv ca să te ocupi de eliberarea mea, dar care mi-a pricinuit multe zile de amărăciune. Una dintre tovarăşele mele care-mi urmărise purtarea, înţelegînd după neliniştea întipărită pe faţa mea că plănuiam ceva neobişnuit, m-a văzut pe cînd o scriam şi a descoperit de asemenea că o încredinţasem roabei. S-a crezut stăpînă pe taina mea. Din chiar ziua aceea s-a străduit să stîrnească prilejuri ca să stea singură de vorbă cu mine şi, după ce mi-a dat a înţelege că mă avea la mînă, mi-a destăinuit la rîndul ei intriga pe care o legase de cîteva săptămîni. Primea pe ascuns pe un tînăr turc care-şi primejduia de fiecare dată viaţa pentru a o întîlni. Se strecura pe acoperişuri pînă în dreptul ferestrei ei şi găsise mijlocul să coboare pînă la ea cu o scară de frînghie. Relaţiile pe care le aveam cu toate femeile Paşei nu mă împiedicaseră să-mi păstrez apartamentul pe care-l căpătasem la început, şi această situaţie părîndu-i-se mai comodă dibacei mele tovarăşe, îmi cerea acum să-i ascund la mine pentru cîteva zile iubitul, pe care nu-l vedea destul de liber în iatacul ei.

Propunerea ei m-a înspăimîntat. Dar mi-era teamă să nu mă trădeze, iar, pe de altă parte, nici cele ce-mi spunea această femeie îndrăzneaţă nu-mi puteau sluji ca s-o domolesc, căci nu aveam nici o dovadă despre destăinuirea ce mi-o făcuse ; dacă o respingeam, putea şterge orice urmă a legăturii ei, nemaiprimindu-şi iubitul ; în schimb, scrisoarea mea şi cei doi sclavi cărora mă încredinţasem puteau constitui oricînd dovezi împotriva mea. M-am supus la tot ce mi-a cerut. Şi-a adus iubitul în chiar noaptea următoare. Am fost silită, pentru a înşela roabele care mă slujeau, să-mi părăsesc patul în timpul somnului lor şi să-l călăuzesc pe tînărul turc într-o mică încăpere a cărei cheie numai eu o aveam. Acolo voia tovarăşa mea să-l întîlnească

în timpul zilei. Trebuia multă dibăcie ca să înșeli privirile unui mare număr de femei și de roabe. Totuși, într-un harem bine păzit nimeni nu se speria văzînd că una dintre noi dispărea un timp, și mulțimea încăperilor venea în ajutorul acestor scurte absențe. Dar turcul, care nu mă văzuse decît o clipă, la lumina unei lumînări, mutase asupra persoanei mele simțămintele pe care le nutrise întîi pentru tovarășa mea. Chiar de la prima vizită pe care i-o făcu, servindu-se de cheia pe care i-o dădusem, a putut constata la el semnele unei răceli pe care nu putea s-o pună pe seama fricii. Apoi tînărul s-a străduit s-o convingă că era necesar să fiu un timp de față la întîlnirea lor. Motivele pe care le invoca erau atît de neserioase încît, bănuindu-l îndată de necredință, s-a hotărît să afle adevărul, făcîndu-i pe plac. Nu m-am împotrivit rugăminții ei de a o însoți. Iubitul ei s-a purtat în așa fel încît chiar eu am fost nemulțumită văzînd cît de puțină atenție îi arăta, și nu am condamnat iritarea ei și gîndul de a-l da afară în noaptea următoare. Bărbatul i-a stîrnit însă gelozia, arătîndu-i-se din cale afară de mîhnit de această hotărîre, privirile lui dezvăluindu-mi mult prea limpede motivele durerii sale. Pedeapsa i-a fost însă cu mult mai mare decît păcatul. Ajutîndu-l să treacă de pe fereastră pe acoperiș, l-a împrîncit atît de tare încît a căzut și a murit pe loc. Ea însăși mi-a povestit a doua zi răzbunarea-i barbară.

Dar nu se gîndise că odată cu el căzuse și scara de frînghie, și că această împrejurare, adăugîndu-se tristei sale stări, avea să dezvăluie intențiile ei vinovate. Ce-i drept, nu se putea ști de la ce fereastră căzuse, căci mai multe dădeau spre aceeași curte, dar spaima fu mare în casa lui Șeriber, și efectele s-au făcut deîndată simțite și în harem. El însuși și-a luat toate femeile la întrebări. A pus să fie cercetate toate locurile suspecte. Nu s-a găsit nimic. Iar eu admiram liniștea tovarășei mele în tot timpul acestor cercetări. În sfîrșit, bănuielile vechilului căzură asupra mea, dar nu-i spuse nimic stăpînului. Îmi spuse mie că, judecînd după gîndurile pe care mi le știa, nu se putea îndoi că eu eram cea care tulburasem pacea haremului gîndindu-mă, poate, să-mi recîștig libertatea cu ajutorul unei fărădelegi. Amenințările cu care spera să-mi smulgă vreo mărturisire nu m-au speriat prea tare ;

dar cînd spuse că voia să pedepsească sclavii care-mí erau devotaţi, m-am socotit pierdută. Şi-a dat seama că mă speriase şi, cum se pregătea să treacă la fapte, m-a pus în situaţia să-i dezvălui ceea ce nu-l puteam lăsa să descopere singur fără a-i expune pe bieţii sclavi să piară în cazne. Astfel, cercetările care se făceau în urma destrăbălării altora au slujit doar ca să se descopere propria-mi taină. I-am mărturisit vechilului că încercam să-mi recapăt libertatea, dar pe căi pe care însuşi Paşa nu le-ar putea condamna şi, fără a mă gîndi să mai vorbesc despre drepturile mele, l-am asigurat că nu voiam s-o obţin decît în calitate de roabă şi la preţul care va fi stabilit. A vrut să ştie cui cerusem ajutor. A trebuit să-i mărturisesc că domniei-tale. Sinceritatea mea îi fu de folos tovarăşei mele, a cărei intrigă rămase nedescoperită ; iar vechilul, în aparenţă foarte încîntat de ceea ce auzise, m-a asigurat că avea să se străduiască să mă ajute să-mi îndeplinesc scopul pe această cale.

Îngăduinţa lui m-a mirat tot atît pe cît mă speriase asprimea lui. N-am înţeles nici pînă acum care i-au fost temeiurile. Dar, cum eram prea fericită că scăpasem din această cumpănă îngrozitoare, ţi-am trimis de cîteva ori vorbă ca să aflu în ce măsură rugăminţile mele te-au mişcat. Răspunsul domniei-tale nu era deloc clar. Totuşi împrejurările mi-au arătat cu prisosinţă că te ocupai de soarta unei sărmane roabe, şi că-mi datorez libertatea celui mai mărinimos dintre bărbaţi."

Dacă cititorul acestor rînduri îşi va face fie şi numai o parte din gîndurile care mi-au trecut prin minte, trebuie să se aştepte la cele ce au urmat. Exceptînd deosebirea de exprimare, găseam la tînăra grecoaică tot farmecul minţii pe care mi-l lăudase Şeriber. Ba eram chiar uimit că, fără să asculte de alt dascăl decît de fire, îşi depănase aventurile cu atîta ordine şi că, explicîndu-mi vicisitudinile şi cugetările, dăduse o înfăţişare filozofică gîndurilor sale. Desfăşurarea lor era logică şi nu puteam s-o bănui că învăţase asemenea lucruri de la altul într-o ţară în care mintea nu este de obicei aplecată către acest fel de exerciţiu. Mi se păru aşadar că descopăr o natură extrem de bogată, care, întovărăşită de o înfăţişare dintre cele mai înduioşătoare, făcea din ea o femeie cu totul deosebită.

Aventurile ei nu mă revoltau căci în cele cîteva luni de cînd mă aflam la Constantinopole mi se întîmplase zilnic să aflu povestiri dintre cele mai stranii în legătură cu roabe de felul ei. și relatarea aceasta va mai conține și alte exemple asemănătoare. Nu m-au mirat nici cele pe care mi le-a povestit în legătură cu creșterea ei. Toate provinciile Turciei sînt pline de asemenea tați netrebnici care-și pregătesc fetele în vederea desfrînării și care nu au altă ocupație în viață și nici alt fel de a-și asigura traiul.

Totuși, cugetînd la impresia pe care pretindea că i-o lăsase o convorbire atît de scurtă și la motivele pe care le avea ca să-mi datoreze mie libertatea ei, nu am putut accepta cu totul acel aer de naivitate și inocență pe care știuse să-l dea purtării și privirilor sale. Cu cît îi recunoșteam mai mult agerimea minții, cu atît mai mult o bănuiam de viclenie, și tocmai grija cu care-și sublinia naivitatea îmi întărea bănuiala. Azi, ca pe vremea celor vechi, buna-credință a grecilor face obiectul unui proverb ironic. De aceea, tot ce mi-am putut închipui mai favorabil mic era că, plictisită de viața din harem și ispitită poate de speranța unei vieți mai libere, se gîndise să-l părăsească pe Șeriber pentru a-și schimba soarta și că, pentru a trezi în sufletul meu sentimente duioase în favoarea ei, se folosise de vorbele mele pentru a mă lua prin cea ce i se păruse a fi partea mea mai slabă. Dacă bănuiam că descrierea pe care mi-o făcuse despre tulburările sufletului și minții ei era cît de cît adevărată, era ușor să înțeleg că motivul putea fi găsit în situația unei tinere cărcia un bătrîn nu putea să-i dea prea multă bucurie. Iată de ce-mi lăudase moderația Pașei. Și pentru a nu ascunde nimic, mă aflam în floarea vîrstei ; presupunînd că nu degeaba îmi fusese lăudată înfățișarea, ea trebuie să fi făcut o oarecare impresie într-un harem asupra unei tinere despre care presupuneam că are o fire pe-atît de iute și focoasă pe cît îi era mintea de ageră. Și-apoi mi se păruse că-și exprima bucuria cu o patimă care nu se potrivea cu ideea pe care și-o făurise despre întîmplările vieții ei. Aceste manifestări excesive nu păreau pe deplin întemeiate. Căci, dacă nu va fi intervenit cumva pronia cerească în schimbarea principiilor ei de viață, ce motiv avea să fie atît de mișcată de serviciul pe care i-l

făcusem şi cum de putea privi dintr-odată cu atîta dezgust un loc care nu-i adusese decît belşug ? Toate aceste gînduri, din care jumătate îmi trecuseră prin minte în timp ce vorbise, m-au dus la concluzia că îi făcusem unei femei frumoase un serviciu de care nu aveam să mă căiesc, dar la care toate roabele frumoase ar fi fost la fel de îndreptăţite ; şi, deşi, dată fiind înfăţişarea-i, eram măgulit că dorea să-mi fie pe plac, simplul gînd că ieşea din braţele lui Şeriber, după ce trecuse prin acelea ale unui alt turc şi poate ale multor altor ibovnici de care nu-mi vorbise, mi-a slujit de pavăză împotriva ispitelor la care focul tinereţii mele ar fi putut să mă expună.

Totuşi eram curios să aflu cum îşi vedea viitorul. Nu putea să nu înţeleagă, desigur, că după ce îi dădusem libertatea, nu mai aveam nici un drept asupra ei şi că, dimpotrivă, aşteptam ca ea să-mi destăinuiască proiectele. Nu i-am pus nici o întrebare, iar ea nu s-a grăbit să mă lămurească. Readucînd vorba despre femeile noastre din Europa şi despre creşterea pe care spusesem că o primesc, mi-a cerut o sumedenie de amănunte pe care i le-am dat cu plăcere. Noaptea era foarte înaintată cînd mi-am dat seama că venise timpul să plec. Cum nu-mi vorbise în nici un fel despre proiectele pe care le avea, ci numai despre fericirea şi recunoştinţa ei şi despre bucuria ce-o resimţea ascultîndu-mă, am asigurat-o din nou, la despărţire, că îi voi sluji interesele pe cît îmi era cu putinţă, şi că, atîta vreme cît va fi mulţumită de casa în care se afla şi de îngrijirea gazdei ei, nu va duce lipsă de nimic. Felul ei de a-şi lua rămas bun mi se păru foarte pătimaş. Mi se adresa ca unui stăpîn, unui rege, unui tată, folosind toate cuvintele drăgăstoase obişnuite în gura femeilor din Orient.

După ce am lichidat cîteva afaceri importante, nu m-am putut culca fără a cugeta la toate amănuntele vizitei mele. Chiar şi în vis. M-am trezit cu aceleaşi gînduri şi prima mea grijă a fost să trimit la dascălul de limbi străine ca să aflu cum îşi petrecuse Theophe noaptea. Nu simţeam pentru ea o atracţie care să mă poată îngrijora; dar cum mintea îmi era încă plină de nurii ei şi cum nu mă îndoiam că mă puteam oricînd bucura de ei, mărturisesc că m-am întrebat de ce simţisem o oarecare silă la

gîndul să încep o legătură amoroasă cu ea. Oare mîngîierile primite de la cei doi ibovnici ai ei lăsaseră vreo urmă, și de ce să mă împiedic de un lucru de care nu mi-aș fi dat seama dacă nu l-aș fi știut ? Nu se putea oare ca urmele unei astfel de întîniări să se șteargă după o odihnă și îngrijiri de cîteva zile, mai ales la o vîrstă la care natura se reînnoiește mereu de la sine ? Dealtfel, ceea ce mi se părruse cel mai verosimil din toată povestea ei era faptul că nu cunoscuse încă ce este dragostea. De-abia împlinise șaisprezece ani. Șeriber nu putuse să trezească iubirea în sufletul ei, iar la Patras era prea mică pentru a-l iubi într-adevăr pe fiul guvernatorului, așa cum reieșea din cele ce-mi povestise. M-am gîndit că ar fi plăcut s-o învăț eu să guste plăcerile dragostei, și tot cugetînd la asta, speram că poate avusesem norocul să încep să-i inspir acest sentiment. Acest gînd m-a ajutat mai mult decît oricare altul să-mi înving scrupulele. Cînd m-am sculat, vedeam lucrurile cu totul altfel decît în ajun și, chiar dacă nu-mi propuneam să grăbesc deznodămîntul aventurii, m-am hotărît cel puțin să-i așez temeliile înainte de a se sfîrși ziua.

Eram invitat la cină de Selictar. Mi-a pus multe întrebări în legătură cu roaba mea. I-am amintit că trebuia acum s-o numească altfel și, asigurîndu-l că eram hotărît s-o las să se bucure de toate drepturile pe care i le făgăduisem, i-am sporit convingerea că mi-era indiferentă, așa cum îi spusesem. De aceea s-a crezut și mai îndreptățit să mă întrebe unde locuia. Întrebarea lui m-a pus în încurcătură. Am folosit tonul glumeț ca să-i răspund că, ieșind din haremul lui Șeriber, avea nevoie de odihnă și că nu i-aș face nici un bine destăinuind locul unde se retrăsese. Dar Selictarul mi-a jurat cu atîta seriozitate că ea nu avea a se teme de insistențele lui, că nici prin minte nu-i trecea s-o tulbure sau s-o silească, încît, ca să răspund încrederii ce-o arătase juruințelor mele, bunacuviință cerea să mă încred în asigurările pe care mi le dădea. I-am vorbit deci despre locuința dascălului și și-a reînnoit făgăduielile cu un aer de sinceritate care mă liniști. Am continuat să vorbim despre calitățile deosebite ale lui Theophe. Nu-i fusese deloc ușor să-și înfrîngă pa-

tima. Îmi mărturisi că nu mai fusese niciodată atît de tulburat de înfăţişarea unei femei. „M-am grăbit să ţi-o dau, îmi spuse, de teamă să nu mă-ndrăgostesc mai tare cunoscînd-o mai bine, şi-astfel iubirea să învingă dreptatea.“ Vorbele lui îmi părură a fi cele ale unui om cinstit, şi trebuie să mărturisesc întru onoarea turcilor că puţine sînt neamurile unde cuvîntul dat să fie la fel de respectat.

Pe cînd îmi destănuia sentimentele sale cu atîta noblеţe, s-a anunţat sosirea Paşei Şeriber, care apăru curînd, atît de agitat încît l-am întrebat amîndoi, nerăbdători, ce i se întîmplase. Era prieten cu Selictarul cum era şi cu mine, iar eu eram prieten cu unul în urma recomandării celuilalt. Drept răspuns, ne aruncă la picioare o pungă plină cu ţechini de aur, care conţinea cei o mie de scuzi pe care îi plătisem. „Cît de nefericit este acela care devine jucăria sclavilor săi ! Iată o pungă cu bani pe care vechilul meu ţi i-a furat, adăugă el, adresîndu-se Selictarului. Şi nu este singura lui hoţie. L-am supus la cazne cumplite şi i-am smuls o groaznică mărturisire. Nu l-am lăsat în viaţă decît pentru a-l pune s-o repete întocmai în faţa domniilor-voastre. Aş muri de ruşine dacă acest ticălos nu m-ar dezvinovăţi.“ I-a cerut apoi Selictarului îngăduinţa de a ni-l înfăţişa. Dar amîndoi l-am rugat să ne dea mai întîi cîteva lămuriri.

Ne-a spus atunci că unul dintre slujitorii săi, invidios de puterea pe care vechilul o căpătase în casa lui, şi care din această pricină îi urmărea îndeaproape purtarea, băgase de seamă că eunucul Selictarului care venise s-o ia în primire pe tînăra sclavă îi numărase acestuia în palmă o mare sumă de bani. Nebănuind încă nimic rău, i-a vorbit vechilului despre ceea ce văzuse, numai pentru a şti cît de mare era suma. Acesta însă, necăjit că fusese descoperit, l-a implorat să-i păstreze taina şi l-a dăruit cu generozitate pentru a-i cumpăra tăcerea. Dar prin aceasta a trezit bănuiala slujitorului dornic să-l ducă la pierzanie. Convins acum că vechilul săvîrşise vreo neregulă ce-ar fi fost aspru pedepsită dacă ar fi fost dată în vileag, s-a grăbit să expună toată tărăşenia Paşei, care a înţeles uşor cum stăteau lucrurile. Speriat de ameninţările stăpînului

său, vechilul i-a mărturisit că-l auzise pe Selictar cerîndu-i să i-o vîndă pe tînăra grecoaică şi propunîndu-i un preţ bun, iar pe stăpînul său spunînd că era fericit să-i facă o plăcere ilustrului său prieten şi hotărît să-i dăruiască sclava fără a-i cere nici un ban. Observînd că cei doi seniori se despărţiseră fără ca Şeriber să fi primit oferta Selictarului, se luase după acesta din urmă şi-i spusese, ca şi cum ar fi fost trimis de Paşa, că, de vreme ce refuza să primească sclava în dar, să-i plătească o mie de scuzi. Mai adăugase că era însărcinat să primească banii şi să încredinţeze sclava celor pe care îi va trimite în acest scop. Şeriber, care îi poruncise, dimpotrivă, s-o însoţească pînă la prietenul său, se bizuise pe el pentru această treabă şi ascultase relatarea pe care i-o făcuse fără nici o suspiciune. Auzind acum că fusese tot atît de înşelat ca şi Selictarul, îl apucase o furie oarbă. Şi, fiind vorba de un om care se bucurase de încrederea sa, socotise că această înşelătorie nu putea fi prima. Atunci, atît pentru a-l face să mărturisească toate fărădelegile sale, cît şi pentru a-l pedepsi pentru cea pe care o recunoscuse, porunci să fie supus în faţa lui la cazne atît de grele încît mişelul a dat curînd totul în vileag. Felul în care o înşelase pe Theophe i se păruse cea mai cumplită dintre toate. Nu-şi putea ierta purtarea lui nedreaptă faţă de o persoană liberă. „În loc s-o tratez ca pe o sclavă, ne spuse, aş fi primit-o în casa mea ca pe o fiică, i-aş fi respectat nenorocirea, m-aş fi îngrijit de soarta ei : şi încă nu mă pot dumiri de ce nu mi s-a plîns şi nu mi-a destăinuit adevărul."

Povestirea lui m-a mirat mai puţin decît pe Selictar. Totuşi am continuat să le ascund ceea ce mi se părea de prisos să afle, şi felul în care i-am vorbit lui Şeriber l-a făcut pe Selictar să înţeleagă că nu doream nici acum să fiu amestecat în pricină. Vechilul a fost adus în faţa noastră şi stăpînul său l-a obligat să ne povestească în ce împrejurări o întîlnise pe tînăra grecoaică şi cu ce mişelie se folosise de nevinovăţia ei ca s-o dea drept sclavă. Nu ne-am mai sinchisit de soarta acestui netrebnic care a fost trimis să-şi afle pedeapsa pe care o căutase.

După toate aceste lămuriri, Selictarul şi-a luat înapoi ţechinii pe care mi i-a trimis a doua zi. Dar, îndată după plecarea lui Şeriber, a adus din nou vorba, cu multă căl-

dură, despre Theophe și m-a întrebat ce părere aveam despre o întîmplare atît de neobișnuită. „Dacă nu s-a născut ca să fie sclavă, mi-a spus, trebuie să aibă o obîrșie cu mult superioară aparențelor.“ Raționamentul lui se întemeia pe faptul că, în afară de tinerii sclavi pregătiți pentru anumite slujbe în folosul stăpînilor lor, educația aleasă este, în Turcia, ca și aiurea, semnul unei obîrșii mai osebite ; tot așa cum, în Franța, nu te miri să vezi că un profesor de dans este politicos și cu maniere plăcute, în timp ce aceeași purtare observată la un necunoscut ți-l recomandă drept o persoană de neam. L-am lăsat pe Selictar cu gîndurile lui. Și nu i-am spus nici măcar detaliile care ar fi putut să-l lămurească. Dar nu puteam uita opiniile sale și, amintindu-mi acea parte din povestirea lui Theophe care privea moartea tatălui ei, m-am mirat că nu dădusem mai multă atenție acuzației care i se adusese de-a fi răpit o doamnă grecoaică și pe fiica ei. Nu era imposibil ca Theophe să fi fost acea copilă de doi ani care dispăruse odată cu mama sa. Dar unde să caut o lămurire ? Și-apoi, cum de nu făcuse chiar ea legătura între această tărășcnie și propriile ei aventuri ? Oricum, mi-am propus să-i mai pun cîteva întrebări pentru a-mi satisface curiozitatea de îndată ce o voi vedea.

Cum feciorul meu era singurul dintre slujitori care știa de relațiile mele cu Theophe, eram foarte hotărît să păstrez taina acestei intrigi și să mă duc numai pe seară la dascălul de limbi străine. M-am dus la el la căderea nopții. Mi-a spus că fusese la el cu un ceas mai devreme un turc care părea de condiție bună și care ceruse cu insistență s-o vadă pe tînăra grecoaică, numind-o însă Zara, așa cum i se spunea în harem. Ea refuzase să-l primească. După ce se arătase foarte mîhnit de acest refuz, turcul îi lăsase dascălului de limbi străine caseta pe care o avea la dînsul pentru ea, împreună cu un bilet scris pe turcește, pe care-l rugase stăruitor să i le transmită. Theophe refuzase atît biletul cît și caseta. Dascălul de limbi străine mi le-a înmînat. Le-am luat cu mine cînd am intrat la ea și, fiind mai curios decît ea să cunosc detaliile acestei împrejurări, am rugat-o să deschidă biletul în fața mea. Mi-a fost mai ușor decît ei să înțeleg că era o atenție de-a Selictarului. Expresiile pe care le folosea erau măsurate,

dar păreau a izvorî dintr-un suflet cu totul robit farmecelor ei. O ruga să nu se teamă de soartă atîta vreme cît va binevoi să accepte ajutorul unui om care-i punea totul la picioare. Trimiţîndu-i o sumă de bani împreună cu alte daruri destul de considerabile, nu dădea acestei generozităţi decît numele unei simple încercări, pe care era oricînd dispus s-o reînnoiască. Bineînţeles că i-am spus lui Theophe de la cine credeam că provine această scrisoare, şi-am adăugat, pentru a-i da astfel ocazia să-mi dezvăluie sentimentele, că Selictarul avea pentru ea nu numai dragoste dar şi respect de cînd n-o mai considera o sclavă. Îmi păru atît de nepăsătoare la ceea ce gîndea despre ea, încît, ascultînd de dorinţa ei, am înmînat caseta dascălului de limbi străine ca s-o înapoieze trimisului Selictarului cu prima ocazie. Îi părea rău că deschisese scrisoarea şi că, deci, nu mai putea pretinde că nu-i cunoaste continutul ; dar, după ce chibzui puţin, ajunse singură la hotărîrea că trebuia să-i răspundă. Eram curios să văd în ce termeni o va face. O doamnă din Paris, obişnuită cu uzanţele lumii şi înzestrată atît cu spirit cît şi cu virtute, n-ar fi folosit alt ton pentru a stinge dragostea şi speranţa din sufletul unui îndrăgostit. A înmînat, fără umbră de afectare, răspunsul ei dascălului de limbi străine, rugîndu-l s-o scutească pe viitor de orice ar fi putut semăna cu această întîmplare.

Nu voi ascunde că mi-am închipuit, din vanitate, că făcuse acest sacrificiu de dragul meu şi, cum nu pierdusem din vedere scopul pe care mi-l propusesem încă de dimineaţă şi la care nu încetasem să mă gîndesc, n-am mai vorbit despre Selictar ca să mă ocup de propriile mele interese. Dar am fost întrerupt, la rîndul meu, de o infinitate de gînduri rostite cu naturaleţe de Theophe şi izvorîte, îmi dădeam seama, din unele vorbe pe care le spusesem cu o oarecare uşurătate. Mintea ei, firesc aplecată către meditaţie, nu înregistra nimic fără a-l judeca apoi din toate punctele de vedere, şi am constatat că nu făcuse altceva de cînd ne despărţisem. Mi-a pus o sumedenie de noi întrebări, ca şi cum nu ar fi avut altă preocupare decît să-şi pregătească subiectele de meditaţie pentru noaptea următoare. Dacă o mira vreun obicei al neamului meu

sau vreun principiu despre care auzea pentru prima oară, o vedeam deîndată că se reculege, pentru a şi-l întipări în minte ; iar uneori mă ruga să-mi repet spusele de teamă că nu pătrunsese tot sensul vorbelor pe care le rostisem sau că le-ar putea uita. Şi, în ciuda discuţiei atît de serioase, găsea întotdeauna un prilej să-şi exprime recunoştinţa faţă de mine ; dar discursurile ce precedau aceste expresii afectuoase mă îndepărtau într-atît de intenţiile mele drăgăstoase, încît nu mă puteam întoarce atît de repede la subiecul care mă interesa ca să profit de moment. Dealtfel, intervalul era atît de scurt, încît, schimbîndu-mi natura gîndurilor în urma unei noi întrebări, mă vedeam mereu nevoit să mă arăt mai serios şi mai grav decît aş fi dorit.

Curiozitatea cu care mă întreba întruna de-abia mi-a lăsat timp să-i vorbesc de bănuielile pe care Selictarul mi le trezise cu privire la obîrşia ei. Nu aveam însă nevoie de pregătiri multe pentru a-i vorbi despre tatăl ei şi am rugat-o să-şi domolească o clipă curiozitatea şi observaţiile. „M-a cuprins o bănuială, i-am spus, şi vei putea să-ţi dai seama că numai admiraţia pe care o resimt pentru domnia-ta mi-o poate inspira. Dar înainte de a-ţi spune despre ce este vorba, trebuie să ştiu dacă ţi-ai cunoscut vreodată mama.“ Mi-a răspuns că nu-şi amintea deloc de ea. Am continuat : „Cum aşa ? Nu mai ştii la ce vîrstă ai pierdut-o ? Nu mai ştii, de pildă, dacă a fost înainte de acea răpire de care a fost învinuit tatăl tău ? Şi nici nu ştii dacă era alta decît acea grecoaică pe care o îndemnase să-şi părăsească bărbatul şi care era însoţită, dacă-mi amintesc bine, de o fetiţă de doi ani ?“

Vorbele mele au făcut-o să roşească, dar n-am putut înţelege care era cauza tulburării ei. Îşi aţinti privirea asupra mea. Apoi, curmîndu-şi tăcerea de cîteva clipe : „Ai gîndit, îmi spuse ea, aşa cum am gîndit şi eu ; nu cumva întîmplarea ţi-a îngăduit să lămureşti o îndoială pe care nu am destăinuit-o nimănui ?“ „Nu înţeleg ce vrei să spui, i-am răspuns dar, admirîndu-ţi calităţile înnăscute care te deosebesc de majoritatea femeilor, nu pot crede că ai avut un tată atît de ticălos cum mi l-ai descris ; şi, văzînd cît de puţin ştii despre primii tăi ani de viaţă, îmi

vine mai curînd să cred că eşti fiica acelui senior grec căruia mizerabilul ce ţi se dădea drept tată îi răpise soţia.“ Cuvintele mele au avut asupră-i un efect uimitor. S-a ridicat în picioare, cuprinsă de un fel de exaltare. „Ah ! asta am bănuit multă vreme, îmi spuse ea, fără să îndrăznesc s-o cred cu adevărat. Chiar ţi se pare c-ar putea fi aşa ?“ Ochii i se umpluseră de lacrimi pe cînd vorbea. „Dar, vai ! reluă ea, de ce să mă amăgesc cu un gînd care nu poate decît să-mi sporească ruşinea şi nenorocirile !“

Fără să pricep înţelesul pe care-l dădea termenilor de ruşine şi nenorocire, am încercat s-o distrag de la gîndurile ei, explicîndu-i că nu putea, dimpotrivă, să-şi dorească o fericire mai mare decît să se ştie fiica unui alt tată decît a ticălosului care uzurpase acest titlu. Iar bănuiala ei în această privinţă părînd s-o întărească pe-a mea, am rugat-o insistent să-şi amintească nu numai tot ceea ce ne-ar fi putut aduce vreo lămurire asupra copilăriei ei, dar şi să-mi spună dacă nu auzise rostindu-se în timpul judecăţii cadiului numele acelei grecoaice a cărei fiică o credeam sau, cel puţin, pe acela al acuzatorilor care îl trimiseseră la moarte pe nefericitul autor al tuturor acestor nenorociri. Nu-şi amintea nimic. Dar, cum îl pomenii pe cadiu, m-am gîndit că acest magistrat ar putea fi în stare să ne dea unele lămuriri şi i-am promis lui Theophe că voi porni a doua zi în căutarea lui. Astfel, acea seară, pe care sperasem s-o petrec cu totul altfel, s-a scurs în discuţii despre soartă şi interese materiale.

Cînd am părăsit-o, m-am dojenit în sinea mea că am păstrat atîta măsură cu o femeie care ieşea dintr-un harem, mai ales după ce auzisem cîte îmi povestise despre celelalte împrejurări ale vieţii ei. M-am mai întrebat dacă, presupunînd că ea mai nutrea pentru mine sentimentele pe care bănuiam că le are, aş fi fost dispus să mi-o fac ibovnică ; şi, cum mi-am dat seama că eram mai aproape de dorinţa de a stabili cu ea o astfel de legătură decît fusesem la început, mi-am zis că, fără a mai umbla cu atîtea ocolişuri, ar fi mai bine să-i fac această propunere pe şleau. Dacă o primea cu bucuria la care mă credeam îndreptăţit, iubirea pătimaşă a Selictarului nu putea să mă mai supere, cu atît mai mult cu cît şi el spusese că nu

voia să obţină nimic cu de-a sila ; iar cînd informaţiile pe care aveam să le obţin aveau să mă lămurească asupra obîrşiei ei, ceea ce avea s-o ridice puţin în ochii mei fără să şteargă însă nenorocirile pe care mi le povestise, nu vedeam în descoperirile pe care le puteam face decît un motiv în plus pentru a o iubi, dar nimic care s-o împiedice să accepte soarta pe care i-o ofeream. Şi astfel, mi-am hotărît purtarea viitoare. Se vede cît de departe eram încă de adevărata dragoste.

A doua zi m-am dus la cadiu şi l-am întrebat dacă-şi aducea aminte de un grec pe care-l osîndise la moarte. Nu-l uitase defel şi mi-a povestit totul cu lux de amănunte, repetînd de mai multe ori toate numele pe care voiam să le aflu. Seniorul grec a cărui soţie fusese răpită se numea Panaiot Condoidis. Acesta îl recunoscuse el însuşi pe răpitor pe stradă şi pusese să fie arestat. Dar nu se alesese de pe urma acestei întîlniri decît cu mulţumirea de a se fi răzbunat ; nici soţia, nici fiica şi nici bijuteriile nu au mai putut fi găsite. M-a surprins această ultimă constatare căci mi se părea că nu-şi dăduse nimeni prea multă osteneală să le caute şi i-am spus cadiului acest lucru. „Dar ce alta puteam eu să fac ? mi-a răspuns el. Vinovatul declarase că femeia şi copila muriseră. Declaraţia trebuie să fi fost sinceră, căci singura posibilitate ce-o avea de a-şi scăpa capul era să le înfăţişeze justiţiei, dacă mai erau în viaţă ; de aceea, de cum şi-a auzit sentinţa, a sperat să mă înşele cu tot felul de scorneli ; dar mi-am dat numaidecît seama că încerca doar să inducă justiţia în eroare."

Cum îmi aminteam că, într-adevăr, executarea sentinţei fusese amînată, l-am rugat pe cadiu să-mi spună cauza acestei împrejurări. Îmi răspunse că tîlharul ceruse să-i vorbească fără martori şi că-i oferise, pentru a-şi salva viaţa, nu numai să-i înfăţişeze pe fiica seniorului Condoidis, dar chiar să i-o cedeze pe ascuns pentru haremul său ; şi că, prin cîteva amănunte pe care le dăduse, se arătase destul de îndemînatic pentru a-şi face vorbele cît de cît demne de crezare. Totuşi, cum toate străduinţele pentru a o găsi fuseseră zadarnice, a socotit că ticălosul minţise pentru a-şi întîrzia pedeapsa, astfel încît, din indignare pentru îndrăz-

neala și fărădelegile lui, în loc să-i amîne moartea, i-o grăbise. Nu m-am putut împiedica să-i împărtășesc acestui judecător de vază al turcilor ce gîndeam despre felul în care procedase. „Cine vă împiedica, i-am spus, să-l mai țineți cîteva zile în temniță pe acest tîlhar și să folosiți răgazul ca să vă procurați informații din orașul unde locuise după ce făptuise crima ? Cum de nu l-ați putut sili să vă destăinuiască unde murise grecoaica și cum de se întîmplase să se prăpădească ? În sfîrșit, era așa de greu să-i luați urma în timp și să-i cercetați viața pînă în cele mai mici împrejurări ? Așa procedăm noi în Europa, adăugai, și, cu toate că nu ne străduim mai mult ca voi întru stabilirea dreptății, ne pricepem mai bine să cercetăm împrejurările crimelor.“ Mi-a socotit sfaturile atît de bune încît mi-a mulțumit pentru ele, iar cele cîteva cuvinte pe care le adăugă privitoare la felul în care își îndeplinea slujba m-au convins că turcii se poartă mai mult cu asprime decît cu pricepere în tribunalele lor.

Aflasem de la cadiu nu numai numele seniorului grec, dar și unde trăia : într-un orășel din Moreea pe care turcii îl numesc Acade și cu care nu mi s-a părut ușor să găsesc o cale de comunicare. M-am gîndit întîi să mă adresez Pașei acelei provincii, dar știam că în Constantinopole se aflau numeroși negustori de sclavi din aceeași regiune și norocul a vrut ca primul la care m-am dus să mă poată asigura că seniorul Condoidis nu părăsise orașul în care ne aflam de mai bine de un an și că era bine cunoscut de toți cetățenii de un neam cu el. Nu-mi mai rămînea deci decît să-i găsesc locuința. Negustorul de sclavi m-a ajutat și în privința aceasta. Nu am zăbovit mult ca să mă duc acolo și, succesul dîndu-mi aripi, eram convins că aveam să primesc toate lămuririle pe care le doream. Casa și înfățișarea seniorului grec nu-l arătau a fi prea bogat. Făcea parte dintr-una din acele vechi familii nobile din a căror obîrșie le-a rămas mai multă mîndrie decît avere și care, în starea de înjosire în care le țin turcii, nici n-ar îndrăzni să-și dea averea în vileag, chiar dacă ar avea destulă pentru a duce un trai mai luxos. Condoidis, care avea înfățișarea unui gentilom de țară obișnuit, m-a primit foarte politicos, fără să știe cine sînt, căci plecînd de la cadiu îmi trimisesem trăsura acasă, și părea că așteaptă

cu răbdare să-i spun motivele prezenței mele, dîndu-mi tot timpul să le expun așa cum le ticluisem dinainte în gînd. După ce i-am dat să înțeleagă că eram la curent cu nenorocirile care îl loviseră cu ani în urmă, l-am rugat să mă ierte pentru curiozitatea de care dădeam dovadă și care nu era lipsită de îndreptățire. Voiam anume să știu de cîtă vreme exact își pierduse soția și fiica. Îmi răspunse că de patrusprezece sau cincisprezece ani. Această cifră corespundea atît de bine cu vîrsta actuală a lui Theophe, dacă-i adăugam și pe cei doi pe care-i avea cînd fusese răpită, încît îndoielile mi se spulberară pe jumătate. „Credeți, am reluat, că în ciuda declarațiilor răpitorului, s-ar putea ca vreuna din ele să mai fie în viață ? Și dacă s-ar întîmpla ca aceea să fie fiica domniei-voastre, cum ar fi și de dorit, n-ați fi recunoscător celor care v-ar ajuta s-o regăsiți ?“ Mă așteptam ca această întrebare să-i dezlănțuie sentimentele. A rămas însă neclintit și-mi răspunse că timpul, care-l ajutase să treacă peste durerea pierderii lor, îl împiedica de asemenea să spere miracole în această privință ; că avea mai mulți fii, cărora moștenirea pe care putea să le-o lase de-abia le-ar ajunge pentru a trăi conform rangului lor, și că, presupunînd că fiica sa ar mai fi încă în viață, era atît de greu de crezut că și-ar fi păstrat neprihănirea în casa unui ticălos și într-o țară ca Turcia, că nimic nu avea să-l convingă vreodată că ea ar putea fi demnă să reapară în familia lui.

Această ultimă obiecție mi s-a părut cea mai întemeiată. Totuși, cum primul moment îmi părea hotărîtor pentru trezirea sentimentelor firești, m-am hotărît să folosesc orice argument în favoarea lor. „Nu pun în discuție, i-am răspuns, valoarea scrupulelor și motivelor domniei-voastre, căci ele nu pot schimba cu nimic certitudinea faptelor. Fiica domniei-voastre trăiește. Să nu vorbim despre neprihănirea ei de care nu pot garanta ; dar vă asigur că nu-i lipsește nimic dinspre partea minții și-a farmecului. Nu depinde decît de domnia-voastră s-o revedeți și vă voi lăsa acum, în scris, adresa la care se află.“ Într-adevăr, mi s-a dat o pană, i-am scris numele dascălului de limbi străine, și m-am retras.

Eram sigur că dacă nu era cu totul lipsit de suflet nu va rezista nici o clipă imboldului firii, și-am plecat atît

de plin de speranțe încît, pentru a asista la o priveliște plăcută, m-am dus de-a dreptul la dascălul de limbi străine unde îmi închipuiam că avea să ajungă odată cu mine. Nu m-am dus la Theophe pentru că voiam să mă bucur de uimirea ei. Dar cum cîteva ore trecuseră fără ca el să se arate, am început să mă tem că-mi făcusem prea multe iluzii și i-am destăinuit celei pe care nu mă puteam împiedica s-o socot fiica lui ceea ce făcusem pentru a-mi îndeplini făgăduința. Mărturia nefericitului care-și bătuse joc de copilăria ei o emoționă mai mult decît tot restul. „Nu voi fi prea mîhnită, îmi spuse, dacă nu voi afla nimic sigur despre obîrșia mea ; și, chiar dacă aș fi sigură că sînt fiica seniorului grec, nu mă voi plînge că nu vrea să mă recunoască. Mulțumesc însă cerului pentru dreptul pe care mi-l dă de acum înainte de a nu-l mai numi tată pe omul căruia îi datoram numai ură și dispreț." Părea așa de emoționată la acest gînd încît, cu ochii în lacrimi, mă asigură de nenumărate ori că-mi datora viața, căci, scăpînd-o de mîrșăvia celei dintîi, i-o dăruisem de fapt pe a doua.

Nu-mi socoteam însă misiunea încheiată și, cum eram încă agitat de cele ce întreprinsesem, i-am propus să mă însoțească pînă la Condoidis. Natura are drepturi față de care nici grosolănia, nici interesul nu pot servi de pavăză inimii. Mi se părea cu neputință ca el să-și vadă fiica, s-o audă, să-i primească îmbrățișările și privirile și să nu se trezească într-însul sentimentele pe care i le datora. Nu ridicase obiecții împotriva posibilității de a o regăsi. Speram ca natura să triumfe asupra tuturor celorlalte. Theophe, însă, nutrea ceva temeri. „N-aș face mai bine, îmi spuse ea, să rămîn necunoscută și ascunsă lumii întregi?" Nu înțelegeam ce o împingea la o atare rezervă și aproape c-am silit-o să mă întovărășească.

Era destul de tîrziu. Petrecusem singur o parte din zi la dascălul de limbi străine și, obișnuindu-mă de pe acum într-un fel cu acest aer de legătură tainică, îi poruncisem slujitorului meu să-mi aducă acolo cina. Dar, pînă s-o hotărăsc pe tînăra grecoaică să iasă cu mine, se lăsase noaptea ; astfel încît era de-a binelea întuneric cînd am ajuns la Condoidis. Nu se întorsese din oraș, unde plecase în

după-amiaza aceea după treburi ; dar unul dintre slujitori, care mă văzuse de dimineaţă, mi-a spus că pînă vine puteam sta de vorbă cu cei trei fii ai săi. Departe de a refuza propunerea, am socotit că nu-mi puteam dori ceva mai potrivit. Am cerut să fiu introdus împreună cu Theophe, care-şi acoperise faţa cu un văl. De îndată ce am spus tinerilor că fusesem în aceeaşi zi la tatăl lor şi că venisem şi-acum în legătură cu aceeaşi chestiune, am văzut că erau la curent cu scopul meu ; iar acela dintre ei care, după purtări, părea a fi cel mai mare îmi răspunse cu răceală că nu prea erau şanse să-l fac pe tatăl lor să dea crezare unei poveşti atît de puţin întemeiate şi neverosimile. I-am răspuns înşirîndu-i amănuntele care mă îndreptăţeau de temeinicia ei şi, după ce i-am mai convins, am rugat-o pe Theophe să-şi ridice vălul pentru ca fraţii ei să poată deslusi unele trăsături care le-ar fi comune tuturor. Cei doi fraţi mai mari au privit-o cu răceală; dar cel mai tînăr, care nu părea să fi trecut de optsprezece ani, şi a cărui asemănare cu sora sa mă izbise chiar de la început, nici n-o privi bine că, înaintînd spre ea cu braţele deschise, se repezi s-o îmbrăţişeze cu multă duioşie. Neîndrăznind încă să răspundă îmbrăţişării lui, Theophe încerca să se apere cu sfiicîune. Dar ceilalţi doi n-o lăsară multă vreme în încurcătură. Se repeziră pentru a o smulge din braţele fratelui lor, ameninţîndu-l cu mînia lui Condoidis care avea să fie foarte supărat de o atitudine potrivnică intenţiilor sale. Eu însumi am fost revoltat de asprimea lor şi le-am făcut pentru aceasta reproşuri amarnice. ceea ce nu m-a împiedicat s-o poftesc pe Theophe să ia loc pentru a-l aştepta pe Condoidis. În afară de fecior, mă însoţea dascălul de limbi străine, doi bărbaţi fiind de ajuns spre a mă feri de orice insultă.

În cele din urmă sosi şi tatăl ; dar, lucru pe care nu-l prevăzusem, abia află că îl aşteptam şi că eram însoţit de o tînără fată, că, ieşind grăbit de parcă l-ar fi ameninţat vreo primejdie, îmi trimise vorbă prin slujitorul care mă introdusese că, după explicaţia pe care o avusesem împreună, se mira că mai îndrăznesc să-i aduc o fiică pe care n-o recunoaşte. Indignat de această mojicie, o luai de mînă pe Theophe şi îi spusei că, naşterea ei nedepinzînd de bunul plac al tatălui său, era puţin important să

fie recunoscută de Condoidis de vreme ce era evident că e fiica lui. „Mărturia cadiului şi a mea, adăugai, vor avea tot atîta greutate cît recunoaşterea familiei tale şi, dealtfel, nu văd ce-ai avea de regretat în bunăvoinţa ce ţi se refuză aici.“ Ieşii cu ea fără a mi se arăta nici măcar neînsemnata politeţe de a fi condus pînă la uşă. Neavînd nimic de aşteptat de la aceşti trei tineri, pentru care eram un necunoscut, le iertai mai uşor mojicia decît asprimea cu care îşi trataseră sora.

Biata fată părea mai mîhnită de această năpăstuire decît aş fi crezut-o după greutatea cu care primise să vină cu mine. Aşteptam să ajungem la dascălul de limbi străine pentru a-i dezvălui proiectele mele, iar ce se întîmplase îmi venea în ajutor. Dar expresia de tristeţe, care n-o părăsi în tot cursul serii, mă făcu apoi să mă gîndesc că momentul nu era bine ales. Mă mărginii să-i repet de mai multe ori că trebuia să fie liniştită, cu certitudinea pe care o avea că nu-i va lipsi nimic. Îmi spuse că ceea ce o mişca cel mai mult în propunerile mele era asigurarea persistenţei sentimentelor mele pentru ea ; dar, deşi acest compliment părea afectuos, era însoţit de atîta amărăciune încît hotărîi să las durerii ei răgazul nopţii pentru a se risipi.

Am petrecut noaptea mai liniştit pentru că, întărindu-mă în fine în hotărîrile mele, originea lui Theophe, de care eram acum sigur, alungase definitiv gîndurile inoportune ce-mi asaltaseră pînă atunci sensibilitatea. Trecuse, în adevăr, prin încercări revoltătoare ; dar cu atîtea calităţi deosebite şi cu originea ei nobilă, m-aş fi gîndit oare să mi-o fac ibovnică dacă ar fi fost fără prihană ? Se stabilise un fel de echilibru între perfecţiunile şi păcatele ei, care părea s-o facă potrivită cu situaţia pe care mă gîndeam să i-o dau. Adormii cu acest gînd, care mă încîntase poate mai mult decît îmi închipuisem, de vreme ce fui atît de mişcat de vestea ce veni să-mi tulbure deşteptarea. Către ora nouă, dascălul de limbi străine ceru neapărat să-mi vorbească. Theophe, îmi spuse el, plecase într-o trăsură pe care i-o adusese un necunoscut. Nu se lăsase rugată ca să-l urmeze. „M-aş fi opus, adăugă el, dacă domnia-voastră nu mi-aţi fi poruncit s-o las absolut liberă să facă ce vrea.“ L-am întrerupt cu o exclamaţie spontană. „Ah, de ce n-ai împiedicat-o, exclamai, cum de n-ai înţe-

les mai bine tîlcul poruncilor mele ?“ Se grăbi să adauge că încercase s-o oprească, spunîndu-i că voi fi surprins de o hotărîre atît de pripită şi că-mi era datoare măcar cu o explicaţie cu privire la purtarea ei. Răspunsese că ea însăşi nu ştia la ce avea să se expună, dar că, orice nenorocire ar ameninţa-o, va avea grijă să mă încunoştinţeze de soarta ei.

Creadă cine ce-o vrea despre tulburarea care m-a cuprins. Nu ştiu nici eu cum s-o definesc. M-am sculat într-o stare de agitaţie cum nu mai simţisem niciodată şi, reînnoind aprig reproşurile faţă de dascăl, i-am pus în vedere cu aceeaşi înflăcărare că bunăvoinţa sau mînia mea depindeau de eforturile pe care avea să le facă pentru a da de urma lui Theophe. Cum nu ignora nimic din ceea ce se întîmplase de cînd era la el, îmi spuse că dacă nu cumva era ceva ascuns în aventura ei în afara celor ştiute de el, necunoscutul care venise s-o ia nu putea fi decît un trimis al lui Condoidis sau al Selictarului. Această alternativă mi s-a părut tot atît de întemeiată ca şi lui. Dar o găseam deopotrivă de dureroasă şi, fără să cercetez motivele care-mi pricinuiau o tulburare atît de puternică, i-am poruncit dascălului să se ducă pe rînd la Selictar şi la Condoidis. La primul nu avea altceva de făcut decît să se informeze la poartă asupra persoanelor care fuseseră văzute acolo începînd de la ora nouă. În ce-l priveşte pe celălalt, l-am însărcinat în mod categoric să-l întrebe de-a dreptul dacă el trimisese s-o ia pe fiică-sa.

I-am aşteptat întoarcerea cu o nerăbdare greu de descris. Atît de slabe fură roadele aduse din drumul său încît, în furia ce mă cuprinse la această sporire a nedumeririlor, bănuielile mele se îndreptară asupra lui însuşi. „Dacă mi-aş îngădui să iau în seamă, îi spusei cu o privire straşnică, bănuielile ce-mi vin în minte, aş pune să ţi se aplice pe loc un tratament atît de crunt, că ţi-aş smulge adevărul.“ Speriat de ameninţările mele şi aruncîndu-mi-se la picioare, promise să-mi destăinuie ceea ce nu se înduplecase să facă, îmi spuse el, decît cu cea mai mare silă şi fără alt temei decît mila. Ardeam de nerăbdare să-l ascult. Îmi spuse că în ajun, la scurtă vreme după ce mă despărţisem de Theophe, aceasta îl chemase în ca-

mera ei și că, după o foarte înduioșătoare expunere a situației sale, îi ceruse ajutorul pentru îndeplinirea unei hotărîri la care ținea neapărat. Nemaiputînd îndura, îi spusese ea, privirile celor care îi cunoșteau rușinea și nenorocirile, se hotărîse să părăsească în taină Constantinopolul și să se ducă în vreun oraș din Europa, unde să poată găsi adăpost într-o familie creștină. Mărturisise că, după toate binefacerile de care se bucurase din parte-mi, a pleca pe furiș fără încuviințarea mea și a nu arăta încredere binefăcătorului său era o ingratitudine. Dar cum eram omul față de care era cel mai îndatorată, eram totodată și cel față de care avea cea mai mare stimă și. deci, cel a cărui prezență, vorbă și prietenie îi reaminteau în chipul cel mai crud rușinea vieții ei trecute. În cele din urmă, puterea ei de convingere mai mult decît motivele îl determinase pe dascăl s-o conducă în zori în port, unde găsise un vas din Messina cu care putea ajunge în Sicilia.

„Unde se află ? — îl întrerupsei cu o nerăbdare și mai mare. Iată ce te întreb și ce ar fi trebuit să-mi spui din capul locului.“ „Nu mă îndoiesc, îmi spuse el, că se află sau pe vasul din Messina, care nu va pleca decît peste două zile, sau într-un han grecesc din port, unde am condus-o.“ „Grăbește-te să te duci acolo, îi poruncii ; hotărăște-o să se întoarcă imediat la dumneata. Să nu care cumva să te întorci fără ea, adăugai întărind ordinul cu o amenințare ; nu-ți mai spun cît trebuie să te temi de furia mea dacă nu o văd înainte de amiază.“ Se pregătea să plece fără să-mi răspundă. Dar în tulburarea care mă frămînta, neliniștit de o mie de temeri pe care nu încetam să le descopăr, mă gîndii că tot ce nu făceam eu însumi se va face sau prea încet sau prea nesigur. Îl rechemai. Cunoscînd limba, mi s-a părut ușor să mă duc în port și să mă amestec în mulțime fără a fi recunoscut. „Am să te însoțesc, i-am spus. După ce m-ai înșelat atît de cumplit, nu mai meriți încrederea mea.“

Mă gîndeam să plec pe jos, îmbrăcat simplu și neînsoțit decît de fecior. În timp ce mă îmbrăcam, bătrînul încercă să se dezvinovățească prin tot felul de scuze și explicații. Nu mă îndoiam că în planurile lui intra și un anume interes. Dar dînd prea puțină atenție vorbelor sale, nu mă gîndeam decît la ceea ce aveam să întreprind. Cu

toată dorința mea de-a o reține pe Theophe la Constantinopole, mi se părea că, dacă aș fi putut să mă asigur de intențiile ei și să mă conving că voia într-adevăr să înceapă o viață cuminte și retrasă, m-aș fi gîndit mai degrabă să-i favorizez planul decît să i-l zădărnicesc. Dar presupunînd că era sinceră, era oare de crezut că la vîrsta ei ar putea rezista tuturor prilejurilor ce puteau să i se ivească de a recădea în alte aventuri ? Căpitanul vasului din Messina, primul călător ce se va afla cu ea pe vas, totul îmi devenea suspect. Și dacă nu părea hărăzită de soartă unei purtări mai așezate decît cea a primilor săi ani de viață, dc ce să fi lăsat să-mi răpească altul desfătările pe care îmi promisesem să le gust cu ea ? Acestea erau limitele la care credeam că se rezumă sentimentele mele. Am ajuns la hanul în care o lăsase dascălul de limbi străine. Nu plecase de acolo. Dar mi s-a spus că se afla în camera sa cu un tînăr pe care-l chemase, văzîndu-l trecînd prin port. M-am interesat plin de curiozitate de împrejurările acestei vizite. Theophe, pe care tînărul o recunoscuse imediat și o îmbrățișase cu mare tandrețe, păruse să răspundă fără înconjur mîngîierilor lui. Se încuiaseră împreună și nimeni nu-i deranjase de mai bine de o oră. Am crezut că toate prevestirile mele se împliniseră deja și, cu o ciudă pe care nu mă puteam împiedica s-o simt, puțin a lipsit ca, renunțînd la orice legătură cu Theophe, să nu mă întorc acasă fără s-o mai văd. Dar, cum tot nu înțelegeam zbuciumul din sufletul meu, am crezut că vreau numai să-mi satisfac curiozitatea aflînd cele ce se petreceau. L-am trimis sus pe dascăl ca s-o anunțe că ceream să-i vorbesc. Tulburarea pe care i-a pricinuit-o numele meu a împiedicat-o mult timp să poată răspunde. Întorcîndu-se în fine, dascălul de limbi străine îmi spuse că băiatul pe care-l găsise cu ea era cel mai tînăr dintre cei trei fii ai lui Condoidis. Am intrat îndată. Ea dădu să se arunce la picioarele mele ; o oprii cu forța și, mai liniștit după ce-l recunoscui pe fratele ei decît s-ar fi cuvenit să fiu după atîta zbucium dacă sentimentele mele n-ar fi fost de altă natură decît continuam să cred, în loc să-i fac reproșuri, i-am arătat doar bucuria de-a o regăsi.

Într-adevăr, ca și cum în ochii mei ar fi survenit vreo schimbare față de ziua precedentă, am rămas cîtva timp

s-o privesc cu o plăcere sau mai curînd cu un nesaţ pe care nu-l mai încercasem nicicînd. Întreaga ei înfăţişare, pentru care mi se păruse pînă atunci că nu aveam decît o admiraţie moderată, mă mişca pînă la a mă face să-mi trag înainte scaunul dintr-un soi de nestăpînită pornire de a mă aşeza mai aproape de ea. Teama ce-o avusesem de a o pierde părea să sporească regăsind-o. Aş fi vrut să se fi întors deîndată acasă la dascălul de limbi străine, iar vederea mai multor corăbii, printre care îmi închipuiam că trebuie să se afle şi cea din Messina, îmi provoca o nelinişte care-mi aprindea sîngele. „Te pregăteai să pleci, Theophe, îi spusei cu tristeţe. Cînd ai luat hotărîrea de a părăsi un om care îţi este atît de devotat, n-ai ţinut deloc seama de suferinţa pe care plecarea ta i-o va pricinui ? Dar de ce să pleci fără să-mi spui şi mie ? Ţi s-a părut oare că n-am răspuns încrederii tale ?“ Ţinea ochii plecaţi şi am văzut că îi picurau lacrimi. Dar ridicîndu-şi privirea spre mine, mă asigură, ruşinată, că n-avea nimic a-şi reproşa dinspre partea recunoştinţei ; şi, dacă dascălul de limbi străine, spuse ea, mi-ar fi făcut cunoscute sentimentele pe care mi le purta, nu aveam temei s-o bănuiesc de nerecunoştinţă. Continua să se justifice cu aceleaşi argumente pe care mi le dăduse şi dascălul şi, ajungînd la tînărul Condoidis, a cărui prezenţă în camera ei putea să mă surprindă, îmi mărturisi că, văzîndu-l pe stradă, amintirea afecţiunii pe care i-o arătase în ajun o făcuse să-l cheme. Ceea ce tocmai aflase din mărturisirea lui era pentru ea un motiv în plus de a-şi grăbi plecarea. Condoidis declarase celor trei fii ai săi că nu mai avea nici o urmă de indoială că era sora lor ; dar că, nefiind dispus s-o primească în familie, interzisese fiilor săi să întreţină cu ea vreo legătură şi, fără să le dezvăluie care îi erau gîndurile, părea să pună la cale un plan întunecat. Încîntat de a-şi fi regăsit sora, pentru care simţea o dragoste tot mai mare, tînărul o îndemnase să se ferească de relele intenţii ale tatălui său ; şi, aflînd-o hotărîtă să se îndepărteze de Constantinopole, îi oferise s-o însoţească. „Ce sfat ai putea da unei nefericite, adăugă Theophe, şi ce altă cale îmi rămîne de ales în afară de fugă ?“

Aș fi putut să-i răspund că cel mai puternic motiv pe care-l avea de a fugi fiind teama de tatăl ei, plîngerile mele nu rămîneau mai puțin valabile, deoarece acest nou necaz nu apăruse decît după ce-și hotărîse plecarea. Dar sacrificînd totul dorinței de a o reține, și nelăsînd în afara bănuielilor mele nici măcar pe fratele ei, îi arătai că, dacă plecarea ei era îndreptățită și necesară, trebuiau totuși luate unele precauțiuni de care nu se putea lipsi fără să comită o imprudență. Și, învinuind-o în continuare de a nu se fi bizuit îndeajuns pe ajutorul meu, am stăruit să-și amîne plecarea pentru a-mi da răgaz să-i caut o ocazie mai puțin primejdioasă decît cea pe care o oferea un căpitan de vas necunoscut. Cît despre tînărul Condoidis, a cărui fire bună o lăudai, îi oferii să-l iau la mine, unde ea avea lesne să se convingă că în ce privește viața plăcută și grija pentru educația lui nu ar fi avut defel a regreta casa tatălui său. Nu știu dacă doar sfiala a fost cea care a făcut-o să cedeze fără rezistență solicitărilor mele ; dar judecînd după tăcerea-i că e de acord să mă urmeze, am cerut să mi se aducă o trăsură pentru a o conduce eu însumi la dascălul de limbi străine. Acesta îi spuse la ureche cîteva cuvinte pe care nu le deslușii. Tînărul Condoidis, care aflase de la ea cine sînt, arătă o asemenea bucurie față de propunerea mea încît îmi făcui o părere și mai rea despre un tată al cărui fiu era atît de încîntat să scape de el ; iar unul din motivele mele era dorința de-a fi pe de-a-ntregul informat de tot ce privea această familie.

Întorcîndu-mă la dascălul de limbi străine, îmi propuneam să nu mai amîn destăinuirea pe care voiam s-o fac lui Theophe despre planurile ce le aveam în privința ei. Dar cum nu mă putusem descotorosi în mod decent de tînărul Condoidis, care părea a se teme că mi-aș putea uita promisiunea dacă-l pierd o clipă din vedere, am fost nevoit să mă rezum la formule vagi, al căror sens nu mă miram că pare a nu-l înțelege. Acest limbaj era totuși atît de diferit de cel pe care-l folosisem totdeauna cu ea, încît, cu inteligența naturală cu care era înzestrată, trebuie să fi înțeles că avea un alt temei. Singura schimbare pe care o făcui la dascălul de limbi străine a fost aceea de a-l lăsa acolo pe feciorul meu, sub pretextul că Theophe n-avea

încă pe nimeni care s-o slujească ; dar, de fapt, pentru a mă asigura de toate mișcările ei, pînă ce voi fi găsit pentru ea vreun sclav al cărui devotament să-mi redea liniștea. Aveam de gînd să găsesc doi, cîte unul de fiecare sex, și să i-i dau chiar în acea seară. Condoidis mă urmă pînă acasă. L-am pus imediat să lase haina grecească, îmbrăcîndu-l mai potrivit după moda franceză. Această schimbare îl avantaja în așa măsură încît nu mi-a fost dat să văd mulți tineri cu o înfățișare atît de plăcută. Avea aceleași trăsături și aceiași ochi ca Theophe, cu o statură minunată, căreia hainele purtate înainte îi ascundeau tot farmecul. Creșterea lui lăsa totuși de dorit în mii de privințe, ceea ce mă făcea să am aceeași proastă părere ca și înainte despre purtarea și sentimentele nobilimii grecești. Dar mi-era de ajuns să-l știu fratele lui Theophe pentru a dori să-mi dau toată silința să-i desăvîrșesc calitățile firești. Am poruncit să fie servit de slujitorii mei tot atît de bine pe cît eram slujit eu și am tocmit chiar în aceeași zi profesorii de care avea nevoie. Nu am întîrziat nici să-i cer cîteva lămuriri asupra familiei sale. Îi cunoșteam vechimea, dar informațiile pe care le căutam erau cele de care m-aș fi putut servi în folosul lui Theophe.

Îmi repetă ce știam despre vechimea nobleței tatălui său și-mi spuse că acesta pretindea a se trage dintr-un anume Condoidis care fusese general al ultimului împărat grec și care-i dăduse de furcă lui Mahomed al II-lea [1] cîteva zile înainte de căderea Constantinopolului. Comanda o oștire numeroasă în afara Capitalei ; dar poziția armatei turcești împiedicîndu-l să se apropie de ea, a luat hotărîrea, aflînd ultimele vești despre starea nenorocită a orașului, să-și sacrifice viața pentru a salva Imperiul. După ce alese o sută dintre cei mai viteji ofițeri ai săi, le propuse să-l urmeze pe drumuri pe care o armată nu putea trece și, mergînd în fruntea lor, în întunericul nopții, ajunse la tabăra lui Mahomed pe care-și jurase să-l ucidă în cortul lui. Turcii se credeau, într-adevăr, atît de siguri în acea parte încît paza era slabă și puțin vigilentă. Pă-

[1] Mahomed al II-lea (1430—1481), „cuceritorul Constantinopolului“ (1453). Învins în 1456 în fața Belgradului de Iancu de Hunedoara, a cucerit de asemenea Grecia centrală și Serbia.

trunse, dacă nu pînă la cortul lui Mahomed, cel puțin pînă la cele dimprejur care aparțineau escortei sale. Nu se opri ca să lovească dușmani pe care-i afla cufundați în somn, se gîndea numai să ajungă la Sultan, și primii săi pași fură încununați de succes. Dar o turcoaică, ieșind, după cît se pare, pe furiș dintr-un cort pentru a intra într-altul, auzi un zgomot de pași de care se sperie. Se întoarse din drum cu o spaimă pe care o răspîndi cît ai clipi în jur. Condoidis, pe cît de înțelept pe atît de viteaz, renunță îndată la speranța de a reuși să-l omoare pe Sultan și, socotind viața lui necesară stăpînului său de vreme ce nu putuse servi la a-l scăpa de dușman, își folosi curajul și înțelepciunea ca să-și deschidă, lui și tovarășilor săi, drum de scăpare. Reuși să se descurce în chip atît de iscusit încît nu pierdu decît doi oameni. Dar nu-și salvase viața decît spre a o pierde și mai glorios în teribila înfrîngere care avu loc două zile mai tîrziu. Copiii săi, de vîrstă fragedă, deveniră supuși ai turcilor și unul dintre ei se stabili în Moreea, unde urmașii săi trecură printr-o mulțime de încercări. În cele din urmă neamul lor se redusese la cei care trăiau atunci la Constantinopole și la un episcop grec cu același nume a cărui eparhie era acum într-un oraș din Armenia. Averea lor consta din două sate, care le aduceau un venit de aproximativ o mie de scuzi în moneda noastră și care îi reveneau moștenire fiului cel mai mare, conform unui privilegiu destul de rar în statele Sultanului, unica distincție acordată familiei lor.

Dar alte speranțe îi aduseseră pe tată și pe copii la Constantinopole, și aceasta era, după toate aparențele, cauza asprimii lor față de Theophe. Un grec bogat, rudă apropiată a lor, făcuse la moartea sa un testament prin care le lăsa tot avutul său, cu singura condiție ca biserica să-nu aibă nimic a le reproșa dinspre partea credinței și a libertății, două virtuți cu privire la care națiunea greacă este deosebit de grijulie. Iar biserica, adică Patriarhul și episcopii subordonați Mitropolitului, care erau instituiți judecători ai acestei dispoziții testamentare, aveau cu atît mai mult interesul de a nu se arăta binevoitori, cu cît ei erau cei ce urmau a se substitui legatarilor în cazul în care aceștia ar fi fost excluși de la succesiune. Soția lui Condoidis fusese răpită în vremea aceea, iar prelații greci nu

pierduseră prilejul de a scoate în evidenţă incertitudinea cu privire la soarta ei şi a fiicei ei, ca pe un impediment în executarea testamentului. Aşa se explica de ce Condoidis, după ce îl identificase pe vechilul său, se gîndise mai puţin să obţină informaţii despre peripeţiile nevestei şi fiicei sale decît să-l pedepsească pe răpitor, de îndată ce acesta se recunoscuse vinovat de răpire şi declarase că muriseră. Sperase că, indiferent în ce stare vor fi ajuns, orice ştire despre ele va fi înmormîntată odată cu el. Şi aflînd de mărturisirea pe care acel ticălos o făcuse cadiului, el se străduí s-o facă să treacă drept o mistificare şi nu avu linişte pînă ce nu-l văzu dus la moarte. Ce-i drept, Patriarhul nu părea totuşi mai dispus să-i cedeze moştenirea şi, nefiind mulţumit cu o mărturie, pretindea dovezi de care Condoidis gîndea că se va putea lipsi. Fiică-sa, care i se înfăţişase de parcă ar fi picat din cer, îl aruncase într-o stare de cumplită îngrijorare. Departe de a se simţi îmboldit să cerceteze pe ce îşi întemeia ea pretenţiile şi prin ce întîmplare se afla la Constantinopole, se temea de orice lămurire care ar fi putut dăuna avantajelor la care spera. În cele din urmă, convingîndu-se că, după moartea vechilului, fetei i-ar fi fost foarte greu să dovedească adevărul cu privire la naşterea sa, a luat nu numai hotărîrea de a n-o recunoaşte, dar chiar de a o acuza de impostură şi de a cere pedepsirea ei, în cazul în care Teophe ar căuta să-şi dovedească drepturile.

„Şi nu mă înşel, adăugă tînărul, socotind că tata a pus la cale un plan şi mai îngrozitor ; pentru că l-am văzut, după vizita domniei-tale, într-o stare de agitaţie care a fost totdeauna la el urmată de consecinţe cumplite, şi nu îndrăznesc să vă spun la ce l-au împins uneori ura şi furia.“

Această relatare m-a încredinţat că-i va fi foarte greu lui Theophe să-şi recapete drepturile firesti ; dar nu mă îngrijorai prea mult de intenţiile tatălui ei, pentru că îmi făceam iluzia că, orice mijloc ar fi ales acesta spre a-i face rău, aş fi putut-o apăra cu uşurinţă. Acest gînd mă hotărî chiar să renunţ la intenţia de a nu-i destăinui cine sînt, sau cel puţin ce mă lega de fiica sa. Dimpotrivă, îl îndemnai pe fiul său să vorbească cu el chiar în acea zi, atît pentru a-i spune că o luam pe Theophe sub protecţia mea,

cît și pentru a-i face cunoscută prietenia pe care i-o arătam tînărului primindu-l la mine. Imediat am pus să mi se caute doi sclavi, așa cum îi socoteam eu trebuitori unor aranjamente la care mă gîndeam ; și, neașteptînd decît înserarea pentru a le pune în aplicare, mă dusei la căderea nopții la dascălul de limbi străine.

Feciorul meu mă aștepta cu nerăbdare. Îl încercase gîndul, în timpul zilei, să-și părăsească postul în care-l lăsasem pentru a veni să mă pună la curent cu cîteva lucruri pe care le observase și i se păruseră importante. Trimisul Selictarului venise cu daruri bogate, iar dascălul de limbi străine vorbise mult timp cu el, în mare taină. Feciorul meu, care nu știa turcește, se prefăcuse a nu băga de seamă nimic, cu atît mai lesne cu cît, nesperînd să poată înțelege discuția lor, se rezumase să-i observe de la distanță. Cel mai ciudat i se păruse că dascălul acceptase cu foarte mare plăcere darurile Selictarului. Erau stofe prețioase și o mulțime de bijuterii din cele folosite de femei. Căutase să afle cum le va primi Theophe ; dar, deși nu pierduse din ochi ușa apartamentului ei și, pe cît i-a fost posibil, pe ea însăși, îmi spuse, nu văzuse ca darurile să fi fost duse în camera ei.

Aveam atît de puține motive de a-l menaja pe dascălul de limbi străine, încît, nedorind să aud alte explicații decît de la el însuși, l-am chemat îndată să-mi dea socoteală de această purtare. Pricepu de la primele cuvinte că nu izbutise să se ascundă. Și, netrăgînd nădejde să obțină ceva prin vreun șiretlic, se hotărî să-mi mărturisească direct că, avînd încuviințarea lui Theophe, căreia îi arătase nevoile sale, oprise darurile Selictarului pentru sine. Suma de bani avusese aceeași soartă ca și stofele. „Sînt sărac, îmi spuse ; i-am dat a înțelege lui Theophe că darurile sînt ale ei, fără îndoială, de vreme ce îi sînt trimise fără nici o condiție ; iar recunoștința pe care a socotit că mi-o datorează pentru unele mici servicii făcute de mine a determinat-o să mi le cedeze.“ Îmi fu lesne să înțeleg, după această mărturisire, motivele pe care le avusese de a se învoi atît de ușor la fuga ei. Pierdui pe loc orice încredere într-un om capabil de o asemenea josnicie și, cu toate că nu-l puteam acuza de a se fi sustras obligațiilor pe care le impune cinstea, îi declarai că nu mai avea nimic

de așteptat de la bunăvoința mea. Această ieșire a fost o imprudență. Ascendentul meu asupra unui om atît de iscusit m-a împiedicat să chibzuiesc pe loc și, dealtfel, hotărîrea ce-o luasem de a schimba locuința lui Theophe mă scutea de nevoia pe care o avusesem de serviciile lui.

Știam de la cel care-mi procurase pe cei doi sclavi pe care îi aduceam cu mine că puteam să am în ei toată încrederea. Le explicasem planurile mele și le promisesem libertatea drept preț al fidelității și al zelului lor. Femeia slujise în mai multe haremuri. Era grecoaică precum Theophe. Bărbatul era egiptean ; și, cu toate că nu dădusem nici o importanță înfățișării lor, aceasta avea ceva mai presus de condiția în care se aflau. I-am prezentat lui Theophe. Nu s-a împotrivit să-i primească, dar mă întrebă la ce i-ar putea folosi în scurtul timp pe care-l mai avea de petrecut la Constantinopole.

Eram singur cu ea. Profitai de împrejurare pentru a-i face cunoscut proiectul meu. Dar, deși acesta era bine gîndit, iar eu încă îmi mai închipuiam că propunerea avea să-mi fie ascultată cu plăcere, nu-mi regăseam ușurința de a mă exprima pe care o aveam în mod obișnuit. Fiecare privire pe care o aruncam lui Theophe mă făcea să încerc emoții pe care i le-aș fi explicat mai bucuros decît să-i propun dintr-odată genul de legătură pe care doream s-o stabilesc cu ea. Totuși, o neliniște atît de confuză nefiind de natură a mă face să-mi schimb dintr-odată hotărîrea, îi spusei destul de timid că, interesul ce-l nutream pentru fericirea ei făcîndu-mă să-i privesc plecarea ca pe un act de imprudență care n-avea cum sfîrși bine, îi ofeream o soluție cu mult mai plăcută și care-mi permitea să-i garantez în egală măsură și liniștea pe care părea s-o dorească, și o desăvîrșită siguranță față de manevrele lui Condoidis. „Am în apropiere de oraș, continuai, o casă foarte îmbietoare prin așezarea ei și prin frumusețea deosebită a grădinii. Ți-o ofer drept locuință. Vei fi liberă și respectată. Îndepărtează orice gînd de harem, adică de singurătate și de constrîngere permanentă. Voi fi cu tine atît de des pe cît îmi vor îngădui treburile. Nu-ți voi aduce altă societate decît pe aceea a cîtorva prieteni francezi, de la care vei putea să-ți faci o idee despre obiceiurile nației mele. Dacă mîngîierile, grija și afecțiunea mea

pot să-ţi facă viaţa plăcută, vei vedea că ele nu-ţi vor lipsi nici o clipă. Vei afla, în fine, ce deosebire este, pentru fericirea unei femei, între a avea parte de dragostea unui bătrîn într-un harem şi a trăi alături de un om de vîrsta mea, care-şi va concentra toată dorinţa pentru a-ţi fi pe plac şi care-şi va face un ţel din a te face fericită."

Ţinusem ochii plecaţi pe cînd îi spuneam toate acestea, ca şi cum m-aş fi încrezut prea mult în puterea ce-o aveam asupra ei şi m-aş fi temut să nu abuzez de ea. Mai preocupat chiar de propriile mele sentimente decît de un proiect întocmit cu atîta bucurie, aşteptam cu mult mai multă nerăbdare să-şi exprime înclinarea ce-o avea pentru mine decît să se pronunţe asupra liniştii şi siguranţei pe care trebuia să i le aducă planul ce-i propuneam. Încetineala cu care îmi răspunse îmi stîrni neliniştea. Într-un tîrziu, părînd a îndepărta o îndoială pe care cu greu ar fi învins-o, îmi spuse că, fără a-şi schimba dorinţa de-a pleca din Turcia, era de acord că pînă voi găsi prilejul pe care îi promisesem să-l caut îi va fi mai plăcut să locuiască la ţară decît la oraş ; şi, revenind la recunoştinţa ei, adăugă că, binefacerile mele fiind fără margini, nu se mai gîndea la ce i-aş fi cerut în schimb deoarece, îndatorînd o nefericită care nu putea face nimic în folosul meu, nu căutam, fără îndoială, decît să dau ascultare generozităţii mele. Ar fi fost firesc ca, faţă de emoţiile ce-mi stăpîneau inima, să caut a mă elibera printr-o declaraţie mai limpede ; dar, mulţumit de-a o vedea dispusă să vină la mine la ţară, nu mai cercetai dacă îmi înţelesese intenţiile şi nici dacă răspunsul ei reprezenta un consimţămînt sau un refuz şi o zorii să plecăm îndată.

Nu se opuse. Dădui ordin feciorului să-mi aducă degrabă o caleaşcă. Era abia nouă seara. Îmi făceam socoteala să cinez cu ea la ţară, şi cîte nu speram apoi de la această fericită noapte ? Dar abia apucasem să-mi manifest bucuria, că iată-l pe dascălul de limbi străine intrînd cu un aer consternat şi, luîndu-mă deoparte, îmi aduse la cunoştinţă că Selictarul, însoţit doar de doi sclavi, cere s-o vadă pe Theophe. Tulburarea cu care-mi comunică această veste mă împiedică să înţeleg imediat că dregătorul se afla el însuşi la uşă. „Ah, de ce n-ai răspuns, zisei,

că Theophe nu-l poate primi ?“ Îmi mărturisi, cu același aer încurcat, că neputînd să-și închipuie că era chiar Selictarul, și luîndu-l drept unul dintre oamenii săi, a crezut că se poate descotorosi de el răspunzîndu-i că mă aflam cu Theophe ; dar dregătorul păruse cu atît mai grăbit să coboare și chiar îi poruncise să mă anunțe că de el era vorba. Mi se păru imposibil să evit o complicație atît de supărătoare ; și, dacă m-am minunat văzînd ce poate să facă dragostea dintr-un om cu o poziție socială ca a lui, nu m-am gîndit că această cugetare mi se potrivea la fel de bine, ci numai la jalea mea de a vedea că-mi năruie așteptările. Nu m-am îndoit că e vorba de o nouă trădare a dascălului de limbi străine ; dar necatadixind să-i mai fac reproșuri acestui ticălos, mă grăbii s-o îndemn pe Theophe să nu dea nici o speranță unui om ale cărui intenții le cunoștea. Această grijă era menită s-o facă să le înțeleagă pe deplin pe ale mele. Mă asigură că doar supunerea pe care mi-o datora o hotărîse să primească această vizită.

Ieșii în întîmpinarea Selictarului. Mă îmbrățișă cu afecțiune și, glumind cu voie bună în legătură cu o atît de ciudată întîlnire, îmi spuse că frumoasa grecoaică ar fi nedreaptă dacă s-ar plînge de lipsa prieteniei și a dragostei. Apoi repetîndu-mi tot ceea ce îmi mai spusese despre înclinația pe care o avea pentru ea, adăugă că, dată fiind încrederea pe care o avusese totdeauna în cuvîntul meu, nu-i displăcea să fiu martor la propunerile pe care avea să i le facă. Mărturisesc că atît aceste vorbe cît și scena pe care mi-o anunța m-au pus în încurcătură. Ce diferit mă simțeam de cel ce fusesem atunci cînd îl asigura că doar generozitatea mă îndemna să mă interesez de soarta lui Theophe ! Și, într-o stare despre care nu mai aveam îndoieli, cum puteam să-mi închipui că voi avea destulă stăpînire pentru a fi în liniște martor la propunerile rivalului meu ? A trebuit totuși să accept, încercînd un sentiment cu atît mai dureros cu cît eu însumi mi-l impusesem. Theophe se arătă foarte încurcată văzîndu-l că apare cu mine. Tulburarea ei spori cînd, apropiindu-se de ea, Selictarul îi vorbi deschis despre pasiunea lui și o plictisi cu toate mărturisirile de dragoste care, la turci,

seamănă cu un rol învăţat. Am încercat de mai multe ori să întrerup o comedie care nu-i putea fi decît tot atît de nesuferită lui Theophe cît şi mie, şi-am ajuns chiar pînă la a răspunde în locul ei că, hotărîndu-se să-şi folosească libertatea pentru a părăsi Constantinopolul, avea să piece cu regretul de a nu putea da ascultare unor sentimente atît de drăgăstoase şi de plăcut exprimate. Dar ceea ce-mi închipuisem eu că e de natură să-l domolească, sau cel puţin să-l determine a-şi modera exprimarea, îl făcu, dimpotrivă, să-şi expună grabnic propunerile pe care şi le pregătise. Îi reproşă un proiect pe care, zicea el, nu-l concepuse decît pentru a-l face nefericit ; dar, închipuindu-şi că va reuşi s-o înduplece arătîndu-i ce voia să facă pentru ea, îi vorbi de o casă splendidă pe care o avea pe malul Bosforului şi a cărei folosinţă pe viaţă era hotărît să i-o cedeze, ca şi de un venit cu care să facă faţă fastului unei atît de frumoase locuinţe. Va fi acolo nu numai liberă şi independentă, dar va avea şi o autoritate absolută asupra a tot ce depindea de el. Îi va dărui treizeci de sclavi de ambele sexe, toate diamantele sale, al căror număr şi frumuseţe îi vor stîrni admiraţia, precum şi dreptul de a alege totdeauna orice ar dori ea. Se bucura de o destul de mare trecere la Poartă pentru a nu se teme de pizma nimănui. Nimic nu era mai solid decît un destin clădit de el. Şi, spre a nu-i lăsa nici o îndoială cu privire la buna sa credinţă, mă luă pe mine de martor la toate aceste făgăduieli.

Aceste oferte făcute cu emfaza obişnuită la turci mă impresionară îndeajuns pe mine însumi ca să mă tem că ele o vor fi impresionat-o din cale-afară şi pe Theophe. Mi se păru atît de surprinzător că erau asemănătoare cu ale mele, pe care dealtfel le întreceau cu mult în strălucire, încît mă înfiorai deodată de teamă pentru proiectul pe care-l alcătuisem atît de abil, sau cel puţin îmi pierdui speranţa de a mai obţine vreodată ceea ce va fi fost refuzat Selictarului. Dar cît de mult îmi sporiră temerile cînd Theophe, grăbită să-şi dezvăluie gîndurile, arătă mai multă înduioşare faţă de binefacerile sale decît se aşteptase el însuşi ? Expresia de satisfacţie ce i se aşternu pe faţă îmi îngădui să descopăr pe chipul ei farmece pe care nici nu i le ştiam. N-o văzusem decît tristă sau îngrijo-

rată. O pornire de cumplită gelozie mă făcu să văd toate luminile dragostei aprinse în ochii ei. Această pornire se transformă într-un val de furie cînd o auzii adăugînd că nu cerea decît douăzeci și patru de ore pentru a se hotărî. Sfîrși prin a-l ruga să plece ; dîndu-și apoi seama că Selictarul ar fi putut considera surprinzător că pe mine rugămintea ei mă lăsa deoparte, sau că-i displăcea să-l accepte mult timp într-un loc în care mă găsise pe mine, adăugă cu mare dibăcie că, față de binefăcătorul căruia îi datora libertatea, ea se supraveghea mai puțin decît față de un străin pe care abia-l văzuse de trei ori.

Aș fi găsit, poate, în încheierea acestei vorbiri cu ce să-mi alin necazul care mă mistuia, dacă ambițiile mele mi-ar fi lăsat destul sînge rece ca să descopăr ceea ce era măgulitor și consolator pentru mine. Dar uimit de termenul pe care-l ceruse pentru răspuns, exasperat de bucuria Selictarului și aproape gîtuit de constrîngerea pe care mi-o impuneam pentru a-mi ascunde tulburarea, nu mă gîndii decît s-ajung în stradă, cu speranța de a mă descărca cel puțin în suspine. Neființd totuși în stare să ies fără Selictar, avui parte de un nou chin cînd mă văzui silit, ieșind cu el, să susțin o conversație de mai bine de un ceas și să ascult cu ce statisfacție se făiea de norocul lui. Nu putui crede că ușurința cu care se făcuse ascultat era doar rezultatul unei șanse de moment și, cunoscîndu-i buna-credință, îi cerui o explicație în legătură cu această vizită atît de surprinzătoare. Nu se lăsă rugat pentru a-mi face cunoscut că, trimițîndu-i chiar în acea zi lui Theophe diverse daruri pe care ea le primise fără a-i răspunde la scrisoare, îi dăduse de înțeles dascălului de limbi străine că avea intenția să vină la el acasă în taină, și că speranța de a fi răsplătit il hotărîse pe acest suflet de mercenar să-i deschidă ușa casei. Ce-i drept, acesta îi spusese că mă aflam de obicei acolo seara ; „dar, neavînd față de ea, continuă Selictarul, decît sentimentele pe care le cunoști și știind de ce natură sînt ale domniei-tale, nu mi s-a părut că prezența domniei-tale mi-ar fi inoportună ci, dimpotrivă, sînt încîntat de a te fi avut martor pentru temeinicia promisiunilor mele“. Îmi repetă că era decis să le îndeplinească întocmai și că dorea să încerce un mod de fericire pe care musulmanii nu-l cunosc.

Fără să vreau, a trebuit să laud noblețea acestui procedeu. Adăugînd la contrarietatea îndurată amintirea bunelor raporturi dintre noi și miile de scrupule de onoare de care nu mă puteam împiedica să țin seama, hotărîi să-mi reprim sentimentele pe care prea le lăsasem să pună stăpînire pe mine și mă despărții de Selictar cu acest gînd. Dar abia se îndepărtase cu cîțiva pași că auzii pe cineva strigîndu-mi pe nume feciorul, singurul slujitor care mă însoțea. Recunoscui pe Jazir, sclavul pe care-l tocmisem pentru Theophe. Gîndul cu care mă despărțisem de Selictar mă stăpînea pînă într-atît încît deschisei gura spre a-i da niște porunci care i-ar fi părut aspre stăpînei sale. Dar mi-o luă înainte cu cele pe care el însuși mi le aducea. Theophe îl trimisese în grabă după mine pentru a mă ruga să mă întorc la ea și îi recomandase să aștepte la oarecare distanță pînă ce voi fi terminat cu Selictarul. O luptă se iscă în sufletul meu între ciuda justificată, sporită de conversația pe care tocmai o încheiasem, și înclinarea ce mă împingea încă să regret speranțele spulberate. Dar socotii că pot ieși din această dilemă, recurgînd pentru întoarcerea mea la un motiv care n-avea nimic comun cu emoțiile ce mă tulburau. Îmi uitasem ceasul, la care țineam în mod deosebit pentru perfecțiunea lucrăturii. Astfel, fără să stau să mă gîndesc că puteam să-mi trimit feciorul după ceas, mă întorsei cu sclavul, destul de mulțumit de-a avea acest pretext pentru a-mi ascunde mie însumi slăbiciunea. Ce-mi va spune ea oare ? Cu ce scuză își va justifica ingrata ușurătatea ei ? Mormăiam aceste reproșuri pe cînd mergeam și, fără a mă gîndi deloc că epitetele ce i le dădeam presupuneau drepturi asupra ei pe care ea nu mi le acordase, imaginația mea nu făcea decît să se aprindă mai tare pe măsură ce mă apropiam de casa ei. Aș fi început negreșit cu cele mai aspre reproșuri dacă, ajungînd la ea, i-aș fi găsit pe față cea mai neînsemnată expresie de teamă sau de încurcătură. Dar propria mea încurcătură a fost mai mare cînd, dimpotrivă, am văzut-o liniștită, veselă și parcă gata să se felicite de fericirea ce i se asigurase. Nu dădu mult răgaz îndoielilor mele. „Recunoaște, îmi spuse ea, că n-aveam altă soluție pentru a scăpa de stăruințele Selictarului. Dar, dacă tră-

sura domniei-tale e gata, trebuie să părăsim orașul înainte de sfîrșitul nopții. Și mi-ar părea rău, adăugă ea, să-l fi pus pe dascăl la curent cu secretul nostru, pentru că încep să văd limpede că ne înșală." Cum de bucurie eram încă și mai încurcat decît fusesem de durerea mea, avu timp să-mi spună că, după ce i se destăinuise cu privire la proiectul ei de plecare, avusese satisfacția de a-l afla foarte dispus s-o ajute, dar că dincolo de zelul său izbutise să descopere că unicul lui mobil era interesul. Îi ceruse voie să păstreze darurile Selictarului, explicîndu-i că trebuia să-i fie cu totul indiferent ce va gîndi despre ea după ce va fi plecată. Cele două cuvinte pe care i le spusese tainic în port erau rugămintea de a-mi ascunde această înțelegere. Și, cu toate că prin precauția pe care și-o luase de a se asigura de încuviințarea ei părea să-i fi rămas destulă probitate pentru a nu se face vinovat de furt, nu se îndoia că el are un amestec în vizita și propunerile Selictarului. În fine, tot felul de motive o îndemnau să accepte propunerea pe care i-o făcusem cu privire la casa meá de la țară, și, dacă aș fi atît de bun să-i satisfac nerăbdarea, n-aș amîna această plecare pentru a doua zi.

Eram atît de încîntat să aud ce spune și atît de decis să nu amîn nici cu un minut ceea ce doream cu mult mai mult decît ea, încît, fără a mai pierde timp să-i răspund, am poruncit din nou ca trăsura să se întoarcă degrabă. Venise în vreme ce mă întrețineam cu Selictarul și-l însărcinasem pe fecior s-o trimită îndărăt. Nu era greu să-i ascund dascălului de limbi străine locul de refugiu al lui Theophe ; însă, cu toată bucuria mea, nu puteam să-mi alung gîndul de la Selictar, și mă încerca o oarecare îngrijorare cu privire la felul în care va reacționa la această întîmplare. În măsura în care-mi puteam analiza, la repezeală, scrupulele, mă socoteam cu totul la adăpost de reproșurile lui. Mărturisirea pe care i-o făcusem despre sentimentele mele fusese, la vremea sa, sinceră. Nu-i garantasem că ele nu s-ar putea schimba, și nici măcar nu-l împiedicasem s-o cucerească pe Theophe cu propunerile lui ; nu de mine avea a se plînge dacă ea le preferase pe ale mele. Totuși, fata îi dăduse unele speranțe, iar termenul pe care i-l fixase pentru a se hotărî îl îndreptățea să

spere că va accepta, ceea ce o obliga cel puțin să dea ochii cu el și să-i explice clar intențiile ei. Mă temeam că, reamintindu-i de toate acestea, aș putea-o neliniști și pe ea. Dar Theophe prevăzuse totul. Cînd m-am întors în camera ei după ce dădusem poruncile, am găsit-o cu pana în mînă. „Îi scriu Selictarului, îmi spuse, pentru a spulbera orice iluzie pe care și-ar fi putut-o face despre răspunsul meu. Voi lăsa scrisoarea dascălului de limbi străine, care va fi fără îndoială foarte mulțumit să-i mai facă un serviciu.“ Continuă să scrie, iar eu îi răspunsei în puține cuvinte doar spre a-i lăuda hotărîrea. Mă stăpîneam pentru a-mi păstra întreagă bucuria ferecată în inimă, ca și cum teama de a înfrunta vreun nou obstacol m-ar fi făcut să-mi reprim orice elan. Dascălul de limbi străine, la care aproape nu mă mai gîndeam, și pe care remușcările îl îndemnau poate să caute un mijloc de a se împăca cu mine, îmi ceru voie să intre. Desigur, răspunse Theophe în locul meu ; și, la apariția acestuia, îi spuse că, fiind decisă să plece din Constantinopole, iar motivele pe care mi le expusese obligîndu-mă și pe mine să aprob hotărîrea ei, se bucura să arate Selictarului recunoștința ce i-o purta pentru amabilitățile lui. Îi înmînă scrisoarea pe care tocmai o terminase. „Vă veți achita cu atît mai bine de acest comision, adăugă cu un zîmbet, cu cît ați și fost răsplătit pentru el, iar Selictarul nu se va gîndi, cum nu am nici eu de gînd, să vă ceară socoteală de darurile sale.“ Nu mă putui abține de a profita de acest prilej pentru a-i reproșa dascălului purtarea lui. Îmi jură, ca să se justifice, că nu-și închipuise c-ar aduce vreun prejudiciu credinței pe care mi-o datora ; și, amintindu-mi cît de deschis îmi mărturisise partea sa de vină în plecarea lui Theophe atunci cînd își dăduse seama cît de profund mă afectează aceasta, mă imploră să apreciez temeinicia sentimentelor sale după o atît de grăitoare dovadă de sinceritate. Dar văzui foarte clar că trebuia să pun aceasta pe seama faptului că se temuse de răzbunarea mea și, renunțînd la serviciile sale, îi dădui doar însărcinarea să comunice Selictarului că aveam de gînd să-l văd cît mai curînd.

Găsisem, într-adevăr, acele mijloace ce mi se păreau sigure pentru a-mi păstra prietenia acestui dregător, cu

toate interesele noastre opuse. Dar auzind în acea clipă trăsura, nu mă mai gîndii la alteeva decît s-o iau pe Theophe de mînă pentru a o conduce. I-o strînsei cu o pornire pătimașă pe care nu mai aveam puterea s-o ascund ; și, cu toate că-mi trecuse prin minte s-o trimit singură, însoțită doar de feciorul meu, pentru a-l lăsa pe dascăl și mai nelămurit cu privire la locul unde se ducea, nu fui în stare să rezist plăcerii de a mă afla cu ea în aceeași trăsură, stăpîn pe soarta și pe persoana ei prin consimțămîntul pe care mi-l dăduse de bunăvoie la plecarea noastră ; stăpîn pe inima ei, căci de ce aș ascunde fericirea pe care o speram ? Și ce altă explicație aș fi putut da hotărîrii pe care o luase de a se arunca în brațele mele cu atîta încredere ?

De cum m-am așezat lîngă ea, am sărutat-o cu patimă pe buze, și am avut bucuria s-o văd simțitoare la această mîngîiere. Un oftat care-i scăpă fără voie mă făcu să mă gîndesc cu și mai mult optimism la ceea ce se petrecea în sufletul ei. Tot timpul drumului îi ținui mîna strîns într-ale mele, și mi se păru că-i făcea tot atîta plăcere cît și mie. Nu-i spusei nici un cuvînt care să nu fi fost în același timp o dovadă de dragoste, iar în vorbele mele, deși temperate ca și gesturile de o firească bună-cuviință, se simțea mereu înflăcărarea, mai puternică decît oricînd, din inima mea.

Chiar atunci cînd Theophe se apăra de ardoarea purtării mele, n-o făcea nici cu silă, nici cu severitate. Mă rugă doar să nu folosesc în chip nepotrivit un limbaj atît de tandru și blînd cu o femeie deprinsă doar cu obiceiurile despotice ale haremului, iar cînd acest fel de a se apăra mă îndemnă să-mi înțelesc mîngîierile, adăugă că nu-i de mirare că în patria mea soarta femeilor era fericită dacă toți bărbații înțelegeau să le trateze cu o atît de mare gingășie.

Era aproape miezul nopții cînd am ajuns la casa mea de la țară, care se afla lîngă un sat pe nume Oru. Deși nu poruncisem să se facă pregătiri deosebite, se găsea întotdeauna acolo cu ce să-mi ospătez cum se cuvine prietenii pe care, uneori, îi aduceam la ore cînd nu eram defel așteptat. Sosind, am propus să cinăm. Theophe îmi mărturisi că mai degrabă ar avea nevoie de odihnă decît de

hrană. Dar insistai asupra necesității de a ne reface cît de cît cu o gustare ușoară și aleasă. Petrecurăm la masă puțin timp, pe care îl folosii nu atît ca să mănînc cît mai ales pentru a-mi da frîu liber dinainte, în parte, prin vorbe șăgalnice și priviri pasionate, dorințelor amoroase. Indicasem apartamentul în care voiam să-mi petrec noaptea, și unul din motivele care mă făcuseră să insist ca Theophe să accepte o gustare fusese acela de a da timp servitorilor să-l aranjeze cu cea mai mare eleganță. În fine, cînd îmi repetă că are nevoie de odihnă, eu luai vorba ei drept un fel decent de a-mi declara nerăbdarea ce-o simțea de-a se afla nestingherită cu mine. Mă felicitam chiar de a fi găsit în același timp, la o atît de iubitoare ibovnică, destulă ardoare pentru a dori cu neastîmpăr clipa plăcerii și destulă reținere pentru a-și ascunde cu tact dorințele.

Slujitorii mei, care nu o dată fuseseră martori la escapadele mele amoroase în casa de la Oru și care, dealtfel, aveau ordin de a pregăti un singur pat, orînduiseră în același apartament tot ce era de trebuință pentru Theophe ca și pentru mine. O condusei cu o bucurie și o curtoazie sporite. 'Sclava ei și feciorul meu, care ne așteptau, se apropiară de noi pentru a-și îndeplini slujba, iar eu îi spusei în glumă roabei (pe care o chema Bema) să nu mă supere printr-o prea mare încetineală. Mi se păruse pînă atunci că Theophe împărtășește în chip firesc proiectele mele. O credeam atît de dispusă la încheierea acestei scene, încît nu mă gîndisem cîtuși de puțin să-mi ascund intențiile. Doar nu era să recurg, cu o femeie care-mi povestise deschis peripețiile avute la Patras ori în harem, la subterfugiile cu care se depășește uneori sfiala unei tinere fără experiență ; și-apoi, dacă mi-e îngăduită o altă observație, nu de la o femeie asupra căreia obținusem atîtea drepturi și care mi se abandonase dealtfel cu atîta bună voie era cazul să mă aștept la excese de rezervă și bună-cuviință. De aceea, tot ce simțisem pînă atunci pentru ea mai intens și mai pătimaș nu trecea în ochii mei decît drept o pornire de libertinaj rafinat, care mă făcea s-o prefer oricărei altei femei, căci, cu o înfățișare atît de atrăgătoare, părea a-mi promite o plăcere cu mult mai mare.

Dar, îndată ce băgă de seamă că feciorul meu începuse să mă dezbrace, o dădu la o parte pe sclava care se pregătea a-i face aceleași servicii și rămase cîteva clipe visătoare și nehotărîtă, fără a-și ridica însă ochii spre mine. Pusei la început această modificare de atitudine pe seama întunericului nopții din pricina căruia, de la un capăt al camerei pînă la celălalt, putea să mi se pară doar că pe chipul ei s-a ivit o schimbare. Dar văzînd că rămîne în continuare nemișcată și că Bema stă degeaba lîngă ea, mă încumetai, tulburat, să îndrug cîteva vorbe glumețe despre teama ce mă cuprinsese de a nu mă plictisi din cale-afară așteptînd-o. Acest limbaj pe care, după toate aparențele, împrejurările îl făcuseră limpede, sfîrși prin a o descumpăni de-a binelea. Părăsind oglinda, în fața căreia se mai afla încă, și lăsîndu-se alene pe o sofa, stătu așa aplecată, cu fruntea sprijinită în mînă, ca și cînd ar fi încercat să-și ascundă fața de mine. În primul moment mă temui să nu i se fi făcut rău. Călătorisem noaptea. Gustarea noastră nu constase decît din fructe și înghețată. Alergai spre ea îngrijorat și o întrebai dacă nu cumva se simte rău. Nu-mi răspunse. Îngrijorarea mea crescu ; o luai de mînă, chiar de aceea pe care-și sprijinea capul, și-mi trebui oarecare efort pentru a o atrage spre mine. Se opuse cîteva clipe. Apoi, trecîndu-și mîna peste ochi, ca pentru a-și șterge lacrimile, ale căror urme le văzui, îmi ceru, ca pe o favoare, să spun celor doi servitori să iasă și să stau puțin de vorbă cu ea.

De-abia rămăsei singur cu ea că, plecînd ochii și coborînd glasul, îmi spuse cu un aer îndurerat că nu-mi putea refuza nimic din ceea ce îi pretindeam, dar că nu s-ar fi așteptat niciodată la una ca asta. Tăcu după aceste cîteva cuvinte, ca și cum glasul i-ar fi pierit deodată de durere și teamă, și-mi dădui seama după cum respira că era prădă unei emoții puternice. Mirarea mea și, poate, un sentiment de rușine imposibil de reprimat pe moment mă aruncară și pe mine într-o stare asemănătoare ; în așa fel încît am fi oferit cel mai straniu spectacol din lume cui ne-ar fi văzut, și pe unul și pe celălalt, abătuți de parcă am fi fost loviți din senin de vreo boală.

Mă străduii totuşi să ies din această stare apăsătoare şi, făcînd noi eforturi pentru a-i prinde mîna, reuşii în fine să i-o ţin într-ale mele. „Îngăduie-mi doar o clipă, îi spusei în timpul acestei tandre împotriviri, să te ţin de mînă pentru a-ţi vorbi şi pentru a te asculta." Păru să cedeze mai degrabă din teama de a nu mă jigni decît din dorinţa de a-mi face pe plac. „Ce drept am, vai, să te refuz ? — repetă ea cu aceeaşi melancolie. Dispun eu de ceva care să nu aparţină mai curînd domniei-tale decît mie ? Dar nu, nu, nu m-aş fi aşteptat niciodată." Lacrimile începură să-i curgă mai tare. În emoţia ce mă cuprinsese la această scenă, începui să mă îndoiesc de sinceritatea ei. Îmi amintii a fi auzit de nenumărate ori că cele mai multe turcoaice îşi fac un titlu de glorie din a rezista îndelung la avansurile amoroase şi, la acest gînd, fui cît pe ce să nu ţin seama de rezistenţa şi de lacrimile ei. Totuşi, ingenuitatea durerii ei şi ruşinea pe care aş fi simţit-o de a nu fi la înălţimea părerii ce şi-o făcuse despre mine, în cazul în care era sinceră, mă făcură să-mi reprim din capul locului orice gest. „Nu te teme să mă priveşti, îi spusei, văzînd că îşi ţinea mereu ochii plecaţi, şi socoate-mă ca pe ultimul om de pe lume în stare să te îndurereze sau să-ţi înfrîngă voia. Dorinţele mele s-au născut în chip firesc din farmecul dumitale, şi îmi închipuisem că nu-mi vei refuza ceea ce de bună voie ai acordat fiului guvernatorului din Patras şi Paşei Şeriber. Dar imboldurile inimii nu sînt libere..." Mă întrerupse cu o exclamaţie care mi se păru a izvorî dintr-o inimă plină de amărăciune ; şi, în timp ce mă amăgeam că vorbele mele ar fi de natură s-o aline, ea îmi arătă că ele îi sporeau la culme suferinţa. Nemaipricepînd nimic din această ciudată întîmplare şi nemaiîndrăznind nici măcar să adaug vreun cuvînt din teama de a nu-i înţelege bine gîndurile, o rugai să-mi spună ea însăşi ce trebuie să fac, ce trebuie să spun spre a risipi supărarea pe care i-o pricinuisem, şi să nu mă învinovăţească de ceea ce, la urma urmei, nu trebuia să ia drept o ofensă. Mi se păru că tonul pe care-i adresasem această rugăminte o făcuse, la rîndu-i, să se teamă că mă jignise cu reproşurile ei. Îmi strînse mîna cu un gest în care simţii înfrigurarea. „O, cel mai bun dintre oameni, îmi spuse, cu o formulă obişnuită la turci, apreciază mai bine sentimentele nefericitei tale

sclave și nu-ți închipui că, între domnia-ta și mine, ar putea exista vreodată ceva care să poarte numele de ofensă. Dar mi-ai îndurerat adînc inima. Ceea ce-ți cer, adăugă ea, de vreme ce-mi dai dreptul de a-ți spune ce doresc, este să mă lași să petrec această noapte cu gîndurile mele triste și să-mi îngădui a ți le împărtăși mîine. Dacă socotești prea îndrăzneață rugămintea sclavei tale, așteaptă cel puțin să-mi cunoști sentimentele înainte de a le condamna." Vru să-mi cadă la picioare. O oprii cu forța și, ridicîndu-mă de pe sofaua pe care mă așezasem ca s-o ascult, luai o atitudine degajată și nepăsătoare, ca și cînd niciodată nu mi-ar fi trecut prin minte să-i fac cea mai neînsemnată propunere de dragoste. „Lasă deoparte, îi spusei, niște cuvinte care nu se mai potrivesc cu starea ta. Departe de a-mi fi sclavă, ai fi putut dobîndi asupra mea o putere pe care eram bucuros să ți-o acord. Dar n-aș vrea să datorez dragostea ta autorității mele, chiar dacă aș fi în drept să folosesc constrîngerea. Îți vei petrece această noapte și tot restul vieții, dacă aceasta ți-e dorința, în liniște, așa cum se pare că vrei." Chemai îndată sclava și îi poruncii cu un aer firesc să se ocupe de ea ; retrăgîndu-mă cu aceeași aparentă nepăsare, cerui să fiu condus în alt apartament, unde mă băgai imediat în pat. Stăruia în mine o iritare, pe care, cu toate eforturile ce le făcusem pentru a mă stăpîni, n-o putusem calma pe deplin ; dar îmi ziceam că un somn odihnitor va aduce curînd pace în cugetul și inima mea.

Totuși, de-abia începui să-mi adun gîndurile în întunericul și liniștea nopții, că toate întîmplările ce mi se petrecuseră prin fața ochilor îmi reapărură aproape la fel de vii în minte. Cum nu uitasem nici un cuvînt din cîte-mi spusese Theophe, prima impresie pe care o avui gîndindu-mă la ele a fost, fără îndoială, aceea de ciudă și de jenă. Ba mi-a fost chiar lesne să înțeleg că ușurința cu care mă resemnasem s-o las în pace și toată nepăsarea pe care o afișasem plecînd aveau aceeași cauză. Îmi confirmai în cîteva clipe această părere prin reproșurile pe care mi le făceam pentru slăbiciunea mea. Nu era oare cazul să roșesc că mă lăsasem, de cîteva zile, cu atîta imprudență, pradă atracției pentru o fată de acest soi, și era oare cazul ca interesul ce-mi stîrnise să mă stăpînească pînă la a-mi

pricinui neliniște și zbucium ? Nu era oare plină Turcia de sclave de la care puteam aștepta aceleași plăceri ? Nu-mi mai lipsește, îmi spusei în continuare batjocorindu-mă singur pentru sminteala mea, decît să fac o pasiune adevărată pentru o fată de șaisprezece ani pe care am scos-o dintr-un harem, și care nu ajunsese, poate, în cel al lui Șeriber fără a le fi încercat înainte pe toate celelalte. Trecînd apoi la felul în care-mi refuzase favorurile, după ce le împărțise cu dărnicie nu mai știu cîtor turci, mă felicitai pentru delicatețea care mă făcea să pun atîta preț pe resturile lăsate de bătrînul Șeriber. Dar găseam încă și mai de mirare că Theophe învățase atît de repede să cunoască puterea farmecelor sale, și că primul bărbat căruia i se adresa pentru a i le vinde atît de scump era un francez atît de versat ca mine în relațiile cu femeile. Și-a închipuit, îmi zisei, după bunătatea care se vede pe chipul meu și în purtarea mea, că aveam să fiu prima ei victimă ; și poate că această jună cochetă, pe care am crezut-o atît de naivă și de candidă, are de gînd să mă ducă de nas cu șiretenie.

Dar după ce-mi potolii ciuda cu astfel de cugetări insultătoare, ajunsei încet-încet să cîntăresc mai lucid fondul acestei întîmplări. Îmi reamintii întreaga purtare pe care Theophe o avusese față de mine de cînd o văzusem în haremul lui Șeriber. Avusese ea oare vreodată, în gesturi sau vorbe, o cît de neînsemnată ieșire care să se potrivească cu intențiile ce i le atribuiam ? Nu fusesem eu, dimpotrivă, mirat s-o văd de zeci de ori luînd noțiunile noi pe care i le ofeream spre meditație în sensul cel mai serios al moralei : ba chiar nu admirasem oare inteligența pătrunzătoare și justețea care străbăteau din toate raționamentele ei ? Drept e că mi le repetase cîteodată pînă la sațietate, și poate că tocmai această exagerare mă împiedicase să le cred sincere. Le privisem cel mult ca pe o gimnastică a minții pe care și-o oferea, sau ca pe efectul mulțimii de impresii noi pe care lămurirea principiilor și înfățișarea moravurilor noastre nu încetau să le producă asupra unei imaginații vii și neliniștite. Dar de ce să fiu nedrept și să nu admit că, avînd o fire bună și multă judecată, fusese cu-adevărat impresionată de mulțimea de norme morale pe care le afla în germene în fundul sufle-

tului ei ? Nu respinsese ea oare ferm propunerile Selictarului ? Nu avusese oare de gînd să mă părăsească pe mine însumi pentru a pleca să caute în Europa o stare care să corespundă cu ideile ei ? Şi, dacă apoi consimţise să se lase în grija mea, nu era firesc să fi avut această încredere într-un om căruia îi datora acele idei de virtute pe care începuse să le îndrăgească ? În acest caz, nu era oare demnă de respecţ ? Şi pentru cine ar fi fost mai demnă de respect dacă nu pentru mine, care începusem să mă ocup de ea în mod dezinteresat şi care, departe de a-i stînjeni proiectele de viaţă virtuoasă cu propuneri uşuratice şi libertine, trebuia, dimpotrivă, să mă mîndresc cu o convertire ce era cu adevărat opera mea ?

Cu cît mă lăsam mai mult purtat de aceste gînduri, cu atît mai mult îmi dădeam seama că a privi în acest fel întîmplarea avea ceva măgulitor pentru mine ; şi, cum întotdeauna avusesem oarecare pretenţii de noblеţe în principiile mele, nu mă costa cine ştie ce să sacrific plăcerile proiectate speranţei de a face din Theophe o femeie tot atît de remarcabilă prin virtutea, cît şi prin frumuseţea ei. Nu m-am gîndit niciodată, îmi spusei, să-i insuflu înţelepciune ; şi înclinarea pe care presupun că o are nu-i decît consecinţa fericită a firii sale, stimulată de cîteva vorbe ce mi-au scăpat la întîmplare. Ce va fi atunci cînd îmi voi propune ca pe un ţel serios să cultiv aceste bogate daruri naturale ? Mi-o închipuiam cu satisfacţie în această ipostază către care socoteam că pot s-o îndrum. Ce-i va mai lipsi oare atunci, adăugai, impresionat cu anticipaţie de această imagine, pentru a deveni cea mai bună femeie din lume ? Ce ? Theophe ar putea deveni tot atît de demnă de iubit pentru însuşirile spiritului şi-ale sufletului ca şi pentru farmecul exterior al înfăţişării sale. Ei bine, ce om de onoare şi de bun gust nu s-ar socoti fericit să se lege pentru toată viaţa... Mă oprii la jumătatea acestui gînd, speriat parcă de lăcomia cu care inima mea părea a-l îmbrăţişa. Revenii de nenumărate ori asupra lui pînă cînd simţurile mele aţipiră ; şi, departe de-a încerca tulburarea pe care mă temusem că o voi resimţi pînă a doua zi, îmi petrecui tot restul nopţii într-un somn foarte plăcut.

Primele amintiri care-mi veniră în minte dimineața fură cele ce mi se întipăriseră atît de liniştitor în memorie cînd adormisem. Se amplificaseră atît de puternic încît, ştergîndu-le parcă pe cele iniţiale, nu mai simţii nici cea mai mică dorinţă care să semene cu intenţiile pe care le nutrisem de mai multe zile încoace. Ardeam de nerăbdare s-o văd pe Theophe ; dar cu speranţa de a o afla aşa cum, cu atîta plăcere, mi-o închipuisem, sau măcar de-a o vedea în starea de spirit pe care i-o presupusesem. Această înflăcărare mergea pînă la a mă face să mă tem că m-am înşelat în presupunerile mele. Abia aflai că e lumină în apartamentul ei că şi trimisei să i se ceară permisiunea de a intra. Sclava ei veni să mă roage din parte-i să-i las un moment pentru a se da jos din pat. Dar eu mă grăbii s-o surprind, fără alt ţel decît acela de a o face să înţeleagă, printr-o purtare rezervată, schimbarea pe care noaptea o adusese în gîndurile mele. Arătă oarecare tulburare văzînd că sosesc atît de repede şi, în stînjeneala ei, se scuză pentru încetineala sclavei. O liniştii cu vorbe simple, care-i risipiră orice teamă cu privire la intenţiile mele. Cît era totuşi de frumoasă astfel şi cît de potrivite erau farmecele ei pentru a mă face să-mi uit hotărîrile !

„Mi-ai promis, îi spusei pe un ton stăpînit, nişte explicaţii pe care ard de nerăbdare să le ascult ; te rog totuşi să îngădui ca propriile mele explicaţii să treacă înainte. Oricare vor fi fost dorinţele cărora m-am lăsat ieri pradă, trebuie să-ţi fi dat seama, după supunerea pe care am arătat-o faţă de ale tale, că nu cer de la o femeie ceea ce nu-i dispusă să-mi acorde de bunăvoie. Adaug azi acestei dovezi a sentimentelor mele o declaraţie care le va spori. Aceea că oricare ţi-ar fi fost planurile cînd ai acceptat să mă însoţeşti aici, vei avea totdeauna libertatea să le aduci la îndeplinire, după cum o ai acum pe aceea de a te explica.“ Rămăsei tăcut după această declaraţie ; şi hotărîi să nu rup tăcerea pînă ce nu va fi sfîrşit să spună ce avea de spus. Dar, după ce mă privi o clipă, fui mirat s-o văd plîngînd ; iar cînd neliniştea pe care o simţeam din această priciină mă făcu să-mi uit hotărîrea pentru a o întreba care era cauza lacrimilor, mirarea mea spori auzindu-i răspunsul. Îmi spuse că nimeni nu era mai de plîns decît ea şi că ceea ce-i spuneam constituia tocmai necazul la care

se aşteptase. O rugai să vorbească mai limpede. „Vai, reluă ea, făcîndu-mi această mărturisire despre sentimentele domniei-tale, cît de nedrept eşti cu sentimentele mele ! După ceea ce s-a întîmplat ieri aici, nu poţi adopta faţă de mine acest ton decît ca urmare a aceloraşi gînduri ; şi mă topesc de durere că de atîta timp de cînd mă străduiesc să te fac să vezi limpede în adîncul inimii mele, n-am reuşit să-ţi arăt ce se întîmplă acolo."

Acest repros nefăcînd decît să-mi sporească nedumerirea, îi mărturisii, cu tot atîta sinceritate în cuvinte cît şi în expresia feţii, că tot ceea ce o privea, de cînd o văzusem pentru prima oară, fusese mereu pentru mine o enigmă, pe care chiar vorbele ei o făceau mai greu de pătruns. „Vorbeşte limpede, îi spusei ; de ce şovăi ? Cui te-ai putea vreodată destăinui cu mai multă încredere ?"

„Tocmai întrebările domniei-tale, îmi răspunse, tocmai faptul că mă obligi să vorbesc limpede mă face să sufăr. Cum adică, ai nevoie de explicaţii pentru a înţelege că sînt cea mai nefericită dintre femei ? Domnia-ta, care mi-ai deschis ochii asupra înjosirii mele, te miri că nu mă pot suferi eu însămi şi că doresc să mă ascund de ochii celorlalţi ? Vai, ce soartă mi se cuvine oare de aici înainte ? Aceea de a-ţi satisface dorinţele sau pe cele ale Selictarului, cînd în adevărurile pe care mi le-ai împărtăşit am aflat tot atîţia judecători care le condamnă ? Aceea de a mă duce în ţările ale căror obiceiuri şi principii mi le-ai lăudat, pentru a regăsi acolo, în exemplul tuturor virtuţilor pe care le-am ignorat, un veşnic repros la adresa păcatelor mele ? Am încercat totuşi să părăsesc această naţie coruptă. Am vrut să fug şi de cei ce-au pîngărit tinereţea mea nevinovată, şi de domnia-ta, care m-ai învăţat să-mi înţeleg dezonoarea. Dar încotro mă lăsam tîrîtă de ruşinea şi remuşcările mele ? Înţeleg prea bine că fără protecţie şi fără îndrumare n-aş fi putut face nici un pas care să nu mă fi dus către o nouă prăpastie. M-au oprit insistenţele domniei-tale. Deşi eşti mai de temut pentru mine decît toţi bărbaţii laolaltă, căci cunoşti mai bine toată întinderea nefericirii mele, deşi orice privire a domniei-tale mi se pare o sentinţă de condamnare, m-am întors cu domnia-ta la Constantinopole. Un bolnav, îmi ziceam eu pentru a mă

liniști, roșește oare la vederea rănilor sale celes-mai rușinoase ? Dealtfel, după ce mi-am dat seama că o călătorie întreprinsă la întîmplare era o imprudență, am sperat, încrezîndu-mă în cuvintele domniei-tale, că-mi vei arăta căi mai sigure pentru a mă îndepărta. Totuși, astăzi chiar domnia-ta mă împingi către prăpastia din care m-ai salvat. Te-am privit ca pe învățătorul meu în ale virtuții, iar domnia-ta vrei să mă tîrăști din nou spre viciu ; și cu atît mai primejdios pentru slăbiciunea mea, cu cît, dacă viciul ar putea avea pentru mine vreun farmec, n-ar fi decît dacă ți-ar lua înfățișarea. Vai, m-am explicat prost, sau te prefaci că nu mă înțelegi ? Inteligența mea mărginită, confuzia ideilor și exprimării mele te-au putut, poate, înșela asupra sentimentelor mele ; dar dacă începi să le înțelegi, după eforturile ce le fac spre a le explica, nu trebuie să fii jignit de răsunetul pe care însești lecțiile domniei-tale l-au avut în inima mea. Chiar dacă ți-ai fi schimbat principiile, eu simt prea bine că tot celor dintîi le datorez ascultare, și te rog să ingădui să le rămîn credincioasă."

Această vorbire, din care nu redau decît ce mi-a rămas mai limpede în amintire, a fost destul de lungă pentru a-mi da răgazul să-i înțeleg întreaga forță și să-mi pregătesc răspunsul. Cum mă aflam sub impresia gîndurilor care mă preocupaseră toată noaptea, m-am simțit mai puțin jignit de reproșurile lui Theophe, mai puțin supărat de sentimentele și hotărîrile ei, decît bucuros să le găsesc potrivite cu părerea pe care mi-o și formasem despre ele. De aceea, ideea pe care începusem să mi-o fac despre ea și satisfacția virtuoasă pe care mi-o dădea această idee sporiră în vreme ce o ascultam : și, dacă ar fi fost cît de puțin atentă la reacțiile mele, ar fi observat că dădeam semne de bucurie și că mă felicitam la fiecare cuvînt pe care-l rostea. Răspunzîndu-i, îmi temperai totuși expresiile, pentru a nu da cumva un aer ușuratic sau vehement încheierii unei convorbiri atît de serioase. „Dragă Theophe, îi spusei cu elocința pe care mi-o dădeau sentimentele, m-ai umilit cu reproșurile tale, și nu-ți ascund că ieri eram încă departe de a le bănui ; dar m-am înarmat cu oarecare înțelegere pentru această vizită și am venit dispus să-mi recunosc vina. Dacă m-ai întreba cum de-am ajuns

la acest final, ar trebui să-ţi spun că mi-ar fi fost foarte greu să înţeleg lucrurile pe care, cu admiraţie, te aud spunîndu-le şi care mi s-ar fi părut de necrezut de nu mi-ai da dovezi atît de sigure. Îmi reproşez că pînă acum am avut pentru tine mai multă admiraţie decît stimă. Ei bine, cînd ştii cît de rară e aplecarea spre virtute în ţările cele mai favorizate de soartă, cînd ştii din proprie experienţă cît de greu e să practici virtutea, poţi oare crede cu uşurinţă că, în inima Turciei şi venind dintr-un harem, o fată de vîrsta ta şi-a putut însuşi dintr-odată nu numai înţelegerea, dar chiar şi gustul pentru cea mai înaltă înţelepciune ? Ce-am putut spune, ce-am putut face care să-ţi inspire această înclinare ? Cîteva cugetări întîmplătoare despre moravurile noastre au putut oare să-ţi sădească în inimă o atît de nobilă înclinare ? Nu, nu, înclinarea aceasta ţi-o datorezi doar ţie însăţi ; iar educaţia ta, care a ţinut-o pînă acum ca ferecată de puterea obişnuinţei, este o nefericită lovitură a soartei pentru care nu ţi se poate face nici un reproş.

Prima concluzie pe care vreau s-o trag, continuai pe acelaşi ton măsurat, este că ai fi la fel de nedreaptă şi dacă te-ai simţi jignită de intenţiile pe care le-am avut faţă de tine, de vreme ce nu era firesc să le înţeleg dintr-odată pe ale tale, şi dacă ţi-ai închipui că, prevalîndu-se de trecut, cineva ţi-ar putea refuza stima pe care o vei merita printr-o comportare demnă de sentimentele tale. Renunţă la proiectele de călătorie ; tînără şi fără experienţa lumii, nu trebuie să te aştepţi la nimic bun de la ea. Virtutea, despre care avem în Europa idei atît de sănătoase, nu prea e practicată nici acolo mai mult decît în Turcia. Vei afla patimi şi vicii în toate ţările locuite de oameni. Dar dacă poţi privi făgăduielile mele cu oarecare încredere, bizuie-te pe sentimente deosebite de cele dinainte şi care nu mă vor mai îndemna decît să le desăvîrşesc pe ale tale. Casa mea va fi un sanctuar ; pilda mea va îndemna pe toţi slujitorii mei să te respecte. Vei găsi întotdeauna sprijin în prietenia mea ; şi dacă ţi-au fost pe plac principiile mele, poate că-ţi rămîne să mai afli unele învăţăminte din sfaturile mele."

Mă privea cu un aer atît de visător, încît în zadar căutam să-i citesc în ochi dacă e mulţumită de răspunsul meu.

Mă temui chiar, văzînd-o că tace, că se îndoieşte încă de sinceritatea mea şi că, după ce avusese dovada slăbiciunii mele, nu mai îndrăznea să se încreadă în asigurările ce i le dădeam. Dar teama n-o privea decît pe ea însăşi. „Cum mi-aş putea eu închipui vreodată. reluă ea după o lungă tăcere, că, avînd despre virtute asemenea concepţii, ai putea privi fără dispreţ o femeie căreia îi cunoşti rătăcirile ? Ţi le-am mărturisit şi nu-mi pare rău. Datoram această sinceritate interesului pe care l-ai arătat nefericirii mele. Dar nu-mi impune ea oare obligaţia de a fugi de domnia-ta, şi aş putea fi vreodată destul de departe de cei ce-mi cunosc ruşinea ?“ Nu mi-am putut stăpîni emoţia la aceste vorbe. Am întrerupt-o. şi toată reţinerea pe care mi-o impusesem se risipi. Compasiunea mea trebuie să fi fost mişcătoare şi argumentele mele convingătoare, de vreme ce o făcui pe Theophe să admită că trebuie să admir cu atît mai mult sentimentele care o însufleţeau cu cît cunoşteam mai bine preţul virtuţii. O mai făcui să înţeleagă că adevărata înţelepciune nu condamnă decît greşelile făcute cu bună ştiinţă şi că ceea ce numea ea rătăcirile ei nu putea purta acest nume, de vreme ce nu cunoştea dinainte ceea ce aflase abia cu prilejul convorbirii noastre din harem. Îi promisei, în fine, animat de un respect statornic, toată grija de care eram în stare pentru a duce la bun sfîrşit opera începută, şi mă legai, cu mari jurăminte, să-i las nu numai libertatea de a fugi de mine, dar chiar pe aceea de a mă urî şi de a mă dispreţui, dacă nu voi respecta condiţiile pe care mi le va impune. Şi, pentru a înlătura orice echivoc din promisiunile mele, făcui, pe loc chiar, un plan ale cărui puncte i le prezentai pentru ca ea însăşi să decidă asupra lor. „Această casă, îi spusei, va fi locuinţa ta, şi vei stabili în ea rînduiala care-ţi va conveni cel mai bine. Nu te voi vedea decît atunci cînd mi-o vei îngădui. Nu vei vedea decît pe cei pe care îţi va face plăcere să-i primeşti. Voi avea grijă să nu lipsească nimic din ceea ce ţi-ar putea oferi o ocupaţie utilă sau din ceea ce te-ar putea amuza. Şi, dată fiind înclinarea pe care o arăţi pentnu tot ce poate servi la desăvîrşirea spiritului şi a sufletului, mă gîndesc să înveţi limba naţiei mele, care îţi va fi foarte folositoare, fa-

miliarizîndu-te dintr-odată cu o mulţime de cărţi excelente. Vei lăsa deoparte din propunerile mele — sau le vei adăuga — tot ce-ţi va sugera propria ta alegere, şi poţi fi sigură că ceea ce vei dori se va îndeplini întotdeauna."

Nu cercetai de unde-mi venea căldura care însufleţea aceste oferte, iar Theophe nu se opri nici ea să discute acest lucru. Socoti că sinceritatea mea oferea argumente destul de puternice pentru a ceda la insistenţele mele. Îmi spuse că, datorînd totul generozităţii mele, se temea ca, încăpăţînîndu-se, să nu pară nevrednică de ea, şi că acceptă aceste propuneri, cît se poate de potrivite pentru ea, dacă aveam statornicia de a le aduce la îndeplinire. Nu ştiu de unde am găsit atîta putere ca să-mi stăpînesc pornirea ce mă împingea să mă arunc în genunchi în faţa patului ei şi să-i mulţumesc pentru acest consimţămînt ca pentru o favoare. „Vom începe chiar acum, îi spusei, cu mai multă bucurie decît voiam să las să se vadă, şi vei recunoaşte cîndva că-ţi merit încrederea."

Acest sentiment era sincer. Plecai fără ca măcar să mă încumet a-i săruta mîna, deşi, avînd cea mai frumoasă mînă din lume, fusesem de o sută de ori ispitit s-o fac în timp ce-i urmăream mişcările pe care le făcea pe cînd şedeam de vorbă. Intenţia mea era să mă întorc îndată la Constantinopole nu numai spre a căuta tot ce mi se părea potrivit s-o distreze în singurătatea ei, dar şi pentru a-i da răgaz să-şi impună autoritatea şi să stabilească rînduiala pe care o dorea în casă la mine. Îmi făcui cunoscute dispoziţiile micului număr de slujitori pe care-i lăsam acolo. Bema, pe care o chemasem să fie martoră la această hotărîre, îmi ceru permisiunea de a-mi vorbi între patru ochi şi mă surprinse peste măsură cu vorbele ei. Îmi spuse că libertatea şi autoritatea pe care le acordasem stăpînei ei o făceau să înţeleagă cu prisosinţă că nu cunoşteam firea femeilor din neamul ei ; că experienţa pe care o cîştigase în mai multe haremuri o îndreptăţea să ajute un străin cu sfaturile sale ; că fidelitatea la care o obliga starea ei nu-i îngăduia să-mi ascundă la ce trebuie să mă aştept din partea unei ibovnice atît de tinere şi de frumoase ca Theophe ; că, într-un cuvînt, nu trebuia să mă bizui prea mult pe cumînţenia ei dacă, în loc să-i confer

o autoritate absolută în casa mea, nu o puneam sub controlul unei sclave credincioase ; că acesta era obiceiul tuturor seniorilor în Turcia și că, dacă o socoteam chiar pe ea potrivită pentru această însărcinare, îmi promitea atîta vigilență și zel încît n-aș fi avut niciodată de ce regreta încrederea mea.

Cu toate că nu observasem niciodată la această sclavă atîta minte încît să pot spera cine știe ce ajutor din partea ei, și cu toate că, dat fiind părerea pe care o aveam despre Theophe, nu socoteam necesar să am un Argus pe lîngă ea, alesei o cale de mijloc între sfatul primit și ceea ce crezui că pot acorda prudenței. „Nu mă conduc, îi spusei Bemei, după obiceiurile țării tale și, dealtfel, îți fac cunoscut că nu am asupra lui Theophe nici un drept care să-mi îngăduie să-i impun legi. Dar, dacă ești în stare să fii discretă, bucuros te însărcinez să-i supraveghezi purtarea. Răsplata va fi pe măsura serviciilor tale ; și mai ales pe măsura înțelepciunii tale, adăugai, căci cer neapărat ca Theophe să nu bage niciodată de seamă însărcinarea pe care ți-o dau.“ Bema păru foarte mulțumită de răspunsul meu. Bucuria ei mi-ar fi părut, poate, suspectă, dacă cei de la care o aveam nu mi-ar fi lăudat aproape în egală măsură spiritul de prevedere și credința ei. Și, dealtfel, nu vedeam nimic într-o însărcinare atît de simplă care să ceară altceva decît dovada destul de modestă a celor două însușiri pentru care mi se garantase.

Ceea ce mă preocupa cel mai mult întorcîndu-mă în oraș era greutatea de a-l împăca pe Selictar, care nu putea să nu afle curînd că Theophe plecase de la dascălul de limbi străine și că-i dădusem adăpost în casa mea. În ceea ce o privea pe Theophe, de cînd eram sigur că se află sub îndrumarea mea, mă liniștisem dintr-odată ; și, fără a cerceta ce îndrăzneam să sper în sufletul meu de la această situație, mi se părea că orice sentiment aș fi ajuns să nutresc, viitorul nu-mi oferea decît perspective pe care mă puteam bizui. Dar neputîndu-mă sustrage de a da Selictarului unele explicații, argumentele pe care le pregătisem în ajun, și care mi se păruseră de natură să-l liniștească, își pierdeau puterea chiar și pentru mine însumi, pe măsură ce se apropia momentul în care trebuia să i le împărtășesc. Argumentul de la care speram cel mai im-

portant rezultat era teama de tatăl său, care — dacă ea ar fi acceptat de bună voie dragostea unui turc — ar fi fost mai îndreptăţit decît oricînd nu numai s-o excludă din familie, dar chiar să ceară pedepsirea ei. Protecţia mea, în situaţia ei, o punea mai bine la adăpost decît a Selictarului. Totuşi, în afară de ideea pe care şi-o făcea despre puterea sa, nu puteam să-i mărturisesc că ea se află în casa mea fără a mă vedea nevoit să-l primesc ori de cîte ori i-ar plăcea să vină, ceea ce ne-ar fi displăcut atît lui Theophe cît şi mie. În această dilemă, luai o cu totul altă hotărîre, poate singura în măsură să-mi asigure succesul faţă de un om atît de generos ca Selictarul. Mă dusei la el. Nu-i dădui răgaz să-mi îngreuieze sarcina cu reproşurile lui şi, luînd-o chiar înaintea oricăror întrebări, îi spusei că motivul pentru care toate ofertele sale fuseseră respinse era înclinarea mărturisită a tinerei greceaice pentru virtuţi care nu prea sînt cunoscute femeilor din Turcia. Nu-i ascunsei nici măcar că, dată fiind mirarea care mă cuprinsese, n-o crezusem decît abia după ce am pus-o la încercare : dar că, neaflînd decît motive de admiraţie în părerile unei fete de această vîrstă, eram decis să-i acord întreg ajutorul pentru a-şi putea desăvîrşi înclinaţii atît de nobile, şi că nu mă îndoiam, cunoscîndu-l, că el însuşi va fi îndemnat să sprijine planul meu. Din tot acest discurs pe care-l debitasem cu multe menajamente, nu regretai că lăsasem să-mi scape decît ultimele cuvinte. Selictarul îmi răspunse, aşa cum mă aşteptasem, asigurîndu-mă că respecta concepţii ca acelea pe care i le prezentam ca fiind ale lui Theophe şi că nu se gîndise niciodată să nu ţină seama de ele în legăturile pe care le plănuise cu ea ; dar folosi prilejul oferit de părerea pe care o exprimasem despre el pentru a mă încredinţa că, dragostea sa sporind odată cu respectul, dorea, mai mult decît oricînd, să-i arate cît de mult ţine la ea. Neputînd să evit propunerea pe care mi-o făcu de a mă însoţi uneori la Oru, îi oferii întreaga libertate pe care o îngăduiam la mine acasă prietenilor mei, dar numai în măsura în care Theophe va fi şi ea de acord, ca urmare a drepturilor ce-i dădusem de a nu primi decît pe cei pe care-i dorea.

Deşi îmi reproşam, pe bună dreptate, de a fi dat Solictarului o ocazie de care-l vedeam hotărît să profite, am fost aşa de mulţumit de a fi scăpat pe o cale atît de curată de scrupulele ce mă îngrijoraseră, încît neplăcerea de a-l vedea la Oru nu mai conta. Dacă aş fi ezitat să-i fac această promisiune ar fi avut motive să fie jignit, iar bănuielile, de care sinceritatea lui, ca şi părerea pe care o avea despre propria mea sinceritate avuseseră puterea de a-l feri pînă atunci, ar fi început poate să se ivească şi ar fi stricat curînd prietenia noastră. După ce mă despărţii de el, nu mă mai gîndii decît să îndeplinesc promisiunile făcute lui Theophe. Cunoscînd interesul ei pentru pictură, care nu se manifestase încă decît în redarea florilor, potrivit legii ce interzice turcilor reprezentarea oricăror făpturi vii, căutai un pictor care s-o poată învăţa desenul şi portretul. Alegîndu-i alţi profesori pentru artele şi disciplinele europene, îmi trecu prin minte o idee pe care o combătui mult timp, dar pe care providenţa, ale cărei taine nu e bine să le cercetăm, o făcu să precumpănească pînă la urmă asupra tuturor obiecţiilor mele. Cum eram convins că tînărul Condoidis e fratele ei, mi se păru că a-i uni la învăţătură era cu atît mai firesc cu cît cei mai mulţi dintre dascălii uneia şi ai celuilalt erau aceiaşi. Pentru aceasta, Condoidis trebuia să vină şi el să locuiască la Oru ; departe de a vedea într-asta vreun neajuns, mă bucuram, dimpotrivă, că-i pot oferi lui Theophe o tovărăşie permanentă care să-i evite plictisul singurătăţii. Dar, ca să fiu cinstit, proiectul nu-mi plăcea întru totul, fără să-mi pot mărturisi eu însumi de ce. Mă gîndisem vag şi că prezenţa acestui tînăr mă va lipsi de libertatea de a fi singur cu Theophe ; dar, fiind hotărît să-mi respect cu sfinţenie promisiunile, nu m-am oprit la această idee decît pentru a o înlătura.

Synese (acesta era numele tînărului Condoidis) află cu multă bucurie ceea ce stima şi afecţiunea mă determinau să fac pentru sora sa. Nu arătă mai puţină bucurie nici pentru hotărîrea ce o luasem de a-l duce să locuiască cu ea şi de a le da aceeaşi educaţie. Am aranjat să plec chiar în ziua aceea la Oru, împreună cu ceea ce mai pregătisem pentru distracţia lui Theophe. Tatăl lor, care aflase pînă la urmă că îl luasem pe lîngă mine pe fiul său şi care

venise să-mi mulțumească în absența mea, veni din nou, în urma înștiințării pe care i-o trimisese Synese că eram în oraș. Mă recunoscu, rămase uimit, și mă convinsei, astfel după cît era de stînjenit, că Synese avusese lealitatea de a-i ascunde, potrivit dispozițiilor mele, tîlcul acestei istorii. Aș fi vrut, în același timp, și să mă distrez pe seama surprizei sale și să profit de prima impresie făcută asupra lui pentru a reînnoi insistențele mele în favoarea lui Theophe. Dar ultima dintre aceste speranțe se spulberă cînd îndărătnicul bătrîn îmi declară net că religia și onoarea îi interziceau să recunoască o fiică ce fusese crescută într-un harem. Chiar și oferta pe care i-o făcui de a înlătura orice obstacol substituindu-mă îndatoririlor părintești nu păru a-i clinti hotărîrea. Rămase atît de neînduplecat încît, cu resentimentul pe care mi-l pricinui, îi spuse că se putea abține de a mai veni la mine și că nu primeam bucuros vizitele sale.

Nu mă întorsei la Oru decît a doua zi. Nu-mi ascundeam nerăbdarea de a o revedea pe Theophe ; dacă renunțasem cu totul la pretențiile pe care le avusesem față de ea, nu mergeam atît de departe încît să-mi interzic o pornire cinstită care se potrivea cu ideile ei de viață virtuoasă și cu făgăduielile mele. Acest soi de libertate, pe care o îngăduiam inimii mele, mă împiedica să-mi dau seama cît de mult m-ar fi costat dacă mi-aș fi impus să mi-o interzic. Îl găsii pe Synese cu ea, ambii în prima încîntare a învățăturii începute și aproape la fel de bucuroși de atenția ce-o avusesem de-a le oferi să locuiască împreună. Admirai la Theophe o expresie de liniște care părea să-i fi sporit prospețimea obișnuită și care era rezultatul mulțumirii sufletești. Am vrut să aflu de la Bema în ce fel se folosise Theophe de autoritatea pe care i-o acordasem în casa mea. Sclava, ofensată în fond de faptul că îi precupețisem ei însăși autoritatea, nu îndrăzni încă să-mi spună că stăpîna ei s-ar fi purtat abuziv : dar îmi repetă toate motivele pe care mi le mai înșirase, pentru a-mi stîrni această teamă. Pricina zelului ei era atît de evidentă, încît o poftii cu un zîmbet, să-și facă mai puțină grijă. Se așteptase, după unele informații date de cei care o cumpăraseră pentru mine, că-i voi acorda un fel de ascendent asupra lui Theophe, și acest semn de în-

credere, pe care-l obținuse, în alt harem, era pentru o sclavă cel mai însemnat motiv de mîndrie. O lămurii că obiceiurile turcilor nu sînt o lege pentru un francez și că le aveam și noi pe ale noastre, de care o sfătuii să profite ca însăși spre a-și face viața mai agreabilă. Deși nu avu cutezanța să se plîngă, începu din acel moment să ne poarte pică la amîndoi, și dușmănia ei găsi lesne prilejul să se facă simțită.

Treburile slujbei mele lăsîndu-mă liber cum nu mai fusesem de mult, am profitat de venirea verii ca să petrec cîteva săptămîni la țară. Mă temusem la început că Theophe se va folosi în mod exagerat de dreptul ce-i lăsasem de a-mi interzice s-o văd. Dar părîndu-mi-se a observa că, dimpotrivă, conversația mea îi făcea plăcere, ajunsei să stau lîngă ea zile întregi și să învăț din această intimitate să cunosc din ce în ce mai bine toate darurile cu care firea ei era înzestrată de la natură. De la mine luă primele lecții de franceză. Făcu progrese surprinzătoare. Îi lăudasem roadele pe care le-ar putea culege din lectură și era nerăbdătoare să poată citi o carte franțuzească. Nu eram nici eu mai puțin nerăbdător, și-i satisfăceam, în parte, neastîmpărul făcîndu-i prezentări fragmentare a ceea ce avea să găsească expus mai pe larg în marii noștri autori. Nu-mi scăpa nimic din ceea ce ar fi putut avea legătură cu sentimentele mele. Plăcerea de a o vedea și aceea de a o auzi erau bucurii nevinovate, de care mă simțeam ca îmbătat. M-aș fi temut să micșorez cu vreo nouă slăbiciune încrederea pe care mi-o redase ; și, ceea ce mi se părea uimitor mie însumi, mă simțeam atît de puțin chinuit de acea pornire senzuală care face uneori abținerea de la anumite plăceri atît de dificilă la vîrsta mea, încît mă lipseam de ele fără greutate, ba chiar fără multă gîndire, deși pînă atunci nu-mi impusesem norme prea stricte cu privire la femei, mai cu seamă într-o țară în care pornirile firești păreau să sporească pe măsura libertății de a le satisface. Reflectînd între timp la cauza acestei schimbări, am înțeles că nevoile firești care sînt izvorul dorințelor iau, poate, la un bărbat care iubește altă cale decît la cei care n-au alt imbold decît focul tinereții. Impresia pe care frumusețea o produce asupra tuturor simțurilor îndreaptă pe căi diferite acțiu-

nea firii. Şi ceea ce eu numesc nevoi firești, pentru a îndepărta înțelesuri care ar putea părea necuviincioase, se ridică astfel pe aceleași canale care le-au adus în rezervoarele obișnuite, se amestecă în masa sîngelui, produc acolo acel soi de efervescență sau de înflăcărare din care se poate considera, la propriu, că ar consta dragostea, și nu reiau drumul care le face să servească actului plăcerii decît cînd sînt rechemate prin exercițiu.

Selictarul venea cîteodată să tulbure această existență atît de plăcută. Îmi pregătisem eleva pentru vizitele lui și, dorind chiar s-o obișnuiesc să privească societatea bărbaților cu alți ochi decît turcoaicele, care nu concep că ar putea avea cu ei alt fel de legături decît de dragoste, îi recomandasem să primească amabil un bărbat a cărui stimă o onora și a cărui dragoste nu mai avea de ce s-o îngrijoreze. Selictarul confirmase părerea pe care o aveam despre el printr-o purtare atît de rezervată încît îmi stîrni admirația. Îmi era destul de greu să înțeleg natura sentimentelor sale; pentru că, singura cale care i-ar fi putut da speranța de a și le satisface fiindu-i de aici înainte închisă atît prin ceea ce el însuși convenise cît și prin refuzul lui Theophe, nu avea nimic de așteptat de la viitor, iar prezentul nu-i oferea decît simpla plăcere a unei conversații seroase, care nici măcar nu era atît de lungă pe cît i-ar fi plăcut. Theophe, care avea amabilitatea de a-l primi de cîteva ori venea la Oru, nu o avea totdeauna pe aceea de a se plictisi cu el atunci cînd rămînea prea mult timp. Ne părăsea pentru a se duce să-și reia studiile cu fratele ei, iar mie-mi revenea să îndur, în absența ei, declarațiile Selictarului cu privire la dragostea lui. Cum nu avea un țel bine definit și se rezuma la vagi mărturii de admirație și dragoste, mă convinsei pînă la urmă că, auzindu-mă adesea vorbind despre această manieră delicată de a iubi, care stă în pornirile inimii și care e atît de puțin cunoscută de neamul său, aceasta îl atrăsese îndeajuns pentru a vrea s-o încerce. Dar cum să înțeleg că se limita la plăcerea de a-și deprinde sufletul cu sentimente de dragoste, fără a arăta mai multă supărare că acestea rămîn fără răspuns ?

Aceste îndoieli nu mă împiedicau să-l văd cu plăcere, cu atît mai mult cu cît comparația pe care o făceam între soarta lui și a mea îmi părea întotdeauna favorabilă

sentimentelor mele tainice. Am fost însă mai puțin liniștit după o altă descoperire, pe care nu o datorai vigilenței mele și care grăbi dezvăluirea mai multor intrigi ce aveau să-mi umple mai tîrziu viața de multă amărăciune. Eram cam șase săptămîni de cînd locuiam la Oru și de cînd, fiind tot timpul martor la ceea ce se petrecea în casa mea, eram încîntat de pacea și mulțumirea care domneau acolo. Synese era mereu cu Theophe ; și, dealtfel, ca și el, nici eu n-o părăseam. N-am remarcat, în legătura lor, nimic care să fi contrazis părerea ce-o aveam că sînt rude de sînge, sau, mai degrabă, neavînd nici o urmă de îndoială că sînt copiii aceluiași tată, intimitatea lor nu-mi trezise nici o bănuială. Synese, pe care-l tratam cu afecțiunea unui părinte și care într-adevăr o merita prin blîndețea firii sale, veni într-o zi să mă vadă singur în camera mea. După ce-mi vorbi de una și de alta, abordă fără înconjur refuzul tatălui lui de a o recunoaște pe Theophe și, adoptînd un limbaj care-mi păru nou în gura sa, îmi spuse că, în pofida bucuriei ce-o simțea de a crede că are o soră atît de plăcută, nu se putea convinge în mod sincer că el e fratele ei. Cu atenția trezită de o declarație la care mă așteptam atît de puțin, îl lăsai să continue în liniște. Mărturia ticălosului care fusese executat prin sentința cadiului era suficientă, spuse el, pentru a justifica refuzul tatălui său. Ce interes ar fi avut un om amenințat cu pedeapsa cu moartea să ascundă a cui fiică era Theophe ; și nu era oare limpede că, după ce dăduse asigurări că fiica lui Condoidis murise împreună cu mama ei, nu-și schimbase declarația decît spre a-l îndupleca pe judecător printr-o ofertă josnică, sau spre a obține o amînare a pedepsei ? Nu era mai verosimil, adăugă Synese, nici ca o ființă atît de desăvîrșită ca Theophe să fi fost fiica acelui ticălos ; dar nu putea fi nici cea a lui Panaiot Condoidis, și nenumărate împrejurări, pe care le auzise povestite în familia sa, îl împiedicaseră întotdeauna să creadă acest lucru în mod serios.

Deși în aparență sinceritatea lui Synese era deplină, vorbele acestea spuse de bunăvoie și atît de contradictorii cu afecțiunea pe care văzusem c-o avusese tot timpul față de Theophe îmi stîrniră grozave bănuieli. Îl știam destul de inteligent pentru a fi capabil de oarecare viclenie

și nu uitasem proverbul Selictarului despre buna-credință a grecilor. Ajunsei imediat la încheierea că în inima lui Synese survenise o schimbare neștiută de mine și că, fie din ură fie din dragoste, el n-o mai privea pe Theophe cu aceiași ochi. Nu mi se păru, după această mărturisire, că am prea mult a mă teme de a fi păcălit de un om de vîrsta lui. Și, hotărîndu-mă, dimpotrivă, să-l fac să-și dezvăluie intențiile fără a-și da seama, mă prefăcui că mă las amăgit, mai ușor decît poate se aștepta el, de încurcata istorie pe care mi-o depănase. „Nu am o mai mare certitudine decît tine, îi spusei, asupra originii lui Theophe, și mă gîndesc că, la urma urmei, dacă e de dorit o mărturie în această chestiune, ea este aceea a familiei tale. Astfel că, de îndată ce vă veți pune cu toții de acord să n-o recunoașteți, nu s-ar mai cuveni să insiste vreun moment asupra acestor pretenții." Acest răspuns îi dădu o satisfacție pe care nu-mi fu greu s-o ghicesc. Dar pe cînd se pregătea, desigur, să întărească cele spuse, adăugai : „Dacă ești atît de convins cum pari că nu e sora ta, nu numai că nu mai vreau s-o numești în acest fel, dar aș fi nemulțumit să fii în continuare obligat să trăiești laolaltă cu ea. Te vei întoarce chiar astă seară la Constantinopole." Aceste vorbe îl puseră într-o încurcătură pe care o înțelesei încă și mai lesne decît îi ghicisem satisfacția. Nu-i lăsai răgaz să-și revină : „După cum trebuie să-ți fi dat seama, adăugai, că numai prețuirea ce-o am pentru ea m-a determinat să te iau la mine, trebuia de asemenea să prevezi că nu te voi mai ține de aici încolo, de vreme ce nu mai am acest motiv. Voi porunci deci să fii condus în seara aceasta îndărăt la tatăl tău."

Spusesem tot ce socotisem de natură a mă ajuta să văd limpede în inima lui Synese. Încheiai fără să par prea preocupat de stînjeneala în care vedeam că se află ; și pentru a forța lucrurile, îl sfătuii să se ducă să-și ia cuviincios rămas bun de la Theophe, căci era puțin probabil s-o mai revadă vreodată. După ce schimbă fețe-fețe și se zăpăci pînă la a-mi face milă, începu iar să vorbească plin de timiditate, pentru a mă asigura că îndoielile cu privire la nașterea surorii lui nu micșorau nici respectul, nici dragostea pe care le avea pentru ea ; că, dimpotrivă, o privea

ca pe femeia cea mai plăcută și că se socotea prea fericit de posibilitatea pe care-o avusese de a locui împreună cu ea ; că niciodată nu-și va schimba aceste sentimente : că dorea să-și facă un scop din a i le arăta toată viața și că, dacă putea alătura mulțumirea de a-i fi pe plac la cinstea de a-mi aparține, nu întrevedea nici o stare cu care să fi dorit să și-o schimbe pe a sa. Îl întrerupsei. Nu numai că mi se păru a-i citi în suflet, dar acest elan care nu-mi lăsa îndoieli cu privire la sentimentele lui făcu să se nască o altă bănuială, care tulbură propriile mele sentimente. Frate sau nu, îmi zisei, dacă acest tînăr e îndrăgostit de Theophe și dacă pînă în prezent m-a înșelat, cine mi-ar putea garanta că Theophe nu nutrește pentru el o pasiune egală și că n-a avut tot atîta abilitate spre a o ascunde ? Ba chiar, cine știe dacă nu s-au înțeles pentru a scăpa de o legătură incomodă, care-i împiedica, poate, să-și ducă la îndeplinire dorințele ? Acest gînd, pe care toate împrejurările veneau să-l confirme, îmi aduse o durere pe care n-aș fi reușit s-o ascund mai bine decît reușise Synese. „Lasă-mă, îi spusei, simt nevoia să rămîn singur ; le voi revedea curînd." Plecă. Dar, cu toată tulburarea, avui grijă să văd dacă nu cumva se îndreaptă direct spre Theophe, ca și cum ar fi fost cazul să desprind vreo concluzie din graba cu care presupuneam că merge spre a-i da socoteală de convorbirea noastră. Îl văzui intrînd trist în grădină, unde se ducea, desigur, pentru a da frîu liber durerii sale de-a fi eșuat în demersul făcut : tulburarea lui trebuie să fi fost însă foarte mare dacă o întrecea pe a mea.

Prima mea grijă a fost s-o chem pe Bema, care cu siguranță că mi-ar fi putut aduce oarecare lămuriri. Se făcu a nu înțelege nimic din întrebările mele și mă convinsei pînă la urmă că, încredințată dintotdeauna că Synese era frate cu Theophe, nu dăduse atenție legăturii lor, pentru că bănuielile ei nu se îndreptaseră în această direcție. Hotărîi să am o explicație cu Theophe și să mă port cu tot atîta dibăcie ca și cu Synese. Cum eram sigur că acesta n-o putuse vedea de cînd se despărțise de mine, îi dădui mai întîi de înțeles că aveam de gînd să-l trimit îndărăt la familia lui. Se arătă foarte mirată ; dar, cînd adăugai că singurul motiv al supărării ce mă cuprinsese împotriva

lui era refuzul de a o mai recunoaşte drept soră, nu se putu împiedica să-şi arate amărăciunea. „Ce puţin te poţi încrede în aparenţe la bărbaţi, îmi spuse ea ! Niciodată nu mi-a arătat mai multă stimă şi prietenie decît în ultimele zile.“ Această exclamaţie mi se păru atît de sinceră, iar reflecţiile pe care le adăugă asupra soartei sale atît de lipsite de prefăcătorie, încît, eliberat dintr-odată de bănuielile mele, trecui imediat la cea mai desăvîrşită încredere. „Am motive să cred, îi spusei, că s-a îndrăgostit de tine. E stînjenit de o calitate care nu se potriveşte cu sentimentele lui.“ Theophe mă întrerupse cu exclamaţii atît de grăbite încît n-am mai avut nevoie de altă dovadă care să-mi confirme părerea ce-o aveam despre ea. „Ce vorbeşti ? Cum adică ? — îmi spuse ea. Crezi că are pentru mine altfel de sentimente decît de prietenie frăţească ? În ce situaţie m-ai pus ?“ Şi, povestindu-mi cu o uimitoare naivitate tot ce se petrecuse între ei, îmi dădu detalii în care fiecare cuvînt mă înfiora. Sub pretextul că-i era frate, Synese obţinuse de la ea mîngîieri şi favoruri care trebuie să-i fi făcut deosebit de plăcută situaţia de ibovnic. Avusese dibăcia s-o convingă că era un obicei bine stabilit între fraţi şi surori să-şi acorde dovezi de dragoste inocentă şi, pe aceste temei, o obişnuise nu numai să trăiască cu el în cea mai strînsă intimitate, dar şi să accepte ca el să dea necontenit frîu liber pasiunii lui de a se bucura de frumuseţea ei. Mîinile, gura şi chiar sînul ei deveniseră, cum s-ar zice, domeniul îndrăgostitului Synese. Obţinui de la Theophe, una după alta, toate aceste destăinuiri şi nu mă liniştii în privinţa altor temeri decît datorită tocmai sinceritătii cu care o auzeam mărturisind tot ce se căia că-i îngăduise. Gîndurile mele de cumpătare nu fură în stare să mă pună la adăpost de un sentiment de amărăciune cum nu mai încercasem vreodată. „Vai, Theophe, îi spusei, nici nu ştii cît mă doare ce-mi spui ! Îmi impun o constrîngere cumplită pentru a te lăsa stăpînă pe inima ta, dar dacă o dărui altuia, atare cruzime o să-mi aducă moartea.“

Niciodată nu mi se întîmplase să-i vorbesc atît de deschis. La rîndu-i, fu surprinsă pînă la a se înroşi. „Nu mă vei socoti vinovată, îmi spuse plecînd ochii, de o greşeală ce nu poate fi pusă decît pe seama neştiinţei mele ; şi dacă

ai avea despre mine părerea, pe care vreau s-o merit, nu m-ai bănui niciodată de a face pentru altul ceea ce n-am putut face pentru domnia-ta." Nu răspunsei nimic la aceste vorbe. Sentimentul dureros care mă stăpînea încă mă lăsă visător şi tacitum. Nu vedeam, dealtfel, nimic în răspunsul lui Theophe care să-mi satisfacă aşteptările îndeajuns pentru a mă felicita că, în fine, le dădusem glas. Dacă rămînea neclintită în ideile ei despre virtute, ce aveam eu de sperat, şi ce s-ar fi cuvenit să pretind dacă ar fi abdicat de la ele în favoarea lui Synese ? Acest gînd, sau mai degrabă indiferenţa pe care mi se părea a o vedea în răspunsul ei, trezindu-mi din nou întreaga îngrijorare, mă despărţii de ea mai mult amărît tandru, pentru a-l îndepărta pe Synese.

Se întorsese din grădină ; şi cînd trimisei după el, aflai că era în apartamentul meu. Dar, în acelaşi timp, primii de la Constantinopole informaţii care mă alarmară în chip mult mai serios pentru soarta unora dintre prietenii mei. Mi se aducea la cunoştinţă, printr-un trimis special, că Aga ienicerilor fusese arestat în ajun pe temeiul unor bănuieli care priveau nici mai mult nici mai puţin decît viaţa Sultanului, şi că lumea se aştepta chiar la arestarea Selictarului şi a Paşei Bostangi, care treceau drept cei mai buni prieteni ai Agăi. Secretarul meu, de la care primisem aceste ştiri, adăuga propriile sale ipoteze. Date fiind puterea şi autoritatea de care Paşa Bostangi se bucura în seraiul Sultanului, se îndoia că se va întreprinde ceva împotriva lui, îmi scria el ; dar era cu atît mai convins că nu vor fi cruţaţi prietenii lui, printre care cei mai de seamă erau Selictarul, Şeriber, Dely Azet, Mahmud Prelga, Montel Olizum şi mulţi alţii de care eram legat ca şi el. Mă întreba, cu privire la aceasta, dacă nu voi întreprinde nimic în favoarea lor, sau dacă nu aveam de gînd să le ofer cel puţin un ajutor personal în primejdia care-i ameninţa. Singura intervenţie pe care o puteam face în folosul lor era pe lîngă Marele vizir ; dar, dacă era vorba despre o problemă de stat, prevedeam că aceasta nu prea avea să aibă ascultare. Ajutorul meu avea un sens mai cuprinzător. În afara mijloacelor de a fugi, pe care puteam să le pun cu uşurinţă la-ndemînă, îmi era lesne să fac unora dintre ei acelaşi serviciu pe care predecesorul meu nu pregetase să-l facă

lui Mahomet Ostun, adică să le dau în secret adăpost l mine pînă ce va trece furtuna ; căci, într-o țară în care uril se sting după ce trece prima înflăcărare, pericolul nu niciodată prea mare pentru cei ce știu să-l evite în primu moment. Totuși, cum îndatoririle funcției mele nu-mi în găduiau întotdeauna să răspund fără grijă sentimentelor d prietenie, mă hotărîi să mă întorc îndată la Constantino pole pentru a lua cunoștință direct de evenimente.

Citindu-mi scrisorile, îl zărisem însă pe Synese aștep tîndu-mă cu o înfățișare sfioasă care părea să anunțe nouă scenă. O luă înaintea reproșurilor cu care mă pregă team să-l copleșesc. De cum mă văzu că am terminat de ci tit, aruncîndu-mi-se la picioare cu o smerenie care l greci nu înseamnă mare lucru, mă imploră să uit tot ce-m spusese despre nașterea lui Theophe și să-i îngădui să tră iască la Oru, fiind mai dispus ca oricînd s-o recunoasc drept soră. Nu înțelegea, adăugă, ce toană îi venise să s îndoiască, fie și o singură clipă, de un adevăr de care er convins în sufletul lui, și era decis, în pofida nedrepte atitudini a tatălui său, să susțină public că Theophe i este soră. Nu-mi fu greu să înțeleg abilitatea tînărului grec Cum nu obținuse nici un rezultat cu stratagema lui, dore să-și păstreze cel puțin plăcerile pe care le dobîndise. Nu- prea pricinuiau remușcări, de vreme ce se bucura îndelung de ele în toată liniștea și, după cum se pă rea, dacă se gîndise să scape de stînjenitoarea calitate d frate, era doar pentru a le împinge mai departe. Dar îș văzu toate speranțele spulberate de răspunsul meu. Fără a-i reproșa dragostea, îi spusei că, adevărul nedepinzînd de acordul sau de tăgăduirea lui, nici vorbele pe care m le spusese, nici ușurința cu care trecuse la alt limbaj nu vor fi hotărîtoare pentru părerile mele cu privire la obîrșia surorii sale ; dar că trăgeam din ele o concluzie fără greș cu privire la sentimentele lui ; că degeaba retracta din gură de vreme ce inima îl făcuse să se explice ; și că, dacă era să rezum ce credeam despre el, îl socoteam drept un laș, care recunoscuse a fi frate cu Theophe, care apoi tă- găduise această calitate și care se oferea s-o recunoască din nou pentru motive mult mai josnice ca ale tatălui său. Măr- turisesc că ciuda era cea care-mi dictase această ocară,

Apoi, interzicîndu-i să-mi răspundă, chemai un slujitor, căruia îi dădui ordin să-l ducă imediat îndărăt la Constantinopole. Plecai fără să iau seama la jalea lui ; și amintindu-mi doar de permisiunea pe care i-o acordasem de a-și lua rămas bun de la sora sa, i-o retrăsei, interzicîndu-i cu străşnicie de a-i mai vorbi înainte de plecare.

Bizuindu-mă pe slujitori pentru îndeplinirea poruncilor, mă urcai îndată în trăsură și mă dusei să culeg noi informații la mine acasă, înainte de a întreprinde ceva în favoarea prietenilor mei. Crima șefului ienicerilor era aceea de a fi vizitat la închisoare pe Ahmet, unul din frații sultanului Mustafa. Paşa Bostangi era bănuit că i-ar fi ușurat această vizită și se urmărea să se afle adevărul de la Agă. Cum acesta era certat cu Marele vizir de la o vreme, nu încăpea nici o îndoială că ministrul, doritor să-l piardă, îl va lucra fără milă ; iar ceea ce îmi pricinui cea mai mare supărare fu să aflu că Şeriber fusese arestat, împreună cu Dely Azet, pentru simplul motiv că își petrecuseră la Agă o parte din ziua care precedase crima acestuia. Aș fi alergat în grabă la Marele vizir dacă n-aș fi ascultat decît de prietenia mea pentru Şeriber. Dar, neașteptînd cine știe ce rezultat de la o cerere vagă, crezui că voi fi mai de folos prietenului meu întîlnindu-mă înainte cu Șelictarul, împreună cu care puteam lua măsuri mai potrivite. Mă dusei la el. Era plecat, și tristețea pe care o văzui domnind în casa lui mă convinse că cei de acolo erau foarte alarmați de absența sa. Un sclav, despre care știam că se bucură de încrederea lui, veni să-mi spună pe ascuns că stăpînul său plecase în mare grabă îndată ce aflase știrea despre arestarea lui Şeriber, și că nu se îndoia că năpasta căzută asupra acestui prieten îl determinase, ca urmare, să se ascundă. Răspunsul meu fu că o asemenea precauție nu trebuia amînată nici o clipă, dacă ea mai putea fi luată, și nu ezitai să-l însărcinez pe sclav să-i ofere din parte-mi adăpost în casa mea de la Oru, cu singura condiție de a se duce acolo noaptea și singur. În afară de pilda predecesorului meu, o aveam și pe aceea a paşei Rejanto care-și crease o faimă nepieritoare din faptul că dăduse adăpost prințului Dimitrie Cantemir. Dealtfel, nu era vorba de a ajuta un criminal să se sustragă

de la pedeapsă, ci de a pune un om cinstit la adăpost împotriva unor bănuieli nedrepte.

Totuşi, cum nu făcusem încă nimic ca să-mi ajut prietenii, mă hotărîi să vorbesc cu cîţiva seniori turci de la care puteam aştepta cel puţin un plus de informaţii. Începuse să se răspîndească zvonul că, după ce mărturisise în chinuri. Aga ienicerilor murise sugrumat cu zbilţul muţilor. În ceea ce-l priveşte pe Selictar, se credea că amînarea arestării era un semn bun, şi nu auzii să i se reproşeze altă crimă decît prietenia cu Aga. Dar Şeriber şi Dely Azet mi se părură, după zvonul public, atît de ameninţaţi încît, îngrijorat de soarta a doi dintre cei mai buni prieteni ai mei, nimic nu mă putu opri să mă duc la Marele vizir. N-am invocat motive complicate pentru a-mi justifica demersul într-o problemă de stat. Am vorbit în numele prieteniei mele şi, cu grija de a exclude cazul în care cei doi prieteni ai mei s-ar fi făcut vinovaţi de vreo greşeală de care nu-i credeam în stare, l-am implorat pe vizir să ţină seama de rugăminţile mele. Mă ascultă cu un aer grav. „Te rog să fii încredinţat, îmi spuse, că dreptatea Înălţimii Sale nu e oarbă şi că ştie să deosebească între crimă şi nevinovăţie. Nu te teme în nici un fel pentru prietenii domniei-tale dacă n-au nimic a-şi reproşa.“ Adăugă totuşi că un demers făcut de mine nu va rămîne niciodată fără ecou la Poartă şi că îmi promite că cele două paşale îi vor simţi urmările. Dar, izbucnind îndată în rîs, îmi spuse că probabil Selictarul considera un atare demers ca foarte puternic de vreme ce teama îl determinase să caute adăpost în casa mea. Nu înţelesei sensul acestei glume. Continuă pe acelaşi ton, prefăcîndu-se chiar a-mi lăuda rezerva şi tăcerea, pe care le privea ca pe semne ale discreţiei mele. Dar cînd îl asigurai, în termeni cît se poate de limpezi, că nu ştiam unde se adăpostise Selictarul, îmi aduse la cunoştinţă că, punînd spioni pe urmele lui, aflase că se dusese cu o noapte înainte la casa mea de la Oru, cu o suită atît de puţin numeroasă, încît părea sigur că o făcuse pentru a se ascunde. „Nu-l cred vinovat de nimic, adăugă, şi nu-l voi ţine vinovat de fostele sale legături cu Aga ienicerilor. Dar am socotit potrivit să-l pun sub observaţie, şi nu-mi pare rău că i-a fost destul de teamă, pentru a deveni mai circumspect în ale-

gerea prietenilor.“ După aceste vorbe, îmi dădu cuvîntul său că nu-i va pricinui nici o supărare în casa mea ; dar îmi ceru să promit că îi voi ascunde cele ce-mi spusese, pentru a-l lăsa o vreme în nesiguranţă.

Nu-mi fu uşor să înţeleg cum de ajunsese Selictarul la Oru. Plecasem de acolo la mijlocul zilei. Cum puteam crede că se afla acolo fără ştirea mea şi că îi convinsese pe servitorii mei să-mi ascundă sosirea lui ? Pasiunea sa pentru Theophe fu primul lucru care-mi veni în minte. Nu cumva se gîndea mai puţin la siguranţa vieţii şi mai mult la împlinirea dragostei sale ? Şi, dacă era adevărat, îmi spusei, că se ascundea în casa mea de cu noapte, nu era oare de crezut că se afla acolo cu acordul lui Theophe ? Creadă cine ce-o vrea despre sentimentele pe care le aveam pentru ea. Cine socoate că nu merit calitatea de iubit, să mă privească atunci drept paznicul sau cenzorul ei ; dar chiar şi cea mai puţin importantă dintre aceste calităţi era suficientă pentru a-mi inspira o îngrijorare adîncă. Nu mă gîndii decît să mă întorc la Oru. Ajungînd acolo, întrebai pe primul servitor care-mi ieşi în cale unde e Selictarul şi cum de se afla la mine fără ştirea mea. Era servitorul pe care-l însărcinasem să-l ducă acasă pe Synese. Deşi fui mirat să-l văd aşa de curînd înapoi, mi-am închipuit că lucrul fusese cu putinţă dacă umblase cu mare grabă ; şi, de-abia după ce mă asigurai că Selictarul nu era la mine, îl întrebai în ce chip îndeplinise ordinele mele. Era greu ca răspunzîndu-mi să nu fi lăsat să-i scape vreo urmă de ezitare ; dar, neavînd nici un motiv să fiu suspicios, nu dădui atenţie expresiei cu care-mi răspunse că-l dusese pe Synese acasă la tatăl său. Mă înşelă, cu toate acestea, şi într-o chestiune şi în cealaltă ; cu deosebirea că, dacă în prima era de bună-credinţă, răspunzîndu-mi la cea de a doua minţise pentru a ascunde o trădare la care era complice. Într-un cuvînt, în vreme ce eu eram convins că Selictarul nu venise la mine şi că Synese plecase din casa mea, ei se aflau amîndoi acolo. iar eu aveam să ignor aceasta timp de mai multe zile.

Synese primise ordinul de a părăsi casa ca pe o sentinţă de moarte. Neavînd altă soluţie decît viclenia pentru a nu-i da ascultare, se gîndise că servitorii nu erau la curent cu raţiunile mele şi că putea spera să obţină consim-

ţămîntul lor spre a rămîne la Oru măcar pînă la întoarcerea mea. Apoi, temîndu-se că mă voi întoarce, cum s-a şi întîmplat, tocmai în momentul în care eram cel mai puţin aşteptat, se văzu obligat să cumpere cu un dar important pe lacheul căruia-i încredinţasem sarcina de a-l duce acasă. Nu ştiu ce pretext va fi folosit pentru a-l ademeni dar, după ce-l cîştigase de partea lui, se prefăcuse doar că pleacă împreună cu acela şi se întoarseră amîndoi cîteva minute mai tîrziu. Synese se încuiase în camera lui, iar lacheul reapăruse în casă după cîteva ore, ca şi cum s-ar fi întors din oraş.

Istoria cu Selictarul era mai complicată. Să nu uităm că Bema nu era prea mulţumită de situaţia ei şi, fie că era supărată pentru că păream a nu avea încredere în ea, fie că, doar din vanitate, socotea că nu ocupă în casa mea rangul meritat, mă privea ca pe un străin care nu-i apreciază îndeajuns talentele şi pe care nu-l putea sluji cu cine ştie ce tragere de inimă. Cum vizitele Selictarului fuseseră frecvente, avea prea multă perspicacitate pentru a nu fi descoperit ce fel de interese îl aduceau. Cu firea ei deprinsă cu intrigile, printr-o îndelungată viaţă de harem, îşi găsi de lucru pentru a-şi mulţumi dorinţa de răzbunare.

Intrase în vorbă cu Selictarul şi, oferindu-i serviciile sale pe lîngă Theophe, reuşise să-l convingă că fericirea lui depindea de ea. Speranţele pe care i le dăduse întreceau cu mult pe cele pe care ea însăşi putea să le nutrească ; pentru că, neignorînd în ce raporturi mă aflam cu Theophe, nu-şi putea închipui că-i va fi uşor să obţină pentru Selictar ceea ce ştia că mie nu mi se acordase. Dar tocmai aceasta era informaţia pe care se bizuia pentru a cultiva slăbiciunea unui bărbat îndrăgostit. După ce-i confirmase părerea, pe care Selictarul o avusese dintotdeauna, că nu aveam nici un fel de legături amoroase cu eleva mea, se lăudase că era destul de bună cunoscătoare a înclinaţiilor şi temperamentului unei fete de această vîrstă pentru a garanta că Theophe nu va rezista la nesfîrşit gustului plăcerii, şi prima promisiune pe care o făcuse se întemeia pe speranţa de a nu întîmpina rezistenţă.

Drept e că, aflîndu-se mereu în preajma lui Theophe, și fiind atît de pricepută, dealtfel, în a manevra femeile, era mai de temut în tentativa ei decît însăși aprinderea simțurilor pe care se bazau toate speranțele Selictarului. Totuși, oricîtă dibăcie va fi desfășurat, planul ei trebuie să fi fost prea puțin avansat în momentul în care căderea în dizgrație a Agăi ienicerilor semănase consternarea în sufletul Selictarului. Dar cum temerea nu-i domolise întru nimic patima, el o îmboldise pe Bema, cu atît mai mult cu cît, în toiul primelor incertitudini, chibzuise dacă n-ar fi mai bine să se refugieze la creștini cu tot ceea ce ar putea aduna din averea lui, pe care bucuros ar fi sacrificat-o în întregime pentru ca Theophe să-l însoțească în fuga sa. Dar intriganta Bema, care nu îndrăznise să-i promită un succes atît de prompt, cutezase totuși să-i propună un refugiu lîngă iubita sa. Casa mea era orînduită potrivit obiceiurilor noastre, adică nu se supunea celor turcești nici măcar în ceea ce privește locuința femeilor, acestea fiind împrăștiate la întîmplare în camerele hotărîte de majordom. Camera Bemei era lipită de apartamentul lui Theophe. Fu colțișorul pe care Bema îl oferi Selictarului ca adăpost. Îi arătă că acesta era cu atît mai sigur cu cît eu însumi neștiind ce serviciu i se oferea în casa mea, el n-avea a se teme că voi schimba prietenia pe politică, și că, pe de altă parte, după ce pericolul va fi trecut, nu se putea să nu fiu foarte mulțumit de-a fi fost de folos prietenului meu. E mai puțin de mirare că un asemenea gînd a putut încolți în mintea unei femei obișnuite cu tot felul de intrigi, decît că un om de rangul Selictarului a putut fi de acord cu el. De aceea, după ce am descoperit toate amănuntele acestei întîmplări, am socotit-o atît de neobișnuită, încît aș da-o de exemplu pentru cele mai mari nebunii ce se pot face din dragoste, dacă aceasta n-ar fi fost dublată, în cazul Selictarului, de teama pe care o încerca pentru propria sa viață.

Pot adăuga însă că mîndria turcilor e primul lucru care se spulberă cînd soarta le e potrivnică. Cum întreaga lor măreție purcede direct din aceea a stăpînului, ai cărui sclavi se socotesc a fi, nu mai rămîne nimic din ea în fața primului semn de dizgrație ; și în cazul celor mai mulți, orgoliul e foarte firav cînd sînt reduși la meritele lor personale.

îi recunoşteam totuşi Selictarului destul de multe calităţi pentru a-l crede redutabil în dragoste, mai cu seamă în cazul unei femei crescute în aceeaşi ţară cu el şi a cărei sensibilitate nu avea deci cum să fie rănită de ceea ce noi am considera dezgustător la un turc. Nu-i vorbii lui Theophe despre gîndurile cu care mă întorsesem de la Constantinopole. Dimpotrivă, purtîndu-mă cu atît mai degajat faţă de ea cu cît mă simţeam mai eliberat de greutatea care-mi stătuse pe suflet, arătai în conversaţia noastră o satisfacţie de care îşi dădu destul de repede seama pentru a mă întreba care e cauza bucuriei mele. Ar fi fost un prilej de a-i repeta cu mai multă voie bună ceea ce de dimineaţă îi declarasem pe un ton prea trist şi prea melancolic. Dar, pe cît era de sigur că ea domnea peste inima mea, pe atît era încă de incert, pentru mine, ce curs trebuia să dau acestor sentimente ; şi, regăsindu-mi libertatea de spirit de cînd fusesem descătuşat de temeri, avui destulă putere pentru a-mi stăpîni elanul care mă îndemna să-i vorbesc de dragostea mea. Azi, cînd, gîndindu-mă la trecut, cîntăresc poate mult mai bine decît atunci care erau intenţiile mele, mi se pare că ceea ce doream în taină era ca Theophe să fi început şi ea a simţi pentru mine o parte din afecţiunea pe care o aveam eu pentru ea, sau cel puţin să-mi fi arătat unele semne, pentru că încă eram tentat să-mi închipui că aveam mai mult decît oricine dreptul la dragostea ei ; dar ţintuit cum eram de ideile mele de onoare, ca şi de promisiunile mele, n-aş fi dorit să datorez victoria asupra inimii ei unor manevre ipocrite; fericirea mea ar fi fost să văd că părea a dori de la mine ceea ce şi eu doream de la ea.

Sfîrşitul primei părţi

PARTEA A DOUA

Ne aflam în cel mai frumos anotimp al anului. Deoarece grădina mea întrunea tot ce se poate găsi plăcut la ţară, îi propusei lui Theophe să mergem după cină să luăm aer. Străbăturăm de cîteva ori cele mai frumoase alei. Întunericul nu era într-atît de nepătruns încît să nu mi se pară că zăresc în diferite locuri silueta unui bărbat. Mi-am închipuit că e umbra mea sau vreunul din slujitori. Într-alt loc auzii mişcîndu-se frunzişul, dar nefiind într-o dispoziţie bănuitoare îmi zisei că e vîntul. Se răcorise dintr-odată. Freamătul pe care-l auzisem mi se păru a fi un semn prevestitor de furtună şi o îndemnai pe Theophe să se îndrepte către un umbrar unde ne puteam pune la adăpost. Bema ne urma împreună cu o altă sclavă. Ne-am aşezat cîteva minute şi mi se păru că aud în apropiere nişte paşi rari. O chemai pe Bema şi-i pusei o întrebare la întîmplare doar pentru a-mi da seama la ce distanţă se găsea de mine. Nu se afla în partea dinspre care auzisem paşii. Începui atunci să bănuiesc că eram ascultaţi şi, nevoind s-o sperii pe Theophe, mă ridicai sub un pretext oarecare, ca să descopăr cine era în stare de asemenea indiscreţie. Nu-mi trecea încă prin minte că ar putea fi altcineva decît unul dintre slujitori. Dar nevăzînd pe nimeni, mă întorsei liniştit la Theophe. Începea să se facă tîrziu. Ne-am întors în apartamentul ei fără a mai întîlni pe nimeni.

Cum totuşi nu-mi ieşea din cap că auzisem pe cineva în preajma noastră, şi cum mi se părea că trebuie să pedepsesc asemenea îndrăzneală la slujitorii mei, mă hotărîi, părăsind-o pe Theophe, să mă opresc un timp la

poarta grădinii, care nu era departe de apartamentul ei. Ideea mea era să-l surprind eu însumi, cînd va fi să se întoarcă, pe indiscretul care ne urmărise. Poarta aceasta era un grilaj de fier, prin care erai obligat să treci ; n-avui de aşteptat prea mult pînă ce deslușii în întuneric un bărbat care se îndrepta spre mine ; dar mă zări şi el, deşi i-ar fi fost imposibil să mă recunoască şi, făcînd cale-ntoarsă, nu se mai gîndi decît să ajungă din nou în pădurricea din care ieşise. Iritarea mă făcu să-l urmăresc. Strigai chiar, ca să-l fac să priceapă cine sînt şi îi poruncii, să stea locului. Porunca mea nu fu ascultată. Ciuda pe care mi-o pricinui fu atît de puternică încît, hotărînd să adopt o altă cale pentru a mă lămuri fără întîrziere, mă întorsei în casă şi dădui ordin să fie chemaţi toţi servitorii pe care-i aveam la Oru. Numărul lor nu era foarte mare. Erau şapte, şi apărură toţi îndată. Încurcătura mea spori pînă la a mă determina să ascund motivul care mă făcuse să-i adun şi, amintindu-mi de Selictar cu toate suspiciunile care puteau însoţi acest gînd, fui indignat de o trădare de care nu gîndeam că mă puteam îndoi. Mi se păru limpede că Selictarul se instalase în vreo casă din apropiere, de unde spera să se introducă în locuinţa mea în timpul nopţii. Dar avea el oare asentimentul lui Theophe ? Această îndoială mă umplu de o mare amărăciune. Aş fi dat ordin tuturor oamenilor mei să coboare în grădină dacă nu m-ar fi reţinut un alt gînd, care mă făcu să iau cu totul altă hotărîre. Mi se păru mult mai important să aflu intenţiile Selictarului decît să-l prind. Îmi rezervai mie însumi această treabă. Trimisei îndărăt toţi slujitorii, pînă şi pe feciorul meu şi, revenind la poarta grădinii, mă ascunsei mai cu grijă decît prima oară, în speranţa de a-l vedea pe Selictar întorcîndu-se înainte de ziuă. Dar avui şi de data asta dezamăgirea de a mă fi ostenit în zadar.

Se întorsese în vreme ce eu îmi adunam oamenii. Bema, care-l condusese ea însăşi în grădină, temîndu-se de bănuielile mele, după ce-şi părăsise stăpîna sub un pretext oarecare, îl rechemase suficient de repede pentru a-l pune la adăpost de urmărirea mea. Îmi petrecui toată ziua următoare într-o stare de supărare pe care n-o puteam ascunde. Nici măcar pe Theophe n-o văzui, iar în-

grijorarea pe care o arătă seara pentru sănătatea mea mi se păru o fățărnicie pentru care aș fi vrut să mă răzbun. Parcă pentru a-mi spori tulburarea, primii, spre sfîrșitul zilei, înștiințarea că viața Pașei Șeriber era în mare primejdie și că prietenii săi, care erau la curent cu demersul ce-l făcusem în favoarea lui, mă rugau stăruitor să-l văd din nou pe Marele vizir pentru a-mi reînnoi intervenția. Ce putea fi mai inoportun în pragul acestei nopți în care eram hotărît să-mi reiau pînda la poarta grădinii și în care mă pregăteam să gust satisfacția de a-l acoperi de rușine pe Selictar ? Totuși nu puteam sta la gînduri între o pasiune și datorie. Singurul fel de a le împăca pe amîndouă era de a mă duce la Constantinopole destul de curînd pentru a mă putea întoarce pînă în toiul nopții. Dar măsurînd timpul clipă cu clipă, oricît m-aș fi grăbit, n-aș fi putut reveni înainte de miezul nopții ; și cine-mi putea garanta că nu se va profita de absența mea ?

Ajunsei astfel treptat să-mi reproșez că respinsesem sfaturile Bemei ; și, strîns cu ușa cum eram, nu văzui altă soluție decît să apelez la ea, fie și numai în această împrejurare. O chemai. „Bema. îi spusei, treburi urgente mă cheamă la Constantinopole. N-o pot lăsa pe Theophe de capul ei, și simt nevoia s-o dau în grija unei însoțitoare atît de credincioase ca tine. Îți confer, dacă nu titlul, cel puțin această autoritate pînă la întoarcerea mea. Îți încredințez grija sănătății și purtării ei.“

Nimeni nu s-a dat vreodată mai orbește pe mîna perfidiei. Și totuși această ticăloasă mi-a mărturisit, într-un moment în care împrejurările o sileau să fie sinceră, că, dacă n-aș fi îngrădit misiunea pe care i-o dădusem și dacă, în loc de a-i spune că aceasta înceta la întoarcerea mea, i-aș fi lăsat speranța de a păstra pe viață acest ascendent în casa mea, ea s-ar fi dezis de toate făgăduielile făcute Selictarului și m-ar fi slujit cu credință.

Am plecat foarte liniștit ; dar această călătorie nu mai putu fi de folos celor doi prieteni ai mei. Ajuns acasă, aflai că Marele vizir trimisese de două ori să mă caute pe unul din principalii săi aghiotanți care-și exprimase regretul de a nu mă fi găsit, iar unele zvonuri care începuseră să circule în taină îmi părură rău prevestitoare

pentru soarta celor două paşale. Această veste, împreună cu ceea ce mi se spusese despre Marele vizir, nu-mi mai dădu nici o clipă de răgaz. Mă dusei la acest dregător, deşi era deja ora zece, şi, pretextînd nerăbdarea de a afla ce dorea de la mine, îi trimisei, chiar în serai unde mi se dăduse asigurarea că se afla, rugămintea de a-mi acorda o scurtă convorbire. Nu mă lăsă să aştept prea mult, dar scurtă atît vizita cît şi solicitările mele, luînd asupră-şi să vorbească el primul. „N-am vrut, îmi spuse, să fii în situaţia de a mă acuza că n-am ţinut seama de demersul domniei-tale ; şi dacă trimisul meu te-ar fi găsit acasă, avea însărcinarea de a-ţi face cunoscut că Sultanul n-a putut să nu pedepsească pe cele două paşale. Erau vinovate."

Oricît aş fi dorit să încerc dezvinovăţirea lor, nu-mi mai rămînea nimic de spus faţă de o declaraţie atît de categorică. Dar, convenind că nici o crimă de stat nu merită indulgenţă, îl întrebai pe Marele vizir dacă cea a lui Şeriber şi a lui Azet erau o taină ce nu-mi putea fi dezvăluită. Îmi spuse că şi crima şi pedeapsa lor vor fi făcute publice a doua zi şi că a mi le destăinui cu cîteva ore mai devreme nu era decît un hatîr mărunt. Aurisan Murey, Aga ienicerilor, supărat mai de mult împotriva Curţii, care-i îngrădise autoritatea, plănuise să aşeze pe tron pe prinţul Ahmet, al doilea frate al Sultanului, pe care-l crescuse de copil şi care fusese de cîteva luni întemniţat pentru unele ironii la adresa fratelui său. Fusese necesar să se asigure de intenţiile acestui prinţ şi să se ia înţelegere cu el în închisoare. Aga reuşise aceasta cu o dibăcie ale cărei dedesubturi rămăseseră necunoscute, şi acesta era singurul semn de întrebare pe care-l mai avea dregătorul de elucidat. Deşi cedase torturilor care-i smulseseră mărturisirea crimei sale, Aga păstrase o fidelitate de nezdruncinat prietenilor lui, iar Vizirul îmi declară că el însuşi nu se putea împiedica de a nu-l admira ; dar legăturile lui strînse cu Şeriber şi cu Dely Azet, care fuseseră succesiv ultimele două paşale ale Egiptului, determinaseră Divanul să ia hotărîrea de a-i aresta pe aceştia. Ambii aveau încă imense bogăţii şi influenţa lor era încă atît de mare în Egipt, încît nimeni nu se îndoia că ei erau principalii piloni ai complotului pus la

cale de Agă. În adevăr, teama de tortura atroce, pe care n-ar fi putut-o suporta la vîrsta lor, îi silise să recunoască faptul că participaseră la conspiraţie şi că planul conjuraţilor era să treacă în Egipt cu Ahmet dacă n-ar fí izbutit să-l înscăuneze dintr-odată pe tron. Această declaraţie n-a împiedicat să fie supuşi la cazne pentru a se obţine de la ei numele tuturor complicilor şi, mai ales, spre a se afla dacă Paşa Bostangi şi Selictarul erau vinovaţi. Dar, fie că în adevăr nu ştiau, fie că s-au îndîrjit în a da dovadă de acelaşi curaj ca şi Aga, au stăruit pînă la moarte în a nu-i împovăra cu vreun act de trădare. „Cîteva ore mai devreme, îmi spuse Marele vizir, i-ai fi găsit întinşi în anticamera mea, căci cu mine au avut ultima lor convorbire. si ordinul Sultanului a fost să fie executaţi în ciipa cînd vor pleca de aici."

Oricît de uluit mă simţeam de o catastrofă atît de recentă, o urmă de prietenie pentru Selictar mă îndemnă să-l întreb pe ministru dacă nevinovăţia lui era dovedită îndeajuns pentru a se arăta fără teamă. „Mi-e drag, îmi răspunse, şi departe de mine gîndul de a dori să-l supăr fără rost ; dar cum fuga sa a stîrnit suspiciuni neplăcute în Consiliu, aş dori să nu-şi facă apariţia înainte de a pune în circulaţie un zvon care să explice misterul absenţei sale. Şi, de vreme ce a ales soluţia de a se adăposti la domnia-ta, ţine-l, adăugă el, pînă ce te voi anunţa." Considerai încrederea Vizirului ca pe o nouă favoare, pentru care îi mulţumii ; dar ignorînd realmente că Selictarul se afla la mine, socotii necesar să-l fac să-şi schimbe această părere şi-l asigurai în chip atît de firesc că, abia sosit de la Oru, unde petrecusem noaptea precedentă şi toată ziua, aveam certitudinea că Selictarul nu fusese văzut acolo, încît Vizirul a fost mai bucuros să creadă că spionii săi îl înşelaseră decît să se îndoiască o clipă de buna mea credinţă.

Călătoria mea fiind simţitor scurtată de acest deznodămînt atît de nefericit, mă bucurai mult că mă pot întoarce la Oru înainte de sfîrşitul nopţii şi sperai chiar să ajung destul de devreme ca să-l surprind pe Selictar în grădină. Meditam chiar la mijloacele de a nu-l lăsa să-mi scape. Dar întors la locuinţa mea din Constantinopole, îl găsii pe feciorul meu care mă aştepta cu cea mai mare nerăb-

dare și care ceru imediat să-mi vorbească între patru ochi. „Sosesc, îmi spuse, cu vești care vă vor pricinui tot atîta uimire cît și supărare. Synese e pe moarte de pe urma unei răni făcute de Selictar. Theophe e în aceeași stare, de spaimă. Bema e o ticăloasă pe care o cred cauza întregii tulburări și pe care, din precauție, am închis-o pînă la sosirea domniei-voastre. Cred că prezența domniei-voastre e necesară la Oru, continuă el, fie și numai pentru a preîntîmpina intențiile Selictarului, care nu poate fi departe de casa domniei-voastre și care e în stare să se întoarcă cu destule ajutoare pentru a se face stăpîn pe situație. Regretele pe care le-a manifestat pentru violența sa îmi par foarte suspecte. Cum se afla singur, l-aș fi închis și pe el dacă nu m-aș fi temut că aceasta vă va displăcea. Totuși, adăugă feciorul, dat fiind că am avut grijă să, organizez apărarea cu restul oamenilor domniei-voastre, puteți fi liniștit cu privire la ceea ce ar putea întreprinde.“

O situație atît de neprevăzută nu-mi îngăduia însă să fiu liniștit, așa că plecai îndată, avînd și prevederea de a lua cu mine patru slujitori bine înarmați. Agitația în care se găseau cei de la Oru fu pentru mine dovada că nu mi se exagerase nimic. Făceau de gardă la poartă cu o duzină de puști de care mă foloseam la vînătoare. Le cerui vești despre Theophe și despre Synese, a cărui ispravă încă n-o înțelegeam. Ca și mine, oamenii mei habar n-avcau că acesta nu părăsise casa și, nestiind nimeni în ce fel pătrunsese acolo Selictarul, scena devenea comică datorită precauțiilor pe care le luaseră pentru a-l împiedica să intre din nou, în vreme ce el nici nu ieșise. Am cerut explicații mai detaliate cu privire la aceste împrejurări, și-mi aduseră la cunoștință tot ceea ce putuseră descoperi. La țipetele lui Synese se adunaseră în apartamentul lui Theophe, unde-l găsiseră pe acest tînăr luptîndu-se cu Selictarul și fiind deja rănit de o lovitură de pumnal care-i punea viața în primejdie. Bema părea a lua partea Selictarului și-l îndemna pe acesta să-l pedepsească pe Synese. Îi despărțiseră. Abil, Selictarul fugise, iar Synese rămăsese scăldat într-o baltă de sînge, în vreme ce Theophe, tremurînd și aproape leșinată, îi implora pe slujitori să mă vestească fără a pierde nici un minut.

Grija pe care o avusesc de a se gîndi la mine mă înduioşă într-atît încît mă dusei imediat în apartamentul ei. Dovezile de bucurie pe care le arătă cînd mă văzu mă liniştiră şi mai mult. Mă apropiai de patul ei. Îmi prinse mîna şi mi-o strînse într-ale ei. „Cerule, spuse cu o expresie de uşurare, la ce grozăvii a trebuit să asist cît ai lipsit ! Aş fi murit de spaimă dacă mai întîrziai mult.“ Tonul pe care spuse aceste cîteva cuvinte mi s-a părut atît de firesc şi de drăgăstos încît, spulberîndu-mi orice bănuială şi orice grijă, fui îndemnat să mă las pradă plăcerii care, pentru întîia dată, mi-ar fi împlinit dragostea. Îmi ascunsei totuşi întreaga bucurie şi, mulţumindu-mă să-i sărut lui Theophe mîna : „Explică-mi, îi spusei cu o emoţie ale cărei semne nu le puteam împiedica să se arate în cuvintele mele, ce-i cu grozăviile de care vorbeşti ? Explică-mi cum te poţi plînge de ceea ce s-a întîmplat cînd totul s-a petrecut în camera ta ? Ce făcea aici Selictarul ? Ce făcea aici Synese ? Nici unul dintre slujitorii mei nu ştie. Fii sinceră şi povesteşte-mi tot ce s-a întîmplat.“

„Iată ce, îmi spuse ea, de ce mi-era cel mai mult frică. Mă aşteptam că, negăsind decît mistere în ceea ce vei afla aici, îţi va veni greu să mă scuteşti de unele bănuieli ; dar martor mi-e cerul că nu înţeleg mai mult decît domnia-ta ce s-a petrecut. De-abia plecaseşi, continuă ea, iar eu nu doream nimic altceva decît să mă retrag, cînd Bema a venit să-mi ţină o lungă predică la care n-am prea plecat urechea. A luat în derîdere gustul meu pentru lectură şi pentru celelalte studii de care mă ocup. Mi-a vorbit despre dragoste şi despre bucuria pe care o dau, la vîrsta mea, plăcerile amorului. O mulţime de poveşti de dragoste pe care mi le-a înşirat îmi sunau ca tot atîtea dojeni pentru că nu urmam pilde atît de îmbietoare. S-a străduit să-mi afle părerile, iscodindu-mă cu tot felul de întrebări ; stăruinţa aceasta pe care nu mi-o mai arătase încă pînă atunci începu să-mi devină nesuferită şi înduram cu atît mai greu faptul că eram nevoită s-o ascult cu cît lăsase să se înţeleagă că domnia-ta îi dăduseşi o anume putere asupra mea, pe care dorea s-o folosească doar spre a mă face fericită. A plecat în sfîrşit după ce mă ajutase să mă culc, dar nu trecură două minute şi auzii deschizîndu-se uşa încet... L-am recunoscut,

la lumina lumînării, pe Synese. Apariţia lui mi-a pricinuit mai mult uimire decît teamă ; totuşi, amintindu-mi de ceea ce mi-ai povestit, m-aş fi neliniştit dacă nu mi-ar fi venit în minte, ca o posibilă explicaţie a vizitei lui, că ajungînd la Constantinopole, l-ai iertat şi l-ai trimis, poate, înapoi, dîndu-i vreo însărcinare pentru mine. I-am îngăduit să se apropie. A început să-mi ţină un discurs în care nu făcea decît să se căineze de soarta lui, dar l-am întrerupt cînd am văzut limpede că nu se afla aici din ordinul domniei-tale. Pe lîngă alte multe dovezi de suferinţă, s-a aruncat plin de zbucium în genunchi în faţa patului meu. În acel moment a intrat Bema cu Selictarul ; nu-mi cere să spun ceea ce, sporindu-mi tulburarea, n-am mai putut înregistra desluşit. Am auzit ţipetele Bemei care-l acuza pe Synese de nesăbuinţă şi-l îmboldea pe Selictar să-l pedepsească. Amîndoi erau înarmaţi. Ameninţat, Synese se pregăti să se apere. Dar, fiind rănit de Selictar, a sărit la el, iar eu vedeam fulgerînd cele două pumnale, în strădania lor fiecare a-şi da lovituri şi de a se apăra. La zgomotul luptei lor, mai degrabă decît la ţipetele mele care, de spaimă, erau prea slabe pentru a se auzi, s-au strîns slujitorii ; şi tot ce am putut obţine de la ei, din acel moment, a fost ca, la rugămintea mea, să plece cineva pentru a grăbi întoarcerea domniei-tale."

Nevinovăţia ei se desprindea atît de limpede din această relatare incît, regretînd că o suspectasem, mă străduii, dimpotrivă, să domolesc urma de teamă ce-i mai stăruia în priviri. Şi, poate că, mişcată de asigurările mele de credinţă, mi-ar fi acordat ceea ce renunţasem să-i mai cer, dacă hotărîrea mea nu mi-ar fi ţinut în frîu simţurile. Dar modul meu de a vedea lucrurile era bine stabilit ; şi cred că, dat fiind sentimentele la care revenisem în ceea ce o privea, aş fi fost nemulţumit să descopăr la ea o slăbiciune care mi-ar fi diminuat întrucîtva respectul.

Fui destul de mulţumit de această întîlnire pentru a privi punctele care îmi rămîneau de lămurit ca pe nişte întîmplări ce mă afectau mai puţin şi pe care era cazul să le cercetez cu mai mult sînge rece. „Aminteşte-ţi, îi spusei lui Theophe pentru a o face să înţeleagă măcar în parte speranţele mele, că m-ai lăsat să întrezăresc azi ceea ce sper să descopăr într-o zi mai deplin." Păru nesigură

cu privire la sensul acestor vorbe. „E destul de limpede", reluai eu ; dar despărţindu-mă de ea, mă încredinţai, în adevăr, că se prefăcuse a nu mă înţelege. Cerui să-mi fie adusă îndată Bema. Această sclavă vicleană speră un moment să mă înşele cu minciunile ei. Încercă să mă convingă că doar întîmplarea îl adusese în casa mea pe Selictar la căderea nopţii şi că, dîndu-şi seama, în clipa în care-l întîlnise, că Synese se afla în apartamentul lui Theophe, zelul pentru cinstea casei mele o îndemnase să-l roage pe acest senior să pedepsească insulta pe care mi-o aducea nesăbuitul tînăr. Dat fiind că îl văzuse pe Selictar dispărînd înainte ca ea însăşi să fie închisă, spera că acesta nu-mi va fi părăsit încă locuinţa şi că se înapoiase în taină în adăpostul lui. Şi într-un caz şi în celălalt spera să-l poată înştiinţa de ceea ce scornise în apărarea lui. Dar nu petrecusem atîta timp în Turcia fără a fi aflat ce drepturi are un stăpîn asupra sclavilor săi şi, cum nu mi se părea defel de crezut că Selictarul ar fi plecat pe furiş dacă ar fi venit cu intenţii curate în casa mea, mă hotărîi să folosesc mijloacele cele mai drastice pentru a face să iasă la iveală adevărul. Motivele pe care feciorul le avusese pentru a o închide pe Bema trebuiau să prezinte şi pentru mine cel puţin tot atîta importanţă cît şi pentru el. Într-un cuvînt, îi pomenii sclavei mele de cazne şi, cum tonul pe care-l luasem o făcu să creadă că ameninţarea e serioasă, îmi mărturisi tremurînd dedesubtul intrigii sale.

După ce sfîrşi prin a mă convinge că Selictarul n-o văzuse pe Theophe decît în împrejurările acelei nopţi, găsii în aventura sa mai curînd motiv de a-l ironiza pentru ghinionul lui decît de a mă supăra pentru timpul petrecut în casa mea. Bema îmi risipi orice urmă de resentiment cînd îmi arătă principalele motive care o determinaseră să-mi ascundă vizita lui. Dar, ceea ce îl scuza într-o măsură pe prietenul meu nefiind suficient pentru a o disculpa pe ea, îi spusei că voi chibzui la pedeapsa ce i se cuvine pentru că îmi înşelase încrederea ; fu momentul în care îl luă de martor pe profet că n-aş fi avut niciodată a-i reproşa ceva dacă n-aş fi împuternicit-o doar pe jumătate. Această sinceritate îmi atenuă simţitor mînia. Rămînea să aflu de la ea ce se întîmplase cu Selictarul. Nu

ezită să-mi răspundă că probabil s-a întors în camera el și-mi spuse că ar fi de ajuns să mă uit dacă ușa e încuiată. Față de atare probă, nemaiputîndu-mă îndoi că el era înăuntru, singura răzbunare la care mă gîndii fu aceea de a-l lăsa acolo pînă ce foamea îl va obliga să iasă, și să-l pun pe feciorul meu de strajă la ușă, pentru a-l lua în primire în momentul în care va fi silit să se arate. Bema, pe care o lăsai în închisoarea ei, nu-mi putea zădărnici satisfacția pe care scontam în urma acestei scene.

Cu privire la Synese nu putuse să-mi dea nici o lămurire, deoarece nimeni nu fusese mai uluit decît ea cînd îl surprinsese în apartamentul lui Theophe. Dar Synese mă neliniștea atît de puțin încît, aflînd că rana lui era într-adevăr gravă, dădui ordin să fie îngrijit și amînai să-l văd pînă cînd va începe să se simtă ceva mai bine. Fie că nu plecase de la mine, fie că se întorsese după ce plecase, la mijloc era tot trădarea unuia dintre slujitorii mei, dar fapta era atît de puțin însemnată încît nu mă grăbii prea mult cu pedepsirea ei. Și, din moment ce mă socoteam sigur de cumințenia lui Theophe, îmi era atît de indiferent că era iubită de acest tînăr grec, încît considerai chiar că ar fi putut dobîndi pe această cale un avantaj asupra tatălui ei. Această idee nu-mi venise de la început ; dar, după ultima convorbire pe care o avusesem cu Synese, îmi dădusem seama că, dacă dragostea lui își păstra aceeași înflăcărare, voi avea prilejul să-l pun pe tatăl său la o nouă încercare, prefăcîndu-mă că vreau să-l căsătoresc pe Synese cu Theophe. Dacă seniorul Condoidis nu-și pierduse, dimpreună cu sentimentele firești, și simțul onoarei și al credinței, mi se părea imposibil să nu se opună la această căsătorie incestuoasă ; și, într-o țară în care drepturile părintești au atît de puțină importanță, aceasta era singura obiecție la care puteam să-l constrîng pentru a împiedica atare căsătorie.

Așadar, evenimentele care mă alarmaseră atît nu avură alte urmări mai supărătoare decît rana lui Synese și pedepsirea cîtorva servitori. Mă descotorosii de Bema după cîteva zile, în condiții umilitoare pentru ea, și anume, vînzînd-o la numai jumătate din cît mă costase. Acesta e un soi de pedeapsă practicată doar de oamenii bogați

care, în același timp, sînt destul de cumsecade pentru a nu trata cu prea mare severitate o sclavă vinovată ; căci, de au cît de cît simțire, acești nefericiți se socotesc cu atît mai loviți cu cît, pierzînd un anume preț pe care-l aveau în propriii lor ochi, se consideră coborîți, dacă se poate spune astfel, sub nivelul tristei lor condiții. Am aflat însă mai tîrziu că, rugîndu-se de Selictar, Bema obținuse grație recunoștinței acestuia să fie cumpărată pentru haremul lui.

În ceea ce-l privea pe Selictar, nu avui parte de satisfacția la care sperasem, aceea de a-l vedea cedînd din pricina setei sau a foamei. Înțelegînd, în aceeași noapte, datorită îndelungatei întîrzieri a complicei sale, că aceasta era ținută sub cheie și că, lipsit fiind de ajutorul ei, avea să ajungă într-o încurcătură foarte neplăcută, se hotărî să nu mai aștepte să se facă ziuă pentru a ieși din ascunzătoare, și, cunoscîndu-mi casa, își închipui că profitînd de întuneric va putea fugi cu ușurință. Pică drept în brațele feciorului meu, care se afla la post. Îl expuneam, poate, pe acest băiat credincios să moară dintr-o lovitură de pumnal ; dar, dîndu-și și el seama de acest risc, avu grijă ca, pe un ton blînd, să-i facă îndată cunoscut Selictarului că n-avea a se teme de nici o violență și că eu îl așteptam cu bunăvoință și solicitudine. Se lăsă condus, manifestînd totuși oarecare bănuieli. Eram în pat. Mă sculai degrabă și prefăcîndu-mă foarte mirat : „Ce ? E Selictarul, strigai ; ei bine, prin ce întîmplare..." Mă întrerupse cu un aer stingherit. „Cruță-mă, îmi spuse, de ironiile pe care le merit. Ai fi îndreptățit să-mi faci chiar reproșuri, dacă ele s-ar referi numai la vizita nocturnă pe care am vrut s-o fac lui Theophe ; dar recurgînd la pumnal, nu m-am gîndit decît să-ți aduc un serviciu, deși grija cu care servitorii domniei-tale l-au scos din mîinile mele pe tînărul pe care l-am rănit mă face să cred că zelul meu a fost deplasat ; iar în libertatea pe care mi-am luat-o de a mă refugia aici fără știrea domniei-tale, nu trebuie să vezi decît descumpănirea în care s-a aflat un prieten care, socotind casa domniei-tale drept un refugiu, n-a vrut totuși să te expună nemulțumirilor Porții." L-am întrerupt la rîndul meu spre a-l asigura că îl scuteam pînă și de obligația de a se dezvinovăți și că, chiar și în ceea ce o privea

pe Theophe, nu găseam condamnabil în purtarea lui decît ceea ce probabil că îl nemulţumea şi pe el însuşi, adică un mod de a proceda nepotrivit cu delicateţea de pînă atunci a sentimentelor sale. Îşi recunoscu vina în privinţa acestui ultim reproş. „Prilejul, îmi spuse, a fost mai puternic decît virtutea mea.“ Tot restul acestei convorbiri se purtă pe un ton glumeţ. Îl asigurai că cel mai supărător rezultat al aventurii lui avea să fie acela de a se vedea instalat mai comod şi tratat cu mai multă grijă decît în camera Bemei, fără a fi pentru aceasta mai expus primejdiilor care-l determinaseră să se ascundă. Şi, cînd îi povestii ce aflasem de la Marele vizir, fu pe atît de bucuros pentru propria-i soartă, pe cît de mîhnit pentru cea a Agăi ienicerilor şi a celor două paşale. Mă asigură totuşi că îi plîngea mai puţin dacă erau vinovaţi şi că, departe de a fi participat la complotul lor, ar fi fost în stare s-o rupă definitiv cu ei dacă i-ar fi bănuit de aşa ceva. Părea dispus să plece deîndată şi spuse că ar dori să-i anunţe pe cei doi sclavi pe care-i însărcinase să aştepte ordinele sale în satul vecin. Dar eu îi arătai ce precauţii pretindea de la el Marele vizir în vederea revenirii la Constantinopole. Între diferitele soluţii pe care le putea adopta, se hotărî, după sfatul meu, să se ducă a doua zi la casa lui de la ţară, ca şi cum s-ar întoarce după inspectarea depozitelor şi arsenalelor de pe coasta Mării Negre. Am acceptat chiar să-l întovărăşesc şi, spre a-i arăta nu numai că nu-i purtam nici un fel de pică pentru cele întîmplate, dar că aveam despre firea lui aceeaşi părere care mă îndemnase să-i caut prietenia, îi propusei s-o luăm şi pe Theophe cu noi în călătorie.

Abia de îndrăzni să creadă că această propunere e serioasă ; dar eram de bună-credinţă şi mersei pînă acolo încît, după ce petrecurăm restul nopţii împreună, îl condusei eu însumi în apartamentul lui Theophe, pentru a o convinge să accepte propunerea noastră. Impresia cu care rămăsesem după ultima convorbire avută cu ea mă făcea să mă simt deasupra oricărei atingeri a geloziei, şi văzusem aşa de limpede că Selictarul nu va izbuti niciodată să-i mişte inima, încît era un fel de izbîndă pentru mine să asist la eforturile pe care avea să le desfăşoare din nou zadarnic spre a o înduplecа. Dealtfel, oricît succes

ar fi avut în viitor sentimentele mele, nu voiam să mă poată învinui vreodată că i-am pus cîtuşi de puţin bețe-n roate. Îi datoram această concesie după ce contribuisem, poate, la înfiripărea simţămintelor sale prin uşurinţa ce-o avusese-n a început de a le încuviinţa ; şi dacă Theophe avea să aibă pentru mine sentimentele pe care le doream, aş fi fost bucuros ca prietenul meu să-şi fi pierdut cu desăvîrşire speranţa înainte de a-şi da seama că eram mai norocos decît el.

Dacă Theophe arătă oarecare mirare pentru proiectul nostru, nu făcu nici o obiecţie cînd căpătă certitudinea că aveam să fiu tot timpul cu ea şi că nu era vorba decît să mă însoţească. Îi alesei o suită care să-i permită o prezenţă plină de demnitate în casa Selictarului. Acesta îmi vorbise despre casa sa ca despre centrul puterii şi al plăcerilor lui ; adică, pe lîngă toate podoabele atît de preţuite de turci, mai era acolo un harem şi un considerabil număr de sclave. Îl auzisem dealtfel lăudînd acest loc ca pe cel mai frumos din împrejurimile Constantinopolului. Se afla la opt mile de casa mea. N-am ajuns acolo decît seara şi n-am putut să mă bucur de frumuseţea priveliştii, despre care se spune că ar fi cea mai minunată din lume. Dar Selictarul ne arătă îndată tot luxul şi bogăţiile pe care le adunase în interiorul clădirilor, şi a trebuit să recunosc din capul locului că nu văzusem nici în Franţa, nici în Italia nimic care să întreacă în frumuseţe ceea ce se înfăţişa ochilor mei. N-am să fac o descriere. Asemenea detalii sînt totdeauna plicticoase într-o carte ; dar dacă a fost un moment în care m-am temut că voi regreta de a o fi luat pe Theophe în această călătorie, asta s-a întîmplat cînd Selictarul, după ce o lăsase să admire toată această splendoare, îi oferi să devină stăpîna atotputernică peste toate cîte le vedea acolo, adăugînd motivele pe care i le mai expusese. Îmi veni greu să ascund roşeaţa care fără voie îmi cuprinsese faţa. Îmi aruncai ochii spre Theophe şi aşteptai răspunsul ei cu o emoţie de care mi-a mărturisit apoi că îşi dăduse seama. Asigurîndu-l pe Selictar că e conştientă de însemnătatea ofertei sale şi că, aşa cum era în drept să-şi închipuie, îi era recunoscătoare, îi vorbi despre sentimentele ei ca despre cea mai ciudată îmbinare din lume

și cea mai puțin propice s-o facă să găsească vreo atractie în bucuriile care măgulesc îndeobște vanitatea femeilor. Deși tonul pe care răspunsese părea șăgalnic, ne spuse lucruri atît de adevărate și pline de bun simț despre înțelepciune și despre fericire, încît mă mirai și eu de aceste vorbe atît de neașteptate pentru mine și pe care mă întrebam cu uimire de unde le va fi învățat. Concluzia pe care o trase fu că tot restul vieții ei era destinat practicării acelor principii pentru care se arăta recunoscătoare învățăturilor mele și pentru care socotea că îmi datora cu mult mai multă gratitudine decît pentru libertatea ei. Stinghereala de care nu mă putusem feri trecu în vremea asta pe chipul Selictarului. Se căină amar de soarta lui ; și, adresîndu-mi-se, mă imploră să-i împărtășesc și lui o parte măcar din acea putere pe care Theophe o atribuia vorbelor mele. Îi răspunsei în glumă că dorința ce-mi exprima nu se potrivea cu vederile sale, deoarece, luînd de bun ceea ce părea că dorește, s-ar angaja el însuși în a o întări pe Theophe în principiile ei. De fapt inima mea era cuprinsă de bucurie și, nemaiascunzîndu-mi fericirea, îmi închipuii că era mai temeinic statornicită de această declarație decît de toate motivele pe care le aveam deja pentru a mă încrede cît de cît în ea. Profitai de un moment în care o felicitai pe Theophe pentru noblețea ideilor exprimate și considerai răspunsul ei drept o nouă confirmare a speranțelor mele.

Selictarul, pe atît de nefericit pe cît de fericit mă credeam eu, nu înceta de-a ne oferi, cu aceeași solicitudine, tot ce putea face cinste ospitalității sale și frumuseții casei. Chiar în aceeași seară ne pofti în harem, și poate că intenția sa era tot aceea de a o ispiti pe Theophe, arătîndu-i un loc atît de încîntător, peste care ar fi putut domni ca stăpînă. Dar dacă o impresionă ceva acolo, nu fură nici bogățiile, nici frumusețile care răsăreau de peste tot. Amintirea stării din care scăpase se trezi atît de vie în mintea ei încît o văzui căzînd într-o melancólie profundă, care nu se risipi timp de mai multe zile. Încă de-a doua zi, folosindu-se de libertatea pe care Selictarul ne-o acordase de a ne întoarce în harem fără el ori de cîte ori am fi avut chef, se duse să-și petreacă acolo cea mai mare parte a timpului și legă conversații cu acele femei a

căror înfăţişare o impresionase cel mai mult. Plăcerea pe care părea să i-o facă o atît de lungă vizită îl încînta pe Selictar, în vreme ce eu încercam, parcă, o oarecare îngrijorare. Dar discreţia împiedicîndu-mă s-o urmez, am aşteptat momentul în care trebuia să iasă de acolo pentru a o întîlni. Expresia şi tristeţea cu care reveni mă făcu să renunţ la reproşuri. O întrebai, dimpotrivă, ce pricinuise această schimbare de dispoziţie. Fără a-mi răspunde la întrebare, îmi propuse să facem o plimbare în grădină. Tăcerea în care continua să stăruie începea să mă surprindă cînd, cu un oftat, se pregăti, în fine, să-mi răspundă. „Cît de felurite sînt întîmplările vieţii !“ — îmi spuse ea cu acea încărcătură morală pe care o dădea în chip firesc tuturor reflecţiilor ei. „Ce succesiune de evenimente care nu seamănă unele cu altele şi care nu par făcute pentru a se înlănţui ! Am făcut o descoperire de care, cum vezi, sînt profund impresionată ; ea m-a făcut să mă gîndesc la lucruri pe care vreau să ţi le împărtăşesc. Dar trebuie, mai înainte, să te înduioşez cu povestirea mea.

O curiozitate vie, continuă ea, pe care nu m-am putut împiedica s-o simt faţă de soarta atîtor nefericite, şi care ţi se va părea de iertat date fiind propriile mele suferinţe, m-a îndemnat să întreb pe cîteva dintre sclavele Selictarului despre împrejurările ce le-au făcut să ajungă în harem. Cele mai multe sînt fete din Gruzia sau din ţinuturile vecine, care au fost crescute în vederea acestei condiţii şi care nu văd nimic umilitor în soarta lor. Dar cea de care m-am despărţit chiar acum este o străină, a cărei blîndeţe şi decenţă m-au mişcat încă şi mai mult decît strălucirea chipului. Am luat-o deoparte. I-am adus laude pentru frumuseţea şi tinereţea ei. A primit cu tristeţe complimentele mele şi nimic nu mi s-a părut mai surprinzător decît răspunsul ei : «Vai, mi-a spus ea, nu lăuda aceste nefericite însuşiri ci, dacă ai un pic de milă, priveşte-le ca pe un dar nefast al cerului, pentru care urăsc viaţa clipă de clipă !» I-am promis mai mult decît milă şi, arătîndu-i că aş putea face ceva pentru consolarea ei, am îndemnat-o să-mi explice pricina unei atît de neaşteptate disperări. Mi-a povestit, printre lacrimi, că se născuse în Sicilia dintr-un tată ale cărui prejudecăţi au costat-o

libertatea și onoarea. Mama lui fusese o femeie discreditată din cauza libertinajului ei, și aceeași zodie voise ca el să se însoare cu o femeie care, după ce l-a înșelat vreme îndelungată păstrînd aparențele virtuții, s-a dezonorat pînă la urmă printr-un dezmăț pe față. Avînd cu ea o fiică, și anume chiar pe această sclavă a Selictarului, jurase să o crească în înțelepciune, dîndu-i o educație atît de severă încît să ajungă a răscumpăra onoarea familiei sale. Din primii ani de viață o închisese într-un castel pe care-l avea la țară și o pusese sub supravegherea a două femei bătrîne și virtuoase, cărora le ceruse, dezvăluindu-și intențiile, să nu-i spună fetei că ar fi fost înzestrată cu vreun har de la natură și să nu-i vorbească niciodată de frumusețea femeilor ca de un dar care să merite atenție. Cu această precauție și cu grija de a o deprinde cu practicarea tuturor virtuților, acele femei o făcuseră să ducă pînă la vîrsta de șaptesprezece ani o viață atît de inocentă, că niciodată nu-i venise în minte și nu nutrise în suflet ceva care să contravină vederilor tatălui ei. Își dăduse destul de bine seama, în rarele ocazii pe care le avusese de a ieși cu cele două însoțitoare, că privirile celor pe care-i întîlnea se opreau asupra ei și că păreau a da semne de neobișnuită emoție văzînd-o. Dar nefolosindu-se vreodată de oglindă, iar grija neobosită a celor două bătrîne fiind de a îndepărta tot ceea ce putea să-i atragă gîndurile asupra ei însăși, nu avusese niciodată o cît de neînsemnata idee cu privire la înfățișarea ei. Trăia în această nevinovăție cînd, aducînd însoțitoarele sale în casă pe unul din acei negustori care cutreieră satele cu marfa lor, din pură întîmplare, luase o cutioară în care se afla o oglindă. Inocența ei a mers pînă la a-și închipui că propria-i imagine, pe care o văzuse reflectată în interiorul cutiei, era un portret fixat acolo și, neputîndu-se stăpîni de a-l privi cu oarecare plăcere, dădu prilej celor două bătrîne să observe acest lucru. Exclamările lor și mustrările cu care s-au grăbit s-o copleșească ar fi fost îndeajuns pentru a o face să uite acest gînd, dacă negustorul, care înțelesese cauza supărării însoțitoarelor, n-ar fi găsit un moment în care să se apropie de tînăra siciliană și să-i dăruiască în taină una din oglinzile sale, arătîndu-i și cîtă nedreptate-i făceau cei care o lipseau de așa ceva.

O primi mai degrabă din sfială decît din dorința de a-i da o întrebuințare pe care dealtfel nici n-o cunoștea ; dar îndată ce rămase singură, nu-i trebui decît o clipă pentru a o descoperi. Chiar dacă n-ar fi fost în stare să înțeleagă doar prin ea însăși cu ce o dăruise natura, comparația cu cele două bătrîne pe care le avea tot timpul dinaintea ochilor ar fi fost de ajuns ca s-o facă să-și dea seama cît de avantajoasă era, pentru ea, deosebirea. Curînd descoperi atîta plăcere în a se contempla fără încetare, în a-și aranja părul și în a-și potrivi gătelile, încît, fără a ști la ce-i putea sluji această desfătare, începu să-și spună că ceea ce îi făcea ei atîta plăcere trebuia neapărat să facă și altora.

Într-acestea, negustorul, pe care întîmplarea îl învăselise grozav, se amuza s-o povestească peste tot pe unde trecea. Descrierea farmecelor tinerei siciliene, cu care-și însoțea istorisirile, stîrni curiozitatea și dorințele unui cavaler de Malta care-și asumase ultimele legăminte ale acestui ordin cu nu prea multă înclinație de a le respecta. Ducîndu-se în apropierea castelului ei, cavalerul găsi mijlocul de-a face să ajungă în taină pînă la fată o oglindă care, așezată într-o cutie mai mare decît cea a negustorului, conținea în partea opusă portretul unui foarte plăcut bărbat și o scrisoare drăgăstoasă și cu desăvîrșire aptă s-o edifice asupra a tot ceea ce cu atîta grijă i se ascunsese. Portretul, care era al cavalerului, avu efectul pentru care fusese trimis, iar indicațiile din scrisoare se dovediră atît de utile încît folosiră cu succes la înlăturarea multor obstacole. Tînăra, căreia însoțitoarele ei nu-i vorbiseră niciodată despre bărbați decît ca despre niște unelte de care-i plăcuse cerului să se folosească pentru a le face pe femei în stare să perpetueze speța umană, și care fusese dinainte deprinsă să respecte sfințenia căsătoriei, se feri să plece urechea la vorbele de dragoste ale cavalerului înainte de a-l întreba dacă se gîndise s-o ia în căsătorie. Acesta nu-și precupeți promisiunile cînd pricepu la ce i-ar putea sluji și, pretextînd niște interese pentru a păstra secretul făgăduielilor sale, reuși în scurt timp să înșele atît așteptările tatălui cît și vigilența celor două însoțitoare. Legătura aceasta dură multă vreme nestingherită. Dar unele remușcări adăugate la teama de viitor o făcură pe

siciliană să insiste pentru împlinirea promisiunilor pe care le ceruse. Cavalerului îi deveni imposibil să mai ascundă că făcuse unele legăminte care-i interziceau căsătoria. Vreme de cîteva zile fu rîndul lacrimilor și al reproșurilor. Totuși se iubeau cu adevărat. Dintre toate relele, cel mai mare ar fi fost acela de a se despărți. Temerea aceasta trecu înaintea tuturor celorlalte și, pentru a evita urmările supărătoare care nu puteau întîrzia, luară hotărîrea de a părăsi Sicilia și de a se refugia în vreuna din țările de sub dominație turcească. Cei doi iubiți n-aveau nimic a-și reproșa, pentru că, fiind amîndoi destinați unei situații înalte, făceau dragostei același sacrificiu.

Intenția pe care o aveau de a se refugia de bună voie la turci i-ar fi apărat, de-ar fi putut-o dovedi, de sclavie. Dar îmbarcîndu-se pe un vas venețian cu gîndul de a debarca în Dalmația, de unde sperau să ajungă ușor mai departe, avură ghinionul de a fi prinși la intrarea în golf de niște vase turcești care hărțuiau statul venețian. Explicațiile date asupra planului lor au fost luate drept minciuni. Fură vînduți separat într-un port din Moreea, de unde nefericita siciliană a fost dusă la Constantinopole. Dacă a-și vedea răpit iubitul era culmea nenorocirii, cum mai putea fi numită starea în care ajunse în scurtă vreme! Pentru că plînsul necurmat îi urîțise întrucîtva chipul. negustorii din Constantinopole nu-și dădură dintr-o dată seama ce puteau aștepta de la frumusețea ei. O bătrînă cu un ochi mai ager cheltui o parte din averea ei pentru a o cumpăra, plănuind să-și dubleze suma revînzînd-o. Era tot ce i se putea întîmpla mai rău sicilienei. Date fiind rigorile de modestie și pudoare în care fusese crescută, grija pe care această odioasă stăpînă o desfășură în a-i spori farmecele și a o face pe potriva gustului turcilor fură pentru ea tot atîtea chinuri, față de care moartea i s-ar fi părut mai puțin crudă. Fu în sfîrșit vîndută, contra unei sume mari, Selictarului care, la început îi arătase multă dragoste, dar apoi, după ce-și împlinise poftele, o neglijase din pricina dezgustului pe care nu întîrziară să i-l producă profunda ei tristețe și lacrimile neîncetate."

Peripețiile acestei îndurerate străine nu-i provocară numai o mare uimire lui Theophe. Ceea ce-i sporea compătimirea era că o vedea într-o stare de-a cărei josnicie

era conștientă și că se arăta într-atît de umilită și de obidită încît nu-și mai putea da seama care din două o îndurerase mai mult, pierderea onoarei sau cea a iubitului. Eram atît de deprins cu acest soi de întîmplări, din relatările pe care le auzeam zilnic, încît nu avui la povestirea sa reacțiile de milă la care se așteptase. „Nu pari mișcat, îmi spuse, de ceea ce mi se pare de natură să te înduioșeze ca și pe mine. Consideri oare că nefericirea acestei fete nu merită atenția pe care i-o acord ?“ „Găsesc că e de plîns, îi răspunsei, dar cu mult mai puțin decît dacă nu și-ar fi atras nenorocirile printr-o greșeală făcută cu bună-știință. Și în aceasta constă diferența, adăugai, care trebuie făcută între nenorocirile tale și ale ei. Poate că ești unicul exemplu al unei nefericiri de acest gen fără vină, și singura femeie care, după ce a fost tîrîtă într-o prăpastie despre care nu știa nimic, să-și fi schimbat atitudinea în numele virtuții și la prima noțiune despre aceasta. Și este ceea ce te face pentru mine atît de demnă de admirat, continuai cu elan, încît te consider a fi deasupra tuturor femeilor din lume.“ Theophe clătină din cap surîzînd cu multă blîndețe ; și, fără a răspunde la ceea ce o privea pe ea însăși, insistă asupra sentimentelor sicilienei, socotind că trebuie să întreprindem ceva pentru a o elibera. „E de ajuns să dorești acest lucru, îi spusei, pentru ca dorința ta să devină pentru mine o lege, și nu vreau ca pentru aceasta să-ți asumi vreo obligație față de Selictar“. Acesta tocmai venea către noi cînd îi promiteam lui Theophe că voi vorbi cu el chiar în aceeași zi. Nu-mi amînai pe mai tîrziu rugămintea. Și, luîndu-l deoparte ca și cum aș fi vrut ca față de Theophe să rămînă o taină, îl întrebai de-a dreptul dacă era atît de atașat de siciliană încît să-i vină greu să facă un sacrificiu în favoarea mea. „Este a domniei-tale din chiar acest moment“, îmi spuse el ; iar cînd îi vorbii de preț, respinse insistențele mele ca pe o jignire. Mă gîndii chiar, judecînd după bucuria sa, că, în afară de satisfacția de a mă îndatora, spera că aceasta va constitui pentru mine o nouă obligație de a-l servi în intențiile sale față de Theophe ; fără a mai pune la socoteală faptul că exemplul meu ar fi putut avea oarecare înrîurire în a o face să se gîndească la plăceri. Dar, dîndu-mi libertatea să deschid sclavei sale poarta

haremului, îmi dezvălui o împrejurare pe care aceea o ascunsese lui Theophe. „La început, îmi spuse el, am crezut să suferă doar de pierderea libertăţii, şi nu mi-am precupeţit atenţiile pentru a o ajuta să afle totuşi o consolare în soarta ei ; dar întîmplarea m-a făcut să descopăr că e îndrăgostită de un tînăr sclav din neamul ei, care a avut dibăcia de a strecura o scrisoare în haremul meu şi pe care l-am lăsat nepedepsit din consideraţie pentru stăpînul său, căruia îi sînt prieten. Nu cunosc originea acestei legături şi m-am mărginit să sporesc vigilenţa slujitorilor, pentru a-mi apăra casa de astfel de dezordini. Dar a fost de ajuns ca să mă îndepărteze de siciliana mea, căreia, dealtfel, îi recunoşteam din plin farmecul." Acest avertisment, pe care Selictarul socotise a-l datora prieteniei, ar fi fost o precauţie foarte îndreptăţită dacă eu aş fi avut gîndurile pe care mi le atribuia. Dar neavînd în această chestiune alt interes decît acela de a-i fi pe plac lui Theophe, îmi zisei, dimpotrivă, cu bucurie că tînărul sclav de care se plîngea Selictarul nu putea fi decît cavalerul sicilian şi prevăzui că voi fi în curînd obligat să-l eliberez grabnic din lanţurile sale. Aşteptai totuşi să fiu singur cu Theophe ca să-i spun că siciliana era a noastră. Fu atît de încîntată să mă audă că, după cum credeam, cavalerul nu era prea departe şi că îmi propuneam să-l redau iubitei lui, că îmi mulţumi în numele lor cu o înflăcărare deosebită. Cum raportam totul la ţelurile mele, nu mă îndoii că felul în care lua parte cu căldură la fericirea celor doi iubiţi era încă un semn că inima ei devenise simţitoare şi trăsei pentru mine concluzii de bun augur pe care le socotii mai întemeiate decît cele ale Selictarului.

Pe siciliană o chema Maria Rezati, iar numele pe care şi-l luase sau care-i fusese dat în robie era Mo[illegible]. Nu socotii potrivit să fie informată de ceea ce făcusem pentru ea înainte de ziua plecării noastre. O sfătuii doar pe Theophe să-i vestească, fără precizări, o bucurie la care nu mai spera. Ştirile pe care Selictarul le primi de la Constantinopole avînd darul de a-l linişti, şi eu însumi fiind chemat în oraş de propriile mele treburi, îi propusei lui Theophe să ne întoarcem la Oru. Dar în afară de contrarietatea pe care mi-o pricinui faptul că nu puteam

pune stavilă dorinţei Selictarului de a ne însoţi la întoarcere, avui parte, plecînd împreună cu el din casa lui, de o scenă stînjenitoare. Cavalerul sicilian, care era într-adevăr rob pe undeva prin vecinătate, se bucura de destulă libertate pentru ca, sustrăgîndu-se cîteva ore în timpul zilei de la munca impusă de condiţia lui, să poată pîndi sub zidurile Selictarului. Pericolul la care se expusese prin trădarea unui alt rob nu-l potolise cine ştie ce, încît încercase în repetate rînduri să găsească alte mijloace de acces, înfruntînd acelaşi risc. Plecarăm spre amiază într-o caleaşcă mare de care mă slujeam la ţară. Sclavul se afla la douăzeci de paşi de poartă, de unde văzu ieşind călări pe unii din oamenii mei, care se adunau spre a mă aştepta. Livreaua franţuzească atrăgîndu-i atenţia, îi întrebă, în limba noastră pe care o vorbea destul de bine, cui aparţineau. Nu ştiu ce idee i-a putut veni în minte la răspunsul acestora ; dar, de cum îl auzi, văzînd că se apropie trăsura în care mă aflam cu Selictarul şi cele două doamne, o şi recunoscu cu uşurinţă pe iubita sa. Neputîndu-se stăpîni, se agăţă de uşa dinspre mine a trăsurii şi rămase acolo, cu toată goana celor şase cai puternici, spunîndu-mi pe nume şi implorîndu-mă să-i acord un minut pentru a se explica. Gîfîia de atîta zbucium, şi, din cauza eforturilor pe care le făcea pentru a se ţine să nu cadă şi pentru a se face auzit, l-ai fi putut lua drept un nebun furios care pune la cale cine ştie ce plan criminal. Nu ne dăduserăm seama că Maria Rezati, sau Molene, leşinase lîngă noi. Dar oamenii Selictarului, care veneau din urmă cu trăsurile sale, văzînd un rob care părea lipsit de respect faţă de stăpînul lor şi de mine, alergară degrabă şi-l smulseră cu de-a sila de la uşa trăsurii. Bănuind care era adevărul, strigai vizitiului să oprească. Îşi stăpîni în fine caii. Îi potolii pe oamenii Selictarului, care continuau să-l brutalizeze pe tînărul rob şi poruncii să fie adus mai aproape. Selictarul nu pricepea nimic din scena aceasta şi nici din motivele pentru care îi acordam atenţie. Dar explicaţile cavalerului îl făcură curînd să înţeleagă ceea ce eu ştiam deja. Nefericitul tînăr se străduia din răsputeri să-şi recapete respiraţia şi, adoptînd în mod firesc atitudinea care se potrivea cu obîrşia lui, mi se adresă cu vorbe pe care zadarnic aş

încerca să le reproduc. După ce-mi relată pe scurt povestea sa și a iubitei sale, chiar în clipa cînd voia să mi-o arate își dădu seama că aceasta se afla în nesimțire lîngă mine. „Vai, priviți, strigă întrerupîndu-se din nou agitat, moare, aveți grijă de ea. Vai, moare, mai spuse, și n-o ajutați !

Nu fu greu s-o facem să-și vină în fire. Dacă nu le-a secerat din primul moment, bucuria nu face decît să înzecească puterile. Întorcîndu-se către Theophe : „El e, strigă ea, da, e cavalerul ! E chiar el !“ Nu aveam nevoie de această confirmare ca să înțeleg ceea ce vedeam prea bine. După ce spusei cîteva cuvinte consolatoare tînărului rob, îl întrebai pe Selictar dacă era în destul de bune relații cu stăpînul acestuia pentru a-mi garanta că absența lui nu va avea urmări rele pentru el. Mă încredință că e vorba de unul dintre cei mai buni prieteni ai lui ; și, cu o curtenie pe care o admiram întotdeauna la turci, cînd îmi manifestai dorința de a-l lua pe cavaler cu mine la Oru, trimise pe unul din slujitorii săi pentru a-și ruga prietenul, un general, să binevoiască a accepta ca el, Selictarul, să se folosească timp de cîteva zile de acest rob. „Prevăd, îmi spuse după ce dădu acest ordin, că ai să-mi ceri ceva mai mult, și pot să-ți spun de pe acum că ce-mi va refuza Nady Emir nu va fi acordat nimănui altcuiva“. Porunci să i se dea un cal cavalerului, care nu mai putea de bucurie. Reuși totuși să-și tempereze manifestările și, dîndu-și seama la ce-l obliga încă haina și condiția sa, se abținu să se mai apropie de iubita lui și să adopte alt ton decît cel potrivit cu trista-i soartă.

Nu putui să nu mărturisesc Selictarului că dorința de a veni în ajutorul acestor nefericiți îndrăgostiți fusese cea care mă îndemnase să-i cer eliberarea lui Molene, și acceptai oferta de mediere pe care mi-o făcu spre a obține el însuși de la Nady Emir eliberarea tînărului cavaler. Theophe contribui și ea să-i aflțe zelul, arătîndu-i viul interes ce-l purta celor doi. Ajunserăm la Oru. Cavalerul dispăru în timp ce coboram din trăsură ; dar o clipă mai tîrziu îmi ceru o întrevedere, și favoarea pentru care mă rugă în genunchi, numindu-mă părintele și salvatorul său, fu să-i îngădui să-și schimbe îndată straiele. Deși cea mai mărunță schimbare a hainei obligatorii era socotită o crimă

pentru un rob, nu mi se păru a fi în primejdie, date fiind împrejurările. Cînd apăru cîteva momente mai tîrziu, atît comportarea cît şi înfăţişarea lui erau schimbate ; şi cum aflase că iubita lui era liberă sau că, cel puţin, nu mai avea alt stăpîn decît pe mine, îmi ceru voie s-o îmbrăţişeze. Această scenă ne înduioşă şi mai mult. Reînnoii Selictarului rugămintea ce i-o făcusem în favoarea cavalerului şi, cu toate că nu eram în relaţii personale cu Nady Emir, mă bizuiam îndeajuns pe consideraţia de care mă bucuram în rîndul turcilor pentru a spera să reuşesc eu însumi pe lîngă el.

Încăpăţînarea cu care Selictarul ţinuse neapărat să ne însoţească mă silea să-mi reprim nişte sentimente care, trebuie s-o recunosc acum, nu puteau fi mai puternice. Avînd certitudinea că blînda Theophe adoptase o atitudine de cumînţenie statornică, socoteam a o avea şi pe aceea de a-i fi cucerit inima, şi eram decis să am cu ea o explicaţie atît de deschisă, încît să nu mai aibă a-şi înfrînge timiditatea, pe care o socoteam singurul obstacol ce-o mai oprea. Dar pentru aceasta doream să nu fiu stingherit într-un atît de însemnat demers. Selictarul contase pe faptul că ne vom întoarce împreună la Constantinopole. Exagerai importanţa trebürilor care mă chemau acolo pentru a obţine acordul lui de-a ne grăbi plecarea. Cavalerul ne însoţi. În afara motivelor care priveau eliberarea lui, mai aveam şi un altul pentru a nu-l lăsa la Oru în lipsa mea ; sau, cel puţin, trebuia să mă hotărăsc într-o dilemă care-mi dădea oarecare bătaie de cap. Cum părea puţin probabil că ar avea de gînd să se întoarcă în Sicilia cu iubita lui, şi cum era încă şi mai puţin probabil că ar putea rămîne din nou singur cu ea fără să reînceapă toate intimităţile amoroase, mă întrebam dacă se cuvenea să tolerez la mine în casă legături atît de libere. Principiile mele nu erau mai severe decît cele ale galanteriei obişnuite, şi nu aveam de gînd să socot drept crimă faptul că aceşti doi amanţi doreau să fie pe atît de fericiţi pe cît aş fi vrut să fiu şi eu cu Theophe ; dar dacă înflăcărarea vîrstei te face să uiţi uneori de legile religiei, dăinuie ca frînă cinstea morală, iar, în ceea ce mă priveşte, nu eram mai puţin ţinut nici de buna-cuviinţă care, dată fiind funcţia mea, îmi impunea o seamă

de îndatoriri. Aceste scrupule m-ar fi determinat să iau hotărîri ce n-ar fi fost pe placul cavalerului dacă, ajungînd la Constantinopole, nu m-ar fi scutit el însuşi de ele. Îmi spuse că, după serviciul pe care aveam să i-l fac, intenţia sa era de a pleca în Sicilia nu numai pentru a găsi o modalitate de a-mi restitui ceea ce aveam să plătesc pentru eliberarea lui, dar şi cu scopul de a cerceta dacă n-ar exista speranţe să se poată dezlega de legămintele sale. Nenorocirea avusese darul de a-i maturiza sentimentele. Socotea că-i compromisese reputaţia şi viitorul Mariei Rezati, care era singura fiică a tatălui ei. Cu multele calităţi pe care nu încetase a le îndrăgi, şi de care nici trecerea ei prin harem nu-l dezgustase, Maria avea destulă avere pentru a nu năzui la mai mult. Toate aceste reflecţii, pe care mi le comunică într-un fel calm şi înţelept, îl determinau să nu precupeţească nimic pentru a se putea căsători cu ea.

Îi lăudai intenţiile, deşi prevedeam dificultăţi de care el părea a nu se speria. Selictarul se duse imediat la Nady Emir care se întorsese în oraş. Îl obţinu de la acesta pe cavaler cu uşurinţa la care se aşteptase. Dar cu toate că generozitatea sa îl îndemna şi de astă dată să mi-l cedeze fără nici un fel de pretenţii, mă folosii de certitudinea pe care o aveam că banii îmi vor fi rambursaţi, pentru a-l convinge să accepte cei o mie de ţechini pe care-i plătise lui Nady. După ce tînărul sicilian îmi mărturisise gîndurile lui, n-am ezitat să-l trimit lîngă iubita sa. Nu dorea decît să-şi ia rămas bun de la ea, şi, din pricina grabei de a întreprinde călătoria de la care aştepta întreaga sa fericire, de abia obţinui să se odihnească timp de cîteva zile la Oru. Două zile mai tîrziu îl găsii totuşi acolo, şi fui peste măsură de surprins să aflu, chiar din clipa sosirii, că îşi schimbase hotărîrea. Pe moment nu cercetai temeinic această enigmă şi îl întrebai doar cu ce planuri le înlocuise pe cele la care renunţase. Îmi răspunse că, după o nouă şi lungă chibzuinţă asupra dificultăţilor de a-şi realiza prima intenţie şi asupra riscurilor pe care şi le-ar fi asumat de a fi hărţuit fie de Ordinul său, fie de familia Rezati, revenise la vechea idee pe care o avusese de a se stabili în Turcia ; că avea cîteva propuneri ademenitoare în Moreea ; şi că, nu mai puţin, se va căsători cu iubita sa

pentru că, renunțînd la calitatea de cavaler de Malta, nu se mai socotea obligat să respecte îndatoririle unei condiții ale cărei drepturi le abandonase cu desăvîrșire ; că, în sfîrșit, cum nu încasase o sumă considerabilă, pe care o luase în polițe pentru Ragusa și pe care o lăsase în depozit la un bancher din Messina, spera să fie destul de înlesnit pentru a-mi înmîna suma pe care o plătisem Selictarului și pentru a duce o existență simplă în țara în care avea să se stabilească. Adăugă că iubita sa era fiica unui om foarte bogat care n-avea să trăiască o veșnicie și că, neputînd pierde drepturile firești la această moștenire, va dispune, mai devreme sau mai tîrziu, de mai mult decît le trebuia și unuia și celuilalt pentru a duce o viață înstărită și pentru a lăsa ceva copiilor, dacă o vrea Dumnezeu să-i aibă.

Un plan atît de repede alcătuit mi se păru prea bine pus la punct ca să nu bănui că la mijloc era ceva neobișnuit. Nu mi-aș fi închipuit totuși niciodată că era opera lui Synese. Nu-i trebuiseră cavalerului nici două zile de ședere la Oru pentru a descoperi că tînărul grec se afla acolo cu o rană gravă. Îl vizitase din politețe și se împrietenise dintr-odată cu el pînă la a-i povesti peripețiile sale. Îndoielile pe care le avea cavalerul în privința proiectelor lui de căsătorie îl făcură pe Synese să născocească acest admirabil plan, în care trăgea nădejde să găsească și el foloase. Îi oferise cavalerului un adăpost pe pămînturile tatălui său și, dezvăluindu-i la rîndu-i suferințele inimii lui, ajunseră din destăinuire în destăinuire să-și spună că, din dragoste sau din interes, Theophe se va lăsa convinsă să-i urmeze. Erau foarte departe de-a fi obținut consimțămîntul ei, iar Synese își prevenise prietenul despre gingășia acestei afaceri ; sperau, sprijiniți de Maria Rezati, care aderase cu entuziasm la acest proiect, s-o convingă pe Theophe că nu-și putea dori nimic mai bun nici ca fiică a lui Condoidis, nici ca iubită a lui Synese.

Deși cavalerul îmi inspirase oarecare neîncredere, cum planurile lui nu păreau legate de Synese și potrivnice propriilor mele interese, nevoind să pătrund în treburile lui mai adînc decît o dorea el însuși, nu făcui nici cea mai mică obiecție la hotărîrea lui. „Prețul eliberării domniei-tale, îi spusei, nu trebuie să te preocupe, și nu mi-ar pă-

rea rău chiar de-ar fi fost o sumă mai mare, dacă aceasta ar putea contribui la fericirea domniei-tale.“ Îmi ziceam totuşi că substratul acestei noi intrigi nu-i va fi scăpat lui Theophe. Ardeam, dealtfel, de dorinţa de-a o revedea. Atît era de vie nerăbdarea mea, încît cele trei zile pe care fusesem nevoit să le petrec în oraş mi se păruseră îngrozitor de lungi ; şi, reflectînd uneori serios la starea mea sufletească, mă simţeam oarecum ruşinat că îi îngăduisem să capete un asemenea ascendent asupra mea. Dar, cum hotărîsem să mă las în voia unei pasiuni de la care nădăjduiam toată bucuria vieţii mele, îndepărtai tot ceea ce ar fi putut micşora intensitatea unui sentiment atît de încîntător.

Intrai în apartamentul lui Theophe cu hotărîrea de a nu-l părăsi fără să fi ajuns cu ea la o înţelegere trainică. O găsii acolo pe Maria Rezati. Mai nepotrivit nici că se putea ! Se legaseră printr-o puternică afecţiune, şi siciliana, neînţelegînd că sentimentul care o lega pe Theophe de mine putea fi altceva decît dragoste, încercase cîteva aluzii la fericirea unei relaţii atît de tihnite cum îşi închipuia că ar fi a noastră. Acest limbaj îi displăcuse lui Theophe. De-abia o salutai, că se şi adresă tovarăşei sale : „Ai să te miri aflînd chiar de la acest domn, îi spuse ea, că toate binefacerile lui le datoresc numai generozităţii şi nicidecum dragostei lui.“ Amîndouă păreau să aştepte răspunsul meu. Nu pricepui tocmai bine care era subiectul dialogului lor ; şi, nedînd curs decît adevărului sentimentelor mele, răspunsei că, ce-i drept, frumuseţea netrezindu-mi niciodată sentimente de dragoste, nu ascultasem decît de admiraţia mea pentru serviciile făcute la început ; dar, reluai aruncîndu-i o privire pătimaşă : „Îi trebuie atît de puţin timp cuiva să te cunoască, iar cînd îţi descoperă valoarea, îi e peste putinţă să nu-ţi închine întreaga lui dragoste...“ Theophe, simţind unde băteau vorbele acestea, mă întrerupse cu abilitate. „Sper, într-adevăr, îmi spuse ea, că însuşi binele pe care mi l-ai făcut a putut să-ţi inspire oarecare prietenie pentru mine, şi acesta-i un bun pe care-l socot atît de preţios încît îmi va ţine întotdeauna loc de bogăţie şi de desfătare. Schimbă apoi îndată subiectul. Rămăsei într-o incertitudine care-mi alteră dispoziţia într-un mod mult mai de neînţeles. Neputînd însă

să mai rabd această stare apăsătoare, luai o hotărîre care va părea copilărească oricui altcuiva decît unui îndrăgostit.

Mă dusei singur în camera de lucru a lui Theophe şi, simţind prea bine cît de îndepărtate erau speranţele mele, mă folosii de o pană spre a nu amîna ceea ce prevedeam că n-aş putea spune cu viu grai după împrejurările din urmă, care mă umpluseră de teamă şi amărăciune. Scrisei în cîteva rînduri tot ceea ce o inimă pătrunsă de respect şi afecţiune putea exprima mai intens şi mai mişcător pentru a-şi mărturisi dragostea ; şi, cu toate că nu exista nimic obscur în cuvintele mele, repetai, pentru a nu rămîne nici o îndoială, că nu vorbeam de prietenie, care-i un sentiment prea rece faţă de înflăcărarea inimii mele, şi că-mi închinam întreaga viaţă dragostei. Adăugăm totuşi că, aşa cum pînă atunci ştiusem să-mi călăuzesc sentimentele cu o moderaţie care se cuvenea să fie recunoscută, doream ca ele să depindă numai de voinţa celei pe care o iubeam ; că nu năzuiam decît la reciprocitate şi că o lăsam pe ea să aleagă felul cum mi le va arăta.

Mă întorsei mai liniştit după această declaraţie şi o rugai pe Theophe să se ducă singură în camera ei de lucru. Rămase acolo cîteva momente. Apăru apoi cu o înfăţişare foarte serioasă şi mă rugă să intru iarăşi în încăperea din care ieşise. Sub biletul meu găsii altul scris de mîna ei. Era atît de scurt şi scris într-o manieră atît de neobişnuită că n-am putut să-l uit. O nefericită, spunea ea, care de la mine aflase numele de onoare şi de virtute, şi care pe cel al tatălui ei nu ajunsese încă să-l cunoască, sclava guvernatorului din Patras şi a lui Şeriber, nu se simţea aptă să inspire altceva decît milă ; de aceea nu se putea recunoaşte în obiectul celorlalte sentimente ale mele. O puternică exclamaţie îmi scăpă la citirea acestui ciudat răspuns. Temîndu-se să nu mi se fi întîmplat ceva, Theophe dădu fuga la uşa camerei de lucru. O primii cu braţele deschise, îmbiind-o să vină să asculte explicaţiile mele ; dar, deşi văzuse acest gest pătimaş, se întoarse spre tovarăşa ei, după ce se asigură că n-are a se teme pentru sănătatea mea. Rămăsei pradă unui zbucium intens. Neputînd totuşi renunţa la speranţele mele, luai din nou pana pentru a şterge oribilul portret pe care ea

însăşi şi-l făcuse şi-i făcui eu un altul care o înfăţişa, dimpotrivă, cu toate darurile cu care o înzestrase natura. Iată portretul a ceea ce iubesc, adăugam, şi trăsăturile lui sînt atît de adînc săpate în inima mea, încît aceasta nu poate să se înşele. Mă întorsei în încăperea unde se afla şi-i cerui din nou să meargă în camera de lucru. Surise şi mă rugă să-i las un răgaz mai lung pentru a cerceta ce lăsasem eu acolo.

Acest răspuns mă alină. Mă retrăsei totuşi pentru a-mi potoli tulburarea. Eram atît de uimit că aveam nevoie de asemenea ocolişuri pentru a-mi exprima sentimentele faţă de o fată pe care o scosesem din braţele unui turc şi care, în primele zile de libertate, nu s-ar fi socotit, poate, decît prea norocoasă să treacă direct într-ale mele, încît chiar în toiul elanurilor de iubire cu care-mi plăcea să mă îmbăt îmi reproşam o timiditate ce nu se potrivea nici cu vîrsta, nici cu trecutul meu. Dar, în afară de unele remuşcări ascunse, pe care nu le puteam înăbuşi la amintirea ideilor înţelepte propovăduite în nenumărate rînduri de mine lui Theophe, şi de teama de a nu deveni demn de dispreţ în ochii ei din pricina unei pasiuni al cărei ţel nu putea fi, la urma urmei, decît ruinarea ideilor de virtute pe care mă străduisem să i le insuflu, ar fi trebuit să pot da o imagine exactă a persoanei ei, pentru a face să se înţeleagă că o înfăţişare hărăzită să aprindă inimi devenea, tocmai din această pricină, susceptibilă de a impune teamă şi respect, atunci cînd, în loc de a afla în ea frivolitatea pe care atîta farmec te făcea s-o doreşti şi pe care atîţia nuri păreau a o promite, te simţeai nu numai împiedicat de teama de a displăcea, sentiment obişnuit în dragoste, dar respins parcă de decenţa, de cinstea, de aspectul şi de limbajul tuturor virtuţilor, pe care nu te aşteptai să le găseşti sub aparenţe atît de seducătoare. De zeci de ori îmi trecu prin minte, din cauza ideilor de dreptate şi de cinste care-mi erau fireşti, să mă constrîng a lăsa în voia lor înclinaţiile spre virtute ale lui Theophe ; dar stăpînit de o patimă pe care tocmai tăcerea şi cumpătarea mi-o înzeceau necontenit, mă întorceam şi promiteam cerului să mă menţin în limitele pe care mi le impusesem, şi socoteam că sacrific mult înţelepciunii respectînd hotărîrea de a nu cere lui Theophe decît ceea ce ar fi ea dispusă să-mi acorde

de bună voie. Imi petrecui destul de liniştit restul zilei în aşteptarea acestui nou răspuns pentru care ceruse un răgaz de gîndire şi nu căutai prilejul de a-i vorbi fără martori. Părea că şi ea evita acest lucru. Observai chiar în privirea ei o sfială pe care nu o mai văzusem pînă atunci.

A doua zi cînd m-am trezit, unul din sclavii care o slujeau îmi aduse o scrisoare pecetluită cu grijă. Cu ce grabă o citii ! Dar în ce descurajare mă prăvălii îndată, aflînd în ea condamnarea totală ce părea să-mi răpească pînă şi cel mai umil temei de speranţă. Această scrisoare cumplită, pe care Theophe îşi petrecuse toată noaptea ca s-o compună, ar fi meritat să fie reprodusă aici în întregime, dacă motive care au apărut mai tîrziu, şi pe care nu le voi aminti fără durere şi fără ruşine, nu m-ar fi împins s-o rup într-un moment de cruntă mînie. Primele sentimente pe care mi le pricinui nu fură însă decît de tristeţe şi de consternare. Theophe îmi evoca din nou toate împrejurările vieţii ei, adică nenorocirile ei, greşelile ei şi binefacerile mele. Şi, întemeind pe această expunere un raţionament mai drept şi mai neînduplecat decît am găsit în cărţile cele mai bune, trăgea concluzia că nu se cuvenea nici pentru ea, care avea de îndreptat tot atîtea păcate cîte nefericiri, să se angajeze într-o pasiune destinată doar să le repete ; nici pentru mine, care fusesem iniţiatorul ei într-ale virtuţii, să abuzez de ascendentul justificat pe care-l aveam asupra ei şi de înclinarea pe care simţeam că o are de-a mă iubi, pentru a nimici sentimente pe care le datora deopotrivă sfaturilor mele şi eforturilor ei. Dacă totuşi se va simţi vreodată în stare să uite de obligaţii a căror întindere începea s-o înţeleagă, mă asigura că eram singurul care aş fi putut-o determina să cedeze acestei slăbiciuni. Dar, în numele chiar al acestei mărturisiri a înclinaţiei inimii ei, mă implora să nu revin cu declaraţii şi asiduităţi de-a căror primejdie e conştientă ; sau, dacă prezenţa ei era atît de potrivnică liniştii mele pe cît i se păruse, îmi cerea libertatea de a da curs vechiului ei proiect, care fusese acela de-a se retrage în vreun loc liniştit dintr-o ţară creştină, pentru a nu avea să-şi reproşeze că a distrus fericirea unui învăţător şi părinte, faţă de care sacrificiul propriei ei satisfacţii ar fi cel mai mărunt din toate cîte i le datora.

Rezum pînă şi ideile de care-mi mai amintesc din această scrisoare, pentru că numai faptul de a reproduce aici întreaga gingăşie şi forţă pe care o aveau în modul lor direct de exprimare şi mă deznădăjduieşte. La vîrsta la care mă aflu acum cînd scriu aceste memorii, trebuie să recunosc cu părere de rău că la început n-am luat în sensul prielnic virtuţii acele cugetări de bun simţ. Dimpotrivă, nevăzînd în ele decît ruina tuturor dorinţelor mele, mă lăsai pradă regretului de a fi dat atîtea arme împotriva mea unei fete de şaptesprezece ani. Era oare treaba mea, îmi zisei cu amărăciune, să fac pe predicatorul şi pe catihetul ? Ce ridicol pentru un om de rangul şi de vîrsta mea ! Ar fi trebuit să am convingerea că voi găsi în propriile mele principii leacul de care eu însumi am nevoie. Ar fi trebuit să fi fost atît de convins de tot ceea ce predicam încît să-mi fac din aceasta propria mea lege. Nu-i oare vrednic de plîns ca eu, dedat cum sînt plăcerilor senzuale, să fi determinat o fată să devină castă şi virtuoasă ? Ei bine, iată-mă aspru pedepsit pentru aceasta. Şi, împingînd mai departe dezordinea ideilor mele, îmi rememorai întreaga conduită, pentru a mă justifica într-un fel de nebunia de care mă acuzam. Dar e oare vina mea, adăugai ? Ce-o învăţasem eu care să-i inspire o virtute atît de riguroasă ? Îi arătasem josnicia amorului aşa cum se practică el în Turcia ; acea uşurinţă cu care femeile se supuneau poftelor bărbaţilor ; acea grosolănie în folosirea plăcerilor ; acea ignoranţă a tot ce se cheamă bun gust şi sentiment ; dar mă gîndisem eu oare vreodată să-i sugerez aversiune pentru o dragoste cinstită, pentru o legătură rînduită, care-i cel mai plăcut dintre lucruri şi cel mai însemnat folos pe care o femeie îl poate avea de pe urma frumuseţii ei ? Ea e cea care se înşală şi care m-a înţeles greşit. Vreau s-o previn ; onoarea mi-o cere. Ar fi prea din cale afară de rîs un om de lume care să fi îndemnat o fată cu atîta farmec să adopte concepţii potrivite doar la mănăstire.

Departe de a-mi reveni lesne din aceste prime gînduri, îmi trecu prin minte că principala mea vină era aceea de-a fi pus în mîinile lui Theophe nişte cărţi de morală, în care normele erau, aşa cum se întîmplă în majoritatea cărţilor,

prea riguros formulate, şi că, poate, ele fuseseră luate prea *ad litteram* de o fată care, pentru prima oară, cugeta la ele. De cînd începuse să ştie destul franceza pentru a l citi pe autorii noştri îi dădusem eseurile lui Nicole [1], pentru simplul motiv că, văzînd-o înclinată în mod firesc spre gîndire şi meditaţie, voisem să-i fac cunoscut un om care raţionează neîncetat. Era lectura ei de predilecţie. *Logica* de la Port-Royal [2] era o altă carte pe care o socotisem potrivită pentru a-i forma judecata. O citise cu aceeaşi atenţie şi cu aceeaşi plăcere. Îmi zisei că lucrări de acest fel făcuseră, poate, mai mult rău decît bine unei imaginaţii aprinse şi că, într-un cuvînt, nu izbutiseră decît să-i pervertească mintea. Acest gînd mă linişti întrucîtva, pentru că îmi era uşor să-i pun la îndemînă alte cărţi de la care speram curînd un rezultat cu totul opus. Biblioteca mea era bine înzestrată cu cărţi de toate felurile. Nu mă gîndeam să-i dau cărţi imorale ; dar romanele noastre bune, poeziile noastre, lucrările noastre dramatice, chiar cîteva volume de morală ai căror autori făcuseră parte dreaptă atît dorinţelor inimii, cît şi convenienţelor, mi se părură nimerite pentru a o readuce pe Theophe la concepţii mai puţin rigoriste ; şi atît fu de consolator acest proiect, încît avui puterea să-mi compun o expresie şi să-mi astîmpăr sentimentele cînd reapărui în faţa ei. Găsii prilejul să-i vorbesc între patru ochi. Nu putui să nu manifest oarecare amărăciune pentru scrisoarea ei ; dar fu moderată ; şi, exprimîndu-i mai multă admiraţie pentru virtutea ei decît regret de a mă fi văzut respins, nu-i pomenii de rezistenţa la asiduităţile mele decît ca de un motiv care să mă îndemne să lupt împotriva propriei mele pasiuni.

Adusei îndată vorba despre progresul studiilor sale şi, lăudîndu-i cîteva cărţi noi pe care le primisem din Franţa,

---

[1-2] *Pierre Nicole* (1625—1695), teolog şi moralist jansenist, autorul unor *Eseuri asupra moralei* (1671—1678) cuprinzînd cugetări asupra dificultăţii de a stabili pacea printre oameni şi de a pătrunde şi cunoaşte propria fire. Autor, de asemenea, în colaborare cu *Antoine Arnauld* (1612—1694) al *Logicii de la Port-Royal* sau *Arta de a gîndi* (1662); Port-Royal, vestit centru al jansenismului, adăpostea în secolul al XVII-lea o Şcoală de mare renume a cărei pedagogie întemeiată pe raţiune încuraja cugetarea şi meditaţia.

îi promisei să i le trimit după-amiază. Reacţia ei fu departe de moderaţia pe care o afectam eu. Îşi exprimă bucuria prin gesturi entuziaste. Îmi luă mîna şi o duse la buze. „Îmi regăsesc deci părintele ! — spuse. Îmi regăsesc norocul, fericirea şi tot ceea ce am sperat cînd m-am lăsat în seama generoasei sale prietenii. Ah, cui îi surîde soarta mai mult decît mie ?“ Aceste elanuri sentimentale mă mişcară pînă-n adîncul sufletului. Nu le mai putui rezista ; şi, părăsind-o fără a mai adăuga vreun cuvînt, mă retrăsei în biroul meu unde mă lăsai, lungă vreme, pradă tulburării care-mi domina toate gîndurile.

Cît e de sinceră ! Cît e de naivă ! O, Doamne, cît e de adorabilă ! Lăsai să-mi scape alte o mie, de exclamaţii înainte de a fi în stare să-mi pun oarecare ordine în idei. Virtutea însăşi părea a vorbi prin gura ei. Scrupulele mele fură primele care mi se treziră în inimă. Să sacrific, aşadar, atîtea însuşiri unei patimi neînfrînate ! Aveam dinainte-mi cărţile. Îmi aruncai ochii asupra celor pe care îmi propusesem să i le dau lui Theophe. Acestea erau *Cleopatra* [1], *Principesa de Clèves* [2] etc. Dar de ce i-aş fi încărcat mintea cu o sumedenie de himere din care raţiunea ei n-ar avea ce culege ? Presupunînd că i-ar inspira sentimente amoroase, fi-voi eu oare cu adevărat satisfăcut să le datorez unor ficţiuni care, dacă pot trezi simţiri firești într-un suflet înclinat de la natură spre dragoste, nu vor aduce fericire într-al meu, de vreme ce nu le-aş fi obţinut decît printr-un artificiu ? O cunosc. Va reveni la Nicole, la *Arta de a gîndi* [3], şi voi avea mai degrabă dezamăgirea de a vedea iluzia spulberată, decît puterea de a face ca ea să se nască ; sau, dacă ar fi ca aceasta să dureze, n-aş afla decît o bucurie mediocră într-o dragoste pe care aş atribui-o fără încetare unor cauze în care eu n-aş avea nici cel mai neînsemnat rol.

Cu astfel de reflecţii ajunsei încet-încet să-mi calmez pornirile care mă tulburaseră. Să vedem, reluai eu mai

---

[1] Roman „galant“ în 12 volume (1647—1658) de *Gautier de Costes*, sieur *de La Calprenède* (1609 sau 1610 — 1663).

[2] Roman al Doamnei de La Fayette (1678).

[3] *Arta de a gîndi*, sau *Logica de la Port-Royal*, v. nota 1—2, p. 363.

liniștit, pînă unde e în stare raţiunea să mă călăuzească ? Am două dificultăţi de învins şi trebuie să-mi propun să lupt împotriva uneia sau a celeilalte. Trebuie sau să-mi depăşesc pasiunea sau să învingă rezistenţa lui Theophe. Încotro îmi voi îndrepta eforturile ? Nu-i mai corect să le îndrept împotriva mea şi să încerc a dobîndi o tihnă care, în acelaşi timp, s-o asigure şi pe cea a lui Theophe ? Înclinarea, spune ea, o îndeamnă să mă iubească ; dar şi-a înăbuşit-o. Ce pot pretinde de la dragostea ei ? Şi, dacă urmăresc interesul şi-al ei şi-al meu, n-am face oare mai bine amîndoi să ne mulţumim cu simpla prietenie ?

Era, în fond, tot ce puteam gîndi mai înţelept. Dar greşit îmi închipuiam că sînt atît de stăpîn pe inima mea cît sînt pe conduita mea. Dacă am renunţat pe dată la dorinţa de a folosi alte căi decît grija mea pentru a cuceri inima lui Theophe, şi dacă mi-am impus norme mai stricte decît oricînd, dat fiind intimitatea de neînlăturat în care trăiam cu ea, păstram nu mai puţin rana acestei dorinţe pe care o purtam în inimă.

De aceea, cea mai însemnată parte a existenţei mele, adică viaţa de fiecare clipă din casă, avea să devină pentru mine o luptă continuă. Îmi dădui seama de aceasta din primul moment şi mă lăsai orbeşte pradă acestui chin. Cît eram totuşi de departe de a prevedea suferinţele pe care mi le pregăteam !

Synese, pe care nu-l mai văzusem de cînd fusese rănit şi care începea să se însănătoşească, trimise pentru prima oară pe unul dintre oamenii mei, care veni să-mi întrerupă tristele meditaţii, pentru a-mi prezenta scuzele tînărului. Îl neglijasem de cînd cu isprava aceea şi, socotind că nu puteam fi prea ofensat de tentativele unui îndrăgostit, mă mulţumisem, să poruncesc să fie îngrijit şi trimis acasă la tatăl său după ce se va fi vindecat. Dar umilinţa pe care mi-o arăta îmi creă faţă de el o dispoziţie într-atît de favorabilă încît, după ce mă informai mai amănunţit de starea sănătăţii sale, mă dusei în camera lui, din care nu putea încă să iasă. Ar fi intrat în pămînt dacă pămîntul s-ar fi deschis pentru a-l ascunde vederii mele. Îl liniştii de la primele cuvinte şi-l rugai doar să-mi explice care erau în esenţă planurile lui, pe care, adăugai,

le cunoșteam în cea mai mare parte. Această întrebare era echivocă, deși nu mă gîndeam decît la vizita pe care i-o făcuse lui Theophe. Îl văzui tremurînd de emoție și, stinghereala lui stîrnindu-mi bănuieli care nu-mi trecuseră prin minte, i-o adîncii sporindu-mi insistențele. Făcu un efort pentru a se scula și, cînd îl silii să rămînă așa cum se afla, mă imploră să am milă de un tînăr nefericit, care niciodată nu se gîndise să mă jignească. Ascultam cu un aer grav. Îmi spuse că era în continuare gata s-o recunoască pe Theophe de soră și că va fi mai plin de zel în aceasta decît frații lui, atunci cînd tatăl său va binevoi să se explice ; dar că, ce-i drept, neavînd deplina certitudine a obîrșiei ei pentru a rămîne la această părere, se lăsase să alunece către alte sentimente care puteau deveni tot atît de profitabile pentru Theophe cît și dezvăluirea originii sale și dreptul la o părticică din moștenirea lui Condoidis ; într-un cuvînt, că-i oferea s-o ia în căsătorie ; că, în pofida legii familiei sale, potrivit căreia toate pămînturile tatălui reveneau celui mai mare dintre frați, el avea ceva avere din partea mamei ; că aceasta fiind situația, nu socotise a fi lipsit de respect față de mine amînînd cu cîteva zile plecarea la Constantinopole pentru a găsi prilejul să-și declare sentimentele lui Theophe ; că îndrăznea să spere că aș binevoi să le aprob ; că în privința ofertelor făcute cavalerului, presupusese totdeauna că ele nu se vor îndeplini fără consimțămîntul meu. Și, expunîndu-mi proiectul lor de a se stabili în Moreea, își făcu un merit din a-mi spune sincer tot ce se temea că aș putea afla pe o altă cale.

Examinînd cu sînge rece vorbele și intențiile sale, îl găsii mai mult ușuratic și imprudent decît vinovat, căci nu-și dădea seama că, dată fiind părerea pe care el însuși o avusese despre obîrșia lui Theophe, propunerile lui de căsătorie reclamau neapărat completa elucidare a unui impediment atît de important. Altfel, nu puteam să-i fac o vină din încercarea de a-mi răpi o inimă asupra căreia nu știa că am pretenții. De aceea, departe de a-l speria cu reproșuri, mă mulțumii să-l fac să înțeleagă neseriozitatea

planului său. Dar îi promisei, ceea ce desigur nu mai spera după aceste reflecţii, să fac o nouă tentativă pe lîngă tatăl său, spre a lămuri originea lui Theophe, şi-i urai să se vindece grabnic ca să poată să mi-l aducă pe seniorul Condoidis, cu care doream să am o explicaţie numai în prezenţa lui. Această promisiune şi expresia de bunăvoinţă cu care avui grijă să o însoţesc avură o mai mare înrîurire asupra însănătoşirii lui decît orice medicament.

Nu mă angajam decît la ceea ce eram hotărît să aduc la îndeplinire ; dar nu pe el mă gîndeam să-l servesc, şi toate planurile mele aveau în vedere interesul lui Theophe. Nu putea fi prilej mai bun pentru a scoate adevărul de la Condoidis decît frica de această căsătorie a fiului său. Urzisem deja acest plan, şi nu mă încumet încă să mărturisesc ceea ce inima mea îndrăznea să spere de la el. După cîteva zile care, de nerăbdare, îi părură prea lungi lui Synese, acesta veni să mă anunţe că se simţea îndeajuns de restabilit pentru a se întoarce în oraş. „Adu-mi-l atunci pe tatăl dumitale, îi spusei, dar vezi, ai grijă să nu bănuiască motivele pentru care doresc să-l văd.“ În aceeaşi seară sosiră amîndoi la Oru. Făcui o primire cuviincioasă seniorului Condoidis şi, trecînd imediat la motivul pentru care voisem să i-l trimit îndărăt pe fiul său : „În ce situaţie ne-ai pus, îi spusei, şi, dacă din întîmplare n-aş fi descoperit intenţiile lui Synese, cu ce păcat ne-ai fi încărcat ? E hotărît să se căsătorească cu Theophe. Rămîne de văzut dacă şi domnia-ta îngădui această căsătorie.“ Bătrînul păru puţin descumpănit. Dar, revenindu-şi îndată, îmi mulţumi de-a fi stăvilit imprudentele înclinări ale fiului său. „I-am hărăzit, adăugă el, o partidă mai potrivită pentru viitorul lui decît o fată al cărei unic merit este cinstea protecţiei domniei-tale.“ Insistai arătîndu-i că s-ar putea să nu fie întotdeauna în măsură să se opună pasiunii înflăcărate a unui tînăr. Îmi răspunse cu răceală că avea mijloace sigure pentru aceasta şi, dînd o altă orientare conversaţiei noastre, vicleanul grec evită timp de mai bine de o oră toate eforturile pe care le făcui spre a-l readuce la chestiune. În fine, luîndu-şi cu multă politeţe rămas bun de la mine, îi porunci fiului său să-l urmeze şi luară amîndoi drumul îndărăt spre Constantinopole.

Abia cîteva zile mai tîrziu, mirat de-a nu fi auzit nimic despre Synese, curiozitatea mă împinse să trimit pe unul dintre slujitori la Constantinopole cu ordinul de a se informa de starea rănii lui. Tatăl său, ştiind că era trimis de mine, îmi mulţumi pentru interesul arătat şi adăugă cu şiretenie că puteam fi fără grijă de aici înainte pentru căsătoria fiului său, pentru că, trimiţîndu-l în Moreea sub pază bună, era sigur că nu va putea fugi cu uşurinţă din locul în care orînduise să fie închis. Soarta lui m-a înduioşat. Theophe arătă şi ea aceeaşi compasiune. Şi, cum nu ascunsesem această veste nimănui, cavalerul, mai impresionat decît aş fi putut să-mi închipui de nenorocirea prietenului său, luă o hotărîre pe care ne-o tăinui cu grijă. Sub pretextul că se duce la Ragusa pentru a-şi lua banii de la bancă, întreprinse eliberarea lui Synese din închisoare, iar pericolele în care, din prietenie, se lăsă tîrît vor arăta cît de nobil îi era caracterul.

Nu-i ascunsei lui Theophe noile eforturi pe care le făcusem pentru a zdruncina hotărîrea tatălui ei. Se necăji de insuccesul demersurilor mele, dar nu peste măsură, şi fui încîntat s-o aud spunînd că, dată fiind bunătatea pe care i-o arătam, nimeni n-ar putea zice vreodată că n-are tată. Ce n-aş fi răspuns acestui afectuos semn de recunoştinţă, dacă ar fi fost să dau frîu liber inimii mele ? Dar, credincios hotăririi luate, mă rezumai la limbajul dragostei părinteşti şi o asigurai că-mi va ţine întotdeauna loc de fiică. Un eveniment care veni să tulbure în acelaşi timp Constantinopolul şi toate ţinuturile învecinate sfîrşi prin a mă face să înţeleg cît îi eram de drag adorabilei Theophe. Se răspîndi o boală contagioasă, căreia multă vreme nu i se găsi leacul. Mă îmbolnăvii şi eu. Prima mea grijă fu să mă instalez într-un pavilion din grădină, unde nu acceptai lîngă mine decît pe medic şi pe feciorul meu. Această precauţie, dictată de caritate, era, dealtfel, şi una de prudenţă, pentru că nu mi-aş fi putut scăpa casa de această boală odată ce s-ar fi transmis slugilor mele. Nici acest ordin, care o privea în special pe Theophe, şi nici teama nu o putură împiedica să mă urmeze. Întră în pavilion cu toată opreliştea, şi nimic nu fu în măsură să-i domolească o clipă zelul. Se îmbolnăvi şi ea. Insistenţele, rugăminţile, reproşurile mele nu fură în stare s-o determine

să plece. I se instală un pat în anticamera mea, de unde, cu toată gravitatea bolii ei, nu încetă să fie mereu atentă la starea mea.

Cîte sentimente nu-mi umplură sufletul după însănătoşirea noastră ! Selictarul, care fusese informat de boala mea, veni să mă vadă îndată ce socoti că o poate face fără a fi inoportun. Inima nu-i dădea pace. Timpul pe care-l petrecuse fără a veni la Oru îl folosise spre a combate o pasiune ale cărei roade începea să înţeleagă că nu le va culege niciodată. Dar nu fu în stare să asculte relatarea mea despre îngrijirile afectuoase pe care mi le dăduse Theophe fără să arate, prin stînjeneala şi prin roşeaţa sa, o gelozie pe care n-o mai simţise încă. Se agită cu nerăbdare tot timpul cît mai dură convorbirea noastră. Şi cînd sosi vremea să se retragă nu consideră că sănătatea mea şubredă mă îndreptăţea să nu-mi părăsesc apartamentul ; îmi ceru să-l însoţesc în grădină. Nu mă lăsai rugat. După cîţiva paşi în tăcere : „Mi se deschid ochii, îmi spuse cu un ton mînios, şi mi-e ciudă că i-am ţinut închişi atîta vreme. E lesne unui francez, adăugă el ironic, să păcălească un turc."

Mărturisesc că, aşteptîndu-mă mai puţin decît la orice la această bruscă ieşire şi negîndindu-mă, în satisfacţia cu care mă lăudasem despre îngrijirile date de Theophe, decît să pun în evidenţă bunătatea firii ei, căutai o clipă cuvintele cu care să mă apăr. Totuşi, fie că o oarecare stăpînire de sine înnăscută mă ajută să nu mă las orbit de resentiment, fie că slăbiciunea datorită bolii mă făcea să judec mai bine, dădui orgoliosului Selictar un răspuns mai mult ferm şi modest decît jignitor. „Francezii (pentru că îmi pun neamul înaintea interesului meu, îi spusei) sînt puţin deprinşi cu şiretenia şi caută căi mai potrivite pentru a obţine ceea ce doresc. În ceea ce mă priveşte pe mine, care niciodată nu m-am gîndit să te îmbrobodesc, nu-mi pare rău de ce vezi, şi-ţi atrag doar atenţia că ochii te înşeală dacă te fac să te îndoieşti de prietenia şi buna mea credinţă." Aceste vorbe potoliră mînia Selictarului fără a-l împăca însă cu totul. „Cum adică ? îmi spuse, n-ai afirmat domnia-ta că eşti cu Theophe doar în relaţii de prietenie şi că nu te interesezi de ea decît din generozitate ?" Îl întrerupsei cu răceală : „Nu te-am înşelat cînd ţi-am spus aceste vorbe ; acesta a fost la început sentimentul meu, şi n-aş fi prea încîntat de

inima mea dacă ar fi nutrit altul la început. Dar, pentru că insişti să-ţi explic ce se întîmplă în sufletul meu, îţi mărturisesc că o iubesc pe Theophe şi că nu m-am putut apăra cu mai mult succes decît domnia-ta de farmecul ei. Totuşi, adaug acestei mărturisiri doar împrejurări care ar trebui să te împace : nu aveam pentru ea aceste sentimente cînd am scos-o din haremul lui Şeriber, şi nu-mi e mai de folos decît domniei-tale faptul că le-am dobîndit de-atunci încoace. Iată, reluai cu mai puţină mîndrie decît politeţe, ceea ce cred de natură să dea satisfacţie unui om pe care-l preţuiesc şi care mi-e drag."

Selictarul se lăsă pradă în acest timp celor mai întunecate gînduri şi, evocînd tot ce remarcase în relaţiile noastre de cînd o primisem pe Theophe din mîinile sale, desigur că nu s-ar fi abţinut să împroaşte cu veninul inimii lui cele mai neînsemnate fapte ce i s-ar fi părut îndoielnice. Dar neputîndu-mi reproşa decît nevinovata mărturisire a îngrijirilor primite din partea acestei fermecătoare fete, înţelese, în cele din urmă, că nu m-aş fi lăudat cu atîta imprudenţă dacă aş fi crezut că acestea se datoresc dragostei. Acest gînd nu-i aduse tihnă şi bucurie ; dar liniştind cel puţin pornirile sale sumbre, îi îngădui să se despartă de mine fără ură şi fără mînie. „Nu vei fi uitat, poate, îmi spuse el plecînd, că ţi-am sacrificat dragostea mea cînd am socotit că am, din prietenie, această obligaţie. Vom vedea dacă am înţeles bine ideile domniei-tale, şi care e acea deosebire, pe care mi-ai lăudat-o, între moravurile voastre şi ale noastre." Nu-mi dădu răgaz să răspund.

Această întîmplare mă făcu să cercetez din nou ce reproşuri aveam a-mi face dinspre partea dragostei sau a prieteniei. Singurul caz în care mi se părea că le-aş fi meritat pe cele ale Selictarului ar fi fost acela al unei dragoste împărtăşite, care ar fi făcut ca rivalitatea mea să ştirbească dragostea ce-ar fi putut-o cîştiga el. Dar de cînd o iubeam pe Theophe, nici măcar nu-mi trecuse prin minte să mă pun în valoare în dauna rivalului meu. Eram sigur, din ceea ce-mi spusese chiar ea, că nu se simţea atrasă de Selictar, şi că acest obstacol, pe care el mă acuza a nu-l fi respectat, era tocmai singurul împotriva căruia nu avusesem a lupta. Dealtfel, avînd eu însumi atîtea motive să-mi

deplîng soarta, eram probabil mai puțin sensibil la necazurile altora, și preferai să rîd de suferința lui pentru a o ușura pe a mea. Mă întorsei în această dispoziție la Theophe și o întrebai în glumă ce credea despre Selictar care mă bănuia de fi iubit de ea și mă considera vinovat pentru o fericire de care eram așa de departe. Maria Rezati, al cărei atașament pentru prietenia ei sporea pe fiecare zi, învățase prea multe de la viața pe care o dusese pentru a nu pricepe îndată ce sentimente mă însuflețeau. Fiind tot timpul în preajma lui Theophe, avu iscusința de-a o îndemna la confidențe care, în scurt timp, îi dădură o mare influență asupra ei. Îi arătă că nu era destul de conștientă de prețul a ceea ce nesocotea și că o femeie cu atîtea însușiri se putea bucura de cele mai mari foloase de pe urma unei pasiuni atît de puternice ca a mea. În fine, încercînd să-i sporească ambițiile, îi ceru să se gîndească la faptul că nu eram căsătorit; că nu era nimic mai obișnuit în țările creștine decît ca o femeie să ajungă la o situație înaltă printr-o căsătorie norocoasă ; că, datorită concepției generoase care mă făcea să privesc aventurile ei anterioare drept nedreptăți ale soartei, nu voi lua probabil în considerare decît comportarea pe care o avusese de cînd fusese eliberată, și că, la depărtarea la care mă aflam de patrie, nu voi accepta ca sfătuitor decît inima mea. Îi repetă de o mie de ori aceste vorbe, cu un fel de nemulțumire de a o vedea că le primește cu prea multă răceală ; și, neputînd scoate de la ea decît răspunsuri rezervate, care vădeau un suflet ce renunțase la ambiții, o asigură că, în pofida ei și doar datorită zelului prieteniei, avea să mi se adreseze mie pentru a mă decide treptat să mă ocup de binele și fericirea prietenei sale. În zadar se opuse Theophe invocînd cele mai temeinice motive ; rezistența ei fu considerată teamă și slăbiciune.

Fu din cale-afară de stingherită. În afara felului ei de a gîndi, care o îndepărta cu totul de orice idee de avere și de rang social, se temea de părerea pe care aveam să mi-o fac despre vanitatea și îndrăzneala ei. După noi eforturi zadarnice spre a o face pe prietena ei să-și schimbe hotărîrea, se decise să mă prevină ea însăși asupra unei discuții care, în cel mai bun caz, risca s-o ducă la pierderea respectului și a afecțiunii mele. Dar, după o luptă îndelungată

împotriva timidităţii, se dădu bătută, şi singura soluţie pe care o găsi fu aceea de a se folosi de un călugăr grec, care slujea într-o bisericuţă aflată la două mile de Oru şi cu care stabilise o oarecare relaţie. Acest om de treabă acceptă bucuros însărcinarea ei. Mi-o transmise pe un ton glumeţ ; şi, necontenind să-şi arate marea admiraţie pe care o avea pentru o fată atît de deosebită, mă întrebă dacă mi se pare că ar exista o foarte mare diferenţă între această sfiiciune virtuoasă şi cea care-l mîna pe un modest călugăr să se ascundă pentru a evita demnităţile ecleziastice. Rîsei de comparaţia lui. Cu ceva mai multă experienţă decît el în ceea ce priveşte vanitatea şi viclenia femeilor, oricare alta decît Theophe mi-ar fi fost suspectă şi aş fi privit, poate, această aparenţă de modestie ca pe un şiretlic, pentru a-mi face cunoscute pretenţiile ei. Dar ar fi însemnat să-i aduc cea mai mare ofensă posibilă. „Theophe nu avea nevoie de această precauţie, îi răspunsei călugărului, pentru a mă face să-i înţeleg cum se cuvine sentimentele, şi spune-i, te rog, că dacă mi-ar fi cu putinţă n-aş întîrzia defel să-i prezint toate omagiile la care e îndreptăţită.“ Era singurul răspuns convenabil în situaţia mea. Pot oare îndrăzni să mărturisesc că era cu mult mai rezervat decît adevăratele mele dorinţe ?

Nu neglijai să-i spun lui Theophe aceleaşi vorbe şi fui aproape nevoit s-o urmăresc pentru a găsi prilejul să-i vorbesc fără martori. Îmi curmasem vizitele pe care i le făceam singur în apartamentul ei. N-o mai pofteam la plimbări în grădină. Ajunsesem să mă tem de ea în aşa măsură încît nu mă mai apropiam de ea fără să simt un fior. Şi cu toate acestea, cele mai plăcute clipe ale vieţii mele erau cele în care o vedeam. Purtam peste tot cu mine imaginea ei şi-mi era ruşine uneori să constat că în toiul celor mai serioase ocupaţii nu puteam înlătura amintirile care mă asaltau fără încetare. Cunoştinţa cu călugărul, pe care mi-o prilejuise, mă antrenă într-o serie de plimbări ce nu erau, poate, cele mai potrivite cu purtarea reclamată de funcţia mea ; dar îmi era de ajuns s-o însoţesc pe Theophe şi nu mă interesa decît plăcerea de-a fi împreună cu ea. N-am putut uita totuşi împrejurările primei vizite pe care o făcurăm călugărului. Nu era, la drept vorbind, decît un preot, respectabil datorită vîrstei lui şi considera-

ției pe care și-o cîștigase din partea tuturor grecilor. Veniturile i se înmulțiseră prin economii, iar darurile pe care le primea de la cei de-o credință cu el erau suficiente pentru a-i înlesni o viață ușoară și comodă. Ignoranța în care se complăcuse pînă la vîrsta de șaptezeci de ani nu-l împiedica să aibă o bibliotecă pe care o considera ca pe cea mai de preț podoabă a casei lui. Acesta fu locul în care mă pofti, din pricina bunei păreri pe care o au grecii despre cultura francezilor. Dar, în vreme ce eu mă așteptam să-l văd desfășurîndu-și bogățiile literare, fui surprins să constat că își îndreaptă în primul rînd atenția asupra unui jilț vechi pe care mi-l arătă într-un colț. „De cîți ani credeți că nu și-a schimbat locul acest jilț ? De treizeci și cinci de ani. Pentru că sînt treizeci și cinci de ani de cînd am această funcție și bag sama că nimeni nu s-a slujit vreodată de el.“ Părea că fusese respectat pînă și praful care-l acoperea. Dar, aruncîndu-mi totodată ochii asupra cărților care se aflau alături, îmi dădui seama că nu erau mai puțin prăfuite. Această remarcă îmi stîrni o idee năstrușnică, aceea de a măsura grosimea prafului așezat pe cărți și pe jilț ; și, constatînd că era aproape aceeași, îi spusei călugărului că pariez că în cei treizeci și cinci de ani jilțul nu fusese mai neclintit decît cărțile. Nu pricepu prea ușor ideea mea, deși privise cu mare atenție la ce făceam ; și crezu, admirîndu-mi știința, că aveam un talent neobișnuit de a descoperi adevărul.

Fusese însurat de trei ori, deși legile bisericii grecești interzic preoților a doua căsătorie. Motivul de care se prevalase pentru a obține această dispensă fusese că nu avusese copii din primele două căsătorii și că, unul din țelurile căsătoriei fiind acela de a contribui la înmulțirea societății, trebuia să-și ia atîtea noi neveste cîte pierdea pentru a îndeplini scopul unei vocații legitime. Sinodul grec se lăsase convins de un raționament atît de ciudat, și călugărul, care n-o făcuse pe cea de-a treia nevastă mai fecundă decît pe celelalte două, era necăjit de a nu-și fi dat seama că era atît de puțin apt pentru căsătorie, sau de a nu-și fi îndeplinit mai bine îndatoririle față de aceasta. Atît de neînvățați sînt capii unei bisericii destul de numeroase, măcar că nu chiar pe atît de numeroasă pe cît le place s-o creadă. Am observat că există atîta diversitate

în normele lor, încît nu-i mai prea unește decît calitatea de creștini și ușurința pe care o au de a-și trece unul altuia cu vederea păcatele.

Maria Rezati nu uitase promisiunea făcută lui Theophe ; grija cu care fusesem prevenit mă făcu să urmăresc cu mare plăcere toate nuanțele meșteșugului cu care o femeie tinde să-și atingă scopul. Plictisit însă, pînă la urmă, de o manevră al cărei dedesubt îmi era limpede, și profitînd de ocazia oferită de acest demers pentru a-i face cunoscut lui Theophe ceea ce nu mă mai încumetam să-i spun de-a dreptul, o asigurai că poate să fie tot atît de convinsă ca și prietena ei că sentimentele mele nu se vor schimba nici-odată. E o promisiune pe care am ținut-o cu sfințenie. Rațiunea îmi dicta încă să mă mărginesc la atîta. Dar nu-mi dădeam seama cît trebuia să mă tem de slăbiciunea mea.

Trecuseră cam șase săptămîni de la plecarea cavalerului sicilian cînd Maria Rezati primi de la el o scrisoare prin care-i spunea că prietenia pentru Synese Condoidis îl ajutase să învingă o mulțime de piedici și că tînărul grec, care nu mai avea deloc a se teme de mînia tatălui său de cînd era îndeajuns de liber spre a spera să se poată apăra de ea, era dispus mai mult ca oricînd să le acorde un adăpost într-un loc care-i revenea prin moștenire de la mama sa. Adăuga că se bizuiau pe ea pentru a o decide pe Theophe să vină să locuiască cu ei și că, dacă ea nu o convinsese încă de acest lucru, Synese era hotărît să se întoarcă la Constantinopole pentru a o ruga el însuși să accepte. Nimeni nu părea preocupat de consimțămîntul meu și avui satisfacția să-mi zic că aveau păreri foarte bune despre relațiile mele cu Theophe, de vreme ce mă credeau capabil să rămîn indiferent la plecarea ei. Se feriseră însă cu grijă să-și arate în scrisoare toate intențiile. Presupunînd că ar fi întîmpinat vreun obstacol din partea lui Theophe sau din partea mea, erau hotărîți să nu-și cruțe nici curajul, nici dibăcia pentru a o scoate din mîinile mele.

Isprava pe care tocmai o făptuiseră îi stimula fără îndoială să purceadă la fapte noi. Nu erau lăsați în pace la Acade decît grație indulgenței guvernatorului și faptului că acesta închisese ochii asupra unei temerități pentru care ar fi fost în drept să-i pedepsească. Synese, închis din porunca tatălui său într-un vechi turn care constituia

corpul principal al castelului lor, nu știa cît va dura captivitatea lui și nu vedea nici o posibilitate de a ieși de acolo prin propriile sale mijloace. Paza era formată doar dintr-un mic număr de slujitori, pe care cavalerul i-ar fi putut cumpăra dacă ar fi fost mai bogat ; dar acesta, plecînd cu mica sumă de bani pe care i-o împrumutasem pentru călătorie, nu avusese alte mijloace de a-și elibera prietenul decît șiretenia sau forța. Vorbea prost greaca și turca și aceasta fu o piedică în plus, pe care niciodată n-am înțeles cum a putut-o înfrînge. N-ar fi avut poate atîta îndrăzneală dacă și-ar fi dat seama de toate dificultățile întreprinderii ; căci jumătate din cutezători reușesc numai pentru că ignoră pericolul. Ajunsese singur la Acade. Se instalase în vecinătatea castelului lui Condoidis, care nu era departe de această localitate. Îi trebuiră cîteva zile ca să afle locul în care fusese închis Synese și ca să-i cerceteze rosturile. Nici vorbă să-i poată forța poarta, de care nici nu se putu apropia cu ușurință. Dar folosind un fier pe care-l înroși în foc, reuși în decurs de o noapte să ardă capătul exterior al unei bîrne groase care traversa turnul ; și, fie că începuse treaba avînd informații sigure, fie că-l ajutase norocul, s-a întîmplat ca locul în care lucrase el să corespundă cu camera lui Synese. Odată începută această spărtură, nimic nu fu mai lesne decît să înlăture pietrele vecine și să străpungă toată grosimea zidului. Nu spera mai mult decît să se poată face auzit de prietenul său, căci o singură noapte nu era de ajuns pentru a-i deschide o trecere, iar lumina zilei l-ar fi dat de gol dacă stricăciunile ar fi fost prea mari. Dar după ce Synese îl recunoscu, cavalerul îi spuse în ce scop venise și ce făcuse pînă atunci pentru eliberarea lui. După ce se sfătuiră amîndoi, hotărîră să se vadă în fiecare noapte, iar Synese, repetînd celor care-l slujeau tot ce afla din aceste conversații, să-și facă reputația de-a avea un duh protector care-l ținea la curent cu tot ce se întîmpla în împărăție. Într-adevăr, această năzdrăvănie se răspîndi curînd nu numai la Acade, dar și în toate orașele vecine, iar cei doi tineri se amuzară o vreme de credulitatea oamenilor.

Își închipuiseră, pe bună dreptate, că o știre atît de neobișnuită avea să stîrnească multă curiozitate în jurul cazului lui Synese și că ajutorul turcilor, care sînt foarte

superstiţioşi, îi va fi de folos spre a se elibera. Dar, deşi guvernatorul din Acade se arătă el însuşi minunat de ceea ce i se povestea, nu păru dispus să nesocotească autoritatea părintească, punînd pe fiu în libertate împotriva voinţei tatălui său. Astfel că, nedobîndind cîştig de cauză de pe urma şireteniei, cavalerul recurse la forţă. Găsi mijlocul de a-i strecura lui Synese o sabie şi intrînd în relaţii, de cînd locuia în apropiere, cu unii dintre slujitorii castelului, profită de momentul în care Synese era vizitat în închisoare pentru a-l sprijini pe acesta cu atîta forţă, încît întregul personal al casei lui Condoidis, atras de zarvă, nu putu împiedica fuga lor. Avură imprudenţa de a face ei înşişi publică isprava, fără a ţine seamă de faptul că riscau să fie de două ori pedepsiţi, şi pentru a fi dat o aparenţă mistică informaţiilor lui Synese, şi pentru a fi recurs la arme ; două cutezanţe care sînt rareori iertate de turci. Dar guvernatorul din Acade, aflînd de motivele pentru care fusese închis Synese, socoti severitatea tatălui excesivă şi se hotărî fără greutate să uite o faptă care făcea cinste prieteniei.

Cavalerul îi scrisese Mariei Rezati chiar în primul moment al izbînzii lor. Adăugase că plecau împreună la Ragusa, unde Synese dorea să-şi însoţească prietenul, şi că vor lua alte măsuri în funcţie de răspunsul lui Theophe, pe care contau să-l găsească la întoarcere. Termenii acestei scrisori erau atît de cumpătaţi încît Maria nu ezită să ne-o arate. Această francheţe mă convinse cel puţin că nu-i puteam reproşa intenţii rele. Nu aşteptase pînă atunci pentru a-i vorbi lui Theophe ; sau, mai bine zis, încercase, încă de la zămislirea acestui plan, să-i iscodească intenţiile şi, aflînd că Theophe nu era dispusă să se stabilească decît într-o ţară creştină, aproape că renunţase şi ea la speranţele ei, după ce aflase de captivitatea lui Synese. Văzînd însă că se redeschid căi pe care ea le crezuse închise, şi judecînd după purtarea mea, la care era mereu martoră, că o lăsam pe Theophe stăpînă pe destinul său, era într-adevăr foarte departe de a dori să mă supere sau de a bănui că m-ar putea necăji arătîndu-mi scrisoarea cavalerului.

Cu toate acestea, o pornire a inimii, care înfrînse dintr-odată modul meu stăpînit de a fi, mă făcu să reacţionez la această veste cu mai multă supărare decît s-ar fi

cuvenit să-i arăt unei femei. Tratai proiectul lor de a se stabili acolo ca pe o aventură libertină, care se potrivea foarte bine cu pasul greşit pe care-l făcuse Maria Rezati fugind din casa tatălui ei, dar care nu putea fi socotit decît ca o propunere dezonorantă în cazul unei fete atît de rezonabile ca Theophe. Mersei pînă la a da numele de trădare şi de ingratitudine planului care se pusese la cale în casa mea. „I-am iertat-o, îi spusei, lui Synese, ale cărui ţeluri mi s-au părut atunci la fel de nebuneşti ca şi cele pentru care pe drept l-a pedepsit tatăl său, şi n-am vrut să sporesc cu reproşuri nefericirea ce şi-o atrăsese asupră-şi în casa mea. Dar n-o pot trece uşor cu vederea unei femei de la care aş fi în drept să aştept oarecare recunoştinţă şi ataşament."

Dacă aceste mustrări au fost prea dure, efectul lor a fost de asemenea nemăsurat. Ele îi stîrniră Mariei Rezati o ură împotriva mea defel compatibilă cu binele ce-i făcusem. Ştiu că a aminti cuiva binele pe care i l-ai făcut trece drept o ofensă. Dar în vorbele mele nu-şi făcuse loc nimic prea umilitor, şi îndrăznesc să adaug că excesul de delicateţe nu era la locul lui cu o femeie care ieşise dintr-un harem, după ce-şi abandonase patria plecînd cu un cavaler de Malta, şi pe care, dacă este să fiu drept, n-ar fi trebuit s-o accept un timp atît de îndelungat nici în casa mea de la Constantinopole, nici în cea de la ţară. Theophe nu ezită să-i răspundă într-un chip foarte potrivit să-mi potolească tulburarea. E atît de puţin credibil, îi spuse ea, planul cu care se iluzionau ei, încît o surprindea că puteau să-l propună cu seriozitate. Chiar lăsînd deoparte faptul că superficialitatea celor doi tineri nu promitea prea multă consecvenţă în ceea ce întreprindeau, nu era nici o îndoială că seniorul Condoidis avea să zădărnicească repede un proiect alcătuit fără asentimentul lui. În ceea ce-o privea pe ea, căreia i se făcea cinstea de a i se cere să participe, nu înţelegea cu ce titlu ar fi făcut-o, căci simţea tot atîta aversiune pentru cel pe care Synese părea să i-l ofere, cîtă indiferenţă avea pentru cel pe care tatăl său se încăpăţîna să i-l refuze. Cuvintele ei avură darul să mă liniştească. Totuşi, cum acelaşi sentiment de îngrijorare mă făcea să mă tem ca nu cumva sfaturile Mariei Rezati să producă o mai adîncă impresie în absenţa mea, hotărîi să-i pun

acesteia la îndemînă mijloacele de a se duce la iubitul ei. Fui informat că peste cîteva zile un vas pleca spre Lepanto. Îl rugai pe căpitan să ia în grija lui o doamnă ale cărei interese o chemau în Moreea, iar ei îi dădui pe unul dintre oamenii mei s-o însoţească. Despărţirea noastră se petrecu într-o atmosferă atît de rece, încît socotii că aveam puţin temei să mă mai bizui de aici înainte pe prietenia Mariei Rezati. Nici Theophe care, în urma repetatelor indiscreţii, se îndepărtase mult de ea, nu prea regretă plecarea ei. Dar eram, şi eu şi ea, la fel de departe de a ne aştepta la fapte inspirate de ură.

Avui parte, după plecarea ei, de o tihnă pe care de mult n-o mai gustasem ; şi, fără să-mi modific atitudinea pe care eram decis s-o păstrez toată viaţa faţă de Theophe, simpla plăcere de a mă afla mai nestingherit în apropierea ei îmi ţinea loc de toate desfătările iubirii în care nu-mi mai venea să cred. Selictarul părea a fi renunţat la orice pretenţie. Aceasta mă costase pînă la urmă prietenia lui, căci nu mai apăruse la Oru de cînd cu boala mea şi, dacă aveam prilejul să-l văd în timpul frecventelor mele drumuri la Constantinopole, nu mai găseam la el nici o urmă din acea afecţiune caldă cu care se grăbea de fiecare dată să mă salute şi să mă întîmpine. Eu nu-mi schimbai totuşi întru nimic atitudinea faţă de el. Dar, după ce mă trată cîteva săptămîni cu răceală, păru ofensat să mă vadă că rămîn indiferent la ea şi aflai că se plînsese cu multă amărăciune de purtarea mea. Mă văzui atunci dator să-i cer explicaţii cu privire la reproşurile sale. Această conversaţie fu la început destul de aprinsă pentru a-mi stîrni teama de urmări neplăcute. Mă socoteam jignit de anume afirmaţii în care, după cum aflasem, nu mă cruţase, şi ştiam în ce măsură stăpînirea de sine şi tăcerea sînt compatibile cu onoarea. Selictarul dezminţi însă relatarea care mi se făcuse. Îmi promise chiar că îl va obliga pe cel care-i făcuse aşemenea deserviciu să se retracteze. Dar, fără să devină mai concesiv în ceea ce-o privea pe Theophe, îmi reproşă, cu aceeaşi iritare pe care o avusese la Oru, că şi-a sacrificat dragostea pentru mine. Eram satisfăcut în ceea ce mă privea ; de aceea, redobîndindu-mi toată simpatia pe care i-o purtasem, mă străduii să-l determin şi pe el să revină la vechile păreri pe care le avusese des-

pre buna mea credinţă. După ce îi mărturisii încă o dată sentimentele mele pentru Theophe, îl asigurai, în forma cea mai convingătoare, pentru un turc, că nu numai că nu eram mai norocos decît el, dar că nici nu căutam să fiu. De-ar fi avut răspunsul dinainte pregătit, n-ar fi fost mai prompt. „Îi doreşti cel puţin fericirea“, îmi spuse el, privindu-mă fix. „Da“, răspunsei fără şovăială. „Ei bine, reluă, dacă Theophe este aşa cum ai primit-o de la mine atunci cînd a ieşit din haremul lui Şeriber, eu sînt decis să mă căsătoresc cu ea. Îl cunosc pe tatăl ei, continuă el. Am obţinut ca el s-o recunoască, dar cu această condiţie ; s-a lăsat ademenit de promisiunea unei sume de bani, pe care am intenţia să i-o plătesc întocmai. Dar în clipa cînd eram gata să trec la aducerea la îndeplinire a unui proiect care mi-a cerut o trudă enormă, m-am văzut reţinut de îndoieli neîndurătoare pe care nu le-am putut depăşi. Mi-ai insuflat prea multă sensibilitate. Conversaţia şi concepţiile domniei-tale au făcut din mine un francez. Nu m-am putut decide să constrîng o femeie a cărei inimă credeam că aparţine altuia. Cît am suferit ! Totuşi, dacă onoarea domniei-tale îmi garantează ceea ce mi-ai spus acum, hotărîrea mea redevine actuală. Cunoşti obiceiurile noastre. Voi face din Theophe soţia mea, cu toate drepturile şi onorurile pe care această calitate i le conferă.“

Puţine surprize ar fi putut să-mi pară atît de cumplite. Onoarea pe care mi-o pusesem în joc, nefericita mea pasiune care nu înceta să dăinuie, o mie de gînduri care se transformau în tot atîtea săgeţi ascuţite ce-mi torturau sufletul şi-mi sfîşiau inima mă făcură să resimt într-o clipă mai multă amărăciune decît încercasem vreodată în toată viaţa mea. Selictarul îmi observă suferinţa. „Ah, strigă el, citesc pe chipul domniei-tale tocmai lucrul de care mă temeam.“ Însemna a-mi da de înţeles că punea la îndoială cinstea mea. „Nu, îi spusei, nu e cazul să mă ofensezi cu neîncrederea domniei-tale. Dar, aşa cum cunosc legile şi obiceiurile voastre, nu trebuie oare să-ţi reamintesc, sau să-ţi fac cunoscut, că Theophe este creştină ? Cum se face că tatăl său a putut uita aceasta ? Recunosc că a fost crescută în obiceiurile voastre şi că, de cînd se află la mine, am manifestat prea puţin interes pentru ceea ce gîndeşte în privinţa religiei ; dar e în relaţii cu un preot,

pe care-l primește ades, și, cu toate că pînă acum n-am văzut-o dedîndu-se la practici care să țină de credința domniei-tale sau de a noastră, cred că are pentru creștinism o predispoziție care-i vine prin sînge, sau cel puțin prin conștiința de patrie pe care a avut-o întotdeauna.“ Surprins de această obiecție, Selictarul își răspunse că însuși Condoidis o credea musulmană. Adăugă alte motive pentru care spera că, orice religie ar fi avut, nu va face mai multe dificultăți decît majoritatea celorlalte femei care, în Turcia, nu se lasă rugate pentru a îmbrățișa religia stăpînilor sau soților lor. Avui vreme să-mi revin în timpul acestui raționament și, înțelegînd că nu de la mine trebuiau să vină obiecțiile, îi spusei, în cele din urmă, că era inutil să discutăm despre dificultățile privind un fapt ce putea fi lămurit încă de la prima vizită pe care i-o va face lui Theophe. Urmăream cu acest răspuns două scopuri : unul, de a evita să mă însărcineze pe mine cu propunerile lui ; celălalt, de a pune cît mai repede capăt unei noi suferințe pe care tărăgănarea și îndoiala mi-ar fi făcut-o cu mult mai greu de suportat.

Cert e că nu-mi trecuse încă prin minte că Theophe ar fi putut avea vreodată cu mine altfel de legături decît de dragoste ; și, presupunînd că s-ar fi lăsat orbită de onoarea de a deveni una dintre primele femei ale Imperiului otoman, mă simțeam în stare să-mi sacrific întreaga dragoste pentru viitorul ei. Aș fi privit cu gelozie fericirea Selictarului ; dar nu i-aș fi tulburat-o, chiar de m-ar fi costat o suferință cu mult mai mare ; și poate că aș fi contribuit prin sacrificiul meu la ridicarea singurei femei pe care o iubeam. Cu toate acestea, după ce mă despărții de Selictar, care-mi promisese să mă revadă seara la Oru, nu găsii nimic mai grabnic de făcut decît să mă întorc acasă. Voiam să aflu fără întîrziere cum va primi Theophe aceste propuneri. „Ai să cunoști acum natura sentimentelor mele, îi spusei. Selictarul vrea să se căsătorească cu tine și, departe de a mă opune proiectului lui, sînt gata să încurajez tot ceea ce poate să-ți asigure în viitor fericirea.“ Primi aceste vorbe cu atît de puțină emoție, încît înțelesei în-

dată care avea să-i fie răspunsul. „Departe de a mă ajuta să fiu fericită, îmi pregătești alte nenorociri, îmi spuse ea, cu aceste oferte pe care prevăd că nu le voi putea refuza fără a-l ofensa pe Selictar. Oare de la domnia-ta trebuia să aud o atît de odioasă propunere ? Nu ai pentru mine atîta prietenie cît am sperat eu, sau n-am izbutit eu să te conving de sentimentele mele ?“

Încîntat peste măsură de un reproș atît de plăcut inimii mele, și tot atît de simțitor la ceea ce mi se părea a vedea în el favorabil dragostei mele, insistai asupra propunerii Selictarului din simpla plăcere de a auzi din nou ceea ce-mi umpluse sufletul de bucurie și de admirație. „Dar te-ai gîndit că Selictarul este unul dintre primii seniori ai împărăției, că bogățiile lui sînt nesfîrșite, că propunerea pe care o asculți cu răceală ar fi primită cu nespusă bucurie de orice femeie din lume și că este dintre cei care primesc de soție pe surorile și fiicele Sultanului ? Te-ai gîndit, în fine, că e un bărbat care te iubește de mult, care adaugă dragostei lui mult respect și care își propune să se poarte cu tine în alt fel decît o fac turcii cu femeile lor ?“ Mă întrerupse. „Nu mă gîndesc la nimic, îmi spuse, pentru că nimic nu mă interesează în afara dorinței de a trăi liniștită sub protecția pe care mi-o acorzi și pentru că nu aspir la altă fericire.“ După atîtea promisiuni prin care mă legasem să tac, nu-mi mai era îngăduit să-mi manifest bucuria ; dar ceea ce se petrecea în străfundul sufletului meu depășea tot ce am povestit pînă acum despre sentimentele mele.

Selictarul veni într-adevăr seara la Oru. Mă întrebă grăbit dacă îi spusesem ceva lui Theophe despre proiectul lui. Nu putui ascunde că încercasem să-i dau cîteva lămuriri, care nu fuseseră primite atît de favorabil pe cît părea că o dorește el. „Dar poate că domnia-ta vei avea mai mult noroc, adăugai, și sînt de părere să nu amîni explicația.“ Dădeam acest sfat cu o bucurie vicleană. Ardeam de nerăbdare să văd punîndu-se capăt inoportunităților lui cu un refuz care să-i răpească orice fel de speranță, dar mai ales să mă bucur pe deplin de triumful meu, văzîn-

du-mi rivalul umilit. Era singura satisfacție pe care pasiunea mea o mai putea spera, și nicicînd nu mă lăsasem mai cu plăcere în voia ei. Îl condusei pe Selictar în apartamentul lui Theophe. Îi spuse de ce venise. Cum avusese timp să se gîndească la răspuns, Theophe avu grijă să nu-l formuleze în vreun fel umilitor pentru el ; dar refuzul păru atît de ferm și motivele pe care le invocă fură exprimate cu atîta forță, încît nu mă mai îndoii că ajunsese și el pe dată la aceeași concluzie ca și mine. De aceea nu insistă. Se sculă fără un cuvînt și ieșirăm împreună ; cu un aer mai degrabă iritat decît întristat, îmi spuse de mai multe ori : „Ți-ai fi putut închipui una ca asta ? Trebuia oare să mă aștept la așa ceva ?“ Și, cînd fu gata de plecare, după ce refuzase invitația de a rămîne peste noapte la mine, adăugă îmbrățișîndu-mă : „Să rămînem prieteni. Eram hotărît să fac o nebunie ; dar trebuie să recunoști că cea la care ai fost martor o întrece cu mult pe a mea.“ Decepția sa continuă să se manifeste pînă și în trăsură ; plecînd, îl văzui ridicîndu-și mîinile și împreunîndu-și-le cu un gest care mi se păru a exprima tot atîta rușine cîtă durere și uimire. În pofida gîndurilor pe care le-am mărturisit, țineam la el îndeajuns pentru a-l compătimi sau cel puțin pentru a dori ca o pățanie atît de usturătoare să-l poată vindeca.

Dar poate că nu spre el ar fi trebuit să-mi îndrept compătimirea, dacă aș fi prevăzut noile evenimente ce aveau să survină, precum și supărarea și umilința pe care chiar dizgrația lui avea să mi le prilejuiască. De-abia se îndepărtase Selictarul că, întorcîndu-mă în apartamentul lui Theophe, o găsii atît de bucuroasă de plecarea lui despre care atunci aflase, iar firea ei, mai totdeauna vioaie și glumeață, îi sugera atîtea remarci hazlii asupra norocului pe care-l refuzase, încît, nemaiînțelegînd nimic din ideile unei femeie capabile să trateze cu asemenea dispreț tot ce e prețuit de marea majoritate a oamenilor, o rugai, după ce-i dădui ascultare cîteva momente, să-mi explice către ce tindea ea cu asemenea atitudine și sentimente ce mă umpleau zilnic de admirație. „Oamenii își propun un scop,

îi zisei, privind-o cu un aer pe care sentimentele ce mă încercau păreau a-l face visător ; și cu cît căile pe care vor să le urmeze sînt mai neobișnuite, cu atît mai nobil și mai înalt trebuie să fie țelul la care aspiră. Am o părere excelentă despre țelul tău, fără a fi totuși în stare să-l descopăr. Nu-ți lipsește încrederea în mine, adăugai ; de ce mi-ai ascuns pînă acum intențiile tale și de ce nu acorzi măcar prieteniei ceea ce nu mă mai încumet să-ți cer din alte motive ?" Vorbisem pe un ton destul de serios pentru a o convinge că nu din simplă curiozitate mă interesam de această chestiune și, oricîtă rigoare aș fi pus eu în a-mi respecta promisiunile, avea prea multă pătrundere pentru a nu-și da mereu seama că sufletul meu numai liniștit nu era. Fără a-și schimba totuși tonul vesel și șăgalnic cu care se felicitase de plecarea Selictarului, mă asigură că unicul ei țel era cel pe care mi-l mai declarase de o mie de ori și pe care era mirată să constate că-l uitasem. „Prietenia și generoasa domniei-tale protecție, îmi spuse ea, au răscumpărat din prima clipă toate nefericirile soartei mele ; dar regretele, strădania, eforturile întregii mele vieți nu vor răscumpăra niciodată rătăcirile purtării mele. Sînt indiferentă la tot ce nu e de natură să mă facă mai înțeleaptă, pentru că nu mai recunosc alt bun decît înțelepciunea și pentru că pe zi ce trece descopăr și mai mult că este singurul care-mi lipsește."

Răspunsuri de felul acesta m-ar fi putut din nou face să mă tem ca nu cumva lectura și meditația să-i fi pervertit mintea, dacă n-aș fi observat, pe de altă parte, o minunată consecvență de caracter, o constantă stăpînire de sine în dorințe și mereu aceeași gingășie în vorbele și gesturile ei.

E momentul în care aș începe să roșesc de slăbiciunea mea, dacă nu mi-aș fi pregătit cititorii să mi-o ierte în numele unei cauze atît de nobile. N-am putut să meditez la atîtea împrejurări ieșite din comun fără să mă simt mai mult ca oricînd pătruns de toate sentimentele pe care le ținusem cumva la respect în cursul ultimelor luni. Propunerile unui om ca Selictarul și refuzul la care fusesem

martor o transformaseră într-atît pe Theophe în ochii mei, încît îmi părea investită cu toate titlurile pe care nu le acceptase. Nu mai era o sclavă pe care o răscumpărasem, o necunoscută care nu izbutea să obţină recunoaşterea tatălui ei, o fată ajunsă pradă, printr-o tristă întîmplare, desfrîului din harem ; nu mai vedeam în ea, cu toate însuşirile pe care le adoram de atîta timp, decît o făptură înnobilată de însăşi măreţia pe care o dispreţuise şi demnă de o situaţie mai înaltă decît i-ar fi putut vreodată oferi soarta. De la această stare, care nu făcu decît să sporească fără încetare în cursul mai multor zile de gîndire, trecui fără împotrivire la intenţia de a o lua în căsătorie ; şi, lucru surprinzător chiar pentru mine, după ce lăsasem să treacă aproape doi ani fără a cuteza să mă opresc o clipă la ideea căsătoriei, mă obişnuii dintr-o dată cu acest proiect pînă la a nu mă mai preocupa decît de mijloacele de a-l face să reuşească.

Nu dinspre partea propriei mele judecăţi aveam de înfrînt obstacole, de vreme ce nu mai găseam nimic care să stea în calea dorinţei mele ; şi nici dinspre partea familiei mele, care nu avea putinţa să se opună şi care, dată fiind depărtarea mea de patrie, n-avea să aibă ştire de hotărîrea mea decît mult timp după ce ea va fi fost îndeplinită. Dealtfel, lăsîndu-mă în voia inimii mele, nu uitam ceea ce datoram bunei-cuviinţe ; şi, fie chiar şi numai pentru a evita cheltuiala şi vîlva, eram de pe acum decis să limitez celebrarea căsătoriei la zidurile casei mele. Dar în toiul bucuriei de a-mi satisface cele mai scumpe dorinţe, aş fi vrut ca Theophe să fi părut a răspunde dragostei mele pentru alte motive decît cele pe care aveam a i le propune, şi încercam un oarecare regret de-a fi avut nevoie de această cale pentru a obţine de la ea un strop de iubire. Deşi ades îmi închipuisem a fi produs oarecare impresie în sufletul ei, inima mea era îndurerată de-a nu fi izbutit să-i smulg vreodată o cît de neînsemnată mărturisire despre aceasta. Fără să sper că aş putea s-o determin în chip mai direct la o declaraţie în acest sens, îmi zisei cel puţin că, lăsînd-o să întrevadă vag ce eram decis să fac pentru ea, ar fi im-

posibil ca, în virtutea pornirilor tainice ale acelei vii recunoştinţe pe care de atîtea ori mi-o arătase, să nu-i scape cîteva cuvinte cu care credeam a simţi că inima mea s-ar putea mulţumi şi care mi-ar fi dat prilejul să-i spun pe dată eu însumi de ce mă făcea în stare dragostea pentru fericirea ei şi a mea. Gîndind la toate acestea, nici nu-mi trecu prin minte că refuzul cu care răspunsese Selictarului ar putea fi un motiv pentru a mă teme de o soartă asemănătoare ; şi-mi mai făcu plăcere să mă încredinţez că, dacă nu neapărat spre a se păstra pentru mine refuzase una din cele mai înalte situaţii din împărăţie, era, cel puţin, din pricina unei preferinţe atît de nete pentru naţiunea noastră încît va fi cu atît mai dispusă să primească o propunere de acelaşi fel venind din parte-mi.

În cele din urmă, după cîteva zile pe care le-am petrecut cu astfel de pregătiri, alesei să fie hotărîtoare pentru fericirea mea o după-amiază în care nimic nu putea tulbura convorbirea ce voiam s-o am cu ea. Eram pe punctul de a intra în apartamentul ei, cînd un gînd, pe care raţionamentele mele nu avuseseră darul să mi-l reamintească, îmi îngheţă dintr-odată sîngele-n vine şi mă determină să fac cale-ntoarsă cu tot atîta tulburare şi spaimă cu cîtă linişte şi hotărîre venisem. Îmi amintii că Selictarul luase cel puţin nişte măsuri în ceea ce-l privea pe Condoidis pentru a se asigura de recunoaşterea originii lui Theophe, şi mă înfiorai de forţa unei pasiuni care mă orbea pînă la a mă face să uit anumite uzanţe de care un turc nu se socotise scutit. Dar acest motiv de îngrijorare nu fu singurul care m-a tulburat atunci. Cumpănii că, pe cît era de necesar să vorbesc deschis cu Condoidis şi să-l invit să facă în favoarea mea ceea ce oferise Selictarului, pe atît va fi de greu şi de umilitor ca hotărîrile mele să depindă de bunul plac al unui om pe care nu-l tratasem cu prea multe menajamente. Ce se va întîmpla dacă va avea chef să se răzbune şi pentru cererile cu care-l hărţuisem în legătură cu fiica lui, şi pentru necazurile pe care mă bănuia a i le fi pricinuit în legătură cu fiul său ? Nu vedeam totuşi altă posibilitate, şi ceea ce mă surprindea era că o condiţie atît de necesară

putuse să-mi scape. Fi-va oare totuşi de crezut că, după ce mi-am făcut îndreptăţite reproşuri şi după ce am deliberat îndelung asupra căii de urmat pentru a-mi îndrepta lipsa de prevedere, concluzia mea fu aceea de a mă reîntoarce la Theophe şi de a aduce la îndeplinire ceea ce mă socotisem obligat să întrerup din pricina unor motive atît de temeinice ? Nu voi insista prea pe larg asupra raţionamentelor care mă readuseră la această hotărîre. Nu voi convinge pe nimeni că dragostea n-a avut în ele o pondere mai mare ca prevederea. Mi se păru totuşi că obstacolele pe care speram să le înfrîng nu trebuiau să amîne o declaraţie ce-i va dovedi în fine lui Theophe toată înflăcărarea pasiunii mele şi o va îndemna, fără îndoială, să-mi vină în ajutor măcar prin dorinţe. Arătîndu-i că voiam s-o am de soţie, nu mă gîndeam să-i ascund că, în chiar ziua în care voiam să devin soţul ei, speram să-i redau un tată. E cazul s-o spun ? Oricare ar fi fost răspunsul pe care l-aş fi obţinut de la Condoidis şi de la ea, nădăjduiam că hotărîrea mea îi va influenţa sentimentele îndeajuns ca să-mi acorde, mai devreme sau mai tîrziu, ceea ce vedea bine că doream că merit cu orice preţ. Eram mai tulburat decît aş fi crezut cînd reintrai în apartamentul ei şi mă grăbii să-i înfăţişez intenţiile mele, rugînd-o să mă asculte fără a mă întrerupe. Nu m-am oprit decît după ce i-am expus toate sentimentele mele cu de-amănuntul.

Înflăcărarea care mă împinsese la atîtea demersuri ciudate nu numai că se menţinu dar spori parcă în timpul acestei explicaţii ; pe de altă parte, prezenţa ei mai mult decît toate gîndurile mele mă adusese într-o stare în care nimic nu mai avea o forţă comparabilă cu dragostea şi dorinţele mele. Dar o privire aruncată asupra lui Theophe mă înspăimîntă de o mie de ori mai rău decît fusesem cu o oră mai devreme cînd mă oprisem în pragul apartamentului ei. În locul manifestărilor de recunoştinţă şi de bucurie pe care mă aşteptam să le văd pe chipul ei, nu văzui decît semnele celei mai adînci tristeţi şi ale unei teribile descurajări. Părea mişcată de tot ce auzise ; dar vedeam prea bine că ceea ce o oprea să vorbească era o înfiorare provo-

cată de uimire și de teamă mai degrabă decît de admirație și de dragoste. În fine, cînd în stînjeneala în care mă aflam eu însumi mă pregăteam s-o întreb cu îngrijorare ce i se întîmpla, se aruncă în genunchi înaintea mea și, nemaiputîndu-și stăpîni lacrimile, plînse cîteva clipe cu hohote fără a scoate o vorbă. Eram atît de tulburat de propria-mi emoție, încît n-avui puterea s-o ridic de jos. Rămase, fără voia mea, în această atitudine, și fui obligat să-i ascult cuvintele care-mi străpunseră cumplit inima. Nu voi relata grelele mustrări și disprețul de care se acoperi pe sine la amintirea păcatelor ei, ce continua să-i stăruie vie în minte; dar, după ce se zugrăvi în cele mai odioase culori, mă imploră să deschid ochii asupra acestei imagini și să încetez de a mă lăsa orbit de o patimă nedemnă. Îmi reaminti ce datoram obîrșiei mele, rangului meu, onoarei și rațiunii, noțiuni pe care de la mine le aflase pentru prima dată. Învinui soarta de a o arunca în culmea nefericirii, folosindu-se de ea nu numai spre a spulbera tihna părintelui și binefăcătorului ei, dar și spre a corupe temeiurile unui suflet ale cărui virtuți pretindea a fi constituit unicul ei model. Și, părăsind în cele din urmă tonul durerii și al lamentărilor pentru a-l adopta pe cel al amenințărilor celor mai ferme, mă asigură că dacă nu renunțam la dorințe atît de potrivnice datoriei mele, dar și a ei, dacă nu mă mulțumeau calitatea de protector și de prieten al ei, aceste scumpe și prețioase titluri, către care nu înceta să roage cerul să-mi îndrepte totdeauna sentimentele, era hotărîtă să plece din casa mea fără să-și ia rămas bun și să se folosească de libertatea, de viața, într-un cuvînt de toate bunurile pe care mărturisea că mi le datora, spre a fugi definitiv de mine.

După această cumplită declarație, părăsi atitudinea în care se mai afla încă ; și, implorîndu-mă pe un ton mai stăpînit s-o iert pentru cuvintele lipsite de respect pe care intensitatea durerii i le smulsese, îmi ceru să-i dau voie să-și ascundă suferința și rușinea în încăperea vecină, de unde era hotărîtă să nu mai iasă decît fie spre a pleca cu totul de lîngă mine, fie spre a-și redobîndi bucuria de a mă regăsi așa cum amîndoi ar trebui să dorim a fi pentru fericirea mea și a ei.

Trecu, într-adevăr, în cealaltă cameră, iar eu n-am îndrăznit nici măcar să fac cel mai mic efort spre a o reține. Glasul, gestul, gîndirea, toată făptura mea erau ca paralizate de descumpănire și de stupoare. M-aș fi aruncat într-o prăpastie, de s-ar fi deschis una dinainte-mi, și numai gîndul la situația mea mi se părea un chin insuportabil. Rămăsei totuși mult timp pe loc fără a găsi puterea necesară spre a ieși. Această stare trebuie să fi fost într-adevăr foarte ușor de văzut, de vreme ce primul slujitor pe care-l întîlnii se îngrijoră de schimbarea pe care o citea pe chipul meu și, alarmînd îndată toată casa, strînse în juru-mi pe toți ceilalți, care se grăbiră să-mi propună ajutoarele de care socoteau că sănătatea mea are nevoie. Chiar și Theophe, auzind zarvă, uită de hotărîrea ei de a nu-și părăsi refugiul. O văzui dînd fuga neliniștită. Dar cum vederea ei îmi sporea chinurile, mă prefăcui că n-o zărisem. Dînd asigurări slujitorilor că se alarmaseră fără temei, mă grăbii să mă încui în camera mea.

Petrecui acolo mai mult de două ore, care mi se părură a nu fi decît o clipă. Ce gînduri amare și ce crunt zbucium ! Dar care, pînă la urmă, mă făcură să revin la hotărîrea de la care mă abătusem. Rămăsei convins că inima lui Theophe era capabilă să reziste oricăror tentative din partea bărbaților și că, fie că așa era firea ei din născare, fie că dobîndise virtutea prin studiu și meditație, o priveam ca pe acea femeie unică a cărei conduită și ale cărei principii se cuvin a fi date de exemplu atît femeilor cît și bărbaților. Descumpănirea pe care o mai simțeam de pe urma refuzului ei îmi apăru ușor de înlăturat, atunci cînd mă oprii definitiv la această convingere. Vrui chiar să-mi fac un merit față de ea din faptul de a fi aderat atît de repede la vederile ei. Mă dusei după ea și, declarîndu-i că mă dădeam bătut față de puterea pildelor ei, îi promisei să mă rezum, atîta timp cît o va dori, la calitatea de cel mai afectuos și înflăcărat prieten. Cît era totuși de contrară această promisiune pornirilor inimii mele și în ce măsură prezența ei era de natură a mă împinge să tăgăduiesc tot ce recunoscusem ca drept și necesar într-o clipă

de singurătate ! Dacă imaginea pe care o voi da despre ea în continuarea acestor memorii nu va corespunde celei ce s-a alcătuit pînă acum datorită încercărilor prin care atît de glorios a trecut virtutea ei, nu-i oare cazul să mă tem că mai degrabă va fi pusă la îndoială mărturia mea şi mai lesne voi fi suspectat eu de vreun sentiment de gelozie în stare să-mi vicieze discernămîntul, decît să se creadă că o fată, atît de fermă în virtutea ei, ar fi putut abdica în parte de la această înţelepciune pe care pînă în prezent cu plăcere am supus-o admiraţiei ? La orice părere s-ar ajunge, nu pun această întrebare decît pentru a avea prilejul de-a spune că voi fi la fel de sincer în îndoielile şi bănuielile mele pe cît am fost în elogii, şi că, după ce voi fi relatat cinstit fapte care m-au aruncat pe mine însumi în cea mai mare incertitudine, vreau să-l las pe cititor să judece.

Noii învoieli pe care o făcusem cu Theophe îi urmă totuşi o destul de lungă perioadă de calm, în cursul căreia avui bucuria de a o vedea practicînd toate virtuţile. Aflasem de la însoţitorul pe care i-l dădusem Mariei Rezati că neliniştita siciliană n-a fost la înălţimea aşteptărilor noastre şi, fără îndoială, nici ale iubitului ei. Căpitanul vasului cu care o trimisesem în Moreea, îndrăgostindu-se nebuneşte de ea, o îndemnase să-i destăinuie peripeţiile şi proiectele ei. Se folosise de ceea ce aflase pentru a-i arăta cu atîta ardoare răul pe care avea să şi-l facă pentru tot restul vieţii dacă se ducea să-l întîlnească pe cavaler, încît o convinse pînă la urmă să meargă în Sicilia, unde nu se îndoia că ea avea să se împace repede cu familia. Îşi propusese să fie el cel ce va culege rodul cel mai de seamă al acestei împăcări, printr-o căsătorie la care era uşor de prevăzut că nu va întîmpina prea multă opoziţie ; şi, dacă e cazul să iau de bună mărturia unui slujitor, căpitanul nu aşteptase să debarce la Messina pentru a-şi asigura drepturile la aceasta. Apoi, prezentîndu-se tatălui iubitei sale, care se socotise cît se poate de fericit de a-şi fi regăsit fiica şi moştenitoarea, obţinuse, dîndu-se drept un italian de foarte bună familie, învoirea de a se căsători cu Maria

Rezati înainte ca vestea întoarcerii ei să se fi răspîndit ; căci, într-adevăr, acesta era pentru ea singurul mijloc de a se înapoia onorabil în patrie. Ţinuse ca însoţitorul pe care i-l dădusem s-o întovărăşească pînă acasă la tatăl ei pentru a izbuti să-l cîştige, după cum se pare, pe acest cumsecade bătrîn, dîndu-i dovada grijii pe care o purtasem pentru soarta ei. Slujitorul nu plecase de la Messina decît după celebrarea căsătoriei şi-mi aducea o scrisoare din partea seniorului Rezati care cuprindea mărturia deosebit de vie a recunoştinţei sale.

Theophe primise şi ea o scrisoare de la Maria, şi amîndoi ne credeam cu socotelile încheiate în legătură cu acest episod. Trecură cam şase săptămîni de la întoarcerea valetului meu cînd, fiind la Constantinopole, aflai de la alt slujitor al meu, care se întorcea de la Oru, că în ajun tocmai sosise cavalerul şi că veştile pe care Theophe i le comunicase îl aduseseră într-o stare de deznădejde ale cărei urmări aveau darul să inspire temeri. Îmi cerea totuşi scuze pentru faptul că-şi luase libertatea de a trage la mine şi mă ruga să binevoiesc a-i îngădui să rămînă cîteva zile. Îl asigurai pe dată că-l voi revedea bucuros şi, imediat ce mă eliberai, părăsii oraşul cu nerăbdarea de a-i afla părerile şi proiectele. Îl găsii în starea de descurajare de care mi se vorbise. Îmi reproşă chiar de-a fi cauza nenorocirii sale din pricină că o lăsasem pe iubita lui să plece din casa mea fără să-l fi prevenit ; îi iertai reproşurile ca fiind ale unui îndrăgostit îndurerat. Dar în cîteva zile, mîngîierile şi sfaturile mele îi dădură o mai dreaptă măsură a lucrurilor. Îl determinai să admită că hotărîrea pe care o luase iubita sa era tot ce se putea întîmpla mai bine pentru ea şi pentru el însuşi, şi-l îndemnai să profite de ajutorul pe care i-l ofeream spre a se împăca atît cu familia cît şi cu Ordinul său.

După ce se mai linişti, ne povesti peripeţiile lui Synese şi ale sale, despre care nu aflasem decît în linii mari din scrisoarea lui. Călătoriseră împreună pînă la Ragusa şi, neîntîmpinînd nici un obstacol la achitarea poliţelor, se apucaseră să pună în practică cu destulă ordine şi succes

planul lor de a se instala acolo. Dar, ceea ce îi fu greu să-mi mărturisească de la început fu că Synese sosise împreună cu el la Constantinopole. Răspunsul Mariei Rezati, pe care-l găsiseră la întoarcerea lor de la Ragusa, lămurindu-i că Theophe nu voia să se ducă la ei, veniseră cu speranţa că, prezenţi fiind, vor avea mai mult succes cu stăruinţele lor ; şi cavalerul, sensibil la buna primire de care se bucura în casa mea, nu-mi ascunse că planul lui Synese era de-a face uz de forţă dacă nu reuşea altfel. „Îmi trădez prietenul, îmi spuse el ; dar sînt sigur că nu vă veţi folosi de destăinuirea mea pentru a-i face rău ; în vreme ce, ascunzîndu-vă proiectul lui, v-aş trăda cu atît mai grav cu cît v-ar fi peste putinţă să împiedicaţi ceea ce ameninţă casa domniei-voastre.“ Mai spuse că se angajase să-l ajute pe Synese, pentru că, sperînd s-o găsească la mine pe iubita sa şi să se întoarcă împreună în Moreea, dorise pentru ea o tovarăşă atît de încîntătoare ca Theophe, pe care, dealtfel, aşa cum socotea el, avantajele întovărăşirii cu ei o vor face curînd să considere viaţa la Acade mai plăcută decît şi-ar fi putut închipui. Neignorînd, pe de altă parte, eforturile pe care eu însumi le făcusem pentru a-l hotărî pe Condoidis s-o recunoască, se convinsese că nu m-aş supăra dacă Theophe ar fi introdusă, chiar şi fără voia ei, într-o familie căreia doream să-i fie redată. Dar proiectul de a se stabili în Moreea eşuînd cu totul, mă înştiinţa de intenţiile lui Synese, în care nu mai vedea pentru Theophe nici aceeaşi certitudine, nici aceleaşi avantaje.

Theophe nu fu martoră la această destăinuire şi-l rugai pe cavaler să nu-i spună nimic. Îmi era de ajuns că eram prevenit pentru a dejuca cu uşurinţă încercarea lui Synese, şi-mi dădeam bine seama că, pierzînd sprijinul cavalerului, i se împuţinau şi şansele, şi îndrăzneala. Cerui totuşi să mi se aducă la cunoştinţă mijloacele pe care-şi propuseseră să le folosească. Deciseseră să aleagă o zi în care aş fi fost plecat în oraş. Lăsăm puţini oameni la Oru. Cunoscînd amîndoi casa, îşi ziseseră că vor pătrunde cu uşurinţă înăuntru şi că vor întîmpina cu atît mai puţină

rezistență cu cît, Maria Rezati plecînd de bună voie, i-ar fi putut convinge pe slujitori că, dacă Theophe părea a o urma împotriva dorinței ei, aceasta se întîmpla totuși cu știrea mea. Nu știu ce ar fi ieșit din această năstrușnică ispravă. Dar în ce mă privește, mă eliberai de orice temere trimițîndu-i vorbă lui Synese că îi cunoșteam intențiile și că, dacă va persista în ele, îi promiteam o pedeapsă cu mult mai aspră decît cea pe care i-o dăduse tatăl său. Cavalerul, care nu încetase de a ține la el, contribui de asemenea la a-l determina să renunțe la planurile pe care le puseseră împreună la cale. Nu-i putu totuși scoate din inimă o patimă care avea să-l tîrască în multe alte acțiuni nebunești.

Nu te poți bizui la vîrsta asta nici chiar pe oamenii cei mai de caracter ! Același cavaler, pe care îl credeam în fine înțelepțit și care, într-adevăr, continuă pînă la plecare să merite prin atitudinea sa toate atențiile pe care nu încetam să i le arăt, nu se întoarse în Sicilia decît pentru a recădea acolo în păcate cu mult mai puțin scuzabile decît cele din care ieșise. Făcui cele mai călduroase intervenții pe lîngă marele maestru al Ordinului de Malta și pe lîngă viceregele Neapolului pentru a obține să fie primit cu mai multă clemență decît îndrăznea el să spere. Reveni liber în patrie, iar fronda sa trecu drept o rătăcire de tinerețe. Dar nu putu evita să-și revadă iubita sau, mai bine zis, avu, fără îndoială, slăbiciunea de a căuta prilejul s-o facă. Dragostea lor se reaprinse. Nici nu trecuseră bine patru luni de la plecarea lui, cînd Theophe îmi arătă o scrisoare trimisă din Constantinopole, prin care o anunța, cu multe ocolișuri și întorsături sfioase, că revenise în Turcia cu ibovnica lui și că, neputînd trăi unul fără celălalt, renunțaseră pentru totdeauna la patria lor. Recunoștea că era ceva nebunesc ; dar, deși aducea drept scuză forța nemărginită a unei iubiri pe care n-o putuse înfrînge, simțea, spunea el, că buna-cuviință îi interzicea să apară dinainte-mi fără să știe dacă ar putea conta pe bunăvoința mea și o implora pe Theophe să intervină pe lîngă mine în favoarea lui.

Nu ezitai nici un moment în răspunsul meu. Situaţia era foarte diferită de cea anterioară, iar eu mă simţeam atît de puţin înclinat să primesc un om care-şi încălca în acelaşi timp atîtea obligaţii prin această nouă răpire, încît, dictînd eu însumi scrisoarea lui Theophe, îi spusei cavalerului şi celei care-l însoţea că nu era cazul să conteze nici pe favorurile, nici pe protecţia mea. Îşi luaseră destule măsuri pentru a se putea lipsi de ele şi, venind direct la Constantinopole, scopul lor nu fusese atît acela de a mă vedea pe mine, cît mai curînd de a-l reîntîlni pe Synese, căruia voiau să-i trezească din nou interesul pentru vechiul lor proiect. Cum reveniseră totuşi la ideea de a o asocia pe Theophe la acesta, şi cum strînsele legături pe care le avuseseră cu ea le îngăduiau să spere că vor fi primiţi cu bucurie, înţeleseră foarte bine că răspunsul ei fusese dictat ; şi, departe de a se descuraja din pricina unui refuz pe care nu mi-l atribuiau deçît mie, îndată ce fură siguri că eram în oraş, se duseră amîndoi la Oru. Uimită în primul moment de această vizită, Theophe le spusese sincer că, ştiind care sînt intenţiile mele, nu-i mai era îngăduit să se întrebe dacă ar avea îndemnul să dorească a-i vedea şi că îi ruga să n-o expună riscului de a-mi displace. Dar ei stăruiră cu atîta perseverenţă să-i asculte şi îi cerură atît de puţin timp pentru aceasta, încît, neputînd recurge la forţă spre a se descotorosi de ei, fu nevoită să le acorde bunăvoinţa pe care o solicitau.

Planul lor era stabilit, iar scrisoarea prin care cavalerul încercase să-şi recapete o cale de acces la mine nu fusese decît rezultatul remuşcării ce-l încerca în ajunul unei isprăvi pentru care onoarea lui îşi făcea scrupule. Deşi nu-i spusesem niciodată ce gîndeam despre vechile lui proiecte de a se stabili în Moreea şi cu atît mai puţin ce interes îmi stîrniseră descoperind că era vorba de a o atrage în ele şi pe Theophe, îşi dădea seama că n-ar fi fost ţinută la mine cu atîta grijă şi cinste dacă prezenţa ei nu mi-ar fi făcut plăcere, şi că n-ar fi putut-o seduce sau răpi pe ascuns fără să mă supere. Ar fi dorit, deci, să mă vadă aprobîndu-i proiectul spre bucuria ibovnicei lui cît

și în interesul prietenului său, și, cu toate că refuzasem să-l văd, nu-și pierduse încă nădejdea că voi agrea acest plan, după ce va fi obținut consimțămîntul lui Theophe. De aceea nu omise nimic pentru a-i prezenta și folosul, și plăcerea pe care le-ar fi avut asociindu-se cu ei. Dar Theophe n-avea nevoie de ajutor pentru a rezista unor insistențe atît de neghioabe.

Eu mă ocupam în vremea asta cu pregătirile unei serbări care a făcut multă vîlvă în toată Europa. Dificultățile de care mă lovisem uneori în exercițiul funcțiilor mele nu mă împiedicaseră să am întotdeauna relații foarte bune cu marele vizir Calaïli, și îndrăznesc să spun că fermitatea pe care o arătasem în susținerea privilegiilor funcției și a onoarei nației mele îmi servise spre a mă bucura de considerație în rîndurile turcilor. Apropiindu-se Sărbătoarea regală, mă gîndeam s-o celebrez cu mai mult fast decît pînă atunci. Focurile de artificii trebuiau să fie magnifice, și în casa mea din Constantinopole, care se afla în cartierul Galata, adunasem toate gurile de foc pe care le găsisem pe vasele franceze. Cum pentru aceste petreceri explozive era nevoie de o autorizație formală, o cerusem Marelui vizir, care mi-o acordase cu multă bunăvoință. Dar chiar în ajunul zilei alese, cînd, mulțumit de felul cum mergeau treburile, mă întorsesem la Oru spre a mă odihni peste noapte și spre a o lua cu mine a doua zi pe Theophe, pentru că doream să asiste la serbare, aflai două vești care-mi tulburară bucuria. Una chiar la sosire, și anume relatarea vizitei cavalerului și a eforturilor pe care le făcuse pentru a o convinge pe Theophe să-l urmeze. Aflînd, în același timp, că acesta era, mai mult decît oricînd, legat de Synese, bănuielile mele merseră mult mai departe decît ale ei și fui aproape sigur că, dat fiind refuzul ei și al meu, erau în stare să-și reactualizeze planurile pe care cavalerul mi le dezvăluise el însuși. Totuși nu m-am alarmat peste măsură, deoarece urmînd s-o duc a doua zi la Constantinopole, aveam tot timpul să iau măsuri ulterior pentru a-i face din casa mea de la Oru un adăpost sigur.

Dar în vreme ce discutam cu ea seara despre toate întîmplările pe care mi le povestise, am primit de la secretarul meu înştiinţarea că marele vizir Calaïli fusese demis şi că fusese desemnat ca succesor Choruli, om trufaş şi cu care nu fusesem niciodată în relaţii bune. Înţelesei îndată ce dificultăţi mă aşteptau. Noul ministru putea împiedica desfăşurarea serbării mele, fie doar şi din capriciul care-i împinge pe cei asemeni lui să schimbe rînduiala pe care o găsesc gata stabilită şi să revoce toate încuviinţările acordate de predecesorii lor. Primul meu gînd fu să mă prefac a ignora această schimbare şi să continui cu pregătirile pe care le făceam în virtutea firmanului lui Calaïli. Totuşi, diferendele din care ieşisem în chip onorabil obligîndu-mă poate să mă comport cu unele menajamente, mă hotărîi pînă la urmă să cer o altă autorizaţie noului vizir şi trimisei un om anume pentru a o obţine. Se afla atît de prins cu primele complicaţii legate de ridicarea sa în rang, încît îi fu imposibil secretarului meu să obţină o audienţă de o clipă. Nu aflai decît a doua zi că nu se putuse vorbi cu el. Pierzîndu-mi răbdarea, mă decisei să mă prezint eu însumi la cabinetul său. Se afla la *Galike Divan* de unde nu avea să iasă decît pentru procesiunea solemnă, obişnuită în cazul unor astfel de schimbări. Renunţai la nădejdea de a-l mai vedea. Toate pregătirile mele erau gata. Revenii la ideea pe care o avusesem la început, şi anume, că autorizaţia lui Calaïli îmi putea fi suficientă, şi-mi începui iluminaţia la căderea nopţii. Bineînţeles, Vizirul fu informat despre aceasta. Se arătă foarte supărat şi-mi trimise pe loc pe unul din aghiotanţi pentru a mă întreba ce intenţii aveam şi cu ce drept organizasem o manifestare de asemenea natură fără asentimentul său. Îi răspunsei cu politeţe că, dat fiind că obţinusem de două zile aprobarea lui Calaïli, nu-mi închipuisem că am nevoie de un nou firman, şi că, dealtfel, nu numai că trimisesem în mai multe rînduri pe cineva pentru reînnoirea aprobării, dar că fusesem chiar eu însumi la el în acest scop. Aghiotantul, care primise probabil anumite ordine, îmi declară că voinţa Vizirului era să

întrerup imediat serbarea şi că, în caz contrar, va lua măsuri energice pentru a mă sili s-o fac. O asemenea ameninţare făcu să mi se urce sîngele la cap. Răspunsul meu nu fu mai puţin drastic, iar cînd aghiotantul, iritat la rîndul său, adăugă că, dacă opun rezistenţă, ordinul de a trimite un detaşament de ieniceri spre a mă umili în trufia mea era deja emis, nu-mi mai măsurai cuvintele : „Raportaţi stăpînului vostru, îi spusei, că un astfel de procedeu e demn de tot dispreţul şi că nu ştiu ce-i frica atunci cînd e vorba de onoarea regelui meu. Dacă va recurge la violenţa cu care mă ameninţaţi, hotărîrea mea nu e aceea de a mă apăra împotriva unor inamici care m-ar copleşi prin numărul lor ; dar voi aduce în această sală toată pulberea de care dispun aici în cantitate mare şi-i voi da foc eu însumi pentru a face să sară-n aer casa dimpreună cu mine şi cu toţi invitaţii mei. Îi las, după aceasta, suveranului meu grija de a mă răzbuna."

Aghiotantul se retrase ; dar zvonul acestei întîmplări răspîndi îndată consternare printre toţi francezii pe care-i adunasem pentru sărbătorire. Eu însumi mă aflam într-o stare de furie care cu siguranţă m-ar fi putut determina să traduc în fapte gîndurile ce-mi trecuseră prin minte. Şi, mai presus de toate, nevoind ca purtarea mea să lase impresia de a fi dictată de un cît de neînsemnat sentiment de frică, dădui ordin ca toată artileria mea, compusă din mai bine de cincizeci de tunuri, să tragă îndată o salvă. Oamenii îmi dădură ascultare tremurînd de teamă. Secretarul meu, mai alarmat decît toţi ceilalţi, îşi închipui că-mi face un serviciu ducîndu-se să stingă o parte din torţe şi lampioane, adică avînd grijă să stingă cîte unele din loc în loc, spre a fi în măsură să răspundă că se executa ordinul Vizirului. Lucrul acesta, eu nu l-am observat imediat; dar fuga unei părţi a invitaţilor mei, care se temeau desigur să nu ajung la măsurile extreme cu care-l ameninţasem pe trimisul ministrului, îmi spori enervarea în care mă aflam. Îi tratai drept laşi şi trădători pe cei pe care eforturile mele nu-i putură opri şi, dîndu-mi apoi curînd seama că strălucirea iluminaţiei mele scădea, mă cuprinse

o nouă furie cînd aflai de timida precauţie a secretarului meu. Eram în această stare de tulburare cînd am auzit ţipetele unei femei care mă chema în ajutor. Nu mă îndoii că era vorba de detaşamentul de ieniceri care începuse să-i insulte pe oamenii mei şi, nevoind să iau nici o măsură fără a fi sigur, alergai în direcţia din care se auzeau ţipetele, urmat de cîţiva prieteni credincioşi. Dar ce-mi văzură ochii ? Synese şi cavalerul, ajutaţi de doi greci, o răpeau pe Theophe, pe care avuseseră şiretenia de a o atrage deoparte, şi încercau să-i bage în gură o batistă pentru a-i înăbuşi ţipetele. Nici nu era nevoie de întreaga iritare de care eram stăpînit pentru a mă face să ajung în culmea furiei. „Puneţi mîna pe aceşti ticăloşi", spusei însoţitorilor mei. Fui ascultat întocmai. Se aruncară asupra celor patru răufăcători, care schiţară totuşi o încercare de rezistenţă. Cei doi greci, mai puţin abili sau mai puţin hotărîţi, căzură sub primele lovituri. Cavalerul fu rănit, iar Synese, care nu mai avea nici o şansă, se predă. Aş fi pus să-l aresteze, poate, şi în primul moment n-ar fi fost tratat cu indulgenţă, dacă n-aş fi fost înştiinţat că Vizirul, îmblînzit de semnele aparente de supunere datorate secretarului meu, contramandase ordinul dat soldaţilor şi se declarase mulţumit. Mila îşi găsi lesne locul în inima mea, în clipa în care mînia o părăsi. Trebuiau luate chiar unele măsuri pentru a ascunde moartea celor doi greci. Îi dădui drumul lui Synese, arătîndu-i cu prisosinţă bunătatea mea, şi poruncii ca rănile cavalerului să fie pansate cu grijă. Neavînd, din fericire, printre oamenii din personalul meu decît creştini, toată lumea se socoti interesată să ţină sub oboroc acest incident.

Dar în ce mă priveşte, acestei întîmplări îi succedară altele, care nu au legătură cu cartea de faţă decît prin aceea că au prilejuit întoarcerea mea în patrie. Îndată ce primii ordinele regelui, mă gîndii la atitudinea pe care trebuia s-o adopt faţă de Theophe. O iubeam prea mult pentru a pune în cumpănă dacă trebuie să-i propun să mă urmeze ; dar nu îndrăzneam să sper că va consimţi. De aceea, incertitudinea mea depinzînd doar de intenţiile

ei, încercai să aflu, cu multe ocolișuri, care erau acestea. Mă scuti, într-o oarecare măsură, de această oboseală prin îndoiala pe care ea însăși și-o exprimă cu privire la permisiunea de a mă însoți. Mă ridicai cu entuziasm și, dîndu-mi cuvîntul că sentimentele mele pentru ea vor rămîne totdeauna aceleași, îi lăsai alegerea condițiilor pe care ar dori să mi le pună. Îmi răspunse fără ocol : prietenia mea, de care i se părea că se leagă tot binele, precum și libertatea de a trăi cum trăise în casa mea pînă atunci. Îi jurai să le respect cu fidelitate. Dar o convinsei să-mi dea acordul ca, înainte de plecarea noastră, să mai fac o încercare pe lîngă nesimțitorul Condoidis. Theophe prevăzu însă că va fi inutilă. Într-adevăr, deși sperasem, împotriva părerii ei, că va deveni mai înțelegător văzînd-o că părăsește Turcia pentru totdeauna, nu putui obține nimic de la acest bătrîn înrăit care, dimpotrivă, își închipui că pretextul plecării mele e doar o minciună pe care o foloseam spre a-l înșela. Synese, pe care, ca și pe cavaler, nu-l mai văzusem de la isprava lor nebunească, de cum află că Theophe urmează să mă însoțească în Franța, își birui toate temerile și veni să mă implore să-l las să-și ia cel puțin rămas bun de la sora lui. Această calitate pe care șiretul grec se prefăcu că i-o recunoaște și expresia afectuoasă cu care-și însoți insistențele mă determinară nu numai să-i îngădui s-o vadă îndată, dar chiar să-i acord de mai multe ori această favoare pînă la plecarea noastră. Măsurile pe care le luasem și la țară, și în oraș îmi îndepărtaseră orice teamă în privința siguranței casei mele, iar pe Theophe o cunoșteam prea bine pentru a avea temeri dinspre partea ei. Această favoare trezi însă din nou speranțele lui Synese. Abia o vizitase de cîteva ori că, cerînd voie să-mi vorbească, se aruncă la picioarele mele pentru a mă implora să revin față de el la vechile sentimente de bunăvoință ; și luînd de martor cerul că o va socoti toată viața pe Theophe ca soră a lui, îmi propuse să-l iau cu mine și să-i fiu părinte ca și ei. Sinceritatea rugăminții, lacrimile lui și buna părere pe care totdeauna o avusesem despre firea sa m-ar fi îndemnat, desigur, să-i

împlinesc voia, dacă m-aș fi putut convinge că nu dragostea era aceea care se ascundea sub aparențe înșelătoare. Nu-i dădui un răspuns pozitiv. Voiam s-o întreb pe Theophe, pe care o bănuiam a fi în înțelegere cu el și a se fi lăsat înduplecată fie de legătura de sînge, fie de lacrimile lui. Dar ea îmi răspunse fără să stea pe gînduri că, pe cît m-ar fi rugat să-i fac această favoare dacă ar fi fost sigur că-i este soră, pe atît mă implora să n-o expun situației penibile de a nu ști cum trebuie să se poarte cu un tînăr care avea pentru ea sentimente prea pătimașe, dacă nu-i era într-adevăr frate. Astfel, bietul Synese fu nevoit să se mulțumească doar cu consolările pe care, fără îndoială, le găsi în prietenia cavalerului, iar eu nu mai știu ce s-a ales de ei după despărțirea noastră.

În cele cîteva săptămîni ce s-au scurs între ordinul regelui și plecarea mea, Theophe se îndeletnici cu lucruri care ar putea constitui material pentru un volum întreg, dacă aș dori să amplific aceste memorii. Din reflecțiile ca și din experiența sa înțelesese că cea mai groaznică dintre toate nenorocirile era, pentru o femeie, sclavia ; și, de cînd se afla la Oru, nu pierduse nici un prilej de-a se informa care erau haremurile cele mai pline de sclave și seniorii cei mai lacomi de acest soi de bogăție. Cu ajutorul cîtorva negustori de sclavi, tot atît de cunoscuți la Constantinopole pe cît sînt aici faimoșii noștri geambași, descoperise mai multe fete nefericite, grecoaice sau străine, care se aflau împotriva voinței lor în această tristă stare și nădăjduise mereu că va putea profita de vreo împrejurare pentru a le elibera. Înțelesese bine că nu puteam solicita asemenea favoruri pe rînd tuturor seniorilor turci, iar discreția o împiedicase, pe de altă parte, să-mi propună prea des să-mi cheltuiesc veniturile în acest scop. Dar aflîndu-se în preajma plecării, se arătă mai puțin sfioasă. Începu prin a-și vinde bijuteriile pe care le primise de la Șeriber, ca și mai multe daruri de valoare pe care o convinsesem să le accepte. După ce îmi mărturisi că le transformase în bani, îmi arătă cum voia să folosească această sumă și insistă cu cele mai duioase argumente ale carității

să adaug şi eu ceva din ceea ce-mi prisosea. Mă lipsii de zece mii de franci pe care intenţionasem să-i hărăzesc cumpărării de raritäţi din Levant. Curiozitatea nu m-a împins niciodată să aflu cît dăduse Theophe de la ea ; dar curînd apărură în casa mea mai multe fete extrem de atrăgătoare, ale căror lanţuri nu le putuse rupe, desigur, decît contra unor sume mari şi, dacă la aceasta se mai adaugă şi cheltuielile pe care fu obligată să le facă spre a le trimite înapoi în patria lor, nu e nici o îndoială că liberalităţile ei le întrecuseră cu mult pe ale mele. Cîteva zile mi-am petrecut agreabil timpul ascultînd aventurile acestui fermecător grup şi avui grijă să le însemn aproape imediat, pentru a nu avea a mă teme de scăpările memoriei.

În cele din urmă părăsirăm portul Constantinopolului pe un vas marsiliez. Căpitanul mă prevenise că va trebui să facă o escală de cîteva săptămîni la Livorno şi nu-mi păru rău că aveam prilejul să vizitez acest port celebru. Theophe se bucură mult să ajungă pe ţărmul Italiei. Incognito-ul, pe care mi-l impuneau o grămadă de motive, obligîndu-mă să-mi las la bord întreaga suită, mă instalai cu Theophe într-un han unde acceptai să iau masa în compania cîtorva gentilomi care se aflau acolo. Theophe trecu drept fiica mea, iar eu drept un ins oarecare ce se întorcea de la Constantinopole cu familia. De la prima masă, pe care o luarăm împreună cu ceilalţi călători, observai atenţia pe care un tînăr francez în vîrstă de vreo douăzeci şi cinci de ani o acorda farmecului lui Theophe şi străduania lui de a se face remarcat de ea prin complimente şi amabilităţi. Înfăţişarea, tot atît de agreabilă cît şi manierele şi conversaţia sa, mă făcuse să-l iau drept un nobil care călătorea incognito, căci numele de conte de M.Q. pe care şi-l dădea nu-mi amintea de nici o familie cunoscută. Mă copleşi cu atenţii pentru că mă credea tatăl lui Theophe. Nu văzui la început în această curtoazie decît obişnuita galanterie a francezilor şi, în timpul plimbărilor pe care le făcui prin oraş în zilele următoare, nici măcar nu-mi trecu prin minte că aş risca ceva lăsînd-o pe Theophe singură doar cu o femeie din neamul ei, care-o slujea.

În mai puţin de opt zile totuşi îmi dădui seama că se petrecuse o schimbare in dispoziţia ei. Oboseala călătoriei putînd fi cauza acestei modificări, faptul nu mă îngrijoră prea mult ; o întrebai totuşi dacă avea vreun motiv să fie tristă sau nemulţumită. Îmi răspunse că nu era nimic care s-o poată necăji ; dar răspunsul fu dat cu o stînjeneală care mi-ar fi trezit îndată atenţia dacă aş fi fost în stare de vreo bănuială. Dealtfel, nu ştiam că tînărul conte de M... îşi petrecea, făcîndu-i conversaţie, tot timpul pe care eu îl foloseam ca să vizitez frumuseţile oraşului. Stăturăm cincisprezece zile la Livorno, fără ca vreun cît de mărunt eveniment să mă fi îndemnat să veghez mai cu atenţie asupra a ceea ce se întîmpla în preajma mea. Dacă mă întorceam înainte de ora mesei, o găseam pe Theophe singură, contele avînd grijă să se retragă la sosirea mea. Continuam să găsesc că are un aer înnegurat şi silit dar, neconstatînd vreun alt semn care să mă facă să mă tem pentru sănătatea ei, crezui că pentru a înlătura această stare de melancolie e de ajuns să-i promit că în Franţa va avea mai multe distracţii decît într-un han din Italia.

Sigur e că la masă observam că se poartă cu contele cu mai multă familiaritate decît ar fi fost cazul s-o facă cu o cunoştinţă întîmplătoare. Păreau a se înţelege dintr-o privire sau dintr-un surîs. Privirile lor se întîlneau ades, iar amabilităţile contelui erau primite în alt fel decît în primele zile. Cum totuşi ar fi fost nevoie de un miracol pentru a-mi semăna în minte vreo bănuială după atît de stăruitoare dovezi de înţelepciune, ba chiar de insensibilitate a lui Theophe, găseam tot felul de motive pentru a o scuza. Avea destul de mult gust înnăscut pentru a-şi fi dat seama, după purtarea nobilă a contelui, de diferenţa dintre politeţea noastră şi cea a turcilor. Îl studia pe conte ca pe un model. Aceste scuze erau cu atît mai verosimile cu cît băgasem de nenumărate ori de seamă că şi pe mine însumi mă studiase şi că, fără a găsi la mine atîta eleganţă şi fineţe ca la conte, acest lucru îi fusese util pentru a imita modul nostru de a fi. Trecu mai mult de o săptămînă pînă ce să se fi trezit în mine o cît de mărunţă bănuială,

și n-am înțeles niciodată foarte bine care ar fi putut fi sfîrșitul acestor relații tainice, dacă întîmplarea nu m-ar fi adus într-o zi acasă la o oră la care eram atît de puțin așteptat încît, intrînd brusc în camera lui Theophe, îl surprinsei pe conte la picioarele ei. Un șarpe împroșcîndu-mă cu venin n-ar fi pricinuit atîta tulburare și consternare în toată făptura mea. Mă retrăsei cu destulă discreție pentru a fi sigur că nu fusesem văzut. Dar țintuit fără voie la ușă de temerile, de bănuielile, de pornirile mele sumbre, căutai să-mi adîncesc disperarea ce-mi mistuia inima, urmărind tot ce mă putea face s-o găsesc pe Theophe mai vinovată. La drept vorbind, nu descoperii nimic de natură să depășească limitele decenței. Rămăsei totuși, pînă la ora mesei, la postul meu, frămîntîndu-mă plin de nerăbdare, de parcă aș fi dorit să văd ori să aud cu dinadinsul tocmai lucrul de care-mi era o teamă de moarte.

Ce motive aveam să fiu gelos ? Ce învoială avea Theophe cu mine ? Ce mă lăsase să sper ? Ce-mi făgăduise ? Dimpotrivă, nu renunțasem eu oare la orice fel de pretenții asupra inimii ei, iar libertatea de-a asculta de propriile ei înclinații nu era oare unul din cele două drepturi asupra cărora îmi dădusem consimțămîntul ? Recunoșteam în sinea mea, dar mi se părea de neîndurat ca această inimă, pe care eu n-o putusem îndupleca, să fi fost o pradă atît de ușoară pentru altul. Presupunînd că ar fi putut deveni capabilă de o slăbiciune, aș fi dorit ca aceasta să nu se fi petrecut la voia întîmplării și la prima privire a unui necunoscut. Sau, pentru a-mi dezvălui cu totul sentimentele, eram înciudat că aceste aparențe de înțelepciune pe care eu le respectasem se dezmințiseră atît de repede. Roșeam chiar de a mă fi lăsat păcălit de aceste frumoase principii care-mi fuseseră de multe ori repetate și îmi reproșam nu atît bunătatea mea, cît credulitatea și slăbiciunea.

Pe lîngă o mare tulburare și ciudă intra atîta venin în aceste reflecții, încît, departe de a interpreta favorabil atitudinea rezervată a contelui față de ea, mă simții îndemnat să cred că era vorba de liniștea unui ibovnic fericit,

care poate că nu mai arăta ardoare tocmai pentru că obținuse tot ce putea dori. Ce iritare insuportabilă mă făcu din nou să îndur acest gînd ! Dar eram îndeajuns de stăpîn pe mine și pe comportarea mea pentru a nu face ceva necugetat. Plănuind s-o surprind pe vicleana Theophe în toiul plăcerilor, îmi pregătii o discuție cu slujnica ei, nu pentru a-i dezvălui ceva, fapt pe care nu voiam să-l risc cu ușurință, ci pentru a afla de la ea ceea ce ar putea lăsa să-i scape din naivitate ; era o grecoaică cu care o înlocuisem pe Bema și care se angajase de bună voie în serviciul meu. Dar, fie că era mai atașată de stăpîna pe care i-o dădusem decît de mine, fie că fusese păcălită ca și mine de istețimea contelui și a lui Theophe, nu aflai de la ea decît că avuseseră dese întîlniri, fapt din care nici nu părea că ar vrea să facă un mister.

Mă ferii să mă îndepărtez de locuința noastră și, prefăcîndu-mă a fi, împotriva dorinței mele, împiedicat să ies din cauza unei indispoziții, n-o părăsii pe Theophe în tot restul zilei. După-amiază, contele ne ceru permisiunea de-a veni să ne vadă. Departe de a mă opune, fui încîntat să vină, spre a-l putea observa mai bine și, timp de patru ore, toate vorbele și gesturile sale fură unicul obiect al atenției mele. Nu s-a trădat prin nici o indiscreție ; dar băgai de seamă cu ce îndemînare aducea în discuție tot ce putea spori slăbiciunea pe care o presupuneam că Theophe o are pentru el. Ne povesti unele din aventurile sale galante, în care afecțiunea și constanța erau de fiecare dată virtuțile prin care se făcuse remarcat. Realitate sau născocire, iubise într-un chip unic o doamnă din Roma, care-l făcuse, la început, să plătească destul de scump cucerirea inimii ei, dar care, îndată ce-și dăduse seama de adevărata lui fire, i se dăruise fără rezerve și nu mai pusese nici un fel de oprelişti amorului ei. Această legătură de dragoste îl reținuse în Italia doi ani și l-ar fi făcut să-și uite pentru totdeauna patria, dacă cea mai cumplită nenorocire n-ar fi sfărîmat, împotriva voinței lui, acele lanțuri atît de scumpe. După ce se bucurase timp îndelungat de desfătările dragostei în deplină liniște, soțul femeii iubite

descoperi într-o zi legătura lor. Le puse amîndurora otravă în mîncare. Tînăra doamnă murise ; pe el, vigoarea organismului îl salvase ; dar nevindecîndu-se decît pentru a afla moartea celei pe care o iubise, durerea îl prăbușise dintr-odată într-o stare cu mult mai gravă decît cea din care abia ieșise. Disperat că nici această durere n-avea mai mult efect decît otrava, își căutase moartea într-un chip mai puțin vinovat decît dacă și-ar fi dat-o cu propriile lui mîini, dar pe care-l concepuse a fi tot atît de fără greș. Se dusese la soțul a cărui ură o stîrnise și, făcîndu-i nesfîrșite mustrări pentru crima lui, îi oferise, dezvelindu-și pieptul, victima care-i scăpase. Luă cerul ca martor că socotise a-i fi sunat definitiv ceasul și că bucuros ar fi acceptat sfîrșitul. Dar neîndurătorul soț, bătîndu-și joc de el, îi răspunsese cu răceală că, departe de-a se mai gîndi să-l ucidă, constata cu plăcere că n-ar fi putut fi mai bine răzbunat decît lăsîndu-i viața și că se bucura sincer că scăpase de o otravă care i-ar fi curmat prea curînd suferința. Dusese de atunci o viață jalnică, rătăcind prin toate orașele Italiei pentru a șterge imaginile care-i făceau viața un chin neîncetat și căutînd să-și aline rănile sufletului în relații cu femei vrednice de-a fi iubite. Dar ajunsese la Livorno fără a simți nici cea mai mică schimbare într-o inimă pe care tristețea o îndepărta mereu de dragoste.

Era destul pentru a da de înțeles că acest miracol era rezervat lui Theophe. Nu observasem totuși această profundă melancolie care ar fi trebuit să fie încă evidentă la sosirea noastră, de vreme ce abia de atunci încoace se tămăduise de ea. Dar luarea-aminte cu care o vedeam pe Theophe plecînd urechea la toate aceste basme nu-mi lăsa îndoială că ele făcuseră asupra ei impresia dorită. Veni seara. O așteptam cu nerăbdare, pentru a-mi lămuri bănuieli cu mult mai grave. Camera lui Theophe era vecină cu a mea. Mă ridicai din pat îndată ce plecă feciorul care mă ajutase să mă culc și căutai un loc de unde să pot descoperi pe oricine s-ar fi apropiat de apartamentul nostru.

Simțeam în același timp o cruntă remușcare pentru jignirea ce-o aduceam adorabilei Theophe ; și, în miezul

acestui vîrtej de sentimente care luptau în favoarea ei, mă întrebam dacă întunecatele mele bănuieli erau destul de întemeiate pentru a îngădui astfel de indiscreţii ofensatoare. Se scurse noaptea întreagă fără să apară nimic de natură a-mi răni simţirea. Mă apropiai chiar de mai multe ori de uşă. Ascultai plin de curiozitate. Cel mai mic zgomot îmi trezea bănuieli şi fui pe punctul, din pricina unei uşoare mişcări pe care mi se păruse că o aud, să bat imediat în uşă şi să cer să mi se deschidă. În cele din urmă, tocmai cînd voiam să mă retrag în zori, uşa lui Theophe se deschise. Un cumplit fior îmi îngheţă de-odată sîngele-n vine ; era ea însăşi şi ieşea împreună cu slujnica. Graba aceasta de-a se scula îmi provocă întîi o nouă tulburare ; dar îmi amintii că îmi spusese în mai multe rînduri că, din cauza căldurii prea mari, se ducea să ia aer în grădina ce dădea spre mare. O urmării din ochi şi nu mă liniştii decît după ce-o văzui îndreptîndu-se într-acolo.

S-ar zice că ar fi trebuit să fiu mulţumit de felul în care-mi petrecusem noaptea şi că după o astfel de experienţă nu-mi mai rămînea decît să mă duc să mă cufund în somnul de care aveam atît de imperioasă nevoie. Totuşi, sufletul meu nu era decît pe jumătate împăcat. Mişcarea pe care o auzisem în cameră îmi lăsase încă unele îndoieli. Cheia rămăsese în uşă. Intrai cu gîndul de a găsi oarecare urme în legătură cu motivul neliniştei mele. Fusese un scaun sau o perdea pe care le mişcase poate chiar Theophe. Dar, aruncînd o privire iscoditoare jur dimprejurul camerei, zării o uşiţă care dădea spre o scară secretă şi pe care n-avusesem încă prilejul s-o remarc. Toate îndoielile mi se treziră din nou la vederea ei. Iată, exclamai cu durere, drumul pe unde venea contele. Iată originea ruşinii mele, şi cea a crimei tale, mizerabilă Theophe ! N-aş putea da decît o palidă imagine a zbuciumului cu care am cercetat toate trecerile pentru a afla unde poate să ducă scara. Dădea într-o curte izolată, iar uşa din capătul ei părea închisă cu grijă. Dar nu fusese oare deschisă peste noapte ? Îmi dădu prin minte că dacă exista ceva care să mă lămurească pe deplin, era chiar patul lui Theophe,

care încă nu fusese făcut. Mă aruncai cu însufleţire asupra acestui gînd. Mă apropiai cu o teamă sporită, ca şi cum aş fi fost pe punctul de a afla lucruri ce m-ar fi putut convinge pe deplin. Cercetai pînă şi cele mai neînsemnate aspecte, forma patului, starea aşternutului şi a cuverturilor. Mersei pînă la a măsura locul care i-ar fi fost îndeajuns lui Theophe şi pînă la a observa dacă nu era ceva deranjat în afara limitelor pe care le socoteam a fi ale siluetei ei. Aici nu mă puteam înşela ; şi cu toate că-mi zisei că, din pricina căldurii, s-ar fi putut agita în somn, mi se păru că nimic nu m-ar fi putut împiedica să recunosc urma trupului ei. Această cercetare, care dură mult, avu un efect la care nici nu mă gîndisem. Cum nu descoperisem nimic şi, treptat, îmi redobîndisem calmul, vederea locului în care se odihnise scumpa mea Theophe, forma trupului ei pe care o deslușeam imprimată în aşternut, un rest de căldură care mai dăinuia, miresmele pe care le exalase în urma unei uşoare transpiraţii mă emoţionară pînă la a mă face să sărut de nenumărate ori fiecare loc pe care-l atinsese. Obosit cum eram după ce vegheasem toată noaptea, mă cufundai pînă într-atît în această plăcută ocupaţie, încît mă cuprinse somnul şi adormii adînc chiar pe locul pe care-l ocupase ea.

Ea se afla în vremea asta în grădină, unde nu era de mirare să-l fi întîlnit pe conte, pentru că a merge să respiri aer de mare înainte de arşiţa zilei era un obicei al casei. Veneau chiar şi unele persoane din vecinătate, ceea ce dădea locului aspectul unei promenade publice. Întîmplarea a făcut ca în ziua aceea să se afle acolo căpitanul unui vas francez, care intrase în port în ajun împreună cu pasagerii pe care-i aducea de la Neapole. Apariţia lui Theophe, pe care era greu s-o vezi fără s-o admiri, atrăsese pe aceşti străini în jurul ei, iar contele, recunoscînd în căpitan un francez, îl întîmpină cu o amabilitate care le înlesni apropierea. Află astfel de la căpitan nişte lucruri care priveau nu numai treburile sale personale, dar şi unele din ale mele, pentru că intrînd în port, acesta văzuse vasul nostru şi întrebase pe cîţiva marinari aflaţi

pe punte de unde veneau şi pe cine aduceau ; aceşti oameni simpli, cărora nu avusesem prevederea, la debarcare, să le cer să păstreze tăcerea, îi răspunseseră precizînd şi funcţia pe care o deţinusem. Auzind că mi se dă acest titlu, contele fu foarte surprins că nu ştia de prezenţa mea la Livorno, deşi din vorbele căpitanului reieşea că aş fi fost acolo de mai multe zile. Legînd între ele toate aceste informaţii, nu se mai îndoi că eu eram cel despre care se vorbea, şi că, din anumite motive, doream să rămîn necunoscut. Dar, neputîndu-şi înfrîna primul imbold care-l făcu să-şi îndrepte gîndurile spre Theophe, manifestă faţă de ea o anume jenă de a nu-i fi arătat cu mai multă curtenie ceea ce credea el că datora fiicei mele. Dar, ceea ce m-a făcut totdeauna să cred, fără a-l fi cunoscut mai bine, că e de obîrşie aleasă, a fost faptul că, alcătuindu-şi, după informaţiile pe care le primise, un plan ce nu-i trecuse încă prin minte şi presupunînd că eu eram tatăl ei, se hotărî să-mi ceară mîna lui Theophe. Acest plan pentru care căută prilejul să obţină asentimentul ei înainte de a ieşi din grădină, făcu să dureze mai mult plimbarea lor ; aşa încît se făcuse destul de tîrziu dimineaţa cînd, dîndu-i braţul spre a o conduce, o aduse în apartamentul ei.

Theophe primise această propunere cu toată stînjenirea care se poate închipui şi, înţelegînd dintr-odată că n-o datora decît părerii greşite pe care contele şi-o făcuse despre originea ei, refuzase, dînd explicaţii vagi, al căror sens el nu-l pricepu. Ferm în hotărîrea luată, contele îi spuse totuşi, intrînd în apartamentul ei, că nu va lăsa să treacă ziua fără să-mi declare intenţiile lui ; şi dacă ceva m-a putut face să judec favorabil relaţia lor, aceasta a fost atît uşurinţa cu care el a rupt-o, după scena pe care o voi povesti, cît şi dorinţa pe care o avusese de-a se uni cu ea prin legătura căsătoriei. Mă aflam încă în postura în care mă prinsese somnul, adică în halat de casă, ce-i drept. dar culcat în patul lui Theophe ; trezit de zgomotul pe care-l făcu uşa cînd se deschise, auzii ultimele cuvinte ale contelui. M-aş fi ferit să mă arăt şi, cu toată ciuda de a fi

prins acolo, aș fi profitat de împrejurare pentru a auzi sfîrșitul conversației lor. Dar perdelele patului fiind date la o parte, contele fu primul care-și aruncă ochii asupra mea. Nu-i fu greu să vadă că era vorba de un bărbat. „Ce văd ?“ — spuse el uluit. Theophe, care mă văzu aproape în același moment, scoase un țipăt, în care se amesteca tot atîta spaimă cîtă rușine. Inutil aș fi încercat să mă mai ascund. Singura soluție care-mi veni în minte fu să-mi compun o expresie de bucurie și să iau în glumă o întîmplare din care nu prea mai puteam ieși cu fața curată. „Am găsit ușa ta deschisă, îi spusei lui Theophe, și neizbutind defel să dorm astă-noapte, mi-am zis că patul tău va fi poate mai îmbietor la somn decît al meu.“ Scosese la început un țipăt de jenă și de rușine, dar negăsind nimic în stare să explice o întîmplare atît de puțin adecvată relațiilor în care trăiam cu ea, tăcerea ei exprima incertitudinea și tulburarea. Pe de altă parte, contele care crezu a fi înțeles dintr-odată ceea ce înainte nici prin cap nu-i trecuse, își ceru scuze pentru o indiscreție pe care și-o reproșa ca pe o crimă ; și, asigurîndu-mă că mă respecta prea mult pentru a-mi stingheri plăcerile, își luă rămas bun de la mine în cuvinte din care-mi dădui ușor seama că nu-i mai eram necunoscut.

Rămăsei singur cu Theophe. Cu toată străduința mea de a simula o aparență de veselie, îmi fu greu să nu recad într-o stare de stînjeneală, sporită cu mult de a ei. Nu văzui altă cale de a ieși din această încurcătură decît de a-i mărturisi deschis îndoielile pe care le aveam cu privire la conduita ei ; cu atît mai mult cu cît făgăduielile pe care le auzisem din gura contelui erau un nou motiv de îngrijorare cu privire la care ardeam de nerăbdare să capăt explicații. Chipul său deveni, la auzul primelor mele învinuiri, tot atît de palid pe cît se înroșise cînd mă văzuse în patul ei. Mă întrerupse totuși, înfiorată, pentru a-mi declara c-o ofensam cu bănuielile mele și că nu se întîmplase nimic între ea și conte care să fi putut știrbi principiile pe care i le cunoșteam. O tăgăduire atît de totală îmi transformă resentimentul în indignare. „Cum

așa, perfido, îi spusei, ca și cum aș fi avut vreun drept de a-i reproșa trădarea, nu l-am văzut eu pe conte la picioarele tale ? N-ai avut oare față de el, de cum am ajuns la Livorno, o îngăduință pe care n-ai avut-o niciodată față de mine ? Chiar acum ți-a promis că azi încă va face orice pentru a obține fericirea de-a fi al tău ? Ce voia să zică cu această promisiune ? Vorbește, vreau să aflu chiar de la tine. N-am să fiu toată viața jucăria unei ingrate, căreia afecțiunea și binefacerile mele nu i-au inspirat niciodată, pentru mine, decît asprime și ură."

Înverșunarea mea trebuie să fi ajuns la culme dacă am întrebuințat cuvinte atît de dure. Ea nu auzise niciodată de la mine decît cuvinte de respect și dragoste, sau dojeni atît de afectuoase încît pesemne că se simțise respectată pînă și în reproșurile născute din suferința mea. De aceea fu atît de consternată auzindu-mă, încît, începînd să plîngă cu hohote, mă rugă să ascult ce are de spus în apărarea ei. O obligai să stea jos ; dar amărăciunea din sufletul meu fiind încă mai puternică decît mila pe care începuse să mi-o inspire tristețea ei, nu-mi modificai întru nimic severitatea glasului și a feței.

După ce îmi repetă din nou asigurările că nu acordase contelui nimic pentru care ar fi avut a-și face vreo mustrare, îmi mărturisi nu numai că el o iubea, dar că, printr-o schimbare pe care chiar ei îi venea greu s-o înțeleagă, și ea simțea pentru el o foarte puternică atracție. „E drept, continuă ea, că am luptat împotriva acestei înclinații mai puțin decît s-ar fi cuvenit s-o fac de-aș fi dat urmare propriilor mele concepții ; și, dacă e să îndrăznesc a-ți spune motivul, a fost pentru că, închipuindu-mi că nu știe nimic despre viața mea nenorocită, mi-am făcut iluzia că mi-aș putea recăpăta alături de el drepturile obișnuite ale unei femei care a ales calea cinstei și a virtuții. Mi-a spus că locuiește în mod obișnuit undeva la țară. Era un motiv în plus să-mi închipui că nu va afla niciodată nenorocirile mele ; și, atîta vreme cît te-a luat drept negustor, nu mi s-a părut că-l păgubesc lăsîndu-l să creadă că sînt fiica domniei-tale. Dar, adăugă ea, după ce a aflat care-ți este

rangul şi s-a hotărît să-ţi ceară chiar azi mîna mea, m-am simţit dintr-odată vinovată şi mă hotărîsem să-ţi povestesc neîntîrziat totul. Iată adevărul despre sentimentele mele, iar cînd l-ai văzut la picioarele mele, nu i-am permis această atitudine şi nici nu-l îndrituisem s-o ia printr-o complezenţă vinovată."

Păru să se calmeze după această mărturisire şi, socotind că aveam să-i aprob intenţiile, mă privi cu mai multă linişte. Dar tocmai părerea pe care o avea despre nevinovăţia ei era ceea ce mă ducea la disperare. Eram grozav de iritat că dădea atît de puţină însemnătate sentimentelor mele sau că ele o mişcau atît de puţin încît nu părea defel preocupată de teama de a mă îndurera şi nu socotea c-ar avea de înfrînt vreun obstacol pentru a-şi oferi o nouă iubire. Ruşinea mă făcu să-mi închid totuşi în fundul sufletului această dezamăgire şi, luînd lucrurile aşa cum o cerea bunul simţ : „Aş vrea să cred în asigurările tale, îi spusei, şi nu mă las uşor încredinţat că m-ai fi înşelat sub falsele aparenţe ale virtuţii ; dar dacă în adevăr contele mă cunoaşte, cum poţi spera că te va lua drept fiica mea cînd ştie, sau nu va întîrzia să afle, că n-am fost niciodată căsătorit. Dacă ştie acest lucru, eşti prea inteligentă pentru a nu-ţi da seama că intenţiile lui nu pot fi sincere şi că nu caută cu tine decît o legătură plăcută. Dacă nu ştie şi dacă această eroare îl împinge să dorească azi să se însoare cu tine ca fiică a mea, acest proiect nu se va nărui oare cînd va afla că nu sînt tatăl tău ? Dar ai înţeles prea bine, reluai cedînd gelozici care mă sfîşia ; nu eşti atît de naivă încît să nutreşti iluzia că un gentilom te-ar lua de soţie la întîmplare. Ţi-a plăcut. Nu ţi-ai ascultat decît poruirile inimii, şi poate că te-a făcut să mergi mult mai departe decît îndrăzneşti să mărturiseşti. De ce crezi că mă aflu în camera ta ? — adăugai cu un nou val de amărăciune. Pentru că, împotriva voinţei tale, ţi-am descoperit intriga. Ţi-am citit patima în priviri, în vorbe, în toate amănuntele comportării. Am dorit să te surprind şi să te acopăr de ruşine. Aş fi făcut-o în noaptea asta, dacă vechea mea afecţiune nu m-ar fi îndemnat la menajamente.

Dar fii sigură că am văzut tot, am auzit tot, şi că trebuie să fie cineva atît de slab cît mai sînt încă pentru a-ţi arăta atît de puţin dispreţ şi supărare."

Nu-i greu de înţeles unde ţinteau aceste vorbe. Doream să scap cu totul de îndoielile care mă chinuiau şi mă prefăcui a fi mai bine informat decît eram. Tăgada lui Theophe fu atît de fermă şi semnele îndurerării ei atît de neprefăcute, încît, dacă era de pus vreun temei pe dezvinovăţirile unei femei pe cît de inteligentă pe atît de îndrăgostită, n-aş fi păstrat poate nici o urmă de neîncredere în sinceritatea ei. Dar nu e încă momentul să mă încredinţez judecăţii cititorului. Procesul acestei ingrate n-a ajuns decît la jumătate.

Tot timpul care ne mai rămăsese pînă la ora mesei îl folosirăm amîndoi în discuţii, din care nu mă lămurii mai mult. Furăm în fine anunţaţi că masa era servită. Eram nerăbdător să văd ce figură vor face cei doi iubiţi în prezenţa mea, iar curiozitatea mă făcea să urmăresc cu precădere primul salut pe care avea să mi-l adreseze contele. Theophe se simţea probabil tot atît de stînjenită pe cît mă simţeam eu de nerăbdător. Dar nu-l văzui pe conte la masă ; numai din conversaţia celorlalţi aflai că plecase cu o trăsură de poştă, după ce-şi luase rămas bun de la toată casa. Oricît de surprinzătoare mi se păru această veste, mă abţinui de-a face vreo remarcă asupra plecării sale şi, aruncîndu-mi doar ochii asupra lui Theophe, observai că făcea un efort uriaş pentru a nu lăsa să se vadă vreo reacţie. Se retrase după-masă în camera ei. Aş fi urmat-o pe dată, dacă nu m-ar fi reţinut căpitanul francez de care am vorbit şi care, avînd pînă atunci discreţia de a se preface că nu mă cunoaşte, se apropie de mine pentru a-mi prezenta omagiile pe care socotea că mi le datorează. Nu ştiam încă prin ce întîmplare îmi descoperise numele. Întrebîndu-l, aflai nu numai ce se petrecuse în grădină, dar şi cauzele care provocaseră fuga contelui. Căpitanul îşi ceru scuze, de parcă s-ar fi temut că-i voi face reproşuri. „Neştiind, îmi spuse el, ce versiune aţi dat aici despre tînăra persoană care se află cu domnia-voastră, am răspuns fără înconjur întrebărilor contelui. Mi-a vorbit de fiica dom-

niei-voastre. Am avut imprudența de a-i spune că nu aveți nici o fiică și că, fără să vă cunosc personal, știam, ca și întreaga Franță, că nu sînteți căsătorit. Mi-a cerut să-i repet de mai multe ori acest răspuns, și am remarcat, din unele amănunte, că e posibil ca indiscreția mea să dăuneze vederilor domniei-voastre.“ Îl asigurai pe căpitan că nu mă supărase cu nimic și că, dacă-mi dădusem alt nume sau altă identitate la Livorno, o făcusem doar din dorința de a evita plictiseala ceremoniilor. Nu invocai un alt motiv pentru a-i cere să respecte incognitoul pe care doream să-l păstrez. Dar nu-mi fu greu să înțeleg că, începînd de-a o lua pe Theophe drept fiica mea, contele își închipuise că-mi este ibovnică. Postura în care mă găsise în camera ei îl făcuse, probabil, să gîndească acest lucru și, în încurcătura în care intrase, nu găsise o altă soluție decît aceea de a pleca îndată, fără s-o mai vadă. Mă grăbii să mă întorc în camera lui Theophe. Era abătută, dar îndată ce mă văzu, mă întrebă surîzînd și încercînd să-și compună o înfățișare calmă, dacă nu eram foarte surprins de hotărîrea bruscă a contelui. „Vezi, adăugă ea, că sentimentele lui n-au fost niciodată prea puternice, de vreme ce s-au putut spulbera într-o clipă, pînă la a pleca fără să-și ia rămas bun.“ Mă prefăcui a nu vedea ce ascunde această falsă veselie. „Te iubea fără ardoare, îi spusei cu un aer serios, și dacă dovezile de dragoste au fost atît de puțin înflăcărate cît și urmările, înseamnă că această pasiune nu l-a ajutat probabil s-o uite pe doamna din Roma.“ Astfel, conversația noastră, care dură întreaga după-amiază, nu fu decît o prefăcătorie continuă ; Theophe se prefăcea mai departe indiferentă la pierderea suferită, în vreme ce, cu o satisfacție răutăcioasă, venită desigur din speranța pe care o simțeam renăscînd în sufletul meu, eu continuam să vestejesc pasiunea contelui și să vorbesc de plecarea lui ca de-o grosolănie și de-o insultă. Ea susținu această scenă cu mult aplomb. Căpitanul vasului care mă adusese îmi păru, în aceeași seară, dispus să ridice pînzele îndată ce-ar avea acordul meu ; nu-i cerui decît ziua următoare pentru a mă pregăti. Doream acest răgaz de o zi nu atît din

necesităţi legate de treburile mele, cît mai ales din grija de a o menaja pe Theophe. Îmi dădusem prea bine seama de strădaniile ei continue de a-şi ascunde tristeţea şi voiam să mă asigur că sănătatea ei nu va avea nimic de suferit.

Se ţinu bine pînă la îmbarcarea noastră ; dar îndată ce socoti că speranţa de a-l revedea pe conte era pierdută, nemaiputînd rezista zbuciumului din inima ei, nu-şi mai părăsi patul pînă la Marsilia. Îi arătai toată atenţia pe care datoria m-ar fi făcut s-o arăt fiicei mele ori dragostea — unei scumpe ibovnice. Totuşi n-o putui vedea astfel lîncezind cu gîndul la altul, fără să constat că şi cea mai vie afecţiune se răceşte în cele din urmă în faţa indiferenţei şi nerecunoştinţei. Remarcai cum, pe nesimţite, inima mea începuse a se elibera şi, fără a părăsi dorinţa de a-i fi de folos lui Theophe, nu mai eram frămîntat de acele nelinişti chinuitoare care, de multă vreme, deveniseră starea mea aproape obişnuită. Avui răgazul să-mi dau seama de această schimbare în timpul unei perioade de opt zile fără vînt, care ne împiedică să intrăm în golful Genovei. Nu se poate închipui o mai deplină linişte în aer şi pe apă. Nu eram la mai mult de şase leghe de coastă şi, suprafaţa apei fiind atît de nemişcată încît eram ca şi ţintuiţi pe loc, avui de mai multe ori intenţia de-a lua şalupa împreună cu Theophe şi cîţiva din slujitorii mei, pentru a ajunge la ţărm cu ajutorul vîslelor. Mi-aş fi scutit o serioasă spaimă provocată de nişte ticăloşi care, lăsîndu-se pradă unor închipuiri scornite de trîndăvie. plănuiseră să pună stăpînire pe vas, ucigîndu-l pe căpitan şi pe ceilalţi ofiţeri. Conspiraţia aceasta fusese poate ticluită înainte de plecarea noastră, dar o ocazie atît de potrivită de-a o pune în aplicare nu se ivise încă niciodată. Aveam la bord cinci italieni şi trei provensali care, ca şi mine, n-aveau decît calitatea de pasageri ; erau oameni care, din pricina îmbrăcăminţii şi înfăţişării lor, nu reuşiseră să ne îmbie nici pe căpitan, nici pe mine să intrăm cu ei în vreo relaţie. Stabiliseră legături doar cu cîţiva marinari de prin părţile lor, cu care şedeau tot timpul la băutură ; în cursul unor asemenea chefuri se

hotărîseră să-l înjunghie pe căpitan și pe secundul său, fiind ei destul de siguri că nu vor întîmpina rezistență din partea restului echipajului, care era foarte puțin numeros. În privința mea și a oamenilor mei, intenția lor era să ne arunce pe vreun țărm izolat al Corsicei și să-mi ia tot ce adusesem cu mine. Grație unui noroc providențial, feciorul meu adormise noaptea pe punte. Fu trezit de vorbele acestor nemernici asasini, care se adunaseră pentru a hotărî ultimele amănunte ale planului lor și-și distribuiau principalele roluri, împărțindu-și dinainte puterea și prada. Obiceiul căpitanului fiind să se ducă la sfîrșitul zilei pe covertă, fu ales chiar acel moment pentru a-l ucide, în vreme ce alți doi dintre complici aveau să bată la ușa cabinei secundului pentru a-l înjunghia îndată ce o va deschide. Ceilalți trebuiau să se răspîndească pe vas și să țină toată lumea la respect sub amenințarea armelor. Hotărînd să mă trateze cu oarecare considerație și să mă lase în Corsica dimpreună cu oamenii mei, se găsi unul care să propună ca Theophe să fie reținută, drept cel mai prețios dintre bunurile mele. Dar, după cîteva clipe de discuție, se căzu de acord că o femeie atît de frumoasă n-ar face decît să semene discordia printre ei și concluzia fu ca și ea să fie debarcată împreună cu mine.

Deși cutremurat de descoperirea unui plan atît de cumplit, feciorul meu avu destulă prezență de spirit pentru a înțelege că nu puteam afla salvare decît prin rapiditate și păstrarea secretului. Era pe la miezul nopții. Providența, care ne era favorabilă, îl ajută să găsească mijlocul de-a se strecura de-a lungul punții și de-a ajunge în cabina căpitanului care comunica, din fericire, cu a mea. Ne trezi în șoaptă și, începînd prin a ne îndemna să păstrăm tăcerea, ne înfățișă îngrozitoarea primejdie ce ne amenința. Întunericul îl împiedicase nu numai să-i recunoască pe uneltitori, dar chiar să evalueze numărul lor. Totuși, distingînd după glas pe principalii rebeli, îi numi pe cîțiva și spuse că, după socotința lui, numărul lor s-ar fi putut ridica la doisprezece. Nu mi-aș atribui o glorie nedreaptă dacă mi-aș lăuda curajul ; erau însă destul de cunoscute unele împrejurări edificatoare în această privință. Cei opt

servitori din suita mea, căpitanul, secundul său şi cu mine alcătuiam deja un grup de unsprezece persoane în stare de a se apăra. Rămîneau mai mulţi marinari, a căror fidelitate nu putea fi pusă la îndoială, şi cîţiva alţi pasageri tot atît de interesaţi ca şi noi de-a se apăra de mîrşăvia unei bande de tîlhari. Greutatea era să ne adunăm ; dar luai asupra mea această sarcină şi, aprinzînd îndată mai multe torţe, ieşii bine înarmat dimpreună cu toţi oamenii mei, pe care de asemenea îi înarmai. Reuşii să ajung fără piedici la toţi cei de la care aveam de aşteptat vreun sprijin şi, aducîndu-i în cabina mea, luarăm măsurile necesare pentru a nu risca nimic pînă la ziuă. Între timp, duşmanii noştri, care observaseră această mişcare, se speriară curînd mai rău decît reuşiseră să ne sperie ei pe noi. Nu erau nici atît de bine înarmaţi ca noi, nici atît de numeroşi, fără a mai pune la socoteală spaima care însoţeşte totdeauna crima. Dîndu-şi prea bine seama că ziua le va fi greu să ne opună rezistenţă, adoptară singura soluţie care-i putea scăpa de pedeapsă şi se grăbiră s-o pună în aplicare. Cu ajutorul celor cîţiva marinari complici cu ei, coborîră la apă şalupa şi ajunseră vîslind la ţărmul cel mai apropiat. Acţiunea lor n-avea cum să ne rămînă necunoscută ; dar, deşi i-am fi putut nimici pe cînd îşi făceau pregătirile, sau i-am fi putut ucide în şalupă cu focuri de puşcă şi de pistol, fui de părere că trebuia să li se lase libertatea de a se îndepărta.

Nu i se putuse ascunde lui Theophe această întîmplare. Zgomotul armelor şi tevatura pe care o văzu în jurul ei îi pricinuiră o spaimă din care nu-şi reveni uşor, sau poate că acesta era numele pe care-l dădea agravării suferinţei ce nu înceta s-o macine în taină de la Livorno. Depresiunea ei se transformă într-o vădită febră însoţită de simptome foarte grave. Nu-i fu mai bine nici cînd ajunserăm la Marsilia. Orice motive voi fi avut eu de a-mi grăbi întoarcerea la Paris, starea în care o vedeam nu-mi îngăduia nici s-o expun hurducăturilor trăsurii, nici s-o părăsesc în grija oamenilor mei într-un oraş atît de îndepărtat de capitală. Rămăsei lîngă ea, arătîndu-i tot atîta compasiune

și zel ca și înainte. Cu fiecare clipă îmi dădeam seama că nu iubirea era cea care mă făcea s-o mai îndrăgesc încă. Era plăcerea pe care o aveam de-a o privi și de-a o auzi. Era respectul pentru caracterul ei. Erau propriile mele binefaceri care păreau a mă lega de ea ca de o creație a mea. Nu-mi mai scăpa nici un cuvînt pătimaș, nici un reproș pentru chinurile ce le îndura din pricina rivalului meu.

Se restabili treptat, după ce se simțise atît de rău încît medicii pierduseră în mai multe rînduri speranța că se va vindeca. Dar frumusețea ei se resimți de pe urma unei atît de îndelungate pătimiri ; și, dacă regularitatea trăsăturilor și finețea chipului nu avuseseră de suferit, găseam în schimb că pierduse mult din prospețimea tenului și din vioiciunea ochilor. Dar și așa, înfățișarea ei continua să fie dintre cele mai plăcute. Mai multe persoane distinse cu care intrasem în relații în timpul bolii veneau ades la mine numai din dorința de-a o vedea. Domnul de S..., tînăr destinat să devină stăpînul unei mari averi, nu ascundea afecțiunea pe care i-o inspirase. După ce vorbi un timp în glumă despre sentimentele lui, acestea deveniră atît de serioase încît căută prilejul de-a i le face cunoscute. O află la fel de insensibilă cum fusese și față de mine, ca și cum inima ei nu se putuse deschide decît pentru fericitul conte care descoperise secretul de-a o emoționa. Mă rugă chiar s-o scap de sîcîielile acestui nou îndrăgostit. Îi promisei să-i fac acest serviciu, fără a-mi lua dreptul de a-i aminti de propriile mele dorințe. Și, pentru a vorbi sincer, acestea erau deja stinse pînă într-atît că nu se mai deosebeau de simpla prietenie.

Explicația pe care o avui cu domnul de S... nu duse la rezultatul pe care-l așteptase ea, în așa fel încît acesta se crezu, dimpotrivă, mai îndreptățit să stăruie cu neîncetate dovezi de dragoste. Fusese împiedicat de teama de-a se afla în concurență cu mine. Dar aflînd că mă limitam față de Theophe doar la prietenie și că singurul motiv pentru care mă împotriveam pasiunii lui era chiar rugămintea pe care mi-o făcuse ea însăși, îmi declară că, simțindu-și inima cuprinsă de o atît de viforoasă patimă, nu se putea descuraja din pricina indiferenței iubitei, și că își va păstra cel

puţin speranţa comună tuturor îndrăgostiţilor, aceea de a dobîndi prin asiduitate ceea ce nu putuse obţine datorită meritelor sale. Îi prevestii că, după declaraţia lui Theophe, eforturile sale vor fi zadarnice. Dar asta nu-l domoli ; mai ales după ce-l asigurai, dîndu-mi cuvîntul de onoare, că niciodată nu obţinusem nimic de la ea care să-l poată face să se îndoiască de cuminţenia ei. De îndată ce Theophe fu în măsură să se bucure de unele plăceri, încercă să-i risipească melancolia cu serbări şi concerte. Acceptă mai mult din amabilitate decît din simpatie, mai ales după ce, departe de-a mă opune, Theophe văzu că luam bucuros parte cu ea la aceste distracţii. Domnul de S... nu era decît fiul unui negustor ; şi dacă interesul faţă de însuşirile ei era cel care-l atrăgea la o fată atît de vrednică de iubit, nu vedeam nimic nepotrivit în dorinţa, pe care presupuneam c-o are, de-a se căsători cu ea. Toată încăpăţînarea lui Condoidis de a-i refuza calitatea de fiică nu m-ar fi împiedicat să depun mărturie că era fata lui, iar dovezile pe care le avusesem erau suficiente pentru a-mi da în această privinţă o anume certitudine. Totuşi, domnul de S..., care-mi vorbea uneori de pasiunea sa, nu pomenea niciodată de căsătorie. În zadar încercai eu să-i sugerez ideea prin diverse reflecţii care erau de natură să-l facă cel puţin să priceapă că nu încuviinţam sentimentele lui decît cu această condiţie. Cum nu văzui să fie defel animat, la atare sugestie, de înflăcărarea pe care o dorisem, mă hotărîi, pentru a justifica măcar indulgenţa cu care consimţisem la avansurile lui, să-i dezvălui direct ideile mele. Astfel, printr-o foarte ciudată răsturnare de roluri, eu eram cel care-i făceam lui Theophe serviciul de a-i înlesni cuceririle şi cel care mă gîndeam să mă despart de ea pentru totdeauna, făcînd-o nevasta altuia. În afara interesului ei, care constituia primul meu mobil, mă mai gîndeam că la Paris îmi va fi greu să evit speculaţiile pe care le va stîrni legătura mea cu ea ; şi, cu toate că nu eram încă la vîrsta la care dragostea e o indecenţă, aveam planuri de viitor care nu se potriveau cu angajamente de natura aceasta.

Dacă îi vorbii deschis domnului de S..., la rîndu-i îmi răspunse în acelaşi fel, anume că ţinea destul la Theophe

pentru a dori s-o ia de soție ; dar că, trebuind să menajeze în mai multe privințe familia, nu îndrăznea să se lase antrenat într-un demers care i-ar putea atrage dizgrația tatălui său ; că totuși, nemaifiind la o vîrstă la care să fie dependent, s-ar hotărî bucuros să se căsătorească cu eá în secret și că m-ar lăsa pe mine să decid întru aceasta mijloacele și condițiile. Am reflectat îndelung la această propunere. Deși îmi asigura tot ce dorisem, nu-mi păru demn de mine să contribui la o căsătorie secretă, din care întrevedeam puține bucurii pentru Theophe, de vreme ce ar fi fost condamnată să-și ascundă un timp situația, și care ar fi putut dăuna totodată și viitoruiui domnului de S... punîndu-l, mai devreme ori mai tîrziu, rău cu familia lui. Îi răspunsei ferm că un aranjament ascuns nu putea să-i convină lui Theophe, iar el se întristă profund crezînd că m-a jignit cu propunerile lui.

Totuși, cum eram la curent cu vederile lui Theophe și cum, înșelîndu-mă o dată asupra sentimentelor ei, aș fi putut greși din nou socotind că rămîne neclintită la prima ei declarație, vrui să aflu care-i era dorința și să-i fac cunoscut ce-i oferea iubirea pentru viitorul ei. Nu mi se păru surprinzător s-o aud respingînd dragostea și cererea în căsătorie a domnului de S... ; dar după ce insistai, folosind propriile ei expresii, asupra avantajului pe care i l-ar fi conferit acestea în a-și recăpăta toate drepturile virtuții și respectabilității, printr-o situație de natură să steargă chiar din propria-i minte toate amintirile trecutului, și după ce-mi răspunse că n-avea chemare pentru căsătorie, nu-mi putui stăpîni o urmă de ciudă care mă îndemnă să-i reproșez că mă înșelase deci atunci cînd mă asigurase cu atîta fățarnică bună-credință că doar acest avantaj o determinase să accepte asiduitățile contelui. Păru tulburată de această obiecție ; dar, încercînd să iasă din încurcătură cu un aer de bunătate și de candoare cu care avusese totdeauna cîștig de cauză la mine, mă rugă să nu interpretez greșit sentimentele ei, sau, mai bine spus, să nu judec prea aspru slăbiciunile ei. Și, reamintindu-mi de promisiunile mele, luă cerul drept martor că orice nepotrivire voi fi observat în purtarea ei, nu încetase niciodată

să privească speranţa pe care i-o dădusem de-a trăi în preajma mea drept cel mai de preţ bun pe care şi-l putea dori.

Îi mulţumii pentru acest sentiment şi-i reînnoii toate înţelegerile pe care le aveam cu ea. Restabilindu-se pe zi ce trecea, plecarea noastră nu mai fu prea mult amînată. În zadar se strădui domnul de S... să ne reţină cu insistenţe care ades mergeau pînă la lacrimi. Auzi chiar din gura lui Theophe verdictul care-l condamna să-şi înăbuşe patima ; ceea ce nu-l împiedică, sub pretextul unor afaceri ale tatălui său, să ne însoţească pînă la Lyon într-o trăsură de poştă care venea în urma berlinei mele. Şi cînd fu obligat să se despartă de noi, îmi spuse la ureche că intenţia lui era de-a veni cît mai curind la Paris. unde nădăjduia să poată dispune mai liber în privinţa căsătoriei decît sub ochii tatălui său. Am presupus tot timpul că încercase în taină să obţină consimţămîntul familiei sale şi că refuzul tatălui era cel în urma căruia îmi propusese o căsătorie secretă.

Treburile, care mă reţinură fără întrerupere multă vreme, nu-mi îngăduiră să mai urmăresc pas cu pas ce făcea Theophe. O instalai la mine, cu tot respectul pe care-l avusesem totdeauna pentru ea, şi-i dădui în casa mea toate drepturile cu care o investisem la Oru. Văzîndu-mă că sosesc la Paris cu frumoasa grecoaică, prietenii mei apreciară aceasta în chip diferit. Nu se mulţumiră cu relatarea pe care le-o făcui despre unele dintre peripeţiile lui Theophe ; iar intenţia mea fiind în continuare aceea de a le ascunde pe cele care nu făceau cinste primilor ei ani, unii luau laudele pe care le aduceam concepţiilor şi purtării ei drept exagerările unui îndrăgostit. Alţii, ajungînd s-o cunoască mai bine, fură de părere că avea în adevăr toate calităţile pe care i le atribuiam şi mă socoteau cu atît mai legat prin iubire de o tînără pe care nu-şi puteau imagina c-o adusesem din Turcia pentru alte motive. De aceea, toţi erau de acord, aşa cum prevăzusem, să mă creadă cu ea în legături mai strînse decît erau ele în realitate, încît pînă şi absenţele datorate treburilor mele, care uneori îmi impuneau să n-o văd cîte trei zile, nu le schimbară această părere. Dar cu mult mai diferită şi mai bi-

zară a fost judecata publicului. O luară la început drept o sclavă pe care aș fi cumpărat-o în Turcia și de care mă îndrăgostisem îndeajuns pentru a acorda toată grija educației ei. Ceea ce nu era prea departe de adevăr. Dar se adăuga — și mă întîlnii eu însumi la Tuileries cu diverse persoane care îmi povestiră, fără a mă cunoaște, aceste presupuneri — că Sultanul îndrăgostindu-se de sclava mea, după relatările care i se făcuseră despre farmecul ei, mi-o ceruse, și că aceasta fusese singura cauză a tuturor diferendelor pe care le avusesem la Constantinopole. Și cum chipul lui Theophe cu tot ce păstrase plăcut în el nu mai corespundea opiniei cu privire la o femeie capabilă să stîrnească atîta admirație, se afirma că pentru a scăpa de chinurile geloziei aș fi desfigurat-o în parte cu ajutorul unei soluții pregătite de mine. Alții pretindeau că aș fi răpit-o dintr-un harem și că îndrăzneala aceasta aș fi plătit-o cu slujba.

M-am ridicat deasupra tuturor acestor basme, prin liniștea cu care le ascultam, și fui totdeauna primul care le luai în glumă. Fiind apreciată în chip favorabil de toți cei cu care aveam relații, Theophe avu curînd un mare număr de admiratori. Mi se păru greu pentru ea să reziste mereu insistențelor unor tineri plini de strălucire și crezui de datoria mea s-o avertizez asupra precauțiilor pe care femeile sînt nevoite a și le lua. Exemplul contelui de R... mă făcuse să iau seama că e sensibilă la frumusețea înfățișării și manierelor. Pericolul era continuu la Paris, iar dacă dragostea nu-mi mai trezea același interes, eram obligat să-mi feresc casa de tot ce putea s-o dezonoreze. Theophe primi sfaturile mele cu docilitatea-i obișnuită. Gustul ei pentru lectură nu scăzuse și observai chiar că i se aprinsese din nou dorința de a se instrui. Poate că vanitatea începea să contribuie la ceea ce pînă acum pusesem doar pe seama pasiunii ei de a-și îmbogăți sufletul și mintea. Cu toate acestea, fie că observațiile mele nu mai erau atît de exacte pentru a mă face să-i înțeleg bine purtarea, fie că învățase mai bine a se preface decît îmi închipuiam eu, nu remarcai nimic de natură să mă supere pînă la sosirea domnului de S..., care-mi insuflă îndoieli ce nu le-aș fi avut altfel niciodată.

N-avu norocul de-a le vedea îndreptate asupră-i. Căci, după ce petrecu cîteva săptămîni la Paris şi după ce apăru ades în casa mea, unde-l copleşeam cu amabilităţi, mă luă într-o zi deoparte pentru a-mi face reproşuri amare. Scopul călătoriei sale, îmi spuse el, era acelaşi pe care mi-l expusese şi la Lyon ; dar intervenise o mare diferenţă în şansele lui. În locul răcelii iubitei sale, socotită unica piedică pe care avea a o combate, afla dinainte-i mai mulţi îndrăgostiţi cunoscuţi ca atare, ale căror asiduităţi avea motive să creadă că nu erau toate respinse. Era cu deosebire exasperat de amabilităţile pe care Theophe i le arăta domnului de R... şi tînărului conte de***, care păreau cei mai zeloşi în a căuta să-i placă. Nu în casa mea îi îngăduia ea în juru-i ; şi tocmai această excepţie îl necăjea cel mai mult pe tînărul marsiliez, care nu izbutea să înţeleagă de ce făcea ea o deosebire între ei şi mulţi alţii ale căror vizite le accepta fără a-şi pune în cumpănă inima. Dar cum să înţelegi faptul că iubea doi de-odată ? Se tot străduia să dezlege această enigmă. Urmărind-o la biserică, la plimbare, la spectacole, îi văzuse de fiecare dată pe urmele ei pe aceşti doi incomozi rivali, şi fie şi numai expresia de satisfacţie ce i se citea pe faţă cînd îi zărea o trăda. Nu adăugă nimic care ar fi putut deschide drum mai departe bănuielilor mele, iar rugămintea cu care însoţea aceste reproşuri era, dimpotrivă, de natură să le astîmpere. Mă implora s-o fac să vadă mai limpede speranţele lui şi să nu îngădui ca sentimente atît de curate ca ale sale să fie respinse cu atitudini dispreţuitoare.

Îi promisei nu numai să iau cu căldură partea intereselor sale, dar şi să fac cercetări cu privire la acea intrigă despre care n-aveam nici o ştire. Îi dădusem drept însoţitoare lui Theophe pe o bătrînă văduvă, pe care vîrsta părea a o ţine la adăpost de nebuniile tinereţii ; şi chiar dacă m-aş fi bizuit mai puţin pe purtarea tinerei grecoaice, presupuneam că mă pot încrede în pilda şi sfaturile unei însoţitoare cu atîta experienţă. Erau nedespărţite şi constatam cu plăcere că le lega o prietenie întru totul conformă cu aşteptările mele. Îi relatai acesteia o parte din acuzaţiile care i se aduceau, pentru că domnul de S... îmi mărturisise că n-o văzuse niciodată pe Theophe singură, şi deci

nu putea merita reproşuri una din ele pe care să nu aibă a le împărţi cu cealaltă. Bătrîna văduvă ascultă mustrările mele cu atîta detaşare, încît atribuii îndată chinurile domnului de S... geloziei. Îmi numi ea însăşi pe cel care era sursa neliniştilor mele. „E nemulţumit, îmi spuse ea, de-a nu găsi la Theophe mai multă reciprocitate faţă de afecţiunea lui. O plictiseşte tot timpul cu declaraţii şi scrisori. Ne-am distrat împreună pe seama unei pasiuni atît de stingheritoare, şi ciuda îl va fi împins desigur să vi se plîngă. Cu privire la crimele de care ne acuză, le cunoaşteţi, adăugă ea, căci n-am făcut decît să urmez ordinele domniei-voastre oferind lui Theophe oarecare prilejuri de distracţie." Îmi relată fără înconjur la ce se reduceau plăcerile lor : era vorba de divertismentele obişnuite ale oamenilor de lume din Paris ; iar dacă cei doi rivali care-l alarmau pe domnul de S... erau uneori acceptaţi a le însoţi în plimbările lor sau la alte petreceri la fel de nevinovate, aceasta se întîmpla fără să li se arate vreo preferinţă de pe urma căreia ar fi avut de profitat.

Acest răspuns îmi readuse liniştea şi-l consolai pe domnul de S..., îndemnîndu-l să cîştige inima lui Theophe, a cărei înţelepciune şi cumînţenie i le garantam. Dar dubiile acestuia nu erau totuşi lipsite de temei. Bătrîna mea văduvă, fără a fi capabilă de necuviinţă sau dispusă s-o îngăduie, avea încă destul amor propriu, destulă vanitate încît să fi devenit jucăria a doi tineri dintre care unul, pentru a-şi servi prietenul, se prefăcea îndrăgostit de această femeie ce număra nu mai puţin de şaizeci de ani. Neavînd ochi decît pentru avansurile simulate ce i se adresau, nu observa ce se întîmplă cu tovarăşa ei, şi orbirea aceasta mergea pînă la a şi-o închipui pe Theophe foarte fericită să fie părtaşă la galanterii a căror unică ţintă se socotea a fi ea. Mărturia domnului de S..., care descoperi pînă la urmă această înscenare, ca şi orice dovadă care n-ar fi fost confirmată de propriii mei ochi n-ar fi avut niciodată puterea de a mă convinge.

Într-o zi, cu atît mai fericit aleasă cu cît treburile şi siciielile mele îmi lăsaseră un pic de răgaz, domnul de S... mă imploră să mă urc în trăsură cu el pentru a fi martor la o scenă care mă va determina în sfîrşit să acord mai

multă încredere plîngerilor lui. Descoperise că Theophe şi bătrîna văduvă se lăsaseră atrase la o petrecere în aer liber ce trebuia să se termine cu o gustare în grădina Saint Cloud. Ştia şi locul şi rînduiala petrecerii ; şi, fapt care-i înfierbînta mintea pînă la a-l face să-şi presare relatarea cu ameninţări, ştia că domnul de *** şi tînărul conte erau singuri cu cele două doamne. Orice ar fi spus văduva pentru a înfrumuseţa acest fapt, eu îl găseam atît de necuviincios, încît nu ezitai s-o condamn. Mă lăsai condus la Saint Cloud cu hotărîrea nu numai de a observa ce se petrece într-un loc atît de frecventat, dar şi de a le face celor două doamne mustrări, chiar în ipoteza în care intenţiile lor erau nevinovate. Se şi aflau acolo, împreună cu admiratorii lor. Îi văzurăm plimbîndu-se într-un loc ce permitea o atît de bună vedere, încît mi se păru inutil să-i urmărim. Fu grija domnului de S... să aleagă un punct de unde nu ne putea scăpa nimic în timpul în care urmau să ia gustarea. Dorea nu numai să-i vadă, dar să-i şi audă. Cum ştia că locul pregătit era un rond de verdeaţă în partea de sus a grădinii, ne duserăm acolo făcînd lungi ocoluri şi găsirăm, din fericire, posibilitatea de a ne instala în spatele unei bolte de carpeni, care nu se afla decît la zece paşi de ei.

Ajunseră la scurt timp după noi. Mergeau cuviincios. Dar, îndată ce se aşezară pe iarbă, o lungă serie de jocuri galante constitui preludiul petrecerii. Acestea începură cu văduva şi observai pe dată că alintările şi complimentele pe care i le adresau cei doi tineri erau doar în bătaie de joc. După o mulţime de omagii anoste la adresa farmecelor ei, după ce o compărară cu nimfele şi o împodobiră cu plante şi flori, admiraţia lor păru să sporească văzînd-o cu această găteală caraghioasă. Era sensibilă la cel mai neînsemnat compliment şi, fiind obligată de bună-cuviinţă să nu arate pe faţă cît o încîntau, lăuda spiritul şi plăcerea pe care le afla în fiecare cuvînt. Cît de ridicolă poate fi o femeie care-şi uită vîrsta şi urîţenia ! Găseam că bătrîna însoţitoare este atît de pe drept pedepsită încît, dacă interesul meu n-ar fi fost altul decît persoana ei, m-aş fi amuzat de acest spectacol. Dar îl vedeam pe conte părăsind din cînd în cînd acest joc pentru a se întoarce cu un ton mai serios spre Theophe şi a-i adresa la răstimpuri declaraţii pe care eram

prea departe ca să le auzim. Focul ce-l mistuia pe domnul de S... i se aprindea atunci în ochi. Se agita atît, încît m-am temut că zgomotul mișcărilor sale ne va trăda ; și, dacă nu l-aș fi reținut de cîteva ori, s-ar fi sculat brusc pentru a pune capăt unui spectacol care-i frîngea inima. Cît mi-a fost de greu să-l potolesc cînd îl văzu pe conte plecînd capul aproape de iarbă pentru a săruta pe furiș mîna lui Thcophe, pe care ea nu se grăbi defel să și-o retragă !

Gustarea la iarbă verde fu rafinată și dură mult timp. Voia bună era întreținută de un șir de povestiri și glume hazlii. Nu se bău peste măsură, dar încercară totuși mai multe soiuri de vin și nimeni nu se lăsă prea mult rugat cînd ajunseră la lichioruri. În cele din urmă, fără a se fi petrecut ceva cu adevărat reprobabil, stăruia în mine din tot ce văzusem o stare de nemulțumire pe care n-aveam de gînd s-o ascund mult timp. Totuși aș fi tolerat-o pînă la Paris și, crezînd că doamnele sînt gata să se suie în trăsura lor, n-aveam altă grijă decît să nu fiu observat cînd mă voi îndrepta spre a noastră ; dar, domnul de ***, oferind brațul însoțitoarei, intră cu ea pe o alee boltită care ducea nici mai mult nici mai puțin decît la intrarea parcului. Contele luă mîna lui Theophe și, închipuindu-mi că va apuca în aceeași direcție ca prietenul său, intenția mea fu doar de a-i urmări din ochi. Dar îi văzui luînd alt drum. Primejdia mi se păru iminentă. Nu voiam s-o las să se manifeste și în alte chipuri, și n-avui nevoie de imboldul domnului de S... pentru a trece repede la acțiune. Cerîndu-i doar să-mi promită că nu-și va pierde cumpătul, pornii cu el pe urmele celor patru amorezi și mă prefăcui că, venind la Saint Cloud ca să mă plimb, aflasem tocmai de petrecerea lor și de drumul care trebuia luat spre a-i întîlni. Fură atît de descumpăniți încît, în ciuda aerului vesel și degajat pe care-l afișam în atitudinea mea, nu-și reveniră ușor ; și doar după o destul de îndelungată tăcere ne oferiră cu gentilețe rămășițele gustării lor.

Fui atît de puțin ispitit să accept încît, dorind să rup pe loc o legătură primejdioasă, le spusei doamnelor că am a le comunica un lucru care mă obliga să le cer un loc în trăsura lor. „Domnii nu au venit desigur fără trăsuri, adăugai întorcîndu-mă spre ei, și, dealtfel, a mea e la dispoziția

lor.“ Domnul de *** avea trăsura sa. Apucarăm de-a dreptul pe aleile care duceau spre intrarea principală, iar cei doi admiratori îndurară umilința de a-l vedea pe domnul de S... ocupînd unul din locurile pe care șezuseră ei.

Ar fi fost prea usturător să le vorbesc doamnelor despre lipsa lor de bună-cuviință de față cu un străin. Amînai lecția de morală pentru Paris ; dar, privind-o cu atenție pe însoțitoarea care ședea în fața mea, nu mă putui împiedica nici să rîd de găteala ei, a cărei imagine îmi stăruia în minte, nici să fac asupra farmecelor ei oarecare complimente de felul celor pe care le ascultase. După cum băgai de seamă, bunul ei simț era atît de alterat încît le luă de bune. Theophe surîdea maliții os ; dar îi pregătisem și ei un compliment, care socoteam să-i taie pofta de rîs. Totuși ea fu aceea care-i făcu unul domnului de S..., spulberîndu-i definitiv orice speranță. Fie că avea unele bănuieli cu privire la scopul ce ne adusese la Saint Cloud și-i purta sîmbetele pentru a mi-l fi sugerat, fie că era într-adevăr dezgustată de insistențele lui ce mergeau uneori, după cum văzusem eu însumi, pînă la sîcîială, profită pentru aceasta de momentul în care el îi dădea mîna spre a coborî din trăsură. Rugindu-l să nu-i mai tulbure liniștea cu vizite și stăruințe pe care nu le agrease niciodată și pe care nu mai voia să le primească, îi declară că socotea acest rămas bun drept ultimul. El rămase atît de consternat încît, văzînd-o că întoarce spatele pentru a se îndepărta, nu avu curajul de-a o urma. Eu fui acela căruia i se plînse. Mă înduioșai, cu atît mai mult cu cît găseam în această purtare a lui Theophe ceva cu totul opus blîndeții firești a caracterului ei și nu-mi puteam închipui că ajunsese aici fără a fi fost împinsă de vreo pornire pătimașă. Îl îndemnai pe domnul de S... să se consoleze, ca toți îndrăgostiții care nu-s mai fericiți decît el, și-l asigurai — slabă compensație — de prietenia mea. Respectam buna sa credință mult mai mult decît averea sau înfățișarea. „Veniți să mă vedeți, îi spusei, ori de cîte óri veți avea dorința. Nu i-o voi putea impune lui Theophe ; dar o voi face să înțeleagă ce nesocotește respingînd propunerile domniei-voastre și o voi mustra fără îndoială pentru sentimentele ei dacă se lasă în voia vreunei patimi nestăpînite.“

Beteşugurile mele mă obligau să iau dejunul în apartamentul meu, ceea ce mă lipsea de plăcerea de a trăi laolaltă cu familia pe care mi-o făcusem. Dar interesul care mă dusese la Saint-Cloud nu-mi îngădui să las să vină noaptea fără a-i fi spus lui Theophe ce aveam pe suflet. Mă interesai de ora la care se va retrage ; şi, ducîndu-mă în odaia ei cu acea familiaritate pe care o îndelungată obişnuinţă o stabilise, îi mărturisii de cum intrai că mă aduceau la ea raţiuni foarte serioase ; nu ştiu dacă a bănuit motivul vizitei mele, dar am văzut că se schimbă la faţă. Mă ascultă totuşi cu profundă atenţie. Era una din calităţile ei de seamă, aceea de a vrea să înţeleagă ceea ce i se spune înainte de a porni să răspundă.

N-o luai prea pe departe. „Ai arătat, îi spusei, o mare dorinţă de-a trăi lîngă mine şi ştii ce motiv ai invocat de nenumărate ori. Era vorba de gustul pentru o viaţă virtuoasă şi tihnită. N-o găseşti în casa mea ? De ce te duci să cauţi la Saint Cloud plăceri atît de străine de principiile tale, şi ce ai tu de împărţit cu domnul de *** şi cu contele de ***, tu care îţi făceai o profesiune de credinţă dintr-o înţelepciune atît de opusă principiilor lor. Nu cunoşti încă moravurile noastre, adăugai ; este o scuză pe care afecţiunea mea ţi-o acordă ; iar eu ţi-am dat drept călăuză pe o nebună care le uită. Dar despre această petrecere de la Saint Cloud, despre această familiaritate cu doi tineri cărora nu le găsesc nimic comun cu modul tău de-a gîndi, ce-aş putea spune ? Această neglijare a bunei-cuviinţe obişnuite mă îngrijorează."

Plecai ochii, terminînd, şi vrui să-i las libertatea de a-şi pregăti răspunsul. Nu mă lăsă să aştept prea mult : „Îmi dau seama, îmi spuse, de proporţiile pe care le iau bănuielile domniei-tale, iar slăbiciunea pe care am avut-o la Livorno nu e de natură să le înlăture. Îmi faci totuşi o mare nedreptate dacă-ţi închipui că, fie la Saint Cloud, fie în orice altă parte unde mă vei fi văzut, m-am îndepărtat vreun moment de principiile pe care le port în adîncul sufletului. Mi-ai repetat-o foarte des chiar domnia-ta, continuă ea, şi aflu zilnic din cărţile pe care mi le pui la îndemînă că trebuie să te împaci cu slăbiciunile semenilor, să te obişnuieşti cu societatea, să treci cu indulgenţă peste defectele

și slăbiciunile prietenilor ; pun în practică ideile domniei-tale și principiile pe care le găsesc mereu în cărțile mele. Te cunosc, continuă ea privindu-mă fix, știu că un secret e în siguranță la domnia-ta : mi-ai ales o tovarășă ale cărei slăbiciuni trebuie să le menajez. E prietena domniei-tale, e îndrumătoarea mea. Ce altă cale aș avea decît aceea de a-i da ascultare și de a căuta să-i fiu pe plac ?"

Numai atît și ar fi fost de ajuns pentru a mă face să-mi reprim reproșurile și pentru a mă căi chiar de a le fi dat frîu liber. Mi se păru a înțelege dintr-odată în ce constă enigma. Contele o iubea pe Theophe. Domnul de *** se prefăcea a o iubi pe bătrîna văduvă pentru a-și îndatora prietenul, iar Theophe il accepta pe conte din complezență pentru însoțitoarea sa, căreia credea că îi face un serviciu contribuind la înlesnirea amorurilor ei. Ce lanț al slăbiciunilor ! Dar cît de mult îmi renăscu respectul pentru Theophe, în care mi se părea că regăsesc toate calitățile știute. Beteșugurile mele mă făceau credul. O îmbrățișai pe adorabila Theophe. „Da, îi spusei, de mine ar trebui să te plingi. Ți-am dat ca îndrumătoare o smintită, ale cărei fantasme ridicole trebuie să te fi stînjenit mereu. Vorbesc de ceea ce am văzut. Am fost martor. N-ar fi trebuit decît să înțeleg mai bine intențiile tale pentru a te aprecia așa cum meriți. Dar să ne oprim aici. Te eliberez mîine de această neplăcută servitute, și am în vedere o însoțitoare care se va potrivi cu mult mai bine gusturilor tale."

Era noapte. Eram în halat. Theophe continua să aibă în ochii mei farmecul de nebiruit care lăsase o atît de vie impresie în inima mea. Fondul de înțelepciune care apărea atît de clar în această cinstită complezență îmi trezi niște reminiscențe pe care le credeam mai trainic șterse. Nici chiar vlăguirea mea nu le stătu împotrivă, și tot stau și mă-ntreb cum e posibil ca atare sentimente cinstite și virtuoase să fi produs asupra mea efecte de felul celor deșteptate de imaginea viciului. Nu mă lăsai însă pradă simțurilor ; dar rămăsei de pe urma acestei vizite cu o înflăcărare nouă, de care mă crezusem pe viitor apărat atît ca urmare a neîncetatelor mele beteșuguri, cît și a maturizării minții mele. Rușinea pentru această slăbiciune nu

mă cuprinse decît în timp ce mă întorceam spre camera mea, adică după ce mă abandonasem ei cu totul ; astfel, nu-i rezistei mai mult decît o făcusem la Constantinopole şi, dacă starea sănătăţii mele îmi îngăduia mai puţin să am dorinţe, mă crezui cu atît mai îndreptăţit să dau curs unor sentimente ale căror urmări trebuiau să rămînă închise în inima mea. Dar chiar în aceeaşi noapte aceste sentimente avură urmări pe care nu le prevăzusem. Ele treziră acea arzătoare gelozie care mă stăpînise atît de mult timp şi care era, poate, dintre toate slăbiciunile dragostei, cea mai puţin potrivită cu situaţia mea. Îndată ce mă băgai în pat, neputînd înţelege cum de ajunsesem să devin indiferent faţă de o fiinţă atît de fermecătoare, mă lăsai pradă regretului de a nu fi profitat mai bine de ocaziile pe care le avusesem de a-i plăcea şi de-a nu o fi adus în Franţa decît, poate, pentru a vedea vreun oarecare aventurier culegînd roadele pe care, mai devreme sau mai tîrziu, cu ceva mai multă înflăcărare şi perseverenţă, le-aş fi obţinut eu. Iar dacă, în cele din urmă, proasta mea sănătate nu mai îngăduia pasiunii vechea ei impetuozitate, aceasta se aprinse pe măsura forţelor mele, adică pînă acolo încît să pună în întregime stăpînire pe mine.

În această stare fiind, nu-i trebuia prea multă osteneală lui Theophe spre a-mi aduce o mulţumire. Singura concesie pe care îmi propuneam să i-o cer fu aceea de a sta ades în camera mea, unde durerile mă reţineau uneori în pat cu săptămînile. Noua însoţitoare pe care aveam de gînd să i-o dau avea destulă blîndeţe şi înţelepciune pentru a se învoi la o atare rînduială şi a nu găsi nimic dezgustător în tovărăşia unui bolnav. Şi numai ideea acestui nou plan mă încîntă într-atît încît îmi asigură un somn liniştit. Dar Theophe, care-mi ceruse încă de dimineaţă permisiunea de a veni în camera mea, îmi tulbură toate proiectele cu propunerea ce avea să-mi facă. Oricare ar fi fost cauza amărăciunii ei, fusese atît de mişcată de reproşurile mele, sau atît de ofensată de incidentul de la Saint Cloud, încît, deoarece toate plăcerile şi modul de viaţă pe care-l ducea îi deveniseră de nesuferit, îmi ceru permisiunea de a se retrage într-o mănăstire. „Plăcerea de a te vedea, îmi spuse ea cu drăgălăşenie, care singură m-a fă-

cut să doresc a trăi în preajma domniei-tale, este un bun de care sînt mereu lipsită din pricina bolii de care suferi. Ce pot face în tumultul unui oraş ca Parisul ? Omagiile bărbaţilor mă irită. Irosirea în petreceri mai mult mă plictiseşte decît mă amuză. Mă gîndesc, adăugă ea, să-mi rînduiesc viaţa aşa cum o făcusem la Oru şi, dintre toate locurile pe care le-am cunoscut aici, nu văd altul mai potrivit cu înclinările mele decît o mănăstire."

Oricine şi-ar fi închipuit că dezvăluirea propriului meu proiect era cel mai bun răspuns pe care-l puteam da acestei cereri. De aceea mă grăbii să-i spun lui Theophe că, departe de-a mă opune dorinţelor ei, voiam s-o ajut să găsească în casa mea toate mulţumirile pe care spera să le afle la mănăstire ; şi, arătîndu-i şi foloasele pe care eu însumi le-aş avea dac-ar fi tot timpul în preajma mea, citind, pictînd, făcînd conversaţie sau jucînd cărţi cu acea nouă însoţitoare, în fine, găsindu-şi un rost tihnit în acele deprinderi care-i făceau plăcere, mă aşteptam în naivitatea inimii mele că va îmbrăţişa cu entuziasm un proiect care reunea tot ceea ce păruse a-şi fi dorit. Dar, insistînd asupra hotărîrii de a se retrage într-o mănăstire, ea stărui cu şi mai multă insistenţă să-mi dau consimţămîntul. Nimic nu mă surprinse mai mult decît să constat că nu dăduse nici o atenţie plăcerii de a mă vedea mereu, de care, aşa cum spusese, suferea că fusese lipsită din pricina beteşugurilor mele, şi care ar fi trebuit, deci, să fie cel mai puternic argument pentru ea. Nu putui să nu mă gîndesc la acest lucru. Dar, revenind mereu la ideile ei şi crezînd că prin cîteva amabilităţi a încheiat socotelile cu mine, continuă să-mi vorbească de mănăstire ca de singurul loc pentru care ar fi avut de aici înainte chemare. Mă simţii atît de umilit de indiferenţa ei, încît, nemaiascultîndu-mi decît resentimentul, îi declarai pe un ton destul de mohorît că nu aprobam defel proiectul ei şi că, atîta vreme cît îi mai rămînea o oarecare consideraţie pentru mine, o rugam să renunţe cu totul la această idee. Dădui în acelaşi timp poruncă să fie anunţată persoana pe care i-o alesesem spre a-i fi însoţitoare şi pe care o prevenisem în ajun printr-un bilet. Era văduva unui avocat căreia defunctul soţ îi lăsase prea puţină avere, încît primise bucuros o propunere

care-i putea aduce diferite avantaje. Locuia în apropiere de mine ; în așa fel încît, sosind aproape imediat, îi explicai mai pe larg ce serviciu îmi putea face apropiindu-și-o pe Theophe. Se plăcură una pe alta atît cît o puteam dori, iar Theophe se supuse intențiilor mele fără murmur.

O societate atît de plăcută deveni pentru mine o încîntare în suferința mea. Nu mîncam nimic decît din mîna scumpei mele grecoaice. Nu vorbeam decît cu ea. Nu dădeam atenție decît răspunsurilor ei. În mijlocul crizelor celor mai rele ale unei boli la care sînt condamnat pentru toată viața, găseam o ușurare în cele mai neînsemnate atenții ale ei, și senzația prezentă a durerii nu mă împiedica să simt uneori emoțiile delicioase ale plăcerii. Theophe părea a se interesa de starea mea și nu aveam impresia că timpul îndelungat pe care-l petrecea cu mine i-ar fi fost greu de suportat. Dealtfel, nu trecea zi în care să n-o fi îndemnat să-și ofere timp de cîteva ore plăcerea unei plimbări sau pe aceea a vreunui spectacol, împreună cu însoțitoarea sa. Trebuia uneori chiar s-o forțez la aceasta. Absențele sale erau scurte și niciodată n-am observat ca întoarcerea acasă să-i fi părut o obligație penibilă. Totuși, în mijlocul unei atît de încîntătoare situații, prima însoțitoare a lui Theophe, care nu acceptase fără supărare concedierea, veni să-mi tulbure tihna cu bănuieli pe care niciînd nu le-am putut lămuri. În acest punct las întru totul cititorului judecarea amărăciunilor mele și libertatea de a-și face o opinie despre tot ceea ce i-a putut părea obscur și incert în firea și în comportarea lui Theophe.

Acuzațiile acelei femei fură formulate fără menajamente. După ce mă compătimi pentru starea mea nenorocită, care mă împiedica să deschid ochii asupra a ceea ce se petrecea în casă, îmi arătă de-a dreptul că domnul conte de *** o vedea frecvent pe Theophe și că, lucru pe care acela nu-l obținuse cîtă vreme tînăra grecoaică fusese sub supravegherea ei, reușise să-i trezească dragostea. Și, nelăsîndu-mi timp să-mi revin de pe urma primului șoc, adăugă că cei doi ibovnici se întîlneau noaptea în chiar apartamentul lui Theophe și că aceasta, după toate probabilitățile, nu se despărțea de mine seara decît pentru a se duce să-și îmbrățișeze iubitul.

Alesese, din fericire, pentru a-mi face un asemenea rău, un moment în care Theophe lipsea. N-aș fi putut ascunde groaznica impresie pe care mi-o făcuseră vorbele ei și, într-o chestiune de asemenea natură, important era să nu las să izbucnească un scandal ale cărui temeiuri trebuiau cercetate în mare taină și cu mari precauții. Primele mele reflecții fură totuși favorabile lui Theophe. Imi amintii toate faptele ei de cînd luase hotărîrea de a fi aproape tot timpul cu mine în singurătatea mea. Dacă lăsam deoparte timpul pe care o obligam să-l acorde plimbării, nu lipsea niciodată mai mult de un sfert de oră din apartamentul meu. Să fi închinat ea oare dragostei numai răgazuri atît de scurte ; iar dragostea este oare capabilă de atîta stăpînire de sine ? Pleca de la mine de ficcare dată tîrziu noaptea. Iar dimineața următoare o vedeam cu vioiciunea și prospețimea ei obișnuită. Să și le fi putut oare păstra în urma însoțirii cu un amant pătimaș ? Și apoi, nu vedeam oare la ea mereu aceeași expresie de cumințenie și modestie ; și ceea ce găseam mai încîntător la ea nu era oare acest constant acord între înțelepciune și voie bună, care părea să arate tot atîta măsură în dorințe cît și ordine în idei ? În fine, cunoșteam frivolitatea și irresponsabilitatea acuzatoarei sale ; și, cu toate că n-o credeam capabilă de calomnie, nu mă îndoiam că fusese destul de simțitoare la nemulțumirea pe care o arătasem față de purtarea ei pentru a căuta să se răzbune cumva fie pe mine, fie pe Theophe, fie pe cea pe care o substituisem în funcțiile sale.

Totuși, cum mai locuia încă la mine și cum nu voiam ca secretul pe care mi-l dezvăluise să iasă de pe buzele ei sau de pe ale mele, îi răspunsei că învinuiri atît de grave cereau două feluri de precauții, pe care o socoteam în stare să le respecte ; pe de o parte, de a fi ținute secrete atît pentru cinstea casei mele cît și pentru cea a tinerei grecoaice ; pe de alta, de a nu fi considerate ca adevăruri sigure înainte de a fi confirmate de dovezi concrete. „Vă recomand discreția cu atîta insistență, îi spusei, încît n-ați pulea-o trăda fără a vă face din mine un dușman de moarte; iar în ceea ce privește certitudinea pe care doresc s-o obțin, trebuie să înțelegeți că este într-atît de indispensabilă, încît vă expuneți chiar domnia-voastră la anumite bănuieli dacă nu găsiți mijlocul de-a aduce dovezi pentru aceste dez-

văluiri.“ Ne despărţirăm foarte nemulţumiţi unul de celălalt ; căci dacă ea nu găsise la mine întreaga încredere pe care ar fi dorit-o pentru relatarea sa, eu remarcam în zelul ei mai multă înciudare şi aprindere decît erau de aşteptat de la simpla dorinţă de a mă îndatora.

Trecură două zile, care fură pentru mine cît secole de nelinişte şi de frămîntări din pricina chipului nefiresc în care a trebuit să mă comport faţă de Theophe. Pe cît de mult doream s-o aflu nevinovată, pe atît de supărat aş fi fost ca, vinovată fiind, să nu cunosc totul despre scandaloasa ei purtare. În sfîrşit, în seara celei de-a treia zile, la cel mult o jumătate de ceas după ce plecase, duşmana ei intră cu un aer grăbit în apartamentul meu şi-mi şopti la ureche c-o puteam surprinde pe Theophe cu ibovnicul ei. O pusei să repete de mai multe ori o veste atît de cumplită şi de uimilitoare pentru mine. Mi-o confirmă dîndu-mi asemenea amănunte cu privire la împrejurări, încît trecui peste toate îndoielile. Eram în pat, copleşit de durerile mele obişnuite, şi-mi trebui un mare efort pentru a fi în măsură s-o urmez.

Cîte precauţii n-au fost, dealtfel, necesare pentru a-mi înşela slujitorii ? E drept că trecu cîtva timp cu aceste pregătiri. Aversiunea şi temerile îmi sporeau încă şi mai mult încetineala. Fui totuşi gata să mă duc în apartamentul lui Thoophe. Ne luminam doar cu o lumînare pe care o ducea doamna de ***. Se stinse la doi paşi de uşă. Mai fură necesare cîteva momente pentru a o reaprinde. „Mă tem, îmi spuse călăuza mea revenind lîngă mine, ca amantul să nu fi profitat de acest moment pentru a fugi! Totuşi, adăugă ea, uşa nu se putea deschide şi închide fără zgomot.“ Băturăm la uşă. Tremuram şi n-aveam destul sînge rece pentru a putea desluşi totul cu limpezime. După ce ne făcu să aşteptăm cîteva clipe, camerista lui Theophe ne deschise şi manifestă o mare uimire de-a mă vedea atît de tîrziu la uşa stăpînei sale.

„E singură ? E în pat ?“ Îi pusei mai multe asemenea întrebări, cu o vie agitaţie. Acuzatoarea vru să dea buzna. „E imposibil, îi spusei, să mai fugă acum fără a fi observat. Această uşă e singura. Şi aş fi disperat de jignirea ce i-am aduce-o lui Theophe, dacă nu e vinovată.“ Camerista

mă asigură în acest timp că Theophe e în pat şi că doarme liniştită. Dar zgomotul pe care-l făcurăm fu de ajuns spre a o trezi ; auzirăm oarecare mişcare ce făcu să crească nerăbdarea duşmanei ei. Trebui s-o urmez şi să traversez anticamera. După ce o strigase zadarnic pe camerista care dormea într-o cameră vecină, Theophe se lăsă probabil cuprinsă de teamă auzind zgomotul de la intrare. Se sculase şi fui în sinea mea extrem de surprins să văd că vine ea însăşi să ne deschidă.

Îmbrăcatul nu-i luase prea mult timp. N-avea pe ea decît o rochie foarte uşoară ; şi nu mă miră nici să găsesc camera luminată, pentru că ştiam că aşa are obiceiul. Dar o vedeam sculată cînd abia fusesem asigurat că doarme. Avea o expresie de teamă şi de perplexitate pe care n-o puteam atribui doar surprizei de-a mă vedea. Cu capul împuiat de toate învinuirile acuzatoarei sale, cele mai neînsemnate neorînduieli pe care crezui a le vedea în camera ei sfîrşiră prin a mi se părea tot atîtea urme lăsate de iubitul ei şi dovezi ale scandalului de care era acuzată. Mă întrebă tremurînd ce mă aduce acolo atît de tîrziu. „Nimic", îi spusei cu un ton mai tăios decît aveam în mod obişnuit faţă de ea ; şi aruncîndu-mi ochii peste tot continuai să înregistrez orice mi-ar fi putut folosi la clarificarea bănuielilor. Camera era atît de degajată, încît nimic n-ar fi putut rămîne ascuns privirii mele. Deschisei un dulap în care de asemenea n-ar fi fost lesne să se ascundă cineva. Mă aplecai să mă uit sub pat. În fine, nelăsînd nici un loc necercetat, mă retrăsei fără a spune vreun cuvînt şi fără măcar a mă gîndi să răspund diverselor întrebări pe care uimirea faţă de asemenea scenă o îndemna pe Theophe să le pună. Decă ruşinea şi indignarea erau cauza tulburării mele cînd mă dusesem acolo, plecînd nu fui mai puţin tulburat de teama de-a mă fi făcut vinovat de o nedreptate. Denunţătoarea rămăsese ca de strajă în anticameră. „Veniţi, îi spusei, cu un glas schimbat. Mă tem că m-aţi tîrît într-un joc a cărui josnicie o înţeleg pe deplin de pe acum." Părea tot atît de tulburată ca şi mine şi, abia după ce ieşirăm, mă asigură că domnul conte trebuie să fi fugit, de vreme ce îmi putea garanta că îl văzuse cu ochii ei urcînd scara şi intrînd în apartament.

Aveam atît de puţine obiecţii de făcut atît împotriva mărturiei unei femei pe care nu cutezam s-o bănuiesc de impostură, cît şi împotriva a ceea ce-mi spuneau ochii mei care nu descoperiseră nimic în camera lui Theophe, încît, nevăzînd decît motive de spaimă şi de umilinţă în această întîmplare, mă hotărîi să mă bag din nou repede în pat, spre a-mi reveni din groaznica agitaţie în care mă aflam. Totuşi, amintirea stăruitoare a tulburării în care o lăsasem pe Theophe şi năvala de sentimente favorabile ei, care-mi zbuciumau sufletul, mă determinară să trimit pe unul din slujitori pentru a o ruga să nu se neliniştească. Îmi reproşam tăcerea în care mă încăpăţînasem. Putuse trage din ea concluzii înspăimîntătoare ; şi ce impresie trebuie să fi făcut asupra minţii şi inimii ei, dacă era nevinovată ? Mi se spuse că fusese găsită cufundată în lacrimi şi că la vorbele bune ce i se transmiseseră din parte-mi nu răspunsese decît cu suspine şi lamentări asupra soartei ei. Fui atît de mişcat încît, de-ar fi fost să ascult doar de compătimirea mea, m-aş fi întors la ea pentru a o consola. Dar îndoielile care-mi întunecau mintea sau, mai bine zis, raţiunile aproape de neclintit care păreau a-mi răpi orice speranţă de-a o afla nevinovată mă reţinură împotriva dorinţei mele într-o stare de deznădejde ce dură toată noaptea.

Hotărîrea mea era de-a o întîmpina a doua zi cu o vizită atît pentru a-i alina umilinţa, cît şi pentru a scoate de la ea mărturisirea faptei reprobabile de care era acuzată. O îndelungată obişnuinţă de a trăi alături de ea şi de a-i descifra intenţiile mă făcea să sper că adevărul nu mi-ar putea scăpa multă vreme ; şi, dacă mă vedeam silit să-i retrag respectul meu, speram cel puţin s-o salvez de batjocura vrăjmaşei sale, ascunzîndu-i acesteia ceea ce investigaţiile mele personale m-ar fi ajutat să descopăr. Ceva din această intenţie pătrunsese, în ajun, în tăcerea pe care o păstrasem în timpul cercetărilor mele. Nu voiam să mi se poată reproşa că închisesem ochii cu bună ştiinţă, şi n-aş fi menajat-o pe Theophe dacă aş fi avut nefericirea de-a o surprinde cu contele ; dar o urmă de speranţă cumpănise totdeauna temerile mele şi eram decis să folosesc cele mai neînsemnate pretexte pentru a o face pe însoţitoare să revină asupra scornelilor ei ; nimic nu mă tulbura

însă atît cît faptul de-a o fi auzit insistînd asupra celor văzute cu propriii ei ochi, în clipa în care mă pregăteam s-o acuz de-a fi acționat cu prea multă ușurință.

Mă pregăteam deci să urc la Theophe, cînd fui înștiințat că tocmai intra în apartamentul meu. Îi fui recunoscător de-a fi făcut ea primul pas. Grija cu care-și compusese expresia feței nu mă împiedică să văd urmele lacrimilor. Avea ochii abătuți și cîteva clipe nu îndrăzni să-și ridice privirea asupra mea. „Ce-i, Theophe, îi spusei, luîndu-i-o înainte, ai fost în stare să dai uitării toate convingerile tale? Nu mai ești oare fata cuminte și modestă a cărei virtute mi-a fost totdeauna cu mult mai scumpă decît frumusețea? O, Doamne, ai ajuns să-ți primești ibovnicii în puterea nopții ? N-am avut cumplita durere de-a te surprinde cu contele de *** ; dar a fost văzut intrînd în camera ta, și această josnică aventură nu e prima.“ O priveam cu o atenție însuflețită pentru a descifra și cel mai neînsemnat gest al ei. Plînse îndelung cu suspine, și vocea-i era înăbușită; iar eu, neremarcînd încă nimic care să mă poată ajuta în judecățile mele, eram tot atît de tulburat de nerăbdarea mea pe cît părea a fi ea de sentimentele care o frămîntau. Regăsindu-și în cele din urmă glasul : „A fost văzut intrînd în camera mea, strigă ea ! Cine l-a văzut ? Cine îndrăznește să-mi arunce o acuzație atît de gravă ? E doamna de ***, fără îndoială, adăugă ea, numind-o pe fosta ei însoțitoare ; dar dacă dai crezare urii ei, e inutil să încerc să mă justific.“

Aceste vorbe îmi pricinuiră oarecare surprindere. Îmi concentrai toată atenția asupra lor. Mă făceau să înțeleg nu numai că Theophe era prevenită de motivul reproșurilor mele, dar că știa și că această femeie umbla să-i facă rău. „Ascultă, îi spusei întrerupînd-o, nu-ți voi ascunde că doamna de *** e cea care l-a văzut pe conte. Puteam pune la îndoială mărturia ei ? Dar dacă știi ceva care-o poate dezminți, nu refuz să te ascult.“ Această încurajare păru s-o mai liniștească. Îmi povesti că din ziua în care această doamnă încetase de-a o mai însoți, domnul de M..., care nu se mai sinchisise s-o vadă, răspunsese destul de brutal unui bilet prin care ea îi făcea cunoscut că putea continua să vină la ea, în pofida unor schimbări care n-o priveau. El

îi declarase că deznodămîntul comediei avusese loc şi că motivele care-l îndemnaseră s-o joace luau sfîrşit odată cu acele schimbări de care ea îl înştiinţa. Această declaraţie, deschizîndu-i ochii asupra rolului umilitor pe care-l jucase, o făcu să rămînă convinsă că Theophe continua a fi în raporturi mai bune cu iubitul ei decît ea însăşi cu al său, iar dorinţa de răzbunare o făcuse să recurgă la tot felul de mijloace pentru a descoperi dovezi în acest sens. „Eram la curent cu manevrele ei, îmi spuse Theophe. A pus să fiu urmărită de cîte ori ieşeam şi, închipuindu-şi în cele din urmă că îl primeam pe conte noaptea, a împins mîrşăvia pînă la a-mi cerceta amănunţit patul. Cîte oferte nu i-a adresat cameristei mele ? Nu-s două zile de cînd, la poartă, a pus mîna pe o scrisoare pe care mi-a scris-o contele. Mi-a adus-o, pe loc, deschisă ; şi, iritată de-a nu fi găsit în ea decît cuvinte respectuoase, îi dădu toate înţelesurile pe care le poate născoci răutatea, ameninţîndu-mă că te va informa.

Nu m-am îndoit, îmi spuse Theophe, văzîndu-te ieri în camera mea împreună cu ea, că învinuirile ei erau cele care te aduceau acolo. Dar prezenţa domniei-tale şi, mai mult, disperarea care m-a cuprins văzînd că pleci urechea la spusele duşmanei mele mi-au provocat consternarea pe care ai văzut-o. Vin acum să te rog să mă scapi de o persecuţie atît de josnică.“ Şi aici, pornindu-se din nou, brusc, pe plîns şi coborîndu-se la gesturi de umilinţă ca acelea din ţara ei, de care ar fi trebuit să se dezobişnuiască în Franţa, se aruncă în genunchi lîngă patul meu, pentru a mă implora să-i acord ceea ce-i refuzasem cîndva. „Mănăstirea, îmi spuse ea cu o voce gîtuită de lacrimi, mănăstirea e tot ce-mi mai rămîne şi singurul lucru pe care-l mai doresc.“

Nu ştiu ce i-aş fi răspuns ; pentru că, pe cît eram de mişcat de lacrimile ei, şi chiar convins de dezvinovăţirile ei, pe atît de mare îmi era repulsia de-a o privi pe denunţătoarea ei ca pe cea mai rea şi mai diabolică dintre femei. Rămăsei cîteva clipe nehotărît şi nu aflai nici o lumină în gîndurile mele. Se deschise uşa. O văzui apărînd pe doamna de ***, adică pe duşmana lui Theophe, a mea poate, şi sursă a tuturor suferinţelor noastre. Trebuia să mă aş-

tept la lămuriri ori la alte enigme de la vizita sa ? Nu avui timp să-mi formulez această îndoială. Nu putuse ignora că Theophe se afla în apartamentul meu şi, după toate aparenţele, teama de-a o vedea pe aceasta recîştigîndu-mi încrederea era cea care o aducea la mine fie ca s-o atace, fie ca să se apere. Căci începu prin a o trata pe Theophe fără menajamente. Îi făcu mustrări atît de aspre că, inocentă sau vinovată, îndurerata Theophe nu putu rezista acestui torent de insulte. Căzu într-un leşin adînc, din care îngrijirile oamenilor mei cu greu o făcură să-şi revină. Însoţitoarea reluîndu-şi învinuirile cu şi mai multă înflăcărare, văzui clar în această aprigă înfruntare încăpăţînarea uneia de a pretinde că-l văzuse pe contele de *** intrînd în locul în care-l căutasem şi persistenţa celeilalte de a susţine că totul era o mîrşavă calomnie.

Sufeream mai mult decît Theophe la acest spectacol atît de violent. În cele din urmă, sfîşiat de o mulţime de sentimente, pe care nu-mi venea să le desluşesc, neputîndu-mă hotărî nici să-mi schimb părerea pe care o aveam despre cinstea doamnei de ***, nici s-o privesc cu ură şi dispreţ pe Theophe, încercai, printre oftaturi, să le impun tăcere şi să le rog să şteargă pînă şi amintirea unei întîmplări a cărei simplă evocare trebuia să le pricinuiască tot atîta silă cît şi mie. „Nu mă vei părăsi, îi spusei lui Theophe, şi vei avea o purtare care să poată înfrunta orice bănuieli, iar domnia-ta, îi spusèi doamnei de ***, vei continua să locuieşti la mine, dar, dacă ţi se va întîmpla să aduci noi acuzaţii tot atît de puţin întemeiate, vei pleca pe loc să-ţi găseşti un alt adăpost.“ Eram în drept să o ameninţ în acest chip, pentru că n-avea alt mijloc de trai decît generozitatea mea.

Am continuat, după această ciudată întîmplare, să mă bucur de prezenţa şi de conversaţiile cu Theophe, fără a-i pretinde nimic altceva decît s-o văd şi s-o aud. Gravitatea bolii şi, poate, impresia cu care rămăsesem de pe urma acestei nefericite scene m-au vindecat treptat de toate vătămările dragostei. Dacă Theophe a mai cedat altor slăbiciuni, povestirea acestora numai de la ibovnicii ei o poate aştepta publicul. Ele n-au mai pătruns însă pînă în locul unde eram ţintuit de suferinţele mele. Chiar şi moartea ei n-am

aflat-o decît cu întîrziere de cîteva luni, grație grijii pe care familia mea și toți prietenii care mă vizitau în singurătatea mea au avut-o de-a mi-o ascunde. Îndată ce-am aflat vestea, am pornit să adun în scris tot ce-a fost între mine și această adorabilă străină, și să dau publicului posibilitatea de a judeca dacă mi-am investit greșit respectul și afecțiunea.

Sfîrșitul părții a doua și ultima

CUPRINS

Mărturisire 5

*Istoria tinereții comandorului de **** 27
Partea întîi 28
Partea a doua 135

Povestea unei grecoaice 227
Partea întîi 228
Partea a doua 323

„Fiece rînd din romanele lui îmi stîrneşte plînsul şi-mi smulge lacrimi."

DIDEROT

„Să ne ferim a spune că Prévost scrie rău. Să spunem numai că nu scrie, cu alte cuvinte, că furat de propria lui povestire, scrie sub dictarea faptelor, mai atent să le înfăţişeze decît de felul cum le înfăţişează."

BRUNETIÈR

Lei 19,50

clu

Editura Univers